

SAHIHU-L-BUHARI

BUHARIJEVA
zbirka hadisa

1

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْجُمُعَةِ

DŽUMA-NAMAZ

OBLIGATNOST DŽUME

Džuma je prvostepena dužnost (farz) propisana riječima Uzvišenog Allaha: “Vjernici, kada se petkom pozove za džuma-namaz, požurite spominjanju Allaha i ostavite kupoprodaju! To vam je, ako znate, bolje.”¹

بَابُ فَرَضِ الْجُمُعَةِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) .

¹ Sura “El-Džumu’a”: ajet 9.

Brojne su teze vezane za ime petka (dana džume). Sa’lebi u svom djelu “El-Emali” navodi: “Petak je prozvan džumom, tj. danom zbora, jer su se Kurejšije u njemu okupljali u svojoj Vijećnici u Mekki oko svoga prvaka Kusajja.”

Neki su rekli da je Ka’b ibn Lu’ejj okupljao petkom svoj narod, održavao im govor i zapovijedao da poštuju Ka’bu, ističući da će iz njegova roda doći vjerovjesnik.

Ibni-Hazm kaže: “Džuma je islamski naziv i nije upotrebljavan u predislamsko doba. Džuma – petak prije pojave islama zvaše se ‘arubet’ i tek s pojavom islama to se ime zamjenjuje izrazom ‘džuma’, jer su se muslimani u tom danu masovno okupljali radi klanjanja džuma-namaza.”

U tefsiru Abda ibni Humejda navodi se od Ibn-Sirina: “Muslimani Medine sastajali su se u većem broju jednom sedmično još prije Alejhisselamova preseljenja u Medinu i prije Objave o džuma-namazu. Oni su taj dan nazivali džumom – danom zborovanja. Ideja im je ponikla otuda što su se Jevreji masovno okupljali na molitvi subotom, a kršćani nedjeljom. Po obavljenom dogovoru, dan ‘arubet’ odredili su danom masovnog skupa muslimana. Prvi sastanci bili su pod rukovodstvom Es’ad b. Zurareta, koga je Alejhisselam poslao u Medinu, godinu dana prije Hidžre kao vjeroučitelja. On im je zaklao ovcu koja im je bila dovoljna i za ručak i za večeru, jer ih je bilo malo.

Godinu dana prije Alejhisselamovog preseljenja iz Mekke u Medinu objavljena su posljednja tri ajeta ‘Džumu’a’ poglavlja, koja u prijevodu glase: ‘Vjernici, kada se pozove u petak na džuma-namaz, požurite na spominjanje Allaha i ostavite trgovanje (poslove). To vam je bolje, ako znate. A kada se obavi namaz, razidite se po zemlji i tražite Allahove blagodati i mnogo spominjite Allaha, ne biste li se spasili! A kada oni ugledaju kakvu trgovinu ili zabavu, pohrle k njoj, a tebe ostave da stojiš (na minberu), reci: Ono kod Allaha bolje je od trgovine i zabave, a Allah je najbolji opskrbnik.’”

Prvi propisani džuma-namaz, kako to navodi Hazin u svome “Tefsiru”, obavio je Es’ad b. Zurare s oko četrdeset drugova u naselju Hezmun-Nebit, udaljenom jedan i po km od Medine, a Alejhisselam prvi put klanjaše džumu prilikom seobe, idući iz Kuba’a za Medinu, u dolini potomaka Salima ibn Avfa, predgrađu Medine. Teror mekkanskih idolopoklonika nije dozvoljavao Alejhisselamu klanjanje džuma-namaza u Mekki.

Zedždžadž, Ferra, Ebu-Ubejd i Ebu-Amr tvrde da su stari Arapi dane u sedmici zvali: subota – šubar; nedjelja – evvel; ponedjeljak – ehven; utorak – džubar; srijeda – dubar; četvrtak – munis; petak – arubet, koga je nazvao džumom Ka’b ibn Luejj, pradjed Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.

Ezan naveden u gornjem ajetu, ezan je koji se uči u džamiji kada imam sjedne na minber pred samo učenje

876. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb, rekavši da mu je ispričao Ebuz-Zinad da je Abdur-Rahman b. Hurmuz A'redž, oslobođeni rob Rebi'a b. Harisa, pričao kako je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, a on Allahovog Poslanika gdje kaže:

“Mi smo (po vremenu i primanju Objave) posljednji, a na Sudnjem danu (po obračunu i ulasku u Džennet prvi, mada je njima data Objava prije nas. Zatim, ovo je dan koji je naređeno (farz) da veličaju, pa su se u pogledu njega razišli i Allah nas je na to uputio, a ostali svijet nas u tome slijedi: Jevreji svetkuju sutrašnji dan (subotu), a kršćani prekosutrašnji (nedjelju).”¹

٨٧٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزٍ الْأَعْرَجَ مَوْلَى رِبْعَةَ بْنِ الْحَارِثِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَيَدِ أَنْفِهِمْ أَوْتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا ثُمَّ هَذَا يَوْمُهُمُ الَّذِي فُرِضَ عَلَيْهِمْ فَاخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَدَانَا اللَّهُ فَالْأَناسُ لَنَا فِيهِ تَبِعَ الْيَهُودُ غَدًا وَالنَّصَارَى بَعْدَ غَدٍ.

hutbe. To potvrđuje izjava Sa'iba b. Jezida prenesena od Zuhrija u ovoj varijanti:

“Allahov Poslanik imao je jednog mujezina koji uči ezan u džamiji kada bi on sjeo na minber, a kada bi sišao sa minbera, taj bi mujezin proučio ikamet za klanjanje džuma-namaza. Takav je postupak bio kod halife Ebu-Bekra i Omera. Za vrijeme halife Osmana brojnost muslimana je porasla, stambeni kvartovi prošireni i udaljeni od džamije pa je Osman uveo učenje jednog prethodnog ezana na obližnjoj kući, u naselju Zevra'. Kada bi Osman sjeo na minber, ezan bi zaučio njegov pravi mujezin, a kada bi sišao, proučio bi kamet. To Osmanu nije zamjereno.” Ovaj ezan je obavljen nastupanjem podnevnog vremena, a ezan ustanovljen po Alejhisselamu učio se i dalje u džamiji pred održavanje hutbe.

Pod tekstom u navedenom ajetu “...na spominjanje Allaha...” misli se na klanjanje džuma-namaza.

Seid b. Musejjeb ovaj dio ajeta je protumačio riječima: “...požurite na slušanje hutbe...!”, a poneki: “...požurite na slušanje hutbe i klanjanje džume...!”

Sa proučenim drugim ezanom muslimanu je strogo zabranjeno (haram) obavljati kupoprodajne i druge poslove. Toga časa muslimani treba da ostave trgovanje i ovozemaljske poslove, a da hitaju za ahiretskom trgovinom. Obaveza klanjanja džume utvrđena je Kur'anom, hadisom, jednoglasnim zaključkom islamskih učenjaka i islamsko-pravnom analogijom.

Naprijed navedena tri ajeta u suri “El-Džumu'a” jasno ukazuju na obavezu klanjanja džuma-namaza. Tekst ajeta: “...fes'av ila zikrillahi...”, tj. “...požurite na spominjanje Allaha...”, znači: “...požurite na slušanje hutbe...” Kada je vjernik obavezan da prisustvuje učenju hutbe, onda je još potrebnije da učestvuje u zajedničkom obavljanju džuma-namaza.

Ebu-Seid Hudri i Džabir kažu:

“Allahov Poslanik držao nam je govor i rekao: ‘Znajte da vam je Allah, klanjanje džuma-namaza, propisao kao obaveznu prvostepenu dužnost.’” Ovaj hadis zabilježio je Buharija, a Ebu-Davud ističe da je Alejhisselam rekao: “Onaj musliman koji čuje učenje ezana, dužan je klanjati džuma-namaz.”

Nesai preko Hafse navodi da je Alejhisselam kazao: “Ići na džuma-namaz dužnost je svakog punoljetnog muslimana.”

Obaveza klanjanja podne-namaza zamijenjena je petkom klanjanjem džuma-namaza, a to znači da je džuma preča od podnevnog namaza.

Hattabi je rekao: “Većina učenjaka fikha smatra da je džuma ‘fard kifaje’ (kolektivna dužnost), međutim, to je greška.”

¹ Lakonsku svoju izjavu Alejhisselam je kasnije objasnio riječima, sačuvanim u “Muslimu”: “Allah je sačuvao petak od prijašnjih naroda. Jevrejima je dao subotu, a kršćanima nedjelju. Kada smo mi došli, Allah nas je uputio na petak. Tako je petak, subotu i nedjelju odredio kao uzastopne praznične dane ljudima, i tim će redoslijedom biti i na Sudnjem danu. Mi smo na ovaj svijet došli posljednji, a na Sudnjem danu prvima će biti presuđeno.”

VRIJEDNOST KUPANJA PETKOM; DA LI SU DIJETE I ŽENA DUŽNI PRISUSTVOVATI DŽUMA-NAMAZU?

بَابُ فَضْلِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهَلْ عَلَى
الصَّبِيِّ شُهُودٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوْ عَلَى النِّسَاءِ

877. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, a on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas bude htio ići na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!”²

٨٧٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ
الْجُمُعَةَ فَلْيَغْتَسِلْ .

Hroničari ističu da su Jevreji odabrali subotu kao praznik jer su smatrali da je to dan u kome Bog, poslije šestodnevnog stvaranja svijeta, nije više stvarao pa je potrebno da ni oni posljednji dan u sedmici ne rade fizičke poslove, nego se posvete bogoslužju. Kršćani su uzeli nedjelju, smatrajući da je to dan u kome je Bog počeo stvarati svijet, pa je potrebno taj dan izuzetno poštovati, dok je Allah uputio muslimane da odaberu petak, koji im je još ranije odredio.

Iz hadisa se može zaključiti:

- klanjanje džuma-namaza je osobna dužnost svakog muslimana;
- aktivnost čovjeka je odraz njegove djelmične volje u granicama Allahove odredbe;
- jednoglasna odluka islamskih učenjaka o nekom islamskom pitanju je nepobitan argument;
- pravna analogija se ne može primjenjivati na pitanje za koje u Šerijatu ima jasan tekst. U rješavanju islamskih pitanja treba se pozivati na islamske izvore slijedećim redoslijedom: na Kur'an, hadis, idžma' i kijas — pravnu analogiju.

- 2 Navedeni hadis, u nešto izmijenjenoj varijanti, zabilježili su Muslim, Nesai, Taberani i Ibni-Madže, a Ibn-Hibban u svom “Sahihu” i Ebu-Avane u svom “Mustahredžu” navode ga u slijedećoj verziji: “Ko krene na džumu, bio muškarac ili žena, neka se okupa.” Isto je prenio i Ibn-Huzejme, s dodatkom: “A ko ne dođe, ne mora se kupati, bio muškarac ili žena.”

Ibni-Madže u svom “Sunenu” navodi da je Alejhisselam kazao: “Petak je praznik koji je Allah odredio muslimanima, pa ko bude htio doći na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!”

Zahiriye, držeći se hadisa navedenog kod Buharije, smatraju da je kupanje petkom neophodna dužnost vjernika (vadžib).

Pravnici ortodoksnih islamskih škola pobijaju mišljenje zahirija, tvrdeći da se kupanje traži zbog odlaska na skupno klanjanje džuma-namaza, a ukoliko se ne ode na džuma-namaz, dužnost kupanja otpada. Osim toga, mnogi muhaddisi smatraju da je ovaj hadis derogiran kasnijom Alejhisselamovom izjavom koja glasi: “Ko pred odlazak na džuma-namaz uzme samo abdest, on mu je dovoljan za punovažnost obavljanja džume, a ko se okupa, to je još bolje.”

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Po mišljenju Ebu-Jusufa kupanje petkom propisano je radi klanjanja džuma-namaza.”

U “Salatul-Dželaliji” stoji: “Ko se okupa u četvrtak ili noću uoči petka, udovoljio je sunnetu, jer je postigao cilj i svrhu uklanjanja neugodnih mirisa.”

878. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed b. Esma i kazao da mu je prenio Džuvejrija b. Esma od Malika, on od Zuhrija, ovaj od Salima b. Abdullaha b. Omera, a on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Omer b. Hattab stajao jednog petka na minberu, kad uđe u džamiju čovjek, jedan od prvih muhadžira i drugova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Omer mu doviknu:

“Zar u ovo vrijeme dolaziš!?”

“Bio sam poslom zauzet i kada sam čuo učenje ezana, uzeo sam abdest i nisam ni svraćao svojim ukućanima” – reče on.

“Samo abdest?”, reče Omer, “a ti znaš da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao i kupanje.”¹

879. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da mu je prenio Malik od Sufjana b. Sulejma, on od Ataa b. Jesara, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kupanje petkom je obavezna dužnost (farz) svakoj punoljetnoj osobi.”

٨٧٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ قَالَ أَخْبَرَنَا جَوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ مَالِكٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ بَيْنَمَا هُوَ قَائِمٌ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ فَنَادَاهُ عُمَرُ آيَةُ سَاعَةِ هَذِهِ قَالَ إِنِّي شُغِلْتُ فَلَمْ أَتَقَلِّبْ إِلَى أَهْلِي حَتَّى سَمِعْتُ التَّأْذِينَ فَلَمْ أَزِدْ أَنْ تَوَضَّأْتُ فَقَالَ وَالْوُضُوءُ أَيْضًا وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَأْمُرُ بِالْغُسْلِ .

٨٧٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُونُسَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- sunnet je držati hutbu na džumi, stojeći na minberu;
- zakašnjenje rukovodioca na zajednički vjerski obred je opravdano, kada je zauzet nekim neodložnim društvenim poslom;
- imam treba upozoriti ljude na njihove propuste;
- dozvoljeno je petkom raditi i privređivati do pred učenje hutbe, a preporučljivo je da se u džamiju dođe prije učenja ezana. Poslovne radnje učinjene po izlasku imama na minber nisu zakonite. To je mišljenje Šafije, Ahmeda i većine učenjaka fikha iz islamskih metropola.
- Neki pravници iz zadnjeg dijela Omerove primjedbe: “...Alejhisselam je naređivao kupanje...”, zaključuju da je kupanje petkom stroga dužnost (farz). Drugi, taj zaključak odbacuju, ističući da je to kupanje stroga dužnost: Osman bi se na Omerovu primjedbu vratio kući i okupao. On to nije učinio, a niti mu je Omer to predložio, što ukazuje da je kupanje petkom samo lijep i preporučljiv čin;
- dolazak na džuma-namaz, prije učenja drugog ezana, svojstvo je dobrih muslimana.

NAMIRISAVANJE RADI DŽUMA-NAMAZA

880. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah b. Dža'fer i kazao da mu je pričao Haremijje b. Umara, rekavši da je njemu prenio Šu'be od Ebu-Bekra b. Munkedira, koji je kazao da mu je pričao Amr b. Sulejm, ensarija, riječima:

“Svjedočim za Ebu-Seida koji svjedoči za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: ‘Kupanje petkom je dužnost svakoj punoljetnoj osobi, pranje zuba misvakom i mazanje miomirisom, ukoliko ga ima.’”

Amr b. Sulejm kaže: “Svjedočim da je to kupanje obavezno, a da li je nužno pranje zuba misvakom i namirisavanje, Allah najbolje zna, ali je to tako navedeno u ovom hadisu.”

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Spomenuti (Ebu-Bekr b. Munkedir) brat je Muhammeda b. Munkedira, ali se nije ovako zvao. Ovo je prenio od Ebu-Bekra b. Munkedira Bukejr b. Ešedždž, Seid b. Ebu-Hilal i još mnogi drugi.”

Muhammed b. Munkedir imao je nadimke Ebu-Bekr i Ebu-Abdullah.²

بَابُ الطَّيِّبِ لِلْجُمُعَةِ

٨٨٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَكْرِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ سُلَيْمٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ قَالَ أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْغُسْلُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ وَأَنْ يَسْتَنْ وَأَنْ يَمَسَّ طَيِّبًا إِنْ وَجَدَ قَالَ عَمْرُو أَمَّا الْغُسْلُ فَأَشْهَدُ أَنَّهُ وَاجِبٌ وَأَمَّا الْإِسْتِنَانُ وَالطَّيِّبُ فَاللَّهُ أَعْلَمُ أَوْاجِبٌ هُوَ أَمْ لَا وَلَكِنْ هَكَذَا فِي الْحَدِيثِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هُوَ أَخُو مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ وَلَمْ يُسَمَّ أَبُو بَكْرٍ هَذَا رَوَاهُ عَنْهُ بُكَيْرُ بْنُ الْأَشَجِّ وَسَعِيدُ بْنُ أَبِي هِلَالٍ وَعِدَّةٌ وَكَانَ مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ يُكْنَى بِأَبِي بَكْرٍ وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ.

² Hattabi kaže da je Malik kupanje uvrstio u vadžib-obaveze, dok najveći broj pravnika odbacuje tu kategorizaciju, ističući da je to samo jedna odlučnija preporuka, potkrepljujući to činjenicom spominjanja mirisa i čišćenja zuba misvakom u istom kontekstu, sa veznikom “i”, koji po konsenzusu nisu vadžib.

Spominje se da je Ibni-Omer namirisavao svoje odijelo kad god bi odlazio na džuma-namaz. Mu'avija b. Kurre kaže da je zapamtio oko trideset pripadnika plemena Muzejne koji su to činili.

Namirisavanje i pranje zuba četkicom propisano je radi održavanja lične higijene čovjeka, radi prijatnosti prisutnih džematlija i ostalih s kojima se dolazi u dodir.

Kupanje pred odlazak na džuma-namaz treba činiti i na putovanju. Ovo je stav mnogih ashaba.

Šafija kaže: “Ja ne izostavljam kupanje petkom ni na putovanju, a ni kod kuće pa makar me ono koštalo dukata.”

Ovako su postupali Talha, Tavus i Mudžahid, a Ebu-Sevr to smatraše preporučljivim i lijepim činom.

VRIJEDNOST DŽUMA-NAMAZA

881. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik prenoseći od Sumejja, oslobođenog roba Ebu-Bekra b. Abdur-Rahmana, on od Ebu-Saliha Semmana, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko se petkom okupa onako kao što se kupu poslije spolnog čina, a potom krene u džamiju u prvom jutarnjem satu, računa mu se nagrada kao da je žrtvovao devu; ko krene u drugom satu kao da je žrtvovao kravu; ko krene u trećem satu kao da je žrtvovao rogata ovna; ko krene u četvrtom satu kao da je žrtvovao kokoš; a ko krene u petom satu, računa mu se kao da je žrtvovao jaje.

Kada imam izađe (na minber), i meleki pristupe i slušaju hutbu.”¹

بَابُ فَضْلِ الْجُمُعَةِ

٨٨١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ سُمَيِّ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ غُسْلَ الْجَنَابَةِ ثُمَّ رَاحَ فَكَانَتْ قَرَبٌ بَدَنَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّانِيَةِ فَكَانَتْ قَرَبٌ بَقَرَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الثَّالِثَةِ فَكَانَتْ قَرَبٌ كَبْشًا أَقْرَنَ وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الرَّابِعَةِ فَكَانَتْ قَرَبٌ دَجَاجَةً وَمَنْ رَاحَ فِي السَّاعَةِ الْخَامِسَةِ فَكَانَتْ قَرَبٌ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ حَضَرَتِ الْمَلَائِكَةُ يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ.

1 Navedeni hadis u nešto izmijenjenoj varijanti donijeli su u svojim hadiskim zbirkama još Muslim, Ebu-Davud, Tirmizi, Nesai, Ibni-Madže i Ahmed ibni Hanbel.

Nesai, prenoseći gornji hadis od Ebu-Hurejre, ističe:

“Petkom meleki sjednu na vrata džamije i bilježe ko dolazi na džuma-namaz. Kada imam izađe na minber, oni saviju svoje spiskove i slušaju govor imama. Ko je došao u prvim jutarnjim časovima, računa mu se nagrada kao da je žrtvovao devu i njeno meso podijelio sirotinji; ko je došao u drugom satu, računa mu se kao da je žrtvovao goveče; ko je došao u trećem satu, kao da je žrtvovao ovcu; ko je došao u četvrtom kao da je žrtvovao patku; ko je došao u petom kao da je žrtvovao kokoš, a ko je došao poslije tog vremena kao da je žrtvovao jaje.”

Iz hadisa se može zaključiti:

– preporučljivo je ići na džuma-namaz što ranije, a nagrada je adekvatna potrošenom vremenu i uloženom trudu. Radi lakšeg shvatanja, te su nagrade prikazane u vidu žrtvovanja materijalnih dobara, računajući od deve pa do jednog jajeta;

– ljudi se cijene prema činjenju dobrih djela;

– rad za dobro svoga društva i dijeljenje milostinje vrijedni su pažnje bez obzira na njihovu stvarnu materijalnu vrijednost. Ko može, treba žrtvovati devu, a drugi prema svojim materijalnim mogućnostima kokoš ili pak jaje. Sve je to pohvalno i Allah daje prema tome svoju nagradu;

– po mišljenju Ebu-Hanife, Šafije i većine pravnika, najbolje je na ime kurbana klati devu, potom krupnu stoku, a onda bravčad, dok imam Malik prihvaća slijedeći redoslijed: bravče, goveče, a potom deva, ističući da je Alejhisselam jednom prilikom zaklao dva ovna, a ovan je bio kurban Ibrahima, alejhis-selam, za sina Ismaila. Većina uleme drži se teksta navedenog hadisa; to što je Alejhisselam ponekad klao ovna, ne znači da je on to činio zato što je to bolje, nego da je i to dozvoljeno. Možda nije imao ništa drugo! I potvrđeno je u Sahihu: “Poslanik je za kurban zaklao krave, za svoje supruge.” Iz istog razloga, on je na svom Oprosnom hadžu zaklao, na ime kurbana, kravu ispred svojih suprug.

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da je halifa Alija s minbera u Kufi rekao:

“Na dan petka šejtani porane, krenu sa svojim zastavama kroz naselja i zavode svijet svojim spletkama da ne idu u džamiju. Meleki, također, porane, zauzmu mjesta na ulazima džamija i bilježe svakog koji dođe, sve dok imam ne izađe na minber. Kada se džematlija u džamiji smjesti tako da može vidjeti imama i njegov govor čuti i kada još za vrijeme hutbe šuti, on dobiva od Allaha dvostruku nagradu. Ako se džematlija smjesti podaleko od imama

POGLAVLJE

882. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je prenio Šejban od Jahjaa, a Jahja je Ibnu-Ebi-Kesir, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, da je Omer, radijallahu anhu, jednog petka držao hutbu, kad uđe u džamiju jedan čovjek i Omer mu reče:

“Zašto se toliko zadržavate u dolasku na namaz?”

“Čim sam čuo poziv za namaz, uzeo sam abdest”, odgovorio je onaj čovjek.

“Zar niste čuli”, reče Omer, “da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

‘Kada neko od vas odluči doći na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!’”

MAZANJE (KOSE) ULJEM RADI DŽUMA-NAMAZA

883. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da mu je prenio Ibn-Ebi-Zi'b od Seida Makburija, koji je rekao da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Ibni-Vedija, on od Selmana Farisije, koji priča da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko se petkom okupa, očisti što je bolje moguće, namaže (kosu) uljem ili se namiriše mirisom koji ima u kući, pa izađe u džamiju, ne rastavi ni dvojicu, zatim klanja koliko mu je propisano, pa šuti i sluša dok imam drži govor, Allah će mu oprostiti grijeh učinjene u periodu između ovog i prethodnog džuma-namaza.”²

بَاب

٨٨٢. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى هُوَ ابْنُ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَيْنَمَا هُوَ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ دَخَلَ رَجُلٌ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَمْ تَحْتَسِبْ سَوْنًا عَنِ الصَّلَاةِ فَقَالَ الرَّجُلُ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ سَمِعْتُ النِّدَاءَ تَوَضَّأْتُ فَقَالَ أَلَمْ تَسْمَعُوا النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِذَا رَاحَ أَحَدُكُمْ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ.

بَابُ الدُّهْنِ لِلْجُمُعَةِ

٨٨٣. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ ابْنِ وَدِيعَةَ عَنْ سَلْمَانَ الْفَارِسِيِّ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَغْتَسِلُ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَيَتَطَهَّرُ مَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ وَيَدْهِنُ مِنْ دُهْنِهِ أَوْ يَمَسُّ مِنْ طِيبِ بَيْتِهِ ثُمَّ يَخْرُجُ فَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ ثُمَّ يُصَلِّي مَا كَتَبَ لَهُ ثُمَّ يَنْصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ الْإِمَامُ إِلَّا غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى.

i ne može čuti njegova govora, ali šuti, on će dobiti jednu nagradu. Učesnik koji se smjesti na mjesto odakle može imama i vidjeti i njegov govor čuti, ali ne bude šutio, on se opterećuje odgovornošću i grijehom. Ko za vrijeme učenja hutbe kaže svome drugu pokraj sebe: ‘Tamo se!’ ili ‘Šuti!’, učinio je svoju džumu bezvrijednom i od nje nema šta očekivati. Ovo sam”, rekao je Alija, “čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

2 Ibni-Madže u svom “Sunenu” zabilježio je preko Ebu-Zerra da je Alejhisselam jednom prilikom rekao: “Ko se petkom okupa što bolje, očisti se i opere što ljepše, obuče najljepše odijelo što ga ima, namiriše miomirisom svojih kućana, a potom krene na džuma-namaz i prolazeći kroz džamiju ne rastavi ni dvojicu ljudi u safovima, oprostit će mu se grijesi učinjeni prema Allahu u periodu između ovog i prethodnog džuma-namaza.”

884. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da mu je prenio Šu‘ajb od Zuhrija da je Tavus rekao: “Kazao sam Ibni-Abbasi: ‘Ashabi spominju da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Petkom se okupajte i glave dobro operite, pa makar i ne bili džunupi i namirišite se!’ ‘Da, tako je što se tiče kupanja, a za namirisavanje ne znam’ – odgovorio je Ibni-Abbas.”

885. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa i kazao da ga je obavijestio Hišam, kako mu je saopćio Ibni-Džurejdž, ovome Ibrahim b. Mejsere, prenoseći od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhu, koji spominje izjavu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o kupanju petkom, pa sam ja Ibni-Abbasa upitao: “Da li treba kosu namazati uljem ili se namirisati, ako se toga može naći u kući?” “To ne znam” – odgovorio je (Ibni-Abbas).

٨٨٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ طَاوُسٌ قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ ذَكَرُوا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ اغْتَسِلُوا يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَاغْسِلُوا رُءُوسَكُمْ وَإِنْ لَمْ تَكُونُوا جُنُبًا وَأَصِيبُوا مِنَ الطَّيِّبِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَمَّا الْغُسْلُ فَنَعَمْ وَأَمَّا الطَّيِّبُ فَلَا أَذْرِي .

٨٨٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ ذَكَرَ قَوْلَ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ أَيْمَسُ طَيِّبًا أَوْ دُهْنًا إِنْ كَانَ عِنْدَ أَهْلِهِ فَقَالَ لَا أَعْلَمُهُ .

Za oprost grijeha stavljeni su uvjeti:

- solidno kupanje petkom prije odlaska na džuma-namaz;
- održavanje čistoće odijela i pristojnosti svoga izgleda: podrezivanje kose, brkova, obrezivanje nokata, otklanjanje dlaka ispod pazuha, oko sramotnih organa i slično;
- kosa, tijelo i odijelo trebaju biti uvijek namirisani. Svaki muškarac treba imati svoj miomiris u kući, u protivnom može se poslužiti kozmetikom svojih ukućana;
- u džamiju treba poraniti i smjestiti se po vlastitoj želji, ne gurajući one koji su ranije sjeli u safove;
- u džamiji se može klanjati nafile prije džume i dok imam uči hutbu ništa ne govoriti.

U drugim hadisima navode se još i ovi uvjeti:

- da vjernik ode u džamiju i vrati se kući pješice, izuzimajući veliku razdaljinu, mogućnost zakašnjenja na namaz, nesigurnost putovanja i slično, kada treba koristiti prijevozno sredstvo;
- idući u džamiju da ne bude niko uvrijeđen i materijalno oštećen;
- da u džamiju ide mirno, ozbiljno, bez guranja i galame;
- da sjedne što bliže imamu i dobro sluša njegovu hutbu.

PRI ODLASKU U DŽAMIJU OBLAČI SE NAJLJEPŠE ŠTO SE IMA

886. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, vidio pred vratima džamije jednu svilenu odoru (prugastu) i rekao:

“Da ti je, Allahov Poslaniče, kupiti ovu odoru i oblačiti je petkom i za vrijeme prijema delegacija kada ti budu dolazile!”

Allahov Poslanik odgovorio je: “Ovu odoru oblači samo osoba koja nema udjela (u blagodatima) na ahiretu.”

Kasnije je Allahovom Poslaniku došlo (na poklon) nekoliko takvih odora, pa je jednu od tih odora dao Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu.

“Allahov Poslaniče”, rekao je Omer, “zaogrnuo si me njom, a o odori Utarida rekao si ono što si rekao!”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Nisam ti je poslao da bi je ti i oblačio.”

Potom je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, dao svom, po majci, bratu idolopokloniku u Mekki.¹

بَابُ يَلْبَسُ أَحْسَنَ مَا يَجِدُ

٨٨٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ
ابْنَ الْخَطَّابِ رَأَى حُلَّةَ سِرَاءٍ عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ
فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ اشْتَرَيْتَ هَذِهِ فَلَبِستَهَا يَوْمَ
الْجُمُعَةِ وَلِلْوَفْدِ إِذَا قَدِمُوا عَلَيْكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ إِنَّمَا يَلْبَسُ هَذِهِ مَنْ لَا خَلْقَ لَهُ فِي الْآخِرَةِ ثُمَّ
جَاءَتْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْهَا حُلٌّ فَأَعْطَى عُمَرَ بْنَ
الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْهَا حُلَّةً فَقَالَ عُمَرُ يَا
رَسُولَ اللَّهِ كَسَوْتَنِيهَا وَقَدْ قُلْتَ فِي حُلَّةِ عَطَارِدٍ
مَا قُلْتَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي لَمْ أَكْسُكَهَا لِتَلْبَسَهَا
فَكَسَاهَا عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخَاهُ
بِمَكَّةَ مُشْرِكًا.

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

— haram je muškarcima nositi svilenu odjeću; Tirmizi u svom “Sunenu” navodi preko Ebu-Musaa Eš‘arija Alejhisselamovu izjavu: “Zabranjeno je muškarcima iz moga ummeta oblačiti svilenu odjeću i kititi se zlatnim nakitom, dok je ženama to dozvoljeno.”

U vezi s ovom temom Tirmizi je zabilježio izjavu halife Omera koju je on izrekao na minberu: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je muškarcima zabranio nositi svilenu odjeću, izuzev u površini od dva, tri ili četiri ručna prsta”;

— odjevni predmeti, koje nije dozvoljeno oblačiti, mogu se imati u vlasništvu, mogu se prodavati, poklanjati drugom ili zamijeniti;

— dozvoljeno je trgovati neposredno pokraj zgrade džamije;

— dobri i odlikovani ljudi kupuju i prodaju;

— rodbinske veze treba održavati s rodbinom koji su nevjernici; dozvoljeno je nevjerniku nešto pokloniti;

— potrebno je zube čistiti misvakom pred odlazak na sijela i vjerske skupove – Ebu-Seid Hudri prenosi da je Alejhisselam rekao: “Jedna od niza dužnosti muslimana jeste da petkom očisti zube misvakom, da se lijepo obuče i ako ima miomirisa, da se namiriše.”

UPOTREBA MISVAKA PETKOM

Ebu-Seid Hudri kaže za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je redovno čistio zube misvakom.

887. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Ebuz-Zinada, on od A' redža, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kad bih znao da ne bih svojim sljedbenicima, odnosno svijetu, nanio poteškoću, naredio bih im čišćenje zuba misvakom prilikom svakog namaza.”¹

بَابُ السُّوَاكِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَنُّ .

٨٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَوْلَا أَنِّي أَشَقُّ عَلَى أُمَّتِي أَوْ عَلَى النَّاسِ لَأَمَرْتُهُمْ بِالسُّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ .

¹ Ishak ibni Rahevejh kaže: “Čišćenje zuba misvakom (keficom) prije stupanja u namaz je vadžib (dužnost) i ko bi to namjerno izostavio, namaz bi mu bio pokvaren.” Ovaj stav usvaja i Ebu-Davud, ali ne smatra da je to uvjet za punovažnost namaza.

Imam Šafija iz gornjeg hadisa zaključuje: “Upotreba misvaka nije vadžib. Da je to vadžib – dužnost, Alejhisselam bi je ashabima odlučno naredio, bez obzira na poteškoće.”

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Upotreba misvaka je sunnet, jer je to Alejhisselam redovno činio”, a komentator “El-Hidaje” dodaje: “...Alejhisselam ga je redovno upotrebljavao, uz vrlo rijetko izostavljanje.”

Pranje zuba misvakom neki pravници uvršavaju u red abdestnih sunneta, drugi u red namaskih, a Ebu-Hanife u red općih sunneta vjere, potkrepljujući to izjavom Ebu-Ejjuba sačuvanom u hadiskim zbirkama Ahmeda, Tirmizija i Taberanija u slijedećem vidu: “Četiri postupka spadaju u opća sunnet-djela svih vjerovjesnika, i to: obrezivanje (sunećenje), upotreba misvaka, namirisavanje i ženidba.”

Ebu-Hurejre dao je slijedeću izjavu: “Savršeno čišćenje postiže se uz estetiku koja se sastoji od podrezivanja brkova, otklanjanja dlaka ispod pazuha i oko sramotnih organa tijela, obrezivanje nokata i upotreba misvaka.”

U “Muhitu” i još nekim pravnim djelima ističe se da misvak treba koristiti prilikom uzimanja abdesta, a većina hanefija kažu: “Upravo prilikom pranja usta.”

U djelu “Kifajetul-muntehi” se ističe: “Misvak treba upotrijebiti prije uzimanja abdesta.”

Imam Šafija kaže: “Upotreba misvaka je sunnet pri uzimanju abdesta, pri stupanju u namaz i poslije svake promjene zadaha.”

Pri pranju zuba misvak treba vući u dužini zuba, tj. od desni prema vrhovima zuba i obratno. Misvak treba držati desnom rukom i pri jednom pranju, vodu u ustima mijenjati najmanje tri i više puta.

Perući zube lijepo je učiti dovu: “Allahumme tahhir femi ve nevvir kalbi ve tahhir bedeni ve harrim džesedi alen-nari ve edhilni bi rahmetike fil ibadis-salihin”, što znači: “Allahu moj, učini mi usta čistim, srce mi rasvijetli, tijelo očisti i sačuvaj od džehennemske vatre i uvedi me u krug dobrih ljudi!” Ova dova nije utemeljena u sunnetu.

Ko nema misvaka (četkice), trljat će zube prstima. Bejhekija u svom “Sunenu” preko Ebu-Hurejre navodi riječi Alejhisselama:

“Misvak je poželjno praviti od erak-drвета.”

Ebu-Hurejre Sabahi izjavio je: “Bio sam u jednoj delegaciji pa nas je Vjerovjesnik snabdio erak-drvetom i rekao: ‘Čistite zube ovim drvcetom!’”

Taberi u El-Evsatu navodi da je Mu'az ibn Džebel rekao:

888. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer i kazao da mu je pričao Abdul-Varis koji je rekao da je njemu pričao Šu'ajb b. Habhab, a ovome pričao Enes, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

“Mnogo sam vam govorio o upotrebi misvaka.”

889. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir i kazao da mu je prenio Sufjan od Mensura i Husajna, a oni od Ebu-Vaila, a ovaj od Ebu-Huzejfe koji je rekao:

“Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, noću ustajao, oprao bi i misvakom očistio svoja usta.”

ČIŠĆENJE ZUBA TUĐIM MISVAKOM

890. PRIČAO NAM JE Isma'il i rekao da je njemu pričao Sulejman b. Bilal, kazavši da mu je rekao Hišam b. Urve, da ga je obavijestio njegov otac prenoseći od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla: “Ušao je (u moju sobu) Abdur-Rahman b. Ebu-Bekr i nosio misvak kojim je čistio zube. Allahov

٨٨٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعَيْبُ بْنُ الْحُبَابِ حَدَّثَنَا أَنَسٌ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكْثَرْتُ عَلَيْكُمْ فِي السَّوَاكِ .

٨٨٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَثُورٍ وَحُصَيْنٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَشُورُ فَاهُ .

بَابُ مَنْ تَسَوَّكَ بِسَوَاكٍ غَيْرِهِ

٨٩٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ قَالَ هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ ابْنُ أَبِي بَكْرٍ وَمَعَهُ سَوَاكٌ يَسْتَنُّ بِهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ

“Čuo sam Vjerovjesnika gdje kaže: ‘Divan je misvak blagoslovljenog maslinovog drveta, namiriše usta i odstrani neugodan zadah. To je misvak moj i misvak pejgambera koji su bili prije mene.’”

Upotreba misvaka od erak-drvceta preporučuje se radi uspješnijeg održavanja higijene zuba. Stručnim analizama utvrđeno je da erak sadrži u sebi neke hemijske tvari koje efikasno djeluju na odstranjivanje sedre sa zuba i zubnog kamenca. Prema tome, korisno je upotrebljavati misvak pred obavljanje svakodnevnih obaveznih namaza. Svaki ritual treba obavljati što čišće i urednije, jer se time zaslužuju veća Allahova zadovoljstva.

Ebu-Derda je rekao: “Upotrebljavajte misvak (četkicu), jer su u tom dvadeset četiri vrline od kojih su najvažnije: dobivanje Allahovog zadovoljstva, podizanje vrijednosti namaza za sedamdeset stepeni, pribavljanje raspoloženja, zadovoljstva i udobnosti duše, otklanjanje zadaha iz usta, pojačanje otpornosti desni i glasnica u usnoj šupljini, ublažavanje glavobolje i pojačavanje vida očiju. S ljudima bijelih zuba i blistavog čistog lica melek se rado pozdravlja.”

Ahmed ibn Hanbel i Ibn-Hibban preko Aiše navode riječi Alejhisselama: “Misvak je sredstvo za čišćenje zuba i pribavljanje Allahovog zadovoljstva.”

Evzai, pranje zuba misvakom, smatra sastavnim dijelom (šartom) abdesta i upozorava na potrebu korišćenja misvaka pri stupanju u namaz, učenju Kur'ana, poslije spavanja, kada se u ustima osjeti kakva promjena, petkom, pred spavanje, poslije objeda i u praskozorje.

Iz hadisa se može zaključiti:

- samilost Alejhisselama prema muslimanima;
- metoda idžtihada koristi se u rješavanju vjerskih pitanja koja nisu riješena Kur'anom ili hadisom;
- potrebno je zube prati misvakom pred odlazak na sijela i skupne vjerske obrede.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogledao je na Abdur-Rahmana i ja rekoah Abdur-Rahmanu: ‘Abdur-Rahmane, daj mi taj misvak!’ On mi ga je dao i ja sam ga prelomila, potom zubima smekšala i dala ga Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on je, naslonjen na moje grudi, očistio njime zube.”¹

ŠTA SE UČI PETKOM NA SABAH-NAMAZU

891. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm i kazao da mu je prenio Sufjan od Sa‘da b. Ibrahima, on od Abdur-Rahmana, a to je Ibni-Hurmuz, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je petkom na sabahu: ‘Elif lammim tenzilul-kitab...’ i ‘Hel eta alel-insani...’”²

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ أَعْطِنِي هَذَا السَّوَاكَ يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ فَأَعْطَانِيهِ فَقَصَمْتُهُ ثُمَّ مَضَعْتُهُ فَأَعْطَيْتُهُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَاسْتَنْ بِهِ وَهُوَ مُسْتَسْنِدٌ إِلَى صَدْرِي .

بَابُ مَا يُقْرَأُ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٨٩١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ هُرْمُزٍ الْأَعْرَجُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ أَلَمْ تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ .

- 1 Iz hadisa se može zaključiti:
  - dozvoljeno je koristiti misvak druge zdrave osobe;
  - upotrebu misvaka ne treba zanemarivati ni u danima bolesti.
- 2 Alejhisselam je učio i druge sure. Dahhak b. Kajs pitao je Nu‘mana b. Bešira: “Šta je Alejhisselam učio na džuma-namazu?”

“Poglavlje ‘El-Džumu‘a’ i ‘El-Gašije’” — odgovorio je Nu‘man.

Ebu-Hurejre kaže da je Alejhisselam često učio na džuma-namazu poglavlja “El-Džumu‘a” i “El-Munafikun”.

Malik preporučuje da se na bajram-namazima uče poglavlja “El-A‘la” i “Eš-Šems”. Ibni-Kudame u “Mugniju” navodi: “Preporučljivo je na prvom rekatu bajram-namaza učiti poglavlje ‘El-A‘la, a na drugom ‘El-Gašije’.” To se prenosi od Ahmeda.

Šafija preporučuje učenje poglavlja “Kaf” i “El-Kamer”, jer ih je, prema izjavi halife Omera, volio učiti i Alejhisselam.

Imam Malik, Davud b. Ali i Ebu-Sevr drže da je lijepo učiti poglavlje “El-Džumu‘a” i “El-Munafikun”, jer se u njima govori o stvaranju čovjeka, propasti svijeta i Sudnjem danu, a to efikasno djeluje na moral i život ljudi.

KLANJANJE DŽUMA-NAMAZA U SELIMA I GRADOVIMA

بَابُ الْجُمُعَةِ فِي الْقُرَى وَالْمَدِينِ

892. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna i kazao da mu je pričao Ebu-Amir Akadi rekavši da je njemu prenio Ibrahim b. Tahman od Ebu-Džemra Dubei'jja, a on od Ibni-Abbasa koji je rekao:

“Prvi džuma-namaz, poslije obavljene džume u džamiji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obavljen je u džamiji Abdul-Kajsa u selu Džuvasa u (pokrajini Bahrejnu).”³

٨٩٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ الْعَقَدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَبِي جَمْرَةَ الضَّبْعِيِّ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ جُمُعَةٍ جُمِعَتْ بَعْدَ جُمُعَةٍ فِي مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي مَسْجِدِ عَبْدِ الْقَيْسِ بِجَوَاشِي مِنَ الْبَحْرَيْنِ .

3 Podijeljena su mišljenja pravnika o uvjetima naselja u kojima se može klanjati džuma-namaz. Malik kaže: “Dužnost je klanjati džuma-namaz stanovnicima naselja pa i sela u kome ima džamija ili trg.”, a Šafija i Ahmed kažu: “Džumu su dužni klanjati stanovnici naselja u kome ima četrdeset stalno nastanjenih slobodnih pametnih muškaraca i grupisanih kuća, bile im te kuće građene od kamena, brvana, ćerpića, cigle ili nekog drugog građevinskog materijala.” Nije punovažna, džuma obavljena među nomadima i čergašima, koji se ljeti-zimi seljakaju sa jednog mjesta na drugo.

Nomadi nastanjeni stalno na jednom mjestu i šatori im međusobno grupisani, nisu po mišljenju imama Malika obavezni klanjati džumu, a niti bi im ona bila tu punovažna, dok imami Ahmed i Davud smatraju da su obavezni klanjati džumu i da im je ona u takvim uvjetima punovažna.

Prema mišljenju Ebu-Hanife, klanjanje džume punovažno je samo u glavnoj gradskoj džamiji ili na musalli. Nije preporučljivo pa ni dozvoljeno klanjati džumu u selu, a na Mini se dozvoljava, ako je tamošnji upravnik istovremeno i rukovodilac hadžija ili je na Mini prisutan i vladar. Svi mudžtehidi jednoglasno tvrde da se džuma ne može klanjati na Arefatu.

Raznoliki su stavovi pravnika hanefijske škole po definiciji grada u kome se može džuma klanjati.

Ebu-Jusuf kaže: “Gradom se smatra svako naselje u kome ima raznolikih zanatlija, robe i artikala široke potrošnje i u njemu ima sudac ili izvršni organ vlasti.”

Jedni su rekli: “Grad je naselje koje ima deset hiljada stanovnika!”, a drugi: “...deset hiljada boraca.” Neki smatraju gradom svako naselje u kome ima džamija sa minberom i ured sudsko-upravnog organa vlasti, a neki opet naselje čije stanovništvo ne bi moglo stati u najveću džamiju toga mjesta.

Neki pravници hanefijske škole kažu: “Svako naselje smatra se gradom ako u njemu zanatlije mogu iz godine u godinu živjeti od prihoda svoga zanata, ne baveći se nikakvim drugim poslovima.”

Imam Muhammed smatra gradom naselje, koje ima starješinu (imama) ili njegova zamjenika ovlaštenog za obavljanje građansko-upravnih poslova.

Ebu-Hanife svoje mišljenje temelji na izjavi Alije: “Nema klanjanja džume, bajrama i učenja tekbira, nego samo u gradskoj džamiji, odnosno u gradu.” Ova je izjava sačuvana u hadiskoj zbirci Ibn-Ebi-Šejbe i drugih muhaddisa.

Darekutni zabilježio je hadis prenesen od Ummu-Abdillah Devsije: “Klanjati džumu dužni su stanovnici svakog naselja u kome ima starješina (imam), pa makar u njemu i ne bilo stanovnika više od četiri čovjeka.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da je Abdur-Rahman b. Ka'b b. Malik kazao kako je njegov otac Ka'b ibni Malik molio Allahovu milost Es'adu b. Zurareu, kada bi god čuo učenje ezana za džuma-namaz.

“Zašto to činiš?” – pitao je Abdur-Rahman oca.

“Jer nas je on prvi sakupio na džumu u selu Hezmu-Nebit, na pustinjskoj zemlji plemena Benu-Bejada, na mjestu gdje se zadržava voda poslije kiše zvanom Neki' el-hasenat.”

“Koliko vas je bilo?” – upitao sam.

“Četrdeset” – odgovorio je Ka'b ibni Malik.

Ovaj dijalog zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama još Ibni-Madže, Ibni-Huzejme i Bejheki, dodajući da je to bilo prije Alejhisselamova preseljenja u Medinu.

893. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed Mervezi i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da mu je prenio Junus od Zuhrija, koji je kazao da ga je obavijestio Salim b. Abdullah, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je rekao:

“Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: ‘Svi ste vi pastiri...’”

Lejs na gornji sened dodaje da je Junus rekao:

“Ruzejk b. Huzejm pisao je Ibn-Šihabu dok smo bili on i ja u Vadi Kurau: ‘Šta misliš, da li je potrebno da klanjam džumu?’

Ruzejk je tada nadgledao jedan kompleks zemlje koji je i obrađivao. Na tom zemljištu bila je jedna grupa Sudanaca i još nekih osim njih, a Ruzejk je tada bio i namjesnik Ejle.

Ibn-Šihab pisao mu je, a ja sam slušao kako mu naređuje da klanja džuma-namaz, obavještavajući ga da mu je Salim (b. Abdullah) pričao kako je Abdullah b. Omer rekao:

‘Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje govori: Svi ste vi pastiri i svi ćete biti pitani za svoje stado: vladar je pastir i on će biti pitan za njemu povjerene podanike; domaćin je pastir svojih ukućana i bit će odgovoran za svoje stado; supruga je pastirica u domu svoga supruga i odgovorna je za svoje stado; sluga je pastir – čuvar imovine svoga gospodara i odgovoran je za povjerenu mu imovinu’, a mislim (kaže Junus) da je još rekao: ‘Čovjek je čuvar imovine svoga oca i on je za nju odgovoran. Svi ste vi pastiri i svi ćete za svoje stado biti pitani.’”¹

٨٩٣. حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمُرُوزِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنَا سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَزَادَ اللَّيْثُ قَالَ يُونُسُ كَتَبَ رَزِيقُ بْنُ حَكِيمٍ إِلَى ابْنِ شِهَابٍ وَأَنَا مَعَهُ يَوْمَئِذٍ بِوَادِي الْقُرَى هَلْ تَرَى أَنْ أَجْمَعَ وَرَزِيقُ عَامِلٌ عَلَى أَرْضٍ يَعْمَلُهَا وَفِيهَا جَمَاعَةٌ مِنَ السُّودَانِ وَغَيْرِهِمْ وَرَزِيقُ يَوْمَئِذٍ عَلَى آيَلَةٍ فَكَتَبَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَنَا أَسْمَعُ يَأْمُرُهُ أَنْ يَجْمَعَ يُخْبِرُهُ أَنَّ سَالِمًا حَدَّثَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ الْإِمَامُ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي أَهْلِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةُ رَاعِيَةٌ فِي بَيْتِ زَوْجِهَا وَمَسْئُولَةٌ عَنْ رَعِيَّتِهَا وَالْخَادِمُ رَاعٍ فِي مَالِ سَيِّدِهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ قَالَ وَحَسِبْتُ أَنَّ قَدْ قَالَ وَالرَّجُلُ رَاعٍ فِي مَالِ أَبِيهِ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ وَكُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ .

Muhammed ibn Muslim Zuhri kaže da je Alejhisselam poslao u Medinu, prilikom svoga drugog sastanka sa medinskim prvacima na Akabi, Mus'aba b. Umejra u svojstvu vjeroučitelja. On je u Medini klanjao džumu, a tada je bilo samo dvanaest muslimana. “Tako je”, kaže Ajni, “Mus'ab ibni Umejir, prvi u historiji islama, klanjao džuma--namaz.”

Usklađujući navode Ka'ba b. Malika i Muhammeda Zuhrija, Bejheki kaže: “...Onih dvanaest ljudi navedenih po Zuhriju, misli se na dvanaest tek islamiziranih prvaka Medine, koji su bili zaštitnici i saradnici Mus'aba, a od onih četrdeset ljudi kojima je klanjao džumu Es'ad ibni Zurare, misli se na one koji su klanjali džumu s njim, kao i na one ranije islamizirane prvake zajedno.”

¹ U hadisu su navedene različite odgovornosti niza kategorija članova društva: vladar i rukovodilac odgovorni su za dosljedno sprovođenje zakonitosti; domaćin za pravilan međusobni odnos članova porodice, za njihovo odgajanje i opskrbljivanje; supruga za razborito upravljanje kućnim poslovima, za čuvanje imovine i časti

DA LI JE KUPANJE OBAVEZNO ŽENAMA, DJECI I DRUGIMA KOJI NE SUDJELUJU U KLANJANJU DŽUME?

Ibni-Omer kaže: “Kupanje petkom obavezno je samo onom, ko je dužan klanjati džuma-namaz.”

894. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu‘ajb, prenoseći od Zuhrija koji je kazao da mu je pričao Salim b. Abdullah, da je čuo Abdullaha b. Omera kako govori:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: ‘Ko od vas dođe na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!’”

895. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Safvana b. Sulejma, ovaj od Ataa b. Jesara, a on od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kupanje petkom je dužnost svakoj punoljetnoj osobi.”

بَابُ هَلْ عَلَى مَنْ لَمْ يَشْهَدْ الْجُمُعَةَ
غُسْلٌ مِنَ النِّسَاءِ وَالصَّبْيَانِ وَغَيْرِهِمْ

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ إِنَّمَا الْغُسْلُ عَلَى مَنْ تَجِبُ عَلَيْهِ
الْجُمُعَةُ .

٨٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ
الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ
عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ سَمِعْتُ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَنْ جَاءَ مِنْكُمْ الْجُمُعَةُ
فَلْيَغْتَسِلْ .

٨٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ
صَفْوَانَ بْنِ سُلَيْمٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ أَبِي
سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
قَالَ غُسْلُ يَوْمِ الْجُمُعَةِ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُحْتَلِمٍ .

svoga doma; sluga čuva sve što mu povjeri njegov gospodar, a ko nema porodice, treba paziti na pravilan odnos prema svojim drugovima i prijateljima. Svako će odgovarati za povjereni mu posao i način angažovanja svojih organa. Zanimanje navedenih obaveza usporava napredak društva i zaslužuje svaku osudu.

Iz hadisa se može zaključiti:

Šafija i Malik smatraju da je džuma punovažno obavljena i bez naročitog odobrenja vladara – poglavice zajednice, ako je obavlja neki organ vlasti, jer kome su povjereni općedruštveni poslovi, logično je da mu je povjereno i obavljanje džuma-namaza.

Imam Ahmed i Ebu-Hanife kažu: “Punovažnost obavljene džume uvjetuje se time da imam ima odobrenje nadležnog organa za tu funkciju.”

Prvi se oslanjaju na slučaj Alije, koji je umjesto zatočenog halife Osmana, klanjao džumu svijetu, iako za to nije imao posebnog odobrenja od Osmana.

Hanefije smatraju da je to bio izuzetan slučaj i situacija koja dozvoljava svijetu da privremeno izabere imama za obavljanje džume, a nije isključena mogućnost postojanja i neke Osmanove prešutne saglasnosti.

Ibn-Munzir kaže: “Sunnet je da džumu obavlja vladar ili lice po njemu ovlašteno, u protivnom, prisutni svijet klanja samo podne-namaz.” Hasan Basri je rekao: “Četvero je vladarevo; spomenuo je i džuma-namaz.”

Od Malika je preneseno: “Nije punovažna džuma koju bi neko klanjao bez ovlaštenja vladara”, a od Habiba b. Ebu-Sabita se prenose riječi: “Nema džume bez zapovjednika (emira) i učenja hutbe.” Ovo je stav još Evza‘ija, Muhammeda b. Mesleme i Jahjaa b. Umera.

Ebu-Jusuf smatra da starješina organa reda može punovažno klanjati svijetu džuma-namaz.

Neki pravници misle da je i u selu potrebno klanjati džumu, jer je Ibni-Šihab naredio Ruzejku da klanja džumu u malom naselju Vadil-Kura u Ejli. Hanefije, usvajajući gornji slučaj, napominju da se ta džuma obavila po Ruzejku, zamjeniku guvernera pokrajine, a svako naselje, u kome se nalazi zapovjednik zajednice ili njegov zastupnik, ima status grada.

Sud i odluka dvojice pravednih ljudi izrečena trećem licu obavezuje ga da je poštuje.

896. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim i kazao da je njemu pričao Vuhejb, rekavši da mu je prenio Ibni-Tavus od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Mi smo (po vremenu primanja Objave) posljednji narod, a na Sudnjem danu (po obračunu) prvi. Prethodnima je data Objava (Knjiga) prije nas, a nama iza njih. Ovaj dan (petak) jeste dan o kome su se oni razišli (napustili ga), pa je Allah nas na njega uputio; sutrašnji dan (subota) je jevrejski (praznik), a prekosutrašnji (nedjelja) jeste kršćanski.”

897. Potom je zašutio, a onda opet rekao:

“Dužnost svakog punoljetnog muslimana jeste da se jednog dana, u svakih sedam dana okupa, u kome će oprati svoju glavu i svoje tijelo.”

898. Spomenuti hadis prenosi i Eban b. Salih od Mudžahida, on od Tavusa, a ovaj od Ebu-Hurejre koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Dužnost svakom muslimanu jeste da se okupa bilo kojeg dana svakih sedam dana.”

899. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed i kazao da mu je pričao Šebabe, da mu je prenio Verka' od Amra b. Dinara, on od Mudžahida, ovaj od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Dozvoljavajte ženama odlazak u džamije noću!”

900. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Musa i kazao da mu je pričao Ebu-Usame, da mu je prenio Ubejdullah b. Umer od Nafija, on od Ibni-Omera koji je rekao:

“Omerova supruga (Atika bint Zejd) prisustvovala je u džamiji skupnom klanjanju sabahskog i jacijskog namaza pa joj je rečeno: ‘Što izlaziš (iz kuće u džamiju) kada znaš da Omer to prezire i da je ljubomoran!’

٨٩٦. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَحْنُ الْآخِرُونَ السَّابِقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَوْثُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِنَا وَأَوْثِنَاهُ مِنْ بَعْدِهِمْ فَهَذَا الْيَوْمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ فَهَذَا اللَّهُ فَعَدَا لِلْيَهُودِ وَبَعْدَ غَدٍ لِلنَّصَارَى فَسَكَتَ .

٨٩٧. ثُمَّ قَالَ حَقٌّ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا يَغْتَسِلُ فِيهِ رَأْسَهُ وَجَسَدَهُ .

٨٩٨. رَوَاهُ أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ حَقٌّ أَنْ يَغْتَسِلَ فِي كُلِّ سَبْعَةِ أَيَّامٍ يَوْمًا .

٨٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ حَدَّثَنَا وَرْقَاءُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَثْذَنُوا لِلنِّسَاءِ بِاللَّيْلِ إِلَى الْمَسَاجِدِ .

٩٠٠. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَتْ امْرَأَةٌ لِعُمَرَ تَشْهَدُ صَلَاةَ الصُّبْحِ وَالْعِشَاءِ فِي الْجَمَاعَةِ فِي الْمَسْجِدِ

‘A šta ga sprečava da mi to potpuno zabrani?’ – upitala je ona. ‘Sprečava ga’, odgovorio je onaj koji je i pitao, ‘izjava Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: Ne sprečavajte Allahovim robinjama odlazak u Allahove džamije!’¹

OLAKŠICA AKO ČOVJEK NE MOŽE PRISUSTVOVATI KLANJANJU DŽUME ZBOG KIŠE

901. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je pričao Isma‘il, rekavši da ga je obavijestio Abdul-Hamid Sahibuz-Zijad i rekao da je njemu pričao Abdullah b. Haris, amidžić Muhammeda b. Sirina, kako je Ibni-Abbas jednog kišnog dana rekao svome mujezinu:

“Kada izgovoriš: ‘Ešhedu enne Muhammeden resulullah’ (Svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik), ne izgovaraj: ‘Hajje ales-salah!’ (Dodite na namaz!), nego reci: ‘Klanjajte u svojim kućama!’

Svijet kao da je to smatrao prezrenim i ružnim pa Ibn-Abbas reče: ‘Ovako je radio i onaj, ko je bio bolji od mene. Džuma je dužnost, ali ja ne bih želio da vam činim poteškoću da vas izvodim, pa da idete po ovom blatu i ovakvoj klizavici.’²

فَقِيلَ لَهَا لَمْ تَخْرُجِينَ وَقَدْ تَعْلَمِينَ أَنَّ عُمَرَ يَكْرَهُ ذَلِكَ وَيَغَارُ قَالَتْ وَمَا يَمْنَعُهُ أَنْ يَنْهَانِي قَالَ يَمْنَعُهُ قَوْلُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَا تَمْنَعُوا إِمَاءَ اللَّهِ مَسَاجِدَ اللَّهِ .

بَابُ الرُّخْصَةِ إِنْ لَمْ يَحْضُرِ الْجُمُعَةَ فِي الْمَطَرِ

٩٠١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْحَمِيدِ صَاحِبُ الزِّيَادِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْحَارِثِ ابْنُ عَمِّ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَمُؤَذِّنِهِ فِي يَوْمٍ مَطِيرٍ إِذَا قُلْتَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَلَا تَقُلْ حَيٍّ عَلَى الصَّلَاةِ قُلْ صَلُّوا فِي بُيُوتِكُمْ فَكَأَنَّ النَّاسَ اسْتَنْكَرُوا قَالَ فَعَلَهُ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّي إِنَّ الْجُمُعَةَ عَزْمَةٌ وَإِنِّي كَرِهْتُ أَنْ أُخْرِجَكُمْ فَمَتَشُونَ فِي الطِّينِ وَالْدَّخَصِ .

1 Ko nije obavezan klanjati džuma-namaz, nije zadužen kupanjem tog dana, ali se ne isključuje njegova preporučljivost.

2 Ibn-Abbasovo mišljenje prihvatili su Ibni-Sirin, Abdur-Rahman b. Semure, te Ahmed i Ishak. Međutim, kada su Malika pitali, može li se zbog kiše izostati sa džuma-namaza on je odgovorio: “Nisam čuo za to.” Na primjedbu da je Alejhisselam rekao ashabima: “...klanjajte u svojim šatorima...”, Malik je kazao da se ta izjava odnosi na slučaj putovanja, a izostanak može biti zbog nekog drugog razloga, a ne zbog kiše. Ibni-Kasim prenosi da imam Malik odobrava izostanak s džume osobi koja je zauzeta opremanjem dženaze svoga brata, a Ibni-Hibban prenosi kako je Malik to dozvoljavao i zbog služenja bolesnika čija se smrt svakog časa očekuje.

Ata kaže: “Ako bi čuo plač za svojim ocem, petkom, dok je imam na minberi, idi ocu, ostavi hutbu!”

Ibni-Hibban prenosi da je Alejhisselam dozvoljavao izostanak sa džume stanovnicima naselja, udaljenim od Medine, s kojima je izjutra klanjao bajram-namaz. Tako je odobravao halifa Osman stanovnicima Avali-naselja, istočno od Medine, od dvije milje do osam milja.

ODAKLE SE DOLAZI NA DŽUMU I ZA KOGA JE ONA OBAVEZNA

A Uzvišeni Allah kaže: “Kada se pozove na namaz petkom, požurite spominjanju Allaha!”

Ata je kazao: “Kada budeš u naselju, međusobno zbijeno povezanih kuća, i pozove se na džuma-namaz petkom, dužnost ti je da prisustvuješ tom namazu, čuo ti ezan (poziv) ili ne čuo.”

Enes, radijallahu anhu, stanujući u svom dvoru, ponekad klanjaše džumu, a ponekad je nije klanjao. Dvor mu je bio u Zaviji, dva fersaha (oko šesnaest kilometara) daleko od Basre.

902. PRIČAO NAM JE Ahmed i kazao da mu je pričao Abdullah b. Vehb, rekavši da mu je prenio Amr b. Haris od Ubejdullaha b. Ebu-Dža'fera, da je njemu pričao Muhammed b. Dža'fer b. Zubejr, prenoseći od Urve b. Zubejra, a on od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:

“Svijet je iz svojih stanova, iz Avali-naselja, dolazio naizmjenično na džuma-namaz. Oni su dolazili po prašini i bili su prašnjavi i znojni. Znoj je lio iz njih. Jedan od njih je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a tako i kod mene, pa bi mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Da ste se za ovaj vaš dan očistili (od prašine i znoja)!’”¹

بَابُ مَنْ أَتَى الْجُمُعَةَ وَعَلَى مَنْ تَجِبُ

لِقَوْلِ اللَّهِ جَلَّ وَعَزَّ (إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ) وَقَالَ عَطَاءٌ إِذَا كُنْتُ فِي قَرْيَةٍ جَامِعَةٍ فَنُودِيَ بِالصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَحَقٌّ عَلَيْكَ أَنْ تَشْهَدَهَا سَمِعْتَ النِّدَاءَ أَوْ لَمْ تَسْمَعْهُ وَكَانَ أَنْسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي قَصْرِهِ أَحْيَانًا يُجْمَعُ وَأَحْيَانًا لَا يُجْمَعُ وَهُوَ بِالزَّوَايَةِ عَلَى فَرَسَخَيْنِ .

٩٠٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ أَنَّ مُحَمَّدَ بْنَ جَعْفَرِ بْنِ الزُّبَيْرِ حَدَّثَهُ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كَانَ النَّاسُ يَتَّبِعُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ مَنَازِلِهِمْ وَالْعَوَالِي فَيَأْتُونَ فِي الْغُبَارِ يُصِيبُهُمُ الْغُبَارُ وَالْعَرَقُ فَيَخْرُجُ مِنْهُمْ الْعَرَقُ فَاتَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنْسَانٌ مِنْهُمْ وَهُوَ عِنْدِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ أَنْتُمْ تَطَهَّرْتُمْ لَيَوْمِكُمْ هَذَا .

¹ Raznolika su mišljenja pravnika o obavezi klanjanja džume onih koji stanuju van grada.

Veliki broj ashaba i pravnika smatra da je džuma obavezna čovjeku van grada koji se, po obavljenoj džumi u gradu, može vratiti istog dana na konak svome domu.

Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Alejhisselam rekao: “Džuma je obavezna samo onome ko može čuti učenje ezana.”

Poneki pravници smatraju da je džuma obaveza građana, a ne ljudi nastanjenih van grada, čuli oni učenje ezana ili ne čuli.

Ebu-Hanife smatra da stanovnici sela i pustara nisu dužni klanjati džumu sve dok se ne nastane u gradu.

U “El-Jenabi’u” stoji: “Musliman, sa stanom izvan grada, nije obavezan doći u grad na džuma-namaz.”

Ovo mišljenje usvaja najveći broj pravnika.

U “Ez-Zehiri” se navodi: “Džumu je dužan klanjati onaj ko stanuje u gradu ili predgradu, a ne ko stanuje u

VRIJEME DŽUMA-NAMAZA JESTE, KADA SUNCE KRENE SA ZENITA

Tako se prenosi od Omera (b. Hattaba), Alije, Nu'mana b. Bešira i Amra b. Hurejsa, radijallahu anhum.

903. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Jahja b. Seid, kako je pitao Amru za kupanje petkom, a ona odgovorila da joj je Aiša, radijallahu anha, rekla:

“Ljudi su svojeručno obavljali poslove, i kada bi išli na džuma-namaz, odlazili bi u takvom stanju svoje vanjštine pa bi im se reklo: ‘Bilo bi dobro da se okupate.’”²

904. PRIČAO NAM JE Surejdž b. Nu'man i kazao da mu je prenio Fulejh b. Sulejman od Osmana b. Abdur-Rahmana b. Osmana Tejmiye, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao džuma-namaz kada bi sunce krenulo (nagelo iz zenita ka zapadu).³

بَابُ وَقْتِ الْجُمُعَةِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ

وَكَذَلِكَ يُرَوَّى عَنْ عُمَرَ وَعَلِيٍّ وَالنُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ وَعَمْرِو بْنِ حُرَيْثٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ .

٩٠٣. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ أَنَّهُ سَأَلَ عُمَرَ عَنِ الْغُسْلِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَتْ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَانَ النَّاسُ مَهَنَةً أَنْفُسِهِمْ وَكَانُوا إِذَا رَاحُوا إِلَى الْجُمُعَةِ رَاحُوا فِي هَيْئَتِهِمْ فَقِيلَ لَهُمْ لَوْ اغْتَسَلْتُمْ .

٩٠٤. حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ ابْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ .

okolini grada, bilo to blizu ili daleko.”

Imam Muhammed, Malik i Lejs kažu: “Na džuma-namaz dužan je ići musliman koji stanuje od grada daleko, od jedne do tri milje, a to je od četiri hiljade do dvanaest hiljada koraka.” Ima pravnika i ashaba koji smatraju da na džuma-namaz treba dolaziti od kuće do gradske džamije, a Muhammed b. Abdul-Hakem od kuće do granice grada.

U našim krajevima i u doba razvijenih komunikacija ta je razdaljina skoro bespredmetna i na džumu treba ići, bez obzira gdje se stanovalo.

Iz hadisa se može zaključiti:

- učitelj treba biti blag i taktičan;
- na sastanke treba ići čistog tijela, odijela i pristojno obučen;
- uspjeh u radu zavisi o stepenu zalaganja u njemu.

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- vrijeme džume jeste vrijeme podne-namaza;
- preporučljivo je kupanje pred odlazak na džuma-namaz, a lijepo je i namirisati se.

3 Najveći broj pravnika smatra da vrijeme klanjanja džume nastaje izlaskom sunca iz zenita, a imam Ahmed,

Ata i Lejs dozvoljavaju klanjanje džume i prije kretanja sunca iz zenita. Abdullah b. Mes'ud i Džabir kažu da su tako klanjali džumu Sa'd i Mu'avija.

Ibni-Kudame u “El-Mugniju” kaže: “Jedan od uvjeta za punovažnost obavljanja džuma-namaza jeste da se ona klanja pravovremeno, a nastup njenog vremena jeste nastup vremena bajram-namaza.”

905. PRIČAO NAM JE Abdan da mu je saopćio Abdullah (b. Mes'ud) i kazao da ga je obavijestio Humejd, prenoseći od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Ranili smo na džuma-namaz, a poslije klanjanja džume uzimali popodnevni odmor.”¹

KADA PETKOM PREVIŠE UGRIJE

906. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebu-Bekr Mukaddemi i kazao da mu je pričao Haremi b. Umare, rekavši da je njemu pričao Ebu-Halde, a to je Halid b. Dinar i kazao da je čuo Enesa b. Malika kako kaže:

“Kada bi dobro zahladilo, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poranio bi sa klanjanjem džuma-namaza, a kad bi prigrrijalo, odgodio bi klanjanje dok ne zahladi.”

Junus b. Bukejr kaže, da ga je o gornjem obavijestio Ebu-Halde govoreći: “...samo namaz, a nije spomenuo džumu...”

Bišr b. Sabit izjavljuje da je njemu pričao Ebu-Halde i kazao: “S nama je klanjao džuma-namaz namjesnik, a potom zapitao Enesa, radijallahu anhu: ‘Kako Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše podne?’”²

٩٠٥. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كُنَّا نُبَكِّرُ بِالْجُمُعَةِ وَنَقِيلُ بَعْدَ الْجُمُعَةِ .

بَابُ إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩٠٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا حَرَمِيُّ بْنُ عُمَارَةَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ هُوَ خَالِدُ بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا اشْتَدَّ الْبَرْدُ بَكَرَ بِالصَّلَاةِ وَإِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ أَبْرَدَ بِالصَّلَاةِ يَعْنِي الْجُمُعَةَ قَالَ يُونُسُ بْنُ بُكَيْرٍ أَخْبَرَنَا أَبُو خَلْدَةَ فَقَالَ بِالصَّلَاةِ وَلَمْ يَذْكُرِ الْجُمُعَةَ وَقَالَ بِشْرُ بْنُ ثَابِتٍ حَدَّثَنَا أَبُو خَلْدَةَ قَالَ صَلَّى بِنَا أَمِيرُ الْجُمُعَةِ ثُمَّ قَالَ لِأَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الظُّهَرَ .

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel, prenoseći od svoga oca, kaže:

“Mi smo išli na džuma-namaz onako, kao i na bajram-namaz.”

Pravnici hanbelijske škole drže se dosljedno Alejhisselamove izreke: “Allah je petak odredio da bude praznik muslimana.” Petak je nazvan praznikom, a svaki praznik počinje jutarnjim časovima pa se i prigodni namaz može klanjati nastupom toga vremena, upravo kao i bajram-namaz.

Hanefije smatraju da se propisi bajramskih obreda ne mogu dosljedno primjenjivati na džuma-namaz. Tako je, naprimjer, po mišljenju svih pravnika, zabranjeno postiti (mekruh-tahrimen) dane Bajrama, a dane petka samo pokuđeno.

¹ Navedeni hadis nije u kontradikciji sa sadržajem prethodnog hadisa, jer se izrazom “Kunna nubekkiru...”, tj. “Ranili smo...” ne misli da su ashabi ranili jutrom, nego da su ranili dolazeći na džuma-namaz nešto prije učenja ezana. Izraz “poraniti” koristi se za svaku priliku kada se negdje prisprije malo prije predviđenog vremena. Tako se kaže: “Poranio na sabah, poranio na akšam ili jacija-namaz”, što znači da je došao prije nastupa vremena i učenja ezana tih namaza.

Izrazom, “...a spavali poslije klanjanja džume...”, misli se da su to činili samo petkom, upravo suprotno običaju kod svakodnevnog podnevnog namaza.

² Isti slučaj Bejheki iznosi u slijedećoj varijanti:

“Vjerovjesnik bi hladnim danima ranio sa klanjanjem podne-namaza, a ljeti bi ga odgađao dok zahladi.

KORAČANJE NA DŽUMA-NAMAZ

بَابُ الْمَشْيِ إِلَى الْجُمُعَةِ

A Uzvišeni kaže: “Požurite spominjanju Allaha!” Žurba – sa‘j znači odlazak i trud, jer je Uzvišeni rekao: “...I ko se trudio... (trud će mu biti primljen).”

Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, kaže: “Tada se (kada zauči ezan) zabranjuje kupoprodaja”, a Ata: “Zabranjuju se svi poslovi”, dok Ibrahim b. Sa‘d prenoseći od Zuhrija ističe: “Kada mujezin prouči ezan za džuma-namaz, pa bio on i putnik, dužan je da prisustvuje (klanjanju).”³

وَقَوْلِ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ قَالَ السَّعْيُ الْعَمَلُ وَالذَّهَابُ لِقَوْلِهِ تَعَالَى وَسَعَى لَهَا سَعْيَهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَحْرُمُ الْبَيْعُ حِينَئِذٍ وَقَالَ عَطَاءٌ تَحْرُمُ الصَّنَاعَاتُ كُلُّهَا وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ إِذَا أَدَّانَ الْمُؤَذِّنُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَهُوَ مُسَافِرٌ فَعَلَيْهِ أَنْ يَشْهَدَ.

Ikindiju klanjaše dok je sunce bilo još žarko i bijelo.”

U hadisu bezimeno navedeni namjesnik jeste, uistinu, Hakem b. Ebu-Ukajl Sekafi koji je zamjenjivao svoga strica Hadždžadža b. Jusufa i održavao petkom duge hutbe, da bi namaz klanjao pri izmaku njegova vremena.

Tirmizi kaže: “Džuma-namaz klanja se u vrijeme podne-namaza pošto sunce krene iz zenita. U danima velike žege može se odgoditi dok ne zahladni, pazeći strogo da se klanja u njenom određenom vremenu.”

- 3 Potpuna izjava Ibni-Abbasa glasi: “Kada se petkom prouči ezan za džuma-namaz, svi su trgovački poslovi pravno ništavni, a kada se završi klanjanje džuma-namaza, onda kupujte i prodajte!”

O ovoj temi zabilježene su mnoge izjave ashaba i pravnika.

Zedždžadž kaže: “Zabranjena je kupoprodaja od trenutka ulaska sunca u zenit, pa do završetka klanjanja džuma-namaza.”

Ferra: “Kada mujezin prouči ezan, zabranjeno je i kupovanje i prodavanje robe.”

Džabir prenosi da je Alejhisselam jednom rekao: “Kada se počne učiti ezan, zabranjeno je trgovanje, a kada se počne učiti hutba, prisutnima je zabranjen razgovor. Razgovor je dozvoljen poslije hutbe, a trgovanje poslije obavljenog namaza.”

Muslim Ibn-Jesar upozorava: “Čim petkom saznaš da je nastupila sredina dana, ne vrši nikakvu kupoprodaju!”

Mudžahid kaže: “Ko proda štogod petkom, pošto je sunce izašlo iz zenita, kupoprodaja mu je nezakonita i ništavna.”

Pisac “El-Hidaje” ističe: “Zabrana poslovanja nastaje učenjem ezana u džamiji kada se imam smjesti na minber.” Ovo je mišljenje Ebu-Hanife i ostalih pravnika njegove škole, a usvaja ga i imam Šafija, dok po mišljenju Malika i Ahmeda, ta zabrana počinje od proučenog prvog ezana na minaretu.

Poslovati u vremenu između dva ezana je punovažno, ali i pokućeno. Nije zabranjeno u zabranjeno vrijeme dati nekome pozajmicu, poklon ili milostinju.

Ibni-Kasim kaže: “Brak sklopljen u to vrijeme, a ni poklon ili zalog ne treba poništavati.”

Imam Šafija u svom “Ummu” navodi: “Nije zabranjena, a ni pokućena kupoprodaja među osobama koje nisu obavezne klanjati džuma-namaz, ali ako su dužne klanjati džumu i to čine poslije ulaska sunca u zenit, a prije izlaska imama na minber i učenja u džamiji, to će poslovanje spadati u kategoriju pokućenih poslova. Međutim, kada imam sjedne na minber i mujezin počne učiti ezan, kupoprodaja je strogo zabranjena (haram), bilo da su obje stranke obavezne klanjati džuma-namaz ili pak samo jedna od njih.”

Abd ibn Humejd u svom tefsiru navodi da je Džurejdž pitao Ataa:

“Da li je sa učenjem prvog ezana džume još nešto zabranjeno osim kupoprodaje?”

“Zabranjena je zabava i kupoprodaja, a zanatski i drugi poslovi su isto što i kupoprodaja. U ovu zabranu spada pisanje pisma, prilazak supruzi i spavanje (ležanje).”

907. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah i kazao da mu je pričao Velid b. Muslim, rekavši da je njemu pričao Jezid b. Ebu-Merjem i rekao kako mu je pričao Ababe b. Rifaja i kazao:

“Dok sam išao na džuma-namaz, stiže me Ebu-Abs i reče: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Ko upraši svoje noge na Allahovom putu, Allah će ga sačuvati džehennemske vatre.’”¹

908. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da je njemu pričao Ibnu-Ebi-Zi'b, koji je rekao da mu je prenio Zuhri od Seida i Ebu-Seleme, oni od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a pričao nam je i Ebul-Jeman i rekao da mu je prenio Šu'be od Zuhrija, koji je kazao kako ga je obavijestio Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman da je Ebu-Hurejra rekao:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: ‘Kada se prouči ikamet za namaz, ne dolazite mu trčeći, nego dolazite idući smjerno; ono što ste stigli, klanjajte (s imamom), a ono što vam je prošlo, dopunite (sami)!”

909. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali i kazao da mu je pričao Ebu-Kutejbe, rekavši da je njemu prenio Ali b. Mubarek od Jahjaa b. Ebu-Kesira, on od Abdullaha b. Ebu-Katade, a ja (Ebu-Abdullah Buharija) ovu izjavu znam jedino od njegova oca, a on od Vjerovjesnika da je rekao:

“Ne ustajte na noge dok mene ne vidite, budite smireni!”

٩٠٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمٍ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا عَبَّادُ بْنُ رِفَاعَةَ قَالَ أَذْرَكْنِي أَبُو عَبْسٍ وَأَنَا أَذْهَبُ إِلَى الْجُمُعَةِ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ.

٩٠٨. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ قَالَ الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدٍ وَأَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح وَحَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَلَا تَأْتَوْهَا تَسْعُونَ وَأَتَوْهَا تَمْشُونَ عَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ فَمَا أَذْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتُوا.

٩٠٩. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو قَتَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا تَقُومُوا حَتَّى تَرَوْنِي وَعَلَيْكُمُ السَّكِينَةُ.

¹ Navedenu izreku, u nešto izmijenjenoj varijanti, donijeli su u svojim hadiskim zbirkama još Nesai, Tirmizi i Taberi, a Ibni-Asakir donosi je u slijedećoj varijanti: “Nema čovjeka koji upraši svoje lice na Allahovom putu, a da mu ga Allah neće očuvati od džehennemske vatre, a nema čovjeka koji upraši svoje noge na Allahovom putu, a da mu ih Allah neće očuvati od Vatre na Sudnjem danu.”

Verzija Alejhisselamove izreke, sačuvana preko Aiše glasi:

“Ko upraši svoje noge na Allahovom putu, neće unići u Džehennem.”

PETKOM, NA DŽUMI, NE TREBA SE GURATI U PROLAZU

910. PRIČAO NAM JE Abdan i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da mu je prenio Ibnu-Ebi-Zi'b od Seida Makburija, on od svoga oca, ovaj od Ibni-Vedija, a on od Selmana Farisija, koji je rekao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

“Ko se petkom okupa, očisti što bolje može, kosu namaže uljem ili se namiriše, potom porani (u džamiju) i ne rastavi ni dvojicu prisutnih u džamiji, klanja koliko može, a zatim, kada imam izađe na minber, šuti, bit će mu oprošteni grijesi počinjeni između tog i drugog prošlog džuma-namaza.”²

بَاب لَا يُفَرَّقُ بَيْنَ اثْنَيْنِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩١٠. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ وَدِيعَةَ حَدَّثَنَا سَلْمَانُ الْفَارِسِيُّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ اغْتَسَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَتَطَهَّرَ بِمَا اسْتَطَاعَ مِنْ طَهْرٍ ثُمَّ أَدْهَنَ أَوْ مَسَّ مِنْ طِيبٍ ثُمَّ رَاحَ فَلَمْ يَفْرُقْ بَيْنَ اثْنَيْنِ فَصَلَّى مَا كُتِبَ لَهُ ثُمَّ إِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ أَنْصَتَ غُفِرَ لَهُ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى .

2 U džamiju treba pravovremeno dolaziti i po redu se svrstavati u namaske redove. Pokuđeno je prekoračivati ljude i ubacivati se u safove među njih.

U “Muvetta’u” je zabilježena izjava Ebu-Hurejre: “Svakom od vas bolje je klanjati na vrućem pijesku i vrelom kamenu, nego čekati dok imam izađe na minber, pa onda doći i prekoračivati preko ramena ljudi, ranije svrstanih u safove.”

Ka’b kaže: “Volim izostaviti džuma-namaz, nego otići kasno petkom u džamiju i prekoračivati preko vratova ljudi.”

Selman Farisi izjavio je: “Kloni se prekoračivanja ljudi i sjedi pozadi!” Ovo je bio stav Ataa, Sevrija, imama Ahmeda i još brojnih ashaba.

Tirmizi u svom “Sunenu” navodi Alejhisselamovu izjavu: “Ko petkom prekoračuje preko vratova ljudi, kao da ide mostom do Džehennema. (slab) — Tirmizi”

Nesai je u svojoj hadiskoj zbirci zabilježio da je Sadir b. Kurejb kazao:

“Jednog petka smo bili sa Abdullahom b. Busraom, Alejhisselamovim drugom. Utom dođe neki čovjek i počne prekoračivati preko vratova ljudi pa mu Alejhisselam doviknu: ‘Sjedi, time uznemiravaš ljude!’”

Hanefije ovakav postupak smatraju ružnim činom, osim ako se do slobodnog mjesta u prednjim redovima ne može doći na drugi način. To je stav Evza’ija i dr.

Po mišljenju Malika pokuđeno je prekoračivati ljude tek kada imam sjedne na minber. Evza’ija i Hasan Basri odobravaju prekoračivanje do praznog mjesta, nekog bližeg namaskog reda.

Ibni-Munzir smatra da prekoračivanje preko ljudi nije dozvoljeno ni u kom slučaju, jer je to uznemiravanje prisutnih, a to je zabranjeno činiti svugdje i uvijek.

Po mišljenju Tirmizija i Nevevija, imamu je dozvoljeno prekoračivati ljude u safovima i prolaziti između njih, samo do mihraba i minbera, ako nema drugog slobodnog prolaza.

ČOVJEK NE TREBA PETKOM DIĆI SVOGA BRATA DA SJEDNE NA NJEGOVO MJESTO

911. PRIČAO NAM JE Muhammed i kazao da ga je obavijestio Mahled b. Jezid, rekavši da ga je izvijestio Ibni-Džurejdž, kako je čuo Nafija da kaže, kako je čuo Ibni-Omera, radijallahu anhum, gdje govori:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je da čovjek diže svoga (po vjeri) brata sa mjesta na koje je on već sjeo, da bi i sam sjeo na njegovo mjesto.

Upitao sam (kaže Džurejdž) Nafija: ‘Je li to samo za vrijeme džuma-namaza?’

‘Za vrijeme džume i svakom drugom prilikom’ – odgovorio je.”¹

بَاب لَا يُقِيمُ الرَّجُلُ أَخَاهُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ
وَيَقْعُدُ فِي مَكَانِهِ

٩١١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ
ابْنُ يَزِيدَ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا
يَقُولُ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ نَهَى
النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُقِيمَ الرَّجُلُ أَخَاهُ مِنْ مَقْعَدِهِ وَيَجْلِسَ
فِيهِ قُلْتُ لِنَافِعِ الْجُمُعَةَ قَالَ الْجُمُعَةَ وَغَيْرَهَا .

¹ Ljudi su pred Allahom jednaki. Ko prije zauzme mjesto u džamiji, on na njega ima i pravo. Prisutni se svrstavaju u redove, bez obzira na zvanje, položaj i materijalno stanje. Prekoračivati preko ljudi i gurati ih, mogu činiti samo oholi i grubi i za to ih islam osuđuje.

Ibni-Kudame dozvoljava da čovjek ispred sebe pošalje zamjenika koji će mu čuvati mjesto do njegova dolaska. Tako je Ibn-Sirin slao petkom slugu dječaka koji bi u džamiji sjeo na jedno mjesto, a kada bi Ibn-Sirin došao, sluga je ustajao, a on bi sjedao na to mjesto.

Dozvoljeno je proći naprijed i zauzeti ponuđeno mjesto od ranije prispjelog džematlije ili proći naprijed na upražnjeno mjesto, da bi bolje čuo učenje hutbe.

Ebu-Tajjib dozvoljava podignuti džematliju sa njegova mjesta u tri slučaja, i to: ako je sjeo na imamovo mjesto, ako sjedi na putu kuda svijet prolazi i ako je sjeo ispred safa, pa drugima smeta klanjati ili remeti namaski red.

EZAN PETKOM

912. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da mu je pričao Ibnu-Ebi Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Saiba b. Jezida da je rekao:

“U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekra i Omera, radijallahu anhuma, ezan bi se petkom proučio kada bi imam sjeo na minber. Kada je za halifu izabran Osman, radijallahu anhu, i uvećao se broj muslimana, dodat je drugi ezan na Ez-Zevra'u.”²

Rekao je Ebu-Abdullah: “Ez-Zevra' je mjesto na medinskom trgu (pijaci).”

JEDAN MUJEZIN PETKOM

913. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm i kazao da mu je pričao Abdul-Aziz b. Ebu-Seleme Madžišun prenoseći od Zuhrija, on od Saiba b. Jezida da je Osman b. Affan, radijallahu anhu, bio taj, koji je dodao učenje petkom drugog ezana kada se stanovništvo Medine umnožilo, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je samo jednog mujezina i ezan se petkom učio kada bi imam sjeo na minber.³

بَابُ الْأَذَانِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩١٢. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ بْنِ يَزِيدٍ قَالَ كَانَ النِّدَاءُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَوَّلُهُ إِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ عَلَى الْمِنْبَرِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا كَانَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَثُرَ النَّاسُ زَادَ النِّدَاءَ الثَّلَاثَ عَلَى الزَّوْرَاءِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الزَّوْرَاءُ مَوْضِعٌ بِالسُّوقِ بِالْمَدِينَةِ .

بَابُ الْمُؤَذِّنِ الْوَاحِدِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩١٣. حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي سَلَمَةَ الْمَاجِشُونُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ السَّائِبِ ابْنِ يَزِيدٍ أَنَّ الَّذِي زَادَ التَّأْذِينَ الثَّلَاثَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ وَلَمْ يَكُنْ لِلنَّبِيِّ ﷺ مُؤَذِّنٌ غَيْرَ وَاحِدٍ وَكَانَ التَّأْذِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَعْنِي عَلَى الْمِنْبَرِ .

² “Zevra” je jedno mjesto u čaršiji Medine, a Bettal kaže da je to bio jedan visoki kamen postavljen pokraj vrata Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije.

Izraz “ezanejn”, tj. “dva ezana” znači ezan koji se uči pred minberom i ikamet koji se uči pred početak klanjanja farza džume. Osman je uveo učenje drugog ezana van džamije, koji mi danas učimo na munari. Iz hadisa se može zaključiti:

— imam sluša učenje ezana sjedeći na minberu, a hutba otpočinje odmah po proučenom ezanu;
— ezan uči jedna osoba, a može i više, ali će svako učiti naizmjenično, rečenicu po rečenicu svoga započetog ezana.

³ Mujezin Alejhisselamove džamije u Medini bio je za dnevne namaze Bilal Habeši, a za noćne Ibnu-Ummi Mektum. Prilikom Alejhisselamovog kraćeg boravka u Kubau, mujezin je bio Sa'd Kurez, a u Mekki, Ebu-Mahzure.

Čini se da je učenje džumanskog ezana van džamije prvi uveo Hadždžadž u Mekki, a u Basri namjesnik Zijad. Iz hadisa se može zaključiti:

— hutbu, a i ostale prigodne govore treba držati na nekom višem mjestu.

IMAM, DOK JE NA MINBERU, ODGOVARA I ODAZIVA SE EZANU

914. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil i kazao da ga je obavijestio Abdullah (b. Mubarek) i rekao da mu je saopćio Ebu-Bekr b. Osman b. Sehl b. Hunejf, prenoseći od Ebu-Umame b. Sehla b. Hunejfa koji je rekao:

“Čuo sam Mu'aviju b. Ebu-Sufjana, dok je još sjedio na minberu, a mujezin učio ezan i izgovarao: ‘Allahu ekber, Allahu ekber’, a Mu'avija je izgovarao: ‘Allahu ekber, Allahu ekber.’ Mujezin izgovoraše: ‘Ešhedu en la ilahe illallah’, a Mu'avija reče: ‘I ja.’ Kada mujezin izgovori: ‘Ešhedu enne Muhammeden resulullah’, Mu'avija opet reče: ‘I ja.’

Kada je mujezin završio ezan, Mu'avija reče: ‘Ljudi, ja sam na ovom mjestu čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da izgovaraše, dok mujezin učeše ezan, ono što ste sada čuli od mene da izgovaram.’”¹

SJEDENJE NA MINBERU PRI UČENJU EZANA

915. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i kazao da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, kako mu je to saopćio Saib b. Jezid, da je učenje drugog ezana (današnjeg na munari) naredio Osman, kada se broj posjetilaca džamije povećao, a učenje ezana petkom (na džuma-namazu) bilo je kada imam sjedne (na minber).

بَابُ يُجِيبُ الْإِمَامُ عَلَى الْمُنْبَرِ إِذَا سَمِعَ النِّدَاءَ

٩١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عُثْمَانَ بْنِ سَهْلٍ بْنُ حَنِيفٍ عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ابْنِ سَهْلٍ بْنِ حَنِيفٍ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ وَهُوَ جَالِسٌ عَلَى الْمُنْبَرِ أَدْنَى الْمُؤَذِّنِ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ مُعَاوِيَةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ قَالَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَقَالَ مُعَاوِيَةُ وَأَنَا فَلَمَّا أَنْ قَضَى التَّأْذِينَ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى هَذَا الْمَجْلِسِ حِينَ أَدْنَى الْمُؤَذِّنِ يَقُولُ مَا سَمِعْتُمْ مِنِّي مِنْ مَقَالَتِي .

بَابُ الْجُلُوسِ عَلَى الْمُنْبَرِ عِنْدَ التَّأْذِينَ

٩١٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ أَخْبَرَهُ أَنَّ التَّأْذِينَ الثَّانِي يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَمَرَ بِهِ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ كَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ وَكَانَ التَّأْذِينَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

- imam treba na svakom skupu poučavati prisutne vjersko-moralnim propisima, a posebno na džumi i bajram namazima;
- učenje ezana ponavljaju prisutni i imam u sebi, rečenicu po rečenicu, ili izgovoraju skraćeni potvrdni izraz, kao što je to činio i Mu'avija;
- dozvoljeno je razgovarati u džamiji prije početka učenja hutbe. Prisutni hutbu slušaju poredani u safovima.

UČENJE EZANA PRIJE HUTBE

916. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil i kazao da ga je obavijestio Abdullah, rekavši da je njemu prenio Junus od Zuhrija, koji je izjavio: “Čuo sam Saiba b. Jezida gdje kaže: ‘Ezan petkom (za džuma-namaz) u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekra i Omera, radijallahu anhum, učio se kada imam sjedne na minber. Kada je zavladao Osman, radijallahu anhu, i muslimani se umnožili, on je naredio i drugi ezan petkom, pa se učio na Zevra’u i tako se to i ustalilo.’”

UČENJE HUTBE NA MINBERU

Enes kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je hutbu na minberu.”

917. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid i kazao da je njemu pričao Ja’kub b. Abdur-Rahman b. Muhammed b. Abdullah b. Abdul-Kari Kureši Iskenderani i rekao da mu je pričao Ebu-Hazim b. Dinar, da su neki ljudi došli Sehlu b. Sa’du Sa’idiju, koji su raspravljali o vrsti drveta minbera (Alejhisselamova) pa su ga pitali za to, a on im rekao:

“Tako mi Allaha, meni je stvarno poznato od čega je minber. Ja sam ga vidio prvog dana kada je postavljen i prvi dan kada je na njega sjeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je po tu i tu ženu, koju je Sehl imenovao (rekavši joj): ‘Zapovjedi svom sluzi – stolaru, da mi izradi nešto od drveta na čemu bih sjedio kada budem svijetu držao govor!’ Ona je to sluzi naredila i on ga je napravio od drveta jasena i donio ga, pa ga je ona poslala Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on je zapovjedio pa

بَابُ التَّأْذِينِ عِنْدَ الْخُطْبَةِ

٩١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَمِعْتُ السَّائِبَ بْنَ يَزِيدَ يَقُولُ إِنَّ الْأَذَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ كَانَ أَوَّلُهُ حِينَ يَجْلِسُ الْإِمَامُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا كَانَ فِي خِلَافَةِ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَثُرُوا أَمَرَ عُثْمَانُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بِالْأَذَانِ الثَّلَاثِ فَأَذَّنَ بِهِ عَلَى الزُّوْرَاءِ فَثَبَّتَ الْأَمْرُ عَلَى ذَلِكَ .

بَابُ الْخُطْبَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ

وَقَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَطَبَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ .

٩١٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْقَارِيِّ الْقُرَشِيُّ الْإِسْكَنْدَرَانِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ بْنُ دِينَارٍ أَنَّ رَجُلًا أَتَوْا سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ السَّاعِدِيَّ وَقَدْ امْتَرَوْا فِي الْمِنْبَرِ مِمَّ عُوْدُهُ فَسَأَلُوهُ عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ وَاللَّهِ إِنِّي لَا أَعْرِفُ مِمَّا هُوَ وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ أَوَّلَ يَوْمٍ وَضِعَ وَأَوَّلَ يَوْمٍ جَلَسَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى فُلَانَةَ امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ قَدْ سَمَّاهَا سَهْلٌ مُرِي غُلَامَكَ النَّجَّارَ أَنْ يَعْمَلَ لِي أَعْوَادًا أَجْلِسُ عَلَيْهِنَّ إِذَا كَلَّمْتُ النَّاسَ فَأَمَرْتُهُ فَعَمِلَهَا مِنْ طَرَفَاءِ الْغَابَةِ ثُمَّ جَاءَ بِهَا

se ovdje postavio. Kasnije sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako na njemu klanja, izgovara tekbir i čini ruku¹ dok je još na njemu, a zatim siđe natraške i učini sedždu na podlozi (pragu) minbera i opet se povрати (popne), a kada je to završio, okrenuo se svijetu i rekao: ‘Ljudi, ja sam ovo učinio samo zato da se vi za mnom povodite i da se poučite mom namazu.’”¹

فَأَرْسَلْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأَمَرَ بِهَا فَوُضِعَتْ هَا هُنَا ثُمَّ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى عَلَيْهَا وَكَبَّرَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ رَكَعَ وَهُوَ عَلَيْهَا ثُمَّ نَزَلَ الْقَهْقَرَى فَسَجَدَ فِي أَصْلِ الْمِنْبَرِ ثُمَّ عَادَ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّمَا صَنَعْتُ هَذَا لِتَأْتُمُّوا وَلِتَعْلَمُوا صَلَاتِي .

918. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da je njemu pričao Muhammed b. Dža'fer, rekavši da ga je obavijestio Jahja b. Seid i kazao da mu je saopćio Ibn-Enes, da je čuo Džabira b. Abdullaha kada je rekao:

“Bio je (u džamiji) jedan panj na kome je stajao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i kada mu je postavljen minber, čuli smo iz toga panja glas poput mučanja deva, sve dok nije Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sišao i na njega stavio svoju ruku.”

Sulejman kaže, prenoseći od Jahjaa: “Obavijestio me je Hafs b. Ubejdullah b. Enes da je čuo Dža'fera...”

٩١٨. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَنَسٍ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كَانَ جَذَعٌ يَقُومُ إِلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا وُضِعَ لَهُ الْمِنْبَرُ سَمِعْنَا لِلْجَذَعِ مِثْلَ أَصْوَاتِ الْعِشَارِ حَتَّى نَزَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهِ قَالَ سُلَيْمَانُ عَنْ يَحْيَى أَخْبَرَنِي حَفْصُ بْنُ عُيَيْدٍ أَنَّ ابْنَ أَنَسٍ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ .

1 Ubejj b. Ka'b priča: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao pored jednog panja, dok je džamija bila pokrivena palminim granjem, i hutbu učio na tom panju pa mu je neko od ashaba rekao: ‘Allahov Poslanice, hoćeš li da ti napravim minber na kojem ćeš petkom svijetu držati predavanje da te bolje čuje?’ ‘Da’ – odgovorio je on.

Tada mu je on napravio minber od tri stepenice i postavio ga ondje gdje je odredio Allahov Poslanik.”

Šafija, Ahmed i Ibni-Madže drže da je taj panj stajao raspuknut u džamiji sve od njenog rušenja, kada ga je uzeo sebi Ubej b. Ka'b i čuvao, dok ga nije crv rastočio.

S obzirom na brojčani porast muslimana, Mu'avija je naredio Mervanu, guverneru Medine, izgradnju višeg minbera, s tim što će se, ranije Alejhisselamove tri stepenice, podignuti naviše, a pod njih staviti novih šest stepenica. Tako su prisutni mogli bolje čuti učenje hutbe.

Ibni-Nedždžar smatra da je minber ostao u takvom stanju, osim popravki, sve do 654. godine po Hidžri, kada je u požaru džamije izgorio. Godine 656. Muzaffer, namjesnik Jemena, dao je izgraditi prikladan minber, a nakon dvadeset godina, lijep minber postavlja i Zahir.

I halifa Muejjed postavio je, u svoje doba, još ljepši minber. Iz hadisa se može zaključiti:

- za neobičan svoj posao, prisutnim treba iznijeti razlog i objašnjenje;
- jedan korak ili dva, učinjena u toku namaza, namaz neće pokvariti;
- veličina minbera pravi se srazmjerno dimenzijama džamije;
- u nedostatku minbera, hutba se može učiti na bilo kakvom uzvišenju, kamenu, panju i tome slično;
- prije započinjanja dobrog posla, lijepo je klanjati koji rekat nafile.

919. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas i kazao da je njemu prenio Ibnu-Ebi-Zi'b od Zuhrija, on od Salima, a ovaj od svoga oca da je rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje uči hutbu na minberu i kaže: 'Ko dolazi na džuma-namaz, neka se prethodno okupa!'"

HUTBA SE DRŽI STOJEĆI

Enes kaže: "Jednom prilikom, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, održao je hutbu stojeći."

920. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Omer Kavariri i kazao da mu je pričao Halid b. Haris, rekavši da mu je prenio Ubejdullah b. Omer od Nafija, a on od Ibnu-Omera, radijallahu anhuma, da je rekao:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držaše hutbu stojeći, zatim bi sjeo, potom opet ustao, kao što vi sada radite."²

٩١٩. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ مَنْ جَاءَ إِلَى الْجُمُعَةِ فَلْيَغْتَسِلْ .

بَابُ الْخُطْبَةِ قَائِمًا

وَقَالَ أَنَسُ بْنُ بَيْنَا النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا .

٩٢٠. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ الْقَوَارِيرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا ثُمَّ يَقْعُدُ ثُمَّ يَقُومُ كَمَا تَفْعَلُونَ الْآنَ .

2 Po mišljenju imama Šafije i Ahmeda u jednom rivajetu, stajanje na minberu jeste uvjet za punovažnost proučene hutbe, osim ako je hatib slab.

Pravnici hanefijske škole i imam Malik to stajanje smatraju samo praksom Alejhisselama (sunnat), i hutba je punovažna, obavio je imam stojeći ili sjedeći.

Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Madže, također, navode da je Alejhisselam petkom učio dvije hutbe između kojih bi malo sjeo.

Ibnu-Ebi Šejbe, prenoseći od Tavusa, kaže: "Stojeći su hutbu obavljali Alejhisselam, Ebu-Bekr, Omer i Osman, a prvi koji je počeo obavljati sjedeći, jeste Mu'avija." Ša'bi je ovu izjavu nadopunio riječima: "Mu'avija je to činio zbog velikog mu stomaka i pretjerane debljine."

Hanefije svoj stav potkrepljuju još izjavom Ebu-Seida Hudri, koju Buharija donosi u slijedećem vidu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom sjede na minber, a mi posjedamo oko njega...", te izjavom Sehla, da je Alejhisselam rekao: "...Zapovjedi svome sluzi da mi izradi minber na kome ću moći sjediti kada svijetu držim predavanje..."

PRI DRŽANJU HUTBE IMAM SE OKREĆE SVIJETU, A SVIJET IMAMU

Ibni-Omer i Enes, radijallahu anhum, okretali su se imamu.

921. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale i kazao da mu je prenio Hišam od Jahjaa, on od Hilala b. Ebu-Mejmune, kako je kazao da mu je pričao Ata b. Jesar, da je čuo Ebu-Seida Hudrija gdje govori: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana je sjeo na minber, a mi smo posjedali oko njega."¹

KO JE U HUTBI GOVORIO: "EMMA BA'DU" (A POTOM)

To Ikrime prenosi od Ibn-Abbasa, a on od Vjerovjesnika.

922. Mahmud kaže: PRIČAO NAM JE Ebu-Usame i rekao da je njemu pričao Hišam b. Urve, kazavši da ga je obavijestila Fatima bint Munzir, prenoseći od Esme bint Ebu-Bekr da je rekla: "Ušla sam Aiši dok svijet klanjaše i upitah: 'Šta je ovom svijetu?'"

Ona pokaza glavom prema nebu.

'Neki znak?' – upitala sam. Tada ona pokaza glavom da jeste.

'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oduljio je klanjanje toga namaza toliko, da me je', kaže Esma, 'poklopila nesvjestica. Pokraj mene je

بَابُ يَسْتَقْبِلُ الْإِمَامُ الْقَوْمَ

وَأَسْتَقْبِلُ النَّاسَ الْإِمَامُ إِذَا خَطَبَ

وَأَسْتَقْبَلُ ابْنُ عُمَرَ وَأَنْتَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ الْإِمَامَ.

٩٢١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ.

بَابُ مَنْ قَالَ فِي الْخُطْبَةِ بَعْدَ الثَّنَاءِ أَمَّا بَعْدُ

رَوَاهُ عِكْرِمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

٩٢٢. وَقَالَ مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ قَالَ أَخْبَرْتَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ قُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا أَيُّ نَعَمْ قَالَتْ فَأَطَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جِدًّا حَتَّى تَجَلَّانِي الْعُشْيُ وَإِلَى

¹ Gornji slučaj, u nešto drugačijim varijantama, donijeli su u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Tirmizi, Taberani, a Bejheki u svom "Sunenu" navodi ga u slijedećem vidu: "Kada se Alejhisselam približio minberu, nazvao je selam onima koji su bili oko njega, a kada se na njega popeo, okrenuo se licem prema svijetu."

Taberani ističe da je Alejhisselam izlaskom na minber opet nazivao selam prisutnim.

Izloženi hadisi upozoravaju na potrebu slušanja hutbe i razmišljanja o njenom sadržaju, a prisutni u prvim redovima ne treba da se direktno okreću prema hatibu, jer oni, u tom stavu, čuju dobro njegove riječi.

bila jedna mješina sa vodom, koju sam otvorila i počela iz nje sipati vodu po svojoj glavi. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, a i sunce se već ukazalo i svijetu je održao predavanje, zahvalio Allahu onako kako to Njemu dolikuje, a onda rekao: A potom...

Neke žene ensarija pravile su buku i galamu i ja sam im se okrenula da ih ušutkam i potom Aišu upitala: 'Šta je Poslanik kazao?'

'Kazao je', rekla je ona: 'Nema ništa što mi nije ukazano i što nisam dobro vidio na ovom svom mjestu, pa čak i Džennet i Džehennem. Objavljeno mi je da ćete biti iskušavani u grobovima poput, ili slično iskušenju zavodljivog Dedžala. Pristupit će se svakom od vas i pitati: 'Šta ti znaš o ovom čovjeku (Muhammedu)?'

'Ko bude bio vjernik, ili je rekao', sumnjaše Hišam, 'ko bude bio uvjeren u moje Poslanstvo, odgovorit će: 'On je Allahov poslanik, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam je donio Allahove dokaze i uputu (Objavu). Mi smo ga vjerovali, odazvali mu se, slijedili ga i priznavali ga.'

Tada će mu se reći: 'Spavaj ugodno i dobro, znali smo da ti njega vjeruješ!'

'A ko bude bio dvoličnjak, ili je rekao', sumnja Hišam, 'ko bude sumnjivac (sumnjao u moje Poslanstvo), reći će mu se: 'Šta ti znaš o ovom čovjeku?'

'Ne znam ništa' – odgovorit će. 'Čuo sam da svijet nešto govori, pa sam i ja govorio.'

Kaže Hišam: "Fatima mi je rekla i ja sam shvatio. Osim toga, spomenula je i žestoku kaznu za njega."

جَنَّبِي قَرَبَةً فِيهَا مَاءٌ فَفَتَحْتُهَا فَجَعَلْتُ أَصْبُ مِنْهَا عَلَى رَأْسِي فَانْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ وَحَمِدَ اللَّهُ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ قَالَتْ وَلَغَطَ نِسْوَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَنْكَفَأَتْ إِلَيْهِنَّ لِأَسْكَنْتَهُنَّ فَقُلْتُ لِعَائِشَةَ مَا قَالَ قَالَتْ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ لَمْ أَكُنْ أُرِيتهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَإِنَّهُ قَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبٍ مِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ يُؤْتِي أَحَدُكُمْ فَيَقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ قَالَ الْمُؤْمِنُ شَكَ هِشَامٌ فَيَقُولُ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ هُوَ مُحَمَّدٌ ﷺ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَى فَأَمَنَّا وَأَجَبْنَا وَاتَّبَعْنَا وَصَدَّقْنَا فَيَقَالُ لَهُ نَمْ صَالِحًا قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ إِنْ كُنْتَ لَتُؤْمِنُ بِهِ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوْ قَالَ الْمُتَرَاتِبُ شَكَ هِشَامٌ فَيَقَالُ لَهُ مَا عِلْمُكَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ قَالَ هِشَامٌ فَلَقَدْ قَالَتْ لِي فَاطِمَةُ فَأَوْعَيْتُهُ غَيْرَ أَنَّهَا ذَكَرَتْ مَا يُغْلِظُ عَلَيْهِ .

923. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ma'mer i kazao da mu je prenio Ebu-Kasim od Dža'fera b. Hazima, da je rekao, kako je čuo Hasana (Basriju) gdje kaže da mu je pričao Amr b. Taglib, da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donesen dohodak (zekat iz Bahrejna) ili neka ratna dobit i da ga je on razdijelio tako, da je nekim ljudima dao, a neke izostavio. Kasnije je čuo da su ga oni, koje je izostavio, korili pa je on zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a potom rekao:

“A potom, Allaha mi, ja nekom dam (ispomoć), a nekog izostavim. Onaj koga izostavim, draži mi je od onoga kome sam udijelio. Nekim ljudima udijelim imovinu zbog toga što osjetim u njihovim srcima nestrpljivost i malodušnost. Neke ljude prepustim bogatstvu i dobroti koje im je Allah stavio u njihova srca. Takav je i Amr b. Taglib.”

Amr b. Taglib kaže: “Tako mi Allaha, nisam želio crvene deve, umjesto riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem (Draža mi je njegova izjava, nego dodjela blaga).” Junus je to isto prenio u drugom rivajetu.

924. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i kazao da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, koji je rekao da mu je saopćio Urve, kako ga je obavijestila Aiša da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sredinom jedne noći izašao i klanjao u džamiji. Za njim su klanjali još neki ljudi. Sutradan, svijet je o tome pričao i iskupilo se još više ljudi nego prethodne noći i klanjali su sa njim. Kada je svanulo, svijet je o tome pričao i brojnost posjetilaca džamije treće noći još se povećala. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je i zajednički su klanjali namaz. Kada je nastala četvrta noć, džamija nije mogla primiti sve posjetioce, a on je izašao tek (pred jutro) radi sabah-namaza. Kada je završio klanjanje sabaha, okrenuo se svijetu, izgovorio:

٩٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ الْحَسَنَ يَقُولُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ تَغْلِبٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَتَى بِمَالٍ أَوْ سَبْيٍ فَقَسَمَهُ فَأَعْطَى رِجَالًا وَتَرَكَ رِجَالًا فَلَبَّغَهُ أَنَّ الَّذِينَ تَرَكَ عَتَبُوا فَحَمِدَ اللَّهُ ثُمَّ أَتَنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَوَاللَّهِ إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَأَدْعُ الرَّجُلَ وَالَّذِي أَدْعُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنَ الَّذِي أُعْطِي وَلَكِنْ أُعْطِي أَقْوَامًا لَمَّا أَرَى فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْجَزَعِ وَالْهَلَعِ وَأَكُلُ أَقْوَامًا إِلَى مَا جَعَلَ اللَّهُ فِي قُلُوبِهِمْ مِنَ الْغِنَى وَالْخَيْرِ فِيهِمْ عَمْرُو بْنُ تَغْلِبٍ فَوَاللَّهِ مَا أَحَبُّ أَنْ لِي بِكَلِمَةٍ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حُمِرَ النَّعَمِ تَابَعَهُ يُونُسُ .

٩٢٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ خَرَجَ ذَاتَ لَيْلَةٍ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ فَصَلَّى فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى رِجَالٌ بِصَلَاتِهِ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَاجْتَمَعَ أَكْثَرُ مِنْهُمْ فَصَلُّوا مَعَهُ فَأَصْبَحَ النَّاسُ فَتَحَدَّثُوا فَكَثُرَ أَهْلُ الْمَسْجِدِ مِنَ اللَّيْلِ الثَّالِثَةِ فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلُّوا بِصَلَاتِهِ فَلَمَّا كَانَتِ اللَّيْلَةُ الرَّابِعَةَ عَجَزَ الْمَسْجِدُ عَنْ أَهْلِهِ حَتَّى خَرَجَ لِصَلَاةِ الصُّبْحِ فَلَمَّا قَضَى الْفَجْرَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَشَهِدَ ثُمَّ قَالَ أَمَّا

“Ešhedu en la ilahe illelah...” i rekao:

“A potom, nije mi nepoznata vaša pozicija (vaš dolazak u džamiju), nego sam se uplašio da vam se taj i taj (teravih) namaz ne odredi kao obavezna dužnost, a vi je ne možete izvršavati.”

U drugom nizu prenosilaca Amra b. slijedi Junus.

925. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je izvijestio Šu‘ajb, prenoseći od Zuhrija, kako je rekao da mu je prenio Urve od Ebu-Humejda Sa‘idija, koji ga je obavijestio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao jedne večeri poslije (jacijs) namaza, izgovorio šehadet, Allaha pohvalio kako Mu dolikuje, a onda rekao:

“A potom, ...”

U drugom nizu prenosilaca, Urvu slijede Ebu-Mu‘avija i Usame, prenoseći od Hišama, on od svoga oca, ovaj od Ebu-Humejda, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “A potom, ...”

U još drugom nizu prenosilaca, Urvu slijedi Adeni, prenoseći hadis od Sufjana (b. Ujejne) samo: “A potom, ...”

926. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da mu je prenio Šu‘ajb od Zuhrija i rekao da mu je pričao Ali b. Husejn, prenoseći od Misvera b. Mahrema da je kazao:

“...Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade, izgovori šehadet, a ja to čuh i onda reče: ‘A potom, ...’”

U drugom nizu prenosilaca, Šu‘ajba slijedi Zubejd, prenoseći isti slučaj od Zuhrija.

بَعْدُ فَإِنَّهُ لَمْ يَخَفْ عَلَيَّ مَكَانُكُمْ لَكِنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفَرِّضَ عَلَيْكُمْ فَتَعْجِزُوا عَنْهَا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ تَابَعَهُ يُونُسُ .

٩٢٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُزْوَةُ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ عَشِيَّةً بَعْدَ الصَّلَاةِ فَتَشَهَّدَ وَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ تَابَعَهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ وَأَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَمَّا بَعْدُ تَابَعَهُ الْعَدَنِيُّ عَنْ سُفْيَانَ فِي أَمَّا بَعْدُ .

٩٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ عَنِ الْمُسَوَّرِ ابْنِ مَخْرَمَةَ قَالَ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسَمِعْتُهُ حِينَ تَشَهَّدَ يَقُولُ أَمَّا بَعْدُ تَابَعَهُ الزُّبَيْدِيُّ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

927. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Eban i kazao da mu je pričao Ibnu-Gasil, rekavši da je njemu prenio Ikrime od Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, popeo se na minber, a to je bilo posljednje sjedenje koje je on učinio u ogrtaču, prebačenom preko svojih ramena, a glavu omotao crnim sarukom, zahvalio Allahu i pohvalio Ga, a onda rekao: ‘Ljudi, k meni bliže! Oni su se okupili oko njega, a on reče: A potom! Ovo pleme ensarija se smanjuje, a ostali se muslimanski svijet množi, pa onaj ko od Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, sljedbenika bude imao vlast i mogne da u tom vremenu nekome od njih naškodi, odnosno nekome od njih u tom vremenu koristi, neka im njihovo dobro djelo primi, a preko ružnog prijeđe!’”¹

SJEDENJE PETKOM IZMEĐU DVIJE HUTBE

928. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je pričao Bišr b. Mufeddal i rekao da je njemu prenio Ubejdullah od Nafija, a on od Abdullaha ibn Omera, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je po dvije hutbe, između kojih je sjedio.”²

٩٢٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ الْغَسِيلِ قَالَ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَعِدَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِنْبَرَ وَكَانَ آخِرَ مَجْلِسٍ جَلَسَهُ مُتَعَطِّفًا مِلْحَفَةً عَلَى مَنْكِبَيْهِ قَدْ عَصَبَ رَأْسَهُ بِعَصَابَةٍ دَسِمَةٍ فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ إِلَيَّ فَتَابُوا إِلَيْهِ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ فَإِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنَ الْأَنْصَارِ يَقْلُونَ وَيَكْثُرُ النَّاسُ فَمَنْ وَلِيَ شَيْئًا مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ ﷺ فَاسْتَطَاعَ أَنْ يَضُرَّ فِيهِ أَحَدًا أَوْ يَنْفَعَ فِيهِ أَحَدًا فَلْيَقْبَلْ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيَتَجَاوَزْ عَنْ مُسِيئِهِمْ.

بَابُ الْقُعْدَةِ بَيْنَ الْخُطْبَتَيْنِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩٢٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُخْطُبُ خُطْبَتَيْنِ يَقْعُدُ بَيْنَهُمَا.

- 1 Drugom prilikom Alejhisselam je kazao: “Ensarije će se brojčano smanjiti i biti poput mrvica soli u jelu.” Iz hadisa se može zaključiti:
— aktuelne teme i probleme treba sa minbera izlagati;
— hutbu treba početi zahvalom Allahu i pohvalom kako Mu to dolikuje, a potom iznositi savjete i preporuke.
- 2 Isti hadis zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Ibni-Madže i drugi priznati muhaddisi.
Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držaše po dvije hutbe. Kada bi se popeo na minber, sjedao je, a kada bi mujezin završio učenje ezana, ustao bi i održao govor, potom sjeo i šutio, a onda opet ustao i održao drugi govor.”
Ebu-Hanife i Malik sjedenje između dvije hutbe smatraju sunnetom, a Šafija vadžibom. Pisac “El-Furu’a” smatra da između ovih hutbi treba biti neka kraća pauza u vidu sjedenja, šutnje, zikra ili nekog drugog govora.
Po mišljenju Ibni-Kudame ovo sjedenje samo je preporučljiv čin, a u “Tevdihu” stoji: “Pauza radi odmaranja između dvije hutbe je potrebna (vadžib). To je odmor u kome se može što proučiti u dužini poglavlja ‘El-Ihlas’.”

SLUŠANJE HUTBE PETKOM

بَابُ الْإِسْتِمَاعِ إِلَى الْخُطْبَةِ

929. PRIČAO NAM JE Adem i kazao da mu je prenio Ibnu-Ebi-Zi'b od Ebu-Abdullaha, ensarije, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na dan petka, stanu pred vrata džamije meleki i (poimenično) zapisuju prvog pa dalje po redu. Vjernik, koji porani je kao onaj koji žrtvuje devu; zatim, koji dođe iza njega je kao onaj koji žrtvuje kravu; onaj (koji dođe iza njega) je kao onaj koji žrtvuje ovna; potom kokoš; a zatim, onaj posljednji sličan je onom koji žrtvuje jaje; a kada imam izađe na minber, meleki zatvore svoje spise i slušaju hutbu."³

٩٢٩. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَقَفَتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَى بَابِ الْمَسْجِدِ يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَلِأَوَّلٍ وَمِثْلُ الْمُهْجَرِ كَمِثْلِ الَّذِي يُهْدِي بَدَنَةً ثُمَّ كَالَّذِي يُهْدِي بَقَرَةً ثُمَّ كَبْشًا ثُمَّ دَجَاجَةً ثُمَّ بَيْضَةً فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طَوُّوا صُحُفَهُمْ وَيَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ.

Hutba je punovažna i bez gornjeg sjedenja. Tahavi kaže: "Niko od mudžtehida nije rekao da je sjedenje između dvije hutbe nužno (vadžib), osim Šafije."

Imam Ahmed iznosi tvrdnju Ibn-Ishaka da je halifa Alija jednom održao hutbu i nije sjedao dok je nije završio. Po mišljenju Šafije i Ahmeda za punovažnost džume uvjet je proučiti dvije hutbe, dok Ebu-Hanife, Malik, veliki broj pravnika i ashaba smatraju da je džuma punopravna sa jednom proučenom hutbom, a da je lijepo proučiti dvije, učinivši kraći predah između njih.

- 3 Prisutni su dužni slušati učenje hutbe. Razgovor je strogo zabranjen po mišljenju Malika, Evza'ija, Ebu-Hanife i Ahmeda. Obavezno je šutjeti na džumi i onom ko čuje učenje hutbe i onom ko je ne čuje. Halifa Osman kaže: "Ko ne čuje učenje hutbe, ali šuti, ima istu nagradu kao onaj koji je čuje i šuti." Imam Ahmed smatra da nije štetno učiti Kur'an ili se baviti nekim drugim zikrom onom koji ne čuje učenje hutbe. Ibn-Abdul-Berr kaže: "Jednoglasno je mišljenje pravnika o potrebi šutnje onome, koji čuje učenje hutbe, a podvojeno o pitanju onoga, koji je ne čuje." Pravnici hanefijske škole smatraju da prisutni treba da slušaju učenje hutbe i drže se kao u namazu, a svoj stav potkrepljuju ajetom: "...Festemi'u lehu ve ensitu...", tj. "Slušajte učenje Kur'ana i šutite...!" Svaka je hutba protkana ajetima i hadisima i logično dolazi pod sadržaj gornjeg ajeta, a poznata je Alejhisselamova izreka: "Ako svome drugu pokraj sebe u safu kažeš: 'Šuti!', pogriješio si." Prema izloženom, pokuđeno je otpozdravljati i nazdravljati drugome kihanje. Ebu-Hanife smatra da na nazvani selam treba odgovoriti srcem, a Ebu-Jusuf dozvoljava odgovoriti riječima, dok imam Muhammed drži da to treba učiniti riječima odmah po završetku hutbe. Podijeljena su mišljenja pravnika o šutnji onoga koji zbog udaljenosti od imama ne čuje učenje hutbe. Odabrano je mišljenje da i takva osoba treba šutjeti. Imam Šafija i Nasr b. Jahja kažu: "Ko ne čuje učenje hutbe, učiti će u sebi Kur'an ili tespih." Neki pravnici misle da je bolje učiti Kur'an ili tespih, nego šutjeti. Po stavu Ebu-Hanife, prisutni treba da šute kada imam izađe na minber, pa dok ne završi hutbu, jer je u gornjem hadisu rečeno: "...kada imam izađe na minber, meleki smotaju svoje spise i slušaju učenje hutbe..." Imami Malik, Sevri, Ebu-Jusuf, Muhammed, Evza'i i Šafija smatraju da prisutni treba da šute, tek kada imam otpočne učiti hutbu.

KADA IMAM U TOKU HUTBE VIDI NEKOG ČOVJEKA DA JE DOŠAO, NAREĐIT ĆE MU DA KLANJA DVA REKATA

930. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man i kazao da mu je pričao Hammad b. Zejd, prenoseći od Amra b. Dinara, on od Džabira b. Abdullaha da je rekao: “Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao petkom hutbu, dođe jedan čovjek i on mu reče: ‘O ti i ti, jesi li klanjao?’ ‘Nisam’ – odgovori on. ‘Ustani i klanjaj!’ – reče mu Poslanik.”¹

بَابُ إِذَا رَأَى الْإِمَامُ رَجُلًا جَاءَ وَهُوَ يَخْطُبُ
أَمْرَهُ أَنْ يُصَلِّيَ رَكْعَتَيْنِ

٩٣٠. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ
عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَ
رَجُلٌ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ النَّاسَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ
أَصَلَّيْتَ يَا فُلَانُ قَالَ لَا قَالَ قُمْ فَارْكَعْ رَكْعَتَيْنِ .

¹ Navedeni slučaj zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Ibni-Madže, Tirmizi, Tahavi i Darekutni. Na osnovu gornjeg hadisa, Šafija, Ahmed i Ishak preporučuju klanjanje dva rekata nafile i kada imam već uči hutbu, ako se to nije ranije klanjalo, a ne dozvoljavaju to činiti Malik, Lejs, Ebu-Hanife, Sufjan Sevri, Omer, Osman, Alija i još brojni ashabi.

Hanefije nadopunjuju hadis Buharije hadisom koga Darekutni u svom “Sunenu” donosi u slijedećoj varijanti: “Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio hutbu, u džamiju uniđe neki čovjek i on mu reče: ‘Ustani i klanjaj dva rekata (nafile)!’ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prestao je s učenjem hutbe dok ovaj nije završio namaz.” Ovaj tekst hadisa donosi i imam Ahmed u svom “Musnedu”. Međutim, prvi rivajet, sam Darekutni ocijenio je slabim, a drugi je mursel.

Nesaija, iznoseći ovaj slučaj u svom “Es-Sunenu-Kubra”, navodi da je neki čovjek unišao u džamiju dok je Alejhisselam sjedio na minberu i da mu je naredio da klanja dva rekata nafile dok nije otpočeo učiti hutbu. Govor između imama i muktedije i obrnuto, nije derogiran! Zabranjen je razgovor između muktedija.

Zijad kaže: “Ebu-Bekr, Omer i Osman nisu dali svijetu klanjati kada se uči hutba. Tako su postupali mnogi ashabi i učenjaci kasnijih generacija.”

Tahavija u svojoj hadiskoj zbirci ističe da je Ukbe b. Amir rekao: “Griješ je klanjati kada hatib uči hutbu!”, a izjavu Sa‘leba b. Ebu-Malika iznosi u slijedećem vidu: “Izlaskom imama na minber, prekida se klanjanje svakog namaza.”

Tahavi ističe da je Hišam b. Urve vidio Abdullaha b. Safvana kada je jednog petka unišao u džamiju, dok je Abdullah b. Zubejr učio hutbu i on se dotakao dovratka, nazvao selam i sjeo odmah ne klanjajući nafile.

Gornje izjave i postupci ashaba ukazuju da je hadis, naveden kod Buharije, derogiran ili je vezan samo za slučaj spomenutog dijaloga između Alejhisselama i Sulejha.

KO DOĐE, DOK IMAM DRŽI HUTBU, TREBA KLANJATI DVA KRATKA REKATA

931. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah i kazao da mu je prenio Sufjan od Amra, koji je čuo Džabira da je rekao:

“Uđe (u džamiju) jednog petka neki čovjek, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držaše tada hutbu i reče: ‘Da li si klanjao?’

‘Nisam’ – odgovorio je.

‘Onda klanjaj dva rekata!’ – reče Poslanik.”

DIZANJE RUKU NA HUTBI

932. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je prenio Hammad b. Zejd od Abdul-Aziza b. Suhejba, a on od Enesa, dok preko drugog niza prenosilaca (pričao je Musedded od Hammada b. Zejda), od Junusa, ovaj od Sabita, a on od Enesa da je rekao:

“Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao petkom hutbu, ustade jedan čovjek i reče: ‘Allahov Poslaniče, propali su konji i ovce, pa moli Allaha da nas napoji!’, pa je on podigao svoje ruke i proučio dovu.”

UČENJE DOVE ZA KIŠU NA HUTBI, PETKOM

933. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir i kazao da je njemu pričao Ebul-Velid b. Muslim, rekavši da mu je pričao Ebu-Amr Evza‘i i kazao da je njemu prenio Ishak b. Abdullah b. Ebu-Talha od Enesa b. Malika da je rekao:

“U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zadesila je narod sušna godina, i dok Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka držaše

بَابُ مَنْ جَاءَ وَالْإِمَامَ يَخْطُبُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ

٩٣١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو سَمِعَ جَابِرًا قَالَ دَخَلَ رَجُلٌ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ أَصَلَّيْتَ قَالَ لَا قَالَ قُمْ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ .

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ فِي الْخُطْبَةِ

٩٣٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسٍ وَعَنْ يُونُسَ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ قَالَ بَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ قَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَ الْكُرَاعُ وَهَلَكَ الشَّاءُ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَسْقِيَنَا فَمَدَّ يَدَيْهِ وَدَعَا .

بَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ فِي الْخُطْبَةِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

٩٣٣. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ ابْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى

hutbu na minberu, ustade jedan beduin i reče: ‘Allahov Poslaniče, stoka propade, a porodica ogladni, pa moli Allaha za nas!’ Tada je on podigao svoje ruke, a na nebu nismo vidjeli ni oblačka. Kunem se Onim, u Čijoj je ruci moja duša, on ih nije ni spustio, a oblaci su se nadvisili poput brda. Vidio sam kišu kako pada po njegovoj bradi, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bijaše još ni sišao s minbera. Tako smo kisnuli toga dana, zatim sutradan i slijedećeg dana iza njega sve do drugog petka, kad ustade onaj beduin ili neko drugi”, kaže Enes b. Malik, “i reče: ‘Allahov Poslaniče, zgrade se porušiše, a stoka se poguši! Moli Allaha za nas.’ Tada je on opet podigao svoje ruke i izgovorio: ‘Allahu moj, spusti kišu oko nas, a ne na nas!’ I kad god bi pokazao rukom na neku stranu, oblaci su se razilazili i Medina se ukaza poput kotline i dolinom Kanat tekla je voda mjesec dana. Niko iz te doline nije došao, a da nije pričao o toj obilnoj kiši.”¹

عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فَبَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ قَامَ أَغْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَمَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قَرَعَةً فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا وَضَعَهَا حَتَّى ثَارَ السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لَحْيَتِهِ ﷺ فَمُطِرُنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَمِنَ الْغَدِ وَبَعْدَ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ حَتَّى الْجُمُعَةِ الْأُخْرَى وَقَامَ ذَلِكَ الْأَغْرَابِيُّ أَوْ قَالَ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدِمُ الْبَنَاءَ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَمَا يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ وَصَارَتِ الْمَدِينَةُ مِثْلَ الْجُوبَةِ وَسَالَ الْوَادِي قَنَاةَ شَهْرًا وَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجُودِ .

¹ Iz hadisa se može zaključiti:

— preporučljivo je učiti dovu skupno za prestanak suše, prekomjernih oborina i drugih nepogoda.

Mnogi pravnici kažu: “Sunnet je, pri učenju dove za otklanjanje kakve nepogode, podignuti ruke okrenuvši dlanove prema zemlji, upravo suprotno uobičajenim dovama.”

Malik b. Jesar prenosi da je Alejhisselam rekao: “Kada tražite od Allaha, tražite dlanova okrenutih gore, a ne dolje!”

Tirmizi iznosi da je Alejhisselam izjavio: “Allah je milostiv i plemenit i stid ga je kada vjernik podigne svoje ruke, da mu ih povрати prazne.”

Ashabi su rijetko dizali ruke pri učenju dove na hutbi. Ibni-Sirin kaže da je dizanje ruku pri učenju dove na hutbi počeo činiti prvi Ubejdullah b. Abdullah b. Ma‘mer.

ŠUTNJA PETKOM DOK IMAM DRŽI HUTBU
I AKO BI ČOVJEK SVOME
DRUGU POKRAJ SEBE REKAO:
“ŠUTI!”, POGRIJEŠIO BI.

Selman (Farisi) prenio je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “...i kada imam bude držao hutbu, on šuti...”

934. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr i kazao da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, koji je rekao da ga je obavijestio Seid b. Musejjeb, da mu je Ebu-Hurejra saopćio kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ako kažeš svome drugu pokraj sebe: ‘Šuti!’, dok imam petkom drži hutbu, pogriješio si.”²

بَابُ الْإِنصَاتِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ
وَإِذَا قَالَ لِصَاحِبِهِ أَنْصِتْ فَقَدْ لَغَا

وَقَالَ سَلْمَانَ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ يُنصِتُ إِذَا تَكَلَّمَ
الْإِمَامُ .

٩٣٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ
عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ
الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ
إِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَنْصِتْ وَالْإِمَامُ
يَخْطُبُ فَقَدْ لَغَوْتَ .

2 Dio hadisa prenesen po Selman Farisiji izložen je cio pod brojem trideset tri, a gornji hadis donose u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Tirmizi, Ibni-Madže i još poneki muhaddisi. Ibni-Šejbe u svom “Musannefu” preko Džabira navodi da je Sa’d b. Ebu-Vekkas rekao jednog petka nekom čovjeku: “To ti nije nikakav namaz.” Na pritužbu toga čovjeka, Alejhisselam je pozvao Sa’da i upitao: “Zašto si mu to rekao, Sa’d?” “Dok si ti učio hutbu, on je razgovarao” – odgovorio je Sa’d. “Istinu je rekao Sa’d” – kazao je Alejhisselam. Imam Ahmed u svom “Musnedu”, a Taberani u svom “Kebiru” iznose Alejhisselamovu izjavu: “Ko petkom razgovara dok imam uči hutbu, slični magarcu koji nosi tovar knjiga, a onaj ko mu kaže: ‘Šuti!’, nema džumanske nagrade.” Taberani navodi još i slijedeći dijalog: “Alejhisselam citiraše jednog petka na minberu jednu suru, a Ebu-Derda namigne Ubejju b. Ka’bu i upita ga: ‘Kada je ova sura objavljena? Do sada je nisam čuo!’ Ubejj mu je mimikom pokazao da šuti, a kada su klanjali, kazao mu: ‘Tvoje klanjanje je prazno trabunjanje i beskoristan posao.’ Ebu-Derda obavijesti o tom Vjerovjesnika, a on mu reče: ‘Ubejj je kazao istinu.’” Ebu-Davud u svom “Sunenu” preko Abdullaha b. Amra donosi Alejhisselamovu izjavu: “Na džuma-namazu su tri vrste ljudi: čovjek koji pri učenju hutbe bez potrebe govori, on će za to dobiti kaznu; čovjek koji se obrati Allahu molbom, Allah mu je može ili odbiti ili primiti; i čovjek koji prolazeći džamijom ne prejahuje preko vratova ljudi niti je idući u džamiju koga uznemirio, njemu se opraštaju manji grijesi učinjeni prema Allahu između ovog i prošlog džuma-namaza, i za još tri dana jer Uzvišeni Allah kaže: ‘Ko uradi dobro djelo, dobit će deseterostruku nagradu.’”

O SATU KOJI SE NALAZI U PETKU

935. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Ebuz-Zinada, ovaj od A'redža, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo petak i rekao:

“U njemu ima jedan časak i ako rob – musliman, koji klanja namaz, Allaha za nešto zamoli, On će mu to i dati.”

Potom je rukom pokazao da je taj čas kratkotrajan.¹

KADA SVIJET ZA VRIJEME DŽUMA-NAMAZA ODE OD IMAMA, DOZVOLJEN JE NAMAZ IMAMA I PREOSTALIH

936. PRIČAO NAM JE Mu'avija b. Amr i kazao da mu je prenio Zaide od Husajna, on od Salima b. Ebu-Dža'da, da je kazao kako mu je pričao Džabir b. Abdullah i rekao:

“Dok smo klanjali (džumu) sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, stigla je karavana (iz Sirije) natovarena hranom i (prisutni) su se okrenuli njoj toliko da ih je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, ostalo samo dvanaest,

بَابُ السَّاعَةِ الَّتِي فِي يَوْمِ الْجُمُعَةِ

٩٣٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ ذَكَرَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ فِيهِ سَاعَةٌ لَا يُوَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي يَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى شَيْئًا إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ وَأَشَارَ بِيَدِهِ يُقَلِّلُهَا .

بَابُ إِذَا نَفَرَ النَّاسُ عَنِ الْإِمَامِ فِي صَلَاةِ الْجُمُعَةِ فَصَلَاةُ الْإِمَامِ وَمَنْ بَقِيَ جَائِزَةٌ

٩٣٦. حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ أَبِي الْجَعْدِ قَالَ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ بَيْنَمَا نَحْنُ نُصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِذْ أَقْبَلَتْ عِيرٌ تَحْمِلُ طَعَامًا فَالتَفَتُوا إِلَيْهَا حَتَّى مَا بَقِيَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ إِلَّا اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا .

¹ Neki ashabi su mislili da je navedeni časak samo nekada bio. Tako je Abdullah b. Jahja pitao Ebu-Hurejru: “Svijet misli da je sretni časak petkom ukinut?”
 “Ko god da ti je to rekao, pogriješio je” – odgovorio je Ebu-Hurejre.
 “On, dakle, postoji u svakom petku?”
 “Da” – kazao je Ebu-Hurejra.
 Hakem i Huzejme u svojim “Sahihima” navode kako se Ebu-Seid obratio Ebu-Hurejri riječima:
 “Što znaš o času petkom u kome Allah uvažava molbe, blagoslove i klevete?”
 “Pitao sam Vjerovjesnika”, kaže Ebu-Hurejra, “i on mi je odgovorio: ‘Vrijeme toga časa znao sam, ali sam ga zaboravio, kao i noć Lejletul-kadr.’”
 Ibn-Kudame i još mnogi pisci smatraju da je vrijeme toga časa neodređeno da bi se ljudi više angažovali u radu dobrih djela.
 Ebu-Hurejra smatra da je to neki časak petkom, u vremenu od zore do izlaska sunca ili od ikindije do akšama.
 Ibni-Munzir prenosi da je Aiša rekla: “Petak je kao dan Arefata. U njemu se otvaraju vrata Allahove milosti. U njemu ima jedan časak i šta god čovjek Allaha u njemu zamoli, On će mu uslišati.”
 Upitana za taj časak odgovorila je: “On je poslije proučenog ezana džuma-namaza.”

pa je objavljen ajet: "...a kada vide kakvu trgovinu ili zabavu, oni joj se okrenu, a tebe ostave stojeći (na minberu)..."²

فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا) .

KLANJANJE PRIJE I POSLIJE DŽUMA-NAMAZA

بَابُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ وَقَبْلَهَا

937. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf i kazao da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, a on od Abdullaha b. Omera, da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao prijepodne dva, a i poslijepodne dva rekata; dva rekata poslije akšama u svojoj sobi i dva rekata poslije (farza) jacije. Poslije džuma-namaza nije klanjao ništa dok se ne bi vratio (kući), gdje klanjaše opet dva rekata.³

٧٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الظُّهْرِ رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ وَبَعْدَ الْمَغْرِبِ رَكْعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ وَبَعْدَ الْعِشَاءِ رَكْعَتَيْنِ وَكَانَ لَا يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ حَتَّى يَنْصَرِفَ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ .

2 Povod objavi gornjeg ajeta je dokaz karavane Abdur-Rahmana b. Avfa iz Sirije pod rukovodstvom Dihjeta. Dolazak karavane sa hranom razglašen je svirkom i bubnjanjem uz defove, pa su ashabi otrčali na trg da se namire tom hranom. U džamiji su ostali Bilal, Ibni-Mes'ud i još deset ashaba kojima je ranije obećano rajsko naselje.

Iz hadisa se može zaključiti:

— džuma je punovažna i kada je veći dio prisutnih napusti.

Sufjan Sevri kaže: "Ako sa imamom ostanu dva čovjeka, on će sa njima klanjati džuma-namaz, a ako ostane jedan, klanjat će podne."

Ebu-Hanife je izjavio: "Kada prisutni odluče klanjati džuma-namaz, pa se razidu prije nego se obavi ruku' i sedžda prvog rekata i imam ostane u namazu sam, nastaviti će podne-namaz.", a Ebu-Jusuf i Muhammed dodaju: "...imam će nastaviti klanjanje džuma-namaza kako je i odlučio (zanijetio)." Ako se prisutni razidu poslije obavljenog ruku'a i sedžde prvog rekata, imam nastavlja klanjati džuma-namaz. Ovo je stav Ebu-Hanife, Ebu-Jusufa i Muhammeda, dok imam Zufer smatra da će imam nastaviti klanjati podne-namaz. Za valjanost džume, pored ranije navedenih uvjeta, potrebno je da se ona obavi u džematu od najmanje trojice ljudi osim imama. To je stav imama Zufera, Lejsa, Sa'da, Evza'ija i Ebu-Sevra, a po mišljenju Ebu-Jusufa, Muhammeda i Hasana Basrije dovoljna su i dva čovjeka osim imama. Po stavu Ikreme za punovažnost obavljene džume, potrebno je prisustvo devet osoba, a po mišljenju Rebi'a dvanaest, Malika trinaest, odnosno dvadeset-trideset, a po uvjetima imama Ahmeda pedeset osoba.

Prisutni treba da su zdravi i punoljetni mještani.

3 Muslim, Ebu-Davud i Nesai u svojim hadiskim zbirkama zabilježili su Alejhisselamovu izjavu: "Ko bude htio šta klanjati poslije obavljene džume, neka klanja četiri rekata!"

Seid ibni Mensur u svom "Sunenu" navodi da je Ebu-Abdur-Rahman Sulemi kazao:

"Ibni-Mes'ud nas je poučavao da poslije džuma-namaza klanjamo četiri rekata nafila, a kada nam je došao Alija, radijallahu anhu, naučio nas je klanjati po šest rekata."

Dobrovoljni namaz (nafilu) bolje je klanjati u kući, nego u džamiji. Alejhisselam je džumanski sunnet stalno klanjao u kući, a podnevni ponekad.

Imam Malik kaže:

"Kada imam obavi farz džume, ne treba više ništa klanjati u džamiji, jer je tako činio i Alejhisselam, to mogu činiti i prisutni, a ako šta klanjaju, neće pogriješiti."

Halifa Alija, Ebu-Musa i Sevri smatraju da se iza farza džume klanja najmanje šest rekata: prvo dva pa onda četiri, a Ebu-Jusuf preporučuje obrnut redoslijed.

“KADA SE ZAVRŠI KLANJANJE DŽUMA
-NAMAZA, RAZIDITE SE PO ZEMLJI
I TRAŽITE ALLAHOVU BLAGODAT!”

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ)

938. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da mu je pričao Ebu-Gassan, rekavši da je njemu prenio Ebu-Hazim od Sehla b. Sa'da i kazao:

“Među nama je bila jedna žena koja je pokraj potoka na svom zemljištu sijala repu. Ona bi svakog petka načupala komada (korijena) te repe, stavila ih u korito, po njima posula šaku samljevenog ječma i komadi te repe bili bi pod njim kao njegovo meso (ćufteta). Mi bismo joj, vraćajući se sa džuma-namaza, nazivali selam, a ona bi nam primakla to jelo i mi bismo ga jeli (kusali). Mi smo jedva čekali petak zbog te njene hrane.”¹

٩٣٨. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ كَانَتْ فِينَا امْرَأَةٌ تَجْعَلُ عَلَى أَرْبَعَاءٍ فِي مَزْرَعَةٍ لَهَا سِلْقًا فَكَانَتْ إِذَا كَانَ يَوْمُ جُمُعَةٍ تَنْزِعُ أَصُولَ السِّلْقِ فَتَجْعَلُهُ فِي قَدْرٍ ثُمَّ تَجْعَلُ عَلَيْهِ قَبْضَةً مِنْ شَعِيرٍ تَطْحَنُهَا فَتَكُونُ أَصُولُ السِّلْقِ عَرْقَهُ وَكُنَّا نَنْصَرِفُ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ فَنَسْلُمُ عَلَيْهَا فَتَقْرُبُ ذَلِكَ الطَّعَامَ إِلَيْنَا فَنَلْعَقُهُ وَكُنَّا نَتَمَنَّى يَوْمَ الْجُمُعَةِ لَطَعَامِهَا ذَلِكَ .

Imam Šafija kaže: “Što se god više rekata nafile klanja po obavljenom džumanskom farzu, to je sve bolje.” Halifa Omer klanjaše poslije džumanskog farza još po šest rekata.

Klanjanje akšamskog sunneta temelji se na izjavi Ibni-Mes'uda koju Tirmizi donosi u slijedećem vidu: “Ne mogu izbrojiti koliko sam puta čuo Vjerovjesnika kako uči poglavlja ‘El-Kafirun’ i ‘Ihlas’ na dva rekata sunneta, poslije akšamskog farza i na dva rekata sunneta, prije sabahskog farza.”

Slične izjave drugih ashaba zabilježene su u hadiskim zbirkama Taberanija, Nesaija, Ibni-Madže i drugih, smatrajući da akšamski sunnet spada u prvostepene sunnete, a Hasan Basrija ga uvrštava u vadžibe.

Ebu-Šejh-Ibni-Hibban u svom djelu “Es-Savabu ve fedailul-a'mal” navodi, preko Aiše, Alejhissellamovu izjavu: “Allahu nema dražeg namaza od akšama. Ko poslije akšamskog farza klanja još dva rekata sunneta, prije nego progovori sa drugom pokraj sebe, taj će se namaz podignuti u najveće visine.”

Akšamski farz klanja se prije sunneta zbog toga što je vrijeme akšam-namaza dosta kratko i može neprimjetno izmaknuti, a sunneti kao nafile nisu ograničene vremenom i mogu se klanjati kad god se ukaže prilika.

Preporučljivo je akšamski sunnet klanjati u kući i sve druge nafile. Alejhisselam kaže: “Najvredniji namaz jeste onaj, koji čovjek obavi u kući, osim obaveznih namaza.”

Dvorekatni sunneti jacie i sabaha spadaju u prvostepene sunnete, jer ih je Alejhisselam redovno klanjao.

¹ Enes b. Malik kaže da se tekstom: “...traži Allahovu blagodat...!” naređuje rad i privređivanje, a i zapovijed da se obilaze bolesnici, učestvuje u dženazama i posjećuje rodbina.

Hasan Basri, Seid b. Džubejr i Mekhul protumačili su gornji ajet riječima: “...Tražite nauku i slušajte moralno korisna predavanja...!”

939. Gornji hadis PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme i kazao da mu je pričao Ibnu-Ebi-Hazim, prenoseći od svoga oca, a on od Sehla koji je još rekao:

“...Nismo spavali, a ni jeli do iza klanjanja džuma-namaza.”²

ODMARANJE POSLIJE DŽUMA-NAMAZA

940. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ukbe Šejbani i kazao da mu je prenio Ebu-Ishak Fezari od Humejda, koji je rekao:

“Čuo sam Enesa gdje govori: ‘Mi smo na džuma-namaz ranili, a poslije džume se odmarali (i spavali).’”

941. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem i kazao da mu je pričao Ebu-Gassan, rekavši da je njemu prenio Ebu-Hazim od Sehla i kazao:

“Mi smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjali džuma-namaz, a potom bi bilo odmaranje.”

٩٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلٍ بِهَذَا وَقَالَ مَا كُنَّا نَقِيلُ وَلَا نَتَغَدَّى إِلَّا بَعْدَ الْجُمُعَةِ .

بَابُ الْقَائِلَةِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ

٩٤٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُقْبَةَ الشَّيْبَانِيُّ الْكُوفِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ عَنْ حُمَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ كُنَّا نُبَكِّرُ إِلَى الْجُمُعَةِ ثُمَّ نَقِيلُ .

٩٤١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو غَسَّانَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو حَازِمٍ عَنْ سَهْلٍ بْنُ سَعْدٍ قَالَ كُنَّا نَصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْجُمُعَةَ ثُمَّ تَكُونُ الْقَائِلَةُ .

2 Iz hadisa se može zaključiti:

- žena može posluživati ponudama muško društvo;
- skromna ishrana ashaba i Muhammeda, sallallahua lejhi ve sellem;
- takmičenje ashaba u pobožnim poslovima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ صَلَاةِ الْخَوْفِ

NAMAZ U STRAHU

“Kada budete putovali po zemlji, nećete biti grješni ako skraćujete namaz, ako se bojite da će vas neprijatelj napasti. Nevjernici su vam zaista očiti neprijatelji. Kada budeš ti među njima i klanjaš im namaz (kao imam), neka s tobom klanja jedna grupa od njih i neka drže kod sebe svoje oružje, a kada obave sedždu (prvog rekata), neka budu iza vas (na straži), a potom neka dođe grupa (boraca) koji nisu klanjali, pa neka s tobom klanjaju i budu oprezni i neka drže kod sebe svoju spremu i svoje oružje. Nevjernici žele da vi zanemarite (ostavite) svoje oružje i svoju spremu, pa da na vas odjednom navale. Ako budete uznemireni kišom ili budete bolesni, nećete biti grješni ako odložite svoje oružje, ali se i tada oprezno držite. Allah je za nevjernike pripremio ponižavajuću patnju.” – Kur’an.¹

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا وَإِذَا كُنْتُمْ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى مِنْ مَطَرٍ أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ وَخُذُوا حِذْرَكُمْ إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُهِينًا) .

¹ Navedeni 101. i 102. ajeti poglavlja “En-Nisa” govore o načinu klanjanja vojnika na bojnom polju, a završna misao iznesena je u 103. ajetu istog poglavlja, koji u prijevodu glasi: “Kada završite namaz, spominjite Allaha stojeći, sjedeći i kada na stranama ležite. Kada budete sigurni od neprijatelja, klanjajte namaz (u potpunosti). Pravovjernim je naređeno da namaz klanjaju u određeno vrijeme.” Skraćeno klanjanje namaza na putovanju je obavezna dužnost po mišljenju Ebu-Hanife. Takva je bila prvobitna naredba i tu se ne radi o skraćivanju, nego izvršavanju osnovne dužnosti, dok Šafija to ostavlja na volju vjernika.

Hanefije se oslanjaju na niz hadisa. Buharija i Muslim u svojim “Sahihima” iznose slijedeću Aišinu izjavu: “Svaki namaz bio je prvotno određen po dva rekata pa je na putovanju tako i zadržan, a povećan je kada se bude klanjao kod kuće.”

Ibni-Abbas kaže: “Allah vam je preko Vjerovjesnika odredio da kod kuće klanjate po četiri rekata, na putovanju po dva, a u ratu i nekoj životnoj opasnosti po jedan rekat.” U hadiskim zbirkama Nasaija, Ibni-Madžee i Ibni-Hibbana sačuvana je izjava halife Omera: “Namaz pri putovanju, džuma-namaz i bajramski namaz imaju po dva rekata. Nisu to skraćeni namazi, nego su tako prvotno propisani.” Ishak kaže: “Na bojnom polju dovoljan je jedan rekat farza obavljen makar mimikom ili obavljena samo sedžda mimikom glave, a ako se ne može učiniti ni to, borac će izgovoriti samo tekbir, jer je i to jedan vid sjećanja na Allaha.” Ovo mišljenje usvaja i Dahhak.

942. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman i kazao da ga je obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, rekavši: "Pitao sam Zuhrija da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz u strahu?" "Izvijestio me je Salim", odgovorio je Zuhrija, "da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, rekao: 'Bio sam na vojni sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, prema Nedždu, rasporedili smo se prema neprijatelju i postavili u redove prema njemu. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da nam klanja i sa njim je ustala jedna grupa, a druga je bila okrenuta prema neprijatelju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, s onima koji su bili s njim obavio je ruku' i dvije sedžde i oni su se povratili na mjesto grupe koja nije klanjala. Sada su oni došli i (stupili u namaz), i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je sa njima jedan rekat i dvije sedžde i predao selam, a zatim je svaki od njih ustao i obavio sam po sebi još jedan rekat i dvije sedžde.'"¹

٩٤٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ سَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ يَغْنِي صَلَاةَ الْخَوْفِ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ نَجْدِ فَوَازَيْنَا الْعَدُوَّ فَصَافَقْنَا لَهُمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي لَنَا فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمَنْ مَعَهُ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ فَجَاءُوا فَكَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِهِمْ رُكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَكَرَعَ لِنَفْسِهِ رُكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ .

¹ Gornji slučaj zabilježili su preko dugog niza prenosilaca u svojim hadiskim zbirkama Muslim, Nesai, Ebu-Davud i Tirmizi.

Alejhisselam je po završenoj bici sa plemenom Benu-Nadir boravio u Medini dva rebi'a i nekoliko dana džumadel-ula mjeseca, a onda krenuo u Nedžd na Benu-Muharib i Benu-Sa'leb, ogranke plemena Gatafan. Ova je akcija poduzeta četvrte godine po Hidžri i poznata pod imenom "Zatur-rika".

Bejheki preko Ibni-Abbasa ističe Alejhisselamov postupak još jasnije i navodi:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je obavljao namaz u borbi tako da bi sa ashabima formirao jedan red, a drugi red je stajao okrenut prema neprijatelju. Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sa prvom grupom klanjao jedan rekat, ona bi se okrenula prema neprijatelju, a na njihovo mjesto stupili bi u namaz oni drugi i Alejhisselam bi klanjao s njima jedan rekat (drugi po redu) i predao selam, a oni bi ustali i klanjali sami za sebe još jedan rekat, potom predali selam i otišli u vojne redove. Poslije bi došla opet ona prva grupa boraca, klanjali sami za sebe i drugi rekat, te bi predali selam."

Različite verzije prenosilaca hadisa dolaze otud što je Alejhisselam u pojedinim prilikama različito postupao, ravnajući se prema datim mogućnostima. Tako je Ebu-Bekr prenio da je Alejhisselam jednom klanjao sa dvjema grupama boraca po dva rekata, što ukupno iznosi četiri rekata. "U ovom slučaju", kaže Šafija, "imam mora predati selam sa prvom prisutnom grupom boraca poslije obavljena dva rekata, a potom nastaviti klanjanje druga dva rekata sa drugom pridošlom grupom i sa njima predati opet selam. Čini se da je Alejhisselam ovako klanjao namaz u dolini Nahl."

Broj klanjača u svakoj grupi određuje se prema mogućnostima boraca.

KLANJANJE NAMAZA U STRAHU HODAJUĆI I JAŠUĆI

“Radžilun” znači “stojeći”.

943. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid Kureši i kazao da mu je pričao njegov otac, i rekao da je njemu prenio Ibni-Džurejdž od Musaa b. Ukbe, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera isto mišljenje kao i Mudžahidovo:

“Kada se muslimani izmiješaju sa neprijateljem, obaviti će cijeli namaz stojeći samo na nogama, samo što je Ibni-Omer, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dodao: ‘A ako su neprijatelji brojni, neka (vjernici) klanjaju stojeći na nogama (ne formirajući safove) i jašući.’”²

KLANJAJUĆI NAMAZ U VRIJEME OPASNOSTI, ČUVAT ĆE JEDNI DRUGE

944. PRIČAO NAM JE Hajve b. Šurejh i kazao da mu je prenio Muhammed b. Harb od Zubejdija, on od Zuhrija, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbe, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je, a sa njim je ustao i svijet, izgovorio tekbir, a sa njim su izgovorili i oni tekbir. Potom se sageo na ruku, pa se sa njim sagelo i nešto svijeta, zatim se

بَابُ صَلَاةِ الْخَوْفِ رِجَالًا وَرُكْبَانًا

رَاجِلًا قَائِمًا .

٩٤٣. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ الْقُرَشِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عَقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ نَحْوًا مِنْ قَوْلِ مُجَاهِدٍ إِذَا اخْتَلَطُوا قِيَامًا وَزَادَ ابْنُ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ فَلْيُصَلُّوا قِيَامًا وَرُكْبَانًا .

بَابُ يَحْرُسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا فِي صَلَاةِ الْخَوْفِ

٩٤٤. حَدَّثَنَا حَيْوَةُ بْنُ شَرِيحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ عَنِ الزُّبَيْدِيِّ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ فَكَبَّرَ وَكَبَّرُوا مَعَهُ وَرَكَعَ وَرَكَعَ نَاسٌ مِنْهُمْ مَعَهُ ثُمَّ سَجَدَ وَسَجَدُوا مَعَهُ ثُمَّ قَامَ لِلثَّانِيَةِ

² Ima ashaba i pravnika koji ne dozvoljavaju klanjanje obaveznih namaza jašući, pa makar i ne bilo mogućnosti da se sjaše. Oni svoj stav potkrepljuju izjavom Huzejfe, koju Buharija i Muslim donose u slijedećoj verziji:

“Bili smo spriječeni klanjati ikindiju i Alejhisselam nije je toga dana klanjao dok nije već i sunce zašlo. Ovo se zbilo u danima Hendek bitke.”

Suprotno mišljenje zastupaju Sufjan Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf, Muhammed, Zufer, Malik i Ahmed, i kažu:

“Konjanik u samoj borbi neće klanjati, a konjanik koji se trenutno na bojištu ne bori, ali mu prilike ne dozvoljavaju silazak s konja, klanjat će na konju sjedeći.”

Tahavi, komentarišući gornji slučaj, ističe da Alejhisselam nije klanjao ikindiju na svojoj jahaćoj životinji u danima Hendek bitke, samo zato što nije imao još odobrenja i upute kako će postupati.

spustio na sedždu, pa su se za njim spustili i oni na sedždu. Poslije je ustao na drugi rekat, a oni, koji su sa njim obavili sedždu, ustali su i budno čuvali svoju braću. Utom je stigla druga grupa boraca i oni su sa njim obavili ruku' i sedždu (drugog rekata). Svi su ljudi bili u namazu, ali istovremeno i čuvali jedni druge.”¹

KLANJANJE NAMAZA PRI OSVAJANJU UPORIŠTA I SUSRETU SA NEPRIJATELJEM

Evza‘i kaže: “Ako je sve pripremljeno za osvajanje, a borci nisu u mogućnosti da klanjaju namaz, klanjat će ga svaki čovjek sam po sebi lagahnim pokretima. Ako ni lagahnim pokretima nisu u mogućnosti, odgodit će taj namaz do završetka borbe ili dok ne budu borci sigurni dolaskom vojnog pojačanja. Tada će obaviti dva rekata, a ako ni to nisu u mogućnosti, obaviti će samo jedan rekat i dvije sedžde. Ukoliko ni to nisu u mogućnosti, oni će ga odgoditi dok ne budu na sigurnom, jer samo izgovaranje tekbira nije im dovoljno.”

Ovako je rekao i Mekhul.

Enes b. Malik kaže: “Prisustvovao sam osvajanju tvrđave Tuster (u Huzistanu) pri svitanju. Borba se jako rasplamsala i borci nisu bili u mogućnosti klanjati (sabah) namaz pa smo ga klanjali tek pošto se dobro razdanilo. Klanjali smo ga dok smo bili sa Ebu-Musom, a i tvrđava je tada bila osvojena.”

Enes je još izjavio: “Cijeli svijet i sve što je na njemu ne raduje me, koliko ovaj namaz.”

فَقَامَ الَّذِينَ سَجَدُوا وَحَرَسُوا إِخْوَانَهُمْ وَأَتَتِ
الطَّائِفَةُ الْآخَرَى فَرَكَعُوا وَسَجَدُوا مَعَهُ وَالنَّاسُ
كُلُّهُمْ فِي صَلَاةٍ وَلَكِنْ يَحْرُسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا .

بَابُ الصَّلَاةِ عِنْدَ مُنَاهِضَةِ الْحُصُونِ وَلِقَاءِ الْعَدُوِّ

وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ إِنْ كَانَ تَهَيَّأَ الْفَتْحُ وَلَمْ يَقْدِرُوا
عَلَى الصَّلَاةِ صَلُّوا إِيَّاهُ كُلُّ امْرِئٍ لِنَفْسِهِ فَإِنْ لَمْ
يَقْدِرُوا عَلَى الْإِيَّاهِ أَخْرُوا الصَّلَاةَ حَتَّى يَنْكَشِفَ
الْقِتَالُ أَوْ يَأْمَنُوا فَيَصَلُّوا رَكَعَتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا
صَلُّوا رَكَعَةً وَسَجْدَتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَقْدِرُوا لَا يُجْزِيهِمْ
التَّكْبِيرُ وَيُؤْخِرُوهَا حَتَّى يَأْمَنُوا وَبِهِ قَالَ مَكْحُولٌ
وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حَضَرْتُ عِنْدَ مُنَاهِضَةِ
حِصْنِ تُسْتَرٍ عِنْدَ إِضَاءَةِ الْفَجْرِ وَاشْتَدَّ اشْتِعَالُ
الْقِتَالِ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الصَّلَاةِ فَلَمْ نُصَلِّ إِلَّا بَعْدَ
ارْتِفَاعِ النَّهَارِ فَصَلَّيْنَاهَا وَنَحْنُ مَعَ أَبِي مُوسَى
فَفُتِحَ لَنَا وَقَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ وَمَا يَسُرُّنِي بِتِلْكَ
الصَّلَاةِ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا .

¹ Isti slučaj Nesai opisuje u svom “Sunenu” i završava riječima: “...ni prva grupa boraca nije kasnije sama naknadno klanjala drugi rekat.”

Navedeni hadis iznosi način klanjanja obaveznog namaza kada se na bojištu nađe neprijatelj smješten između muslimanskih boraca i kible. U tom slučaju, muslimani se poredaju u dva reda i svi istovremeno izgovore početni namaski tekbir. Potom će ruku' i sedždu prvog rekata obaviti sa imamom samo borci prvog reda neposredno iza imama, a borci drugog reda čuvat će ih od neprijatelja. Pošto borci prvog reda obave ruku' i sedždu prvog rekata i ustanu na drugi, povuku se malo nazad, a na njihovo mjesto stupit će borci drugog reda i obaviti će sa imamom ruku' i sedždu drugog rekata. Tako će svi djelimično učestvovati u tom namazu.

Iz izloženog se vide dva načina klanjanja boraca na bojnom polju, isturenih prema neprijatelju u dvije različite pozicije.

945. PRIČAO NAM JE Jahja b. Dža'fer Buhari i kazao da mu je pričao Veki', prenoseći od Alija b. Mubareka, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Ebu-Seleme, a on od Džabira b. Abdullaha da je rekao:

“Na dan Hendek bitke došao je Omer i počeo proklinjati kurejšijske nevjernike i rekao: ‘Allahov Poslaniče, skoro da ne klanjah ikindiju dok sunce nije izašlo!’

‘Allaha mi’, odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ‘nisam je ni ja još klanjao.’

Potom su sišli u (dolinu) Buthan. Poslanik je tu uzeo abdest i klanjao ikindiju nakon zalaska sunca, a iza nje je klanjao i akšam.”²

NAMAZ ONOGA KOJI TRAŽI I KOJI JE TRAŽEN U BORBI JAŠUĆI I MIMIKOM

Velib (b. Muslim) kaže:

“Spomenuo sam Evza'iju namaz Šurahbila b. Simta i njegovih drugova za vrijeme jahanja i on odgovori: ‘I ja to smatram ispravnim kada postoji bojazan od od tri stvari: a) da će naići neprijatelj, b) da će mu pobjeći neprijatelj, c) da će proći namasko vrijeme.’”

Velid je ovo potkrepljivao još izjavom Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Neka niko od vas ne klanja ikindiju, nego samo u (plemenu) Benu-Kurejza.”³

٩٤٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ جَعْفَرٍ الْبُخَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُبَارَكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ جَاءَ عُمَرُ يَوْمَ الْخُنْدَقِ فَجَعَلَ يَسُبُّ كُفَّارَ قُرَيْشٍ وَيَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا صَلَّيْتُ الْعَصْرَ حَتَّى كَادَتْ الشَّمْسُ أَنْ تَغِيبَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا وَاللَّهِ مَا صَلَّيْتُهَا بَعْدُ قَالَ فَنَزَلَ إِلَى بَطْحَانَ فَتَوَضَّأَ وَصَلَّى الْعَصْرَ بَعْدَ مَا غَابَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ بَعْدَهَا.

بَابُ صَلَاةِ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ رَاكِبًا وَإِيمَاءً

وَقَالَ الْوَلِيدُ ذَكَرْتُ لِلْأَوْزَاعِيِّ صَلَاةَ شُرَحْبِيلَ بْنِ السَّمْطِ وَأَصْحَابِهِ عَلَى ظَهْرِ الدَّابَّةِ فَقَالَ كَذَلِكَ الْأَمْرُ عِنْدَنَا إِذَا تَخَوَّفَ الْفُوتُ وَاحْتَجَّ الْوَلِيدُ بِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدُ الْعَصْرِ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ.

² Alejhisselam je za vrijeme Hendek bitke klanjao ikindiju u akšamsko doba zbog toga što je bio previše zauzet borbom sa neprijateljem ili što mu nije još bila objavljena uputa o načinu klanjanja jašući u časovima borbe. Ko otpočne borbu sa neprijateljem prije nego završi svoj započeti namaz, taj mu je namaz pokvaren, po mišljenju pravnika hanefijske škole, dok Šafija, Malik i Ahmed zastupaju suprotno mišljenje.

³ Odgovor Šurahbila vrijedio je, po mišljenju nekih pravnika, samo prije objave ajeta o načinu klanjanja u ratu. Pravnici hanefijske škole drže da je Alejhisselam svojom naredbom aludirao na brži pokret boraca, kako bi pod utvrdu plemena Kurejz stigli do ikindije, a ne da ikindiju bezuvjetno pod njom i klanjaju.

POGLAVLJE

بَابُ

946. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed b. Esmā' i kazao da mu je pričao Džuvejrije, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera da je izjavio:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po povratku iz Hendek bitke rekao nam je: ‘Neka svako od vas klanja ikindiju samo u plemenu Benu-Kurejza!’

Neke od njih vrijeme ikindije stiglo je u putu pa su neki rekli: ‘Nećemo klanjati dok ne stignemo do njega’, a drugi: ‘Ne, nikako je nećemo klanjati, jer se to nije od nas ni tražilo!’ To se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, kasnije ispričalo i on nije (zbog toga) nikoga ukorio.”¹

RANO KLANJANJE SABAHSKOG NAMAZA
DOK JE JOŠ POMRČINA I KLANJANJE
PRILIKOM NAPADA I BORBE

بَابُ التَّكْبِيرِ وَالْغُلَسِ بِالصُّبْحِ
وَالصَّلَاةِ عِنْدَ الْإِغَارَةِ وَالْحَرْبِ

947. PRIČAO NAM JE Musedded i kazao da mu je prenio Hammad b. Zejd od Abdul-Aziza b. Suhejba i od Sabita Bunanija, a oni su čuli od Enesa b. Malika da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao (pred Hajberom) sabah-namaz u sumraku, uzjahao na devu i rekao:

“Allahu-ekber! Propao Hajber! Kada se mi spustimo u predgrađe naselja, zlo jutro osvane onima koji su uzaludno bili opominjani!”

Jevreji su žurili (na posao) i govorili: “Gle, Muhammed i armija!”

٩٤٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَنَا لَمَّا رَجَعَ مِنَ الْأَحْزَابِ لَا يُصَلِّينَ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لَا نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ نُصَلِّي لَمْ يَرِدْ مِنَّا ذَلِكَ فَذَكَرَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يَعْنَفْ وَاحِدًا مِنْهُمْ .

٩٤٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ صُهَيْبٍ وَثَابِتِ الثُّنَائِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الصُّبْحَ بِغُلَسٍ ثُمَّ رَكِبَ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ خَرِبْتُ خَيْرٌ إِنَّا إِذَا نَزَلْنَا بِسَاحَةِ قَوْمٍ (فَسَاءَ صَبَاحُ الْمُنْذَرِينَ) فَخَرَجُوا يَسْعَوْنَ فِي السُّكَّكِ وَيَقُولُونَ مُحَمَّدٌ وَالْخَمِيسُ

¹ Hendek ili Ahzab bitka bila je u ševvalu, pete godine po Hidžri. Po završetku borbe Alejhisselam je došao u Medinu, a muslimani odložili oružje. Sutradan Alejhisselam saznaje za izdajnički rad židovskog plemena Benu-Kurejza i Bilalu naredi da oglasi:

“Ko želi biti pokoran Allahu i Njegovom Poslaniku, neka ne klanja ikindiju nigdje nego u plemenu Benu-Kurejza!”

Tako je odmah krenulo oko tri hiljade muslimana na izvršenje postavljenog im zadatka i neprijatelja su brzo savladali.

Izraz “el-hamisu” znači “vojska”.

Tada im se, uistinu, pojavi i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je naredio da se pobiju sposobni za borbu, a porodice je porobio. Safijja je dopala prvo Dihjetu Kelbiju, a zatim Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji ju je vjenčao sa sobom, a kao vjenčani dar dao joj je slobodu.

Abdul-Aziz pitao je Sabita:

“Ebu-Muhammede, pitao si Enesa šta joj je Alejhisselam dao kao vjenčani dar (mehr)?”

“Nju samu odredio je za vjenčani dar” – odgovorio je Sabit i osmjehnuo se.

قَالَ وَالْخَمِيسُ الْجَيْشُ .

فَظَهَرَ عَلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَتَلَ الْمُقَاتِلَةَ وَسَبَى
الذَّرَارِيَّ فَصَارَتْ صَفِيَّةً لِدُحْيَةِ الْكَلْبِيِّ وَصَارَتْ
لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ تَزَوَّجَهَا وَجَعَلَ صَدَاقَهَا عِتْقَهَا
فَقَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ لِثَابِتٍ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ أَنْتَ سَأَلْتَ
أَنْسَ بْنَ مَالِكٍ مَا أَمْهَرَهَا قَالَ أَمْهَرَهَا نَفْسَهَا
فَتَبَسَّ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْعِيدَيْنِ

BAJRAMI

O BAJRAMIMA I LIJEPOM
OBLAČENJU ZA BAJRAM

بَاب فِي الْعِيدَيْنِ وَالتَّجَمُّلِ فِيهِ

948. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu‘ajb, prenoseći od Zuhrija, njega je obavijestio Salim b. Abdullah, da je Abdullah b. Omer rekao:

“Omer je kupio džube (ogrtač) od brokata, koje se prodavaše u čaršiji. Kada ga je uzeo, otišao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: ‘Allahov Poslaniče, kupi ovo džube, obuci ga za Bajram i prilikom boravka delegacija!’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: ‘To je odjeća samo za onoga koji ne želi udjela na ahiretu.’ Prošlo je neko vrijeme, koliko je to Allah htio da prođe. Nešto kasnije, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posla Omeru brokatno svileno džube. Omer ga primi, ponese sa sobom Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče mu: ‘Ti si, Allahov Poslaniče, ranije rekao: Ovo je odjeća onoga koji ne želi udio na drugom svijetu, a meni si sada poslao ovo džube!’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: ‘Prodaj ga ili iskoristi za neku (halal) potrebu!’”¹

٩٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ أَخَذَ عُمَرُ جُبَّةً مِنْ إِسْتَبْرَقٍ تُبَاعُ فِي السُّوقِ فَأَخَذَهَا فَآتَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ابْتَغِ هَذِهِ تَجَمَّلُ بِهَا لِلْعِيدِ وَالْوُفُودِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسٌ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ فَلَبِثَ عُمَرُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَلْبَثَ ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِجُبَّةٍ دِيْبَاجٍ فَأَقْبَلَ بِهَا عُمَرُ فَآتَى بِهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قُلْتَ إِنَّمَا هَذِهِ لِبَاسٌ مَنْ لَا خَلَاقَ لَهُ وَأَرْسَلْتَ إِلَيَّ بِهَذِهِ الْجُبَّةِ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تَبِعُهَا أَوْ تُصِيبُ بِهَا حَاجَتَكَ .

¹ Iz navedenog hadisa razabire se:

— za vrijeme Bajrama, masovnih skupova, susreta sa svijetom i drugih svečanosti, preporučljivo je obući što ljepše odijelo, izuzimajući svilenu odjeću.

Kasniji pobožni učenjaci su dijalog u navedenom hadisu vezali samo za Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, doba i tadašnje prilike i prema tome, sami su otpočeli nositi svilene haljine. Tako je jednog dana

UPOTREBA KRATKIH KOPALJA I KOŽNIH ŠTITOVA NA DAN BAJRAMA

949. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Isa, njemu Ibnu-Vehb, ovoga izvijestio Amr, da mu je Muhammed b. Abdur-Rahman Esedi pričao, prenoseći od Urve, on od Aiše, radijallahu anha, koja kaže:

“Unišao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a kod mene dvije djevojčice pjevahu pjesme o ratovima vođenim prije islama. Poslanik se ispružio na postelji i okrenuo lice (na stranu). Utom uđe Ebu-Bekr, prodrma me i reče: ‘Zar satanska frula kod Allahovog Poslanika?’ Tada se njemu okrenu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: ‘Pusti (ih neka pjevaju).’

Kad Ebu-Bekr njih zanemari, ja im namignuh i one izadoše.

950. Bio je to dan Bajrama u kome su crnci (Etiopljani) igrali sa štitovima i kopljima. Pitala sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ili je on sam od sebe rekao: ‘Želiš li da ih gledaš?’

‘Da’ – odgovorila sam mu.

On me postavi iza sebe, tako da je moj obraz bio uz njegov i reče: ‘Nastavite igranje kopljima, Benu-Erfide!’

Kada mi je dosadilo, on upita: ‘Je li ti dosta?’

‘Da’ – odgovorila sam.

‘Pa, idi!’ – reče.”¹

بَابُ الْحَرَابِ وَالْذَّرَقِ يَوْمَ الْعِيدِ

٩٤٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ مُحَمَّدَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَسَدِيِّ حَدَّثَهُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ دَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعِنْدِي جَارِيتَانِ تُغْنِيَانِ بِغِنَاءٍ بُعَاثَ فَاضْطَجَعَ عَلَى الْفِرَاشِ وَحَوَّلَ وَجْهَهُ وَدَخَلَ أَبُو بَكْرٍ فَانْتَهَرَنِي وَقَالَ مِزْمَارَةُ الشَّيْطَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَقْبَلَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ دَعُهُمَا فَلَمَّا غَفَلَ غَمَزْتُهُمَا فَخَرَجَتَا.

٩٥٠. وَكَانَ يَوْمَ عِيدٍ يَلْعَبُ السُّودَانُ بِالْذَّرَقِ وَالْحَرَابِ فِيمَا سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَإِنَّمَا قَالَ تَشْتَهِيَنَّ تَنْظُرِينَ فَقُلْتُ نَعَمْ فَأَقَامَنِي وَرَاءَهُ خَدِّي عَلَى خَدِّهِ وَهُوَ يَقُولُ دُونَكُمْ يَا بَنِي أَرْفِدَةَ حَتَّى إِذَا مَلِلْتُ قَالَ حَسْبُكَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ فَادْهَبِي.

učeni Hasan Basri izašao u društvo u svilenoj jemenskoj odori, a Ferkad u suknenom kaputu i promatrajući Hasanovu odoru počeo je pipati i govoriti: “Subhanallah!”

“Ferkade”, rekao je Hasan Basri, “ovo je odjeća džennetlija, a tvoja je džehennemlija: kršćanskih svećenika i kaluđera. Ferkade, bogobojaznost nije u odjeći, nego u iskrenom vjerovanju srcem, potvrđenom radom i djelima.”

— živo interesovanje i raspitivanje ashaba za eventualno nastale stavove o nekom pitanju, kako bi mogli zauzeti pravilan stav,

— dozvoljeno je trgovati svilenom robom i davati je drugom u vidu poklona.

¹ Muslim u svojoj hadiskoj zbirci navodi da se ovaj slučaj zbio na Mini za vrijeme Oprosnog hadža i da se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, legavši u postelju, zamotao, odnosno pokrio svojom haljom.

Pisac “Nihaje” kaže da je “Bu‘as” ime jedne tvrđave Evs plemena, nastanjenog u okolini Medine,

a Ebul-Feredž da je to ime jednog plodnog terena u naselju plemena Benu-Kurejza.

Hattabi ističe da je "Dan Bu'asa" jedan od legendarnih dana među Arapima u kome su se vodili dvoboji između najhrabrijih ljudi plemena Evsa i Hazradž, a potom nastavljao plemenski opći rat.

Ovaj bratoubilački rat i obračun trajao je oko sto dvadeset godina, sad na jednom, sad na drugom terenu, a kod Buharije, spomenuti rat na Bu'asu zbio se tri godine prije islamiziranja navedenih plemena. Svi su ovi međuplemenski ratovi opjevani i ovjekovječeni brojnim junačkim pjesmama. Borci su od svojih suplemenika opjevani kao veliki heroji, a protivnici ismijavani i prikazivani kao kukavice.

Ibnu-Ishak, Hišam b. Kelbije i drugi historičari navode:

"Kada su Evs i Hazredž došli u Medinu, tu su našli naseljene Jevreje. Oni su s Jevrejima živjeli u miru i priznavali njihovu vrhovnu upravu i vlast. Kasnije su se oni oslobodili Jevreja, uzeli upravu u svoje ruke i oba su ova arapska plemena živjela u ljubavi i slozi. Prva krvno-osvetnička bitka između Evsa i Hazredž plemena odigrala se sto dvadeset godina prije njihovog primanja islama, poznata pod imenom 'Boj Sumejra'.

Povod ovom međuplemenskom boju bio je Ka'b iz roda Benu-Sa'lebeta, koji je otišao Maliku b. Adžlaniju, pripadniku Hazredž plemena, a ovaj ga uzeo pod svoju zaštitu i pokroviteljstvo. Ka'ba je kasnije, zbog svade, ubio Sumejr, pripadnik Evs plemena. Hazredžije se nađu uvrijeđeni i odmah navijeste Evsijama krvno-osvetnički rat i prvi okršaj nazovu po imenu njegova začetnika Sumejra – 'Boj Sumejra'. Kasnije su se redali okršaji naizmjenične ratne sreće, jedan za drugim, između kojih su najznamenitiji: 'Dan Surareta', 'Dan Faria', 'Dan Fudžara prvog', 'Dan Fudžara drugog', 'Boj Husejna b. Esletova', 'Boj Hatiba b. Kas'ova' i posljednji okršaj, 'Dan Bu'asa'.

Zapovjednik Evs plemena na Bu'asu bio je Hudajr, otac Usejdov koji je u borbi bio teže ranjen i kasnije od zadobivenih rana ubrzo umro. Hazredžijima je komandovao Amr b. Nu'man. Kao i svaki do sada, i ovaj boj pjesnici su opjevali, a narod na sastancima i prigodnim praznicima pjevajući te pjesme evocirao uspomene na minule bojeve i junačke podvige svojih suplemenika."

Hišam je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pored onoga što je Buharija naveo, još rekao: "Ebu-Bekre, svaki narod ima svoj praznik, a ovo je naš praznik!" Time je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umirio Ebu-Bekra, koji je mislio da su navedene robinjice samovoljno otpočele pjevanje, tim prije što je on našao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na spavanju, pokrivenog vlastitom odorom.

Nesai i Ibn-Hibban u svojim hadiskim zbirkama preko vjerodostojnog niza ljudi navode da je Enes rekao: "Kada se Muhammed preselio iz Mekke u Medinu, njeni stanovnici imali su dva praznika u kojima su se zabavljali i veselili, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Allah vam je ta vaša dva praznika zamijenio sa dva bolja, i to Ramazanskim bajramom i Kurban-bajramom.'"

Veselje i radost provesti uz pristojnu svirku, koja ima moralno-odgojni i kulturni utjecaj, nije zabranjeno. Ebu-Jusufa su pitali: "Je li pokuđeno da se žena zabavlja defom u svom stanu, odnosno dijete, radi obične, povremene i lične razonode?"

"Nije pokuđeno" – odgovorio je on. "Međutim, svirka koja pobuđuje seksualne radnje, uz zavodljive pjesme, spada u kategoriju pokuđenih poslova."

Iz navedenog hadisa još se zaključuje:

- dozvoljeno je vježbati rukovanje oružjem, bilo u vojne svrhe bilo u sportskom interesu,
- treba svojim ukućanima omogućiti da dane vjerskih praznika provedu u udobnosti i raznim razumnim vidovima uobičajenog veselja,
- javno manifestiranje veselja i proslavljanje vjerskih praznika ubraja se u simbole vjere,
- otac ima pravo unići svojoj udanoj kćerci, koja se nalazi u sobi zajedno sa mužem u uobičajeno doba dana
- i bez prethodne najave, tim prije, ako je on to tako već odranije uobičavao,
- otac je dužan svoju udanu kćerku poučavati redu, pristojnom vladanju i islamsko-moralnom odgoju uvijek, pa i u prisutnosti njenog muža,
- muškarac treba prema ženama biti obazriv i taktičan, a ne grub, kako bi i one imale lijepo mišljenje o muškarcima,
- u društvu pobožnih i uglednih ljudi ne treba se baviti sviranjem ni na kakvom instrumentu, a ni pjevati bez njihove saglasnosti. To nije grijeh, ali je znak pomanjkanja pažnje prema njima,
- učenik može u prisutnosti svoga učitelja upozoriti prisutne na, eventualno, njihovo nepristojno ponašanje. To se ne smatra poniženjem za učitelja, nego znakom još veće pažnje i poštovanja prema njemu,
- odgovor na postavljeno pitanje stranke može dati ispred učitelja i njegov učenik, ako on zna mišljenje svoga učitelja o konkretnom pitanju. Neki ističu da je Ebu-Bekr ukorio svoju kćerku Aišu, da se tom svirkom ne bi

USTALJENI OBIČAJI MUSLIMANA ZA VRIJEME BAJRAMA

بَابُ سُنَّةِ الْعِيدَيْنِ لِأَهْلِ الْإِسْلَامِ

951. PRIČAO NAM JE Hadžadž (b. Minhāl), njemu Šu‘be, ovoga obavijestio Zubejd, on čuo Ša‘bija gdje prenosi od Bera’a koji kaže:

“Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje drži predavanje i kaže: ‘Prvo čime otpočinjemo ovaj naš Kurban-bajram jeste da klanjamo bajram-namaz, a potom se vratimo (kući) i koljemo kurban. Ko ovako postupi, slijedi naš ustaljeni običaj.’”¹

٩٥١. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي زُبَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ مِنْ يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنُحَرِّقَ فَمَنْ فَعَلَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا.

probudio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, koji je, kako neki navode, spavao i bio pokriven po glavi, — pažnja i taktičnost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prema ženama i obazrivost prema drugima, a posebno prema starijim osobama.

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— Malik i Šafija smatraju da klanjanje bajram-namaza spada u obavezne sunnete. Imam Ahmed i Ibnu-Ebi-Lejla smatraju da je ono farzi kifaje, dok Ebu-Hanife i pravnici njegove škole drže da je (vadžib).

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Ko je dužan klanjati džuma-namaz, taj je dužan klanjati i bajram-namaz.”

U “Muhtesaru” Ebu-Musaa Daririje navedeno je: “Klanjanje bajram-namaza spada u farzi kifaje.” Ovako je istaknuto i u “Gazneviji”. U “Kin’ji” se navodi da je farz, kako je to i Kurtubi prenio od Asmeija.

Ko je stvarno dužan da sluša učenje hutbe iza bajram-namaza?

Različita su mišljenja pravnika o ovom pitanju. Od Nafija je preneseno mišljenje da je time zadužen samo onaj, ko je obavezan klanjati džuma-namaz. Ovaj stav usvaja Lejs i još mnogi drugi pravnici. Rebija na gornje mišljenje dodaje još uvjet udaljenosti od jednog fersaha (ili manje) koja iznosi tri milje ili 2.250 m, računajući milju 750 m. Vjernik, po mišljenju Rebija, koji je od mjesta zajedničkog klanjanja bajram-namaza stanom udaljen više od 2.250 m, nije dužan prisustvovati učenju hutbe.

Evza‘i je izjavio: “Ko po obavljenom namazu može stići na konak svojim ukućanima, dužan je ići na zajedničko klanjanje džume i bajram-namaza.”

Učenjaci hanefijske pravne škole smatraju da bajram-namaz zajedno sa hutbom spada u vadžibe, jer ih je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, neprekidno obavljao.

U prilog ovog stava, hanefije navode (Šejhul-islam) ajet: “Ve li tukebbirullahe ala ma hedakum...”, tj. “Da veličate Allaha i uzvisujete Allaha što vas je uputio pravim putem”, ističući da se izrazom “Veli tukebbirullahe” naređuje klanjanje bajram-namaza sa učenjem bajramskih tekbara i hutbe.

Pored gornjeg, mnogi pravnici i mufessiri smatraju da se Allahova naredba u ajetu: “Fe salli li rabbike venhar!”, što znači: “Klanjaj namaz i kolji kurban!”, odnosi na obavljanje kurbanbajramskog namaza i klanje bajramskih žrtava,

— sunnet je da se hutba prouči iza obavljenog bajram-namaza. Buharija i Muslim preko Ibn-Omera navode da je to tako činio Vjerovjesnik, Ebu-Bekr i Omer.

Ibnu-Bettal kaže: “Klanjanje bajram-namaza je sunnet, a održavanje prigodne hutbe i klanje kurbana vrši se po obavljenom namazu.”

Kermani smatra da se hutba obavlja prije obavljanja samog namaza, oslanjajući se na izraz u hadisu: “Jahtubu...”, tj. “...učaše Muhammed hutbu...”, spomenut prije izraza koji se odnose na klanjanje namaza i klanje kurbana.

Predstavnici ortodoksnih škola odbacuju Kermanijevo pogrešno tumačenje konkretnog hadisa. Bajram-namaska hutba je dodatak namazu i bajram-namaz, ukoliko bi se obavio bez hutbe, bio bi punovažan i pravovaljan, a hutba kod džuma-namaza jeste sastavni dio namaza i ona se ne može ispustiti. Iz teksta hadisa razumije se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, držao hutbu baš iza obavljenog bajram-namaza, u kome je iznio redoslijed bajramskog programa,

— kurban se kolje iza obavljenog bajram-namaza.

952. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Isma'il, njemu Ebu-Usame, prenoseći od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja kaže: “Unišao mi je Ebu-Bekr, a kod mene dvije ensarijske djevojke pjevaju pjesme koje su (ensarije – Medinelije) spjevali o danu Bu‘asa. Nisu to bile profesionalne pjevačice” – ističe Aiša. “Ebu-Bekr je doviknuo: ‘Zar satanine frule u kući Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?’ Bilo je to na dan Bajrama. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Ebu-Bekre, svaki narod ima (svoj) praznik, a ovo je naš praznik.’”²

UZIMANJE JELA PRIJE ODLASKA U DŽAMIJU NA DAN RAMAZANSKOG BAJRAMA

953. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdurrahim, njemu Seid b. Sulejman, ovome Hušejm, njega izvijestio Ubejdullah b. Ebu-Bekr b. Enes, prenoseći od Enesa koji kaže: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi izlazio jutrom na Ramazanski bajram, dok ne bi pojeo nekoliko datula.”

٩٥٢. حَدَّثَنَا عُيَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ أَبُو بَكْرٍ وَعِنْدِي جَارِيَتَانِ مِنْ جَوَارِي الْأَنْصَارِ تُغْنِيَانِ بِنَا تَقَاوَلَتِ الْأَنْصَارُ يَوْمَ بُعَاثَ قَالَتْ وَلَيْسَتْا بِمُغْنِيَتَيْنِ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَمَزَامِيرُ الشَّيْطَانِ فِي بَيْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَذَلِكَ فِي يَوْمٍ عِيدٍ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ لِكُلِّ قَوْمٍ عِيدًا وَهَذَا عِيدُنَا .

بَابُ الْأَكْلِ يَوْمَ الْفِطْرِ قَبْلَ الْخُرُوجِ

٩٥٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ ابْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ قَالَ أَخْبَرَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ ابْنُ أَبِي بَكْرٍ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يَغْدُو يَوْمَ الْفِطْرِ حَتَّى يَأْكُلَ

2 Nije štetno ni zabranjeno baviti se pjesmom i muzičkim instrumentom kao naukom umjetnosti, te komponovati i izvoditi pjesmu radi trenutne svoje razonode ili razonode svoga društva. Ovo se na praznične dane u jednoj logičnoj mjeri još i preporučuje. To je mišljenje nekih pravnika, kao npr.: Ibn-Hazma. Međutim, veliki broj islamskih autoriteta smatra muziku nedozvoljenom, osim na Bajram i prilikom svadbe, kada je dozvoljena upotreba defa. Obući na Bajram svečano odijelo i manifestovati svoju radost, djelom i riječima, spada u simbole vjere i svjesno manifestiranje pripadnosti svojoj zajednici.

U bajramskim danima vjernici se i duhovno i fizički osvježe, međusobno se posjećuju, prisutnim čestitaju praznik usmeno, a odsutnim rođacima i prijateljima to čine pismeno, bave se više molitvom, a ovozemne lične interese svode na minimum. Sve su to manifestacije efikasnog pozitivnog utjecaja na vjersku svijest i treba ih podržavati.

Muredždže' b. Redža kaže: "Pričao mi je Ubejdullah, ovome Enes, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih je jeo (datule) u neparnom broju."¹

تَمَرَاتٍ وَقَالَ مُرَجَّأُ ابْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسٌ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَيَأْكُلُهُنَّ وَثَرًا .

JELO NA DAN KURBAN-BAJRAMA

بَابُ الْأَكْلِ يَوْمَ النَّحْرِ

954. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, ovaj od Enesa koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

"Ko zakolje kurban prije klanjanja bajramskog namaza, neka obnovi klanje!" Tada ustade neko i reče: "Ovo je dan kada se meso želi." Spomenuo je i potrebu svojih komšija, pa kao da mu je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to opravdao.

٩٥٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَلْيَعِدْ فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ هَذَا يَوْمٌ يُشْتَهَى فِيهِ اللَّحْمُ وَذَكَرَ مِنْ جِيرَانِهِ فَكَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَدَّقَهُ قَالَ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتِي لَحْمٍ فَرَخَّصَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَا أَذْرِي أَبْلَغْتَ الرُّخْصَةَ مِنْ سِوَاهُ أَمْ لَا .

1 Drugi muhadisi navode konkretan slučaj u nešto drugačijoj varijanti. Tako Ibni-Hibban kaže: "...Vjerovjesnik ne bi izlazio jutrom na Bajram, dok ne bi pojeo tri, pet ili sedam datula, odnosno još manje ili više od ovog broja, ali uvijek u neparnom broju."

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— sunnet je pojesti neparan broj datula prije odlaska na bajram-namaz. Za potkrepu ovog mišljenja izneseni su brojni argumenti. U vezi s ovim, Burejde je izjavio: "Allahov Poslanik ne bi jutrom na Ramazanski bajram izlazio, dok ne bi štogod pojeo, a na Kurban-bajram ne bi ništa jeo, dok se ne bi s bajram-namaza vratio kući." Ovu su izjavu u svojim hadiskim zbirkama donijeli još Ibnu-Madže i Tirmizi, a Bejheki na istu još dodaje: "...po povratku kući pojeo bi džigericu od svoga kurbana."

Ebu-Seid Hudri rekao je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Ramazanski bajram bi ponešto jeo, i to prije nego bi iz kuće krenuo na mjesto zajedničkog klanjanja bajram-namaza." Navedenu izjavu zabilježili su u svom "Musannefu" Ibnu-Ebi-Šejbe, a Bezar u svom "Musnedu" na istu dodaje: "Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao iz kuće, klanjao bi sa okupljenim svijetom dva rekata bajram-namaza, a po povratku kući klanjao bi još dva rekata. Neposredno pred bajram-namaz, ne bi ništa klanjao."

Tirmizi i Darekutni u svojim hadiskim zbirkama navode da je halifa Alija rekao: "Sunnet je da čovjek prvi dan Ramazanskog bajrama nešto ujutro pojede, prije nego izađe iz kuće." Slične izjave prenesene su još od Ibnu-Musejjeba, Urveta b. Zubejra i Saiba b. Jezida.

Ibnu-Abbas izjavio je, a i Malik u svom "Muvettau" navodi da je Ibn-Musejjeb izjavio: "Ashabi su naređivali da se štogod pojede jutrom, prije dana Ramazanskog bajrama, prije izlaska iz kuće na bajram-namaz."

Ibrahim Neha'i izjavio je: "Lijepo je da se jutrom na Ramazanski bajram nešto pojede, a ako se i ne pojede, nema štete."

Darekutni navodi da je Ibnu-Mes'ud rekao: "Vjernik, ako bude htio, može štogod jesti, a ako mu se ne jede, ne treba ni da jede."

Na osnovu svega izloženog, bilo je ashaba koji nisu jeli jutrom, prvog dana Ramazanskog bajrama. Jedenje datula jeste mustehab, zato što su one veoma hranljive, lahke za probavu, pozitivno djeluju na poboljšanje vida i normalizovanje mokrenja. Datula je u ishrani čovjeka vrijedan prehrambeni element kao i med. Osim toga, palma je na istoku blagoslovljeno stablo koje se uspoređuje sa dobrim i društveno općekorisnim muslimanom.

“Imam”, nastavi ovaj, “kozu u osmom mjesecu i draža mi je, nego meso dviju ovaca.” Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to mu je i odobrio.

“Ja ne znam”, reče Enes, “da li se ta povlastica odnosila i na druge ili samo na njega!”²

955. PRIČAO NAM JE Osman, njemu Džerir, prenoseći od Mensura, ovaj od Ša'bija, a on od Bera'a b. Aziba, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći hutbu na dan Kurban-bajrama, poslije obavljenog bajramskog namaza, rekao je: ‘Ko klanja ovaj naš namaz i iz pobožnosti zakolje kurban, on slijedi naš pravac – obred, a ko zakolje bajramsku žrtvu prije obavljenog bajramskog namaza, računat će mu se da ju je žrtvovao prije namaza, i prema tome, ne računa mu se kao kurban.’

Tada reče Ebu-Burde b. Nijar, daidža Beraov: ‘Allahov Poslaniče, zaklao sam ovcu prije bajram-namaza, a mislio sam da je ovaj dan, dan jedenja i pijenja, pa sam želio da ova ovca bude prva ovca koja će se zaklati u mojoj kući i tako sam je zaklao, i doručkovao prije nego sam došao na bajram-namaz.’

‘Tvoja ovca je ovca zaklana samo radi mesa’ – odgovori Poslanik.

٩٥٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ
عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الْأَضْحَى بَعْدَ الصَّلَاةِ
فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَنَسَكَ نُسُكَنَا فَقَدْ أَصَابَ
النُّسُكَ وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ قَبْلَ الصَّلَاةِ
وَلَا نُسُكَ لَهُ فَقَالَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ خَالَ الْبَرَاءِ
يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنِّي نَسَكْتُ شَاتِي قَبْلَ الصَّلَاةِ
وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمٌ أَكُلُ وَشَرِبُ وَأَحْبَبْتُ أَنْ
تَكُونَ شَاتِي أَوَّلَ مَا يُذْبَحُ فِي بَيْتِي فَذَبَحْتُ شَاتِي
وَتَغَدَّيْتُ قَبْلَ أَنْ آتِيَ الصَّلَاةَ قَالَ شَاتُكَ شَاةٌ
لَحْمٍ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَإِنْ عِنْدَنَا عَنَاقًا لَنَا جَذَعَةٌ

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– nije dozvoljeno klati kurban prije klanjanja bajram-namaza.

Ishak, Ahmed i Ibnu-Mensur su rekli: “Kurban se može zaklati kada prođe jutarnje doba, u kome se mogao klanjati bajram-namaz i proučiti odgovarajuća hutba, bez obzira klanjao imam namaz ili ne, bilo to u gradu ili na selu.”

Pravnici hanefijske pravne škole smatraju da građanima nije dozvoljeno klati bajramski kurban, sve dok imam ne obavi bajram-namaz, dok ga seljaci mogu klati odmah iza pojave prave zore, jer stvarno vrijeme klanja kurbana ide od pojave prave zore prvog dana Bajrama, pa do pred zalazak sunca trećeg dana Bajrama,

– komšije treba paziti, cijeniti i činiti im dobro bez obzira na vjersku ili nacionalnu pripadnost,

– konkretna dozvola odnosila se samo na Ebu-Burda. Svi naši pravници su jednoglasnog mišljenja, da se koza, u osmom mjesecu starosti ne može žrtvovati na ime kurbana, dok razvijeno janje iste starosti može.

Preneseno je da su Evza'i i Ata odobravali da se, na ime bajramskog kurbana, kolje mladunče u osmom mjesecu starosti od svakog živinčeta, pa i od koza.

“Izgleda”, kažu hanefije, “da Evza'i i Ata nisu znali za gore, po Buhariji, navedeni hadis”;

– klanje kurbana je vadžib. Da nije vadžib, ne bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se ponovo kolje drugi kurban umjesto onoga koji je zaklan prije nastupa propisanog vremena.

‘Allahov Poslaniče, mi imamo mladu, u osmom mjesecu, kozu koja mi je draža od dvije ovce, pa da li mi je ona dovoljna (na ime kurbanda).’

‘Da, ali poslije tebe neće biti više nikome dovoljna’ – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.¹

IZLAZAK NA MUSALU BEZ MINBERA

956. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem, njemu Muhammed b. Dža‘fer, ovoga obavijestio Zejd, prenoseći od Ijada b. Abdullah b. Ebu-Serha, on od Ebu-Seida Hudrije koji kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio bi na prvi dan Ramazanskog i Kurban-bajrama na musalu. Ovdje bi otpočinjao klanjanje bajram-namaza. Potom bi se okrenuo i stao prema svijetu, a svijet bi još sjedio u svojim redovima, održao im predavanje, davao savjete i oporuke i zapovijedao im koristan rad. Ukoliko bi htio odvojiti kakvo izaslanstvo, odvojio bi ga; nešto narediti, naredio bi, a potom bi se vratio kući.”

Ebu-Seid kaže: “Tako je svijet postupao sve dok jednog Kurban-bajrama ili Ramazanskog bajrama nisam izašao sa Mervanom, koji je tada bio namjesnik Medine. Kada smo došli na musalu, tu je već bio postavljen minber, koji je izgradio Kesir b. Salt. Kada je Mervan htio da se na njega popne, prije nego je klanjao namaz, ja ga povukoh za haljinu, a on mene, uzide na minber i održa hutbu prije klanjanja namaza. Ja mu rekoh: ‘Tako mi Allaha, izmijenili ste redoslijed!’

هِيَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتَيْنِ أَفْتَجْزِي عَنْيَ قَالَ نَعَمْ وَلَنْ تَجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

بَابُ الْخُرُوجِ إِلَى الْمُصَلَّى بِغَيْرِ مَنبَرٍ

٩٥٦. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُخْرُجُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى إِلَى الْمُصَلَّى فَأَوَّلُ شَيْءٍ يَبْدَأُ بِهِ الصَّلَاةُ ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُومُ مُقَابِلَ النَّاسِ وَالنَّاسُ جُلُوسٌ عَلَى صُفُوفِهِمْ فَيُعِظُهُمْ وَيُوصِيهِمْ وَيَأْمُرُهُمْ فَإِنْ كَانَ يُرِيدُ أَنْ يَقْطَعَ بَعْثًا قَطَعَهُ أَوْ يَأْمُرَ بِشَيْءٍ أَمَرَ بِهِ ثُمَّ يَنْصَرِفُ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ فَلَمْ يَزَلِ النَّاسُ عَلَى ذَلِكَ حَتَّى خَرَجْتُ مَعَ مَرْوَانَ وَهُوَ أَمِيرُ الْمَدِينَةِ فِي أَضْحَى أَوْ فِطْرِ فَلَمَّا أَتَيْنَا الْمُصَلَّى إِذَا مِنْبَرٌ بَنَاهُ كَثِيرُ بْنُ الصَّلْتِ فَإِذَا مَرْوَانُ يُرِيدُ أَنْ يَرْتَقِيَهُ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَجَبَذْتُ بِثَوْبِهِ فَجَبَذَنِي فَارْتَفَعَ فَخَطَبَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَقُلْتُ لَهُ غَيَّرْتُمْ وَاللَّهِ فَقَالَ أَبَا سَعِيدٍ

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- hutba bajram-namaza obavlja se po obavljenom bajramskom namazu,
- mustehab je da se jutrom na prvi dan Kurban-bajrama ne jede, dok se ne obavi bajram-namaz. Ibnu-Bettal kaže da to jedenje nije zabranjeno, jer ni Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije stavio Ebu-Burdu nikakvu ozbiljnu primjedbu što je svoje bravče zaklao i meso za siromašne pripremio još prije klanjanja bajram-namaza. To je, dakle, dobročinstvo vrijedno pažnje i zato mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio i preporučio da po obavljenom bajramskom namazu zakolje ponovo drugi kurban, pa makar i kozle od još nepune godine dana.

‘Ebu-Seide, odgovori on, ‘ono što ti znaš, prošlo je.’
‘Tako mi Allaha’, dodadoh, ‘ono što znam, bolje
je od onoga što ne znam.’

Mua‘vija nastavi: ‘Svijet kod nas ne bi sjedio
poslije obavljenog namaza, pa sam ja zato i održao
predavanje prije namaza.’”²

قَدْ ذَهَبَ مَا تَعَلَّمْتُ فَقُلْتُ مَا أَعْلَمُ وَاللَّهِ خَيْرٌ مِمَّا لَا
أَعْلَمُ فَقَالَ إِنَّ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَجْلِسُونَ لَنَا بَعْدَ
الصَّلَاةِ فَجَعَلْتُهَا قَبْلَ الصَّلَاةِ .

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je bajramsku hutbu na musali, stojeći na zemlji bez minbera. Minber, dakle, na musali nije bio u doba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Prema izjavi Ebu-Seida Hudrije, zabilježenoj po Buhariji, govornicu na zemljištu zajedničkog klanjanja dao je izgraditi prvo Mervan b. Hakem, guverner Medine u doba Mu‘avijinog hilafeta.

Muslim u svom “Sahihu” na Buharijinu verziju dodaje: “Izašao sam”, kaže Ebu-Seid Hudri, “sa Mervanom i kada smo došli na musalu, Kesir b. Salt je bio napravio minber od ćerpiča i blata.

Ebu Seid rekao je da je kuća Kesira b. Salta bila u Buthan dolini u Medini pokraj same musale i to na strani prema kibli.”

Ibnu-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” navodi da je ovaj minber sagrađen u doba vladavine Omera b. Hattaba, a neki misle da je sagrađen u doba h. Osmana. Kadi Ijad drži, da je prvi minber na musali dao sagrađiti Zijad u Basri, u doba Mu‘avijinog hilafeta. Historičari, međutim, uvažavaju verziju Buharije i Muslima,

– bajram-namaz se klanja prije održavanja hutbe. Zbog toga je Ebu-Seid Hudri stavio Mervanu ozbiljnu primjedbu, kada je održao hutbu prije obavljenog bajramskog namaza.

Pejgamberov sunnet strogo i dosljedno u praksi su primjenjivali Ebu-Bekr, Omer, Osman, Alija, Mu‘avija, Ebu-Mesud i Ibnu-Abbas. To su isto činili još Sevri, Evza‘i, Ebu-Sevr, Ishak i sva četiri predstavnika ehlišunnetskih pravnih škola.

Učenjaci hanefijske i malikijske pravne škole kažu:

“Dozvoljeno je hutbu obaviti i prije klanjanja namaza, ali je to (mekruh) i u suprotnosti sa Pejgamberovim sunnetom.”

Na primjedbu Kermanija, kako je Mervan mogao samovoljno izmijeniti redoslijed obreda ustaljenog po Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pravnici mu odgovoriše: “Mervan je to mogao učiniti, jer obavljanje bajram-namaza prije učenja hutbe ne spada u (vadžib) dužnost, nego u Muhammedovu uobičajenu praksu.”

Ibnu-Bettal kaže: “U konkretnom slučaju, Pejgamberov sunnet nije u osnovi ni poremećen, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u džuma-namazu, hutbu stalno učio prije obavljenog džumanskog farza. Osim toga, mudžethid prilikom rješavanja kojeg pitanja može u općem interesu izmijeniti i napustiti svoje prvobitno, ranije doneseno, rješenje.

Tako je Mervan, uočivši drugačiju novonastalu situaciju među svijetom, smatrao da je osnovni cilj hutbe da je svi prisutni čuju i saslušaju i da je preče paziti na to, nego na formu redoslijeda i njeno mjesto pri obavljanju bajramskog obreda, tim prije što hutba nije uvjet za pravoavljanost obavljanja bajram-namaza”,

– zapovijedati i propagirati dobro, a zabranjivati i sprečavati zlo i nevaljalštine dužnost je svakog muslimana, pa makar se ta zabrana odnosila i na samog rukovodioca,

– minber na musali bio je izgrađen od ćerpiča učvršćenog blatom, a ne od drveta, kako su to gradili u džamijama, jer ga kao takvog neće niko razvaliti i iskoristiti za potrebe lične gradnje ili loženje,

– za potrebu obavljanja bajramske hutbe može se na musalu privremeno iznijeti minber iz koje obližnje džamije,

– govornik, odnosno imam, pri održavanju hutbe treba stati ispred prisutnog svijeta i biti licem okrenut prisutnima,

– sunnet je bajram-namaze klanjati na musali. U džamiji se bajram-namazi obavljaju samo za nuždu: kada je teren na musali vlažan, kada je kišno ili hladno vrijeme ili kada postoji neka druga neprijatnost,

– dozvoljeno je zakleti se radi neke istine i o toj istini i stvarnosti voditi diskusiju sa sugovornikom,

– mišljenje i postupak učenog čovjeka treba cijeniti i uvažavati,

– prilikom Bajrama i drugih svečanosti treba prisutnim muslimanima održavati prigodna vjersko-moralna predavanja,

ODLAZAK NA BAJRAM-NAMAZ PJEŠICE I JAŠUĆI – KLANJANJE NAMAZA PRIJE HUTBE, BEZ EZANA I IKAMETA

957. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad, prenoseći od Ubejdullaha, ovaj od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prvo klanjao namaz na Kurban-bajram i Ramazanski bajram, a zatim bi proučio hutbu poslije namaza.

958. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Hišam, ovoga Ibni-Džurejdž, njega Ata prenoseći od Džabira b. Abdullaha koji je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na dan Ramazanskog bajrama i počeo sa klanjanjem namaza prije učenja hutbe.”

959. KAŽE Ibni-Džurejdž: “Ata me je obavijestio da je Ibni-Abbas poslao Ibni-Zubejru, odmah nakon izvršene zakletve na odanost, da se ezan za namaz, na dan Ramazanskog bajrama nije učio (u doba Muhammeda), a hutba da je bila iza bajram-namaza.”

960. “I OBAVIJESTIO ME JE Ata, prenoseći izjavu od Ibnu-Abbasa i Džabira b. Abdullaha, za ramazanski i kurbanski bajram-namaz, ezan se nije učio.”

بَابُ الْمَشْيِ وَالرُّكُوبِ إِلَى الْعِيدِ وَالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ بِغَيْرِ أَذَانٍ وَلَا إِقَامَةٍ

٩٥٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي فِي الْأَضْحَى وَالْفِطْرِ ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَ الصَّلَاةِ.

٩٥٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمَ الْفِطْرِ فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.

٩٥٩. قَالَ وَأَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ أَرْسَلَ إِلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ فِي أَوَّلِ مَا بُوِيعَ لَهُ إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ يُؤَدِّنُ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ الْفِطْرِ إِنَّمَا الْخُطْبَةُ بَعْدَ الصَّلَاةِ.

٩٦٠. وَأَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَا لَمْ يَكُنْ يُؤَدِّنُ يَوْمَ الْفِطْرِ وَلَا يَوْمَ الْأَضْحَى.

– situacija u islamskom svijetu je bila unekoliko izmijenjena još u doba Mu‘avije i Mervana u odnosu na doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i prvu četvericu halifa.

961. Od Džabira b. Abdullaha preneseno je da je rekao: “Čuo sam Ibnu-Džurejdža kako govori: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je i počeo prvo sa klanjanjem (bajram) namaza, a potom proučio hutbu. Kad je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, završio hutbu, sišao je (sa minbera), otišao ženama i naslonivši se na Bilalovu ruku, održao im predavanje, a Bilal je prostro svoj ogrtač na koga su žene bacale milostinju.’”

Rekao sam (kaže Ibnu-Džurejdž) Atau: “Smatraš li da je i sada dužnost imama da po završetku hutbe ide ženama i održava predavanje?”

“To je, uistinu, i sada njihova dužnost”, odgovorio je Ata, “i na žalost im što to ne rade!”¹

٩٦١. وَعَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَامَ فَبَدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَطَبَ النَّاسَ بَعْدَ فَلَمَّا فَرَغَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ نَزَلَ فَاتَى النِّسَاءَ فَذَكَرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَبِلَالٌ بِاسِطٌ ثَوْبُهُ يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ صَدَقَةً قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَتَرَى حَقًّا عَلَى الْإِمَامِ الْآنَ أَنْ يَأْتِيَ النِّسَاءَ فَيَذَكِّرَهُنَّ حِينَ يَقْرَأُ قَالَ إِنَّ ذَلِكَ لَحَقٌّ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ أَنْ لَا يَفْعَلُوا.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- potrebno je izaći na musalu i na njoj klanjati bajram-namaz,
- neposredno pred obavljanje bajram-namaza ne uči se ni ezan ni ikamet.

Muslim u svom “Sahihu” navodi, da je Džabir b. Semure rekao: “Klanjao sam mnogo puta bajramske namaze sa Vjerovjesnikom i to uvijek bez učenja ezana i ikameta.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da je Ibnu-Abbas rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je bajramske namaze bez učenja ezana i ikameta.” Ibnu-Madže u svom “Sunenu” istu izjavu prenosi od Sa’d b. Ebi-Vekasa.

Taberani u svom “Evsatu” navodi, da je Bera b. Azib rekao: “Vjerovjesnik je klanjao kurbanbajramski namaz bez učenja ezana i ikameta”, dok opet u svom “Kebiru” ističe da je sin Ebu-Rafija, prenoseći od svoga djeda rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, išao je na bajram-namaze (na musalu) pješice i bajram-namaze bi klanjao bez učenja ezana i ikameta.”

Ibnu-Šejbe je rekao, da je Semmak izjavio: “Vidio sam Mugiru b. Šu’be, Dahhaka i Zijada, kako klanjaju ramazanski i kurbanski bajram-namaz bez učenja ezana i ikameta.”

Poneki su za bajram-namaz ipak učili ezan. Ibnu-Musejjeb izjavio je da je Muavija prvi dan učio ezan za bajramske namaze, dok Ibnu-Evs i Husajn to pripisuju Zijadu, Ibnu-Habib Hišamu, a neki opet Mervanu, Mu’avijinom namjesniku u Medini. Pravnici su ovaj njihov postupak osudili i uvrstili u štetne novotarije. Šafija, a i drugi pravници odobravaju da se pred samo klanjanje namaza prisutni upozore riječima: “Essalatu džami’atun!”, tj.: “...prikupite se i spremite za namaz!”

Tirmizi u svom “Sunenu” navodi da je hafiz Zejnudin rekao da je Šafija izjavio: “Dužnost je imama, da mujezinu, pred klanjanje bajram-namaza, napomene da on uzvikne: ‘Essalate džami’aten!’

Nema štete, ako bi mujezin doviknuo: ‘Helumme ilessalati!’, tj.: ‘Ovamo, na namaz!’ ili ‘Hajje alessalati!’, tj.: ‘Dođite na namaz!’”

Maverdi, međutim, u svojoj “Havijji” navodi, da je Šafija upotrebu ova zadnja dva navedena izraza, kao i izraz “Kad kametissalatu” uvrštavao u pokudene (mekruh) postupke,

- svijest o potrebi dijeljenja milostinje treba buditi i kod ženskog svijeta,

- na nakit treba svake godine dijeliti propisani postotak zekata,

- Tirmizi u svom “Sunenu” navodi da je halifa Alija smatrao sunnetom da vjernici idu pješice na bajram-namaz.

Ibnu-Madže u svom “Sunenu” ističe da je Abdulaz b. Omer rekao: “Vjerovjesnik je na bajram-namaz išao pješice i vraćao se kući natrag opet pješice.”

Sa’d b. Vekkas o ovom slučaju je rekao: “Vjerovjesnik je pješice odlazio na bajram-namaz jednim, a vraćao se opet pješice drugim putem.”

HUTBA JE POSLIJE BAJRAM-NAMAZA

962. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, njega obavijestio Ibni-Džurejdž, ovoga Hasan b. Muslim, prenoseći od Tavusa, a ovaj od Ibni-Abbasa, koji kaže:

“Prisustvovao sam bajram-namazu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, a i sa Ebu-Bekrom, Omerom i Osmanom, radijallahu anhum, i svi su oni klanjali bajram-namaz prije hutbe.”

963. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Ebu-Usame, ovome Ubejdullah, prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera koji kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer, radijallahu anhuma, klanjali bi bajram-namaz prije hutbe.”

964. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu'ba, prenoseći od Adijja b. Sabita, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na dan Ramazanskog bajrama dva rekata, a prije i poslije njih nije klanjao ništa. Iza toga pričao je ženama, a sa njim i Bilal, i zapovijedao im dijeljenje milostinje. One su počele bacati (priloge), bacavši svoje naušnice i ogrlice.¹

بَابُ الْخُطْبَةِ بَعْدَ الْعِيدِ

٩٦٢. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ شَهِدْتُ الْعِيدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَكُلُّهُمْ كَانُوا يُصَلُّونَ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.

٩٦٣. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عُثَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلُّونَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ.

٩٦٤. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى يَوْمَ الْفِطْرِ رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ فَجَعَلْنَ يُلْقِينَ تُلْقِي الْمَرْأَةُ خُرْصَهَا وَسَخَابَهَا.

¹ Iz navedenog hadina zaključuje se:

— bajram-namaz se sastoji od dva rekata,

— prije, a ni poslije bajram-namaza ne klanja se nikakva nafila. Po ovom se unekoliko diferenciraju mišljenja pravnika. Tako Ebu-Hanife i Sevri dozvoljavaju klanjanje nafile poslije obavljenog bajram-namaza, a neposredno prije njega ne dozvoljavaju, dok Šafija dozvoljava klanjanje nafile, i prije i poslije bajram-namaza.

Ibni-Vehb i Ešheb prenose od Malika, da to Malik ne dozvoljava prije obavljenog bajram-namaza, a da poslije njega dozvoljava.

U “Bedriji” se navodi: “Nafila je dozvoljeno klanjati i prije i poslije bajram-namaza, ali u svom domu.”

U “Zehiri” se ističe: “Neposredno pred klanjanje bajram-namaza nema nikakvog vjerskog obreda.”

Kerhija je izjavio: “Mekruh je u džamiji klanjati nafila neposredno pred klanjanje bajram-namaza.”

U komentaru na “El-Hidaju” navodi se da je Muhammed b. Mukatil Mervizija rekao: “Nije loše na Kurban-bajram klanjati nafilu u kući prije izlaska u džamiju.” Najveći broj pravnika klanjanje ovih nafila uvršava u mekruh.

965. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Zubejd koji je čuo Ša'bija gdje prenosi od Beraa b. Aziba, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Prvo što počinjemo u ovom našem (prazničnom) danu je da klanjamo, a potom da se vratimo (kući) i koljemo kurban.

Ko ovo radi, on je krenuo našim pravcem, a ko bude kurban zaklao prije bajram-namaza, to je samo obično meso, koje je on pripremio svojim ukućanima, a nije nikakav bajramski kurban.”

Tada jedan ensarija, koji se zvaše Ebu-Burde b. Nijar, reče: “Allahov Poslaniče, ja sam već zaklao (kurban), ali imam jednu mladu, u osmom mjesecu, kozu, koja je bolja od jednogodišnjeg bravčeta?”

“Žrtvuj je mjesto jednogodišnjeg bravčeta, samo to neće biti dovoljno, odnosno, neće biti dozvoljeno nikome poslije tebe.”

٩٦٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا زُبَيْدٌ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ أَوَّلَ مَا نَبْدَأُ فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نَصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا وَمَنْ نَحَرَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا هُوَ لَحْمٌ قَدَّمَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النَّسِكَ فِي شَيْءٍ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ يُقَالُ لَهُ أَبُو بُرْدَةَ ابْنُ نِيَارٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَبَحْتُ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ فَقَالَ اجْعَلْهُ مَكَانَهُ وَلَنْ تُوفِيَ أَوْ تُجْزِيَ عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

Šafi'ja je ovu nafilu klanjao i poslije bajram-namaza.

Ibnu-Madže navodi da je Seid Hudri izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pred samo klanjanje bajram-namaza nije ništa klanjao, a kad bi se povratio u svoj stan, klanjao bi dva rekata.”

Ibni-Madže, također, navodi, da su halifa Alija i još neki njegovi savremenici izjavili: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije klanjao nafilu ni prije, a ni poslije bajram-namaza, pa ko to ipak želi, može klanjati, a ko hoće može i ne klanjati.”

Taberani u svom “Kebiru” navodi ovu Ibnu-Mes'udovu izjavu: “Klanjanje nafile pred neposredno stupanje imama u bajram-namaz ne spada u običaj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

— Mustehab će na Bajram održati odgovarajuće predavanje i ženama, ako to neće dovesti do kakve smutnje i nereda,

— dobrovoljna milostinja je punovažna i bez čina obostrane primopredaje, iskazane riječima stranaka. Ovdje je dovoljan samo čin primopredaje. To se očito vidi iz slučaja darovanog nakita žena, kojeg je, opet, Bilal bez ijedne riječi pokupio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uložio u odgovarajuće potrebe zajednice,

— pristup žena bajram-namazu je dozvoljen. Raniji učenjaci dali su različite izjave, Ebu-Bekr, Alija, Abdullah b. Omer i drugi njihovi savremenici smatrahu to dužnošću i obavezom žena.

Ebu-Kilabe je rekao da je Aiša izjavila: “Žene su redovno izlazile (na musalu) na ramazanski i kurbanski bajram-namaz.”

Supruga Alkameta i Esveda učestvovala su redovno u klanjanju bajram-namaza, dok su im to muževi, u pogledu klanjanja džume-namaza, zabranjivali.

Ibnu-Nafi' prenosi da je Malik rekao: “Nije zabranjeno ženama da učestvuju u obredu bajram-namaza i džume, ali one nisu zadužene tim obredima.”

Potrebu izoliranja žena iz navedenih obreda zastupali su Urve, Kasim, Neha'i, Jahja-Medinelijski i Ebu-Jusuf. Ebu-Hanife je to u prvo vrijeme dozvoljavao, a kasnije zabranjivao.

S obzirom na slovo hadisa, prioritet treba davati odobrenju, ukoliko to neće imati loših posljedica.

— na zajedničkim skupovima, žene treba da su odvojene od muškaraca,

— supruga može svoju imovinu samovoljno i neograničeno dijeliti na ime milostinje. Malik to odobrava i dozvoljava joj činiti samo do iznosa jedne trećine njenog cjelokupnog imetka. Dijeljenje preko jedne trećine svoga imetka ima pravo samo uz odobrenje i saglasnost svoga muža.

PREZIRNO JE NA BAJRAM I U HAREMU KA'BE NOSITI ORUŽJE

Hasan Basri kaže: “(Ashabima) je bilo zabranjeno da nose oružje Bajramom, osim u slučaju kada se boje neprijatelja.”

966. PRIČAO NAM JE Zekerijja b. Jahja Ebu-Sukejn, njemu Muharibi, ovome Muhammed b. Sūka, prenoseći od Seida b. Džubejra koji kaže:

“Bio sam uz Ibni-Omera kada ga je vrh koplja pogodio u sredinu stopala (taban) i stopalo mu priljepilo uz jahaću životinju. Sjahao sam i iščupao to koplje. Bilo je to na Mini.” Ovaj slučaj je prenesen Hadžadžu (namjesniku Hidžaza) i on ga je posjetio i rekao:

‘Da nam je znati, ko te je pogodio?’

‘Pogodio si me ti’ – odgovorio je Ibni-Omer.

‘Kako?’ – upita Hadžadž.

‘Nosio si oružje na dan u kome se oružje ne nosi i unio si oružje u Harem Ka’be, a oružje se nije unosilo u Harem’ – reče Ibni-Omer!”

967. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Ja’kub, njemu Ishak b. Seid b. Amr b. Seid b. Āsa, prenoseći od svoga oca koji je rekao:

“Hadžadž je unišao (u šator) Ibn-Omeru, kod koga sam bio i ja, i pitao ga: ‘Kako je?’

‘Bolestan je’ – odgovorio je.

‘Ko te pogodio?’ – upitao je Hadžadž.

‘Pogodio me onaj koji je naredio da se nosi oružje na dan u kome ga nije dozvoljeno nositi.’ ‘Mišljaše on time’, kaže pripovjedač, ‘na Hadžadža.’”¹

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنْ حَمْلِ السَّلَاحِ فِي الْعِيدِ وَالْحَرَمِ

وَقَالَ الْحَسَنُ نُهُوا أَنْ يَحْمِلُوا السَّلَاحَ يَوْمَ عِيدٍ إِلَّا أَنْ يَخَافُوا عَدُوًّا.

٩٦٦. حَدَّثَنَا زَكَرِيَّا بْنُ يَحْيَى أَبُو الشَّكِينِ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُحَارِبِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سُوْقَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كُنْتُ مَعَ ابْنِ عُمَرَ حِينَ أَصَابَهُ سِنَانُ الرَّمْحِ فِي أَحْمَصِ قَدَمِهِ فَلَزِقَتْ قَدَمُهُ بِالرَّكَابِ فَتَزَلَّتْ فَتَزَعَّتْهَا وَذَلِكَ بِمَنَى قَبْلَ الْخَجَّاجِ فَجَعَلَ يَعُودُهُ فَقَالَ الْخَجَّاجُ لَوْ نَعْلَمُ مَنْ أَصَابَكَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ أَنْتَ أَصَبْتَنِي قَالَ وَكَيْفَ قَالَ حَمَلْتَ السَّلَاحَ فِي يَوْمٍ لَمْ يَكُنْ يُحْمَلُ فِيهِ وَأَدْخَلْتَ السَّلَاحَ الْحَرَمَ وَلَمْ يَكُنِ السَّلَاحُ يُدْخَلُ الْحَرَمَ.

٩٦٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَعْقُوبَ قَالَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ سَعِيدِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ عَنْ أَبِيهِ قَالَ دَخَلَ الْخَجَّاجُ عَلَى ابْنِ عُمَرَ وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالَ كَيْفَ هُوَ فَقَالَ صَالِحٌ فَقَالَ مَنْ أَصَابَكَ قَالَ أَصَابَنِي مَنْ أَمَرَ بِحَمْلِ السَّلَاحِ فِي يَوْمٍ لَا يَحِلُّ فِيهِ حَمْلُهُ يَعْنِي الْخَجَّاجَ.

¹ Nošenje oružja na većim skupovima je zabranjeno, ali je to dozvoljeno u slučaju opasnosti od neprijatelja. Ibnu-Madže preko Ibnu-Abbasa navodi: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranjivao Bajramom nositi oružje u muslimanskim gradovima, osim u slučaju opasnosti od napada neprijatelja.”

Iz hadisa se zaključuje:

— Mina spada u krug Harema Ka’be,

RANO USTAJANJE NA BAJRAM-NAMAZ

Abdullah b. Busr kaže: “Mi smo u ovom času već završavali (namaz) i to je bilo vrijeme prestanka pokuđenosti klanjanja nafile.”²

968. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu‘be, prenoseći od Zubejda, on od Ša‘bija, a ovaj od Beraa koji je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći hutbu na Kurban-bajram, rekao je: ‘Prvo čime počinjemo obred u ovom našem danu je da klanjamo, onda se vraćamo (kući) i koljemo kurbane, pa ko bude tako radio, pogodio je naš pravac, a ko je zaklao kurban, prije nego je klanjao bajram-namaz, to je samo obično meso koje je ranije pribavio svojim ukućanima i to nije nikakva bajramska žrtva.’

Tada ustade moj daidža Ebu-Burd b. Nijar i reče: ‘Allahov Poslaniče, zaklao sam je prije nego sam klanjao, ali imam mladu, od osam mjeseci, kozu, koja je bolja od jednogodišnjeg bravčeta?’

‘Učini je (kurbanom) umjesto bravčeta’

– rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ili je rekao: ‘Zakolji je, a tako mlado, u osmom mjesecu, kozle, neće biti poslije tebe više nikome dozvoljeno.’”³

باب التذكير إلى العيد

وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُسْرِ إِنَّ كُنَّا فَرَعْنَا فِي هَذِهِ السَّاعَةِ
وَذَلِكَ حِينَ التَّسْبِيحِ .

٩٦٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ
عَنْ زُبَيْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ
ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ إِنَّ أَوَّلَ مَا تَبَدَّأُ بِهِ فِي يَوْمِنَا
هَذَا أَنْ نُصَلِّيَ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ
فَقَدْ أَصَابَ سُنَّتَنَا وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَإِنَّمَا
هُوَ لَحْمٌ عَجَلَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النَّسُكِ فِي شَيْءٍ
فَقَامَ خَالِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَارٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ
أَنَا ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أُصَلِّيَ وَعِنْدِي جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ
مُسِنَّةٍ قَالَ اجْعَلْهَا مَكَانَهَا أَوْ قَالَ ادْبَحْهَا وَلَنْ
تُجْزِيَ جَذَعَةً عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

— zabranjeno je za vrijeme hadžskog obreda nositi oružje u krugu Harema Ka‘be, jer bi se mogao neko u stisci nagrditi i time povrijediti sigurnost hadžija.

Iz gornjeg razloga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, doviknuo je jednom ashabu, koji je u džamiji kroz okupljeni svijet nosio izvučeno koplje: “Prihvati ga za vrh, kako ne bi ranio kojeg prisutnog muslimana!” Hasan Basri je rekao: “U slučaju kakve opasnosti, Allah, dželle šanuhu, dozvolio je nositi oružje pri obavljanju namaza.”

2 Abdullah b. Busr je ugledan ashab, koji je imao sreću da klanja za Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, još prema Mesdžidul-Aksau, a potom i prema Ka‘bi. Umro je 88. godine po Hidžri u Himsu, uzimajući abdest. On je prigovorio, rekavši: “Mi smo u ovo doba već završavali namaz, i to je bilo vrijeme klanjanja kurbanaskog bajram-namaza.”

3 Vrijeme odlaska ashaba na bajram-namaz bilo je različito. Abdullah b. Omer i Seid b. Musejjeb klanjali su sabah-namaz u bajramskom odijelu, a potom kretali prema musali.

Rafi‘ b. Hadidž sjedaše u džamiji sa svojim sinom i kada bi sunce potpuno izašlo, odnosno na obzorju potpuno odskočilo, klanjali bi dva rekata nafile, a potom krenuli na musalu radi klanjanja ramazanskog ili kurbanaskog bajram-namaza.

VAŽNOST DOBRIH DJELA U DANIMA KURBAN-BAJRAMA (PRVA TRI DANA)

Ibnu-Abbas kaže: “Spominjite Allaha u poznatim danima: u prvih deset dana (zul-hidžeta) i u određene dane, tj. u prva tri dana Kurban-bajrama (11., 12. i 13. dan zul-hidžeta).

Ibni-Omer i Ebu-Hurejre izlažahu u grad u (prvih) deset dana (zul-hidžeta) učeći tekbire. Dok su oni učili, učio je tekbir i ostali svijet.

Muhammed b. Ali učio je tekbir čak i iza obavljenog nafile-namaza.”¹

969. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ar‘are, njemu Šu‘be, prenoseći od Sulejmana, on od Muslima el-Betina, ovaj od Seida b. Džubejra, on od Ibnu-Abbasa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“U danima Kurban-bajrama (tešrika) nema vrednijeg posla od uobičajenog učenja tekbira u ovih prvih deset dana (zul-hidžeta).”

“Pa ni borba na Allahovom putu?”

– upitali su ashabi.

“Ni borba”, odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem,

بَابُ فَضْلِ الْعَمَلِ فِي أَيَّامِ التَّشْرِيقِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَادْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ أَيَّامُ الْعَشْرِ وَالْأَيَّامُ الْمَعْدُودَاتُ أَيَّامُ التَّشْرِيقِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَأَبُو هُرَيْرَةَ يَخْرُجَانِ إِلَى السُّوقِ فِي أَيَّامِ الْعَشْرِ يُكَبِّرَانِ وَيُكَبِّرُ النَّاسُ بِتَكْبِيرِهِمَا وَكَبَّرَ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ خَلْفَ النَّافِلَةِ.

٩٦٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَرُورَةَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ مُسْلِمِ الْبَطِينِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ مَا الْعَمَلُ فِي أَيَّامٍ أَفْضَلَ مِنْهَا فِي هَذِهِ قَالُوا وَلَا الْجِهَادُ قَالَ وَلَا الْجِهَادُ إِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ يُخَاطِرُ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَلَمْ يَرْجِعْ بِشَيْءٍ.

Urvet je išao na bajram-namaz kada bi sunce dobro granulo i punim sjajem zasjalo. Ovo je stav još Ata’a i Ša‘bija.

U “Mudevveni” se ističe da je Malik kretao iz kuće, odnosno džamije, prema musali, tek kada bi sunce u cijelosti izašlo.

Ali b. Zijad rekao je: “Nema štete ići na musalu prije izlaska sunca, ali se tekbir ne treba učiti dok sunce ne izađe.”

Imamu nije potrebno da ide na musalu, dok ne nastupi vrijeme klanjanja bajram-namaza.

Šafija je izjavio: “Na musalu se ide na Kurban-bajram, kada se sunce potpuno ukaže, a na Ramazanski bajram nešto malo kasnije.”

¹ Pisac “Tevdiha” iznosi: “Ibni-Omer bi išao na Ramazanski bajram na musalu tek kada bi sunce izašlo i učio naglas tekbire sve dok ne bi došao na musalu. Potom bi ih učio na musali sve dok imam ne bi sjeo pred mihrab. Tada bi on prestao sa učenjem tekbira.”

Po mišljenju Ebu-Hanife, vadžib je učiti tekbiri-tešrike iza svakog završenog farz-namaza, počevši od sabaha, dana Arefata (devetog zul-hidže) pa do iza obavljenog farz-namaza ikindije prvog dana Bajrama, klanjali se ti namazi zajednički ili pojedinačno. Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da se ti tekbiri uče do iza ikindije četvrtog dana Bajrama i ovo je mišljenje i kod nas prihvaćeno.

“izuzev borbe čovjeka koji je izašao da se bori protiv neprijatelja, i lično i svojim imetkom, pa sve izgubi.”²

TEKBIRI U DANIMA MINE I KADA SE KRENE KA AREFATU

Omer, radijallahu anhu, učio bi tekbir na Mini u svom šatoru, i ljudi u džamiji, čuvši ga, učili bi, pa i ljudi po trgovima učili bi tekbir tako glasno da bi se Mina orila od tekbira.

Ibni-Omer uče tekbir na Mini u tim danima i iza obavljenih namaza, i u postelji, i u šatoru, i na sijelu, pa i putem kojim bi hodao tih dana (hadža). Mejmuna bi učila tekbir na prvi dan Kurban-bajrama, a i ostale žene učile su tekbir za Ebanom b. Osmanom i Omerom b. Abdul-Azizom u noćima Kurban-bajrama, u džamiji zajedno sa ljudima.³

بَابُ التَّكْبِيرِ أَيَّامَ مِنَى وَإِذَا غَدَا إِلَى عَرَفَةَ

وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُكَبِّرُ فِي قُبَّتِهِ بِمِنَى فَيَسْمَعُهُ أَهْلُ الْمَسْجِدِ فَيُكَبِّرُونَ وَيُكَبِّرُ أَهْلُ الْأَسْوَاقِ حَتَّى تَرْتَجَّ مِنَى تَكْبِيرًا وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُكَبِّرُ بِمِنَى تِلْكَ الْأَيَّامَ وَخَلْفَ الصَّلَوَاتِ وَعَلَى فِرَاشِهِ وَفِي قُسْطَاطِهِ وَمَجْلِسِهِ وَتَمَشَّاهُ تِلْكَ الْأَيَّامَ جَمِيعًا وَكَانَتْ مَيْمُونَةُ تُكَبِّرُ يَوْمَ النَّحْرِ وَكُنَّ النِّسَاءُ يُكَبِّرْنَ خَلْفَ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ وَعُمَرَ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ لَيْلَى التَّشْرِيقِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْمَسْجِدِ .

2 Iz navedenog hadisa se razabire:

- ozbiljna i važna dužnost vođenja borbe na Allahovom putu, gradiranje te dužnosti od kojih je najvrednija žrtvovanje sebe i lično zalaganje,
- da ima, kako mjesta, tako i dana koji su vredniji od drugih. Muslim u svom “Sahihu” preko Ebu-Hurejre navodi hadis: “Petak je najbolji dan u kome sunce izlazi. Prema tome, dani Bajrama u kome se nađe petak su još dva puta više blagoslovljeni.”

3 Navedeni hadis ukazuje na vrlinu češćeg učenja tekbira za vrijeme Kurban-bajrama, a i na dužnost poslije obavljenih farz-namaza.

Podijeljena su mišljenja pravnika o tim tekbirima i vremenu njihova učenja. Ebu-Hanife smatra da ih je vadžib učiti mještanima u gradu po završenim farz-namazima, obavljenim u džematu. Prema tome, tekbir se ne uči poslije obavljenog vitr-namaza, bajram-namaza, poslije sunneta i drugih dobrovoljnih namaza. Prema istom stavu, nije dužan tekbir učiti putnik, a ni klanjač koji je namaz obavio sam po sebi. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Mes‘ud, Sevr i Ahmed.

Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da tekbir treba učiti svaka osoba koja obavi farz-namaz, bila ona putnik ili mještanin, klanjala ona sama po sebi ili zajednički za imamom. Ovo mišljenje zastupaju još Evza‘i i Malik. Prema mišljenju šafijskih pravnika ovi tekbiri uče se po obavljenom svakom namazu, bio on farz ili nafila, pa i iza dženaze-namaza.

Žene prilikom zajedničkog klanjanja namaza nisu dužne učiti tekbir naglas, ako među njima nema nijednog muškarca, a isto tako ni putnici, kada među njima nema nijednog mještanina.

— raznolika su mišljenja o periodu učenja tekbira:

Ebu-Hanife smatra da se bajramski tekbiri počinju učiti po obavljenom sabahskom farzu, devetog dana zul-hidžeta, a završavaju se po obavljenoj ikindiji, desetog dana zul-hidžeta. Ovo mišljenje usvajaju još Abdullah b. Mes‘ud, Alkame, Esved i Neha‘i.

Prema stavu Ebu-Jusufa i Muhammeda, tekbiri se završavaju po obavljenom ikindijskom farzu, četvrtog dana Kurban-bajrama. Ovo mišljenje dijele još Omer, Alija, Abdullah b. Abbas, a sa njima se slažu još Sufjan b. Ujejne, Ebu-Sevr, Ahmed, a prema jednoj verziji i Šafija. U “Tahririji” se navodi da je ovog mišljenja bio i halifa Osman, a u “Mufidu” i Ebu-Bekr. Ovo mišljenje se i kod nas praktikuje i smatra kao najispravnije,

970. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Malik, b. Enes, ovome Muhammed b. Ebu-Bekr Sekafi, koji kaže:

“Pitao sam Enesa, a mi smo obojica porano krenuli sa Mine na Arefat, za telbijju: ‘Kako ste je vi obavljali sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem?’

‘Hodočasnik izgovaraše telbijju stalno, na što mu se nije stavljao prigovor, a izgovaraše (u međupredahu) i tekbir pa mu se ni za to nije prigovaralo’ – odgovorio je on.”

971. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, ovome njegov otac, prenoseći od Asima, on od Hafse, a ona od Umme-Atijje koja je rekla:

“Bilo nam je naređeno da na Bajram izađemo (na musalu), tako da smo izveli i djevojke iz njihovog

٩٧٠. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الثَّقَفِيُّ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَنَحْنُ غَادِيَانِ مِنْ مَنَى إِلَى عَرَفَاتٍ عَنِ التَّلْبِيَةِ كَيْفَ كُنتُمْ تَصْنَعُونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ يُلَبِّي الْمَلَبِّي لَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ وَيُكَبِّرُ الْمَكْبَرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ.

٩٧١. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ عَاصِمٍ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ كُنَّا نُؤَمِّرُ أَنْ نَخْرُجَ يَوْمَ الْعِيدِ حَتَّى نُخْرِجَ الْبِكْرَ مِنْ

— od Ibni-Mes'uda preneseno je da se ovi tekbiri završavaju po obavljenom farzu podne-namaza, prvog dana Bajrama.

Prema ovom stavu, tekbiri se uče samo poslije ukupno uzastopnih sedam farz-namaza, i to poslije pet namaza devetog dana zul-hidžeta i dva farz-namaza desetog dana zul-hidžeta. Prema stavu Ebu-Hanife, to znači, poslije ukupno osam redovno obavljenih farz-namaza, a prema mišljenju Ebu-Jusufa i Muhammeda, poslije ukupno dvadeset tri uzastopno obavljena farz-namaza.

Prema stavu Šafije i Malika bajramski tekbiri uče se od podne-namaza prvog dana Bajrama, a završavaju se na sabah-namazu, četvrtog dana Kurban-bajrama, dok prema mišljenju Ibnu-Abbasa i Seida b. Džubejra, ovi se tekbiri uče od podne-namaza, devetog dana zul-hidžeta (uoči Bajrama), a završavaju se na ikindiju, četvrtog dana Bajrama.

Ima nekih učenjaka koji zastupaju mišljenje, da se ovi tekbiri počinju učiti od podne-namaza, desetog zul-hidžeta (prvi dan Bajrama), a završavaju na podne-namazu, dvanaestog zul-hidžeta.

Ebu-Sevr i Ebu-Uzejne zastupaju stav, da stanovnici Mine počinju učiti tekbir od podne-namaza, desetog zul-hidžeta, a građani od sabaha, devetog zul-hidžeta.

Ibnu-Munzir je prenio da su poneki zastupali da se tešrik-tekbiri treba da uče od devetog zul-hidžeta, pa do iza podne-namaza, desetog istog mjeseca, a neki, kako je to iznio Kadihan, da se uče do akšama, desetog zul-hidžeta.

Tekstovi bajramskog tekbira su raznoliki. Prema izjavama Omera, Alije, Ibnu-Mes'uda, Sevrifa, Ahmeda i Ishaka, tekbir se sastoji od jednog izgovorenog teksta: “Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illelah, Allahu ekber, Allahu ekber, ve lillahir-hamd”, što znači: “Allah je najveći, Allah je najveći, nema Boga osim Jedinog Allaha. Allah je najveći, Allah je najveći i njemu pripada svaka hvala!”

Šafija smatra da tri uzastopna niza tekbirskog izraza čine jedan tekbir. Malik smatra da iza drugog tekbirskog izraza treba stati i odahnuti, a potom izgovoriti još: “Allahu ekber la ilahe illelah.”

Tekbir prenesen od Ibn-Abbasa ima slijedeći tekst: “Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber, ve edžellellahul-ekber”, a od Ibni-Omera: “Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu, lehul mulke ve lehul-hamdu ve huve ala kulli šejin kadir.”

Druga varijanta tekbira prenesena od Ibn-Abbasa glasi: “Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illellah. Huvel-hajjul-kajjumu, juhji ve jumitu ve huve ala kulli šejin kadir.”

Od Abdur-Rahmana je prenesen slijedeći tekst: “Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illellah, Allahu ekber vel-hamdulillah.”

zakutka, pa čak i žene sa menstruacijom. One su bile iza prisutnog svijeta, izgovarale tekbir zajedno sa tekbirom toga svijeta, učile dove zajedno sa njihovom dovom, nadajući se blagoslovu toga dana i njegovom čišćenju.”¹

KLANJANJE PREMA KOPLJU ZA VRIJEME BAJRAMA

972. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Abdul-Vehhab, ovome Ubejdullah, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, davaše da se ispred njega na Ramazanski i Kurban-bajram usadi kratko koplje, a onda bi klanjao.

خَذَرَهَا حَتَّى نُخْرِجَ الْحَيْضَ فَيَكُنَّ خَلْفَ النَّاسِ
فَيَكْبُرْنَ بِتَكْبِيرِهِمْ وَيَدْعُونَ بِدَعَائِهِمْ يَرْجُونَ
بِرَّكَهَ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَطَهْرَتَهُ.

بَابُ الصَّلَاةِ إِلَى الْحَرَبَةِ يَوْمَ الْعِيدِ

٩٧٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا
عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ
ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ تُرَكِّزُ الْحَرَبَةَ قُدَّامَهُ يَوْمَ
الْفِطْرِ وَالنَّحْرِ ثُمَّ يُصَلِّي.

- 1 Hattabi i Ibnu-Bettal smatraju da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, formirao masovno učenje tekbira radi toga, da bi što više skrenuo pažnju na klanje kurbana samo u ime Allaha, a ne u ime kipova, kao što se to činilo u predislamsko doba.
Iz navedenog hadisa još se razabire:
  - žene na masovnim vjerskim skupovima redaju se iza muškaraca,
  - u učenju dova i tekbira žene su ravnopravne s muškarcima,
  - ženama je dozvoljen izlazak Bajramom na musalu, pa i onima sa menstruacijom, s tim što će se one za vrijeme klanjanja Bajrama povući na stranu van musale, zauzevši pogodno mjesto sa koga će moći čuti imamov govor,
  - mustehab je da na Bajram učimo što više tekbira. Ebu-Katade uče tekbire čim bi izašao iz kuće, pa sve do dolaska na musalu. Ibnu-Omer učio je tekbire na Bajram visokim glasom od svoje kuće do musale. Ovo je stav još od Malika i Evza'ija.
- Malik je kazao: “Musliman treba učiti tekbire i na musali sve dok imam ne izađe na minber, a kada izađe imam na minber, prekinut će učenje tekbira do svoga povratka kući.”
- Šafija je rekao: “Meni je najdraže učiti tekbir na Kurban-bajram po obavljenim namazima, još u toku noći, uoči Bajrama, a na Ramazanski bajram od jutarnjih časova, kada se pođe na musalu, pa sve dok imam ne izađe na minber.”
- Ebu-Hanife smatra da tekbire treba redovno učiti iza svakog obavljenog farz-namaza na kurbanbajramske dane. Sa istekom Bajrama oni prestaju, upravo sa ikindijom, četvrtog dana Bajrama.
- Tahavija kaže za one koji su učili tekbire tokom Ramazanskog bajrama, da su se oslanjali na ajet: “Ve li tukebbirullahe ‘ala ma hedakum...” “Pa veličajte Allaha na onom što vas je uputio...” Takav je stav bio Zejda b. Eslama. On smatraše da se istinsko veličanje Allaha postiže ne samo djelima, nego još i riječima, tim prije što je u Kur'anu rečeno: “Ve kebbirhu tekbira!”, što znači: “Veličajte Allaha učenjem tekbira!”
- Oba bajram-namaza imaju po dva rekata i odgovarajuće hutbe, pa je logično da se i na oba Bajrama stalno uče tekbiri, ne praveći u tome među njima nikakve razlike.

NOŠENJE KRATKOG KOPLJA ILI KOPLJA ISPRED IMAMA NA BAJRAM

973. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir Hizami, njemu Velid, ovome Ebu-Amr Evza'i, prenoseći od Ibni-Omera koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poranio bi na musalu. Pred njim je nošen kopljasti štap i na musali usadivan ispred njega. On bi prema njemu klanjao.”

IZLAZAK ŽENA NA MUSALU PA I ONIH KOJE SU DOBILE MENSTRUACIJU

974. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejuba, on od Muhammeda (b. Sirina), a ovaj od Umm-Atije koja je rekla:

“Naređeno nam je da izvedemo punoljetne djevojke i one iz ženskih odaja.”

Identično gornjem tekstu, preneseno je još od Ejuba, a on od Hafse (bint Sirin), koji Hafsinoj izjavi dodaje:

“...ili je Hafsa kazala: ‘Da izvedemo punoljetne djevojke i one iz ženskih odaja, a osobe sa menstruacijom da se udalje od musale.’”

بَابُ حَمْلِ الْعَنْزَةِ أَوْ الْحَرْبَةِ بَيْنَ يَدَيِ الْإِمَامِ يَوْمَ الْعِيدِ

٩٧٣. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحِزَامِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْدُو إِلَى الْمُصَلَّى وَالْعَنْزَةُ بَيْنَ يَدَيْهِ تُحْمَلُ وَتُنْصَبُ بِالْمُصَلَّى بَيْنَ يَدَيْهِ فَيُصَلِّي إِلَيْهَا .

بَابُ خُرُوجِ النِّسَاءِ وَالْحَيْضِ إِلَى الْمُصَلَّى

٩٧٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ أَمَرَنَا نَبِيُّنَا ﷺ بِأَنْ نُخْرِجَ الْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ وَزَادَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ قَالَ أَوْ قَالَتْ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ وَيَعْتَزِلْنَ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى .

IZLAZAK DJECE NA MUSALU

975. PRIČAO NAM JE Amr b. Abbas, njemu Abdur-Rahman (b. Mehdi), ovome Sufjan, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Abisa, koji je čuo Ibni-Abbasa kada govori:

“Izašao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, jednog Ramazanskog ili Kurban-bajrama na musalu. On je klanjao bajram-namaz i potom održao hutbu, a zatim pričao ženama, upozorio ih na kaznu i podsjetio na nagradu i zapovjedio im da dijele milostinju.”¹

IMAM SE PRI UČENJU BAJRAMSKE HUTBE OKREĆE PREMA SVIJETU

Ebu-Seid Hudri kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao je okrenut prema prisutnom svijetu.”

976. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Muhammed b. Talha, prenoseći od Zubejda, on od Ša'bija, ovaj od Bera'a, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na Bekijju – musalu na dan Kurban-bajrama i klanjao dva rekata bajram-namaza, onda se okrenuo prema nama i kazao: ‘Prvi obred u ovom našem danu jeste da počnemo klanjanje bajram-namaza, zatim da se vratimo (kući) i zakoljemo

بَابُ خُرُوجِ الصَّبْيَانِ إِلَى الْمُصَلَّى

٩٧٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قَالَ خَرَجْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ فِطْرٍ أَوْ أَضْحَى فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ فَوَعَّظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ.

بَابُ اسْتِقْبَالِ الْإِمَامِ النَّاسَ فِي خُطْبَةِ الْعِيدِ

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ مُقَابِلَ النَّاسِ.

٩٧٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ عَنْ زُبَيْدٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أَضْحَى إِلَى الْبَقِيعِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ وَقَالَ إِنَّ أَوَّلَ نُسُكِنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا أَنْ نَبْدَأَ بِالصَّلَاةِ ثُمَّ نَرْجِعَ فَنَنْحَرَ فَمَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ وَافَقَ سُنَّتَنَا وَمَنْ ذَبَحَ قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنَّمَا

¹ Navedeni se hadis svojim sadržajem podudara s naslovnom temom, jer Abdullah b. Abbas išao je na musalu i na njoj bi klanjao s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, bajram-namaze još kao dječak od dvanaest ili trinaest godina.

Iz hadisa se zaključuje:

- prisustvo dječaka na musali je dozvoljeno, bilo radi učestvovanja u vjerskom obredu, bilo radi slušanja predavanja,
- prisustvovanje žena bajramskom predavanju na musali je dozvoljeno, imale abdest ili ne imale, bile sa menstruacijom ili ne,
- bajram-namaz se klanja prije hutbe,
- potrebno je upriličiti i organizirati odgovarajuće predavanje i ženama, jer su one temelj kućnog odgoja, islamskog morala i običaja.

kurbane, pa ko bude tako radio, on je pogodio naš pravac, a ko bude zaklao kurbane prije, pa to je nešto što je on požurio radi svojih ukućana. To nije nikakva kurbanska žrtva.’

Neko ustade i reče: ‘Allahov Poslaniče, ja sam već zaklao kurban, ali imam jednu mladu, u osmom mjesecu kozu, koja je bolja od jednogodišnjeg bravčeta?’

‘Zakolji je, ali takvo klanje neće biti dozvoljeno nikome poslije tebe’ – odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”

OBILJEŽJE MUSALE

977. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Sufjana, ovome ispričao Abdur-Rahman b. Abis, on čuo da je neko pitao Ibni-Abbasa:

“Jesi li ti sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, prisustvovao obavljanju bajram-namaza?”

“Da, jesam”, odgovorio je, “a da nisam bio mali, ne bih prisustovao.”

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, išao je dok nije došao do obilježja koje je bilo kod kuće Kesira b. Salta i tu klanjao, održao hutbu, a potom pristupio ženama, a sa njim i Bilal. On im je tu održao savjetodavno predavanje, upozorio na kaznu, podsjetio na nagradu i zapovjedio im da dijele milostinju. Vidio sam ih kako spuštaju svoje ruke i bacaju milostinju na Bilalov ogrtač, a potom su otišli, on i Bilal, u Poslanikovu kuću.”

هُوَ شَيْءٌ عَجَلَهُ لِأَهْلِهِ لَيْسَ مِنَ النَّسْكِ فِي شَيْءٍ
فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي ذَبَحْتُ وَعِنْدِي
جَذَعَةٌ خَيْرٌ مِنْ مُسِنَّةٍ قَالَ اذْبَحْهَا وَلَا تَفِي عَنْ
أَحَدٍ بَعْدَكَ .

باب العلم الذي بالمصلى

٩٧٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ
حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَابِسٍ
قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ قِيلَ لَهُ أَشْهَدْتَ الْعِيدَ
مَعَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ نَعَمْ وَلَوْلَا مَكَانِي مِنَ الصَّغَرِ
مَا شَهِدْتُهُ حَتَّى أَتَى الْعِلْمَ الَّذِي عِنْدَ دَارِ
كَثِيرِ بْنِ الصَّلْتِ فَصَلَّى ثُمَّ خَطَبَ ثُمَّ أَتَى النِّسَاءَ
وَمَعَهُ بِلَالٌ فَوَعَظَهُنَّ وَذَكَرَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ بِالصَّدَقَةِ
فَرَأَيْنَهُنَّ يَهْوِينَ بِأَيْدِيَهُنَّ يَقْذِفْنَهُ فِي ثَوْبِ بِلَالٍ ثُمَّ
انْطَلَقَ هُوَ وَبِلَالٌ إِلَى بَيْتِهِ .

IMAMOVO PREDAVANJE ŽENAMA NA DAN BAJRAMA

978. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim b. Nasr, njemu Abdur-Rezak, ovome Ibnu-Džurejdž, njega obavijestio Ata, prenoseći od Džabira b. Abdullaha da ga je čuo gdje kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Ramazanskog bajrama ustao je i klanjao; počeo je klanjanjem namaza, a potom održao hutbu. Kad je završio hutbu, sišao je (sa minbera), otišao do žena i naslonivši se na Bilalovu ruku održao im predavanje. Bilal je potom prostro svoj ogrtač na koji su žene bacale milostinju.

Pitao sam Ataa (kaže Ibni-Džurejdž): ‘Je li to bio sadakatul-fitr?’

‘Ne’, odgovorio je, ‘nego je to milostinja koju one dijeljahu tada. Bacale su svoje burme, a bacale su i svoj drugi nakit.’

Upitao sam (kaže Ibni-Džurejdž) ponovo Ataa: ‘Da li je imamova dužnost, da i ženama drži predavanje?’

‘To su oni zaista dužni’, (odgovori Ata), ‘a šta ih sprečava da to i sada rade!’”

979. KAŽE Ibnu-Džurejdž da ga je obavijestio Hasan b. Muslim, prenoseći od Tavusa, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Prisustvovao sam Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanju ramazanskog bajram-namaza, zatim Ebu-Bekrovu, Omerovu i Osmanovu, radijallahu anhum, i oni su svi klanjali namaz prije hutbe, a potom se učila hutba. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je, kao da ga sada gledam, kako ih posađuje (pokazujući) rukama, a onda ih rastavi, da bi došao do žena. Sa njim je bio i Bilal. Poslanik je proučio ajet: ‘Vjerovjesniče, kada ti dođu žene pravovjernice da ti se zakunu na

باب موعظة الإمام النساء يوم العيد

٩٧٨. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ نَصْرِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ قَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ الْفِطْرِ فَصَلَّى قَبْدًا بِالصَّلَاةِ ثُمَّ خَطَبَ فَلَمَّا فَرَغَ نَزَلَ فَأَتَى النِّسَاءَ فَذَكَرَهُنَّ وَهُوَ يَتَوَكَّأُ عَلَى يَدِ بِلَالٍ وَبِلَالٌ بَاسِطٌ ثَوْبَهُ يُلْقِي فِيهِ النِّسَاءُ الصَّدَقَةَ قُلْتُ لِعَطَاءٍ زَكَاةُ يَوْمِ الْفِطْرِ قَالَ لَا وَلَكِنْ صَدَقَةٌ يَتَصَدَّقْنَ حِينَئِذٍ تُلْقِي فَتَخَهَا وَيُلْقِينَ قُلْتُ أَتَرَى حَقًّا عَلَى الْإِمَامِ ذَلِكَ وَيَذَكَّرُهُنَّ قَالَ إِنَّهُ لَحَقٌّ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ لَا يَفْعَلُونَهُ.

٩٧٩. قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ وَأَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ شَهِدْتُ الْفِطْرَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ يُصَلُّونَهَا قَبْلَ الْخُطْبَةِ ثُمَّ يُخَطِّبُ بَعْدُ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ حِينَ يَجْلِسُ بِيَدِهِ ثُمَّ أَقْبَلَ يَشْفُقُهُمْ حَتَّى جَاءَ النِّسَاءَ مَعَهُ بِلَالٌ فَقَالَ (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ) الْآيَةَ

vjernost (da neće Allahu pripisivati saučesnika, da neće krasti, da neće činiti blud, da neće ubijati svoju djecu, da neće činiti potvoru, kojom će potvarati ono što je između njihovih ruku i nogu i da ti neće pokazivati nepokornost u dobrom poslu), uzmi zakletvu njihove vjernosti i traži za njih oprost od Allaha. Allah je, uistinu, oprostiv i milostiv.’

Kada je citiranje ajeta završio, reče: ‘Vi ste na to sve ranije pristale?’

Jedna od žena to i riječima potvrdi: ‘Da, tako je’, a osim nje ne odgovori niko drugi.

Hasan (b. Muslim) kaže da ne zna ko je ta žena.

‘Pa dajte sada milostinju!’ – reče Poslanik, a.s.

Bilal je prostro svoj ogrtač i viknuo: ‘Ovamo, vi žene! Ja bih za njega žrtvovao i oca i majku!’

Žene tada bacahu vitice i ‘el-fetah’ prstenje na Bilalovu haljinu, a Abdur-Rezzak ističe: ‘El-fetah je veliko prstenje koje se nosilo u predislamsko doba.’”¹

KADA ŽENA BAJRAMOM NEMA OGRTAČ

980. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, njemu Abdul-Varis, ovome Ejjub, prenoseći od Hafse bint Sirin, koja je rekla:

“Mi smo zabranjivale našim djevojkama da Bajramom izlaze (na musalu). Kasnije nam je došla jedna žena i odsjela u domu Benu-Halefa.

ثُمَّ قَالَ حِينَ فَرَغَ مِنْهَا أَتْنَنَ عَلَى ذَلِكَ قَالَتْ امْرَأَةٌ
وَاحِدَةٌ مِنْهُمْ لَمْ يُجِبْهُ غَيْرُهَا نَعَمْ لَا يَذَرِي حَسَنٌ
مَنْ هِيَ قَالَ فَتَصَدَّقْنَ فَبَسَطَ بِلَالٌ ثَوْبَهُ ثُمَّ قَالَ
هَلُمَّ لَكُنَّ فِدَاءً أَبِي وَأُمِّي فَيُلْقِيَنِ الْفَتْحَ وَالْخَوَاتِيمَ
فِي ثَوْبِ بِلَالٍ قَالَ عَبْدُ الرَّزَّاقِ الْفَتْحُ الْخَوَاتِيمُ
الْعِظَامُ كَانَتْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ .

بَاب إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ فِي الْعِيدِ

٩٨٠. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ
قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ
قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ جَوَارِينَا أَنْ يَخْرُجْنَ يَوْمَ الْعِيدِ
فَجَاءَتِ امْرَأَةٌ فَتَزَلَّتْ قَصْرَ بَنِي خَلْفٍ فَأَتَتْهَا

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- preporučljivo je, ukoliko to neće imati loših posljedica, da bajram-namazima na musali, odvojeno od muškaraca, prisustvuju i žene, kako bi im se po obavljenoj hutbi moglo održati odgovarajuće predavanje,
- obazrivost i taktičnost službenika u ophođenju sa strankama prilikom skupljanja dobrovoljnih priloga od svijeta,
- dijeljenjem milostinje pospješuje se bolji prijateljski odnos između bogatih i siromašnih, kao i otklanjanje niza drugih društvenih neprilika,
- svaki sastanak treba koristiti za širenje i propagiranje islamske nauke, upućivati prisutne na rad dobrih, a izbjegavanje ružnih djela,
- dozvoljeno je javno i otvoreno tražiti milostinju od bogatijih na ime ispomoći siromašnijih ljudi,
- odgovor jednog čovjeka u ime prisutnih je punovažan za sve ostale učesnike skupa,
- bajram-namaz se klanja pri učenju hutbe.

Ja sam je posjetila i ona mi ispriča kako je muž njene sestre učestvovao zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u dvanaest borbi, a da je s njim, u šest od tih borbi, bila i njena sestra i da je ona pričala: ‘Služile smo bolesnike i liječile ranjenike.’ Kasnije je ona rekla:

‘Allahov Poslaniče, smeta li da neka od nas, ako nema ogrtača, ne izađe na musalu?’

‘Neka je zaogrne njena drugarica u svoj ogrtač, zajedno sa sobom, i neka tako prisustvuju dobrom poslu i dovi pravovjernika’ – odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

Kada je došla i Umm-Atijja, priča Hafsa, otišla sam joj i pitala je: ‘Jesi li čula to i to?’

‘Da, žrtvovala bih oca za njega’, a rijetko bi ona spomenula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a da ne kaže: ‘Žrtvovala bih oca za njega.’

On je rekao: ‘Neka izađu i punoljetne djevojke iz ženskih odaja’, ili je rekao: ‘...punoljetne djevojke, pa i one iz ženskih odaja’, ne zna tačno Ejub, kako je stvarno Poslanik rekao, ‘...pa i osobe sa menstruacijom, neka izađu. Žene sa menstruacijom povući će se sa musale (pri klanjanju), ali neka prisustvuju i one dobrom poslu i dovi pravovjernih!’

Potom sam upitala Atijju (kaže Hafsa): ‘Pa zar i osobe sa menstruacijom?’

‘Da’, odgovorila je ona. ‘Zar žena sa menstruacijom ne prisustvuje na Arefatu, prisustvuje tu i tu, pa i tu i tu?’²

فَحَدَّثْتُ أَنَّ زَوْجَ أُخْتِهَا غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً فَكَانَتْ أُخْتُهَا مَعَهُ فِي سِتِّ غَزَوَاتٍ فَقَالَتْ فَكُنَّا نَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى وَنُدَاوِي الْكَلْمَى فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعَلَى إِحْدَانَا بَأْسٌ إِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ فَقَالَ لِيُتَلَبَّسَهَا صَاحِبَتُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا فَلْيَشْهَدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ حَفْصَةُ فَلَمَّا قَدِمْتُ أُمُّ عَطِيَّةَ أَتَيْتُهَا فَسَأَلْتُهَا أَسَمِعْتِ فِي كَذَا وَكَذَا قَالَتْ نَعَمْ بِأَبِي وَقَلِمَا ذَكَرْتَ النَّبِيَّ ﷺ إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي قَالَ لِيَخْرُجِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوْ قَالَ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ شَاكَّ أَيُّوبُ وَالْحَيْضُ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى وَلْيَشْهَدَنَّ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ فَقُلْتُ لَهَا الْحَيْضُ قَالَتْ نَعَمْ أَلَيْسَ الْحَائِضُ تَشْهَدُ عَرَافَاتٍ وَتَشْهَدُ كَذَا وَتَشْهَدُ كَذَا .

2 Ibnu-Tin kaže: “Hadisom se podvlači potreba izlaska na musalu žena u tuđem ogrtaču, odakle slijedi zaključak, da je to još preča dužnost onih koje imaju odjeću potrebnu za kretanje van kuće.”

Tahavi napominje da je ovo vjerovatno bilo potrebno u prvim danima širenja islama, kada su muslimani bili još malobrojni, pa se prisustvom žena manifestirala masovnost i zajedništvo, dok danas ta potreba otpada.

UDALJAVANJE ŽENA SA MENSTRUACIJOM SA MUSALE

981. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Ibn Ebu-Adijj, prenoseći od Ibni-Avna, on od Muhammeda (Ibni-Sirina), da je Umm-Atijja rekla: “Naređeno nam je da Bajramom izađemo na musalu i da sa sobom izvedemo osobe sa menstruacijom, punoljetne djevojke i djevojke iz ženskih odaja.” Dok Ibni-Avn prenosi: “...punoljetne djevojke iz ženskih odaja, a što se tiče žena sa menstruacijom, one prisustvovahu skupu muslimana, njihovoj dovi, a sklanjahu se sa musale.”¹

KLANJE DEVA I DRUGE STOKE KAO KURBAN ZA KURBAN-BAJRAM NA MUSALI

982. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs, ovome Kesir b. Ferkad, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klao devu ili kakvo drugo živinče na musali.²

بَابُ اعْتِزَالِ الْحَيْضِ الْمُصَلَّى

٩٨١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ قَالَ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ أَمَرْنَا أَنْ نَخْرُجَ فَنُخْرِجَ الْحَيْضَ وَالْعَوَاتِقَ وَذَوَاتِ الْخُدُورِ قَالَ ابْنُ عَوْنٍ أَوِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتِ الْخُدُورِ فَأَمَّا الْحَيْضُ فَيَشْهَدْنَ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ وَدَعْوَتَهُمْ وَيَعْتَرِلْنَ مُصَلَّاهُمْ.

بَابُ النَّحْرِ وَالذَّبْحِ يَوْمَ النَّحْرِ بِالْمُصَلَّى

٩٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ فَرْقَدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُنْحَرُ أَوْ يَذْبَحُ بِالْمُصَلَّى.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— ženama je dozvoljeno liječiti i njegovati ranjene i bolesne muškarce koji nisu s njima u rodbinskoj vezi, — djevojke ne treba da prisustvuju mješovitim bajramskim skupovima bez odobrenja svojih staratelja, dok je to, eto, ženama i preporučljivo.

Međutim, Urva, Kasim, Jahja, Malik, a prema jednoj verziji i Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf, ne preporučuju učestvovanje žena na musali, na bajramskoj proslavi zbog mogućnosti pojave kakve smutnje i pada islamskog morala.

2 Imam kolje kurban na musali da bi time označio vrijeme nastanka klanja kurbanu i ukazao na metodu klanja po sunnetu, kao i to da kurban treba klati javno i time dati podstreka drugima.

U “Muvettau” se navodi da je Abdullah b. Omer, kada je bio bolestan i nije mogao doći na musalu na bajram-namaz, naredio Nafiju da zakolje njegov kurban javno na musali.

Ibnu-Habib smatraše da je mustehab kupovati kurban javno i klati ga javno radi podstreka drugima i pouke.

GOVOR IMAMA I PRISUTNOG SVIJETA
U TOKU BAJRAMSKE HUTBE; PITANJE
UPUĆENO IMAMU DOK DRŽI HUTBU

983. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebul-Ahves, ovome Mensur b. Mu'temir, prenoseći od Ša'bija, on od Bera'a b. Aziba, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan Kurban-bajrama održao nam je hutbu poslije obavljenog bajram-namaza i rekao: ‘Ko god klanja ovaj naš namaz, i žrtvuje kao i mi bajramsku žrtvu, on je pogodio put žrtvovanja, a ko je zaklao kurban prije bajram- namaza, to je samo obično ovčije meso.’

Potom je ustao Ebu-Burde b. Nijar i rekao:

‘Allahov Poslaniče! Allaha mi, ja sam zaklao kurban prije nego sam izašao na bajram-namaz i mislio sam da je danas dan jela i pića, pa sam pohitao i jeo, nahranio svoje ukućane i komšije.’

Na to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘To je meso obične ovce’, (a Ebu-Burde dodade):

‘Ja imam kozu u osmom mjesecu starosti i bolja je od mesa dviju ovaca, pa je li meni ona dovoljna?’

‘Da’, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ‘ali neće biti dozvoljeno poslije tebe nikome više.’”

984. PRIČAO NAM JE Hamid b. Umer, prenoseći od Hammada b. Zajda, on od Ejjuba, ovaj od Muhammeda, da je Enes b. Malik rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je prvi dan Kurban-bajrama, održao hutbu i naredio da zakolje drugi kurban svaki onaj, ko je zaklao kurban prije klanjanja bajram-namaza.

Potom je ustao jedan ensarija i rekao: ‘Allahov Poslaniče, ja imam komšije’, ili je, kaže Enes, rekao za njih, ‘...gladni su ili siromašni, i ja sam

بَابُ كَلَامِ الْإِمَامِ وَالنَّاسِ فِي خُطْبَةِ الْعِيدِ
وَإِذَا سَأَلَ الْإِمَامُ عَنْ شَيْءٍ وَهُوَ يَخْطُبُ

٩٨٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ خَطَبَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ بَعْدَ الصَّلَاةِ فَقَالَ مَنْ صَلَّى صَلَاتَنَا وَنَسَكَ نُسَكَنَا فَقَدْ أَصَابَ النُّسْكَ وَمَنْ نَسَكَ قَبْلَ الصَّلَاةِ فَتِلْكَ شَاةٌ لَحْمٍ فَقَامَ أَبُو بُرْدَةَ بْنُ نِيَّارٍ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَاللَّهِ لَقَدْ نَسَكْتُ قَبْلَ أَنْ أَخْرُجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَعَرَفْتُ أَنَّ الْيَوْمَ يَوْمٌ أَكُلُ وَشُرِبَ فَتَعَجَّلْتُ وَأَكَلْتُ وَأَطَعَمْتُ أَهْلِي وَجِيرَانِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ تِلْكَ شَاةٌ لَحْمٍ قَالَ فَإِنَّ عِنْدِي عَنَاقَ جَذَعَةٍ هِيَ خَيْرٌ مِنْ شَاتِي لَحْمٍ فَهَلْ تَجْزِي عَنِّي قَالَ نَعَمْ وَلَنْ تَجْزِي عَنْ أَحَدٍ بَعْدَكَ .

٩٨٤. حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ عَنْ حَمَّادِ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ خَطَبَ فَأَمَرَ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ الصَّلَاةِ أَنْ يُعِيدَ ذَبْحَهُ فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ جِيرَانِي إِيَّامَا قَالَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَإِيَّامَا قَالَ بِهِمْ فَقَرُّ وَإِنِّي ذَبَحْتُ قَبْلَ

zbog njih izvršio klanje prije bajram-namaza. Ja imam kozu ispod jedne godine starosti i draža mi je od mesa dviju ovaca.’

I Poslanik mu je odobrio da je žrtvuje.”

985. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu‘be, prenoseći od Esveda, on od Džunbeda koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na prvi dan Kurban-bajrama klanjao je, potom održao hutbu, a zatim zaklao kurban i rekao: ‘Ko je zaklao kurban prije nego je klanjao, neka umjesto njega zakolje drugi, a ko nije zaklao, neka ga sada, u ime Allaha, zakolje!’”¹

VRAĆANJE DRUGIM PUTEM PRI POVRATKU, POSLIJE KLANJANJA BAJRAM-NAMAZA

986. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Ebu-Tumejle Jahja b. Vadih, prenoseći od Fulejha b. Sulejmana, on od Seida b. Harisa, a ovaj od Džabira, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao bi se (sa musale) drugim putem na dan Bajrama.” U drugom senedu, Junus b. Muhammed prenosi (ovaj hadis) od Fulejha. Rekao je Muhammed b. Salt od Fulejha od Seida od Ebu-Hurejre: “Hadis Džabira (kaže Buharija) je vjerodostojniji.”

الصَّلَاةَ وَعِنْدِي عَنَّا لِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ شَاتِي لَحْمٍ
فَرَخَّصَ لَهُ فِيهَا .

٩٨٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَسْوَدِ
عَنْ جُنْدَبٍ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ ثُمَّ خَطَبَ
ثُمَّ ذَبَحَ فَقَالَ مَنْ ذَبَحَ قَبْلَ أَنْ يُصَلِّيَ فَلْيَذْبَحْ أُخْرَى
مَكَانَهَا وَمَنْ لَمْ يَذْبَحْ فَلْيَذْبَحْ بِاسْمِ اللَّهِ .

بَابُ مَنْ خَالَفَ الطَّرِيقَ إِذَا رَجَعَ يَوْمَ الْعِيدِ

٩٨٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا
أَبُو ثَمِيلَةَ يَحْيَى بْنُ وَاصِحٍ عَنْ فُلَيْحِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ
سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا كَانَ يَوْمَ عِيدِ خَالَفَ
الطَّرِيقَ تَابِعَهُ يُونُسُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ فُلَيْحٍ وَقَالَ
مُحَمَّدُ بْنُ الصَّلْتِ عَنْ فُلَيْحٍ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ وَحَدِيثُ جَابِرٍ أَصَحُّ .

¹ Na osnovu naprijed navedenih hadisa, Ebu-Hanife zaključuje da klanje kurbana spada u vadžib-obaveze muslimana. Ovaj stav imaju još imami Muhammed, Zufer i Hasan, dok Malik, Lejs, Rebija, Sevri, Evza‘i i Ebu-Jusuf ovo klanje smatraju sunnetom. Ovo mišljenje dijele još imam Šafija, Ahmed i još poneki pravници. Tahavi tvrdi da je Ebu-Hanife klanje kurbana smatrao vadžibom, a Ebu-Jusuf i Muhammed sunneti-muekkedom. Ovi posljednji, svoj stav temelje na Muhammedovoj izjavi koju donose Muslim, Nesai, Ebu-Davud, Ibnu-Madže i Ahmed u svojim hadiskim zbirkama preko Umm-Seleme u slijedećoj varijanti: “Ko vidi mladak zul-hidžeta i bude namjeravao zaklati kurban, neka ga pridrži za runo i papke!”

Klanje kurbana je, dakle, prepušteno volji i namjeri vjernika.

Ebu-Hanife svoj stav temelji na nekoliko slijedećih hadisa:

Ibnu-Madže preko Ebu-Hurejre zabilježio je ovu Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: “Ko god bude imao materijalnu mogućnost, a ne zakolje kurban, neka se ne približava našoj musali!” Istu izjavu u svojim hadiskim zbirkama ističu još Ahmed, Ishak, Ebu-Ja‘la, Darekutni i Hakim u svom “Mustedreku”. Darekutni zabilježio je preko Alije da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Bajramski kurban eliminisao je klanje i prinošenje drugih žrtava, a post uz ramazan — sve druge vrste ranijih postova.”

KADA ČOVJEKU PROĐE BAJRAM-NAMAZ, KLANJAT ĆE DVA REKATA; TAKO ĆE POSTUPITI I ŽENA I ONI KOJI SU KOD KUĆE U SELIMA

To se temelji na izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Muslimani, ovo je naš praznik!” Enes b. Malik naredio je svome oslobođenom robu, Ibnu-Ebi-Utbi u Zaviji pa je on sakupio svoje ukućane i sinove i klanjao im bajram-namaz, kao što se klanja u gradu i donosi tekbir. Ikrime kaže: “Beduini će se na Bajram skupiti i klanjati dva rekata onako kao što to čini imam.” Ata ističe: “Kada nekom prođe bajram-namaz, klanjat će dva rekata.”²

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا فَاتَهُ الْعِيدُ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ
وَكَذَلِكَ النِّسَاءُ وَمَنْ كَانَ فِي الْبُيُوتِ وَالْقُرَى

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ هَذَا عِيدُنَا أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَأَمَرَ
أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ مَوْلَاهُمُ ابْنُ أَبِي عُثْبَةَ بِالزَّوَايَةِ
فَجَمَعَ أَهْلَهُ وَبَنِيهِ وَصَلَّى كَصَلَاةِ أَهْلِ الْمِصْرِ
وَتَكْبِيرِهِمْ وَقَالَ عِكْرِمَةُ أَهْلُ السَّوَادِ يَجْتَمِعُونَ
فِي الْعِيدِ يُصَلُّونَ رَكْعَتَيْنِ كَمَا يَصْنَعُ الْإِمَامُ وَقَالَ
عَطَاءٌ إِذَا فَاتَهُ الْعِيدُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

2 Iz naslovne teme razabire se da se prvog dana propušteno kolektivno klanjanje bajram-namaza može obaviti u kasnijim danima Bajrama.

Raznolika su mišljenja o obaveznosti naknadnog klanjanja bajram-namaza:

Malik i učenjaci njegove škole smatraju da propušteni bajram-namaz nije nužno naknadno klanjati.

Pravnici hanefijske škole precizirali su gornji stav i rekli: “Čovjek kome je klanjanje zajedničkog bajram-namaza promaklo, neće ga naknadno sam naklanjavati, ali, ako se to dogodilo ljudima zajedno sa imamom, tj. cijelom džematu, oni će taj bajram-namaz, drugi dan Bajrama, kolektivno klanjati sa imamom.”

Kadihan, Evza‘i, Sevri, Ahmed, Ishak i Ibni-Munzir kažu: “Ako imam sa džematom bezrazložno propusti klanjanje bajram-namaza prvi dan Bajrama, oni ga neće više ni klanjati, a ako je to učinjeno zbog nekog razloga, klanjat će ga drugi dan Bajrama u jutarnjem vremenu. Ovo je stav i pravnik hanefijske škole koji još dodaju: “...a ukoliko ga ne klanjaju ni drugi dan Bajrama, bilo to zbog nekog razloga ili bezrazložno, neće ga više u toku preostalih dana Bajrama ni klanjati.”

Šafija je izjavio: “Kome promakne zajedničko klanjanje bajram-namaza, on će ga poslije klanjati sam, onako kao što bi klanjao za imamom.”

Šafija i Malik smatraju da čovjek, kome je promaklo klanjanje bajram-namaza zajednički za imamom, naklanjava sam po sebi dva rekata. Ebu-Sevr tumači ovaj stav i kaže, da je to po mišljenju Malika samo mustehab, a ne vadžib. Evza‘i kaže, da će takav čovjek, iako nije obavezan naklanjati bajram-namaz, klanjati dva rekata bez onih imamskih tekbira, učeći potreban kiraet u sebi.

Halifa Alija, Ibni-Mes‘ud, Sevri i Ahmed izjavili su: “Takva osoba, ako hoće, može klanjati četiri rekata.”

Ebu-Hanife kaže: “Takva osoba, ako hoće, može klanjati bajram-namaz, klanjati četiri rekata, a ako neće, može samo dva.”

Isti postupak vrijedi i za žene koje ne budu izlazile na musalu, kao i one ljude koji su slučajno ostali u svojim domovima i selima.

Ibni-Ebi-Šejbe navodi da su neki potomci Enesa b. Malika (unuk mu Ubejdulah) obavijestili Junusa, da bi Enes često sakupio Bajramom svoje ukućane i prijatelje, pa bi im Abdullah b. Utbe klanjao dva rekata bajram-namaza.

Bejheki u svom “Sunenu” sa senedom navodi: “Kada bi Enesu b. Maliku izmaklo klanjanje bajram-namaza zajednički sa imamom, on bi tada sakupio svoje ukućane i klanjao sa njima onako kao što bajram-namaz klanja imam.”

Sačuvana je uspomena dok je Enes boravio u svom domu u Zaviji, šesnaest kilometara od Basre, kada on ne bi prisustvovao klanjanju bajram-namaza u Basri, da bi sakupio svoje oslobođene robove i svoju djecu,

987. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Urva, a on od Aiše, da joj je Ebu-Bekr u danima Mine unišao, a kod nje bijahu dvije djevojčice koje su udarale u defove, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pokriven svojom haljinom. Ebu-Bekr ih je obje htio otjerati, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkri svoje lice i reče: “Ebu-Bekre, pusti ih! Ovo su dani Bajrama, i to dani Mine.”¹

٩٨٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَخَلَ عَلَيْهَا وَعِنْدَهَا جَارِيَتَانِ فِي أَيَّامٍ مَنَى تَدْفَقَانِ وَتَضْرِبَانِ وَالنَّبِيُّ ﷺ مُتَعَشٍّ بِثَوْبِهِ فَأَتَتْهُمَا أَبُو بَكْرٍ فَكَشَفَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ وَجْهِهِ فَقَالَ دَعُوهَا يَا أَبَا بَكْرٍ فَإِنَّهَا أَيَّامُ عِيدٍ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ أَيَّامُ مَنَى .

988. KAŽE Aiša: “Vidjela sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako me zaklanjaše dok gledah Etiopljane, kako u džamiji igraju (sa oružjem) i Omer to zabrani, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: ‘Ostavi ih! Ne bojte se Benu-Erfide!’”

٩٨٨. وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتُرُنِي وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى الْحَبَشَةِ وَهُمْ يَلْعَبُونَ فِي الْمَسْجِدِ فَزَجَرَهُمْ عُمَرُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ دَعُوهُمْ أَمْثَلُنِي أَرْفِدَةً يَعْنِي مِنَ الْأَمْنِ .

a potom naredio Abdullahu b. Ganiyje i on bi im svima klanjao dva rekata bajram-namaza, isto onako kao što je to i namaz građana, a sa njima bi izgovarao i tekbir poput njihovog tekbira.

Ranije navedenu Ataovu izjavu drugi su muhadisi zabilježili u nešto drugačijim varijantama.

Ferjabi u svom “Musannefu” sa senedom navodi da je Ata rekao: “Kome prođe klanjanje bajram-namaza za imamom, neka klanja sam dva rekata!” Drugi istom tekstu dodaju: “...klanjat će dva rekata izgovarajući bajramske tekbire.”

Cijelu izjavu Ikrime zabilježio je sa senedom u svojoj hadiskoj zbirci Ibni-Ebi-Šejbe u slijedećoj varijanti: “Muslimani će se skupiti na jedno mjesto i klanjati bajram-namaz, a jedan između njih bit će im imam.” Ovu izjavu Ikrime je dao za ljude na selu i na putovanju u danima Ramazanskog bajrama ili Kurban-bajrama.

¹ Kurtubi kaže da nema razilaženja među učenjacima da je pjevanje (muzika) haram zato što to spada u igru i zabavu koju svi smatraju pokudenom. Ono (pjevanje) koje nije popraćeno nečim što nije haram dozvoljeno je u maloj mjeri i to na svadbi, u danima Bajrama i slično. Bedrudin Ajni kaže da je to u mezhebu Ebu-Hanife haram, u šafijskom mezhebu mekruh, a to je i poznati stvav u malikijskom mezhebu. Osim toga, ove djevojčice su pjevale o ratu i hrabrosti i zato je to Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i dopustio. On dalje kaže nema razilaženja o tome da je haram ona pjesma koju izvode izvođači koji se time bave i koja pokreće skrivene strasti i koja opisuje žene, vino i druge zabranjene stvari. (Umdetul-kari, 6/369.)

KLANJANJE PRIJE I POSLIJE BAJRAM-NAMAZA

Ebu-Mu‘alla priča: “Čuo sam Seida (b. Džubejra) gdje prenosi od Ebu-Abbasa da je prezirao klanjanje namaza prije bajram-namaza.”

989. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, ovome Adijj b. Sabit, govoreći:

“Čuo sam Seida b. Džubejra gdje prenosi od Ibnu-Abbasa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao prvog dana Ramazanskog bajrama i klanjao dva rekata bajram-namaza, a prije i poslije toga nije ništa klanjao. Sa njim je tada bio i Bilal.”

بَابُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الْعِيدِ وَبَعْدَهَا

وَقَالَ أَبُو الْمُعَلَّى سَمِعْتُ سَعِيدًا عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
كَرَهُ الصَّلَاةَ قَبْلَ الْعِيدِ .

٩٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ
حَدَّثَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ
جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمَ
الْفِطْرِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلَهَا وَلَا بَعْدَهَا
وَمَعَهُ بِلَالٌ .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْوُتْرِ

VITR-NAMAZ

ŠTA SE PRENOSI O VITRU

990. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Nafija i Abdullaha b. Dinara, on od Ibni-Omera da je neko pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za noćni namaz. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:

“Noćni namazi su od po dva rekata, a kada se neko od vas bude bojao da je uskoro vrijeme sabah-namaza, klanjat će još jedan rekat koji će mu učiniti neparnim ono što je prije klanjao.”¹

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْوُتْرِ

٩٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا خَشِيَ أَحَدُكُمْ الصُّبْحَ صَلَّى رَكْعَةً وَاحِدَةً تُؤْتِرُ لَهُ مَا قَدْ صَلَّى .

¹ Na osnovu sadržaja prvog navedenog hadisa, Ebu-Jusuf, Muhammed, Malik, Šafija i Ahmed smatraju da se selam u noćnim nafilama predaje poslije svaka dva završena rekata. Ebu-Hanife smatra da se selam predaje poslije završenog četvrtog rekata i kod noćnih i dnevnih nafila. Ebu-Jusuf i Muhammed slažu se sa Ebu-Hanifom u pogledu selama dnevnih nafila, a u pogledu noćnih, dijele mišljenje Malika i Ahmeda.

Šafija smatra, da se i kod noćnih i kod dnevnih nafila selam predaje po završetku drugog rekata. To dokazuje nizom hadisa, zabilježenih u četiri priznate hadiske zbirke, od kojih Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava prenesena preko Ibni-Omera i u prijevodu glasi: “Noćna i dnevna nafila je od po dva rekata.”

Ebu-Hurejre je prenio: “Noćni i dobrovoljni namazi klanjaju se po dva rekata.” Istu izjavu prenijela je i Aiša. Ebu-Hanifa svoj stav temelji na nizu slijedećih hadisa:

a) za noćne nafile:

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da su Aišu pitali za namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u noći, pa je odgovorila: “On bi klanjao jacijski farz u džematu, zatim bi se vratio svojim ukućanima i klanjao još četiri rekata, a onda legao u postelju.”

Ahmed b. Hanbel u svom “Musnedu” navodi, da je Abdullah b. Zubejr rekao: “Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao jacijski farz, on bi klanjao još četiri rekata, spojivši im na ime vitra još jedan rekat, a potom bi legao.”

b) za dnevne nafile:

Muslim navodi da je Mu‘aza pitala Aišu: “Sa po koliko je rekata Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao duha-namaz (podnevna nafila)?”

“Po četiri rekata, a na to je još povećavao, koliko je to on htio” – odgovorila je Aiša.

Ebu-Ja‘la u svom “Musnedu” navodi, da je Mu‘aza izjavila, da je čula Aišu gdje kaže: “Allahov Poslanik klanjaše duha-namaz od po četiri rekata, između kojih ne bi pravio razmaka nikakvim ovozemnim razgovorom.”

Ebu-Hanife ne odbacuje u cijelosti Šafijino mišljenje, ali smatra da su ljudi preko kojih su sačuvane ove

izjave sigurnijeg pamćenja, od onih na koje se oslanja Šafija i prema tome ih se i drži kao vjerodostojnije. Šafija hadisom navedenim po Buhariji dokazuje da se vitr-namaz klanja po jedan rekat. On svoj stav potkrepljuje još Aišinom izjavom, koju Ebu-Davud donosi u ovoj varijanti: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću deset rekata, vitr sa jednim rekatom i dva rekata nakon pojave zore, što iznosi ukupno trinaest rekata."

Ebu-Hanife smatra da je Šafijin stav neodrživ, jer nema namaza od jednog rekata i da bi to bilo u kontradikciji sa brojnim vjerodostojnim hadisima.

Ebu-Hanife tvrdi da Aišinu izjavu, navedenu u Davudovoj zbirci, treba shvatiti da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao vitr s jednim rekatom spojivši ga s još dva rekata prije obavljena, tako da je njegov vitr iznosio tri rekata. Ranije obavljene nafile od osam rekata, dva rekata sabahskog sunneta i dodavši tri rekata vitra iznose upravo trinaest rekata. Kada bi vitr-namaz bio od jednog rekata, kako to misli Šafija, ukupni broj rekata nafila iznosio bi jedanaest rekata, a to znači za dva rekata manje nego što se navodi u Aišinoj izjavi.

Ebu-Hanife svoj stav opravdava još slijedećim hadisima:

– Nesai u svom "Sunenu" navodi jednu Aišinu izjavu u ovoj verziji: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije predavao selam poslije obavljena dva rekata vitr-namaza."

Hakim u svom "Mustedreku" navodi da je Aiša rekla: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitr od po tri rekata, a selam bi predavao samo na kraju vitara." Hakim kaže da je ovo vjerodostojna izjava i da ima uvjete Buharije i Muslima, mada je oni nisu uvrstili u svoje "Sahihe".

Darekutni i Bejheki sa senedom navode da je Abdullah b. Mesud rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: "Noćni vitr-namaz sastoji se od tri rekata kao i dnevni, akšam-namaz."

Nesai u svom "Sunenu" navodi preko Abdullaha b. Omera, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Akšam-namaz je vitr-namaz, pa klanjajte i noćni vitr-namaz u neparnom broju rekata!"

Svi ljudi preko kojih je sačuvana ova izjava imaju uvjete postavljene po Buhariji i Muslimu.

Tahavi navodi da je Abdullaha b. Omera neki čovjek pitao za vitr-namaz, pa mu je on odgovorio: "Znaš li ti dnevni vitr-namaz?"

"Da, znam. To je akšam-namaz" – odgovorio je.

"Istinu si rekao" – kazao je Abdullah.

Tahavi još navodi da je Ebu-Halid pitao Ebul-Aliju za vitr pa mu je Ebul-Alija odgovorio: "Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, naučili su da je vitr kao i akšam-namaz. Vitr je noćni, a akšam dnevni."

Tahavi navodi da je Enes rekao: "Vitr se sastoji od tri rekata." Tahavi navodi još da je Ibni-Mahreme kazao: "Ebu-Bekra smo zakopali noću, pa nam Omer reče: 'Nisam ja još klanjao vitr.' Omer je tada ustao na noge, a mi smo se poredali u safove iza njega. On je klanjao tri rekata i selam predao samo na kraju njih."

Ibnu-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" ističe da je Hafsa b. Umer prenio od Hasana da je rekao: "Jednoglasno je mišljenje muslimanskog svijeta da se vitr-namaz sastoji od tri rekata i da se selam predaje samo na kraju njih."

Ovu tvrdnju iznosi i Kerhi i dodaje da je jednom prilikom Sa'd b. Ebi-Vekkas klanjao samo jedan rekat vitra, pa da mu je odmah prigovorio Ibni-Mes'ud, rekavši da to nije bilo poznato u doba Vjerovjesnika, a.s.

Abdullah b. Kejs pitao je Aišu: "Koliko je Muhammed klanjao rekata vitr-namaza?"

"On je vitr klanjao: četiri dodavši još poslije tri rekata, šest dodavši im tri, osam dodavši tri, pa i devet dodavši im opet tri rekata." Prema ovoj izjavi, on nije klanjao vitr-namaz manji od tri rekata, odnosno noćne nafila manje od sedam, a veće od trinaest rekata.

Hadis u kome se spominje da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko hoće, neka klanja vitr od jedan rekat, a ko hoće, neka ga klanja od tri ili pet rekata!", odnosi se na doba kada se namaz nije još dovoljno učvrstio među tek islamiziranim muslimanima i kada se propisi o namazu nisu mogli tako odjednom shvatiti i usvojiti.

Iz teksta hadisa navedenog kod Buharije: "...klanjati će još jedan rekat, koji će mu, spojivši ga sa onim ranije obavljenim rekatima, biti vitr", jasno ukazuje da nema jednorekatnog vitr-namaza.

Trorekatni vitr sa jednim selamom na kraju usvojili su Omer, Alija, Ibni-Mes'ud, Huzejfe, Ubej b. Ka'b, Ibni-Abbas, Enes, Omer b. Abdul-Aziz i mnogi drugi ashabi i pravnici.

Nesai preko Ubejja b. Ka'ba navodi: "Allahov Poslanik je klanjao vitr-namaz s 'El-A'la', 'El-Kafirun' i 'El-Ihlas'."

991. PRENOSI Nafi' da je Abdullah b. Omer predavao selam prije posljednjeg rekata, nakon dva rekata. Čak bi i naređivao da mu se nešto i donese (poslije tog selama).”

٩٩١. وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ كَانَ يُسَلِّمُ
بَيْنَ الرَّكْعَةِ وَالرَّكْعَتَيْنِ فِي الْوُتْرِ حَتَّى يَأْمُرَ
بِبَعْضِ حَاجَتِهِ .

992. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika b. Enesa, on od Mahreme b. Sulejmana, ovaj od Kurejba, koga je Ibnu-Abbas obavijestio da je noćio kod Mejmune, a ona mu je tetka po majci.

“Legao sam”, priča Abbas “poprijeko postelje, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom suprugom leže uzduž. Spavao je do ponoći ili približno toliko, probudio se i protrljao lice da bi otjerao drijem sa očiju, proučio deset ajeta sure ‘Ali-Imran’, ustao do jedne obješene mješine, uzeo abdest, perući lijepo sve organe i ustao da klanja. Ja sam učinio isto što i on i stao pored njega. On stavi svoju desnu ruku na moju glavu, uze me za uho i uvi ga, zatim klanja dva rekata, pa opet dva, poslije još dva, iza toga opet dva, pa još dva rekata, a zatim je klanjao vitr – jedan rekat.

Tada leže i osta tako dok mu ne dođe mujezin. Onda usta, klanja dva rekata (sabahskog sunneta), izađe u džamiju i klanja sabahski farz.”

٩٩٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكِ بْنِ
 أَنَسٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ كُرَيْبٍ أَنَّ ابْنَ
 عَبَّاسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ بَاتَ عِنْدَ مَيْمُونَةَ وَهِيَ خَالَتُهُ
 فَاضْطَجَعَتْ فِي عَرْضٍ وَسَادَةٍ وَاضْطَجَعَ
 رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَهْلُهُ فِي طُولِهَا فَنَامَ حَتَّى اتَّصَفَ
 اللَّيْلُ أَوْ قَرِيبًا مِنْهُ فَاسْتَيْقَظَ يَمْسَحُ النَّوْمَ عَنْ
 وَجْهِهِ ثُمَّ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ آلِ عِمْرَانَ ثُمَّ قَامَ
 رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَى شَنْ مُعَلَّقَةٍ فَتَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ
 الْوُضُوءَ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي فَصَنَعَتْ مِثْلَهُ فَقُمْتُ إِلَى
 جَنْبِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى رَأْسِي وَأَخَذَ بِأُذُنِي
 يَفْتِلُهَا ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ
 ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ أَوْتَرَ ثُمَّ
 اضْطَجَعَ حَتَّى جَاءَهُ الْمُؤَذِّنُ فَقَامَ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ
 ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى الصُّبْحَ .

Tirmizi u svojoj hadiskoj zbirci navodi, da je Alija izjavio: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitr-namaz sa tri rekata."

Vitr-namaz se klanja u jacijskom vremenu, i ukoliko se ne obavi pravovremeno, treba ga, kako to mnogi misle, naklanjati.

U komentaru na "Muhezzeb" stoji: "Apsolutna većina pravnika smatra da vrijeme klanjanja vitr-namaza traje sve do pojave zore, a poneki da se ono proteže i poslije zore sve dok se ne klanja sabah-namaz."

Tavus je rekao: "Vitr-namaz se klanja poslije sabah-namaza."

Ebu-Sevr, Evza'i i drugi izjavili su: "Vitr treba klanjati, pa makar i sunce izašlo."

993. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Abdullah b. Vehb, ovoga obavijestio Amr b. Haris, Amru pričao Abdur-Rahman b. Kasim, prenoseći od svoga oca, a ovaj od Abdullaha b. Omera, koji priča da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Noćni namazi su dva po dva rekata i kada budeš htio da završiš, klanjaj još jedan rekat, koji će ti zajedno sa onim što si već klanjao učiniti namaz neparnim.”

Kasim b. Muhammed kaže: “Vidjeli smo, otkako znamo za neke ljude kako klanjaju vitr sa tri rekata. Svaki način (bilo jedan, bilo tri rekata) nadam se da može i nadam se da nije problem.”¹

994. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu Šu‘ajb, prenoseći od Zuhrija, on od Urve, kako ga je Aiša obavijestila, da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše po jedanaest rekata. To je bio njegov noćni namaz. Ostajao bi na sedždi, ne dižući glavu, koliko bi neko od vas mogao proučiti pedeset ajeta, a klanjao bi dva rekata prije sabahskog farza, onda bi legao na desnu stranu i tako ostao dok mu ne bi došao mujezin da klanja farz.”²

٩٩٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَلَاةُ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى فَإِذَا أَرَدْتَ أَنْ تَنْصَرِفَ فَارْكَعْ رُكْعَةً تَوَتَّرَ لَكَ مَا صَلَّيْتَ قَالَ الْقَاسِمُ وَرَأَيْنَا أَنَا وَمُنْذُ أَذْرَكُنَا يُوتَرُونَ بِثَلَاثٍ وَإِنْ كُنَّا لَوَاسِعُ أَرْجُو أَنْ لَا يَكُونَ بِشَيْءٍ مِنْهُ بَأْسٌ.

٩٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رُكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتُهُ تَعْنِي بِاللَّيْلِ فَيَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعُ رُكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُؤَذِّنُ لِلصَّلَاةِ.

1 Za konkretni slučaj Tahavi navodi da je Bekr b. Abdullah kazao: “Ibni-Omer je klanjao dva rekata i rekao služi: ‘Imamo li mi sedlo?’ Potom je ustao i klanjao još jedan rekat vitra.”

“Ovaj slučaj”, kaže Tahavi, “ukazuje da se vitr, također, sastoji od tri rekata, s tom razlikom što je Ibni-Omer zadnji rekat rastavio, od onih ranije klanjanih, svojim običnim govorom.”

Da Ibni-Omer nije zastupao mišljenje jednorekatnog vitra vidi se iz ranije gore navedenog dijaloga, kada je upitao sagovornika: “Znaš li ti dnevni vitr-namaz?”

“Znam, to je akšam-namaz” – odgovorio je sagovornik.

“Lijepo, istinu si kazao” – rekao mu je Omer.

2 Isti slučaj drugi muhadisi prikazuju u nešto drugačijoj varijanti.

Ebu-Davud ističe da je Aiša rekla: “Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću trinaest rekata, a kada bi zorom čuo ezan, klanjao bi još dva kraća rekata sunneta sabah-namaza.”

Nesaija navodi da je Aiša izjavila: “Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je noću klanjao po deset rekata, dodajući im još jedan, koji zajedno sa onim klanjanim čini vitr-namaz, te zorom još dva rekata na ime sunneta sabah-namaza, što ukupno iznosi trinaest rekata.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da je Seid b. Hašim pitao Aišu: “Ispričaj mi sve o Pejgamberovu noćnom klanjanju?” Ona mu je ispričala kao što je izneseno u njenim gornjim izjavama, pa joj je on opet rekao: “Ispričaj mi sada sve o njegovom klanjanju vitr-namaza?”

“On klanjaše vitr-namaz tako da mu je sa ranije obavljenim nafilama iznosio osam rekata i sjedaše i iza osmog i iza devetog rekata, a selam predavaše iza devetog rekata. Iza toga bi još klanjao sjedeći dva rekata, što ukupno iznosi jedanaest rekata. Kada je, moj sinko, unišao u starije godine i odebljao, klanjaše vitr koji bi, sa onim ranije

VRIJEME KLANJANJA VITR-NAMAZA

Ebu-Hurejre kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio mi je da klanjam vitr prije spavanja.”

995. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man, njemu Hammad b. Zejd, ovome Enes b. Sirin da je pitao Ibni-Omera:

“Kako ti gledaš na ona dva rekata prije sabah-namaza, da li da u njima duže učim Kur’an.”

Ibni-Omer odgovori: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi noću sve po dva rekata i obavljao vitr s jednim rekatom. On bi klanjao dva rekata prije farza sabah-namaza, kao da čuje učenje ikameta.”

Hammad kaže: “To znači, klanjao je brzo.”³

996. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, ovome A‘meš, A‘mešu pričao Muslim, prenoseći od Mesruka, a ovaj od Aiše, koja priča:

“Poslanik je klanjao vitr u svakom dijelu noći, a pred kraj života je klanjao pred zorom.”⁴

بَابُ سَاعَاتِ الْوُتْرِ

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ أَوْصَانِي النَّبِيُّ ﷺ بِالْوُتْرِ قَبْلَ النَّوْمِ .

٩٩٥ . حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ أَرَأَيْتَ الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ أُطِيلُ فِيهِمَا الْقِرَاءَةَ فَقَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ مَثْنَى مَثْنَى وَيُوتِرُ بِرَكْعَةٍ وَيُصَلِّي الرَّكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْغَدَاةِ وَكَأَنَّ الْأَذَانَ بِأُذُنَيْهِ قَالَ حَمَّادُ أَيُّ سُرْعَةٍ .

٩٩٦ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي مُسْلِمٌ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كُلَّ اللَّيْلِ أَوْتَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنْتَهَى وَتَرَّهُ إِلَى السَّحَرِ .

klanjanim nafilama, iznosio sedam rekata, sjedavši iza šestog i sedmog rekata, selam predavaše po završetku sedmog rekata. Iza toga bi klanjao sjedeći još dva rekata, što iznosi ukupno devet rekata.”

Tahavija sa senedom navodi Aišinu izjavu, da je Muhammed na vitru učio: “El-Ihlas”, “El-Felek” i “En-Nas”.

Omer je izjavio opet da je Muhammed na vitru učio: “El-A‘la”, “El-Kafirun” i “El-Ihlas”.

Iz izloženog se vidi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noću nafilu od sedam, devet, trinaest i sedamnaest rekata, pa i od ukupnog broja rekata svakodnevnih farz-namaza. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, znači, klanjao je nafilu prema svojim mogućnostima, prema vremenu i datim prilikama, a ashabi opet prenosili samo ono šta i kako su kada vidjeli: neki su prenijeli ono što je on rijetko uobičavao klanjati, a neki opet ono šta je on redovno činio; neki šta je činio u prvim danima Objave, a neki ono iz posljednjih dana njegova života.

3 Iz navedenog hadisa razabire se:

- dobrovoljni noćni namaz klanja se od po dva rekata,
- Šafiija navedenim hadisom dokazuje da se vitr sastoji od svega jednog rekata. On smatra da je prijedlog “bi” u konstrukciji “bi rek‘atin” suvišan i bez kakvog značaja, dok Ebu-Hanife smatra da prijedlog vrši svoju normalnu funkciju i ima značenje “spajanje, skupnost” toga rekata sa prethodnim,
- neposredno prije sabahskog farza klanjaju se dva rekata sunneta,
- na rekatima sabahskog sunneta uče se što kraće sure.

4 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao vitr-namaz iza jaciye u prvoj trećini noći, sredinom noći i krajem noći do pred samu zorom. Najbolje je vitr klanjati krajem noći. To čine obično pobožniji ljudi koji se

VJEROVJESNIKOVO, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, BUĐENJE SUPRUGE RADI VITR-NAMAZA

997. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, ovome Hišam, Hišamu njegov otac, prenoseći od Aiše, koja priča:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi dok ja ležim popriječena na njegovoj postelji. Kada bi htio da klanja vitr, probudio bi me, pa bih i ja klanjala vitr-namaz.”

NEKA KLANJAČ UČINI SVOJIM POSLJEDNJIM NAMAZOM VITR-NAMAZ!

998. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Ubejdullaha, ovome Nafi', od Abdullaha b. Omera prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Učinite da vaš posljednji namaz u noći bude vitr!”¹

بَابُ إِيقَاضِ النَّبِيِّ ﷺ أَهْلَهُ بِالْوُتْرِ

٩٩٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي وَأَنَا رَاقِدَةٌ مُعْتَرِضَةً عَلَى فِرَاشِهِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُوتِرَ أَيْقَظَنِي فَأَوْتَرْتُ.

بَابُ لِيَجْعَلَ آخِرَ صَلَاتِهِ وَتَرًا

٩٩٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ اجْعَلُوا آخِرَ صَلَاتِكُمْ بِاللَّيْلِ وَتَرًا.

mogu pravovremeno probuditi.

U prvoj trećini noći vitr su klanjali Ebu-Bekr, Osman, Ebu-Hurejre i Rafi', a krajem noći halifa Omer, Alija, Ibnu-Mes'ud, Ebu-Derda, Ibnu-Abbas, Ibni-Omer i mnogi drugi njegovi savremenici.

Ibni-Huzejme prenosi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pitao Ebu-Bekra:

“Kada klanjaš vitr?”

“Pred spavanje” – odgovorio je on.

Potom je pitao Omera: “Kada ti klanjaš vitr?”

“Spavam, a potom ustanem i klanjam” – odgovorio je on.

“Ti se, Ebu-Bekre, držiš onoga što je sigurno, a ti, Omere, svoje snage i odlučnosti” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– mustehab je odgoditi klanjanje vitra u što kasnije doba noći,

– klanjanje vitra spada u vadžibe.

Ebu-Tajjib kaže: “Najveći broj pravnika, te Ebu-Jusuf i Muhammed klanjanje vitra smatraju sunnetom, a samo Ebu-Hanife vadžibom.”

Ebu-Hanife svoj stav temelji još na nizu hadisa:

Ebu-Davud u svom “Sunenu” preko Burejda ističe: “Čuo sam”, kaže Burejde, “Vjerovjesnika gdje kaže: ‘Klanjanje vitra je dužnost i ko ga ne klanja, taj ne pripada nama.’ Ovu je izreku Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio tri puta, a zabilježio ju je i Hakim u svom ‘Mustedreku’.”

Ovakve izjave Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, mogle su se odnositi samo na važne obaveze, kao što su vadžib-dužnost, a nikako na sunnete.

KLANJANJE VITR-NAMAZA NA JAHACÓJ ŽIVOTINJI

999. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik, prenoseći od Ebu-Bekra b. Umera b. Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Omera b. Hattaba, on od Seida b. Jesara, koji priča:

“Putovao sam sa Abdullahom b. Omerom prema Mekki i pošto sam se bojao (pojavi) zore”, kaže Seid, “sišao sam (sa jahaće životinje), klanjao vitr i opet mu se priključio.”

“Gdje si bio?” – upita Abdullah b. Omer.

“Bojao sam se da ne nastupi zora”, rekao sam mu, “pa sam sišao i klanjao vitr.”

“Nemaš li ti u Allahovom Poslaniku idealan primjer?” upita Abdullah.

“Da, tako mi Allaha!” – rekao sam.

“Pa Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem”, (kaže Ibni-Omer) “klanjao bi vitr na devi.”²

بَابُ الْوُتْرِ عَلَى الدَّابَّةِ

٩٩٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عُمَرَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْ سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ قَالَ كُنْتُ أَسِيرُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بِطَرِيقِ مَكَّةَ فَقَالَ سَعِيدٌ فَلَمَّا خَشِيتُ الصُّبْحَ نَزَلْتُ فَأَوْتَرْتُ ثُمَّ لَحِقْتُهُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ أَيْنَ كُنْتَ فَقُلْتُ خَشِيتُ الصُّبْحَ فَنَزَلْتُ فَأَوْتَرْتُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَلَيْسَ لَكَ فِي رَسُولِ اللَّهِ ﷺ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ فَقُلْتُ بَلَى وَاللَّهِ قَالَ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُوتِرُ عَلَى الْبَعِيرِ .

Tirmizi, Nesai i Ibnu-Madže zabilježili su da je Alija rekao: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: ‘Svi koji znate učiti ma šta od Kur’ana, klanjajte namaz neparnog broja rekata – vitr. Allah je neparno biće i on voli neparnost.’”

Iz svakog imperativa, pa i ovog gore navedenog hadisa, zaključuje se obično vadžib-obaveza.

Tahavija ističe da je Huzafe Adevija izjavio da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Allah vas je ispomagao sa namazom vrednijim od krda tovarne stoke, namazom koji se obavlja u vremenu od jacije do pojave zore. To je vitr-namaz.” Skoro isti tekst ovoga hadisa navodi Tirmizi, a i Hakim u svom “Mustedreku”, ističući da su svi ljudi, preko kojih je hadis prenesen, dobri i ispravni.

Ahmed u svom “Musnedu” navodi da Ebu-Hurejre prenosi izjavu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Allah vam je dodao još jedan namaz, pa pazite na njega! To vam je vitr!”

Hakim u svom “Mustedreku” navodi da je Ebu-Seid Hudri sačuvao slijedeću Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: “Ko zaspi ne klanjajući vitr ili ga zaboravi klanjati, neka ga klanja sutra kada osvane, odnosno kada ga se sjeti.” Hakim ovaj hadis smatra vjerodostojnim i da on ima uvjete Buharije i Muslima. Taberani sa senedom navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Perite zube misvakom, držite se čisto i obavljajte namaz neparnog broja rekata – vitr. Allah je neparan i on voli nepar.”

Brojni su hadisi u kojima se naređuje ili makar preporučuje klanjanje vitr-namaza, što svakako ukazuje na njegovu važnost i potrebu redovnog obavljanja.

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– Navedenim hadisom Ata, Hasan Basri, Malik, Šafija, Ahmed Ishak i još poneki učenjaci dokazuju da putnik može vitr-namaz klanjati sjedeći na svojoj jahaćoj životinji. Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” navodi da je Abdullah b. Omer klanjao neki namaz na svojoj jahaćoj životinji, a potom na njoj obavio i vitr-namaz i rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je vitr klanjao na jahaćoj životinji.” Ovakva izjava prenesena je još od Alije i Ibni-Abbasa.

Malik je rekao: “Na jahaćoj životinji se može klanjati samo prilikom putovanja na kome putnik ima pravo na skraćeno klanjanje farz-namaza.”

VITR-NAMAZ NA PUTOVANJU

بَابُ الْوُتْرِ فِي السَّفَرِ

1000. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džuvejrije b. Esmā', prenoseći od Nafīja, a on od Ibni-Omera, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi za vrijeme puta noćni namaz, izuzev farzova, na svojoj devi i na koju bi se stranu ona, noseći ga, okrenula, on bi tako i klanjao pokretima. Vitr je klanjao na svojoj jahaćoj životinji.”¹

١٠٠٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي فِي السَّفَرِ عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ يَوْمَئِذٍ إِيمَاءَ صَلَاةِ اللَّيْلِ إِلَّا الْفَرَائِضَ وَيُوتِرُ عَلَى رَاحِلَتِهِ .

Evza'ija i Šafīja smatraju da se u konkretnom slučaju dužina puta i putovanja ne uzima u obzir, a Ibn-Hazm je rekao: “Čovjek može klanjati vitr stojeći, a i sjedeći bez ikakva razloga, a i na svojoj jahaćoj životinji.” Ibrahim Neha'i, Urve b. Zubejr, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed ne dozvoljavaju klanjanje vitra nego samo na zemlji, kao što je slučaj i sa ostalim farz-namazima. Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” navodi da je ovo bio stav h. Omera i njegova sina Abdullaha.

Sevri je rekao: “Klanjaj farz-namaz i vitr na zemlji, a nema štete ako vitr klanjaš i jašući (na jahaćoj životinji).”

Preko Mudžahida preneseno je da bi Abdullah b. Omer na putovanju klanjao na svojoj jahaćoj životinji, ma na koju se ona stranu okrenula, a kada bi htio klanjati vitr sišao bi sa jahaće životinje.

Imam Ahmed u svom “Musnedu” preko Seida b. Džubejra navodi da je Abdullah b. Omer dobrovoljne namaze (nafila) klanjao na svojoj jahaćoj životinji, a kada bi htio klanjati vitr, sišao bi i klanjao ga na zemlji. Suprotan postupak prenesen od Abdullaha, tumači se da se to odnosi na njegove mlađe dane i da je on to mogao vidjeti od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, samo u prvim danima Objave, kada se vitr-namaz nije još čvrsto ustalio među ashabima.

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- Šafīja i Malik konkretnim hadisom dokazuju, da je vitr na putovanju dozvoljeno klanjati jašući,
- farz-namaze nije dozvoljeno klanjati jašući, izuzev u nuždi,
- dozvoljeno je na putovanju klanjati mimikom fakultativne namaze na jahaćoj životinji, okrenuvši se u pravcu okretanja same životinje.

Malik smatra da jašući može klanjati samo putnik na putovanju koje dozvoljava skraćeno obavljanje farz-namaza.

Kuduri kaže: “To pravo ima putnik, koji se već nalazi izvan grada.” Neki pravnici to dozvoljavaju tek po udaljenosti od svoga mjesta od dva fersaha (šesnaest kilometara), neki tri fersaha, tj. dvadeset četiri kilometra, a neki preko jedne milje, koja iznosi četiri hiljade koraka.

Ebu-Hanife i Ebu-Jusuf dozvoljavaju obavljanje nafila jašući samo putniku.

U “Salatul-Fetava” ističe se: “Klanjanje farzova jašući, dozvoljeno je uz opravdani razlog. Jedan od tih razloga je padanje kiše.”

Od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, preneseno je: “Kada čovjek putuje pri padanju kiše i ne može naći suhog mjesta na kome bi klanjao, on će zaustaviti jahaću životinju, okrenuti je prema kibli i klanjati sjedeći na njoj mimikom (išaretom), a ako je ne može zaustaviti i umiriti, klanjat će okrenuvši se na njoj prema kibli. Ova povlastica koristi se, kada je teren toliko blatan da bi se lice klanjača pri obavljanju sedžde u njega zarilo. Jedan od opravdanih razloga je i opasnost od razbojnika, zvijeri, te starost i bolest jahača, koji se bez tuđe ispomoći ne bi mogao opet popeti na svoju jahaću životinju.”

Što se tiče sunneta za njih vrijede pravila običnih nafila, samo što radi klanjanja sabahskog sunneta treba, kaže Ebu-Hanife, sjahati, jer on konkretni sunnet smatra vadžibom.

Vitr je vadžib, kako je to izričito navedeno i u izjavi Ebu-Katade.

Malik u “Muvetta'u” navodi da su Ibni-Omera pitali: “Je li vitr vadžib?”

“Vitr bi klanjali i Vjerovjesnik i muslimani” – odgovorio je on.

To je, dakle, ustaljen običaj i put muslimana i onaj ko ga ne klanja spada među one za koje je Allah, dželle šanuhu, rekao: “On ne slijedi i ne ide putem pravovjernih.”

KUNUT DOVE PRIJE I POSLIJE RUKU'A

1001. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejžuba, a on od Muhammeda b. Sirina, da su Enesa b. Malika upitali:

“Da li je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kunut dovu na sabah-namazu?”

“Da” – odgovorio je.

Potom ga neko upita: “Je li učio Kunut dovu prije ruku'a?”

“Kratko poslije ruku'a” – rekao je on.²

1002. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdul-Vahid b. Zijad, ovome Asim, koji kaže:

“Pitao sam za Kunut dovu Enesa b. Malika.”

“Kunut dova”, rekao sam, “bila je prije ili poslije ruku'a?”

“Prije ruku'a” – odgovori.

“A taj i taj obavijestio me je, prenoseći od tebe”, dodaje Asim, “da si rekao, da je Kunut dova poslije ruku'a!”

“Pogriješio je”, kaže Enes, “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kunut dovu iza ruku'a samo jedan mjesec. Čini mi se da je poslao učeće Kur'ana, zvali su ih karije, ukupno njih sedamdeset, jednom idolopokloničkom narodu, s kojim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao mirovni ugovor. I tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kunut dovu mjesec dana i njih proklinjao (te idolopoklonike).”

بَابُ الْقُنُوتِ قَبْلَ الرُّكُوعِ وَبَعْدَهُ

١٠٠١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَقْنَتَ النَّبِيَّ ﷺ فِي الصُّبْحِ قَالَ نَعَمْ فَقِيلَ لَهُ أَوْقَنْتَ قَبْلَ الرُّكُوعِ قَالَ بَعْدَ الرُّكُوعِ يَسِيرًا .

١٠٠٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَاصِمٌ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ عَنِ الْقُنُوتِ فَقَالَ قَدْ كَانَ الْقُنُوتُ قُلْتُ قَبْلَ الرُّكُوعِ أَوْ بَعْدَهُ قَالَ قَبْلَهُ قَالَ فَإِنْ فَلَانًا أَخْبَرَنِي عَنْكَ أَنَّكَ قُلْتَ بَعْدَ الرُّكُوعِ فَقَالَ كَذَبَ إِنَّمَا قُنْتُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَعْدَ الرُّكُوعِ شَهْرًا أَرَاهُ كَانَ بَعَثَ قَوْمًا يُقَالُ لَهُمُ الْقُرَاءُ زُهَاءَ سَبْعِينَ رَجُلًا إِلَى قَوْمٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ دُونَ أَوْلِيكَ وَكَانَ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَهْدٌ فَقُنْتُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَهْرًا يَدْعُو عَلَيْهِمْ .

2 Muslim u svom *Sahihu* ističe, da su Enesa pitali za učenje Kunut dove prije ili poslije obavljenog ruku'a, pa je odgovorio: “Prije ruku'a.”

Ebu-Davud navodi od Enesa izjavu: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je učio Kunut poslije ruku'a mjesec dana, a potom ga napustio.” Neki muhadisi navode da je to učenje bilo samo dvadeset dana. Navedene izjave očito ukazuju da je učenje Kunut bilo privremenog karaktera u svim farz-namazima, a potom ostavljeno.

Učenje Kunuta poslije ruku'a zastupaju Šafija, Ebu-Bekr i Osman, a po mišljenju Ahmeda b. Hanbela, Ejžuba b. Temi i još ponekog učenjaka, to se prepušta na volju i pravo odabiranja samog klanjača.

Učenje Kunuta prije ruku'a zastupaju Ebu-Hanife, Ibni-Munzir, Omer, Alija, Ibni-Mes'ud, Ebu-Musa Eš'ari, Ibni-Omer, Ibni-Abbas, Enes, Malik, Ishak, Ibni-Mubarek i još mnogi pravници.

1003. Izvijestio nas je Ahmed b. Junus, njemu pričao Zaide, prenoseći od Tejmije, on od Ebu-Midžleza, a ovaj od Enesa koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kunut dovu mjesec dana i proklinjao Ri'l i Zekvan” (plemena).”¹

١٠٠٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ
عَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ أَبِي مَجْلَزٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ
قَتَلَ النَّبِيُّ ﷺ شَهْرًا يَدْعُو عَلَى رِغْلٍ وَذُكْوَانَ .

¹ U saferu, četvrte godine po Hidžri, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao u Nedžd sedamdeset hafiza, da tamo propagiraju islam i poučavaju svijet u učenju Kur'ana. U Bi'ri Me'unetu iznenadno ih napadne Amir b. Tufel sa pripadnicima plemena Ri'l, Zekvan i Asijje. U nastaloj borbi svi su izginuli osim Ka'ba b. Zejda, Medinelije.

Historičari navode da je spomenute godine došao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, u Medinu Ebu-Ber'a Amir b. Malik i predložio da se u Nedžd pošalje jedna grupa misionara, upućenih u islam, a da on garantuje, da im se neće nikakvo zlo nanijeti. Tamošnji je svijet, navodno, po njegovim riječima, bio zainteresiran za islam, pa mu ga treba i prenijeti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sumnjao je u iskrenost njegova prijedloga, ali je ipak spremio sedamdeset hafiza na čelu sa Munzirom b. Amrom. Po dolasku u Bi'ri Me'une, oni su po Hiramu b. Meliku poslali Muhammedovo pismo upućeno gore navedenom Amiru b. Tufelu, starješini okolnih plemena, ali ga on nije htio ni pogledati, nego je donosioca pisma dao odmah ubiti, a potom pripadnike plemena Asijje, Ri'la i Zekvana sakupio i navalio na ovu grupu ashaba. U drugom okršaju svi su izginuli osim Ka'ba b. Zejdova. Njega su neprijatelji pustili teško ranjenog, da može Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ispričati preživjelu katastrofu.

U “Mu'džemu” se ističe da je to bila grupa od trideset hafiza, i to dvadeset šest Medinelija i četiri doseljenika iz Mekke (muhadžiri), a poneki navode da je bila grupa od četrdeset ljudi.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– Kunut se učio stalno prije ruku'a, a poslije ruku'a, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio ga je u svim namazima samo mjesec dana, kada je proklinjao ljude gore navedenih plemena.

Za ovaj slučaj Ibni-Abbas je dao dosta preciznu slijedeću izjavu: “Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je učio Kunut uzastopno mjesec dana pri kraju podne, ikindije, akšama i sabah-namaza, i to kada bi na zadnjem rekatu izgovorio ‘Semi'allahu li men hamideh!’” Ovu izjavu zabilježio je Ebu-Davud u svom “Sunenu”, a Hakim u svom “Mustedreku”, navodeći da je vjerodostojna i da odgovara uvjetima postavljenim po Buhariji.

Enes u svojoj izjavi nije ništa rekao o učenju Kunuta u vitr-namazu, ali zato Ibni-Madže sa vjerodostojnim senedom preko Ubejja b. Ka'ba navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjajući vitr, učio Kunut prije ruku'a.

Tirmizi u svom “Sunenu” navodi da je Hasan b. Ali rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, me je naučio da na vitrama, umjesto Kunuta, izgovaram tekst: ‘Allahumme-dini fi men hedejte, ve afini fi men afejte, ve tevelleni fi men tevellejte, ve bakir fi ma a'tajte, ve kini šerre ma kadajte fe inneke takdi ve la jukda alejke, ve innehu la jezillu men valejte. Tebareke rabbena ve te'alejte.’”

Drugi muhadisi navode i druge dove, a naročito Kunut koji je uobičajen u našim krajevima.

Ibni-Madže izričito navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjajući vitr, učio Kunut prije ruku'a.

Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” navodi da je Ibni-Mesud rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je, klanjajući vitr, učio Kunut prije ruku'a”, a Darekutni dodaje, kako je Ibni-Mes'ud jednom bio noću, kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi vidio kako i kada on klanja vitr-namaz, a da je jednom opet poslao svoju majku nekoj od njegovih supruga, da i ona vidi kako Pejgamber, sallallahu alejhi ve sellem, klanja vitr, i po izvidu da je izjavio: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je učio Kunut prije obavljenog ruku'a.”

Podijeljena su mišljenja o vremenu učenja Kunuta na vitru.

Kunut se uči prije ruku'a neposredno po završenom učenju Kur'ana po mišljenju Ibni-Mes'uda, Sufjan Sevrija, Ibni-Mubareka, Seida b. Džubejra, Ebu-Musa Eš'arije, Ebu-Hanife i još mnogih njihovih savremenika.

1004. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Isma'il, ovome Halid, prenoseći od Ebu-Kilaba, on od Enesa koji je rekao:

“Kunut dova je učena akšamom i sabahom.”²

١٠٠٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ الْقُنُوتُ فِي الْمَغْرِبِ وَالْفَجْرِ .

2 Šafi'ija navedenim hadisom dokazuje da Kunut treba učiti pri kraju farza sabahskih namaza. On svoje mišljenje potkrepljuje još izjavom Bera'a koju Ebu-Davud donosi u slijedećem vidu: “Vjerovjesnik je Kunut učio na sabahu”, a Ibnu-Mu'az dodaje: “I u akšamu.”

Hadis naveden kod Buharije zabilježili su u svojim zbirkama i svi ostali priznati muhadisi.

Hanefije smatraju da se konkretni hadis, naveden po Buhariji, odnosi na ranije spomenutu pogibiju sedamdeset hafiza kod Bi'ri Me'une, a hadisi u kojima se ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, do svoje smrti učio Kunut na sabahu nisu posve sigurni, tim prije što se sigurno zna da Kunut na sabahu nisu učili halifa Omer, Ibnu-Abbas, Abdullah b. Omer, Ibni-Zubejr, Ebu-Bekr, Seid b. Džubejrov, Ibrahim Neha'ija i još mnogi drugi.

Ibni-Omer i Tavus izjavili su: “Učenje Kunuta na sabahu je novotarija (bid'at).”

Tirmizija navodi da je Ebu-Malik Ešdže'ija od svoga oca prenio: “Klanjao sam za Vjerovjesnikom i on nije učio Kunut, kasnije sam klanjao za Ebu-Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom, ali ni oni nisu učili Kunut na sabahu. To je, sinak, izmišljena novotarija.” Ovo je, kaže Tirmizi, vjerodostojna izjava i u praksi prihvaćena od najvećeg broja učenjaka, dok su izjave suprotnog sadržaja izmišljene.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ

TRAŽENJE KIŠE

TRAŽENJE KIŠE I IZLAZAK (NA MUSALU)
VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI
VE SELLEM, RADI TRAŽENJA KIŠE

بَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ وَخُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ
فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

1005. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra, on od Abdullaha b. Temima, a ovaj od svoga amidže, koji je rekao:

“Izašao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na musalu radi molitve za kišu. Svoj je ogrtač izvrmuo.”¹

١٠٠٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ
خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي وَحَوْلَ رِدَائِهِ.

¹ Izvrtanje odjeće aludira na promjenu vremena. Odjeća podesna za izvrtanje, prevrne se tako, da se desni rukav navuče na lijevu ruku, a lijevi rukav na desnu, dok kod odjeće, nepodesne za izvrtanje, to se postiže tako, da se gornji dio takve haljine, kao što je čaršaf i slično, koristi u obrnuto uobičajenoj formi. Kod kape se to postiže tako, da se ona samo izvrti i tako naizvrat stavi na glavu.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— “Obred za traženje kiše sastoji se”, kaže Ebu-Hanife, “samo od dove sa molbom opraštanja grijeha, a kolektivno klanjanje namaza nije ozakonjen obred.” Na ovo mišljenje, pisac “El-Hidaje” dodaje: “Ako svijet hoće nafilu-namaz klanjati pojedinačno, to mu je dozvoljeno.” Ovo mišljenje podržava i Ibrahim Neha‘i.

Ibni-Ebi-Šejbe navodi u svom “Musannefu”, da je Ata b. Mervan bio sa halifom Omerom na kišnoj dovi i da je Omer tom prilikom molio Allaha samo za oprost grijeha.

Po mišljenju Ebu-Jusufa i Muhammeda, imam će sa prisutnim kolektivno obaviti dva rekata onako kao što se oni klanjaju kod bajram-namaza. Ovo mišljenje zastupaju još Malik, Šafija i imam Ahmed;

— činjenje kišne dove je priznat čin,

— izvraćanje vanjske odjeće u toku obreda je samo sunnet kod nekih pravnika.

Ebu-Hanife izvrtanje odjeće ne smatra sunnetom, jer je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, slučajno tada uradio, aludirajući na preokret vremena. Međutim, imam, ako hoće, može to učiniti, ali da ga u tom prisutni ne oponašaju. Ovo mišljenje dijele još Seid b. Musejjeb, Urve, Sevri, Lejs, Ibnu-Vehb i drugi njihovi savremenici, dok Malik, Šafija i Ahmed smatraju da i prisutni svijet treba, po ugledu na imama, izvrtati svoje haljine.

DOVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM:

“ALLAHU MOJ, DAJ (MUDAR PLEMENU)
GODINE TEŠKE POPUT JUSUFOVIH
GODINA!”

1006. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Mugira b. Abdur-Rahman, prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'radža, a ovaj od Ebu-Hurejre, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon dizanja glave sa posljednjeg ruku'a, govorio:

“Allahu moj, spasi Ajjaša b. Ebi-Rebija! Allahu moj, spasi Seleme b. Hišama! Allahu moj, spasi Velida b. Velida! Allahu moj, spasi potlačene vjernike!

Allahu moj, pojačaj svoj pritisak na Mudar pleme i učini, Allahu moj, da živi godinama poput Jusufovih (glavnih) godina!”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još bi rekao: “Gifar plemenu, neka Allah oprosti, a Eslem pleme neka Allah spasi!”

Ibnu-Ebi-Zinad kaže, prenoseći od svoga oca: “Sve je ovo bilo za vrijeme sabah-namaza.”¹

1007. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebu-Šejbe, njemu Džerir, prenoseći od Mensura, on od Ebu-Duha'a, a ovaj od Mesruka, koji je rekao: “Bili smo kod Abdullaha (b. Mes'uda) i on reče: “Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

بَابُ دُعَاءِ النَّبِيِّ ﷺ أَجْعَلَهَا عَلَيْهِمْ سِنِينَ
كَسَنِي يُوسُفَ

١٠٠٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا مُغِيرَةُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ يَقُولُ اللَّهُمَّ أَنْجِ عِيَّاشَ بْنَ أَبِي رَيْيَعَةَ اللَّهُمَّ أَنْجِ سَلَمَةَ ابْنَ هِشَامٍ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْوَلِيدَ بْنَ الْوَلِيدِ اللَّهُمَّ أَنْجِ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اللَّهُمَّ اشْدُدْ وَطَأَتَكَ عَلَى مُضَرَ اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا سِنِينَ كَسَنِي يُوسُفَ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ غِفَارُ غَفَرَ اللَّهُ لَهَا وَأَسْلَمَ سَالَمَهَا اللَّهُ قَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ هَذَا كُلُّهُ فِي الصُّبْحِ .

١٠٠٧. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا رَأَى

¹ Spomenuta u hadisu, Gifar i Eslem plemena su zahvaljujući Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, dovi prešla na islam u prvim danima njegova širenja, učinila potrebnu uslugu islamskoj zajednici i spasila se ranijih zabluda.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— kako se god vjernik i prijatelj može blagosiljati tako se i neprijatelj može proklinjati. Neki pravnici kažu da je dozvoljeno proklinjati samo neprijatelja koji stvarno krši božanske zakone i ugrožava muslimane, dok za ostale treba Allaha moliti, da ih on uputi na pravi put. Ovako su postupali i drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ovaj, kao i onaj raniji hadis ukazuje da je učenje dove u sabah-namazu, bila ona u vidu blagoslova ili proklinjanja, vršena samo privremeno, i u određenom cilju. Poneki pravnici navode, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio konkretnu dovu i na jaciji, a neki kažu, da je on to učio i na podne-namazu.

primijetio da se svijet okreće od islama, rekao je: ‘Allahu moj, kazni ih sa sedam godina, poput onih sedam Jusufovih godina!’

Njih je snašla sušna godina u kojoj se sve osušilo, tako da su jeli kože, lešine i mrljine. Kada bi neko od njih pogledao prema nebu, vidio bi usljed gladi samo prašinu – dim.

Tada mu je došao Ebu-Sufjan i rekao: ‘Muhammede, ti naređuješ poslušnost Allahu i održavanje rodbinskih veza, a tvoj narod već propade, pa se moli Allahu za njih!’

Uzvišeni Allah je rekao: ‘Čekaj dan kada će iz neba dim izaći!’ ... i citira do ... ‘vi ćete se povratiti porocima, kada ih snažno zgrabimo i Mi ćemo im se, uistinu, osvetiti.’”

“Izraz ‘grabljenje’ odnosi se”, kaže Ibni-Mes‘ud, “na dan poraza idolopoklonika na Bedru, a termini ‘dim’, ‘zgrabljenje’, ‘kažnjavanje’ i ajet iz sure ‘Er-Rum’ su se već obistinili.”²

مِنَ النَّاسِ إِذْ بَارَأَ قَالَ اللَّهُمَّ سَبْعَ كَسْبَعٍ يُوسُفَ
فَأَخَذْتَهُمْ سَنَةً حَصَّتْ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى أَكَلُوا
الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ وَالْجِيفَ وَيَنْظُرُ أَحَدُهُمْ إِلَى السَّمَاءِ
فَيَرَى الدُّخَانَ مِنَ الْجُوعِ فَاتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ
يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ
قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى
(فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) إِلَى قَوْلِهِ
(إِنَّكُمْ عَائِدُونَ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا
مُنتَقِمُونَ) فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَدْرٍ وَقَدْ مَضَتْ الدُّخَانُ
وَالْبَطْشَةُ وَاللِّزَامُ وَآيَةُ الرُّومِ .

2 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izazvan uvredama mekkanskih idolopoklonika, prokleo ih je, i pošto ih je kletva stigla, oni su preko Ebu-Sufjana molili Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, blagoslov. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na ime odgovora citirao je Ebu-Sufjanu šest ajeta sure “Ed-Duhan”, i to od desetog do šesnaestog ajeta koji u prijevodu glase: “Iščekuj dan u kome će se nebo obaviti jasnim dimom. To je bolna kazna. Allahu naš, (kazat će oni) otkloni od nas ovu kaznu, a mi ćemo sigurno biti pravi vjernici. Otkud da oni sada prihvate uputu! A njima je već poodavno došao istinski Poslanik i oni su se od njega okrenuli i rekli: ‘To je on samo od nekoga drugog poučen i on je lud. Mi od vas samo malo otklanjamo kaznu, jer ćete se vi opet povratiti svojim uobičajenim porocima. Toga dana ćemo ih zgrabiti velikom snagom i Mi ćemo im se za to osvetiti.’”

Allah im u citiranim ajetima nagovještava, da im glad i bijedu samo privremeno otklanja, a čim se budu opet povratili svojim porocima, On će ih ščepati svojom snagom i konačno uništiti.

Sva obećanja Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ostvarila su se, bilo odmah, bilo kasnije, pa tako i ova navedena u gore izloženom hadisu.

Borbe između Perzijskog i Istočnog rimskog carstva vođene u VII stoljeću, ovjekovječene su i u Kur’anu. Perzijanci su koncem 616. godine zauzeli sve istočne pokrajine Bizantije i približili se Carigradu, i tom prilikom su pobili na stotine hiljada kršćana i Jevreja. Muslimani su sažalijevali poraz kršćana, jer su to sljedbenici Evandjelja, dok su se idolopoklonici tome radovali i predbacivali muslimanima, kako će to oni jednog dana učiniti muslimanima.

Kao odgovor na njihova predbacivanja, objavljeno je prvih deset ajeta “Er-Rum” poglavlja. U prvom i drugom ajetu priznaje se poraz Bizantinaca, a u trećem i daljim, da će oni za “nekoliko godina pobijediti” Perzijance. Ova je vijest obradovala muslimane. Ebu-Bekr se u diskusiji sa Ebu-Džehelom opkladio da će Bizantinci u roku od pet godina pobijediti Perzijance. Ebu-Bekr je o ovoj opkladi, koja je tada još bila dozvoljena, obavijestio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu je rekao: “Kur’anski izraz: ‘Bid’a sinine’ – nekoliko godina, znači vrijeme od tri do devet godina. Opkladu i vrijeme treba duplirati.” Devet godina po objavljenom ajetu, a četvrte po Hidžri, upravo porazom idolopoklonika na Bedru, porazili su Bizantinci vatropokloničke Perzijance. Time je kur’ansko nagovještenje bilo ostvareno pred licem cijelog svijeta.

SVIJET MOŽE OD IMAMA TRAŽITI DA MOLI ZA KIŠU KADA IH POGODI SUŠA

1008. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Ebu-Kutejbe, ovome Abdur-Rahman b. Abdullah b. Dinar, prenoseći od svoga oca, koji kaže:

“Čuo sam Ibni-Omera da izgovara stihove Ebu-Taliba:

‘On je bijela – svijetla lica, i kiša iz oblaka traži se njegovim licem.

On je napajalište sirotih i zaštita udovica.”

1009. KAŽE Omer b. Hamza da mu je pričao Salim, prenoseći od svoga oca: “Sjetim se riječi pjesnika, gledajući u lice Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok moli za kišu. Ne bi ni sišao s minbera, a svi slapovi bi potekli.”

“On je bijela – svijetla lica i kiša se moli njegovim licem.

On je napajalište sirotih i zaštita udovih.”

Ovo su riječi Ebu-Taliba.¹

1010. PRIČAO NAM JE Hasan b. Muhammed, njemu Muhammed b. Abdullah, ensarija, ovome njegov otac Abdullah b. Musenna’a, prenoseći od Sumame b. Abdullaha b. Enesa, a on od Enesa, da bi Omer b. Hattab, radijallahu anhum, molio, kada bi ih zadesila suša, za kišu preko Abbasa b. Abdul-Muttaliba, govoreći:

بَابُ سُؤَالِ النَّاسِ الْإِمَامَ الْإِسْتِسْقَاءَ إِذَا قَحْطُوا

١٠٠٨. حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ عَلِيٍّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو قَتَيْبَةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَتَمَثَّلُ بِشُعْرِ أَبِي طَالِبٍ وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ . ثُمَّ الْيَتَامَى عِصْمَةً لِلْأَرَامِلِ .

١٠٠٩. وَقَالَ عُمَرُ بْنُ حَمْزَةَ حَدَّثَنَا سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ رَبِّمَا ذَكَرْتُ قَوْلَ الشَّاعِرِ وَأَنَا أَنْظُرُ إِلَى وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ يَسْتَسْقِي فَمَا يَنْزِلُ حَتَّى يَجِيْشَ كُلُّ مِزَابٍ وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْغَمَامُ بِوَجْهِهِ . ثُمَّ الْيَتَامَى عِصْمَةً لِلْأَرَامِلِ وَهُوَ قَوْلُ أَبِي طَالِبٍ .

١٠١٠. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُثَنَّى عَنْ ثُمَامَةَ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ

¹ Abdullah b. Omer citirao je samo jedan stih iz Ebu-Talibove “Lamije”, pjesme od sto deset stihova, u kojoj on iznosi neprijateljsko držanje idolopoklonika prema Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegove vrline te zaštitu i simpatije prema njemu, njegovim rođacima i prijateljima.

Kišne dove, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je priliku da čini tek u Medini, a navedenu “Lamiju”, Ebu-Talib je spjevao u Mekki, kada je Abdul-Mutalib činio kišne dove sa Kurejšijama, pokraj koga bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, samo kao dječak stajao. Sadržaj mnogih stihova “Lamije” predskazuje na Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, koje je Ebu-Talib znao još od ranije, preko izjave Behire iz Busra’a.

Navedeni slučaj spominju u svojim hadiskim zbirkama još Ibni-Madže, Nesai i Ahmed.

“Allahu moj, mi smo ti se obraćali našim Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa si nas napajao kišom. Sada ti se obraćamo i molimo stricem našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nas napoji!”

(Enes) priča: “I bili bismo napajani i darovani kišom.”²

IZVRAĆANJE OGRTAČA PRILIKOM NAMAZA ZA KIŠU

1011. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Vehb b. Džerir, ovoga obavijestio Šu‘be, prenoseći od Muhammeda b. Ebu-Bekra, on od Abbada b. Temima, ovaj od Abdullaha b. Zejda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio kišu i tom prilikom izvratio svoj ogrtač.

1012. PRIČAO NAM JE Alija b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Abdullah b. Ebu-Bekr, on čuo od Abbada b. Temima, gdje priča njegovom ocu, prenoseći od svoga strica Abdullaha b. Zejda, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao na musalu i molio za kišu. Tom prilikom okrenuo se prema kibli, izvratio svoj ogrtač i klanjao dva rekata.

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ إِذَا قَحَطُوا اسْتَسْقَى بِالْعَبَّاسِ ابْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا فَتَسْقِينَا وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاسْقِنَا قَالَ فَيُسْقَوْنَ .

بَابُ تَحْوِيلِ الرِّدَاءِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

١٠١١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَسْقَى فَقَلَبَ رِدَاءَهُ .

١٠١٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ أَنَّهُ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ يُحَدِّثُ أَبَاهُ عَنْ عَمِّهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ إِلَى الْمَصَلَّى فَاسْتَسْقَى فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ وَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَانَ

2 Ibni-Kudame smatra da se ovaj slučaj zbio “Rimadet godine”, a to je 18. godine po Hidžri, kada je devetomjesečna suša sve usjeve i drveće osušila i mnoge krajeve pretvorila u pješčanu mrtvu pustinju. Historičari navode da je Ebu-Bekr izašao da isprati vojsku, upućenu na odmetnike i da je tom prilikom Abbasu rekao: “Abbasu, moli Božiju pomoć! Ja se nadam i vjerujem, da tvoja molba neće biti uzaludna zbog tvog rodbinskog odnosa sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem.”

Ebu-Salih je izjavio da se Omer popeo sa Abbasom na minber i rekao: “Allahu moj, molimo Te amidžom Tvoga Vjerovjesnika, pa obdari nas kišom i ne ostavljaj nas očajnim!” Iza toga je rekao: “Oče Fadilov, moli i ti!”

Na Omerov prijedlog Abbas je proučio dovu slijedećeg sadržaja: “Allahu naš, svaka nesreća je posljedica ljudskih grijeha i propusta, što se otklanja samo iskrenim pokajanjem. Ovaj se narod okrenuo prema Tebi radi mene, radi moga rodbinskog odnosa sa Vjerovjesnikom, a ove naše ruke prema Tebi dignute su radi oprosta učinjenih grijeha i iskrenog našeg pokajanja, pa obdari nas kišom!”

“Potom su se”, kaže Ebu Salih, “iz neba spustili valovi kiše poput brda, pa je usjev rodio i svijet dobro proživio.”

Iz hadisa se još razabire:

- pohvalno je da kišnoj dovi prisustvuju dobri i pobožni ljudi,
- veliko poštovanje Abbasu i skromnost Omerova,
- pristup i učestvovanje u obredu kišne dove je svakome slobodno.

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Ibni-Ujejne bi pričao:

‘Abdullah b. Zejd je predlagač teksta ezana. Međutim, to je greška, on je Abdullah b. Zejd b. Asim Mazini, ensarija.’”¹

ابْنُ عُيَيْنَةَ يَقُولُ هُوَ صَاحِبُ الْأَذَانِ وَلَكِنَّهُ وَهُمْ
لَأَنَّ هَذَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدِ بْنِ عَاصِمٍ الْمَازِنِيُّ مَازِنُ
الْأَنْصَارِ .

1 Iz navedenog hadisa razabire se:

— da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, radi učenja kišne dove izlazio na otvoren širi teren. To je on činio svakako radi učestvovanja što većeg broja vjernika i boljeg iskazivanja bogobožnosti i skrušenosti prema Allahu.

Ibni-Hibban smatra da je konkretni Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, izlazak bio u mjesecu ramazanu, 6. godine po Hidžri;

— namaz za kišu je ozakonjen čin. Ona se obavlja okrenutog lica prema kibli i pri učenju dove može se vanjska haljina naizvrat obući,

— prigodni govor (hutba) obavlja se prije klanjanja dvorekatnog namaza, a može i po obavljenom namazu, što neki smatraju još umjesnije i bolje.

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da je Aiša rekla: “Svijet se potužio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na sušu, pa je on naredio da mu se na musali postavi minber i odredio je dan kada će se narod iskupiti. Potom je”, kaže Aiša, “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao. Kada se pokazao samo rub sunca, sjeo je na minber, izgovorio tekbir, iskazao zahvalu Allahu, a potom nastavio: ‘Vi se žalite na nerodnost vaših krajeva, na dugotrajnu sušu, a Allah vam je rekao, da Ga za sve molite i obećao da će vam se u tom odazvati.’

Potom je proučio dovu koja u prijevodu glasi: ‘Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, blagom i milostivom, Gospodaru Sudnjeg dana. Nema Boga osim Jedinog Allaha i On čini što hoće.

Allahu moj, Ti si jedini Bog i nema drugog osim Tebe. Ti si bogat, a mi smo pravi siromasi, spusti nam kišu i ojačaj nas i održi do smrti!’

Istovremeno je držao dignute svoje ruke toliko da mu se ukazala bjelina ispod pazuha, leđima se okrenuo svijetu i izvratio ogrtač. Iza toga okrenuo se svijetu, sišao sa minbera i klanjao dva rekata.

Po izvršenom obredu, Allah je dao oblak, grmljavinu i sijevanje svjetlice, a potom, Božijom voljom, propadala je i kiša i on nije došao ni do svoje džamije, a potoci su protekli. Pošto je vidio, kako brzo idu u sklonište, osmjehnuo se toliko, da su mu se zubi očnjaci ukazali, a potom rekao: ‘Svjedočim da je Allah svemoćan, a i da sam ja Njegov rob i poslanik.’”

Ahmed b. Hanbel preko Abdullaha b. Zejda navodi slučaj, kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovaj obred počeo klanjanjem, a hutbu je održao iza obavljenog namaza. Izloženo ukazuje da su oba vida ovog obreda dozvoljena,

— namaz za kišu sastoji se od dva rekata.

Ebu-Davud navodi kako je Ibni-Abbas učio dovu, izgovarao tekbir, a potom klanjao dva rekata, onako kao što se oni klanjaju prilikom Bajrama. Na osnovu ovoga, Hattabi smatra da se namaz za kišu klanja uz izgovor šest tekbira poput onih u bajram-namazima. Ovo mišljenje dijeli još Šafija, Seid b. Musejjeb, Omer b. Abdul-Aziz, Mekhul, Muhammed b. Džerir-Taberi.

Najveći broj pravnika smatra da se ovaj namaz obavlja kao svaka obična nafile, otpočeta jednim početnim tekbirom. Ovo mišljenje zastupaju Malik, Sevri, Evza‘i, Ishak, Ahmed, Ebu-Sevr, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed.

Ebu-Davud kaže: “Vjernik ovdje ima pravo odabiranja, ako hoće, izgovarat će šest tekbira poput onih u bajram-namazu, a ako hoće može ih izostaviti. Važno je da se namaz otpočne izgovorom tekbira.”

Hakim u svom “Mustedreku”, a Darekutni i Bejheki u svojim “Sunenima” sa senedom ističu da je Talha izjavio: “Poslao me Mervan Abbasu, da ga pitam za uobičajeni red namaza za kišu.”

“Način obreda za kišnu dovu je isti kao kod bajram-namaza, samo što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izvrćao svoju odoru i njenu desnu stranu stavljao na svoje lijevo rame, a lijevu stranu na desno rame. Klanjao je po dva rekata, na prvom bi izgovorio sedam tekbira i proučio suru ‘Sebbi-hisme rabbikel-‘la’, a na drugom ‘Hel etake hadisul-gašije’, a potom izgovorio pet tekbira.”

Nesai kaže da je primjena ovoga postupka napuštena, Buharija da je nepoznata, a Ebu-Hatem da spada u grupu slabih hadisa;

KIŠNA DOVA U DŽAMIJI U KOJOJ SE KLANJA DŽUMA

بَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ فِي الْمَسْجِدِ الْجَامِعِ

1013. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Ebu-Damre Enes b. Ijad, ovome ispričao Šerik b. Abdullah b. Ebu-Nemir, kako je čuo Enes b. Malika gdje spominje da je neko unišao jednog petka na vrata (džamije), koja su bila prema minberu, dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu, okrenuo se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i stojeći rekao:

“Allahov Poslaniče, stoka propada i putovati ne možemo, pa moli Allaha da nam pomogne!”

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

١٠١٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَرِيكُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ أَبِي نَمِرٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ يَذْكُرُ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ مِنْ بَابٍ كَانَ وَجَاهَهُ الْمِنْبَرِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغِيثُنَا

— namaz za kišu obavlja se danju u vremenu bajram-namaza, a poslije proučene Fatihe, uči se sure koje je uobičajeno učiti na bajram-namazu,

— Ebu-Hanife smatra da kolektivno klanjanje namaza za kišnu dovu nije potrebno, ali je dozvoljeno da ga prisutni pojedinačno obavljaju. Ovaj se obred, dakle, sastoji samo od dove za molitvu da padne kiša i molitve za oprost grijeha, kako je to u Kur'anu rečeno: “Molite Allaha za oprost, a On prašta. On vam šalje kišu sa neba.”

Pored izloženog postoji niz predanja u kojima se ne spominje da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao ma kakav namaz.

Ibni-Madže navodi da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao jedan čovjek i rekao: “Allahov Poslaniče, moli Allaha da nam padne kiša!” Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, digao je ruke i proučio dovu slijedećeg sadržaja: “Allahu moj, spusti nam obilnu rodnu kišu, kišu korisnu, a ne štetnu!” Kasnije su mu se potužili na preobilnu kišu i rekli: “Allahov Poslaniče, porušit će nam se kuće!” Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio je: “Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!” Utom se oblak počeo povlačiti desno i lijevo.

Taberi navodi da je Ibni-Umame rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao u džamiji duha-namaz, izgovorio tri tekbira, a potom proučio dovu ovog sadržaja: ‘Allahu moj, podari nam kišu’ — rekavši to tri puta — ‘Allahu moj, omogući nam da imamo masnoće, mlijeka, loja i mesa!’

Na nebu nismo tada vidjeli nikakva oblaka. Utom je zapuhao jak vjetar, uzdigao prašinu, nagomilao oblake i kiša je otpočela padati, a svijet uz viku i galamu zbijao se pod krovove džamija i svojih kuća.”

Bejheki u svom “Sunenu” sa senedom navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, molio za kišu samo dovom ovog sadržaja: “Allahu moj, podari nam dobru i blagorodnu kišu koja će ispomoći tvoje robove, omogućiti punjenje vimena mužom i koristiti usjevima!”

Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci ističe, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, učio samo kraću dovu, koja u prijevodu znači: “Allahu moj, podari kišu i napoj svoje robove i svoje životinje, prospi na nas Svoju milost i oživi obamrli Svoj grad!”

Ebu-Davud, također, navodi da je iz Nedžda došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, neki čovjek i rekao: “Allahov Poslaniče, mi smo u oskudici i propadosmo, pa moli Allaha za nas!” Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom je proučio samo dovu.

Navedeni i još mnogi drugi slučajevi potvrđuju ispravnost stava Ebu-Hanife da se ritual za kišnu dovu sastoji samo od dove i molbe za oprost grijeha, a pojedinačno klanjanje nafile, da je dozvoljeno, ali ne i propisano kao sunnet.

podigne ruke”, priča Enes, “i izgovori: ‘Allahu moj, napoji nas! Allahu moj, napoji nas! Allahu moj, napoji nas!’”

“Allaha mi”, nastavlja Enes, “na nebu nismo primijetili ni oblaka, pa ni oblačka, niti išta. Između nas i (brda) Sel’a nije bilo nikakve kuće ili zgrade da bi nam zaklonila (pregled). Iza Sel’a se pojavio oblak poput štita i kada je stigao nasred neba, raširi se i kiša počne padati.”

“Allaha mi”, nastavlja Enes, “nismo više vidjeli sunca šest dana.”

Slijedećeg petka, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu, uniđe na ista vrata neko, okrenu se prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: “Allahov Poslaniče, stoka propada, a putevi se prekidoše, pa moli Allaha da kišu zaustavi!”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podigne ruke i izgovori: “Allahu moj, oko nas je, a ne na nas! Allahu moj, na (brežuljke) brda, na visoravni, na planine, na doline i rastinje!”

Kiša presta da pada, izašli smo i išli po suncu.

“Pitao sam Enesa”, kaže Šerik, “je li to bio onaj isti, prvi čovjek?”

“Ne znam” – odgovorio je Enes.¹

قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا اللَّهُمَّ اسْقِنَا قَالَ أَنَسٌ وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلَا قَرَعَةً وَلَا شَيْئًا وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ قَالَ وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُمَسِّكْهَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْأَكَامِ وَالْجِبَالِ وَالْأَجَامِ وَالظُّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَانْقَطَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ قَالَ شَرِيكَ فَسَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَهَوَ الرَّجُلُ الْأَوَّلُ قَالَ لَا أَدْرِي .

¹ Iz navedenog hadisa razabire se:

- dijalog sa imamom koji je već na minberu može se voditi samo ako je potrebno,
- hutba se obavlja stojeći i ona neće biti prekinuta, odnosno pokvarena, zbog nečijeg pitanja sa strane ili zbog padanja kiše,
- dozvoljeno je i poželjno zamoliti dobre i pobožne ljude da oni osobno uče kišnu dovu,
- tekst kišne dove može se ponoviti više puta,
- kišnu dovu hatib može obaviti u toku hutbe na minberu, uključivši je u redovnu dovu hutbe,
- nije obavezna dužnost da imam, a ni ostali prisutni, izvraćaju svoju odjeću i okreću se prema kibli,
- da se obred za kišnu molitvu sastoji iz dove i molbe za oprost grijeha, a dvorekatni namaz ljudi mogu pojedinačno klanjati.

KIŠNA DOVA PETKOM ZA VRIJEME HUTBE NE OKREĆUĆI SE KIBLI

1014. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Ismail b. Dža'fer, prenoseći od Šerika, a ovaj od Enesa b. Malika da je jednog petka unišao u džamiju neki čovjek na vrata koja su bila prema Omerovoj kući, zvanoj "Darul-kadai", dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu. Taj čovjek okrenu se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, blago (stoka) propade i putovati ne možemo, pa moli Allaha da nam dadne kišu!"

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke i izgovori: "Allahu moj, daruj nas kišom! Allahu moj, daj nam kišu! Allahu moj, daj nam kišu!"

"Allaha mi", kaže Enes, "nismo vidjeli na nebu nikakav oblak, a ni oblačak. Između nas i brda Sel' nije bila nijedna građevina, niti bilo kakva kuća (koja bi nam nebo zaklanjala). Tada se iza Sel'a pojavio oblak poput štita, i kada je stigao nasred neba, raširio se i otpočela je padati kiša. Tako mi Allaha, ne vidjesmo više sunca šest dana!"

Slijedeće džume, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stajao i držao hutbu, uniđe neki čovjek na ista vrata, okrenu se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, stoka nam propada, a putevi se isprekidaše, pa moli Allaha da je od nas povuče!"

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke", priča Enes, "i reče: 'Allahu moj, oko nas je, a ne na nas! Allahu moj, na brežuljke, na visoravni, uvale dolina i na rasadnike!'"

"I kiša se povuče" – priča Enes. "Izašli smo i šetali po suncu."

Šerik kaže: "Pitao sam Enesa b. Malika: 'Da li je to bio onaj isti čovjek?'"

"Ne znam" – odgovorio je Enes.²

بَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ فِي خُطْبَةِ الْجُمُعَةِ غَيْرِ مُسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةِ

١٠١٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ شَرِيكَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا دَخَلَ الْمَسْجِدَ يَوْمَ جُمُعَةٍ مِنْ بَابٍ كَانَ نَحْوَ دَارِ الْقَضَاءِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَائِمًا ثُمَّ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُغِيثَنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ أَغِثْنَا اللَّهُمَّ أَغِثْنَا اللَّهُمَّ أَغِثْنَا قَالَ أَنَسٌ وَلَا وَاللَّهِ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ مِنْ سَحَابٍ وَلَا قَرَعَةً وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَ سَلْعٍ مِنْ بَيْتٍ وَلَا دَارٍ قَالَ فَطَلَعَتْ مِنْ وَرَائِهِ سَحَابَةٌ مِثْلُ الثُّرْسِ فَلَمَّا تَوَسَّطَتِ السَّمَاءَ انْتَشَرَتْ ثُمَّ أَمْطَرَتْ فَلَا وَاللَّهِ مَا رَأَيْنَا الشَّمْسَ سِتًّا ثُمَّ دَخَلَ رَجُلٌ مِنْ ذَلِكَ الْبَابِ فِي الْجُمُعَةِ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَائِمٌ يَخْطُبُ فَاسْتَقْبَلَهُ قَائِمًا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْأَمْوَالُ وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ يُمَسِّكْهَا عَنَّا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا اللَّهُمَّ عَلَى الْأَكَامِ وَالظَّرَابِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ قَالَ فَأَقْلَعَتْ وَخَرَجْنَا نَمْشِي فِي الشَّمْسِ قَالَ شَرِيكَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ أَهْوَى الرَّجُلُ الْأَوَّلُ فَقَالَ مَا أَذْرِي .

² Izraz "Darul-kadai" je kratica od "Darul-kadai dejni Umere". To je stambena kuća halife Omera, koju je on oporukom ostavio zajednici, na ime uzimanja svoje halifске plaće iz kase Islamske zajednice.

DOVA ZA KIŠU SA MINBERA

1015. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Avane, prenoseći od Katade, a ovaj od Enesa koji je rekao:

“Dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka držao hutbu, dođe neki čovjek i reče: ‘Allahov Poslaniče, suša je, pa moli Allaha da nas napoji.’ Proučio je dovu i kiša je pala, skoro da nismo uspjeli stići ni do svojih kuća. Tako je padala do slijedeće džume neprekidno.”

“Taj isti čovjek ili neko drugi”, priča Enes, “usta i reče: ‘Allahov Poslaniče, moli Allaha da je od nas odstrani!’”

“I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovorio je: ‘Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!’”

“Vidio sam oblake”, kaže Enes, “kako se odvajaju desno-lijevo i svijet kisne, a Medinelije ne kisnu.”

KO SMATRA DOVOLJNIM PROUČITI DOVU
ZA KIŠU NA DŽUMI

1016. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Šerika b. Abdullaha, ovaj od Enesa koji je rekao:

“Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dođe neko i reče: ‘Stoka propade i ne možemo putovati!’ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu i mi smo kisnuli od petka do petka. Taj isti dođe (drugog petka) i reče: ‘Kuće se porušiše,

بَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ عَلَى الْمِنْبَرِ

١٠١٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخُطُّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِذْ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَحْطَ الْمَطَرُ فَادْعُ اللَّهَ أَنْ يَسْقِيَنَا فَدَعَا فَمَطَرْنَا فَمَا كِدْنَا أَنْ نَصِلَ إِلَى مَنَازِلِنَا فَمَا زِلْنَا نُمَطِّرُ إِلَى الْجُمُعَةِ الْمُقْبِلَةِ قَالَ فَقَامَ ذَلِكَ الرَّجُلُ أَوْ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ اللَّهَ أَنْ يَصْرِفَهُ عَنَّا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُ السَّحَابَ يَتَقَطَّعُ يَمِينًا وَشِمَالًا يُمَطِّرُونَ وَلَا يُمَطِّرُ أَهْلُ الْمَدِينَةِ .

بَابُ مَنْ اكْتَفَى بِصَلَاةِ الْجُمُعَةِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

١٠١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ هَلَكْتَ الْمَوَاشِي وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ فَدَعَا فَمَطَرْنَا مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى الْجُمُعَةِ ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ

Konkretni naslov spomenute kuće je podugačak i za izgovor nepodesan, pa je po običaju skraćen na samo prvi dio imena i tako se ime Omerove kuće sačuvalo pod skraćenim imenom “Darul-kada’i”.

U vezi s dolaskom ove kuće u vlasništvo Islamske zajednice, historičari ističu da je halifa Omer plaću, na ime poslova hilafeta, uzmao iz društvene kase i time izdržavao sebe i svoju porodicu. Svaku primljenu sumu novca on je bilježio i pred samu smrt oporučio svome sinu Abdullahu da proda stambenu kuću i dobivenim novcem izmiri zajednici sumu koju je on svojevremeno iz zajedničke kase podigao na ime plaća. Po njegovoj smrti sin mu je kuću prodao Mu‘aviji za dvadeset osam hiljada dirhema, i blagajni zajednice odmah ustupio odgovarajući dio.

putovi isprekidaše, stoka propade, pa moli Allaha da je obustavi!’

I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade i izgovori: ‘Allahu moj, na brežuljke, na visoravni, doline i rastinje.’

I oblaci se razidoše iznad Medine, kao da je neko uklonio platno.”

DOVA KAD SE PUTEVI ISPREKIDAJU OD OBILNE KIŠE

1017. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik, prenoseći od Šerika b. Abdullaha b. Ebu-Nemira, on od Enesa b. Malika, koji je ispričao:

“Došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan čovjek i reče: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, stoka propada, putevi se isprekidaše, pa moli Allaha!’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu i kisnuli su od džume do džume. Kasnije dođe opet neki čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i reče:

‘Allahov Poslaniče, kuće se porušiše, putevi isprekidaše, a stoka upropasti!’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovori: ‘Allahu moj, na vrhove je brda, na brežuljke, utrobe dolina i rastinje!’ U tom se oblaci razidoše iznad Medine, poput odjeće.”

السُّبُلُ وَهَلَكَتِ الْمَوَاشِي فَأَدْعُ اللَّهَ يُمَسِّكُهَا فَقَامَ ﷺ فَقَالَ اللَّهُمَّ عَلَى الْأَكَامِ وَالظُّرَابِ وَالْأَوْدِيَةِ وَمَنَايِبِ الشَّجَرِ فَأَنْجَابَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ أَنْجِيَابَ الثَّوْبِ .

بَابُ الدُّعَاءِ إِذَا تَقَطَّعَتِ السُّبُلُ مِنْ كَثْرَةِ الْمَطَرِ

١٠١٧. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْمَوَاشِي وَانْقَطَعَتِ السُّبُلُ فَأَدْعُ اللَّهَ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَمَطَرُوا مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكَتِ الْمَوَاشِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ عَلَى رُءُوسِ الْجِبَالِ وَالْأَكَامِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَايِبِ الشَّجَرِ فَأَنْجَابَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ أَنْجِيَابَ الثَّوْبِ .

REČENO JE DA VJEROVJESNIK,
SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NIJE
IZVRAĆAO SVOJ OGRTAČ, PETKOM, PRI
UČENJU KIŠNE DOVE

1018. PRIČAO NAM JE Hasan b. Bišr, njemu Mu'āfa b. Imran, prenoseći od Evza'ija, a on od Ishaka b. Abdullaha, ovaj od Enesa b. Malika, da se neko potužio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na upropaštavanje stoke i teškoće porodica, pa se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio Allahu i molio da padne kiša.

(Enes) nije spomenuo da je Poslanik (tada) izvratio svoju odjeću, niti se okretao kibli.

KADA LJUDI ZATRAŽE OD IMAMA DA
TRAŽI KIŠU, ON IH NEĆE ODBITI

1019. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Šerika b. Abdullaha b. Ebu-Nemira, a on od Enesa b. Malika koji reče:

“Došao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan čovjek i rekao: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, stoka propada, a putovati ne možemo, pa moli Allaha (za kišu)!’

On je zamolio Allaha i mi smo kisnuli od te džume pa sve do slijedeće. Tada dođe Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, opet neki čovjek i reče: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, kuće se porušiše, putevi isprekidaše, a stoka skoro propade!’ I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgovori: ‘Allahu moj, spusti kišu da padne na brda, na brežuljke, na utrobe dolina i rasadnika!’ I oblak se povukao sa Medine i oko nje se raširio poput haljine (na čovjeku).”

بَاب مَا قِيلَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يُحَوِّلْ رِدَاءَهُ
فِي الْاِسْتِسْقَاءِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ

١٠١٨. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ بِشْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ
عِمْرَانَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي
طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَجُلًا شَكَا إِلَى النَّبِيِّ
ﷺ هَلَكَ الْمَالُ وَجَهَدَ الْعِيَالُ فَدَعَا اللَّهَ يَسْتَسْقِي وَلَمْ
يَذْكُرْ أَنَّهُ حَوَّلَ رِدَاءَهُ وَلَا اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ.

بَاب إِذَا اسْتَشْفَعُوا إِلَى الْإِمَامِ
لِيَسْتَسْقِي لَهُمْ لَمْ يَرُدَّهُمْ

١٠١٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ شَرِيكَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي نَمِرٍ عَنْ
أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَ الْمَوَاشِي وَتَقَطَّعَتِ
السُّبُلُ فَادْعُ اللَّهَ فَدَعَا اللَّهَ فَمُطِرْنَا مِنَ الْجُمُعَةِ إِلَى
الْجُمُعَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ
اللَّهِ تَهَدَّمَتِ الْبُيُوتُ وَتَقَطَّعَتِ السُّبُلُ وَهَلَكَتِ
الْمَوَاشِي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ عَلَى ظُهُورِ
الْجِبَالِ وَالْأَكَامِ وَبُطُونِ الْأَوْدِيَةِ وَمَنَابِتِ الشَّجَرِ
فَانْجَابَتْ عَنِ الْمَدِينَةِ انْجِيَابَ الثَّوْبِ.

KADA IDOLOPOKLONICI TRAŽE INTERVENCIJU MUSLIMANA PRILIKOM SUŠE I OSKUDICE

1020. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, prenoseći od Sufjana, njemu Mensur i A'meš, čuvši od Ebi-Duha'a, a ovaj od Mesruka koji je rekao:

“Došao sam Ibni-Mes'udu, i on reče: ‘Kurejšije su se sustezali od islama i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu protiv njih; snašla ih je nerodna godina u kojoj su mnogi stradali: jeli su crkotinu i (istucane) kosti.’ Tada mu dođe Ebu-Sufjan, (a bio je idolopoklonik) i reče: ‘Muhammede, došao si da naređuješ obilaženje (i ispomaganje) rodbine, a tvoj svijet propada, pa moli Allaha (za njih)!’

Alejhisselam citira ajet: ‘Pa sačekaj dan kada će se s neba spustiti jasan dim!’”

Oni su se (kaže Buharija) opet vratili svome nevjerovanju, našto se odnosi i Njegov uzvišeni govor: “... dan kada ćemo ih snažno zgrabiti”¹, dan Bedra.

Esbat (b. Nasr) dodaje, kaže Buharija (na mekkanski slučaj još drugi iz Medine), prenoseći od Mensura: “...Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obratio se molbom (dovom), pa su napojeni kišom, koja im je padala sedam dana. Svijet se kasnije požalio na mnogu kišu, pa je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) molio: ‘Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!’

U tom se oblak povukao i svijet se oko njih ponovo napojio.”

بَابُ إِذَا اسْتَشْفَعَ الْمُشْرِكُونَ بِالْمُسْلِمِينَ عِنْدَ الْقَحْطِ

١٠٢٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ عَنْ سُفْيَانَ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي الضُّحَى عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ أَتَيْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ فَقَالَ إِنَّ قُرَيْشًا أَبْطَلُوا عَنِ الْإِسْلَامِ فَدَعَا عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ ﷺ فَأَخَذَتْهُمْ سَنَةٌ حَتَّى هَلَكُوا فِيهَا وَأَكَلُوا الْمَيْتَةَ وَالْعِظَامَ فَجَاءَهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ جِئْتَ تَأْمُرُ بِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ فَقَرَأَ (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ) ثُمَّ عَادُوا إِلَى كُفْرِهِمْ فَذَلِكَ قَوْلُهُ تَعَالَى (يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنتَقِمُونَ) يَوْمَ بَدْرٍ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَزَادَ أَسْبَاطُ عَنْ مَنْصُورٍ فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَسُقُوا الْغَيْثَ فَأُطْبِقَتْ عَلَيْهِمْ سَبْعًا وَشَكَا النَّاسُ كَثْرَةَ الْمَطَرِ قَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا فَاِنْ حَدَرَتِ السَّحَابَةُ عَنْ رَأْسِهِ فَسُقُوا النَّاسَ حَوْلَهُمْ.

¹ “Ed-Duhan”, 10 ajet.

DOVA KADA PREVIŠE PADA KIŠA: “...OKO NAS JE, A NE NA NAS!”

1021. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr, njemu Mu'temir, prenoseći od Ubejdullaha, on od Sabita, a ovaj od Enesa, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog je petka držao hutbu, kad se svijet podiže i zavika: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, zasušilo je, drveće je požutjelo, a stoka propade, pa moli Allaha da nas napoji!’

Tada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dva puta izgovorio: ‘Allahu moj, napoji nas!’ Kunem se Allahom, da na nebu nismo vidjeli ni oblaka. Najednom se pojavio oblak, kiša prokapa, a on side sa minbera i klanja namaz. Kiša je još padala i padala je sve do slijedeće džume. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao da drži hutbu, svijet je opet povikao: ‘Kuća se porušise, a putevi isprekidaše, pa moli Allaha da je zaustavi!’

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, osmjehnu se, a potom reče: ‘Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!’ I oblak se povuče sa Medine, kiša poča padati oko nje, a na Medinu nijedna kap. Ja sam pogledao prema Medini; bila je kao u vijencu.”

UČENJE KIŠNE DOVE STOJEĆI

1022. REKAO NAM JE (kaže Buharija), Ebu-Nu'ajm, prenoseći od Zuhejra, ovaj od Ebu Ishaka, da je Abdullah b. Jezid, ensarija, izašao (u pustinju kod Kufe). S njim su izašli još Bera' b. Azib i Zejd b. Erkam, radijallahu anhum. Abdullah b. Jezid je s njima molio za kišu, stojeći na nogama, a nije bio na minberu. Prvo je zamolio oprost grijeha, potom klanjao dva rekata, na kojima je učio Kur'an naglas. Ezan i ikamet nije proučio.

“Abdullah b. Jezid”, priča Ebu-Ishak, “vidio je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

بَابُ الدُّعَاءِ إِذَا كَثُرَ الْمَطَرُ حَوْلَنَا وَلَا عَلَيْنَا

١٠٢١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ جُمُعَةٍ فَقَامَ النَّاسُ فَصَاحُوا فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَحْطَ الْمَطَرُ وَاحْمَرَّتِ الشَّجَرُ وَهَلَكَتِ الْبَهَائِمُ فَادْعُ اللَّهَ يَسْقِينَا فَقَالَ اللَّهُمَّ اسْقِنَا مَرَّتَيْنِ وَإِنَّمَا اللَّهُ مَا نَرَى فِي السَّمَاءِ قُرْعَةً مِنْ سَحَابٍ فَنشأت سحابة وأمطرت ونزل عن المنبر فصلى فلما انصرف لم تزل تمطر إلى الجمعة التي تليها فلما قام النبي ﷺ يخطب صاحوا إليه تهدمت البيوت وانقطعت السبل فادع الله يحبسها عنا فتبسم النبي ﷺ ثم قال اللهم حوالينا ولا علينا فكشطت المدينة فجعلت تمطر حولها ولا تمطر بالمدينة قطرة فنظرت إلى المدينة وإنها لي في مثل الإكليل.

بَابُ الدُّعَاءِ فِي الاسْتِسْقَاءِ قَائِمًا

١٠٢٢. وَقَالَ لَنَا أَبُو نَعِيمٍ عَنْ زُهَيْرٍ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ خَرَجَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيُّ وَخَرَجَ مَعَهُ الْبَرَاءُ بْنُ عَازِبٍ وَزَيْدُ بْنُ أَرْقَمَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَاسْتَسْقَى فَقَامَ بِهِمْ عَلَى رِجْلَيْهِ عَلَى غَيْرِ مَنْبَرٍ فَاسْتَغْفَرَ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ يَجْهَرُ بِالْقِرَاءَةِ وَلَمْ يُؤَذِّنْ وَلَمْ يَقُمْ قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ وَرَأَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْأَنْصَارِيُّ النَّبِيَّ ﷺ.

1023. PRIČAO NAM JE Ebu-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, njemu ispričao Abbad b. Temim, da ga je obavijestio njegov stric (Abdullah b. Zejd), a on je bio jedan od drugova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao (na musalu) sa svijetom, da im moli za kišu, stao (na minber) i molio stojeći. Potom se okrenuo prema kibli, izvratio svoj ogrtač i (kiša je padala) i bili su napojeni.

UČENJE NAGLAS KUR'ANA PRI NAMAZU ZA KIŠU

1024. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Ebu-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je (na musalu) da moli za kišu. Okrenuo se licem prema kibli, učio dovu, izvratio svoj ogrtač i zatim klanjao dva rekata, u kojima je naglas učio Kur'an.”

KAKO JE VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, OKRENUO SVIJETU SVOJA LEĐA

1025. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibnu-Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica:

“Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je izašao da moli za kišu. Leđa je okrenuo svijetu, a lice kibli i učio dovu, a onda izvratio svoj ogrtač i klanjao nam dva rekata namaza, u kojima je Kur'an učio naglas.”

١٠٢٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبَّادُ بْنُ تَمِيمٍ أَنَّ عَمَّهُ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ بِالنَّاسِ يَسْتَسْقِيهِمْ فَقَامَ فَدَعَا اللَّهَ قَائِمًا ثُمَّ تَوَجَّهَ قِبَلَ الْقِبْلَةِ وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ فَأَسْقُوا.

بَابُ الْجَهْرِ بِالْقِرَاءَةِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

١٠٢٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي فَتَوَجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ يَدْعُو وَحَوَّلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَهْرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ.

بَابُ كَيْفِ حَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ ظَهْرَهُ إِلَى النَّاسِ

١٠٢٥. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمَ خَرَجَ يَسْتَسْقِي قَالَ فَحَوَّلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو ثُمَّ حَوَّلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى لَنَا رَكْعَتَيْنِ جَهْرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ.

NAMAZ ZA KIŠU IMA DVA REKATA

1026. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Ebi-Bekra, on od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, molio za kišu, zatim klanjao dva rekata i izvratio svoj ogrtač.

NAMAZ ZA KIŠU KLANJA SE NA MUSALI

1027. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra, on čuo od Abbada b. Temima, a ovaj od svoga strica:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na musalu da moli za kišu, okrenuo se prema kibli, klanjao dva rekata, a svoj ogrtač (prethodno) izvratio.”

Sufjan dodaje: “Mene je obavijestio Mes‘udi, prenoseći od Ebu-Bekra: ‘...stavio je desnu stranu na lijevu (od ogrtača poslije izvrtnja).’”

OKRETANJE PREMA KIBLI KOD UČENJA KIŠNE DOVE

1028. PRIČAO NAM JE Muhammed, njega obavijestio Abdul-Vehab, njemu ispričao Jahja b. Seid, ovoga obavijestio Ebu-Bekr b. Muhammed, Ebu-Bekra izvijestio Abbad b. Temim, da mu je prenio Abdullah b. Zejd, Medinlija, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao na musalu da klanja. Pošto je proučio dovu ili (kaže Jahja b. Seid) htio da je uči, okrenuo se prema kibli i izvratio ogrtač.

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Ovaj Ibn-Zejd je Mazinija, a onaj prvi (spomenut u jednom od ranijih seneda) je Kufanac, on je Ibni-Jezid.”

بَابُ صَلَاةِ الْإِسْتِسْقَاءِ رَكَعَتَيْنِ

١٠٢٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَسْقَى فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ.

بَابُ الْإِسْتِسْقَاءِ فِي الْمُصَلَّى

١٠٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ سَمِعَ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْمُصَلَّى يَسْتَسْقِي وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ قَالَ سُفْيَانُ فَأَخْبَرَنِي الْمَسْعُودِيُّ عَنْ أَبِي بَكْرٍ قَالَ جَعَلَ الْيَمِينَ عَلَى الشِّمَالِ.

بَابُ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

١٠٢٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ مُحَمَّدٍ أَنَّ عَبَّادَ بْنَ تَمِيمٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ ابْنَ زَيْدٍ الْأَنْصَارِيَّ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى يُصَلِّي وَأَنَّهُ لَمَّا دَعَا أَوْ أَرَادَ أَنْ يَدْعُو اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَحَوْلَ رِدَاءَهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ هَذَا مَازِنِيٌّ وَالْأَوَّلُ كُوفِيٌّ هُوَ ابْنُ يَزِيدَ.

ZA VRIJEME KIŠNE DOVE PRISUTNI DIŽU RUKE ZAJEDNO SA IMAMOM

1029. KAŽE Ejjub b. Sulejman: “Pričao mi je Ebu-Bekr b. Ebi-Uvejs, prenoseći od Sulejmana b. Bilala, njemu pričao Jahja b. Seid:

“Čuo sam Enesa b. Malika, kada je rekao da je jednog petka došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan beduin iz pustinje i rekao: ‘Allahov Poslaniče, propade stoka, propadoše porodice, propadoše ljudi’, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podiže ruke da uči dovu. I prisutni ljudi podigoše svoje ruke, moleći se za kišu.

Nismo bili ni izašli iz džamije, a kiša je počela padati i tako padala sve do drugog džuma-namaza” – reče Enes.

“Kasnije je ovaj čovjek opet došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: ‘Allahov Poslaniče, putniku je dotužilo, a i put je spriječen!’”¹

1030. KAŽE Uvejsi da mu je pričao Muhammed b. Dža‘fer, prenoseći od Jahjaa b. Seida i Šurejka da su čuli Enesa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao ruke (priča Enes), “tako da sam vidio bjelinu ispod njegovih pazuha.”

بَابُ رَفْعِ النَّاسِ أَيْدِيَهُمْ مَعَ الْإِمَامِ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

١٠٢٩. قَالَ أَيُّوبُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرٍ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ بِلَالٍ قَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ أَتَى رَجُلٌ أَعْرَابِيٌّ مِنْ أَهْلِ الْبَدْوِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَتِ الْمَاشِيَةُ هَلَكَ الْعِيَالُ هَلَكَ النَّاسُ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ يَدْعُو وَرَفَعَ النَّاسُ أَيْدِيَهُمْ مَعَهُ يَدْعُونَ قَالَ فَمَا خَرَجْنَا مِنَ الْمَسْجِدِ حَتَّى مُطَرْنَا فَمَا زِلْنَا نُمْطَرُ حَتَّى كَانَتْ الْجُمُعَةُ الْآخَرَى فَاتَى الرَّجُلُ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ بَشِقَ الْمَسَافِرُ وَمُنِعَ الطَّرِيقُ .

١٠٣٠. وَقَالَ الْأَوْسِيُّ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ وَشَرِيكَ سَمِعَا أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى رَأَيْتُ بَيَاضَ إِبْطِيهِ .

¹ Iz navedenog kao i ranijih hadisa zaključuje se:

— dizanje ruku prema nebu prilikom učenja dove je mustehab (preporučljivo), jer se time, pored molbe, ukazuje na Allahovu svemoć i ljudsku slabost.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom je prilikom rekao: “Allah je milostiv i Njega je stid da robovske ruke prema Njemu podignute, povrati natrag prazne.”

Malik smatra, da se pri učenju kišne dove ruke dižu do spram prsa, ali sa okrenutim dlanovima prema dolje, kad god se uči dova za otklanjanje kakve nesreće, a kod ostalih dova sa dlanovima prema gore.

Nevevi ističe da učenjaci hanefijske pravne škole smatraju sunnetom da se ruke dižu sa dlanovima prema dolje, kad god se uči dova za otklanjanje kakve nesreće, a kod ostalih dova sa dlanovima prema gore.

IMAM DIŽE RUKE KOD KIŠNE DOVE

1031. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Jahja (b. Seid) i Ibni-Ebi-Adijj, prenoseći od Seida, on od Katade, a ovaj od Enesa b. Malika: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dizao bi visoko ruke, samo u kišnoj dovi, tako visoko, da bi mu se vidjela bjelina ispod pazuha.”

بَابُ رَفْعِ الْإِمَامِ يَدَهُ فِي الْإِسْتِسْقَاءِ

١٠٣١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا يُحْيَى وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَرْفَعُ يَدَيْهِ فِي شَيْءٍ مِنْ دُعَائِهِ إِلَّا فِي الْإِسْتِسْقَاءِ وَإِنَّهُ يَرْفَعُ حَتَّى يُرَى بَيَاضُ إِبْطِئِهِ .

ŠTA SE UČI KADA POČNE PADATI KIŠA

Ibnu-Abbas kaže: “Izraz (u Kur'anu) ‘ke sajjib’ znači ‘kiša’, a drugi kažu da je taj izraz izveden od ‘sābe’ i ‘esābe’, ‘jesūbu’, što znači ‘liti, padati kiša.’”

بَابُ مَا يُقَالُ إِذَا مَطَرَتْ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ (كَصَيَّبَ) الْمَطَرُ وَقَالَ غَيْرُهُ صَابَ وَأَصَابَ يَصُوبُ .

1032. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil-Ebul-Hasan Mervezi, njega obavijestio Abdullah, ovoga Ubejdullah, prenoseći od Nafija on od Kasima b. Muhammeda, a ovaj od Aiše, da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao, kad god bi vidio kišu:

“Allahu moj, podari nam korisnu kišu!”

U drugom senedu, (gore spomenutog) Abdullaha slijedi Kasim b. Jahja, prenoseći od Ubejdullaha... Gornji hadis pripovijedali su i Evza'i i Ukajl, prenoseći od Nafija.¹

١٠٣٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ الْمَرْوَزِيُّ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَأَى الْمَطَرَ قَالَ اللَّهُمَّ صَيِّبًا نَافِعًا تَابِعَهُ الْقَاسِمُ بْنُ يُحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ وَرَوَاهُ الْأَوْزَاعِيُّ وَعُقَيْلٌ عَنْ نَافِعٍ .

¹ Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi:

“Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na obzorju neba vidio neobično gomilanje oblaka, napustio bi posao, pa makar to bio i namaz i izgovorio: ‘Allahu moj, utječem Ti se od zla!’ A kada bi već otpočela padati kiša, rekao bi: ‘Allahu moj, podari nam ugodnu kišu!’”

Ibni-Madže isti slučaj navodi u slijedećoj varijanti: “Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio oblak na nebu, prekinuo bi svoj posao, pa makar bio i namaz, stao prema njemu i izgovorio: ‘Allahu moj, utječem Ti se od zla s kojim je on poslan!’ A kada bi već otpočela padati kiša, izgovorio bi dva-tri puta: ‘Allahu moj, korisnog nam dara!’ Kada bi se oblak rastupio i kiša ne bi ni pala, on bi se opet Allahu zahvalio.”

POKISAO NA KIŠI DA MU JE LILO NIZ BRADU

1033. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Evza'i, njemu pričao Ishak b. Abdullah b. Ebi-Talha, ensarija, ovome Enes b. Malik, radijallahu anhu:

“U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svijet je zadesila sušna godina i dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog petka na minberu učio hutbu, ustao je jedan beduin i rekao: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, blago propade, porodice izgladnjele, pa moli Allaha za nas, da nam dadne kišu!’

I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem” (priča Enes), “podigne svoje ruke. U to vrijeme na nebu nije bilo ni oblačka. Najednom, uzdiže se oblak poput brda, a Poslanik nije ni sišao sa minbera, ja primijetim kišu kako mu lije niz bradu.

Kisli smo”, rekao je Enes, “taj dan, sutra, prekosutra i tako sve do drugog džuma-namaza, kada onaj isti beduin (nomad), ili neko drugi, usta i reče: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, građevine se porušiše, a blago potopi, pa moli Allaha za nas!’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podigao je ruke i izgovorio: ‘Allahu moj, oko nas je, a ne na nas!’ I skoro da nije počeo ni pokazivati svojom rukom prema nebu, a oblak se povuče, tako da je Medina bila kao u uvali, a dolinom je protjecala (voda) mjesec dana tako kao da je nekakav kanal. Niko nije došao ni iz jednog kraja, a da nije pričao o toj obilatoj kiši” – priča Enes.

بَابُ مَنْ تَمَطَّرَ فِي الْمَطَرِ حَتَّى يَتَحَادَرَ عَلَى لِحْيَتِهِ

١٠٣٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ ابْنُ أَبِي طَلْحَةَ الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ أَصَابَتِ النَّاسَ سَنَةٌ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَبَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَخْطُبُ عَلَى الْمِنْبَرِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَامَ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلَكَ الْمَالُ وَجَاعَ الْعِيَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا أَنْ يَسْقِينَا قَالَ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ وَمَا فِي السَّمَاءِ قَزَعَةٌ قَالَ فَثَارَ سَحَابٌ أَمْثَالُ الْجِبَالِ ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِنْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ قَالَ فَمَطَرْنَا يَوْمَنَا ذَلِكَ وَفِي الْغَدِ وَمِنْ بَعْدِ الْغَدِ وَالَّذِي يَلِيهِ إِلَى الْجُمُعَةِ الْآخِرَى فَقَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ رَجُلٌ غَيْرُهُ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدِمُ الْبِنَاءَ وَغَرِقَ الْمَالُ فَادْعُ اللَّهَ لَنَا فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَيْهِ وَقَالَ اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا قَالَ فَمَا جَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُشِيرُ بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةِ مِنَ السَّمَاءِ إِلَّا تَفَرَّجَتْ حَتَّى صَارَتْ الْمَدِينَةُ فِي مِثْلِ الْجُؤَبَةِ حَتَّى سَالَ الْوَادِي وَادِي قَنَاةَ شَهْرًا قَالَ فَلَمْ يَجِئْ أَحَدٌ مِنْ نَاحِيَةٍ إِلَّا حَدَّثَ بِالْجُؤُدِ .

ŠTA RADITI KADA PUŠE VJETAR

1034. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebu-Merjem, njega obavijestio Muhammed b. Dža'fer, ovoga Humejd da je čuo od Enesa koji je rekao: "Kad god bi zapuhao jak vjetar, to bi se (usljed brižnosti) poznalo na licu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem."¹

IZJAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
"POTPOMOGNUT SAM JUTARNJIM POVJETARCEM."

1035. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be od Hakema prenoseći od Mudžahida, on od Ibnu-Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Potpomognut sam jutarnjim povjetarcem (istočnjakom), a upropašten je narod Ad zapadnjakom."²

بَابُ إِذَا هَبَّتِ الرِّيحُ

١٠٣٤. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدٌ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ ابْنَ مَالِكٍ يَقُولُ كَانَتْ الرِّيحُ الشَّدِيدَةُ إِذَا هَبَّتْ عُرِفَ ذَلِكَ فِي وَجْهِ النَّبِيِّ ﷺ.

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ نَصَرْتُ بِالضَّبَا

١٠٣٥. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ نَصَرْتُ بِالضَّبَا وَأُهْلِكَتْ عَادٌ بِالدَّبُورِ.

1 Enes je drugom prilikom izjavio: "Kada bi zapuhao jak vjetar, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bi učio dovu slijedećeg sadržaja: 'Allahu moj, molim Te za dobro koje samo Ti možeš dati, a utječem Ti se od zla koje samo Ti možeš otkloniti!'" Taberi ističe: "Kad bi puhnuo jak vjetar, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bi se prema njemu licem okrenuo, sjeo na koljena i izgovorio: 'Allahu moj, učini nam ga dobrim, kao i ono sa čim si ga poslao, a utječem Ti se od njegova zla i zla onog s kojim je poslan! Allahu moj, učini nam ga kao Svoju milost, a ne kao kaznu! Allahu moj, učini nam ga sretnim i radosnim, a ne strašnom olujom!'"

Muslim u svom "Sahihu" ističe kako je Aiša rekla: "Kada bi zapuhao jak vjetar, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi učio dovu: 'Allahu moj, molim Te, učini nam ga dobrim i ono što on sobom nosi, a utječem Ti se od njegova zla i onoga zla zbog kojeg je poslan!'"

"Kad god bi se počeli oblaci gomilati, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem", kaže Aiša, "zabrinuo bi se, u licu promijenio, iz kuće izlazio i opet natrag ulazio, okretao se i razgledao po nebu, a kada bi kiša otpočela normalno padati, laknulo bi mu." Aiša je to na njemu očito primjećivala, pa ga je jednom prilikom za to i upitala, a on joj je odgovorio: "Oblak može ponekad da bude i koban, kao što je bio onaj koji je upućen na Ad narod, iako su mu se oni, kako se to u Kur'anu navodi, radovali."

2 Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimani potpomognuti su vjetrom istočnjakom prilikom Hendek bitke. To je bio studen, jak, s kišom pomiješan vjetar, koji je preko noći pogasio vatre neprijatelja, počupao kolje šatora, a same šatore dijelom poderao, a dijelom preko brda odnio zajedno sa hranom i ostalom ratnom opremom. Na ovaj istočnjak aludira se u jednom ajetu koji u prijevodu glasi: "Protiv njih poslali smo vjetar i armije koje oni nisu ni vidjeli."

ŠTA JE REČENO O ZEMLJOTRESIMA I POJAVAMA

1036. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu‘ajb, ovoga Ebu-Zinad, prenoseći od Abdur-Rahmana-A‘redža, a on od Ebu-Hurejre. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Smak svijeta neće biti dok nauka ne nestane, potresi se ne umnože, vrijeme ne bude brzo prolazilo, pojave se svakovrsne smutnje i umnože se neredi i ubistva, a namnoži se kapital – bogatstvo preko potrebe.”³

بَاب مَا قِيلَ فِي الزَّلَازِلِ وَالْآيَاتِ

١٠٣٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقْبَضَ الْعِلْمُ وَتَكْثُرَ الزَّلَازِلُ وَيَتَقَارَبَ الزَّمَانُ وَتُظْهَرَ الْفِتَنُ وَيَكْثُرَ الْهَرْجُ وَهُوَ الْقَتْلُ الْقَتْلُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِيضَ .

“Ād” narod stanovaše u području Ahkafa pa sve do Hadramevta. To su dosta neplodni krajevi. Upućen im je Hud pejgamber, ali mu se, kako to historičari navode, odazvalo nešto oko četiri hiljade osoba. Zbog njihovih opaćina i neposlušnosti, Allah ih je uništio orkanom, tzv. zapadnjakom, koji je neprestano puhao sedam noći i osam dana. Hud i njegovi sljedbenici pravovremeno su se sklonili i spasili sigurne propasti. Spomenuti orkan bio je toliko jak, da je čupao stabla iz korijena, nosio ih nebu pod oblake, a potom vraćao na naselja “Ād” plemena, koja je redom rušio, a ljude i kućne namještaje zrakom nosio poput skakavaca. Ibn-Abbas propast “Ada” opisao je riječima: “Ko se uspio skloniti u tvrdo građenu kuću, vjetar joj je krovnu konstrukciju odnio, vrata i prozore razvalio i u tako otvorene zidine zgrade nanio pijeska i kamenja da su pod njim ljudi, u toku sedam-osam dana, zatrpavani živi, postepeno izdisali.” Navedeni hadis upozorava na prirodni zakon posljedice svakog reda: “Što ko čini, sebi čini.” Ko čini zlo i nevaljalštine, ne treba se dobru nadati.

- 3 Pod “povlačenjem nauke” aludira se na izumiranje pravih učenjaka, padanje društva u zabludu i zaostalost i na zloupotrebu tehničkih izuma.

Zemljotresi i druge pojave u svemiru su posljedica osobitih prirodnih zakona, koji ljudima istovremeno služe i kao pouka i kao opomena za nedozvoljene poslove. U ovom smislu upućena je i Allahova riječ: “Mi šaljemo Naše prirodne nepogode samo radi opomene i zastrašivanja.”

Za vrijeme halife Omera u Medini je bio manji zemljotres, pa je on na skupu javno rekao: “Medineliye, šta vi radite? Tako mi Allaha, ako se on još jednom pojavi, ja ću otići iz vaše sredine.”

Jednom prilikom pitali su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Hoćemo li biti uništeni dok se među nama bude nalazilo i dobrih ljudi?”

“Da, hoćete”, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, “i to kada se umnože zla djela, a dobre ljude Allah će proživjeti na njihovim ranijim dobrim namjerama.”

Izraz “Jetekarebuz-zemanu” ima višestruko značenje:

Ibni-Dževzi dao je slijedeće tumačenje: “Jedinice za mjerenje vremena kao dani, sedmice, mjeseci i godine, međusobno će se približiti putem skraćivanja svoga trajanja. Usljed poremećaja kretanja nebeskih tijela, i sunce i mjesec mogu da uzmu druge prividne putanje svoga kretanja, a zemlja da ubrza svoju rotaciju toliko da za mjesec dana učini ono što je ranije činila za godinu, a za sedmicu ono što je ranije činila za mjesec, za dan ono što je činila ranije za sedmicu, za sat pređe put koga je ranije prevaljivala za dan, a za tren što je ranije činila za sat. Time će se jedinice vremena proporcionalno skratiti i izgledati jedna drugoj donekle približene. To je po zakonima prirode moguća pojava, jer uvjeti kretanja nebeskih tijela svakako će jednog dana dobiti drugi smisao, uzeti drugi kurs svoga kretanja i pod novim uvjetima otpočeti novo izmijenjeno kretanje.”

Jedni kažu da se gornjim izrazom misli na vrijeme kada će sunce uzeti prividnu putanju svoga kretanja i stav u kome će se dužina dana podudarati sa dužinom noći.

Neki kažu da se konkretnim izrazom misli na skraćivanje vijeka trajanja ljudskih života, koje će nastati

1037. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Husejn b. Hasan, ovome Ibni-Avn, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera koji je rekao:

“Allahu moj, podari nam Svoj blagoslov i napredak u našem Šamu i u našem Jemenu!”

“Ashabi su”, kaže Nafi‘,

“dodali: ‘I u našem Nedždu!’”

Ibni-Omer ponovi: “Allahu moj, ukaži nam Svoj blagoslov u našem Šamu i našem Jemenu!”, priča Nafi‘.

Ashabi opet rekoše: “I u našem Nedždu!”

“Omer je potom”, kaže Nafi‘, “rekao: ‘Tamo će biti zemljotresi i neredi, i tamo izlazi šejtanov rog.’”

O ALLAHOVIM RIJEČIMA: “VI UMJESTO DA ALLAHU ZAHVALJUJETE, SVE PORIČETE...!”

Ibni-Abbas umjesto izraza “rizkakum” – vašu opskrbu, izgovarao je “šukrekum” – vaše zahvaljivanje.

1038. PRIČAO NAM JE Ism‘ail, njemu Malik, prenoseći od Saliha b. Kejsana, on od Ubejdullaha b. Abdullaha b. Utbeta, a ovaj od Zejda b. Halida Džuhenija koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je sabah-namaz na Hudejbiji poslije kiše koja je bila te noći. Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, okrenuo se svijetu i rekao: ‘Znate li što vam je vaš Gospodar kazao?’

‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju’ – odgovorili su oni.”

“Od mojih robova neki u mene vjeruju, a neki ne vjeruju. Oni koji kažu: ‘Pokisli smo zahvaljujući

١٠٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ

ابْنُ الْحَسَنِ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ

عُمَرَ قَالَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَامِنَا وَفِي يَمِينِنَا

قَالَ قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ قَالَ اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي

شَامِنَا وَفِي يَمِينِنَا قَالَ قَالُوا وَفِي نَجْدِنَا قَالَ قَالَ

هُنَاكَ الزَّلَازِلُ وَالْفِتَنُ وَبِهَا يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ .

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى

(وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكَذِّبُونَ)

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ شُكْرُكُمْ .

١٠٣٨. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ

صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْمَةَ

بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى

لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الصُّبْحِ بِالْحُدَيْبِيَّةِ عَلَى إِثْرِ

سَمَاءٍ كَانَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ ﷺ أَقْبَلَ

عَلَى النَّاسِ فَقَالَ هَلْ تَذَرُونَ مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا

اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ أَصْبَحَ مِنْ عِبَادِي مُؤْمِنٌ

بِي وَكَافِرٌ فَأَمَّا مَنْ قَالَ مُطِرْنَا بِفَضْلِ اللَّهِ وَرَحْمَتِهِ

zbog pomanjkanja dobrih životnih uvjeta, upravo zbog bijede i siromaštva.

Poneki misle da se navedenim izrazom aludira na približno izjednačavanje teške međunarodne situacije, bilo u neredu, bilo u bijedi i nesigurnosti, vrijeme u kome ne vlada razum, nego zakon sile jačeg.

Allahu i njegovoj milosti', oni vjeruju u Mene, a ne u zvijezde, a onaj koji kaže: 'Pokisli smo zbog te i te zvijezde', on ne vjeruje u Mene, nego vjeruje u zvijezdu."

SAMO ALLAH ZNA KAD ĆE PASTI KIŠA

Ebu-Hurejre, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: "Pet je tajni koje zna samo Allah."

1039. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan, prenoseći od Abdullaha b. Dinara, a on od Ibni-Omera: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Ključ gajba je petero, to samo poznaje Allah: niko ne zna što će biti sutra, niko ne zna što će se oploditi u matericama, nijedna osoba ne zna što će sutra steći, nijedna osoba ne zna u kojoj će zemlji umrijeti i niko ne zna kada će pasti kiša.'"¹

فَذَلِكَ مُؤْمِنٌ بِي كَافِرٌ بِالْكَوْكَبِ وَأَمَّا مَنْ قَالَ
بِنَوْءٍ كَذَا وَكَذَا فَذَلِكَ كَافِرٌ بِي مُؤْمِنٌ بِالْكَوْكَبِ .

بَابُ لَا يَذْرِي مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ إِلَّا اللَّهُ

وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ خُمْسٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ
إِلَّا اللَّهُ .

١٠٣٩ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ قَالَ حَدَّثَنَا
سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِفْتَاحُ الْغَيْبِ خُمْسٌ لَا يَعْلَمُهَا
إِلَّا اللَّهُ لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي غَدٍ وَلَا يَعْلَمُ
أَحَدٌ مَا يَكُونُ فِي الْأَرْحَامِ وَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَآذَا
تَكْسِبُ غَدًا وَمَا تَذْرِي نَفْسٌ بَأْيَ أَرْضٍ تَمُوتُ
وَمَا يَذْرِي أَحَدٌ مَتَى يَجِيءُ الْمَطَرُ .

¹ U svemiru su mnoge tajne, brojne i za ljudski um nedostižne, tajne kako se to i u Kur'anu veli: "Vojske tvoga Gospodara Allaha ne zna niko osim Njega..."

Isticanje navedenih pet tajni ne znači poricanje postojanja još mnogih, ne samo u svemiru nego i na samoj Zemlji.

Da, stvarnu budućnost zna samo Allah. Propast svijeta i na njemu postojećih bića – zna samo On.

Navedenih pet tajni Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, istakao je, između ostalog, da bi demantovao tvrdnje vračara i astrologa koji su tvrdili da su im tajne poznate.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْكُسُوفِ

POMRAČENJE SUNCA

KLANJANJE NAMAZA PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

بَابُ الصَّلَاةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ

1040. PRIČAO NAM JE Amr b. Avn, njemu Halid, prenoseći od Junusa, on od Hasana, a ovaj od Ebu-Bekra, koji je rekao:

“Bili smo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kad je nastupilo pomračenje Sunca. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, usta i krenu, vukući svoju odoru, dok ne uđe u džamiju. Ušli smo i mi. On nam je klanjao dva rekata. U tom se Sunce ukazalo i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, objasni: ‘Pomračenje Sunca i Mjeseca nije zbog nečije smrti. Kad primijetite takvo stanje, klanjajte i molite se dok vam se to pomračenje ne rastupi!’”¹

١٠٤٠. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَوْنٍ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَأُنْكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْرُ رِدَاءَهُ حَتَّى دَخَلَ الْمَسْجِدَ فَدَخَلْنَا فَصَلَّى بِنَا رَكْعَتَيْنِ حَتَّى انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَقَالَ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا وَادْعُوا حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ.

¹ Nema spora o osnovanosti namaza prilikom pomračenja Sunca i Mjeseca. Punovažna osnovanost konkretnog namaza je utvrđena Kur'anom, hadisom i jednoglasnim stavom islamskih učenjaka.

U Kur'anu, Allah, dželle šanuhu, kaže: “Mi dajemo raznolike prirodne pojave da ljude samo zastrašimo.” Pomračenje Sunca je jedna od niza pojava u prirodi, kojom, Allah, dželle šanuhu, zastrašuje ljude i upozorava na potrebu napuštanja ružnih djela i vraćanje moralnom životu, u skladu s Allahovim zakonima.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: “Kad god vidite neku strašnu pojavu, klanjajte namaz!” Osnovanost ovog namaza nije negirao nijedan islamski pravnik. Uvjeti za punovažno obavljanje ovoga namaza su isti kao i za svaki drugi namaz. Klanjanje ovoga namaza spada u sunnet-obaveze, a poneki, kao Ebu-Avane, ubraja ga u vadžib-dužnosti, dok ga imam Malik uspoređuje sa džuma-namazom. Ovaj se namaz obavlja u glavnoj gradskoj džamiji ili na musali i to u vremenima kada je dozvoljeno klanjati. Šafija smatra da ovaj namaz nije pokuđeno klanjati ni u drugim zabranjenim vremenima, kao pri izlasku ili zalasku Sunca i kada je Sunce u zenitu.

Raznoliki su stavovi mudžethida o načinu obavljanja ovog namaza. Lejs b. Sa'd, Malik, Šafija, Ahmed i Ebu-Sevr, smatraju da ovaj namaz ima dva rekata, a svaki rekat da ima po dva ruku'a i po dvije sedžde. Tavus, Habib b. Ebu-Sabit i Abdul-Malik b. Džurejdž smatraju da se konkretni namaz sastoji od dva rekata, svaki rekat da ima četiri ruku'a i dvije sedžde. Preneseno je da je ovo mišljenje zastupao i halifa Alija i Ibni-Abbas.

1041. PRIČAO NAM JE Šihab b. Abbad, njemu Ibrahim b. Humejd, prenoseći od Isma'ila, on od Kajsa, ovaj čuo od Ebu-Mes'uda koji kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pomračenje Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog nečije smrti. To su dva Allahova znaka. Kada vidite pomračenje Sunca ili Mjeseca, ustanite i klanjajte!"

١٠٤١. حَدَّثَنَا شِهَابُ بْنُ عَبَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ هُمَيْدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنْ قَيْسٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا مَسْعُودٍ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ مِنَ النَّاسِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَقُومُوا فَصَلُّوا .

1042. PRIČAO NAM JE Asbeg (b. Feredž), njega obavijestio Ibni-Vehb, ovog Amr, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, a njemu priča njegov otac, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhum, a on čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

"Pomračenje Sunca i Mjeseca ne nastupa zbog smrti nekoga, niti radi nečijeg života, nego su to dva Allahova znaka, pa kada ih vidite, klanjajte!"

١٠٤٢. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ حَدَّثَهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يُخْبِرُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا .

1043. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hašim b. Kasim, ovome Šejban Ebu-Mu'avije, prenoseći od Zijada b. Ilaka, on od Mugire b. Šu'be koji je rekao:

"Za vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a na dan smrti Ibrahima, došlo

١٠٤٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ زِيَادِ بْنِ عِلَاقَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ

Katade, Ata b. Ebi-Rebah, Ishak, Ibnu-Munzir smatraju da ovaj namaz ima dva rekata, a svaki rekat da ima tri ruku'a i dvije sedžde, dok Seid b. Džubejr, Ishak b. Rahevije i još poneki učenjaci šafijske škole smatraju, da ovaj namaz treba produžavati i klanjati ga stalno sve dok se Sunce opet ne ukaže u svom punom sjaju.

Ibrahim Neha'i, Sufjan Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i imam Muhammed smatraju da je to namaz od dva rekata i da svaki rekat ima samo jedan ruku' i dvije sedžde, baš kao i svaki drugi namaz. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Omer, Ebu-Bekre, Semure b. Džundub, Abdullah b. Amr, Kubejsah Hilali, Nu'man b. Bešir, Abdurahman b. Semure i Abdullah b. Zubejr.

U "Muhitu" se navodi da je Ebu-Hanife rekao: "Ako svijet hoće, može klanjati dva rekata, a ako neće (dva), može i četiri." U "Bedai'u" još se dodaje: "...a ako hoće, može i još više od toga."

Zahirijske kažu: "Kada se Sunce pomrači u vremenu od svoga izlaska pa do podneva, klanjati će se dva rekata, ako se pomrači u vremenu od podneva pa do njegova zalaska, klanjati će se četiri rekata, poput podne i ikindije namaza. Kada se Mjesec pomrači u vremenu od akšama pa do jacijske, klanjati će se tri rekata, poput akšamskog farza, a ako pomračenje bude u vremenu od jacijske do pojave zore, klanjati će se četiri rekata, poput jacijskog farza."

Oni svoj stav pravdaju hadisom koji je prenio Nu'man b. Bešir: "Kada bude pomračenje Sunca ili Mjeseca, klanjajte namaz poput tek obavljenog redovnog propisanog namaza!"

je do pomračenja Sunca, pa je svijet govorio: ‘Do pomračenja Sunca je došlo zbog smrti Ibrahima.’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (čuvši) to objasnio je (svijetu): ‘Do pomračenja Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog smrti nekoga, a niti radi nečijeg života. Kada to vidite, klanjajte i Allahu se molite!’”¹

مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ لِمُوتِ
إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
لَا يَنْكَسِفَانِ لِمُوتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُ
فَصَلُّوا وَادْعُوا اللَّهَ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca sastoji se od dva rekata. To je stav hanefijskih učenjaka i on se temelji na izjavama mnogih ashaba. Ibn-Huzejme u svom “Sahihu” zabilježio je slijedeću izjavu Ibnu-Mes’uda: “Sunce se pomračilo i svijet je govorio da se ono pomračilo zbog smrti Ibrahima b. Muhammeda. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom je ustao i klanjao dva rekata namaza.” Muslim u svom “Sahihu” navodi, da je Abdurahman b. Semura rekao: “Nastupilo je pomračenje Sunca i ja sam krenuo od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On je stajao na nogama, izgovarao je tespih, tekbir i potom učio dovu sve dok se Sunce nije ukazalo. On je tom prilikom klanjao dva rekata i proučio dvije sure.” Tahavi iznosi da je Abdullah b. Amr rekao: “U doba Vjerovjesnika pomračilo se Sunce, pa je on sa svijetom pristupio namazu. Mislilo se da se neće sa ruku’a ni dići, ali se ipak podigao. Također, skoro se pomislilo da se neće sa stajanja spustiti na sedždu, ali se ipak spustio. Na sedždi je bio toliko, da se skoro pomislilo da se neće sa nje ni podići, ali se ipak digao. Tako je on obavio i drugi rekat i kada je sa sedžde digao glavu, Sunce se bilo već ukazalo.” Ebu-Davud i Nesai u svojim “Sunenima” navode da je Kubejse Hilali izjavio: “U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pomračilo se Sunce, pa je on uplašen, vukući svoju haljinu, izašao iz kuće. To je bilo u Medini, sa njim sam bio i ja, i on je tada klanjao dva rekata.” Imam Ahmed u svom “Musnedu” navodi, da je A’meš izjavio: “Pomračilo se Sunce i Alija je klanjao nafilu. Na prvom rekatu proučio je Jasin ili njemu sličnu, po dužini, suru. Zatim se sageo na ruku’ i na njemu se zadržao koliko se mogla proučiti gore spomenuta sura. Potom se ispravio na noge i izgovorio: ‘Semi’allahu li men hamidel!’ a zatim se spustio na sedždu. Tako je on obavio i drugi rekat, a onda sjeo i učio dovu sve dok se Sunce nije ukazalo. Po svršetku namaza rekao je da je tako činio i Allahov Poslanik.”
- Konkretni namaski obred treba duljiti sve dok se Sunce ne ukaže u svom normalnom sjaju. Tahavi je ovu misao dopunio i objasnio izjavom Abdullaha b. Omera koji je izjavio: “Sunce i Mjesec su Allahovi znakovi i oni se ne pomračuju zbog nečije smrti ili rođenja, pa kada tako što vidite, slavite Allaha, dž.š., i klanjajte namaz!” “Ova izjava”, kaže Tahavi, “ukazuje ne samo na klanjanje namaza nego i na svaku vrstu pobožnosti prema Allahu, dželle šanuhu, na učenje dove, na moljenje oprosta od grijeha i dijeljenje milostinje”,
- pomračenje Sunca ili Mjeseca nije predznak ili posljedica neke nesreće ili prevrata na Zemlji. Sunce i Mjesec su nebeska tijela stvorena Allahovom voljom, kreću se svojim određenim putanjama i u svemu su potčinjene prirodnim zakonima, kao i ostala nebeska tijela,
- strahopoštovanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prema Allahu, dželle šanuhu, i podsticanje na to i ostalih vjernika,
- dozvoljeno je dostojanstveno nositi svoju odjeću, ako se time ne želi istaći neka oholost,
- u činjenju dobrih i pobožnih djela treba se takmičiti,
- Šafija, Ahmed, Ishak, Sevri i još poneki muhadisi smatraju da i pri pomračenju Mjeseca konkretni namaz treba kolektivno obaviti. Ebu-Hanife ovakav postupak ne smatra sunnetom, ali ga ipak dozvoljava. Ebu-Hanife oslanja se na izjavu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Najvredniji namaz čovjeka je onaj koji on obavi u svom domu, izuzev obaveznih namaza.” Osim toga, kolektivno obavljanje nafile u noćno, unaprijed neodređeno doba, predstavljalo bi ljudima veliku poteškoću. Muhelleb kaže: “Možda je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kolektivno klanjanje ovoga namaza izostavio iz samilosti prema vjernicima i da isti svoje kuće ne napuštaju, pa da im se pokradu. Na ovu činjenicu ukazuje i slučaj objavljivanja “Et-Tevbe” sure, kada je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, Umm-Selema rekla da je odmah obznani muslimanima. “Bojim se da ih sakupim u noćno doba”, rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, “jer bi ih mogao kogod iz mraka napasti. Osim toga, žao mi je, da im remetim njihov noćni mir i prekidam spavanje.

SADAKA PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

بَابُ الصَّدَقَةِ فِي الْكُسُوفِ

1044. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Hišama b. Urve, ovaj od svoga oca, a on od Aiše koja je rekla:

“U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svijetom klanjao namaz. Stajao je na nogama i to stajanje se oduljilo, saseo se na ruku‘ i taj se ruku‘ oduljio, ispravio se i dugo stajao, ali kraće od prvog stajanja, opet se saseo na ruku‘ i oduljio, ali se zadržao nešto kraće od prvog, spustio se na sedždu i oduljio tu sedždu. Na drugom rekatu je postupio kao i na prvom i onda se okrenuo (predao selam), a

١٠٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ
هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أَنَّهَا قَالَتْ
خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالنَّاسِ فَقَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ ثُمَّ رَكَعَ
فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ وَهُوَ دُونَ
الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ دُونَ
الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ ثُمَّ فَعَلَ
فِي الرُّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ

U Kur'anu je rečeno: ‘Allah vam je iz Svoje milosti dao dan i noć da se u njoj smirite i odmorite.’”

Ibn-Kesir je rekao: “Pomračenje Mjeseca događa se noću, kada je svijet obično u dubokom snu, pa mu je teško i neugodno spremati se za izlazak u džamiju. Pomračenje Mjeseca ne treba uspoređivati sa pomračenjem Sunca, koje se događa danju, kada je svijet budan i spreman za poslove izvan kuće. Kolektivni namaz pri pomračenju Sunca obavlja se, dakle, danju kao što su bajram-namaz, džuma ili namaz pri obavljanju kišne dove.”

Hadisi i izjave ashaba iz kojih se razumije da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kolektivno obavljao namaz pri pomračenju Mjeseca nisu posve sigurni ni vjerodostojni, a često su posve slabi, pa i apokrifni.

Iz hadisa se još zaključuje:

- da su Sunce i Mjesec baš kao i sva druga nebeska tijela podložni ustaljenoj Allahovoj zakonitosti u svemiru, kreću se po ustaljenim zakonima u kosmosu i da povremenu izmjenu može učiniti opet samo njihov Tvorac,
- Sunce i Mjesec su Allahu potčinjena nebeska tijela i kao takva ne zaslužuju da im se iko klanja i obožava ih,
- pomračenje Sunca i Mjeseca je aluzija na mogućnost stvarnog poremećaja kretanja ne samo Sunca i Mjeseca nego i svih drugih nebeskih tijela. To je upozorenje na eventualni konačni poremećaj čitavog svemira i propast svijeta kada to Allah, dželle šanuhu, bude htio,
- pomračenje Sunca i Mjeseca, a potom njihov povratak u normalno stanje aludira na potrebu održavanja straha od Božije kazne, ali i nade u Njegovu milost i oprost grijeha,
- kazna može stići i nevina Božija stvorenja,
- raznolike pojave na nebeskim tijelima su znaci Allahove svemoći. Odvijanje stalnih i povremenih zakona u svemiru ukazuju na svemoć njihovog Zakonodavca.

Pomračenje Sunca nastaje kada se Mjesec, idući svojom određenom putanjom, nađe na prostoru između Sunca i gledaoca, tj. između Sunca i Zemlje. Pomračenje Mjeseca nastaje kada se Mjesec nađe u sjeni Zemlje i Sunce ga ne može, zbog Zemljine kugle, da obasjava, bilo u cijelosti, bilo samo djelimično. To su sve, opet, Allahovi normalni zakoni, koje obično ljudi nazivaju čudima i neprirodnim pojavama.

– Ibrahim je sin Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz braka sa kršćankom Marijom, koju je egipatski knez Mukavkis poklonio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, još sedme godine po Hidžri. Ona mu je u zul-hidžetu, osme godine po Hidžri rodila sina Ibrahima koji je umro desete godine po Hidžri, u osamnaestom mjesecu svoga života i pokopan u Beki‘i. Poneki historičari navode da je Ibrahim umro u šesnaestom mjesecu, a neki opet sa navršenih sedamnaest mjeseci i osam dana, a neki sa navršenih dvadeset mjeseci i šest dana.

Sunce se već bilo pokazalo. Tada je svijetu održao govor, zahvalivši se Allahu i pohvalivši Ga, a potom je rekao: ‘Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka. Do njihova pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti, niti radi nečijeg života. Kada to primijetite, obratite se Allahu dovom, izgovarajte tekbire, klanjajte i podijelite milostinju’, i nastavi, kaže pripovjedač: ‘Sljedbenici Muhammedovi! Tako mi Allaha, niko više od Allaha nije ljubomoran da mu rob ili robinja ne učine blud. Sljedbenici Muhammedovi! Tako mi Allaha, kada biste znali ono što ja znam, vi biste se malo smijali, a mnogo biste, zaista, plakali.’”¹

وَقَدْ انْجَلَتْ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يُخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْعُوا اللَّهَ وَكَبِّرُوا وَصَلُّوا وَتَصَدَّقُوا ثُمَّ قَالَ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ مَا مِنْ أَحَدٍ أَغْيَرُ مِنَ اللَّهِ أَنْ يَزِنِي عَبْدُهُ أَوْ تَزِنِي أُمَّتُهُ يَا أُمَّةَ مُحَمَّدٍ وَاللَّهِ لَوْ تَعْلَمُونَ مَا أَعْلَمُ لَضَحِكْتُمْ قَلِيلًا وَلَبَكَيْتُمْ كَثِيرًا .

1 Klanjanje namaza pri pomračenju Sunca ili Mjeseca utvrđeno je mnogim izjavama ashaba koje su zabilježili Buharija i Muslim u svojim “Sahihima” te Tirmizi, Nesai i Ibnu-Madže u svojim “Sunenima”.

Hattabi kaže da su prenesene različite verzije o načinu klanjanja konkretnog namaza. Jedni su prenijeli da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata sa ukupno četiri ruku’a i četiri sedžde, drugi da je klanjao dva rekata sa ukupno šest ruku’a i četiri sedžde, a poneki da je klanjao dva rekata sa deset ruku’a i četiri sedžde.

Ebu-Davud, također, navodi spomenutu raznolikost i ističe da su to bili namazi u različitim vremenima i da ih je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavljao i povećavao broj rekata, pa i sedždi, odnosno ruku’a prema dužini trajanja samog pomračenja. Kada je pomračenje bilo kraće, konkretni namaz mu je bio kratak, a kada je bilo duže, on je isti namaz produljivao učenjem Kur’ana na nogama, pa i dodavanjem većeg broja ruku’a, odnosno sedždi.

Ibnu-Abbas je izjavio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na prvom rekatu učio suru “El-Bekare”, a na drugom suru dugu poput poglavlja “Ali-Imran”.

Prema stavu Šafije učenje “Fatihe” na prvom i drugom rekatu je obavezno baš kao i učenje sure. Prema mišljenju Šafije, Džerira i još nekih učenjaka mustehab je poslije ovog namaza proučiti hutbu.

Ebu-Hanife, Malik i Ahmed smatraju da hutbu ne treba učiti. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kažu oni, poslije završenog namaza održao je govor samo da svijet upozori na potrebu klanjanja konkretnog namaza, učenje tekbira, dijeljenje milostinje, a nije uopće ništa rekao o potrebi održavanja hutbe. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslije završenog namaza održao je kraći govor, ne zato što je on sastavni dio ovog vjerskog obreda nego samo zato, da ljude pouči i upozori na potrebu rada i drugih dobrih djela, a posebno da to pomračenje biva Allahovom voljom, a ne zbog nečije smrti ili rođenja ili zbog nekog drugog slučaja.

Poslije naredbe o potrebi klanjanja nafile, učenje tekbira, tespiha i dijeljenja milostinje prilikom ma kakve nesreće, istaknuta je potreba za klonjenjem od nevaljalština, a naročito od prostitucije i nemoralnog života, kao izvora brojnih zala za pojedinca, porodicu i cijelu zajednicu. Svoju izjavu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, završio je: “Kada biste znali ono što ja znam, malo biste se smijali, a puno biste plakali...”

Drugim riječima, gornja izjava može da glasi: “Kada biste vi znali kao ja neograničenu Božiju milost, Njegovu blagost, naklonost prema čovjeku, Njegovu veliku nagradu za svako dobro djelo, plakali biste za neiskorištenom i propuštenom prilikom u činjenju tih djela.”

Iz hadisa se još zaključuje:

- potrebna natjecanja u vršenju namaza, zikra, tekbira i dijeljenje milostinje prilikom pomračenja Sunca, Mjeseca i drugih elementarnih nepogoda, kao zemljotresa, oluje, poplave i slično,
- pretjerano smijanje je osobina bezbrižnih i neozbiljnih ljudi,
- nenormalna pojava u svemiru ne mora biti predznak promjena na Zemlji,
- Allahu, dželle šanuhu, treba se obraćati u stavu skrušenosti i poniznosti,

POZIV: "GRUPNI NAMAZ – ES-SALATU DŽAMI‘A" PRI POMRAČENJU

1045. PRIČAO NAM JE Ishak, njega obavijestio Jahja b. Salih, ovome ispričao Mu‘avija b. Sellam b. Ebi-Sellam Habešija iz Damaska, njemu Jahja b. Ebi-Kesir, ovoga obavijestio Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman b. Avf-Zuhri, prenoseći od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Kada je za vrijeme Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo do pomračenja Sunca, oglašeno je: ‘Klanjanje namaza je kolektivno! – Es-salatu džami‘a.’”

HUTBA PRI POMRAČENJU SUNCA

Aiša i Esma kažu: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, držao je hutbu.”

1046. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, a on od Ibni-Šihaba, a (preko drugog seneda): pričao nam je Ahmed b. Salih, njemu Anbese, ovome rekao Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, njemu pričao Urve, prenoseći od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla: “Za života Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je u džamiju, svijet se iza njega poredao, i on je izgovorio tekbir. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kur’an dugo, izgovorio

بَابُ النَّدَاءِ بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً فِي الْكُسُوفِ

١٠٤٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ سَلَامٍ بْنُ أَبِي سَلَامٍ الْحَبَشِيُّ الدَّمَشْقِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ الزُّهْرِيُّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نُودِيَ إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ.

بَابُ خُطْبَةِ الْإِمَامِ فِي الْكُسُوفِ

وَقَالَتْ عَائِشَةُ وَأَسْمَاءُ خُطِبَ النَّبِيُّ ﷺ.

١٠٤٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ ح وَ حَدَّثَنِي أَحْمَدُ ابْنُ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا عُبَيْسَةُ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عُرْوَةُ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ فَخَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَفَّ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَكَبَّرَ فَأَقْرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ثُمَّ كَبَّرَ فَارْكَعَ

- činjenje dobrih djela treba stalno propagirati, a naročito dijeljenje milostinje, izdašno materijalno pomaganje onih kojima je pomoć potrebna, posebno svojoj vjerskoj zajednici. Ovom propagandom zadužen je svaki musliman, a prvenstveno učenici ljudi,
- namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca sastoji se od dva rekata sa dugim učenjem Kur’ana na nogama i povišenim brojem ruku‘a, pa i sedždi na svakom rekatu.

tekbir, pregeao se na ruku', na ruku'u ostao dugo, a onda izgovorio: 'Semi'allahu li men hamideh!', zadržao se ne čineći sedždu, nego učio podugo, ali nešto kraće od prvog učenja, izgovorio tekbir i pregeao se na ruku' ostajući duže, ali nešto kraće od prvog zadržavanja, izgovorio: 'Semi'allahu li men hamideh. Rabbena lekel hamd!', i spustio se na sedždu. Tako je postupio i na drugom rekatu. Klanjao je četiri rekata sa četiri sedžde. Sunce se ukazalo prije nego se on okrenuo (svijetu). Tada je ustao, pohvalio Allaha sa atributima koji Mu dolikuju i dodao: 'Ovo su dva Allahova znaka. Pomračenje Sunca i Mjeseca ne dolaze zbog nečije smrti niti zbog nečijeg života. Kada to vidite, potražite utočište u namazu!'"

Kesir b. Abbas pričaše da bi Abdullah b. Abbas, radijallahu anhum, pričao o danu, u kome je došlo do pomračenja Sunca, a slična je i izjava (Urve koju prenosi od Aise. Ja sam rekao (kaže prenosilac) Urvi: "Tvoj brat (Abdullah b. Zubejr) na dan pomračenja Sunca u Medini nije ništa dodao na dva obavljena rekata, nego je klanjao slično sabahu."

"Da" – odgovorio je Urve, jer nije postupio po sunnetu.¹

رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقَامَ وَلَمْ يَسْجُدْ وَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً هِيَ أَذْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ كَبَّرَ وَرَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ أَذْنَى مِنَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَالَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَاسْتَكْمَلَ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي أَرْبَعِ سَجَدَاتٍ وَانْجَلَتْ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَنْصَرِفَ ثُمَّ قَامَ فَأَثْنَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ هُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَافْزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ وَكَانَ يُحَدِّثُ كَثِيرٌ بَنُ عَبَّاسٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يُحَدِّثُ يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ بِمِثْلِ حَدِيثِ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ فَقُلْتُ لِعُرْوَةَ إِنَّ أَخَاكَ يَوْمَ خَسَفَتِ بِالْمَدِينَةِ لَمْ يَزِدْ عَلَى رَكَعَتَيْنِ مِثْلَ الصُّبْحِ قَالَ أَجَلٌ لِأَنَّهُ أَخْطَأَ السُّنَّةَ .

¹ Ima učenjaka koji zastupaju mišljenje da se ovaj namaz sastoji od dva rekata i obavlja se kao i svaka obična nafila, sa jednim ruku'om i jednom sedždom. Oni svoj stav temelje na izjavi halife Alije koju Tahavi donosi u slijedećoj varijanti: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je četiri vrste namaza: 1) namaz kod kuće koji se sastoji od četiri rekata, 2) namaz na putovanju od dva rekata, 3) namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca od dva rekata i 4) namaz pri klanju kurbana od dva rekata." S obzirom da svi navedeni namazi u Alijinoj izjavi imaju samo po jedan ruku' i po jednu sedždu, analogno će to vrijediti i za namaz pri pomračenju Sunca, odnosno Mjeseca.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- namaz pri pomračenju Sunca ili Mjeseca obavlja se u džamiji kolektivno ili na musali. Ibnu-Habib odabiranje mjesta za klanjanje ovih namaza prepušta volji imama i džematlija. Neki učenjaci smatraju da se ovaj namaz u velikom gradu može punopravno obaviti i u mahalskoj džamiji, dok se u manjem naselju svijet treba iskupiti u glavnoj mjesnoj džamiji,
- imam će pri obavljanju ovog namaza stati pred prisutne kao i kod svakodnevnih redovnih namaza,
- nesreće su rezultat ljudskih propusta i grijeha i svako minulo iskušenje je poziv na pokajanje i potrebu stupanja boljim putem. Budućnost grada ljudi i šta ko čini, sebi čini.

DA LI ĆE (ČOVJEK) REĆI “KESEFETIŠ-ŠEMSU” ILI “HASEFETIŠ-ŠEMSU”?

Uzvišeni Allah je rekao: “Hasefel-kameru – pomračio se Mjesec (pomračenje Mjeseca).”

1047. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz, njemu Lejs, ovome Ukajl, prenoseći od Ibni-Šihaba da je njega obavijestio Urve b. Zubejr, da je Aiša, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan pomračenja – “Hasefe” Sunca klanjao, i to: stao na noge, izgovorio početni namaski tekbir, a potom dugo učio Kur'an; onda je učinio ruku' i dugo se zadržao na ruku'u, zatim je podigao glavu i ruke: “Semi'allahu li men hamideh!” Potom je ponovo stajao i dugo učio Kur'an, ali nešto kraće od prvog učenja, ponovno činio ruku', zadržavaše se dugo, ali nešto kraće od prvog, i učinio sedždu, zadržavši se dugo. Isto je postupio i na drugom rekatu i onda predao selam. Sunce se već pokazalo. Držao je svijetu predavanje i govorio o pomračenju Sunca i Mjeseca – “Kusuf”, rekavši:

“To su dva Allahova znaka. Do pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti niti nečijeg života. Kada ih takve vidite, potražite utočište u namazu!”

بَابُ هَلْ يَقُولُ كَسَفَتِ الشَّمْسُ أَوْ خَسَفَتْ

وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى (وَخَسَفَ الْقَمَرُ) .

١٠٤٧. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ ابْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى يَوْمَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ فَكَبَّرَ فَقَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ وَقَامَ كَمَا هُوَ ثُمَّ قَرَأَ قِرَاءَةً طَوِيلَةً وَهِيَ أَذْنَى مِنَ الْقِرَاءَةِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهِيَ أَذْنَى مِنَ الرُّكْعَةِ الْأُولَى ثُمَّ سَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا ثُمَّ فَعَلَ فِي الرُّكْعَةِ الْآخِرَةِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ سَلَّمَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ النَّاسَ فَقَالَ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَافْزِعُوا إِلَى الصَّلَاةِ .

“ALLAH OPOMINJE SVOJE ROBOVE POMRAČENJEM SUNCA”

Riječi su Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, što je izjavio Ebu-Musa, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1048. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Junusa, on od Hasana, ovaj od Ebu-Bekrea, koji kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka. Do njihova pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti niti nečijeg života, nego Uzvišeni Allah tako zastrašuje svoje robove.’”

Abdul-Varis, Šu‘be, Halid b. Abdullah i Hammad b. Seleme, prenoseći gornji hadis od Junusa, nisu spomenuli riječi: “Allah tako zastrašuje svoje robove”, dopunjuje Ebu-Abdullah, Buharija.

U drugom senedu, Junusa slijedi Musa, prenoseći od Mubareka, on od Hasana Basrije; Basriju obavijestio Ebu-Bekr, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem “Uzvišeni Allah tako (pomračenjem Sunca i Mjeseca) zastrašuje svoje robove.”

U jednom drugom senedu, Mubareka (b. Fedale) slijedi Eš‘as, prenoseći ovaj hadis od Hasana Basrije.

TRAŽENJE UTOČIŠTA OD PATNJE U GROBU PRI POMRAČENJU SUNCA

1049. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Jahjaa b. Seida, ovaj od Amre, kćeri Abdur-Rahmanove, ona od Aiše, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da joj je došla jedna Jevrejka i pitala je nešto, rekavši joj: “Allah te zaštitio od patnje u grobu! Tražiš li ti utočište kod Allaha od kazne u grobu?”

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ يُخَوِّفُ اللَّهُ عِبَادَهُ بِالْكَسُوفِ

وَقَالَ أَبُو مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٠٤٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُخَوِّفُ بِهَا عِبَادَهُ وَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ يَذْكُرْ عَبْدُ الْوَارِثِ وَشُعْبَةُ وَخَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَحَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ عَنْ يُونُسَ يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهَا عِبَادَهُ وَتَابَعَهُ أَشْعَثُ عَنِ الْحَسَنِ .

بَابُ التَّعَوُّدِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فِي الْكُفُوفِ

١٠٤٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلَتْ

Aiša, radijallahu anha, obratila se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i pitala ga: “Kažnjava li se svijet u svojim grobovima?”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: “Tražim zaštitu kod Allaha od te kazne!”

1050. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ujutru uzjaha jahaću životinju (i ode), a nešto kasnije dođe do pomračenja Sunca. Povratio se u ručanice, prošao iza stanova (svojih supruga) u džamiju, stao na noge te klanjao namaz. Iza njega je stajao prisutni svijet. Stajao je dugo, pregeo se na ruku¹ i ostao na ruku¹ u dugo, podigao se i stajao na nogama dugo, ali nešto kraće od prvog stajanja, pregeo se opet na ruku¹ i ostao dugo, ali nešto kraće od prvog ruku¹a, podigao se pa spustio na sedždu, ustao i stajao na nogama dugo, ali nešto kraće od prvog stajanja, pa se pregeo na ruku¹, ostao na ruku¹ u dugo, ali nešto kraće od prvog preginjanja, pa se podigao i ostao na kijamu duže, ali kraće nego kod prvog stajanja, pregeo se na ruku¹ i ostao dugo na ruku¹ u, ali kraće nego u prvom, pa se podigao i zatim ispravio, pa onda spustio na sedždu, pa se okrenuo svijetu i rekao ono što je Allah htio da on kaže. Na koncu je ashabima zapovjedio da traže utočište (kod Allaha) od kaburske patnje.¹

عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيْعَذَّبُ
النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَائِذَا
بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ

١٠٥٠. ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ غَدَاةٍ مَرَكَبًا
فَحَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضَحَى فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ
ﷺ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحُجَرِ ثُمَّ قَامَ يُصَلِّي وَقَامَ النَّاسُ
وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ
رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ
رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ
رَفَعَ فَسَجَدَ ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ
الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ
الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ
الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ
الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ وَانْصَرَفَ فَقَالَ
مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّدُوا مِنْ
عَذَابِ الْقَبْرِ .

¹ U “Musnedu” Siradžovu navodi se da je Aiša kazala: “Došla mi je jedna Jevrejka i pitala: ‘Jesi li čula da Allahov Poslanik šta govori o kaburskoj kazni?’

‘Ne’ – odgovorila je Aiša.

‘A zar ima kaburska patnja?’ – upitala je Aiša.

‘Pa upitaj Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, za to!’”

Kasnije je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Aiša ga je pitala za kabursku kaznu.

“Kaburska kazna je sušta istina” – odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

“Poslije toga, kada god je obavio koji namaz, ja sam ga uvijek čula kako traži utočište kod Allaha od kaburske kazne.”

Za kabursku kaznu Jevreji su znali još prije pojave islama. Oni su za nju čuli iz tekstova Tevrata, a neki i iz drugih pisanih izvora toga doba. Aiša, radijallahu anha, i još poneki ashabi nisu znali za postojanje patnje u grobu sve do konkretnog slučaja.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– kaburska kazna može biti velika i teška i zato Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijeda da se moli Allahova zaštita,

– vrijeme klanjanja konkretnog namaza bilo je doba poslije doručka. Ibnu-Tin smatra da je to vrijeme, kada

DULJENJE SEDŽDE PRI POMRAČENJU SUNCA

1051. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Šejban, prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Abdullaha b. Amra:

“Pošto je u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo do pomračenja Sunca oglašeno je: ‘I klanjanje namaza je kolektivno, es-salatu džami‘a’. I Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je dva ruku‘a na jednom rekatu, ustao na noge i obavio opet dva ruku‘a na jednom rekatu i sjeo. Tada se Sunce ukazalo.”

“Nisam nikad učinila sedždu dužu od ove”, rekla je Aiša.

NAMAZ PRI POMRAČENJU SUNCA JE ZAJEDNIČKI

Ibni-Abbas klanjao (ga) je sa ashabima (kolektivno) na sofi Zemzema. Ali b. Abdullah b. Abbas sabirao je narod, a Ibni-Omer bi im klanjao.

بَابُ طَوْلِ السُّجُودِ فِي الْكُشُوفِ

١٠٥١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو أَنَّهُ قَالَ لَمَّا كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ نُودِيَ إِنَّ الصَّلَاةَ جَامِعَةٌ فَرَكَعَ النَّبِيُّ ﷺ رَكَعَتَيْنِ فِي سَجْدَةٍ ثُمَّ قَامَ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ فِي سَجْدَةٍ ثُمَّ جَلَسَ ثُمَّ جُلِيَ عَنِ الشَّمْسِ قَالَ وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مَا سَجَدْتُ سُجُودًا قَطُّ كَانَ أَطْوَلَ مِنْهَا .

بَابُ صَلَاةِ الْكُشُوفِ جَمَاعَةً

وَصَلَّى ابْنُ عَبَّاسٍ لَهُمْ فِي صُفَّةٍ زَمَزَمَ وَجَمَعَ عَلَيْهِ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ وَصَلَّى ابْنُ عُمَرَ .

se može klanjati svaka nafila, upravo kada se naklanjava sabah-namaz.

— Malik kaže: “Namaz u vezi s pomračenjem Sunca klanja se oko ručanica (dva-tri sata prije podneva), a ne iza podneva. Ovaj se namaz klanja u doba uobičajeno za klanjanje bajram-namaza.”

Šafija kaže: “Konkretni namaz može se klanjati u svako doba u pola dana, poslije ikindije, pa i poslije sabaha.”

Hanefije smatraju: “Konkretni namaz obavlja se samo u dozvoljenim vremenima, baš kao i svi drugi namazi. Ovaj se namaz ne može, dakle, klanjati u vremenima po fikhu pokuđenim.” Ovo mišljenje, zastupaju još Hasan Basri, Ata b. Ebi-Rebah, Ikrima, Amr b. Šu‘ajb, Katade, Ejjub, Isma‘il b. Ali i imam Ahmed.

Ishak je kazao: “Vjernici mogu klanjati konkretni namaz i poslije ikindije sve dok Sunce ne izgubi svoj sjaj i ne požuti, a i neposredno poslije sabah-namaza.”

Ako se Sunce pomrači pri svom zalasku, konkretni namaz neće se ni klanjati. Ovo je stav svih islamskih učenjaka. Ako Sunce izađe pomračeno, konkretni namaz neće se klanjati sve dok ne nastupi vrijeme, kada je dozvoljeno klanjati nafila. Ovo mišljenje dijele još Ahmed, Malik, Ibni-Munzir i mnogi drugi.

1052. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Eslem, prenoseći od Malika, on od Zejda b. Eslema, ovaj od Ataa b. Jesara, Ata od Abdullaha b. Abbasa da je rekao:

“U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao. Dugo je na (kijamu) stajao; stajao je koliko bi se moglo proučiti poglavlje ‘El-Bekare’, pregeao se na ruku‘ i ostao na ruku‘u dugo, ispravio se i stajao na nogama dugo, ali kraće od onog prvog stajanja, pregeao se opet na ruku‘ i stajao dugo, ali nešto kraće od onog prvog ruku‘a i onda učinio sedždu, ustao i stajao ponovo na nogama dugo, ali kraće od prvog stajanja, pregeao se na ruku‘i ostao dugo, ali kraće nego kod prvog ruku‘a, ispravio se i stajao na nogama dugo, ali kraće od prvog stajanja, pregeao se na ruku‘ i ostao dugo na ruku‘u, ali kraće od prvog ruku‘a, pa obavio sedždu i okrenuo se (ljudima). Sunce se već bilo ukazalo i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka! Njihova pomračenja ne dolaze zbog nečije smrti, niti nečijeg rođenja (života). Kad god to vidite, spominjite Allaha!’

‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem’, rekoše prisutni, ‘mi smo te vidjeli, kako stojeći u namazu nešto dohvataš, a potom, kako se natrag povlačiš?’

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je:

‘Vidio sam Džennet i htio sam dohvatiti jedan grozd, a da sam ga uzeo, i vi biste ga jeli dok postoji ovoga svijeta.

Prikazan mi je bio i Džehennem, i strašniji prizor do danas nisam nikad vidio. Primijetio sam da su žene najveći dio njegovog stanovništva.’

‘Zašto, Allahov Poslaniče?’ – upitaše (ashabi).

‘Zbog njihova nevjerovanja.’

‘Ne vjeruju u Allaha?’ – neko upita.

‘Nijeću dobročinstvo muža i nezahvalne su na učinjenom dobročinstvu. Kad bi nekoj od njih

١٠٥٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ قَالَ انْخَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا نَحْوًا مِنْ قِرَاءَةِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَقَالَ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَادْكُرُوا اللَّهَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْنَاكَ تَنَاوَلْتَ شَيْئًا فِي مَقَامِكَ ثُمَّ رَأَيْنَاكَ كَعَكَعْتَ قَالَ ﷺ إِنِّي رَأَيْتُ الْجَنَّةَ فَتَنَاوَلْتُ عُقُودًا وَلَوْ أَصْبَتْهُ لَأَكَلْتُمُ مِنْهُ مَا بَقِيََتِ الدُّنْيَا وَأَرَيْتُ النَّارَ فَلَمْ أَرَ مِنْظَرًا كَالْيَوْمِ قَطُّ أَفْطَحَ وَرَأَيْتُ أَكْثَرَ أَهْلِهَا النِّسَاءَ قَالُوا بِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ بِكُفْرِهِنَّ قِيلَ يَكْفُرْنَ بِاللَّهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ وَيَكْفُرْنَ الْإِحْسَانَ لَوْ أَحْسَنْتَ إِلَى إِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ كُلَّهُ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ.

uvijek činio dobro, i potom osjetila od tebe bilo kakvu (neprijatnost), rekla bi: Nisam od tebe nikad ni vidjela nikakva dobra!”¹

ŽENE U NAMAZU ZAJEDNO SA MUŠKARCIMA PRI POMRAČENJU SUNCA

1053. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoje žene Fatime bint Munzir, a ona od Esme, kćerke Ebu-Bekra, kako je rekla:

“Došla sam Aiši, radijallahu anha, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bilo pomračenje Sunca, kad tamo svijet već stoji (na nogama) i klanja, pa i Aiša je stajala i klanjala.

‘Šta je to svijetu?’ – upitala sam.

Pokazala je rukom prema nebu i rekla: ‘Subhanallah!’

‘Znak neki?’ – upitala sam je. (Naišaretila je potvrdno.)

‘Potom sam ja pristupila u namaz’, kaže Esma, ‘i ostala u namazu dok nisam počela osjećati nesvjesticu. Počela sam polivati glavu vodom.’

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, zahvalio je Allahu i pohvalio Ga, pa rekao: ‘Nema ništa što nisam ranije vidio, a da to sa ovog mjesta nisam u cijelosti vidio, pa čak i Džennet i Džehennem. Objavljeno mi je da ćete u kaburima biti iskušavani poput, odnosno približno, dedžalskog iskušenja.’

‘Ne znam’, kaže Esma, ‘koji je od ta dva izraza rekao.’

بَاب صَلَاةِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْكُشُوفِ

١٠٥٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أُمِّهِ فَاطِمَةَ بِنْتِ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهَا قَالَتْ أَتَيْتُ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَإِذَا النَّاسُ قِيَامٌ يُصَلُّونَ وَإِذَا هِيَ قَائِمَةٌ تُصَلِّي فَقُلْتُ مَا لِلنَّاسِ فَأَشَارَتْ بِيَدِهَا إِلَى السَّمَاءِ وَقَالَتْ سُبْحَانَ اللَّهِ فَقُلْتُ آيَةً فَأَشَارَتْ أَيْ نَعَمْ قَالَتْ فَقُمْتُ حَتَّى تَجَلَّيَ الْغَشِيُّ فَجَعَلْتُ أَصْبُ فَوْقَ رَأْسِي الْمَاءَ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَمِدَ اللَّهُ وَأَشْنَى عَلَيْهِ ثُمَّ قَالَ مَا مِنْ شَيْءٍ كُنْتُ لَمْ أَرَهُ إِلَّا قَدْ رَأَيْتُهُ فِي مَقَامِي هَذَا حَتَّى الْجَنَّةَ وَالنَّارَ وَلَقَدْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنْكُمْ تُفْتَنُونَ فِي الْقُبُورِ مِثْلَ أَوْ قَرِيبًا مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ لَا أَدْرِي أَيَّتُهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ يُؤْتَى أَحَدُكُمْ فَيُقَالُ لَهُ مَا عَلِمْتَ بِهَذَا الرَّجُلِ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ أَوْ الْمُؤْمِنَةُ لَا أَدْرِي أَيَّ ذَلِكَ قَالَتْ

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- vidi se mudžiza Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i korištenje svake prilike na propagiranju dobra, a odvracanju od zla,
  - neuki treba da za nejasne poslove pitaju učene. Učeni ljudi su dužni da, do maksimuma svojih sposobnosti, objašnjavaju nejasne pojmove i upućuju na pravilan stav,
  - biti nezahvalan na učinjenom dobru je zabranjeno,
  - vjernik za učinjene ovozemne grijehe bit će kažnjen, ukoliko mu ih Allah ne oprost,
  - obaviti neki neznatan rad jednim potezom ruke u samom namazu, neće pokvariti punovažnost namaza. Objeručki rad u namazu, ma kakav on bio, kvari valjanost namaza.
- Ovaj namaz se ne može izvesti iz prethodnog hadisa, jer ništa u njemu ne ukazuje na takav zaključak.

‘Doći će se svakom od vas i pitati: Šta ti znaš o ovom čovjeku (Muhammedu)?’

Pravovjernik, odnosno, iskreni vjernik, reći će: ‘Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Allahov je poslanik, donio nam je jasne dokaze i uputu i mi smo mu se odazvali, vjerovali i slijedili ga.’

Potom će mu se reći: ‘Spavaj ugodno! Mi smo znali da si ti zaista siguran u vjeri i vjernik’, a dvoličnjak, odnosno osoba koja je sumnjala (u Objavu), ‘ne znam’, kaže Esma, ‘koji je od ta dva izraza upotrijebio’, reći će: ‘Ne znam ništa. Čuo sam da je svijet nešto govorio, pa sam i ja to govorio.’”

O ONIMA KOJI VOLE OSLOBAĐANJE ROBOVA PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

1054. PRIČAO NAM JE Rebi‘ b. Jahja, njemu Zaide, prenoseći od Hišama, on od Fatime, a ova od Esme koja je rekla:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je oslobađanje robova prilikom pomračenja Sunca.”

NAMAZ U DŽAMIJI PRILIKOM POMRAČENJA SUNCA

1055. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik, prenoseći od Jahja’a b. Seida, on od Amre, kćerke Abdur-Rahmanove, a ova od Aiše, radijallahu anha, kako joj je došla jedna Jevrejka i upitala: Pitala je nešto rekavši joj: “Allah ti dao utočište od kazne u grobu!”

Aiša je upitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Da li će svijet biti kažnjavaan u svojim grobovima?” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: “Tražim i sam od toga Allahovu zaštitu.”

أَسْمَاءُ فَيَقُولُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَاءَنَا بِالْبَيِّنَاتِ
وَالْهُدَى فَأَجَبْنَا وَآمَنَّا وَاتَّبَعْنَا فَيَقَالُ لَهُ نَمُ صَالِحًا
فَقَدْ عَلِمْنَا إِنْ كُنْتَ لَمُوقِنًا وَأَمَّا الْمُنَافِقُ أَوِ الْمُرْتَابُ
لَا أَدْرِي أَيَّتَهُمَا قَالَتْ أَسْمَاءُ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي
سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ شَيْئًا فَقُلْتُ .

بَابُ مَنْ أَحَبَّ الْعَتَاقَةَ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ

١٠٥٤. حَدَّثَنَا رَبِيعُ بْنُ يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ
عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ لَقَدْ أَمَرَ
النَّبِيُّ ﷺ بِالْعَتَاقَةِ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ .

بَابُ صَلَاةِ الْكُسُوفِ فِي الْمَسْجِدِ

١٠٥٥. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ
يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ
عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودِيَّةً جَاءَتْ تَسْأَلُهَا
فَقَالَتْ أَعَاذَكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلْتُ
عَائِشَةَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيْعَذَّبُ النَّاسُ فِي قُبُورِهِمْ
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَائِذَا بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ .

1056. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana uzjaha jahaću životinju, kad nastupi pomračenje Sunca. Povratio se oko ručanica i prošao (u džamiju) iza stanova (svojih supruge), stao i klanjao, a prisutni svijet stao iza njega (u redove). Stajao je dugo, zatim se pregeao na ruku i ostao dugo, ispravio se i stajao dugo, ali nešto kraće od prvog stajanja, opet se pregeao i ostao dugo, ali nešto kraće od prvog, pa se ispravio i spustio na sedždu, na kojoj se dugo zadržao, ustao sa sedžde i na nogama se dugo zadržao, ali nešto kraće od prvog stajanja, učinio ruku i ostao na ruku dugo, ali nešto kraće od prvog ruku'a, ispravio se i stajao dugo, ali kraće od prvog stajanja, opet pregeao na ruku i ostao duže na ruku, nešto kraće od prvog, onda je učinio sedždu, koja je bila kraća od prethodne sedžde i okrenuo se (svijetu).

Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao što je Allah htio da on rekne, a zatim naredio ashabima da traže Allahovu zaštitu od patnje u grobu.

NE DOLAZI POMRAČENJE SUNCA ZBOG NEČIJE SMRTI, A NITI ZBOG NEČIJEG ŽIVOTA (ROĐENJA)

Ovu izjavu prenio je Ebu-Bekre, Mugire, Ebu-Musa, Ibni-Abbas i Ibni-Omer, radijallahu anhum.

1057. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Isma'ila, ovome priča Kajs, prenoseći od Ebu-Mes'uda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Do pomračenja Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog nečije smrti niti zbog nečijeg života, nego su to dva očita Allahova znaka i kada to primijetite, klanjajte namaz!”

١٠٥٦. ثُمَّ رَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ غَدَاةٍ مَرَكَبًا فَكَسَفَتِ الشَّمْسُ فَرَجَعَ ضُحًى فَمَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَيْنَ ظَهْرَانِي الْحَجَرِ ثُمَّ قَامَ فَصَلَّى وَقَامَ النَّاسُ وَرَاءَهُ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا ثُمَّ رَفَعَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ فَسَجَدَ سُجُودًا طَوِيلًا ثُمَّ قَامَ فَقَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَامَ قِيَامًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَكَعَ رُكُوعًا طَوِيلًا وَهُوَ دُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ ثُمَّ سَجَدَ وَهُوَ دُونَ السُّجُودِ الْأَوَّلِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ أَمَرَهُمْ أَنْ يَتَعَوَّذُوا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ.

بَابُ لَا تَكْسِفُ الشَّمْسُ مَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ

رَوَاهُ أَبُو بَكْرَةَ وَالْمَغِيرَةُ وَأَبُو مُوسَى وَابْنُ عَبَّاسٍ وَابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ.

١٠٥٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسٌ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَاتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَصَلُّوا.

1058. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam (b. Jusuf), Hišama je obavijestio Ma'mer, prenoseći od Zuhrija i Hišama b. Urve, oni od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i sa svijetom klanjao namaz, učenje Kur'ana oduljio, pa se sageo na ruku' i oduljio ga, podigao glavu, i Kur'an, opet, učio dugo, ali kraće od učenja na prvom stajanju, opet se sageo na ruku' i ostao dugo na ruku'u, ali nešto kraće od prvog ruku'a, ispravio glavu, učinio dvije sedžde, ustao na noge i na drugom rekatu činio to isto. Na koncu (namaza) ustao je na noge i rekao: ‘Do pomračenja Sunca i Mjeseca ne dolazi zbog nečije smrti, a niti radi nečijeg života, nego su to dva očita Allahova znaka koje pokazuje svojim robovima, pa kada to vidite, tražite utočište u namazu!’”

ZIKR PRI POMRAČENJU (SUNCA)

Prenosi to Ibni-Abbas, radijallahu anhuma.

1059. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Alā, njemu prenio Ebu-Usame od Burejda b. Abdullaha, on od Ebu-Burde, a ovaj od Ebu-Musaa:

“Došlo je do pomračenja Sunca i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je prestrašen, bojeći se da to nije Sudnji dan. Došao je u džamiju i klanjao namaz sa dužim kijamom, ruku'om i sedždom, nego ikada što sam vidio. Iza toga reče: ‘Ovi znaci koje Allah šalje nisu zbog nečije smrti niti radi nečijeg (rođenja) života, nego Allah njima zastrašuje svoje robove, pa kada primijetite nešto od toga, tražite spas u spominjanju Allaha, u molbi i traženju Njegova oprost!’”

١٠٥٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ وَهِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى بِالنَّاسِ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَأَطَالَ الْقِرَاءَةَ وَهِيَ دُونَ قِرَاءَتِهِ الْأُولَى ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ دُونَ رُكُوعِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ قَامَ فَصَنَعَ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ ثُمَّ قَامَ فَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ يُرِيهَمَا عِبَادَهُ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى الصَّلَاةِ .

بَابُ الذِّكْرِ فِي الْكُسُوفِ

رَوَاهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا .

١٠٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَزَعَا يَخْشَى أَنْ تَكُونَ السَّاعَةُ فَاتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى بِأَطْوَلِ قِيَامٍ وَرُكُوعٍ وَسُجُودٍ رَأَيْتُهُ قَطُّ يَفْعَلُهُ وَقَالَ هَذِهِ الْآيَاتُ الَّتِي يُرْسِلُ اللَّهُ لَا تَكُونُ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ وَلَكِنْ (يُخَوِّفُ اللَّهُ بِهِ عِبَادَهُ) فَإِذَا رَأَيْتُمْ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ .

UČENJE DOVE PRI POMRAČENJU SUNCA

To su rekli Ebu-Musa i Aiša, radijallahu anhum, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1060. PRIČAO NAM JE Ebu Velid, njemu Zaide, ovome Zijad b. Ilaka, on čuo od Mugire b. Šu'be, koji kaže:

“Na dan kada je umro Ibrahim, došlo je do pomračenja Sunca i svijet je govorio da je došlo do pomračenja zbog smrti Ibrahima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (čuvši to), reče: ‘Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka i ne dolazi do njihova pomračenja zbog nečije smrti niti radi nečijeg života. Kad ih takve vidite, učite dove i klanjajte namaz dok se (pomračenje) ne rastupi.’”¹

بَابُ الدُّعَاءِ فِي الْخُسُوفِ

قَالَ أَبُو مُوسَى وَعَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٠٦٠. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ قَالَ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ عِلَاقَةَ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ بْنَ شُعْبَةَ يَقُولُ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ يَوْمَ مَاتَ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ انْكَسَفَتْ لِمَوْتِ إِبْرَاهِيمَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَا يَنْكَسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ فَإِذَا رَأَيْتُمُوهُمَا فَادْعُوا اللَّهَ وَصَلُّوا حَتَّى يَنْجَلِيَ .

¹ Kćerke Še'munu, Mariju i Sirinu, zajedno sa njihovim stričevima Me'bur, poklonio je Muhammedu 7. godine po Hidžri Mukavkis, vladar Kopta. Sa ovim poklonom Mukavkis je poslao i jednu mazgu, na kojoj je kasnije Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično jahao nazvavši je Duldul. Sirinu, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poklonio je Hasanu b. Sabitu, pjesniku kome je rodila sina Abdur-Rahmana. Mariju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao za sebe i ona mu je 8. godine po Hidžri rodila sina Ibrahima u naselju El-Avali, predgrađu Medine, gdje je bila nastanjena. Sedmi dan po rođenju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nadio mu je ime, podrezao kosu i u težini te kose podijelio milostinju u zlatu, a potom kosu zakopao u zemlju. Prilikom ove svečanosti zaklao je i dva ovna. Kasnije je mališana predao na njegu dadilji, supruzi Ebu-Sejfa. Kasnije se Ibrahim razbolio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa Enesom je otišao da ga obiđe. Ebu-Sejfa su zatekli gdje kovačkim mijehom raspiruje vatru u odjeljenju svoje kovačnice, na ulazu u samu kuću. Kuća je bila puna dima, pa je Enes unišao prvi u kuću i rekao: “Ebu Sejfe! Stani malo!” Utom je u kuću unišao i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i učinio dovu za mališana, uzeo ga u naručje, nešto šaptao, zasuzio i potom rekao: “Oko mi je suzno, a srce tužno, ali ne govorimo ništa što ljuti Gospodara. Ibrahim, ja sam zbog tebe zabrinut!”

Bolest se kasnije pogoršala i Ibrahim je umro u osamnaestom mjesecu života, u utorak, 10. rebiul-evvela, 10. godine po Hidžri.

Na dan Ibrahimove smrti desilo se pomračenje Sunca i svijet je govorio, da se to zbilo zbog smrti Ibrahimove. Prošireno uvjerenje tadašnjeg svijeta Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, opovrgao je riječima: “Sunce i Mjesec ne pomračuju se ni zbog čije smrti, a niti rođenja. To su dva znaka od znakova Božije svemoći, kojima Allah ljude zastrašuje.”

Marija i sestra joj Sirina počele su po običaju Kopta naricati za djetetom, pa im je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za djetetom je samo malo zaplakao i zasuzio, pa mu je Abdurahman b. Afan rekao: “Zar nisi još ranije zabranio plakanje za umrlim?”

“Ne”, odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, “ja sam zabranio dva glupa glasa: kukanje pri kakvoj nesreći i pjevanje u blagodati. Ovo je Allahova milost i ko nema samilosti prema drugom, neće biti milosti ni prema njemu.”

Preneseno je, da se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovom prilikom okrenuo prema jednom brežuljku Medine, uzdahnuo i rekao: “Brdo, da ti trpiš teret kao ja, ti bi se srušilo! Ali, svi smo Allahovi i svi ćemo se Njemu povratiti.”

RIJEČI IMAMA: "A POTOM" U HUTBI PRI POMRAČENJU SUNCA

1061. Ebu-Usame kaže: "Pričao mi je Hišam, njega obavijestila Fatima, kćerka Munzira, prenoseći od Esme koja je rekla: '...I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo se (svijetu, završio namaz), Sunce se već bilo ukazalo. On je tada održao govor i Allahu zahvalio onako kako to Njemu dolikuje i dodao: A zatim!'"

NAMAZ PRI POMRAČENJU MJESECA

1062. PRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan, njemu Seid b. Amir, prenoseći od Šu'be, on od Junusa, ovaj od Hasana, Hasan od Ebu-Bekrea, radijallahu anhu, koji je rekao:

"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo je pomračenje Sunca i on je klanjao dva rekata."

1063. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome Junus, prenoseći od Hasana, on od Ebu-Bekrea koji je rekao:

"U doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, došlo je do pomračenja Sunca i on je, vukući svoju odoru, izašao u džamiju. Svijet se okupio oko njega i on je sa njim klanjao dva rekata. U tom se i Sunce pojavilo, pa je rekao: 'Sunce i Mjesec su dva Allahova znaka i do njihovog pomračenja ne dolazi zbog nečije smrti, pa, kada se to desi, klanjajte i molite se sve dok vam se to ne rastupi!'"

بَابُ قَوْلِ الْإِمَامِ فِي خُطْبَةِ الْكُسُوفِ أَمَّا بَعْدُ

١٦٠١. وَقَالَ أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرْتَنِي فَاطِمَةُ بِنْتُ الْمُنْذِرِ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ فَأَنْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَدْ تَجَلَّتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ فَحَمِدَ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ أَمَّا بَعْدُ .

بَابُ الصَّلَاةِ فِي كُسُوفِ الْقَمَرِ

١٠٦٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ يُونُسَ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ انْكَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ .

١٠٦٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الْحَسَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ قَالَ خَسَفَتِ الشَّمْسُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَخَرَجَ يُجِزُّ رِدَاءَهُ حَتَّى انْتَهَى إِلَى الْمَسْجِدِ وَثَابَ النَّاسُ إِلَيْهِ فَصَلَّى بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ فَانْجَلَّتِ الشَّمْسُ فَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَإِنَّهُمَا لَا يَخْسِفَانِ لِمَوْتِ أَحَدٍ وَإِذَا كَانَ ذَاكَ فَصَلُّوا وَادْعُوا

Ibrahima je okupao Fadl b. Abbas i on ga je sa Usamom spustio u grob na Beki'i. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tom je prilikom sjeo pokraj zatrpanog kabura, poškropio ga vodom i na grob stavio kameni znak. Prilikom spuštanja djeteta u grob Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je dovu: "Allahu moj, pridruži ga našem dobrom pretku, Osmanu, sinu Maz'unovu!"

“To je bilo”, rekao je Enes, “kada je umro sin Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji se zvao Ibrahim, pa je svijet to dvoje povezao.”

PRVI REKAT NAMAZA PRI POMRAČENJU (SUNCA) JE DUŽI (OD DRUGOG)

1064. PRIČAO NAM JE Muhmud b. Gajlan, njemu Ebu-Ahmed, ovome Sufjan, prenoseći od Jahjaa, on od Amra, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao s njima, prilikom pomračenja Sunca, čineći četiri ruku'a na dva rekata. Prvi i kod jednog i kod drugoga je bio duži od drugoga (ruku'a).

GLASNO UČENJE KUR'ANA U NAMAZU PRI POMRAČENJU SUNCA

1065. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mihran, njemu Velid b. Muslim, ovoga obavijestio Ibni-Nemir, on čuo Ibni-Šihaba kako prenosi od Urve, Urve od Aiše, radijallahu anha:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je naglas Kur'an u namazu pri pomračenju Sunca i kada bi završio svoje učenje izgovorio bi tekbir i sageo se na ruku'. Kada bi se ispravio s ruku'a, izgovorio bi: 'Semi'allahu li men hamideh. Rabbena lekel-hamd!' i povratio se opet na učenje Kur'ana, u namazu kod pomračenja Sunca sa četiri ruku'a u dva rekata, i četiri sedžde.”

حَتَّى يُكْشَفَ مَا بَكُمْ وَذَلِكَ أَنَّ ابْنَ النَّبِيِّ ﷺ مَاتَ يُقَالُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ فَقَالَ النَّاسُ فِي ذَلِكَ .

بَابُ الرَّكْعَةِ الْأُولَى فِي الْكُسُوفِ أَطْوَلُ

١٠٦٤ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غِيلَانَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى بِهِمْ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي سَجْدَتَيْنِ الْأَوَّلُ الْأَوَّلُ أَطْوَلُ .

بَابُ الْجَهْرِ بِالْقِرَاءَةِ فِي الْكُسُوفِ

١٠٦٥ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِهْرَانَ قَالَ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ نَمِرٍ سَمِعَ ابْنَ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا جَهَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي صَلَاةِ الْخُسُوفِ بِقِرَاءَتِهِ فَإِذَا فَرَغَ مِنْ قِرَاءَتِهِ كَبَّرَ فَرَكَعَ وَإِذَا رَفَعَ مِنَ الرَّكْعَةِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ ثُمَّ يُعَاوِدُ الْقِرَاءَةَ فِي صَلَاةِ الْكُسُوفِ أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ .

1066. Evza'i, radijallahu anhu, a i drugi kažu: "Čuo sam Zuhrija, on prenosio od Urve, Urve od Aiše, radijallahu anha, da je u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo pomračenje Sunca i on je poslao jednog koji je oglasio: 'Es-salatu džami'a' – Namaz je kolektivan!, i Poslanik je stupio naprijed, klanjao dva rekata sa četiri ruku'a i četiri sedžde."

Velid kaže: "Obavijestio me Abdur-Rahman b. Nemir, da je i on to isto čuo od Ibni-Šihaba", a Zuhri dodaje: "Pitao sam (Urve b. Zubejra): 'Šta je to učinio tvoj brat Abdullah b. Zubejr? On je, kada je klanjao taj namaz u Medini, klanjao dva rekata poput sabaha!'

'Da!', potvrdi Urve, 'nije postupio po sunnetu.'"

U drugom senedu, Ibni-Nemira slijedi Sufjan b. Husein i Sulejman b. Kesir, prenoseći (hadis) od Zuhrije o glasnom učenju Kur'ana.¹

١٠٦٦. وَقَالَ الْأَوْزَاعِيُّ وَغَيْرُهُ سَمِعْنَا الزُّهْرِيَّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الشَّمْسَ خَسَفَتْ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَبَعَثَ مُنَادِيًا بِالصَّلَاةِ جَامِعَةً فَتَقَدَّمَ فَصَلَّى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فِي رَكَعَتَيْنِ وَأَرْبَعَ سَجَدَاتٍ وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ نَمِرٍ سَمِعَ ابْنَ شِهَابٍ مِثْلَهُ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَقُلْتُ مَا صَنَعَ أَخَوُكَ ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الزُّبَيْرِ مَا صَلَّى إِلَّا رَكَعَتَيْنِ مِثْلَ الصُّبْحِ إِذْ صَلَّى بِالْمَدِينَةِ قَالَ أَجَلُ إِنَّهُ أَخْطَأَ السُّنَّةَ تَابَعَهُ سُفْيَانُ بْنُ حُسَيْنٍ وَسُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ فِي الْجَهْرِ.

¹ Isti slučaj, u nešto izmijenjenoj varijanti, istakli su u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud i Nesai.

Tirmizi navodi, da je Aiša izjavila: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao namaz pri pomračenju Sunca i Mjeseca i u njima učio Kur'an naglas." Sadržaj ovoga hadisa doslovno su primjenjivali imami Ahmed i Ishak, a preneseo je da je tako postupao i Alija.

Nevevija u svom komentaru na Muslima kaže: "Moje je mišljenje, mišljenje Ebu-Hanife, Malika, Lejsa b. Sa'da i najvećeg broja pravnika, da se Kur'an u namazu, pri pomračenju Sunca, uči u sebi, a naglas pri pomračenju Mjeseca."

Učenje Kur'ana naglas u oba slučaja zastupali su Ebu-Jusuf, Muhammed b. Hasan, Ahmed i Ishak.

Muhammed b. Džerir Taberi smatra da su oba stava podjednako vrijedna pažnje i da je namaz punovažan, učio se Kur'an u njemu, naglas ili u sebi.

Izjave Ibni-Abbasa da je klanjao pokraj Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da nije nijednog slova Kur'ana čuo od Vjerovjesnika, u toku čitavog namaza, nesigurne su i nije ih dobro u praksi primjenjivati.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ سُجُودِ الْقُرْآنِ

KUR'ANSKE SEDŽDE

ŠTA SE PRENOSI O KUR'ANSKIM
SEDŽDAMA I O TOME DA SU SUNNET
(NEOBAVEZNE)

مَا جَاءَ فِي سُجُودِ الْقُرْآنِ وَسُنَّتِهَا

1067. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, ovome Šu'be, prenoseći od Ebu-Ishaka, on čuo od Esveda kako prenosi od Abdullaha (b. Mes'uda), radijallahu anhu, koji je kazao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio je suru ‘En-Nedžm’ u Mekki i kod učenja učinio sedždu, i on, i oni koji su bili s njim, osim jednog velikana, koji je uzeo šaku pijeska ili prašine, podigao to prema čelu i rekao: ‘Dovoljno mi je ovo...’

‘Vidio sam ga kasnije’, priča Abdullah, ‘kada je ubijen kao nevjernik.’”¹

١٠٦٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ الْأَسْوَدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَرَأَ النَّبِيُّ ﷺ النَّجْمَ بِمَكَّةَ فَسَجَدَ فِيهَا وَسَجَدَ مَنْ مَعَهُ غَيْرَ شَيْخٍ أَخَذَ كَفًّا مِنْ حَصَى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى جَبْهَتِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا فَرَأَيْتُهُ بَعْدَ ذَلِكَ قُتِلَ كَافِرًا.

¹ Razlog obavezne dužnosti činjenja kur'anske sedžde je citiranje ajeta u kome je spomenuta konkretna sedžda, i to kako osobi koja ga citira, tako i osobi koja čuje to citiranje od drugog. Ovo je mišljenje predstavnika ortodoksnih škola. Samo poneki učenjaci smatraju da samo slušanje citiranog ajeta sedžde po drugoj osobi ne obavezuje i slušaoca na obavljanje konkretne sedžde.

Taberija kaže: “Obaveza (vadžib) činjenja sedžde nastaje kod:

- osobnog citiranja (učenja) ajeta sedžde,
- slušanja toga ajeta citiranog po drugom i
- provođenja i stupanja u namaz za imamom koji kasnije prouči ajet sa sedždom, pa makar džematlija to citiranje i ne čuo.”

Podijeljena su mišljenja o klasifikaciji dužnosti obavljanja ove sedžde. Ebu-Hanife i učenjaci njegovog pravca uvrstavaju ovu sedždu u vadžib-dužnosti, kako učaču, tako i slušaocu, citirao se konkretni ajet samo slučajno ili namjerno.

Pisac “El-Hidaje” je ovu sedždu uvrstio u vadžib-dužnosti na osnovu izreke Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Kur'anska sedžda jeste dužnost onome ko je prouči, a i onome ko je čuje, citiranu po drugoj osobi.”

Halifa Osman je konkretnu sedždu smatrao vadžibom i za onoga ko je čuje, citiranu po drugoj osobi, na osnovu niza ajeta, kao što su: “Šta je njima, pa oni ne vjeruju i kada im se Kur'an uči, oni neće da čine

sedždu!" Zatim: "Činite Allahu sedždu i obožavajte Ga!"

Od Nafija i Seida b. Džubejra preneseno je da su rekli: "Ko čuje učenje kur'anske sedžde, dužan je da učini sedždu." Ibrahim Neha'i je kazao: "Kada čovjek, klanjajući namaz čuje učenje kur'anske sedžde, neka obavi tu sedždu!"

Pitali su, rekao je Šu'be, Hammada za čovjeka, koji klanjajući čuje citiranje kur'anske sedžde, pa je on odgovorio: "Obavit će tu sedždu!"

Preneseno je da je Ibrahim Neha'i odgovorio: "Kada džunub čuje učenje kur'anske sedžde, on će se okupati, zatim, ponovo, sam proučiti konkretnu kur'ansku sedždu, a potom učiniti sedždu. Ako je isti nepismen, pa ne zna toga ajeta proučiti ili pročitati, neka mu ga prouči druga osoba, a on potom zajedno sa tom osobom neka obavi konkretnu sedždu."

Hammad i Seid b. Džubejr izjavili su: "Kada džunub čuje učenje kur'anske sedžde, okupat će se, a potom obaviti konkretnu sedždu."

Od halife Osmana prenesena je, sa senedom, izjava u pogledu osobe sa menstruacijom, koja čuje citiranje ajeta sa sedždom: "Obavit će je pokretom same glave i izgovoriti: 'Allahu moj, činim ti ovako sedždu.'"

Hasan Basri rekao je da čovjek koji zaboravi učiniti konkretnu sedždu na početku namaza, upravo odmah kada ju je proučio, i iste se sjeti na zadnjem rekatu, učinit će uzastopno tri sedžde, tj. jednu kur'ansku i dvije namaske. Ako se konkretne sedžde sjeti na zadnjem sjedenju, a prije obavljenog selama, učinit će samo jednu kur'ansku sedždu, a ako se ove sedžde sjeti po obavljenom selamu, a još je i progovorio, obnovit će cijeli namaz.

Od Ibrahima Neha'i prenesena je izjava: "Kada klanjač zaboravi obaviti proučenu kur'ansku sedždu, neka je obavi u namazu kada se god sjeti, ma na kom to rekatu bilo."

Preporučuje se da se kur'anska sedžda obavi neposredno po proučenom ajetu, u kome je ona spomenuta, ali se može obaviti i kasnije. Ova sedžda je punovažna kad god se ona obavi. Proučena kur'anska sedžda, a neobavljena, ostaje vječiti dug vjernika. Bilo je ashaba koji su ovu sedždu obavljali naknadno, poslije nekoliko dana po njenom citiranju, upravo kada bi se iste sjetili.

Šafija, Malik, Ishak, Evza'i i Davud uvršavaju kur'ansku sedždu u sunnet-poslove. Ovo su mišljenje zastupali još Omer, Ibni-Abbas, Lejs i još poneki njihovi suvremenici. Učenjaci malikijske škole imaju podijeljeno mišljenje: jedni ovu sedždu smatraju sunnetom, a drugi samo vrlinom pobožnih ljudi. Ovi posljednji, oslanjaju se na Omerovu izjavu: "Allah nas nije zadužio obavljanjem kur'anske sedžde, izuzev ako mi to sami hoćemo."

Brojna su mišljenja o broju kur'anskih sedždi, a ovih dvanaest stavova je najvažnije:

I. Učenjaci hanefijske škole smatraju da kur'anskih sedždi ima sveukupno četrnaest, i to u surama: "El-A'raf", "Er-Ra'd", "En-Nahl", "Benu Israil", "Merjem", "El-Hadž", "El-Furkan", "En-Neml", "Elif lammim tenzil", "Sad", "Hammim", "En-Nedžm", "El-Inšikak" i "El-Alek",

II. Po mišljenju Hasana Basrije, Ibni-Musejjeba, Ibn-Džubejra, Ikrima, Mudžahida, Ata'a, Tavusa, Malika, konkretnih sedždi ima jedanaest. Ovi odstranjuju tri sedžde iz grupe "Mufessal" sura. Ovo mišljenje preneseno je još od Ibni-Abbasa i Ibni-Omera,

III. Po mišljenju Malika, Abdullaha b. Omera, Ishaka, Ibni-Munzira, Mervezija i Ibni-Šurejha konkretnih sedždi ima petnaest. Ovi ubrajaju oba ajeta "El-Hadž" poglavlja kao dvije sedžde,

IV. Šafija i Ahmed priznaju četrnaest, ispuštajući sedždu "Sad" poglavlja,

V. Ebu-Sevr smatra da ih je četrnaest, ispuštajući sedždu poglavlja "En-Nedžm",

VI. Mesruk kaže da ih je dvanaest, ispuštajući sedžde poglavlja "El-Hadž", "Sad" i "El-Inšikak",

VII. Ata Horosani računa ih samo trinaest. On ispušta drugu sedždu poglavlja "El-Hadž" i sedždu poglavlja "El-Inšikak",

VIII. Ibni-Mes'ud i Ibrahim Neha'i smatraju stvarno obaveznih – vadžib-sedždi samo pet, i to u poglavljima: "El-A'raf", "Benu Israil", "En-Nedžm", "El-Inšikak" i "El-Alek",

IX. Halifa Alija i neki njegovi suvremenici obavljali su samo četiri sedžde, i to u poglavljima: "Elif lammim tenzil...", "Hammim tenzil...", "En-Nedžm" i "El-Alek",

X. Prema stavu Seida b. Džubejra konkretnih sedždi ima samo tri, i to u surama: "Elif lammim tenzilul", "En-Nedžm" i "El-Alek",

XI. Abd b. Umejr smatraše da ih je četiri i to u surama: "Elif lammim tenzilul...", "El-A'raf, Hammim tenzilu...", i "Benu Israil",

XII. Ebu-Tejmije i još neki njegovi suvremenici priznavali su, opet, deset kur'anskih sedždi.

SEDŽDA U SURI “ES-SEDŽDA”

1068. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan, prenoseći od Sa'da b. Ibrahima, on od Abdur-Rahmana, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio bi petkom, na sabahu suru ‘Es-Sedžde i Hel eta ‘alel-insan (ed-Dehr)’.”

SEDŽDA U SURI “SĀD”

1069. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb i Ebu Nu'man, njima Hammad, prenoseći od Ejjuba, on od Ikreme, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:

“Sedžda u poglavlju ‘Sād’ nije obavezna dužnost. Međutim, vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako čini sedždu u njemu, proučivši ga.”¹

بَابُ سَجْدَةِ تَنْزِيلِ السَّجْدَةِ

١٠٦٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ فِي الْجُمُعَةِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ أَلَمْ تَنْزِيلُ السَّجْدَةِ وَهَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ .

بَابُ سَجْدَةِ ص

١٠٦٩. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ وَأَبُو النُّعْمَانِ قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَ لَيْسَ مِنْ عَزَائِمِ السُّجُودِ وَقَدْ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْجُدُ فِيهَا .

¹ Iz navedenog hadisa razabire se:

Nije među hanefijama i šafijama sporno pitanje postojanja sedžde u “Sad” poglavlju. Podijeljena mišljenja ovih učenjaka su samo u tome, da li sedžda spomenuta u “Sad” poglavlju spada u obavezne, vadžib-dužnosti ili ne spada. Šafije ovu sedždu uvršavaju u mustehab – preporučljive čine, a nikako u vadžib-dužnosti. Ukoliko bi se, kažu šafije, ajet sedžde u “Sad” poglavlju proučio u namazu, ova se sedžda ne bi smjela obaviti u samom namazu, nego tek po njegovom završetku.

Ebu-Hanife i učenjaci njegove škole smatraju konkretnu sedždu obaveznom dužnošću. Ovo su mišljenje zastupali još Ibni-Šurejh, Ebu-Ishak Mervizi i imam Malik.

Šafija i njegovi istomišljenici drže se striktno gore navedenog hadisa kod Buharije, a navodi Nesai kako je Ibni-Abbas rekao: “Vjerovjesnik je obavio sedždu u ‘Sad’ poglavlju i rekao: ‘Ovu je sedždu Davud peygamber činio u ime pokajanja, a mi je činimo u ime zahvalnosti Allahu.’”

Hanefijski učenjaci smatraju da navedene Ibni-Abbasove izjave, također, idu u prilog stavu hanefija. Primarno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio konkretnu sedždu, a motivacija toga čina je sporedna.

Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Ebu-Seid izjavio: “Allahov je Poslanik na minberu citirao ‘Sad’ poglavlje i kada je proučio ajet u kome se govori o sedždi, sišao je sa minbera i obavio sedždu.”

Taberi u svom “Evsatu” preko Ebu-Hurejre navodi: “Vjerovjesnik je učeći ‘Sad’ poglavlje činio sedždu.” Ovu izjavu navodi u svojim djelima i Darekutni.

Muhammed Zuhri je izjavio: “Ja nisam učeći ‘Sad’ poglavlje obavljao sedždu sve dok nije Saib ispričao da je tu sedždu redovno činio halifa Osman.”

Seid b. Džubejr prenio je da je konkretnu sedždu redovno činio i halifa Omer. Ovu su sedždu redovno obavljali još Tavus, Hasan Basri, Nu'man b. Bešir, Mesruk, Ebu-Abdur-Rahman i Dahhak b. Kajs.

Ebu-Derda je izjavio: “Sedždu ‘Sad’ poglavlja činio sam zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem.”

SEDŽDA POGLAVLJA "EN-NEDŽM"

Izjavu o ovoj sedždi prenosi Ibni-Abbas, radijallahu anhum, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1070. PRIČAO NAM JE Hafš b. Umer, njemu Šu'be, prenoseći od Ebi-Ishaka, on od Esveda, ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio poglavlje "En-Nedžm" i učinio sedždu, a i svi (prisutni) su učinili sedždu.

Jedan čovjek od prisutnih uze šaku pijeska ili prašine, podiže je prema licu i reče: "Dovoljno mi je i ovo." "Vidio sam ga kasnije" (dodaje Abdullah), "kada je ubijen kao nevjernik."

O SEDŽDI MUSLIMANA OBAVLJENOJ
SA IDOLOPOKLONICIMA
IDOLOPOKLONIK JE NEČIST
I (ON JE KAO TAKAV) BEZ ABDESTA

Ibn-Omer, radijallahu anhum, činio bi kur'ansku sedždu i bez abdesta.

1071. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Abdul-Varis, ovome Ejjub, prenoseći od Isma'ila, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri učenju "En-Nedžm" poglavlja spustio na sedždu. S njim su sedždu učinili prisutni muslimani, i idolopoklonici, i džini, i ljudi.

Ovaj slučaj pripovijeda i Ibni-Tahman, prenoseći od Ejjuba.¹

بَابُ سَجْدَةِ النَّجْمِ

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٠٧٠ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَرَأَ سُورَةَ النَّجْمِ فَسَجَدَ بِهَا فَمَا بَقِيَ أَحَدٌ مِنَ الْقَوْمِ إِلَّا سَجَدَ فَأَخَذَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ كَفًّا مِنْ حَصَى أَوْ تُرَابٍ فَرَفَعَهُ إِلَى وَجْهِهِ وَقَالَ يَكْفِينِي هَذَا قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ بَعْدُ قُتِلَ كَافِرًا .

بَابُ سُجُودِ الْمُسْلِمِينَ مَعَ الْمُشْرِكِينَ
وَالْمُشْرِكُ نَجِسٌ لَيْسَ لَهُ وَضُوءٌ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْجُدُ عَلَى غَيْرِ وَضُوءٍ .

١٠٧١ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ سَجَدَ بِالنَّجْمِ وَسَجَدَ مَعَهُ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْجِنُّ وَالْإِنْسُ وَرَوَاهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ أَيُّوبَ .

¹ Preneseno je da je Ibni-Omer citirao ajet sedžde idući, ne imajući abdest i da je konkretnu sedždu obavio stojeći samo manjim pokretom glave, ne okrećući se čak ni prema kibli.

Učenje "En-Nedžm" poglavlja Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je u Haremu Ka'be i kada je

O ONOME KO PROUČI AJET U KOME SE SPOMINJE SEDŽDA, A SEDŽDU NE OBAVI

1072. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Davud Ebu-Rebi'a, njemu Isma'il b. Dža'fer, Dža'fera obavijestio Jezid b. Husajfe, prenoseći od Ibni-Kusejta, on od Ataa b. Jasera koji je obavijestio da je pitao Zejda b. Sabita, radijallahu anhu, a on je tvrdio, kako je pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, proučio suru "En-Nedžm", a nije obavio sedždu.

1073. PRIČAO NAM JE Adem b. Ebu-Ijas, njemu Ibni-Ebi-Zi'b, ovome Jezid b. Abdullah b. Kusejt, prenoseći od Ataa b. Jesara, on od Zejda b. Sabita koji je ispričao:

"Pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, proučio sam suru 'En-Nedžm' i on pritom nije učinio sedždu."²

بَابُ مَنْ قَرَأَ السَّجْدَةَ وَلَمْ يَسْجُدْ

١٠٧٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو الرَّبِيعِ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا يَزِيدُ بْنُ خُصَيْفَةَ عَنْ ابْنِ قُسَيْطٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ زَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَعَمَ أَنَّهُ قَرَأَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّجْمَ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا .

١٠٧٣. حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَثْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُسَيْطٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَالنَّجْمَ فَلَمْ يَسْجُدْ فِيهَا .

proučio ajet: "E fe re'ejtumul-late vel uzza ve menatessalisetel-uhra", tj. "Jeste li vidjeli kipove: Lat, Uzza i još drugih kao treći Menat...", neko od prisutnih idolopoklonika glasno je doviknuo: "Tilke garanikul-ula ve inne šefa'atehum turtedža", što znači: "To su visoko cijenjeni labudovi i u njihove zagovore može se nadati." U tom momentu se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ne čuvši ovog dodatka, spustio na sedždu. Prisutni su idolopoklonici, računajući da je i ovaj posljednji citat izgovorio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično, i da je time i on odao priznanje njihovim kipovima, zajedno sa muslimanima učinili konkretnu sedždu.

Na osnovu iznesenog slučaja Ebu-Hanife, Sufjan, Sevri, Šafija, Ahmed, Ishak, Abdullah b. Vehb i Ibni-Habib, jedan od malikijske škole, smatraju sedždu u "En-Nedžm" poglavlju obaveznom dužnošću (vadžibom).

Suprotno mišljenje imaju Seid b. Džubejr, Seid b. Musejgeb, Hasan Basri, Ikrima, Tavus i imam Malik. Ovi se opet drže izjave Zijada b. Sabita koju Buharija ističe u slijedećem poglavlju.

Hanefije, a i drugi učenjaci njihovog mišljenja, pored gornjeg hadisa navode još niz drugih izjava ashaba, kojim potkrepljuju svoj stav. Tako je Ahmed u svom "Musnedu" preko Ebu-Hurejre naveo: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je učinio sa muslimanima sedždu učeći 'En-Nedžm' poglavlje, dok je dvojica Kurejšija nisu učinili."

Ebu-Derda (Umm-Derda), kako Tirmizi navodi, rekao je: "Sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, sam obavio jedanaest sedždi, a između njih je bila i ona spomenuta u 'En-Nedžm' poglavlju."

Nesai u svom "Sunenu" navodi da je Dža'fer b. Muttalib izjavio: "Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki je javno proučio 'En-Nedžm' poglavlje i učinio sedždu s prisutnim svijetom. Ja sam svoju glavu podigao i nisam se htio spustiti na tu sedždu." Ovaj se slučaj zbio prije islamiziranja Dža'fera b. Muttaliba, jer je isti kasnije bio dobar i požrtvovan musliman.

Džini kao duhovna bića mogu se prikazati u materijalnom liku i obliku baš kao i meleki.

² Iz navedena dva hadisa razabire se:

– Malik, Šafija i Ebu-Sevr dokazuju konkretnim slučajem da pri učenju sure 'En-Nedžm' ne treba činiti

SEDŽDA U SURI "EL-INŠIKAK"

بَابُ سَجْدَةِ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ

1074. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim i Mu'az b. Fedala, njih je obavijestio Hišam, prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Selema koji je kazao:

“Vidio sam Ebu-Hurejru kada je učio suru ‘Izessemaun-šekkat’ (El-Inšikak) i pri tom učinio sedždu.

Potom sam upitao: ‘Ebu-Hurejra, nisam li primijetio da činiš sedždu?’

‘Da nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem’, odgovori on, ‘da je čini, ne bih je ni ja činio.’”¹

١٠٧٤. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ وَمُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَا أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ رَأَيْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ فَسَجَدَ بِهَا فَقُلْتُ يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَلَمْ أَرَكَ تَسْجُدُ قَالَ لَوْ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ ﷺ يَسْجُدُ لَمْ أَسْجُدْ .

kur'ansku sedždu. Ovo je mišljenje još Ataa b. Musejjeba, Ikreme i Tavusa, a smatra se da je ovo bio stav i Ibni-Abbasa i Zejda b. Sabita.

Tahavi smatra da navedeni hadisi ne mogu biti argument da u ‘En-Nedžm’ poglavlju nema obavezne sedžde. Moguće je, kaže on, da ju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ne imajući abdest odgodio samo za kasnije, a moguće je da je to bilo vrijeme, kada je pokuđeno ili posve zabranjeno činiti sedždu, odnosno obavljati namaz ili neki njegov dio, što ne znači da on tu sedždu nije kasnije kod kuće obavio.

Možda je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, konkretnu sedždu ispustio, dajući na znanje, da se obavljanje ove sedžde prepušta na volju učaču i slušaocu, ako hoće, mogu je obaviti, ali njome nisu strogo zaduženi;

– imam Ahmed i još poneki učenjaci, ovim slučajem, dokazuju da je slušalac po citiranom ajetu sedžde, dužan obaviti sedždu, samo ako je odmah obavi i učač osobno.

Ebu-Hamid i učenjaci Bagdada kažu: “Slušalac treba učiniti konkretnu sedždu, pa makar je učač i ne učini.” Ovo mišljenje zastupaju i učenjaci malikijske škole.

Učenjaci hanefijskog pravca kažu: “Učiniti sedždu u konkretnom slučaju, dužan je i učač i slušalac. Ako bi jedan od njih zanemario i izostavio sedždu, za njim se ne treba drugi povoditi.”

¹ Ebu-Hanife, Šafija i Ahmed, oslanjajući se na ovaj hadis, smatraju da u ‘Inšilak’ suri ima kur'anska sedžda obaveznog karaktera.

Mudžahid, Basrija, Ata b. Ebu-Rebah i neke šafije kažu: “Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio je sedždu u ‘Mufessal’ suri samo dok je bio u Mekki, a kada je preselio u Medinu, to je napustio.” Oni se oslanjaju na izjavu Ibni-Abbasa koju Ebu-Davud donosi u slijedećoj varijanti: “Allahov Poslanik, kada se preselio u Medinu, ne obavljaše sedždu u ‘Mufessal’ suri.”

Tahavi i još poneki muhadisi ovu izjavu smatraju nesigurnom, tim prije što je Buharija i Muslim nisu uvrstili u svoje hadiske zbirke.

ČINJENJE SEDŽDE ZBOG SEDŽDE UČAČA

Ibni-Mes'ud je rekao Temimu b. Hazlemu, a on je još bio dječak, kada mu je proučio ajet sedžde: "Obavi sedždu, (Temime), jer si ti naš imam u toj sedždi!"²

1075. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, ovome pričao Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhumā: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad nam je učio suru u kojoj je bila sedžda i on je učinio sedždu. S njim smo učinili i mi sedždu, a poneki od nas nije mogao ni naći mjesto za svoje čelo (da ga spusti)."

بَابُ مَنْ سَجَدَ لِسُجُودِ الْقَارِي

وَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ لَتَمِيمِ بْنِ حَظْلَمٍ وَهُوَ غُلَامٌ فَقَرَأَ عَلَيْهِ سَجْدَةَ فَقَالَ اسْجُدْ فَإِنَّكَ إِمَامُنَا فِيهَا .

١٠٧٥ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ عَلَيْنَا السُّورَةَ فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا مَوْضِعَ جَبْهَتِهِ .

2. Drugi pisci navode ovaj slučaj u nekoliko različitih verzija. Bejheki sa senedom ističe da je Selim b. Hanzale rekao: "Proučio sam kur'ansku sedždu pred Ibni-Mes'udom, on me je, potom, pogledao i rekao: 'Ti si u ovom slučaju naš imam. Učini sedždu, a mi ćemo je učiniti zajedno s tobom!'"
- Bejheki, također, navodi da je Ata b. Jesar izjavio: "Čuo sam da je jedan čovjek pred Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, proučio jedan ajet u kome se spominje sedžda. Potom je taj čovjek učinio sedždu, a s njim i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Kasnije je taj čovjek proučio drugi ajet u kome je, također, bila sedžda i iščekivao je da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učini tu sedždu. Pošto Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sedždu nije obavio, on mu je rekao: 'Vjerovjesniče, ja sam proučio kur'ansku sedždu, a ti je ne obavi?'"
- 'Ti si u ovom slučaju', odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'naš imam. Da si ti učinio konkretnu sedždu, učinili bismo je i mi.'
- Hanbelije smatraju da će onaj ko sluša učenje Kur'ana učiniti sedždu, samo ako je učini učač.
- Hanefije smatraju da je ovo jednaka dužnost, kako za učača, tako i za slušaoca, i njeno izvršavanje ili neizvršavanje od strane učača ne utječe na obavezu izvršavanja samog slušaoca.
- Bejheki kaže: "Ako učač ne učini sedždu, neće je učiniti ni slušalac. Ako učač prouči ajet sedžde u namazu, on će tu sedždu obaviti u samom namazu, klanjao on sam po sebi ili bio imam, a i džematlije kao slušaoci, učinit će je istovremeno sa svojim imamom. Ako imam ne učini konkretnu sedždu, neće je učiniti ni prisutni džematlija. Ako bi je ovaj džematlija obavio sam po sebi, namaz bi mu bio pokvaren."
- Ebu-Hanife smatra da džematlija ovakvu sedždu treba obaviti po završetku namaza, a ako je obavi u samom namazu, bez imama, namaz mu nije pokvaren, ali mu ta sedžda nije punovažna i on će je ponovo obaviti po završetku namaza.
- Pisac "El-Hidaje" kaže, a i u "Nevadiru" to stoji: "Obavljanje konkretne sedžde u namazu pokvarit će namaz tom džematliji."

STISKA SVIJETA KADA IMAM PROUČI KUR'ANSKU SEDŽDU

1076. PRIČAO NAM JE Bišr b. Adem, njemu Ali b. Mushir, Alija obavijestio Ubejdullah, prenoseći od Nafija, a on od Ibni-Omera:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je kur'ansku sedždu, a mi oko njega. On je učinio sedždu, a i mi s njim. Bilo je tijesno toliko da poneki od nas nije našao za svoje čelo ni mjesta na kome bi učinio sedždu.”¹

KO SMATRA DA ALLAH NIJE TE SEDŽDE UČINIO OBAVEZNIM

Imranu b. Husejnu je neko rekao: “Čovjek čuo učenje ajet-sedžde, ali nije sjeo?”

“Šta misliš”, odgovori Imran, “da je trebalo sjesti (i obaviti sedždu)”, kao da Imran (objašnjava Buharija), nije ni smatrao dužnošću čovjeka koji je čuo tekst ajeta da učini sedždu.

Selman (Farisi) je rekao: “Zašto (učiniti sedždu)? Nismo zbog toga došli!”

Osman, radijallahu anhu, ističe: “Kur'anska sedžda je dužnost onog ko namjerno sluša tekst sedžde”, a Zuhri kaže: “Sedždu čini samo čista (pod abdestom) osoba. Kad činiš sedždu, a nisi putnik, okreni se prema kibli, a kada budeš na

بَابُ أَزْدَحَامِ النَّاسِ إِذَا قَرَأَ الْإِمَامُ السَّجْدَةَ

١٠٧٦. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ أَدَمَ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُشِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ السَّجْدَةَ وَنَحْنُ عِنْدَهُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ مَعَهُ فَنَزْدَحِمُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدُنَا لِحْجَتَهُ مَوْضِعًا يَسْجُدُ عَلَيْهِ.

بَابُ مَنْ رَأَى أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُوجِبِ السَّجُودَ

وَقِيلَ لِعِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ الرَّجُلُ يَسْمَعُ السَّجْدَةَ وَلَمْ يَجْلِسْ لَهَا قَالَ أَرَأَيْتَ لَوْ قَعَدَ لَهَا كَأَنَّهُ لَا يُوجِبُهُ عَلَيْهِ وَقَالَ سَلْمَانُ مَا لِهَذَا غَدَوْنَا وَقَالَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّمَا السَّجْدَةُ عَلَى مَنْ اسْتَمَعَهَا وَقَالَ الزُّهْرِيُّ لَا يَسْجُدُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ طَاهِرًا فَإِذَا سَجَدْتَ وَأَنْتَ فِي حَضَرٍ فَاسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ فَإِنْ كُنْتَ رَاكِبًا فَلَا عَلَيْكَ حَيْثُ كَانَ وَجْهُكَ وَكَانَ السَّائِبُ بْنُ يَزِيدَ لَا يَسْجُدُ لِسُجُودِ الْقَاصِّ.

¹ Ibni-Bettal navodi da je halifa Omer rekao: “Ko usljed stiske nema mogućnosti da sedždu obaveznog namaza učini na zemlji, učinit će je na leđima svoga brata.” Ovo mišljenje dijele još Sevri, kufanski učenjaci, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr. Nafi⁴, oslobođeni rob Ibni-Omera, rekao je: “Konkretna sedžda obaviti će se manjim pokretom glave (išaretom)”, dok Ata i Zuhri kažu: “Sustegnuto će se od momentalnog činjenja sedžde i učiniti će je neposredno odmah čim se ostali podignu sa sedžde.” Malik je izjavio: “Ako džematlija obavi sedždu na leđima svoga brata — drugog džematlije — on će obnoviti svoj namaz.” Ibni-Ša‘ban u svom “Muhtesaru” ističe da je Malik rekao: “Obnoviti će konkretni namaz bilo to u njegovu vremenu ili kasnije po isteku vremena toga namaza”, dok je Ešheb naveo: “Klanjat će ga ponovo, ali samo dok traje njegovo određeno vrijeme.” Halifa Omer je rekao: “Učini tilavetsku sedždu, pa makar na leđima svoga brata!” Oni koji smatraju da se na leđima može činiti sedžda farza, zbog gužve, naravno, dozvoljavaju i sedždu tilaveta.

jahaćoj životinji, nije obavezno, možeš kako god biti licem okrenut.”

Saib b. Jezid ne bi ćinio sedŹdu kada pripovjedać slućajno citira tekst sedŹde.

1077. PRIĆAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Hišam b. Jusuf, da im je saopćio Ibni-DŹurejdŹ, DŹurejdŹu prenio Ebu-Bekr b. Ebu-Mulejke od Usmana b. Abdur-Rahmana Tejmiće, on od Rebija b. Abdullaha b. Hudejra Tejmiće za koga Ebu-Bekr kaŹe:

“Rebi‘a je bio jedan od dobrih ljudi” – (tj. prićao) o Rebićevom prisustvovanju dŹumi, kada je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, na minberu jednog petka citirao suru “En-Nahl”. Kada je Omer došao do sedŹde, sišao je i ućinio sedŹdu, a i svijet je ućio sedŹdu.

Slijedeće dŹume Omer je opet ućio istu suru i kada je došao do sedŹde, rekao je: “Ljudi, ućimo ajete sedŹde. Ko ućini sedŹdu, pravilno je postupio, a ko ne ućini, nije pogriješio.” Omer, radijallahu anhu, tada nije ućinio sedŹdu.

Nafi‘ dodaje, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhu: “Allah nam kur’ansku sedŹdu nije odredio obaveznom duŹnošću i mi je ćinimo ako hoćemo.”²

١٠٧٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ يُسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ التَّيْمِيِّ عَنْ رَبِيعَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْهَدَيْرِ التَّيْمِيِّ قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَكَانَ رَبِيعَةُ مِنْ خِيَارِ النَّاسِ عَمَّا حَضَرَ رَبِيعَةُ مِنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَرَأَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ عَلَى الْمِنْبَرِ سُورَةَ النَّحْلِ حَتَّى إِذَا جَاءَ السَّجْدَةُ نَزَلَ فَسَجَدَ وَسَجَدَ النَّاسُ حَتَّى إِذَا كَانَتْ الْجُمُعَةُ الْقَابِلَةُ قَرَأَ بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَ السَّجْدَةُ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا نَمُرُّ بِالسُّجُودِ فَمَنْ سَجَدَ فَقَدْ أَصَابَ وَمَنْ لَمْ يَسْجُدْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَلَمْ يَسْجُدْ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَزَادَ نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَفْرِضِ السُّجُودَ إِلَّا أَنْ نَشَاءَ .

² Bejheki i drugi pisci navode da je Selman, Perzijanac, unišao sa jednim svojim drugom u dŹamiju, u kojoj su ljudi slušali ućenje Kur’ana, i kada je citiran ajet sedŹde, svi su ućinili sedŹdu. U tom momentu njegov mu je drug rekao: “Ebu-Abdullahu! Da im i mi pridemo (prijedruŹimo se)!”

“Nismo zbog toga krenuli” – rekao je.

Drugi pisci i muhaddisi istiću kako je Osman jednom prilikom prošao pokraj nekog predavaća (vaiza), koji je citirao ajet sedŹde, kako bi sedŹdu ućinio i halifa Osman. Međutim, Osman tu sedŹdu nije ućinio nego je produŹio put i rekao: “Ćinjenje sedŹde je duŹnost onoga ko je ćuje namjerno, a ne slućajno.”

Slućaj naveden po Buhariji, Tirmizi iznosi u svom “Sunenu” nešto preciznije: “Omer je jedne dŹume citirao na minberu ajet sedŹde, a potom sišao i sa prisutnim obavio sedŹdu. Slijedećeg petka citirao je isti ajet i svijet se pripremio za obavljanje sedŹde, ali im je Omer rekao: ‘Kur’anska sedŹda nije nam propisana kao obavezna duŹnost i mi je ne moramo obavljati, nego ako to sami hoćemo.’ Omer konkretnu sedŹdu nije tada obavio, a ni ostali ashabi.”

Hanefije smatraju da se Omerova izjava odnosi na negiranje samo stroge prvostepene naredbe za obavljanje kur’anske sedŹde (farza), a ne i na potrebu njenog obavljanja (vadŹib). Osim toga, konkretni slućaj ne ukazuje da Omer nije uopće, pa ni kasnije ućinio citiranu sedŹdu, nego samo na to da je nije odmah, tu u dŹamiji, obavio.

KO PROUČI AJET-SEDŽDU U NAMAZU I UČINI JE

بَابُ مَنْ قَرَأَ السُّجْدَةَ فِي الصَّلَاةِ فَسَجَدَ بِهَا

1078. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Mu'temir:

“Čuo sam svog oca, kome je prenio Bekr od Ebu-Rafija kako kaže: ‘Klanjao sam jaciju sa Ebu-Hurejrom. On je proučio poglavlje ‘Izessemaunšekkat i učinio sedždu.’

‘Šta je to?’ – upitao sam.

‘Činio sam ovako sedždu, klanjajući za Ebul-Kasimom, radijallahu anhu, i činit ću je dok se ne sretnem s njim.’”¹

١٠٧٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي بَكْرٌ عَنْ أَبِي رَافِعٍ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ الْعَتَمَةَ فَقَرَأَ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ فَسَجَدَ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ سَجَدْتُ بِهَا خَلْفَ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ فَلَا أَزَالُ أَسْجُدُ فِيهَا حَتَّى أَلْقَاهُ .

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– Sevri, Malik i Šafija, oslanjajući se na navedeni slučaj, zaključuju da nema štete da klanjač obaveznih namaza po proučenom ajetu sedžde, odmah u samom namazu učini konkretnu sedždu, dok Malik smatra da je to mekruh činiti.

Ibni-Habib je rekao: “Imam ne treba učiti ajet sedžde u namazu u kojima se Kur'an uči u sebi, dok u ostalim namazima može je učiti.”

Taberi ističe da Ebu-Midžlez nije odobravao obavljanje kur'anske sedžde u farz-namazu. On je smatrao da je to dodatak na namaz. Midžlezovo mišljenje je u očitoj kontradikciji sa navedenim slučajem, sa praksom ashaba i ulemom ovog ummeta.

Ibni-Mes'ud je rekao: “Kada klanjač, prouči suru, čiji je posljednji ajet sedžda, on, ako hoće, može se odmah spustiti na sedždu, a potom ustati i nastaviti učenje Kur'ana, a ako hoće, može obaviti ruku, a zatim namaske redovne sedžde koje će mu istovremeno biti i kao kur'anska proučena sedžda.”

Pisac “El-Hidaje” ističe: “Kada imam prouči ajet sedžde, sedždu će učiniti on, a sa njim i oni koji za njim klanjaju. Kada ajet sedžde prouči samo onaj koji za imamom klanja, i to učenje čuje imam i ostali prisutni u tom namazu, konkretnu sedždu neće učiniti ni imam ni ostale džematlije, ni u tom namazu, a ni poslije završetka namaza.” Ovo je mišljenje Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa, dok imam Muhammed smatra da treba da je obave po završetku namaza.

Malikije ne dozvoljavaju činjenje kur'anske sedžde u farz-namazu, nego samo u nafilema.

Bejheki u “Hilafijjatu” navodi da Ebu-Hanife smatra, da se kur'anska sedžda ne čini u namazima u kojima se Kur'an uči u sebi, i na osnovu ovoga stava, učenjaci hanefijske škole smatraju da klanjač ne treba u takvim namazima učiti suru u kojima ima kur'anska sedžda.

Pisac “El-Hidaje” ističe: “Nema štete da čovjek prouči ajet sedžde, a ostale ajete prije nje ispusti.” Imam Muhammed je rekao: “Meni je milije da se sa učenjem ajet sedžde prouče još jedan ili dva ajeta prije konkretnog ajeta, kako neko ne bi shvatio da se kur'anske sure i ajeti razlikuju u vrijednosti.”

Mnogi učenjaci preporučuju učenje Kur'ana u sebi, s obzirom na slučajne prolaznike i ostale koji su nesprenni za slušanje učenja Kur'ana.

U “Muhitu” se navodi: “Kada je učenik sam, on može učiti kako god hoće: naglas ili u sebi, a kada je u društvu drugih i smatra da su prisutni spremni za obavljanje kur'anske sedžde i da im to neće činiti poteškoću, tada će Kur'an učiti naglas kako bi i prisutni sa njim mogli učiniti tu sedždu. U protivnom, Kur'an treba učiti u sebi.”

U “Jenabi'u” je navedeno: “Kada klanjač prouči ajet sedžde koji je na kraju sure, tada je najbolje da se priгне na ruku, a potom spusti na namaske sedžde, a ako je ajet sedžde u sredini sure, klanjač će se spustiti direktno na kur'ansku sedždu, a potom ustati na noge i nastaviti učenje započete sure, a zatim sageti se na ruku i onda se spustiti na namasku sedždu. Kada iza kur'anske sedžde imaju još dva-tri ajeta, klanjač

KO NE NAĐE MJESTO ZA SEDŽDU ZBOG STISKE

1079. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl, njega je obavijestio Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumā:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uče poglavlje u kome je bila sedžda i tada je učinio sedždu. I mi smo učinili sedždu, tako da neki od nas nisu mogli naći ni mjesto da bi spustili čela.”

بَابُ مَنْ لَمْ يَجِدْ مَوْضِعًا لِلْسُّجُودِ مَعَ الْإِمَامِ مِنَ الزَّحَامِ

١٠٧٩. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ قَالَ أَخْبَرَنَا
يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ السُّورَةَ
الَّتِي فِيهَا السَّجْدَةُ فَيَسْجُدُ وَنَسْجُدُ مَعَهُ حَتَّى مَا
يَجِدُ أَحَدُنَا مَكَانًا لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ.

ih može proučiti, potom se pregeti na ruku⁴, a može se i direktno spustiti na kur'ansku sedždu, a potom ustati na noge i dovršiti učenje kur'anske sure. Pred spuštanje na ruku, umjesto na sedždu, treba klanjati naumiti da mu on zajedno sa sedždom služi istovremeno i za proučenu kur'ansku sedždu. U protivnom, ostaje dužan obaviti konkretnu kur'ansku sedždu. Kur'ansku sedždu treba činiti svaka osoba dorasla za obavljanje namaza, čulo se citiranje ajeta sedžde od ženska, od djeteta, nemuslimana ili od čovjeka bez abdesta. Ovo je stav Ebu-Hanife, Šafije i Gazalije.

Malikije kažu: “Slušalac nije dužan učiniti kur'ansku sedždu, citiranu od osobe koja nema uvjeta da može biti imam.” Sevri je izjavio: “Kada musliman čuje ajet sedžde proučen od ženske osobe, on će ga opet sam po sebi proučiti odmah, a potom učiniti konkretnu sedždu.” Lejs je opet kazao: “Kada musliman čuje kur'ansku sedždu citiranu od dječaka, on će je učiniti.” Zejnudin, hanefija, kaže: “Ne čini se kur'anska sedžda čije se citiranje čuje od osobe kojoj je zabranjeno učenje Kur'ana, kao što je pijana ili džunub osoba.”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ نَقْصِرِ الصَّلَاةِ

SKRAĆIVANJE NAMAZA

O SKRAĆIVANJU NAMAZA I KOLIKO (PUTNIK) TREBA BORAVITI U JEDNOM MJESTU PA DA MOŽE NAMAZ KRATITI

بَابُ مَا جَاءَ فِي النَّقْصِرِ وَكَمْ يُقِيمُ حَتَّى يَقْصُرَ

1080. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane, prenoseći od Asima i Husajna, oni od Ikreme, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhumā:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, boravio je (u Mekki prilikom njenog osvajanja) devetnaest dana, skraćujući namaz, pa i mi, kada bismo bili na putovanju devetnaest dana, kratili bismo namaz, a kada bismo ostajali više, upotpunjavali bismo ga.”¹

١٠٨٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ عَاصِمٍ وَحُصَيْنٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ تِسْعَةَ عَشَرَ يَقْصُرُ فَنَحْنُ إِذَا سَافَرْنَا تِسْعَةَ عَشَرَ قَصَرْنَا وَإِنْ زِدْنَا أَتَمَمْنَا.

¹ Raznolike su verzije o vremenu trajanja boravka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki. Enes je izjavio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, boravio u Mekki deset dana. Ibni-Abbas kaže da je boravio devetnaest dana, kako to i Buharija navodi, a i sedamnaest dana, kako to navodi Ebu-Davud u jednom hadisu, a u drugom osamnaest dana. Nesai i Ibni-Madže navode da je taj boravak bio petnaest dana.

Hanefije iz izloženog donose kompromisan zaključak i smatraju: Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, boravak u Mekki za vrijeme Oprosnog hadža bio je svega deset dana, a ostala tri dana boravka odnose se na boravak na Mini, ne računajući dane odlaska i povratka. Pošto je logično računati i za ovo dva dana, cjelokupni njegov boravak iznosio je stvarno petnaest dana.

Brojna su mišljenja o prestanku musafirskog statusa. Najčešće se ističu slijedeća mišljenja:

Sa'd b. Džubejr rekao je: “Čim odsjedneš u jednom mjestu, klanjaj namaz u cijelosti!”

Rebi'a je prihvatio dužinu od dvadeset dva sata boravka, Ibni-Musejeb tri dana, a Šafija, Malik i Ahmed četiri dana. Šafija je još rekao da se u putovanje ne uračunava dan konačnog odsjedanja u dotičnom mjestu. Ibni-Rušd ističe da Ahmed i Davud uzimaju boravak od preko četiri dana. Ibni-Kudame u “Mugniji” navodi da je stav Ahmedov, da ako putnik naumi boraviti u jednom mjestu koliko može klanjati dvadeset dva redovno nastupajuća farz-namaza.

Od Alije je preneseno mišljenje, da je on usvajao dužinu od deset dana, Ebu-Omer dvanaest, a kasnije i trinaest dana.

Ebu-Hanife, Sevr i Ibni-Omer usvajaju vrijeme od petnaest dana boravka, a Lejs od šesnaest dana.

1081. PRIČAO NAM JE Ebu Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome Jahja b. Ebu-Ishak, on čuo od Enesa koji je rekao:

“Izašli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, iz Medine prema Mekki i on je klanjao po dva rekata sve dok se nismo povratili u Medinu.” Upitao sam: “Jeste li boravili u Mekki neko vrijeme?”

“Boravili smo u njoj deset dana” – odgovorio je on.¹

١٠٨١. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا يَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ رَكْعَتَيْنِ حَتَّى رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ قُلْتُ أَقَمْتُمْ بِمَكَّةَ شَيْئًا قَالَ أَقَمْنَا بِهَا عَشْرًا.

Jedni učenjaci šafijske škole usvajaju sedamnaest, a drugi osamnaest dana. Ishak b. Ibrahim usvaja devetnaest dana, a Ibni-Hazm dvadeset dana.

Poneki kažu da se putnikom računa svaka osoba dok god putuje, pa sve dok ne stigne u koji veći grad ili se ne povraća svojoj kući.

Sa'd b. Džubejr rekao je: “Kada odlučiš boraviti u jednom mjestu petnaest ili više dana, ne skraćuj farz-namaz!”

Dahhak u svom tefsiru ističe, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sve do preseljenja iz Mekke u Medinu klanjao podne po dva rekata, ikindiju po dva rekata, akšam po tri rekata, jaciju po dva i sabah po dva rekata. Kada je došla naredba za okretanje u namazu prema kibli, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, već je bio klanjao podne-namaz od dva rekata, okrenut prema Jerusalemu. Džibril mu je napomenuo da je dosad klanjao po dva rekata, a da će odsad klanjati podne, ikindiju i jaciju po četiri rekata, akšam po tri, a sabah po dva rekata. Prvi tip farz-namaza ostaje samo za putnika i ratnika.

Halifa Alija je izjavio da su neki trgovci pitali: “Allahov Poslaniče, mi počesto putujemo, pa kako ćemo klanjati?”

Na njihovo pitanje, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Objava: “Kada putujete, nije vam grijeh da skraćujete farz-namaz.” Ovaj je ajet objavljen 4. godine po Hidžri.

U tefsiru Sa'lebija navodi se da je Ibni-Abbas rekao: “Prvi namaz koji je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u skraćenom obliku klanjao jeste ikindija, koju je on klanjao u Asfanu na vojni Zu-Enmar.”

- 1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je u Mekku, u nedjelju, 4. zul-hidžeta, ujutro, i noćio u Muhassabu, uoči srijede. Iz Mekke je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izašao 14. zul-hidžeta, ujutro, što znači da je boravio u Mekki i njenoj okolini deset dana.

Šafija, oslanjajući se na izložene slučajeve, kaže: “Kada putnik ostane u jednom gradu četiri dana, on će skraćivati farz-namaze, a ako ostane više od četiri dana, on se smatra stalnim mještaniom i namaz ne može više kratiti, pa makar on i ne naumio taj boravak.” Ovo je stav još Malika, Ahmeda i Ebu-Sevra.

Nevevi i Ebu-Rafi' smatraju da u boravak od deset dana u Mekki, Enes nije uračunao dane Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, dolaska u Mekku i dan njegova odlaska iz Mekke.

Hanefije kažu: “Ako putnik naumi ostati u jednom mjestu manje od petnaest dana, on će skraćivati klanjanje namaza, jer je dužina boravka određena na petnaest dana, kako je to preneseno još od Ibn-Abbasa i Ibn-Omera: ‘Kada odsjedneš u nekom gradu kao putnik u namjeri da u njemu boraviš petnaest dana, klanjaj farz-namaze u potpunosti, a ako ne znaš kada ćeš iz njega krenuti na put, tada skraćuj namaz!’” Ovu je izjavu zabilježio Tahavi.

Ibn-Ebu-Šejbe u svom “Musannefu” navodi da je Ibni-Omer klanjao namaz u potpunom broju rekata kada bi nanijetio boraviti u jednom mjestu petnaest dana.

Preneseno je da je Ibni-Musejseb rekao: “Kada putnik boravi petnaest dana u jednom mjestu, on će klanjati namaz u potpunom broju rekata, a ispod petnaest dana, neka ga skraćuje!”

Osoba koja odlučuje o dužini boravka u jednom mjestu treba da je samostalna u donošenju odluke, da nije ni za koga vezana. Prema tome, nije punovažna odluka učenika pored svoga učitelja, vojnika pored oficira ili žene pored svoga muža.

NAMAZ NA MINI

بَابُ الصَّلَاةِ بِمِنَى

1082. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, Ubejdullaha obavijestio Nafi', prenoseći od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumā:

“Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata na Mini, zatim sa Ebu-Bekrom, sa Omerom, pa i sa Osmanom u početku njegova hilafeta. Kasnije, Osman klanjaše namaz u cjelini.”²

١٠٨٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِمِنَى رَكَعَتَيْنِ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ وَمَعَ عُثْمَانَ صَدْرًا مِنْ إِمَارَتِهِ ثُمَّ أَتَمَّهَا.

2 Muslim u svom “Sahihu” navodi, da je Osman klanjao po četiri rekata, dok Abdullah b. Omer po četiri rekata kada bi klanjao za imamom, a po dva rekata, kada bi klanjao sam po sebi.

Ibni-Bettal je rekao: “Učenjaci su jednoglasni da hadžija, prispio u Mekku, skraćuje namaz u Mekki, na Mini i ostalim mjestima oko Mekke.”

“Mekkelije”, kaže Malik, “klanjati će u Mekki, u doba hadžskih dana, u potpunosti sve farz-namaze, a na Mini u skraćenom broju rekata, dok će stanovnici Mine postupati obratno.”

Ata, Zuhri, pravnici Kufe, Ebu-Hanife, Šafija, Ahmed, Ebu-Sevr i još poneki drugi smatraju da Mekkelije ne mogu kratiti namaz na Mini i Arefatu, jer tu nema razdaljine od osamnaest sati srednjeg pješackog hoda, koja se računa danas kao osamdeset dva kilometra.

Tahavi je rekao: “Sam hadž nije uvjet za skraćivanje namaza i zbog toga stanovnici Mine i Arefata, kada obavljaju hadž, klanjati će namaz u potpunom broju rekata. Skraćivanje se čini usljed putovanja. Mekkelije se prilikom obavljanja hadža ne mogu smatrati putnicima, jer nemaju potrebne razdaljine putovanja.”

Raznolika su mišljenja učenjaka o dužini putovanja.

Ebu-Hanife i učenjaci Kufe kažu: “Tri dana i tri noći.”

Pod gornjim izjavama imami nisu podrazumijevali putovanje, upravo idenje, i dan i noć, nego samo putovanje po danu, a odmaranje noću.

Ako čovjek krene na put razdaljine tri dana putovanja, i on, idući nekim drugim putem, to pređe za jedan dan, on ima pravo na skraćeni vid namaza.

Malik i Ahmed kažu: “Za skraćivanje namaza potrebno je putovanje od četrdeset osam milja hašimijskih, a to iznosi šesnaest fersaha. Fersah ima tri milje, jedna milja ima šest hiljada lakata (aršina), a jedan lakat dvadeset četiri poprečno položena ručna prsta.” Ima učenjaka koji smatraju da se namaz može kratiti i kada se ode u voćnjak ili njivu izvan grada i mjesta stalnog boravka. Prenešeno je da je Abdullah b. Omer rekao: “Kada bih putovao milju, kratio bih namaz”, a drugi prenose da je rekao “tri milje”. Ibni-Mesud konkretnu razdaljinu računa najmanje od četiri milje.

U “Musannefu” se vodi da je Ebu-Seid rekao: “Kada je putovao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, jedan fersah, on je skraćivao namaz.” Ima pisaca koji navode da je halife Alija otišao jednog dana van Medine u svoj palmovik i u njemu klanjao podne i ikindiju od po dva rekata, a potom se istog dana povratio u Medinu i rekao: “Htio sam ovim da vas poučim Pejgamberovu sunnetu.”

Huzejfe je klanjao i kratio četverorekatne namaze na dva rekata, putujući od Kufe do Medine. Ibni-Abbas je kratio namaz na putu u razdaljini jednog dana putovanja. Halifa Omer i njegov sin Abdullah kratili su namaz na putovanju razdaljine od tri milje.

Raznolika su mišljenja zašto je Osman u kasnijim godinama svoga života klanjao namaz u neskraćenom vidu. Neki kažu da je Osman to činio samo na Mini. Neki smatraju da je postupio po mubahu (dozvoljenom), kao što je putniku dozvoljeno i postiti i ne postiti.

Poneki kažu da je Osman klanjao na Mini po četiri rekata kako bi brojni beduini, a i pojedinci, uočili da podne, ikindija i jacija imaju stvarno po četiri rekata, dok poneki smatraju da je on to činio zato što se unaprijed odlučio tu zadržati duže vrijeme po obavljenom hadžu.

1083. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, ovoga obavijestio Ebu-Ishak, a on čuo od Harisa b. Vehba koji je kazao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je na Mini dva rekata, a bio je u potpunoj sigurnosti.”¹

1084. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdur-Rahman, prenoseći od A‘meša, ovome ispričao Ibrahim, on čuo od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je rekao:

“Osman b. Affan, radijallahu anhu, klanjao je na Mini četiri rekata. Kasnije je neko to prenio Abdullahu b. Mes‘udu, radijallahu anhu, koji je izgovorio: ‘Inna lillahi ve inna ilejhi radžiun’ (Allahovi smo i Njemu se vraćamo), pa dodade: ‘Ja sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao na Mini dva rekata. Klanjao sam sa Ebu-Bekrom, radijallahu anhu, na Mini dva rekata, a klanjao sam i sa Omerom, radijallahu anhu, na Mini po dva rekata i kamo sreće da mi od četiri budu primljena dva.’”²

١٠٨٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَنَّنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ أَمِنْ مَا كَانَ بِمِنَى رَكَعَتَيْنِ .

١٠٨٤. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ عَنِ الْأَعْمَشِ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ ابْنَ يَزِيدَ يَقُولُ صَلَّى بِنَا عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِنَى أَرْبَعَ رَكَعَاتٍ فَقِيلَ ذَلِكَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَاسْتَرْجَعَ ثُمَّ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمِنَى رَكَعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِنَى رَكَعَتَيْنِ وَصَلَّيْتُ مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمِنَى رَكَعَتَيْنِ فَلَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ رَكَعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ .

1 Sama opasnost i nesigurnost od neprijatelja nije uvjet za skraćivanje namaza. Namaz se krati zbog poteškoća samog putovanja. Kada je Omer o ovom pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dobio je odgovor: “Ovo je milostinja koju vam Allah daje i primite je!”

2 Iz navedenog dijaloga razabire se da Ibni-Mes‘ud dozvoljava neskraćeni vid namaza na putovanju. Ebu-Davud navodi da je Ibni-Mes‘ud u kasnijim godinama svoga života klanjao po četiri rekata, pa da su mu uputili kritiku kako je on baš zbog toga kritizirao Osmana.

“Podvojenost je zlo” – odgovorio je Ibni-Mes‘ud.

Ibni-Mes‘ud, znači, konkretno skraćivanje nije smatrao farzom.

Skraćivanje namaza putnik je, po mišljenju Ebu-Hanife, dužan činiti (vadžib). Omer b. Abdul-Aziz je rekao: “Namaz na putovanju je od dva rekata i obavljen drugačije neće biti punovažan.”

Evza‘i je izjavio: “Klanjač četverorekatnog namaza koji ustane na treći rekat, prekinut će ga i treba na kraju namaza obaviti sedždu zaborava.”

Hasan b. Hajj i b. Ebu-Sulejman kaže: “Ako bi putnik namjerno klanjao četiri rekata, on će ponovo klanjati konkretni namaz.”

Tirmizi ističe: “Treba postupiti onako kako je to činio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer, a to je skraćivati konkretni namaz.” Ovo mišljenje dijele još Muhammed b. Suhnun, Sevri, Hammad, Omer, Alija, Džabir, Ibni-Mes‘ud, Ibni-Omer, a po jednoj verziji još Malik i Ahmed.

Šafije smatraju da konkretno skraćivanje namaza ne spada u vadžib-obaveze. Učenjaci svih pravaca kažu: “Kada putnik pristupi u namaz za imamom mještanim, on će klanjati taj namaz u potpunom broju rekata, a da je to skraćivanje obavezna dužnost, putnik bi to trebao činiti i u konkretnom slučaju.”

Hanefije smatraju da putnik u konkretnom slučaju ne skraćuje namaz, zato što on tu nije samostalan u svom odlučivanju; on je tu vezan za imama i dužan je činiti sve ono što čini imam. Džematlija, makar bio putnik, nema pravo izbora.

KOLIKO JE BORAVIO VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NA SVOM HODOČAŠĆU

1085. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Vuhejb, ovome Ejjub, prenoseći od Berraa Ebul-Ālijea, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je, a i njegovi drugovi, četvrtog jutra (zul-hidžeta) i izgovarahu telbijju za hodočašće, pa im je naredio da to učine umrom, a izuzeo je onoga ko je kod sebe imao hedj (kurban koji se kolje kod Ka'be)." Ebul-Ālije (u drugom senedu), slijedi Ataa, koji prenosi isto od Džabira.³

بَابُ كَمْ أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّتِهِ

١٠٨٥. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ الْبَرَاءِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ وَأَصْحَابُهُ لَصُبْحِ رَابِعَةٍ يُلْبِثُونَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً إِلَّا مَنْ مَعَهُ الْهَدْيُ تَابَعَهُ عَطَاءٌ عَنْ جَابِرٍ .

Hanefije u prilog svoje tvrdnje, između brojnih izjava navode, da je Aiša, radijallahu anha, rekla: "Namaz je bio prvobitno određen po dva rekata. Potom se tako nepromijenjen zadržao pri putovanju, a pri boravku kod kuće povećao." Ovu su izjavu donijeli u svojim hadiskim zbirkama i Buharija i Muslim.

Muslim navodi da je Ibni-Abbas rekao: "Allah je preko jezika vašeg Poslanika odredio da klanjanje namaza kod kuće bude od po četiri rekata, pri putovanju od dva rekata, a pri životnoj opasnosti od po jedan rekat." Taberani ističe: "Allah je pri putovanju odredio namaz od po dva rekata, isto kao što ga je odredio od po četiri kada je čovjek kod kuće."

Halifa Omer je rekao: "Po dva rekata imaju namaz pri putovanju, duha-namaz, bajramski namaz i džuma-namaz."

- 3 U ranijem hadisu, prenesenom po Enesu, spomenuto je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, boravio u Mekki svega deset dana. U ovom se hadisu ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojim društvom došao u Mekku, u nedjelju, četvrti dan zul-hidžeta, klanjao sabah u Zu-Tuvau i donio odluku za obavljanje hadža uoči četvrtka. U Mekki je boravio noć uoči četvrtka. Ujutro, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kreće na Minu i na njoj boravi taj dan i noć uoči petka. U petak ujutro krenuo je na Arefat i na Nemiretu, blizu Arefata, održao govor i tu ostao do akšama. Odavde je krenuo uoči subote prema Muzdelifi i na njoj boravio dio noći, klanjao sabah, a potom u subotu, tj. prvi dan Bajrama, povratio se na Minu i obavio, odmah, na Akabi, bacanje kamenčića. Po izvršenom činu, krenuo je u Mekku i obilaženje Ka'be obavio isti dan, prijepodne, a onda se, odmah, povratio na Minu i na njoj proveo ostatak subote, zatim nedjelju, ponedjeljak i utorak do podne, tj. zadnji dan tešrika, a potom krenuo na Muhassab. Ovdje je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao podne i boravio noć uoči srijede. Ove je noći Aiša otišla do Ten'ima, tamo zanijetila obavljanje umre, a potom došla u Mekku i obavila oprosno obilaženje Ka'be u srijedu, nešto prije sabah-namaza. To je bio četrnaesti dan zul-hidžeta, a deseti dan Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, boravka na hodočašću. Jedanaesti dan, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je u Medinu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na hodočašće iz Medine krenuo je u četvrtak, četiri dana prije isteka zul-ka'deta i kada je stigao u Zul-Hulejfu, klanjao je podne i stupio tu u ihram.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— imam Ahmed i Davud dozvoljavaju promjenu nijeta hadža u umru. Ovo mišljenje dijeli i Ibni-Abbas. Međutim, najveći dio učenjaka i ashaba to ne dozvoljava. Ibni-Abdil-Berr je rekao: "Ne znam nijednog ashaba koji je to dozvoljavao osim Ibni-Abbasa."

Učenjaci ostalih mezheba, smatraju da je to bilo dozvoljeno ashabima samo u slučaju navedenom u konkretnom hadisu, jer je Bilal b. Haris izjavio — kako je pitao: "Allahov Poslaniče, je li promjena hadžskog obreda samo naše pravo ili i onih poslije nas?"

KOLIKA TREBA BITI UDALJENOST DA BI SE KRATIO NAMAZ

Vjerovjesnik je put koji traje dan i noć nazvao putovanjem.

Ibni-Omer i Ibni-Abbas, radijallahu anhum, kratili su namaz i nisu postili na razdaljini od četiri berida, i to je šesnaest fersaha.¹

1086. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, Hanzali, rekao sam Ebu-Usami:

“Pričao nam je Abdullah, prenoseći od Nafi’a, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Neka žena ne ide na putovanje (dugo) tri dana, osim ako je s njom mahrem.’”

بَاب فِي كَمْ يَقْصُرُ الصَّلَاةُ

وَسَمَّى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمًا وَلَيْلَةً سَفَرًا .

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقْصُرَانِ وَيُفْطِرَانِ فِي أَرْبَعَةِ بُرْدٍ وَهِيَ سِتَّةَ عَشَرَ فَرَسَخًا .

١٠٨٦ . حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ قَالَ قُلْتُ لِأَبِي أُسَامَةَ حَدَّثَكُمْ عَبْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ .

“To je samo za vas i vaše pravo” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Ovaj dijalog zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama Ebu-Davud, Ibni-Madže i Tahavi.

- 1 Putnikom se smatra osoba koja putuje običnim pješaćkim hodom dan i noć (osamnaest sati), računajući to od doma do željenog cilja.

U vezi s Ibni-Omerovim putovanjem ima više različitih verzija:

– Nafi’ je izjavio da Ibni-Omer nije kratio namaz na manjoj razdaljini od Hajbera, gdje je imao svoj imetak, a između Medine i Hajbera ima devedeset šest milja.

Veki’ je izjavio: “Ibni-Omer je kratio namaz na putovanju između Medine i Suvejda’a, a među njima je razdaljina sedamdeset dvije milje.”

Abdur-Rezak je prenio da je Ibni-Omer putovao u Rejm, udaljen trideset milja od Medine i da je tom prilikom kratio farz-namaz.

Muharib je kazao: “Čuo sam Ibni-Omera gdje kaže: ‘Da putujem sat hoda, kratio bih namaz.’”

Sve predaje prenesene su vjerodostojnim lancem prenosilaca. Najsigurnija je verzija njegovog sina Salima i Nafi’a, koji su rekli da je Ibni-Omer kratio namaz na putovanju od jednog cijelog dana, odnosno na razdaljini od četiri berida, a jedan berid iznosi približno dvanaest milja.

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Putovanje koje utječe na izmjenu propisa, treba da iznosi tri dana i tri noći običnog pješćakog ili hoda jedne deve.”

Ebu-Jusuf je odredio da to iznosi dva dana i veći dio trećeg dana. Ovo je mišljenje prenio i Hasan od Ebu-Hanife.

Marginani je rekao: “Dužinu putovanja, većina učenjaka, preračunali su u fersahe: jedni su rekli da to iznosi dvadeset jedan fersah, a drugi osamnaest fersaha, i tu je važeća fetva u hanefijskom mezhebu.”

Fersah iznosi približno osam kilometara, ukupno tri hašimijske milje. Milja je razdaljina od gledaoca do tačke dopiranja njegova pogleda. Smatra se da milja iznosi tri hiljade aršina. Jedni kažu da milja iznosi četiri hiljade, a drugi čak i mnogo više aršina. Poneki računaju da milja iznosi hiljadu koraka deve. Neki smatraju da je milja razdaljina između gledaoca i druge osobe, udaljene toliko, da se ne može prepoznati prostim okom da li je ta osoba muško ili žensko, odnosno da li ona ide naprijed ili stoji.

1087. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Neka žena ne putuje sama tri dana (hoda), osim u pratnji svoga mahrema!”

U drugom senedu Ubejdullaha, isti hadis je prenio Ahmed (b. Muhammed) od Ibni-Mubareka, koji je čuo od Ubejdullaha, ovaj od Nafija, Nafi' od Ibni-Omera, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

1088. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibni-Ebu-Zi'b, ovome Seid Makburi, prenoseći od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ženi, koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, nije dozvoljeno da putuje u trajanju od jednog dana i jedne noći, a da sa njom ne bude mahrem.”

U drugom senedu, Ibni-Ebi-Zi'ba slijedi Jahja b. Ebi-Kesir, Suhejl i Malik koji ovaj hadis prenose od Makburija, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.²

١٠٨٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ ثَلَاثًا إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَمٍ تَابِعَهُ أَحْمَدُ عَنْ ابْنِ الْمُبَارَكِ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٠٨٨. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ الْمَقْبُرِيُّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُسَافِرَ مَسِيرَةَ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ لَيْسَ مَعَهَا حُرْمَةٌ تَابِعَهُ يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ وَسُهَيْلٌ وَمَالِكٌ عَنِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ .

2 Iz navedenih hadisa Ebu-Hanife, učenjaci njegove škole i učenjaci fikha hadiskog pravca zaključuju da je postojanje bližih rođaka s kojim žena ne može sklopiti brak uvjet, da bi hadž bio obavezan ženskoj osobi, ukoliko bi putovanje trajalo tri dana i tri noći.

Šafi'ja i Malik smatraju da supruga može obaviti obavezni hadžiluk (farz) i bez pratnje svoga muža ili nekog od najbliže muške rodbine, dok Ata, Seid b. Kejsan i zahirije to dozvoljavaju za putovanje kraće od jednog berida, a za putovanje duže od ove razdaljine, žena mora imati mahrema kao pratioca. Oni svoju tvrdnju zasnivaju na Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, izjavi koju je Ebu-Hurejre prenio u slijedećoj verziji: “Žena neka sama ne putuje jedan berid, nego samo u zajednici sa svojim mužem ili rođakom s kojim ne bi po Šerijatu mogla sklopiti brak.” Ovu izjavu zabilježili su Tahavi, Bejheki i Ebu-Davud.

Ša'bi, Tavus i neke zahirije kažu: “Ženi nije dozvoljeno putovati samoj, bilo to putovanje kraće ili duže, nego samo sa rođakom s kojim po Šerijatu ne može sklopiti brak.” Ovi svoje mišljenje temelje na hadisu koji je Ebu-Hurejre prenio u slijedećem vidu: “Žena može putovati samo sa svojim mahremom, tj. rođakom sa kojim po Šerijatu ne može sklopiti brak.”

Tahavi kaže: “Svi se pravници slažu, da je putovanje žene od tri i više dana, bez pratnje mahrema zabranjeno, a da su podvojenog mišljenja u pogledu njenog putovanja kraćeg od tri dana.”

PUTNIK KRATI NAMAZ KADA IZAĐE IZ MJESTA BORAVKA

Alija b. Ebu-Talib, radijallahu anhu, izašao je (iz Kufe) i kratio namaz, a još je vidio njene kuće. Kada se vraćao, rekoše mu: “Ovo je Kufa!” “Nije sve dok u nju ne uniđemo” – odgovorio je Alija.¹

1089. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Sufjan, prenoseći od Muhammeda b. Munkedira i Ibrahima b. Mejsere, a on od Enesa, radijallahu anhu: “Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini četiri rekata, a u Zulhulejfi dva rekata (ikindije).”²

بَابُ يَقْصُرُ إِذَا خَرَجَ مِنْ مَوْضِعِهِ

وَخَرَجَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَصَرَ وَهُوَ يَرَى الْبُيُوتَ فَلَمَّا رَجَعَ قِيلَ لَهُ هَذِهِ الْكُوفَةُ قَالَ لَا حَتَّى نَدْخُلَهَا .

١٠٨٩ . حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّدِ وَإِبْرَاهِيمَ بْنِ مَيْسَرَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ الظُّهْرَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ .

- 1 Raznolika su mišljenja učenjaka o momentu i vremenu od koga putnik ima pravo, odnosno dužnost, da kratio namaz. Učenjaci hanefijske pravne škole smatraju da se farz-namaz kratio čim se prođu kuće predgrada svoga mjesta. Šafija kaže: “Ovdje je uvjet da se prođe gradski bedem, a ne i kuće van bedema, pa makar one bile i spojene sa bedemom grada.” Ibni-Kudame u “Mugniji” ističe: “Musafir ne kratio namaz dok ne prođe zadnje kuće svoga grada ili sela, i dok mu one ne budu za leđima ostale.” Ovo mišljenje dijele još Malik, Evza’i, Ahmed, Šafija, Ishak i Ebu-Sevr. Ata i Sulejman b. Musa dozvoljavali su musafiru skraćivanje farz-namaza dok još nije ni izašao iz grada, odnosno mjesta svoga boravka. Od Harisa b. Ebu-Rebija preneseno je da je on naumio putovati, i potom, pred sami polazak klanjao u džematu četverorekatni namaz u svom stanu sa svega dva rekata. Od Ataa je preneseno da je rekao: “Kada nastupi vrijeme namaza musafira, pošto je već izašao iz svoga stana, ali nije još izašao iz grada i prošao zadnje gradske kuće, dozvoljeno je kraćenje namaza.” Mudžahid je izjavio da, kada putnik krene na putovanje danju, nema pravo da kratio namaz dok ne nastupi noć, a ako je na putovanje krenuo noću, neće kratiti namaz dok ne nastupi dan.
- 2 Navedeno putovanje u hadisu odnosi se na Oprosnu hadž Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On je kratio farz-namaz tek pošto je izašao iz Medine. Prvi nastupajući obavezni namaz bila je ikindija i on ju je obavio u vidu od samo dva rekata u Zulhulejfi, gdje se zaustavio i učinio svoj prvi konak. Zulhulejfa je od Medine udaljena oko šest milja. Namaz se ne kratio na osnovu same odluke za putovanje. Namaz se ne kratio po izlasku iz mjesta svoga stalnog boravka. Namaz se ne kratio dok je čovjek još u samom mjestu svoga boravka, a niti treba za to čekati spuštanje prvog sumraka.

1090. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Sufjan, prenoseći od Zuhrije, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“Prvi propisan namaz bio je od dva rekata. Potom je na putovanju tako i ostalo, da to bude namaz pri putovanju, a upotpunjen je namaz kod kuće.”

“Upitao sam Urva”, kaže Zuhri:

“Šta je Aiši da u cijelosti klanja?”

“Iz istog razloga kao i Osman”, odgovorio je Urve.³

١٠٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ الصَّلَاةُ أَوَّلُ مَا فُرِضَتْ رَكَعَتَيْنِ فَأَقْرَبَتْ صَلَاةُ السَّفَرِ وَأَتَمَّتْ صَلَاةُ الْحَضَرِ قَالَ الزُّهْرِيُّ فَقُلْتُ لِعُرْوَةَ مَا بَالُ عَائِشَةَ تَتِمُّ قَالَ تَأَوَّلْتُ مَا تَأَوَّلَ عُثْمَانُ .

3 Iz navedenog dijaloga razabire se da je Osman smatrao da putnik može svoj namaz po volji ili kratiti ili ga obavljati s potpunim brojem rekata.

Bejheki navodi konkretni hadis u slijedećoj varijanti: “Aiša je rekla: ‘Allah je odredio namaz Svome Poslaniku još u Mekki od po dva rekata, izuzev akšama, a kada se prešlo u Medinu, Allah mu je na ranija dva rekata povećao još po dva, izuzev sabah-namaza.’”

Dulabi je izjavio: “Povećanje namaza sa dva na četiri rekata za osobu koja je kod svoje kuće, zbilo se u podne u utorak, 12. rebiul-ahara, upravo mjesec dana po Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, dolasku u Medinu, dok je pri putovanju ostao i dalje od po dva rekata.”

Muhelleb je na gornju Dulabijevu izjavu dodao: “Izuzev akšama. On je jedini određen od po tri rekata, dok su svi drugi bili propisani od po dva rekata.”

Omer b. Abdul-Aziz izjavio je: “Namaz na putovanju je od samo dva rekata i obavljen u izmijenjenom broju rekata neće biti punovažan.”

Ovaj pobožni vladar i još poneki njegovi istomišljenici smatraju skraćivanje četverorekatnih namaza na putovanju obaveznom dužnošću (farzom), i ne dozvoljavaju klanjanje u drugom vidu. Muslimanu, kažu oni, dok je u svome domu, nije dozvoljeno na četverorekatni namaz dodavati još peti rekat. Ukoliko bi to vjernik učinio, namaz mu ne bi bio valjan i punovažan. Analogno tome, niji ni putniku dozvoljeno da namaz propisan od po dva rekata obavi sa četiri rekata. To bi bilo samovoljno izmjenjivanje vjerskog obreda.

Ovo je stav i Ebu-Hanife i nekih učenjaka Malikove škole.

Preneseno je da je imam Malik rekao: “Ko na putovanju klanja namaz sa četiri rekata, ponovo će ga klanjati skraćenog u njegovom vremenu.”

Namaz, dakle, na putovanju je od po dva rekata. To nije skraćen četverorekatni namaz. To je namaz koji je tako propisan na putovanju.

Navedenu izjavu donio je Nesai u svom “Sunenu”.

Muslim navodi da je Ibni-Abbas rekao: “Allah vam je preko vašeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odredio klanjanje namaza kod kuće od po četiri rekata, a na putovanju iste te namaze od po dva rekata.”

U “Temhidu” se navodi, da je jedan čovjek iz Benu-Amir plemena došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mu rekao: “Allah je putnika oslobodio posta i polovine namaza.”

Preneseno je da je Ibni-Abbas rekao: “Ko na putovanju klanja farz-namaz sa četiri rekata, sličan je onom koji ga kod kuće skрати i klanja sa dva rekata.”

Hasan b. Hajj rekao je: “Ako je putnik hotimično i namjerno klanjao četverorekatne farz-namaze sa četiri rekata, on treba te namaze obnoviti, klanjajući ih sa dva rekata, izuzev ako se radi o dugom putovanju i velikom broju tako obavljenih namaza.”

AKŠAM-NAMAZ NA PUTOVANJU KLANJA SE OD PO TRI REKATA

1091. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'be, prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Salim, prenoseći od Muhammeda b. Omera, radijallahu anhumā:

“Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi, kada bi žurio na putovanju, odgodio klanjanje akšama toliko da bi ga u Muzdelifi spojio sa jacijom. To je činio i Abdullah (b. Omer), kada bi na putovanju žurio.”

1092. DODAJE Lejs, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, a ovaj od Salima:

“Ibni-Omer, radijallahu anhumā, sastavljaše na Muzdelifi akšam i jaciju. Ibni-Omer je (jednom) odgodio akšam, kada je obaviješten o smrti svoje supruge Safije, kćerke Ebu-Ubejda”, priča Salim. “Vrijeme je namaza!” – rekao sam mu.

“Nastavi dalje!” – odgovori.

“Vrijeme je namazu!” – ponovih.

“Idemo dalje!” – dodade.

Kad je prešao dvije ili tri milje, odsjeo je, klanjao i reče: “Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako klanja, kada ga je putovanje nabrzilo.”

Abdullah kaže: “Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da bi, kada bi ga put nabrzio, odgodio klanjanje akšama i klanjao tri rekata, pa predao selam. Malo bi prošlo, pa bi ustao na jaciju i klanjao je sa dva rekata pa predao selam. Po jaciji ne bi klanjao nikakve nafile do duboko u noć.”¹

بَابُ يُصَلِّي الْمَغْرِبَ ثَلَاثًا فِي السَّفَرِ

١٠٩١. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَعَجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ إِذَا أَعَجَلَهُ السَّيْرُ

١٠٩٢. وَزَادَ اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ سَالِمٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمُزْدَلِفَةِ قَالَ سَالِمٌ وَأَخَّرَ ابْنُ عُمَرَ الْمَغْرِبَ وَكَانَ اسْتَضْرَحَ عَلَى امْرَأَتِهِ صَفِيَّةَ بِنْتِ أَبِي عُبَيْدٍ فَقُلْتُ لَهُ الصَّلَاةُ فَقَالَ سِرُّ فَقُلْتُ الصَّلَاةُ فَقَالَ سِرُّ حَتَّى سَارَ مِيلَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي إِذَا أَعَجَلَهُ السَّيْرُ وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ إِذَا أَعَجَلَهُ السَّيْرُ يُؤَخِّرُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَّمَ يَلْبِثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيُهَا رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَعْدَ الْعِشَاءِ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ .

¹ Šafije, oslanjajući se na ovaj hadis, smatraju da se akšam na Muzdelifi može klanjati zajedno sa jacijom u njenom vremenu.

Hanefije kažu, da se iz sadržaja konkretnog hadisa razabire samo odgađanje klanjanja akšama do pred jacijsko vrijeme i klanjanje jacije odmah sa nastupom njenog vremena. Prema tome, svaki konkretni namaz bio je obavljen u svom, zakonom, određenom vremenu.

O KLANJANJU DOBROVOLJNOG NAMAZA NA JAHACÓJ ŽIVOTINJI MA GDJE SE OKRETALA

1093. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Abdul-A'la, ovome Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Abdullaha b. Amira b. Rebija, a ovaj od svoga oca:

“Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako klanja na svojoj jahaćoj životinji (bez obzira) kuda se ona okretala s njim.”²

1094. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Šejban, prenoseći od Jahjaa, on od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, kako ga je Džabir b. Abdullah obavijestio da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nafile jašući, ne bivši (okrenut) prema kibli.

بَابُ صَلَاةِ النَّطَوُعِ عَلَى الدَّابَّةِ وَحَيْثُمَا تَوَجَّهَتْ بِهِ

١٠٩٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى قَالَ حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ .

١٠٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي النَّطَوُعَ وَهُوَ رَاكِبٌ فِي غَيْرِ الْقِبْلَةِ .

Iz hadisa se još razabire:

— da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju klanjao noćne nafile,

— akšam-namaz klanja se na putovanju od tri rekata baš kao i kod kuće.

Halifa Alija je rekao: “Klanjao sam četverorekatni namaz sa Allahovim Poslanikom prilikom jedne životne opasnosti, sa svega od dva rekata izuzev akšama, a klanjao sam ih s njim i na putovanju sa po dva rekata, izuzev akšama.”

Jedan mladić iz Eslem-plemena pitao je Imrana b. Husejna o načinu klanjanja Allahovog Poslanika, pa mu je on odgovorio: “Allahov Poslanik, kada je god putovao, klanjao je četverorekatne namaze samo po dva rekata, izuzev akšama.”

Taberija u “Evsatu” navodi da je Muzejme b. Sabit rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je spajao akšam i jaciju na putovanju, klanjajući prvo akšam sa tri rekata, a potom dva rekata i to s jednim ezanom.”

2 Klanjajući nafile na jahaćoj životinji, putnik može biti okrenut prema bilo kojoj strani. Takvo stanovište zauzimaju učenjaci svih mezheba, ali su podijeljenog mišljenja kada je klanjač kod svoga doma.

Ebu-Jusuf i Ebu-Seid, jedni od šafijskih učenjaka, dozvoljavaju to činiti i kod kuće. Neki pravници šafijske škole dozvoljavaju klanjanje nafile na jahaćoj životinji i kod kuće, ali da klanjač bude sve vrijeme okrenut prema kibli.

Ebu-Hanife i Muhammed ovo ne dozvoljavaju klanjaču koji je kod svoje kuće — mještanim. Oni se u ovom pozivaju na hadis koji je Buharija iznio u slijedećem poglavlju.

Iz navedenog hadisa se još zaključuje:

— klanjati nafile na način iznesen u hadisu, dozvoljeno je jašući putniku, a ne i pješaku.

Učenjaci šafijske škole dozvoljavaju to tako činiti i pješaku pod uvjetom da on bude okrenut prema kibli u momentu izgovaranja početnog tekbira, te obavljanju ruku'a i sedžde.

Putnik na brodu je u povoljnijoj situaciji od jahača i on ima mogućnost da se tačno okrene prema kibli, bez obzira da li brod stajao ili se kretao. Prema tome, putnik na brodu ne može klanjati okrenut na koju bilo stranu. Ovakav putnik mora biti okrenut tačno prema kibli.

1095. PRIČAO NAM JE Abdul-A'la b. Hammad, njemu Vuhejb, ovome Musa b. Ukbe, prenoseći od Nafija:

“Ibni-Omer, radijallahu anhum, klanjao je (na putovanju) jašući, pa i vitr-namaz i govoraše da je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tako radio.”¹

KLANJANJE MIMIKOM JAŠUĆI

1096. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Abdul-Aziz b. Muslim ovome priča Abdullah b. Dinar:

“Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, klanjao bi nafilu na putovanju na svojoj jahaćoj životinji i mimikom i bez obzira kuda bi se okrenula.”

Abdullah je rekao, da je i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to tako radio.

١٠٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ قَالَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ قَالَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا وَيُخْبِرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُهُ.

بَابُ الْإِيمَاءِ عَلَى الدَّائِبَةِ

١٠٩٦. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي فِي السَّفَرِ عَلَى رَاحِلَتِهِ أَيْنَمَا تَوَجَّهَتْ يَوْمِيَّ وَذَكَرَ عَبْدُ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُهُ.

1 Ata b. Rebah, Hasan Basri, Salim b. Abdullah i Nafi', oslobođeni rob Ibni-Omera, oslanjajući se na navedeni hadis, dozvoljavaju putniku klanjanje vitr-namaza jašući. Ovo mišljenje dijele još Šafija, Ahmed i Ishak, a neki su prenijeli da su isto mišljenje zastupali još halifa Alija i Ibni-Abbas.

Malik je izjavio: “Samo klanjač koji ima status musafira može klanjati vitr na jahaćoj životinji. Evza'i i Šafija to dozvoljavaju, ne praveći razliku između duljeg i kraćeg putovanja.

Ibni-Hazm je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, može vitr klanjati stojeći, a i sjedeći zbog nekog razloga, a i bez ikakva razloga.”

Hanefijski učenjaci smatraju da se vitr-namaz ne može klanjati na jahaćoj životinji, sjedeći, nego na zemlji kao i svaki obavezni namaz. Ovo je stav i Muhammeda b. Sirina, Urveta b. Zubejra, Ibrahima Neha'ije, halife Omera i njegova sina Abdullaha. Ovi se drže izjave Nafija, koju Tahavi sa senedom donosi u ovom vidu: “Abdullah b. Omer klanjao je nafilu na jahaćoj životinji, a vitr-namaz na zemlji, tvrdeći da je to tako radio i Vjerovjesnik.”

Tahavi navodi, da je Mudžahid prenio, kako je Ibni-Omer klanjao na putovanju na svojoj devi, okrenut prema strani na kojoj je bila okrenuta deva, a pred zoru bi sišao i na zemlji klanjao vitr-namaz.”

Imam Ahmed u svom “Musnedu” navodi da je Ibni-Omer klanjao nafilu na svojoj jahaćoj životinji, a kada bi htio klanjati vitr, sjahao bi i klanjao na zemlji.

Prenesena verzija da su Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi klanjali vitr-namaz pri putovanju na jahaćoj životinji je tačna, ali se ona odnosi samo na prve godine širenja islama u Mekki, jer je ta praksa u Medini bila već nepoznata.

Imam Ahmed u svom “Musnedu”, Hakim u “Mustedreku”, te Darekutni i Taberani u svojim hadiskim zbirkama ističu da je Ibnu-Abbas rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: ‘Tri su dužnosti meni farz, a vama nafila (vadžib) i to: klanjanje vitr-namaza, klanje kurbana i klanjanje dva rekata sabahskog sunneta.’”

TREBA SIĆI S JAHACE ŽIVOTINJE RADI OBAVEZNOG NAMAZA

1097. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Abdullaha b. Amira b. Rebija da mu je Amir b. Rebija ispričao:

“Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još bio na jahaćoj životinji, kako klanja nafilu, čineći pokrete glavom prema onoj strani gdje se okrenula (jahalica).” To ne bi radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kod obaveznog (farz) namaza.

1098. KAŽE Lejs da je pričao Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, da je Salim rekao:

“Abdullah bi klanjao noću kao putnik na svojoj jahaćoj životinji i nije mario gdje je licem bio okrenut.”

Ibni-Omer priča: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše nafilu na jahaćoj životinji kud god bi ona bila okrenuta. Na njoj bi klanjao i vitr, ali ne bi klanjao obavezne namaze na njoj.”

1099. PRIČAO NAM JE Mu‘az b. Fedale, njemu Hišam, prenoseći od Jahjaa, on od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Sevbana, ovome pričao Džabir b. Abdullah:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je nafilu na svojoj jahaćoj životinji okrenut istoku, a kada bi htio da klanja obavezni namaz, sišao bi i okrenuo se prema kibli.”

بَابُ يَنْزِلُ لِلْمَكْتُوبَةِ

١٠٩٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ عَامِرَ بْنَ رَبِيعَةَ أَخْبَرَهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَلَى الرَّاحِلَةِ يُسَبِّحُ يَوْمِي بِرَأْسِهِ قَبْلَ أَيِّ وَجْهِ تَوَجَّهَ وَلَمْ يَكُنْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَصْنَعُ ذَلِكَ فِي الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ

١٠٩٨. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ قَالَ سَالِمٌ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي عَلَى دَابَّتِهِ مِنَ اللَّيْلِ وَهُوَ مُسَافِرٌ مَا يُبَالِي حَيْثُ مَا كَانَ وَجْهَهُ قَالَ ابْنُ عُمَرَ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُسَبِّحُ عَلَى الرَّاحِلَةِ قَبْلَ أَيِّ وَجْهِ تَوَجَّهَ وَيُوتِرُ عَلَيْهَا غَيْرَ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ.

١٠٩٩. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ ثَوْبَانَ قَالَ حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ الْمَكْتُوبَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ.

KLANJANJE NAFILÉ NAMAZA NA MAGARCU

1100. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Seid, njemu Habban, ovome Hemmam, Hemmamu Enes b. Sirin:

“Dočekali smo Enesa b. Malika, kada se vraćao iz Šama. Sreli smo ga u Ajni Temru. Tada smo ga vidjeli kako klanja na magarcu, a lice mu okrenuto stranom prema (kibli), tj. s lijeve strane kible.”

“Ja mu rekoh”, kaže Enes, “vidio sam te gdje klanjaš mimo kible!”

“Da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je to radio, ne bih ni ja to činio.”

Ovako pripovijeda i Ibni-Tahman, prenoseći od Hadždžadža, on od Enesa b. Sirina, a ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

NEKLANJANJE NAFILÉ NA PUTOVANJU PRIJE I POSLIJE KLANJANJA OBAVEZNOG NAMAZA

1101. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibn-Vehb, ovome Umer b. Muhammed, da mu je Hafs b. Asim pričao, kako je Ibni-Omer, radijallahu anhumu, putovao i dodaje:

“Bio sam saputnik Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i nisam vidio da klanja nafilu na putovanju, a Uzvišeni Allah je rekao: ‘U Allahovom Poslaniku imate lijep primjer.’”

1102. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Isaa b. Hafsa b. Asima, njemu njegov otac prenio, da je on čuo Ibni-Omera, kako govori: “Družio sam se sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i on ne bi na putovanju

بَابُ صَلَاةِ التَّطَوُّعِ عَلَى الْحِمَارِ

١١٠٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَبَّانٌ قَالَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ سِيرِينَ قَالَ اسْتَقْبَلَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ حِينَ قَدِمَ مِنَ الشَّامِ فَلَقِينَاهُ بِعَيْنِ التَّمْرِ فَرَأَيْتُهُ يُصَلِّي عَلَى حِمَارٍ وَوَجْهُهُ مِنْ ذَا الْجَانِبِ يَعْني عَنْ يَسَارِ الْقِبْلَةِ فَقُلْتُ رَأَيْتُكَ تُصَلِّي لِغَيْرِ الْقِبْلَةِ فَقَالَ لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَهُ لَمْ أَفْعَلْهُ رَوَاهُ إِبرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ حَجَّاجٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ مَنْ لَمْ يَتَطَوَّعْ فِي السَّفَرِ دُبُرَ الصَّلَاةِ وَقَبْلَهَا

١١٠١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَنَّ حَفْصَ بْنَ عَاصِمٍ حَدَّثَهُ قَالَ سَافَرَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ صَحِبْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَلَمْ أَرَهُ يُسَبِّحُ فِي السَّفَرِ وَقَالَ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

١١٠٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عِيسَى بْنِ حَفْصٍ عَنْ عَاصِمٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ صَحِبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

ništa dodavao na obavljena dva rekata (farza), a bio sam i saputnik Ebu-Bekra, Omera i Osmana, radijallahu anhum, pa su i oni tako činili.”¹

KLANJANJE NAFILA-NAMAZA NA PUTOVANJU, ALI NE NEPOSREDNO PRIJE I POSLIJE FARZ-NAMAZA

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je na putovanju dva rekata sabahskog sunneta.

1103. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu‘be, prenoseći od Amra, on od Ibni-Ebu-Lejla: “Nije nam niko prenio da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao duhanamaz izuzev Umm-Hane.” Ona spominje da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na dan osvojenja Mekke okupao u njenoj sobi i klanjao osam rekata. “I nisam ga vidjela ranije da je klanjao brže (manje se zadržavao), ali je u potpunosti obavljao ruku‘ i sedždu.”

فَكَانَ لَا يَزِيدُ فِي السَّفَرِ عَلَى رَكَعَتَيْنِ وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ كَذَلِكَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ .

بَابُ مَنْ تَطَوَّعَ فِي السَّفَرِ
فِي غَيْرِ دُبْرِ الصَّلَوَاتِ وَقَبْلَهَا

وَرَكَعَ النَّبِيُّ ﷺ رَكَعَتَيِ الْفَجْرِ فِي السَّفَرِ .

١١٠٣ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ مَا أَخْبَرَنَا أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الضُّحَى غَيْرُ أُمَّ هَانِيٍّ ذَكَرْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ اغْتَسَلَ فِي بَيْتِهَا فَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ فَمَا رَأَيْتُهُ صَلَّى صَلَاةً أَخَفَّ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ .

¹ Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju nije klanjao sunnete niti druge nafile neposredno prije, a ni poslije obavljenog farza. Poslije Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti, ashabi su, kaže Tirmizi, imali o ovom predmetu podijeljena mišljenja. Imam Ahmed i Ishak smatraju da putnik može bez prigovora klanjati sunnete i druge uobičajene nafile u njihovom potpunom broju rekata. Neki su smatrali da je neklanjanje sunneta na putovanju samo jedan vid povlastice putnika, pa je bolje, ako on može da ih klanja. Najveći dio učenjaka ovo prepušta volji putnika, ako hoće, klanjat će sunnete u potpunom njihovom broju rekata, a ako hoće, može ih potpuno ispuštati. Serahsija u “Mebsutu” kaže: “Sunneti se ne skraćuju, a klanjati ih i na putovanju, vrlina je pobožnih ljudi.” Neki kažu da je najbolje da putnik ne klanja sunnete u toku samog putovanja, a da ih klanja prilikom odsjedanja u mjestu konačenja ili mjestu konačnog cilja putovanja. Hišam je kazao: “Vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, mnogo puta da nije na putovanjima klanjao sunnete neposredno prije i poslije podneva. Međutim, on nije izostavljao ona dva rekata sunneta prije sabahskog farza i dva rekata iza akšama. Nisam ga vidio da klanja sunnet prije ikindijskog i jacijskog farza. Poslije obavljanjenog jacijskog farza klanjao bi samo vitr.”

1104. KAŽE Lejs da mu je pričao Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, Šihabu pričao Abdullah b. Amir b. Rebija, kako ga je njegov otac obavijestio da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, noću, kako klanja nafilu na svojoj jahaćoj životinji, okrenut onamo kuda je bila okrenuta životinja.

١١٠٤. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَامِرٍ بْنِ رَبِيعَةَ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى السُّبْحَةَ بِاللَّيْلِ فِي السَّفَرِ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ .

1105. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, ovoga obavijestio Salim b. Abdullah, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nafilu čineći pokrete svojom glavom na svojoj jahaćoj životinji, okrenut onamo kuda je bila ona okrenuta, a tako je to činio i Ibni-Omer.¹

١١٠٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُسَبِّحُ عَلَى ظَهْرِ رَاحِلَتِهِ حَيْثُ كَانَ وَجْهُهُ يَوْمِي بِرَأْسِهِ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ .

¹ Ibn-Ebu-Lejla ističe da je jedino Umm-Hana dala obavještenje o Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanju duha-namaza. Međutim, to su uočili i prenijeli još mnogi ashabi. Tako je Ebu-Hurejre prenio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah mi je preporučio da do smrti ne napuštam troje: post tri dana svakog mjeseca, klanjanje duha-namaza i spavanje prije vitr-namaza."

Ibni-Omer je rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je duha-namaz u dva dana: na dan dolaska u Mekku, pri njenom osvojenju, i na dan, kada je bio obaviješten o pogibiji Ebu-Džehla."

Tirmizi navodi da je Ebu-Seid Hudrija rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, redovno klanjaše duha-namaz pa smo mislili da ga neće nikada izostaviti, ali ga je opet napuštao i izostavljao, pa smo mislili da ga neće više nikada klanjati."

Taberani u svom "Kebiru" sa senedom navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko kolektivno klanja sabah-namaz, pa se na istom mjestu tu zadrži do poslije izlaska sunca, a potom klanja dobrovoljni namaz, imat će nagradu hodočasnika časne Ka'be."

Mnogi muhadisi ističu da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko se po obavljenom sabah-namazu ne pomakne s mjesta svoga klanjanja, ostane sjedeći u ibadetu, a kasnije klanja namaz i ne bude govorio ništa nego samo dobro i korisno, oprostit će mu se njegovi manje učinjeni grijesi prema Allahu, pa makar ih imao koliko morske pjene."

Taberani navodi u svom "Kebiru" da je Abdullah b. Omer, rekao: "Allahov Poslanik poslao je jednu četu u vojnu akciju i ona se brzo vratila s bogatim ratnim plijenom. Svijet je govorio o požrtvovanosti boraca i prepričavao o tom plijenu, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Pazite! Uputit ću vas na osobu većeg herojstva, na veći plijen, a možda i brži povratak, a to je čovjek koji uzme abdest i ode u džamiju da klanja dobrovoljni duha-namaz. Takav je čovjek bliži herojstvu i pobjednik s većim ratnim plijenom.'"

SPAJANJE AKŠAMA I JACIJE NA PUTOVANJU

1106. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, on čuo Zuhrija da prenosi od Salima, a on od svoga oca:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao je klanjanje akšama i jacijske kada bi na putovanju jako žurio.”

1107. KAŽE Ibrahim b. Tahman, prenoseći od muallima Husejna, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Ikrime, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhumu:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavljao bi podne i ikindiju, kada god bi se kretao na putovanju, a isto tako bi sastavljao akšam i jaciju.”

1108. PRENOSI (Ibrahim b. Tahman) od Husejna, on od Jahjaa b. Ebu-Kesira, ovaj od Hafsa b. Ubejdullaha b. Enesa, Hafs od Enesa b. Malika, radijallahu anhu:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao bi na putovanju klanjanje akšamskog i jacijskog namaza.”

U drugom senedu, Husejna slijedi Alija b. Mubarek i Harb (b. Seddad), prenoseći od Jahjaa, on od Hafsa, a ovaj od Enesa, kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju klanjao zajedno akšam i jaciju.²

بَابُ الْجَمْعِ فِي السَّفَرِ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ

١١٠٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ إِذَا جَدَّ بِهِ السَّيْرُ .

١١٠٧. وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ الْحُسَيْنِ الْمُعَلَّمِ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ إِذَا كَانَ عَلَى ظَهْرِ سَيْرٍ وَيَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ .

١١٠٨. وَعَنْ حُسَيْنٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ حَفْصِ بْنِ عُيَيْدٍ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ بَيْنَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ فِي السَّفَرِ وَتَابَعَهُ عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ وَحَرْبٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ حَفْصِ عَنْ أَنَسٍ جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ .

² Brojne su izjave ashaba o navedenoj temi.

Ebu-Davud je zabilježio slijedeću, Alijinu, radijallahu anhu, izjavu: “Kada čovjek putuje po zalasku sunca toliko da se već spusti skoro noćna tmina, nema štete da on side sa jahaće životinje, klanja akšam, večera i potom klanja jaciju. Vidio sam”, rekao je Alija, “Allahovog Poslanika da tako radi.”

Imam Ahmed u svom “Sunenu” ističe da je Amr b. Šu‘ajb rekao: “Allahov Poslanik, prilikom vođenja borbe protiv Benu-Mustalik plemena, spojio je klanjanje dvaju namaza.” Ovo je potvrdio i Džabir.

Imam Ahmed navodi Aišinu, radijallahu anha, izjavu u slijedećoj varijanti: “Vjerovjesnik je na putovanju klanjanje podne-namaza odgađao do pred izmak njegova vremena, a sa ikindijom bi žurio. Klanjanje akšama zadržavaše, a jaciju opet požurivaše.”

DA LI ĆE (PUTNIK) UČITI EZAN, ODNOSNO IKAMET, KADA KLANJA ZAJEDNO AKŠAM I JACIJU?

1109. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Salim, prenoseći od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum:

“Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je žurio na putovanju, gdje odgađa klanjanje akšamskog namaza, tako da bi ga, spajajući s jacijom, klanjao zajedno.”

Salim kaže: “I Abdullah (b. Omer), radijallahu anhum, je to radio, kada bi mu se na putu žurilo. On bi proučio ikamet za akšam, klanjao ga s tri rekata i predao selam, ubrzo proučio ikamet za jaciju, klanjao je s dva rekata i potom predao selam. Između ovih namaza i nakon njih, ne bi klanjao nijedan rekat nafile, sve dok ne bi ustao negdje duboko u noći.”

1110. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Abdus-Samed, ovome Harb, njemu Jahja, Jahjau Hafs b. Ubejdullah b. Enes, da je Enes pričao da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spajao na putovanju klanjanje ova dva namaza, tj. akšam i jaciju.

بَابُ هَلْ يُؤَدَّنُ أَوْ يُقِيمُ إِذَا جُمِعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ

١١٠٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَعَجَلَهُ السَّيْرُ فِي السَّفَرِ يُؤَخِّرُ صَلَاةَ الْمَغْرِبِ حَتَّى يَجْمَعَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْعِشَاءِ قَالَ سَالِمٌ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ إِذَا أَعَجَلَهُ السَّيْرُ وَيُقِيمُ الْمَغْرِبَ فَيُصَلِّيُهَا ثَلَاثًا ثُمَّ يُسَلِّمُ ثُمَّ قَلَمًا يَلْبَثُ حَتَّى يُقِيمَ الْعِشَاءَ فَيُصَلِّيُهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يُسَلِّمُ وَلَا يُسَبِّحُ بَيْنَهُمَا بَرَكْعَةً وَلَا بَعْدَ الْعِشَاءِ بِسُجْدَةٍ حَتَّى يَقُومَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ .

١١١٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ بْنُ عَبْدِ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا حَرْبٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي حَفْصُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ فِي السَّفَرِ يَعْنِي الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ .

Raznolika su mišljenja učenjaka u vezi sa spajanjem dvaju namaza. Jedini to putniku dozvoljavaju bez ikakvih uvjetnih ograničenja. Među ove spadaju Alija, Sa'd b. Ebu-Vekas, Seid b. Zejd, Usame b. Zejd, Mu'az b. Džebel, Ibni-Abbas, Tavus, Mudžahid, Ikrima, Džabir b. Zejd, Sufjan Sevrija, Šafija, Ahmed, Ishak, Ebu-Sevr, Ešheb, Malik i još poneki.

Drugi to dozvoljavaju kad se putniku jako žuri. Među ove spadaju Ibni-Omer, Malik i poneki učenjaci.

Ima učenjaka koji ovakav postupak smatraju mekruhom, dok Hasan Basri, Ibni-Sirin, Ibrahim Neha'i, Ibni-Mes'ud i Ebu-Hanife dozvoljavaju to samo hodočasniku na Arefatu i Muzdelifi.

Iz navedenog, a i još drugih hadisa, vidi se da je to samo međusobno približavanje klanjanja konkretnih namaza, a ne stvarno njihovo spajanje, jer je uvijek svaki obavljen u svom određenom vremenu, kako je to i u Kur'anu rečeno: “Vjernicima je naređeno da obavljaju namaz u određeno vrijeme.”

KADA PUTNIK KREĆE NA PUT PRIJE KRETANJA SUNCA SA ZENITA, ODGODIT ĆE PODNE DO IKINDIJE

Ovo je prenio Ibni-Abbas od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.¹

1111. PRIČAO NAM JE Hassan Vasiti, njemu Mufeddal b. Fedale, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu: “Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, polazio na put prije kretanja sunca sa zenita, odgodio bi podne do pred ikindijsko vrijeme, pa bi ih oboje spojio, a kada bi sunce krenulo sa zenita, klanjao bi podne, pa onda uzjahao na konja ili devu.”

بَابُ يُؤَخَّرُ الظُّهْرُ إِلَى الْعَصْرِ
إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ

فِيهِ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١١١١. حَدَّثَنَا حَسَّانُ الْوَاسِطِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا
الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ
أَنْسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ
إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ أَخَّرَ الظُّهْرَ إِلَى
وَقْتِ الْعَصْرِ ثُمَّ يَجْمَعُ بَيْنَهُمَا وَإِذَا زَاغَتْ صَلَّى
الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ .

¹ Imam Ahmed u svom “Musnedu” sa senedom navodi, da je Ibni-Abbas rekao: “Hoćete li da vas obavijestim o Pejgamberovom namazu na putovanju?”

“Da” - odgovorili su ashabi.

“Kada bi on bio u svom stanu, a sunce već krenulo iz zenita, on bi spojio klanjanje podne i ikindije, prije nego bi uzjahao na svoju jahaću životinju, a kada bi bio u stanu dok sunce nije još krenulo sa zenita, on bi krenuo na put i kada bi nastupilo vrijeme ikindije, on bi sjahao i spojio podne i ikindiju.”

Ovu izjavu zabilježio je u svom “Sunenu” i Tirmizi, ističući da je dobra, hasen-garib.

Ebu-Davud zabilježio je od Kutejbe b. Seida da je Mu‘az Ibn-Džebel izjavio. “Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, već krenuo s vojskom na Tebuk, prije nego se sunce maklo iz zenita, on je odgodio klanjanje podne-namaza, spojio ga sa ikindijom, tako da je oba namaza klanjao zajedno. Kada bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kretao po izlasku sunca iz zenita, on bi klanjao zajedno podne i ikindiju u svom stanu ili šatoru, a potom putovao. Kada bi on kretao prije akšama, odgađao bi klanjanje akšama toliko, da bi klanjao zajedno s jacijom, a kada bi kretao prije akšama, on bi požurio klanjati jaciju i obavio je neposredno iza akšama.”

Ovu izjavu navodi i Tirmizi u svom “Sunenu” i kaže da je dobra, hasen-garib.

Iz samog hadisa se ne razumije da je u pitanju odgoda do pred ikindijskog vremena, već se kaže da je ta odgoda do ikindijskog vremena.

KADA (PUTNIK) POĐE NA PUT PO KRETANJU SUNCA SA ZENITA, KLANJAT ĆE PODNE, PA UZJAHATI JAHAĆU ŽIVOTINJU (I OTPUTOVATI)

1112. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Mufeddal b. Fedale, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Enesa b. Malika:

“Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, polazio na put prije kretanja sunca sa zenita, odgodio bi podne-namaz do ikindijskog, tada bi sjahao i klanjao zajedno oba namaza, a kada bi sunce krenulo sa zenita prije nego bi on pošao na put, klanjao bi podne, pa uzjahao (na konja ili devu i otputovao).”

OBAVLJANJE NAMAZA SJEDUĆI

1113. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, prenoseći od Malika, on od Hišama b. Urva, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je slab, pa je klanjao u svojoj sobi. Klanjao je sjedeći, a svijet iza njega stojeći, pa im je pokazao (rukom) da sjednu. Pošto je završio namaz, rekao je: ‘Imam je postavljen zato da se za njim u cijelosti povodi, pa kada se on sagne na ruku’, sagnite se i vi, a kada se podigne (ispravi), podignite se i vi!’”

1114. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Ibni-Ujejne, prenoseći od Zuhrija, on od Enesa, radijallahu anhu:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pao je s konja i zgulio, odnosno zagrebao kožu na desnoj strani, pa smo mu unišili i posjetili ga. Utom je nastupilo vrijeme namaza i on je klanjao sjedeći, pa smo i mi klanjali sjedeći. Tada reče: ‘Imam je postavljen zato da se za njim dosljedno povodi, pa kada izgovori tekbir, izgovorite ga i vi, kada se

بَابُ إِذَا ارْتَحَلَ بَعْدَ مَا زَاغَتِ الشَّمْسُ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ

١١١٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ فَضَالَةَ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا ارْتَحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ آخَرَ الظُّهْرِ إِلَى وَقْتِ الْعَصْرِ ثُمَّ نَزَلَ فَجَمَعَ بَيْنَهُمَا فَإِنْ زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْتَحِلَ صَلَّى الظُّهْرَ ثُمَّ رَكِبَ.

بَابُ صَلَاةِ الْقَاعِدِ

١١١٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ عَنْ مَالِكٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ فَصَلَّى جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّهَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا.

١١١٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَقَطَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ فَرَسٍ فَخُدَّشَ أَوْ فَجَّحِشَ شِقَّهُ الْأَيْمَنُ فَدَخَلْنَا عَلَيْهِ نَعُوذُهُ فَحَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى قَاعِدًا فَصَلَّيْنَا قُعُودًا وَقَالَ إِنَّهَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا كَبَّرَ فَكَبِّرُوا وَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا

sagne na ruku¹, sagnite se i vi, kada se podigne, podignite se i vi, a kada izgovori: Semiallahu li men hamideh!, vi izgovorite: Rabbena lekel hamd!”

1115. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njega obavijestio Revh b. Ubade, ovoga Husein, prenoseći od Abdullaha b. Burejda, on od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu, da je pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a preko drugog seneda, (kaže Buharija): “Obavijestio nas je Ishak, njega obavijestio Abdus-Samed, on čuo od svoga oca, njemu pričao Husein, prenoseći od Ibn-Burejda, njemu ispričao Imran b. Husajn koji je imao hemoroide:

‘Pitao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za namaz koji čovjek obavlja sjedeći. ‘Ako klanja stojeći, to je najbolje’, rekao je, ‘ako klanja sjedeći, ima polovinu nagrade stajača, ako klanja ležeći, on ima polovinu nagrade onoga koji klanja sjedeći.’”¹

NAMAZ MIMIKOM OSOBE KOJA SJEDI

1116. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, njemu Abdul-Varis, ovome muallim Husein, prenoseći od Abdullaha b. Burejda da je Imran b. Husajn koji je imao hemoroide, a jednom je opet Ebu-Ma‘mer prenio direktno od Imrana:

“Pitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za namaz koji čovjek obavlja sjedeći i on odgovori:

رَفَعَ فَأَرْفَعُوا وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَقُولُوا رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ .

١١١٥ . حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ قَالَ أَخْبَرَنَا رَوْحُ بْنُ عُبَادَةَ أَخْبَرَنَا حُسَيْنٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَأَلَ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ وَأَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي قَالَ حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ عَنْ أَبِي بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ وَكَانَ مَبْسُورًا قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ قَاعِدًا فَقَالَ إِنْ صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ .

بَابُ صَلَاةِ الْقَاعِدِ بِالْإِيمَاءِ

١١١٦ . حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ قَالَ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ أَنَّ عِمْرَانَ بْنَ حُصَيْنٍ وَكَانَ رَجُلًا مَبْسُورًا وَقَالَ أَبُو مَعْمَرٍ مَرَّةً عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ قَالَ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ صَلَاةِ الرَّجُلِ وَهُوَ قَاعِدٌ فَقَالَ مَنْ

¹ Hanefije i mnogi drugi učenjaci smatraju da se navedeni hadis odnosi samo na klanjanje nafile. Oslanjajući se na ovaj hadis, pisac “El-Hidaje” kaže: “Klanjati dobrovoljni namaz je dozvoljeno sjedeći i pored sposobnosti da se klanja stojeći.”

Badži, jedan od malikijskih učenjaka smatra da se gornji hadis odnosi na klanjača farza koji ima opravdanu slabost, odnosno neku smetnju, i na klanjača nafile, imao on za to opravdan razlog ili ga nema.

U komentaru Tirmizijeva “Sunena” navedeno je: “Klanjanje farz-namaza sjedeći nije punovažno osobi, koja je u mogućnosti klanjati stojeći.”

Učenjaci hanefijske škole kažu: “Ako musliman takav (bez razloga) način klanjanja smatra dozvoljenim i pravilnim, on izlazi iz islama i prema njemu se primjenjuju propisi koji vrijede za konvertite. Takva se osoba tretira kao i osoba koja smatra dozvoljenim činiti blud, piti alkohol, raditi s kamatom i druga, po islamu zabranjena djela.”

‘Ko klanja stojeći, to je najbolje. Ko klanja sjedeći, on ima polovinu nagrade od onoga koji stoji, a ko klanja ležeći, ima polovinu nagrade onoga koji klanja sjedeći.’”

Rekao je Ebu-Abdullah: “Izraz ‘naimen’, upotrijebljen u hadisu, po meni, ovdje znači ‘ležeći’.”

KO NE MOŽE KLANJATI SJEDJEĆI, KLANJAT ĆE LEŽEĆI

Ata kaže: “A ko se ne može okrenuti prema kibli, klanjat će u pravcu kako je okrenut.”

1117. PRIČAO NAM JE Abdan, prenoseći od Abdullaha, on od Ibrahima b. Tahmana, njemu pričao Husein, učitelj od Ibni-Burejde, ovaj od Imrana b. Husajna, radijallahu anhu:

“Imao sam hemoroide, pa sam pitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za klanjanje namaza.”

“Klanjaj”, rekao je on, “stojeći, ako nisi u stanju tako, onda sjedeći, a ako nisi ni tako u stanju, onda ležeći.”¹

صَلَّى قَائِمًا فَهُوَ أَفْضَلُ وَمَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ نَائِمًا عِنْدِي مُضْطَجِعًا هَا هُنَا .

بَابُ إِذَا لَمْ يُطِيقْ قَاعِدًا صَلَّى عَلَى جَنْبٍ

وَقَالَ عَطَاءٌ إِنْ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَتَحَوَّلَ إِلَى الْقِبْلَةِ صَلَّى حَيْثُ كَانَ وَجْهَهُ .

١١١٧ . حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ ابْنِ طَهْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي الْحُسَيْنُ الْمُكْتَبُ عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَتْ بِي بَوَاسِيرٌ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الصَّلَاةِ فَقَالَ صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ .

1 Ahmed Ibni-Hanbel je izjavio: “Teškog bolesnika povalit će se na desnu stranu, okrenuvši ga prema kibli.” To je upravo onako kako se umrli postavlja u grob. On to svoje mišljenje temelji na Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, izjavi: “Ka’ba vam je kibla, bili živi ili mrtvi.”

Prema stavu Ebu-Hanife, težak bolesnik povalit će se na leđa, tako da mu noge budu okrenute kibli i on će u takvom stavu, malim pokretom glave i očiju činiti ruku i sedždu.

Rafi’ je prenio stav nekih učenjaka, da težeg bolesnika treba povaliti na njegovu desnu stranu, a tabane mu okrenuti prema kibli.

Raznolika su mišljenja o načinu sjedenja bolesnika u toku klanjanja. Imam Muhammed prenosi da je Ebu-Hanife rekao: “Kada teški bolesnik otpočne klanjati sjedeći, on može sjediti kako god hoće, upravo kako mu je lakše.”

Bolesna osoba oslobođena je od pojedinih namaskih ruknova, pa je logično da bude oslobođena i posebnog načina sjedenja u namazu.

Ako bolesnik nije u stanju da sjedi, povalit će se na leđa, noge mu okrenute kibli i on će u tom stavu, samo manjim pokretom glave obavljati ruku i sedždu. Hamidu-din još kaže: “Takvom bolesniku staviti će se pod glavu deblji jastuk, kako bi izgledalo da sjedi. Time se bolesniku omogućava lakše obavljanje ruku’a i sedžde mimikom. Navedene čine teško je u ležećem stavu obavljati i zdravom čovjeku, a kamoli bolesnoj osobi.”

KADA OSOBA KLANJA SJEDeĆI I U TOKU KLANJANJA OZDRAVI ILI OSJETI OLAKŠANJE, DOVRŠIT ĆE NAMAZ STOJEĆI

Hasan Basri kaže: “Bolesnik, ako hoće, klanjat će dva rekata stojeći, a druga dva sjedeći.”²

1118. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anhu, majke pravovjernih, da ga je obavijestila da ona nije nikada vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da noćni namaz klanja sjedeći, dok nije stupio u staračke godine. Tada bi učio Kur'an sjedeći, a kada bi htio da se preagne na ruku', ustao bi i proučio još trideset ili četrdeset ajeta i tada bi se pregeo na ruku'.³

1119. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Abdullaha b. Jezida i od Ebu-Nadra, oslobođenog roba Umera b. Ubejdullaha, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, majke pravovjernih, da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše sjedeći, pa i Kur'an

بَابُ إِذَا صَلَّى قَاعِدًا ثُمَّ صَحَّ
أَوْ وَجَدَ خَفَّةَ تَمَمَ مَا بَقِيَ

وَقَالَ الْحَسَنُ إِنَّ شَاءَ الْمَرِيضُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ قَائِمًا
وَرَكَعَتَيْنِ قَاعِدًا .

١١١٨ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا لَمْ تَرَ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي صَلَاةَ اللَّيْلِ قَاعِدًا قَطُّ حَتَّى
أَسَنَّ فَكَانَ يَقْرَأُ قَاعِدًا حَتَّى إِذَا أَرَادَ أَنْ يَرْكَعَ قَامَ
فَقَرَأَ نَحْوًا مِنْ ثَلَاثِينَ آيَةً أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً ثُمَّ رَكَعَ .

١١١٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ وَآبِي النَّضْرِ مَوْلَى
عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ

2 Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Ebu-Jusuf su rekli: “Kada bolesnik klanja sjedeći i u toku samog klanjanja ozdravi ili osjeti snagu da može klanjati stojeći, on će nastaviti klanjanje preostalog dijela namaza stojeći.”

To je mišljenje i Hasana Basrije, dok Muhammed b. Hasen smatra, da takva osoba, treba taj namaz iznova otpočeti klanjati.

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– dozvoljeno je na jednom dijelu namaza stajati, a na drugom sjediti i obratno. Ovo je stav Ebu-Hanife, Malika, Šafije i velikog broja učenjaka. Ima učenjaka, pa i ashaba, koji ovakav postupak ne odobravaju, smatrajući da je to bilo dozvoljeno samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem;

– u noćnim namazima Kur'an se uči što duže. Šafija smatra, da je bolje stajati duže na nogama učeci Kur'an, nego činiti duže, odnosno više ruku'a i sedždi.

Ebu-Jusuf je rekao: “Najbolji uobičajeni namaz je onaj koji se klanja u što većem broju rekata ili namaz u kome se na stajanju prouči što više Kur'ana.” Imam Muhammed daje prednost što većem broju ruku'a i sedždi,

– dobrovoljni namaz dozvoljeno je obavljati i sjedeći, iako ga je klanjač u mogućnosti obaviti stojeći.

bi učio, također, sjedeći i kada bi mu od učenja Kur'ana ostalo oko trideset do četrdeset ajeta, ustao bi i proučio ih stojeći, a potom obavio ruku¹ i sedždu. Ovako je činio i na drugom rekatu. Kada bi završio namaz, pogledao bi (me), pa ako sam bila budna, pričao bi sa mnom, a ako sam spavala, legao bi.¹

رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي جَالِسًا فَيَقْرَأُ وَهُوَ جَالِسٌ فَإِذَا بَقِيَ مِنْ قِرَاءَتِهِ نَحْوُ مِنْ ثَلَاثِينَ أَوْ أَرْبَعِينَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهَا وَهُوَ قَائِمٌ ثُمَّ يَرْكَعُ ثُمَّ سَجَدَ يَفْعَلُ فِي الرَّكْعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ ذَلِكَ فَإِذَا قَضَى صَلَاتَهُ نَظَرَ فَإِنْ كُنْتُ يَقْظَى تَحَدَّثَ مَعِي وَإِنْ كُنْتُ نَائِمَةً اضْطَجَعَ .

¹ Tirmizi u svom "Sunenu" sa senedom ističe da je Hafsa izjavila: "Nisam vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je nafilu klanjao sjedeći do pred njegovu smrt na jednu godinu dana. Tada je nafilu klanjao sjedeći i učio duže sure."

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ النَّهْجِ

NOĆNI NAMAZI

KLANJANJE NOĆNOG NAMAZA

بَابُ التَّهَجُّدِ بِاللَّيْلِ

i riječi Uzvišenog Allaha: “Klanjaj dio noći. to je tebi dodatni namaz.”

وَقَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ)

1120. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Sulejman b. Ebi-Muslim, prenoseći od Tavusa koji je čuo Ibni-Abbasa, radijallahu anhumu:

١١٢٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ يَتَهَجَّدُ قَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ لَكَ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ مَلِكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ الْحَقُّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ وَلِقَاؤُكَ حَقٌّ وَقَوْلُكَ حَقٌّ وَالْجَنَّةُ حَقٌّ وَالنَّارُ حَقٌّ وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ وَمُحَمَّدٌ ﷺ حَقٌّ وَالسَّاعَةُ حَقٌّ اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ وَبِكَ آمَنْتُ وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْكَ أَنَبْتُ وَبِكَ خَاصَمْتُ وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ وَمَا أَسْرَرْتُ

“Kad god bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao noću da klanja, izgovorio bi: ‘Allahu moj! Tebi hvala! Ti si Onaj Koji uzdržava i brine o nebesima, Zemlji i svemu što je na njima. Tebi hvala! Tebi pripada vlast nebesa i zemlje i svega što je na njima. Tebi hvala! Ti si svjetlo nebesa i Zemlje! Tebi hvala! Ti si Vladar nebesa i Zemlje! Tebi hvala! Ti si Istina. Tvoje obećanje je istinito, a susret s Tobom je istinit. Tvoj govor je istinit. Džennet je istina, a i Džehennem je sušta istina. Vjerovjesnici su istina i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stvarna je istina. Sudnji dan je istina.

Allahu moj, Tebi sam odan, u Tebe vjerujem, samo se na Tebe oslanjam i Tebi se obraćam. U ime Tebe suprotstavljam se drugima, i u tome, Tebe za sudiju uzimam. Oprosti mi što sam kada uradio i ono što ću kasnije učiniti, ono što sam učinio tajno i ono što sam uradio javno!

Ti unapređuješ i unazađuješ. Samo si Ti Bog, odnosno, nema Boga osim Tebe!”

Sufjan (b. Ujejne) kaže da je Abdul-Kerim Umejje još dodao (kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ovo izgovorio):

“Nema nikakve promjene ni snage mimo Allaha.”

Sufjan ističe da je i Sulejman b. Ebu-Seleme to čuo od Tavusa, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhumu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

ODLIKA NOĆNOG KLANJANJA

1121. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam, njega obavijestio Ma'mer, a preko drugog seneda, pričao mi je (kaže Buharija) Muhammed, njemu Abdur-Rezak, njega izvijestio Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Salima, a ovaj od svoga oca, radijallahu anhu:

“Bijaše jedan čovjek za života Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji, kad god bi što usnio, ispričao bi to Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa sam i ja zaželio da usnijem san i ispričam Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Bio sam tada dječak. Jednog dana, u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spavao sam u džamiji i usnio, kao da me uzeše dva meleka i odnesoše do Džehennema. Džehennem je izgledao savijen (okrugao) poput bunara i kad u njemu dvije strane (odjeljenja) i u njemu svijet koji sam već poznavao. Počeo sam govoriti: ‘Sačuvaj me Allahu od džehennemske vatre!’ Tada nas susrete drugi melek i reče: ‘Ne plaši se!’

وَمَا أَغْلَنْتُ أَنْتَ الْمَقْدَمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخَّرُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَوْ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ قَالَ سُفْيَانُ وَزَادَ عَبْدُ الْكَرِيمِ أَبُو أُمَيَّةَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ سُفْيَانُ قَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ أَبِي مُسْلِمٍ سَمِعَهُ مِنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

باب فضل قيام الليل

١١٢١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ الرَّجُلُ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ ﷺ إِذَا رَأَى رُؤْيَا قَصَّهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَتَمَنَّى أَنْ أَرَى رُؤْيَا فَأَقْصَهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَكُنْتُ غُلَامًا شَابًّا وَكُنْتُ أَنَامُ فِي الْمَسْجِدِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَرَأَيْتُ فِي النَّوْمِ كَأَنَّ مَلَكَ أَخَذَنِي فَذَهَبَ بِي إِلَى النَّارِ فَإِذَا هِيَ مَطْوِيَّةٌ كَطَيِّ الْبُثْرِ وَإِذَا هِيَ قَرْنَانِ وَإِذَا فِيهَا أَنَاسٌ قَدْ عَرَفْتُهُمْ فَجَعَلْتُ أَقُولُ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ قَالَ فَلَقِينَا مَلَكًا آخَرَ فَقَالَ لِي لَمْ تُرْغِ .

1122. Ovaj san ispričao sam Hafsi. Hafsa ga je ispričala Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on je rekao: ‘Abdullah je divan čovjek! Samo da klanja i nafilu noću!’ Poslije toga Abdullah bi spavao noću samo malo.”¹

DULJENJE SEDŽDE U NOĆNOM NAMAZU

1123. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega izvijestio Šu‘ajb, prenoseći od Zuhrija, njega obavijestio Urve, da ga je Aiša, radijallahu anha, obavijestila da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noću po jedanaest rekata, koji su činili njegov namaz. Svaku sedždu toga namaza činio bi koliko bi neko od vas mogao proučiti pedeset običnih ajeta, prije nego bi podigao svoju glavu. Prije sabahskog farza klanjao bi po dva rekata, a potom bi legao na desnu stranu i ostao tako dok mu ne bi došao glasnik (mujezin) za farz sabah-namaza.

١١٢٢. فَقَصَصْتُهَا عَلَى حَفْصَةَ فَقَصَصْتُهَا حَفْصَةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ نِعَمَ الرَّجُلِ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ فَكَانَ بَعْدُ لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا.

بَابُ طُولِ السُّجُودِ فِي قِيَامِ اللَّيْلِ

١١٢٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يُصَلِّي إِحْدَى عَشْرَةَ رَكْعَةً كَانَتْ تِلْكَ صَلَاتِهِ يَسْجُدُ السَّجْدَةَ مِنْ ذَلِكَ قَدْرَ مَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ خَمْسِينَ آيَةً قَبْلَ أَنْ يَرْفَعَ رَأْسَهُ وَيَرْكَعَ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ ثُمَّ يَضْطَجِعُ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ حَتَّى يَأْتِيَهُ الْمُنَادِي لِلصَّلَاةِ.

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- dozvoljeno je željeti lijepe snove, svako dobro, nauku i žudjeti za tim;
- dozvoljeno je spavati u džamiji. Tirmizi navodi da je Ibni-Abbas rekao: “Ne činite džamiju prenoćištem i spavaonicom.” Ovo mišljenje zastupa i još neki broj učenjaka, a Ibnul-Arebi kaže: “Ibni-Abbasova izjava odnosi se samo na mještane koji imaju svoje skrovište i svoj dom, a ne na stranca i mu‘tekifa kojima je džamija samo privremeno boravište.” Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je u džamiji svojevremeno podigao šator za liječenje ranjenog Sa‘da. Prema tome, džamija, u slučaju potrebe, može koristiti kao stacionar i zdravstvena stanica. Malik i Ibni-Kasim smatraju mekruhom da u džamiji spavaju i noćivaju zdravi ljudi, dok slabim i bolesnim to dozvoljavaju bez primjedbe;
- govoreći o ljudskim porocima, ne treba ljude i poimenično spominjati;
- Abdullah b. Omer bio je veoma stidljiv, pa je svoj san iznio samo Hafsi koja ga je prenijela Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem;
- klanjati noću koji rekat dobrovoljnog namaza je pohvalan postupak vjernika;
- pobožna djela mlade osobe, Allahu, dželle šanuhu, milija su više negoli pobožna djela starije osobe;
- mnogo spavati je pokušeno i nezdravo. Dugo spavanje vodi lijenosti, a lijenost opet vodi siromaštvu ovog i budućeg svijeta.

BOLESNIK IZOSTAVLJA NOĆNE NAMAZE (NAFILE)

بَابُ تَرْكِ الْقِيَامِ لِلْمَرِيضِ

1124. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan, prenoseći od Esveda, on čuo Džundeba kako kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog bolesti nije klanjao nafile jednu noć ili dvije noći.”¹

١١٢٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَمِعْتُ جُنْدَبًا يَقُولُ اشْتَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَةً أَوْ لَيْلَتَيْنِ .

1125. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, njega obavijestio Sufjan, prenoseći od Esveda b. Kajsa, on od Džunbeda b. Abdullaha:

“Džibril nije prenosio jedno vrijeme Objavu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i jedna Kurejšijka je rekla: ‘Napustio ga njegov šejtan.’ Tada je objavljeno poglavlje ‘Ed-Duha’: ‘Kunem se jutrom, kada Sunce grane, i noću kada se njena tmina spusti. Nije tebe tvoj Gospodar napustio, a ni zamrzio...’”

١١٢٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ اخْتَبَسَ جِبْرِيلُ ﷺ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ مِنْ قُرَيْشٍ أَبْطَأَ عَلَيْهِ شَيْطَانُهُ فَتَزَلَّتْ (وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى) .

1 Drugi muhadisi za isti slučaj navode, da je Džundeb drugom prilikom rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio slab i nije klanjao nafile jednu noć ili dvije noći, pa mu je došla jedna žena (Umm-Džemila, supruga Ebu-Džehela) i rekla: ‘Muhammede, ne vidim više onog tvog šejtana. On je tebe, eto, napustio?’ Na ovu njenu primjedb, Allah, dželle šanuhu, objavio je: ‘Kunem se jutrom, kada se Sunce potpuno pojavi, i noću kada se ona spusti, tvoj Stvoritelj nije te napustio, a ni zaboravio.’” Neki mufesiri, tumačeći poglavlje “Ed-Duha”, navode da je Džunbed rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio slab i nije klanjao nafile dvije-tri noći uzastopno, pa mu je došla jedna žena i rekla: ‘Muhammede, nadam se da će te tvoj šejtan posve napustiti, jer ga već dvije-tri noći ne primjećujem kod tebe!’ Na ovu primjebu objavljena je sura “Ed-Duha”, čiji su početni ajeti gore prevedeni.” Ibni-Abbas je izjavio: “Dolazak Objave Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bio je obustavljen četrdeset dana, pa je idolopoklonik Ka'b Ibnu-Ešref govorio: ‘Gospodar je ugasio Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, svjetlo i prekinuo mu slanje Objave.’ Potom je došao Džibril sa Objavom: ‘Mi ne silazimo, nego samo s naredbom svoga Stvoritelja i objavom ‘Ed-Duha’ poglavlja.’” Nasefi u svom tefsiru tumačeći ‘Ed-Duha’ poglavlje navodi da je Ibni-Džerir rekao: “Idolopoklonici su govorili da je Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Allah napustio i zamrzio. Da je on imao Objavu Allaha, ona mu se ne bi ni prekidala i Allah bi mu je stalno slao, kao što je to činio prema svojim ranijim vjerovjesnicima. Muslimani su ga opet pitali: ‘Allahov Poslaniče, što ti ne dolazi Objava?’ ‘Kako će mi dolaziti Objava, kada vi ne čistite svoje zglobove i ne obrezujete nokte’ – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Na ove primjedbe objavljeno je poglavlje ‘Ed-Duha’, poslije čega je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Džibrilu, ti ne dođe dok se ja tebe ne zaželim!’ ‘I ja sam se tebe još više zaželio, ali sam ja poslušni rob i silazim samo po naredbi tvoga Gospodara Allaha’ – odgovorio je Džibril.” Raznolika su mišljenja o periodu obustave Objave. Jedni smatraju da je ta obustava trajala četrdeset dana, drugi dvadeset pet, a treći petnaest, a od Ibni-Džurejdža preneseno je da je to trajalo svega dvanaest dana.

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NE OBAVEZUJUĆI, PODSTICAO JE NA KLANJANJE NOĆNOG NAMAZA I NAFILA

Dolazio bi noću Fatimi i Aliji, radijallahu anhum, radi (buđenja i klanjanja) namaza.

1126. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Ma'mer, prenoseći od Zuhrija, on od Hinde, kćerke Harisove, a ova od Umm-Seleme, radijallahu anha, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, probudio jedne noći i rekao:

“Subhanallah! Kakva su iskušenja noćas spuštene, kakve su riznice dosuđene! Ko će probuditi vlasnice ovih soba? O, mnoge gizdave na ovom svijetu (bit će) gole na ahiretu.”²

1127. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, ovoga obavijestio Ali b. Husein da ga je Husein b. Ali izvijestio kako mu je Alija b. Ebi-Talib kazao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao jedne noći k njemu i Fatimi, kćerki Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

“Zar ne klanjate nafilu?”

“Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem”, rekao sam, “naše su duše u Allahovoj ruci. Kada bude htio da nas probudi, probudit će nas.” Kada smo mu to rekli, on se okrenu i ništa ne odvrati. Pošto se već okrenuo, čuo sam ga kako se udara po stegnu i govori: “Čovjek je najveća svađalica.”

بَابُ تَحْرِيطِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى صَلَاةِ اللَّيْلِ وَالنَّوَافِلِ مِنْ غَيْرِ إِجَابٍ

وَطَرَقَ النَّبِيُّ ﷺ فَاطِمَةَ وَعَلِيًّا عَلَيْهِمَا السَّلَامُ لَيْلَةً لِلصَّلَاةِ .

١١٢٦ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ هِنْدِ بِنْتِ الْحَارِثِ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَيْقَظَ لَيْلَةً فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَاذَا أَنْزَلَ اللَّيْلَةَ مِنَ الْفِتْنَةِ مَاذَا أَنْزَلَ مِنَ الْخَزَائِنِ مَنْ يُوقِظُ صَوَاحِبَ الْحُجَرَاتِ يَا رَبَّ كَأْسِيَةٍ فِي الدُّنْيَا عَارِيَةٍ فِي الْآخِرَةِ .

١١٢٧ . حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَلِيُّ بْنُ حُسَيْنٍ أَنَّ حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ طَرَقَهُ وَفَاطِمَةَ بِنْتَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ لَيْلَةً فَقَالَ أَلَا تُصَلِّيَانِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْفُسُنَا بِيَدِ اللَّهِ فَإِذَا شَاءَ أَنْ يَبْعَثَنَا بَعَثَنَا فَاَنْصَرَفَ حِينَ قُلْنَا ذَلِكَ وَلَمْ يَرْجِعْ إِلَيْنَا شَيْئًا ثُمَّ سَمِعْتُهُ وَهُوَ مُوَلِّ يَضْرِبُ فَخِذَهُ وَهُوَ يَقُولُ (وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ جَدَلًا) .

² Iako je gornji hadis izrečen u vezi s Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, ženama, on ima opći značaj i vrijedna upozorenja ženama današnjeg društva. Gornja izreka nagovijestila je naglo širenje islama i zauzimanje okolnih zemalja, ali i upozorenje na opasnost od pohlepe za materijalnim dobrima i neograničene gramzivosti za kapitalom.

1128. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ostavljao bi poneki posao, premda je volio raditi, bojeći se da (ga) ne bi radio ostali svijet, pa da im se to nametne kao obavezna dužnost.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije klanjao duha-namaz, a ja ga, uistinu, klanjam.”¹

1129. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao jedne noći u džamiji. Za njim je svijet klanjao taj isti namaz. Klanjao je i slijedeće noći i posjeta svijeta je porasla. Treće i četvrte noći opet se iskupio svijet, ali Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije im izašao (iz stana). Kad je svanulo, on reče: “Vidio sam šta ste uradili. Omelo me je da vam izađem samo to što sam se bojao da vam se (nafila) ne nametne kao obavezna dužnost.”

“To je bilo u ramazanu” – reče Aiša.²

١١٢٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيَدْعُ الْعَمَلَ وَهُوَ يُحِبُّ أَنْ يَعْمَلَ بِهِ خَشْيَةً أَنْ يَعْمَلَ بِهِ النَّاسُ فَيُفْرَضَ عَلَيْهِمْ وَمَا سَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سُبْحَةَ الضُّحَى قَطُّ وَإِنِّي لَا سَبِّحُهَا.

١١٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى ذَاتَ لَيْلَةٍ فِي الْمَسْجِدِ فَصَلَّى بِصَلَاتِهِ نَاسٌ ثُمَّ صَلَّى مِنَ الْقَابِلَةِ فَكَثُرَ النَّاسُ ثُمَّ اجْتَمَعُوا مِنَ اللَّيْلَةِ الثَّلَاثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ فَلَمْ يَخْرُجْ إِلَيْهِمْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَمَّا أَصْبَحَ قَالَ قَدْ رَأَيْتُ الَّذِي صَنَعْتُمْ وَلَمْ يَمْنَعْنِي مِنَ الْخُرُوجِ إِلَيْكُمْ إِلَّا أَنِّي خَشِيتُ أَنْ تُفْرَضَ عَلَيْكُمْ وَذَلِكَ فِي رَمَضَانَ.

¹ Aišina izjava je vrijedna pažnje, ali praktično i s obzirom na izjave drugih ashaba, neprihvatljiva. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u doba klanjanja duha-namaza rijetko je kada bivao kod Aiše. On se u to doba obično nalazio u džamiji, na putovanju, u društvu ashaba ili zauzet nekim drugim poslovima. Pretpostavljajući da je on u doba ranih ručanica (duha) i bio kod Aiše, to je bivalo svaki deveti dan, dan kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mogao kod nje, po redoslijedu još drugih osam suprug, boraviti. Prema tome, Aiša nije mogla znati, da li je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, stalno ili samo povremeno klanjao duha-namaz.

² Hamidud-din kaže: “Teravija spada u sunnet-obaveze, a njeno kolektivno klanjanje u mustehab-dužnosti.” Hasan je prenio od Ebu-Hanife, da je klanjanje teravije sunnet koji nije dozvoljeno ispuštati. Ima učenjaka koji kažu: “Teravija je pritvrđeni sunnet, a klanjanje iste u džematu je vadžib.” U “Revdatul-Hanefijji” navedeno je da je klanjanje teravije u džematu vrlina pobožnih. Neki učenjaci zajedničko klanjanje teravije smatraju općom kolektivnom sunnet-dužnošću (sunnet al-el kifaje).

Teravija se sastoji od dvadeset rekata. Ovo je mišljenje Ahmeda, Šafije i Ebu-Hanife.

Učenjaci šafijske, hambelijske i hanefijske škole oslanjaju se na izjavu Saiba b. Jezida koju je Bejhekija zabilježio da su ashabi u doba Omera, Osmana i Alije klanjali teraviju od po dvadeset rekata. U “Mugniji” se navodi kako je halifa Alija naredio jednom čovjeku da klanja svojim drugovima dvadeset rekata teravije.

Teravija se klanja po obavljenoj jaciji, a prije vitr-namaza. Njeno vrijeme počinje sa nastupom jacijskog vremena i traje do pojave zore.

STAJANJE NOĆU VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NA NAMAZU TOLIKO DUGO, DA BI MU NOGE OTICALE

Aiša, radijallahu anha, je rekla: “Stajao je na namazu toliko dugo, da su mu stopala pucala.” Buharija kaže: “Izraz u Aišinoj izjavi ‘el-futur’ znači ‘eš-šukuk’, a ‘infetaret’ znači ‘inšekkat’.”

1130. PRIČAO NAM JE Nu‘ajm, njemu Mis‘ar, prenoseći od Zijada, on čuo Mugiru, radijallahu anhu, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na nogama je noću stajao, da bi se Allahu molio, toliko, da su mu cjevanice oticale. Neko mu je to spomenuo, a on je uzvratio: ‘Pa zar da ne budem zahvalan rob!?’”

SPAVANJE PRED ZORU

1131. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Amr b. Dinar da ga je Amr b. Evs obavijestio, ovoga Abdullah b. Ās, radijallahu anhu, da mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Najdraži namaz Allahu je Davudov namaz, a najdraži post Allahu je Davudov post. Davud bi spavao pola noći, jednu trećinu bi se Allahu molio i jednu šestinu (opet) spavao, a postio bi svaki drugi dan.”

بَابُ قِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ اللَّيْلَ حَتَّى تَرِمَ قَدَمَاهُ

وَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَانَ يَقُومُ حَتَّى تَفْطَرُ قَدَمَاهُ وَالْفُطُورُ الشُّقُوقُ (اِنْفَطَرَتْ) اِنْشَقَّتْ .

١١٣٠ . حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ عَنْ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ الْمُغِيرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ إِنَّ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لَيَقُومُ لِيُصَلِّيَ حَتَّى تَرِمَ قَدَمَاهُ أَوْ سَاقَاهُ فَيُقَالُ لَهُ فَيَقُولُ أَفَلَا أَكُونُ عَبْدًا شَكُورًا .

بَابُ مَنْ نَامَ عِنْدَ السَّحْرِ

١١٣١ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ قَالَ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ أَنَّ عَمْرُو بْنَ أَوْسٍ أَخْبَرَهُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَهُ أَحَبُّ الصَّلَاةِ إِلَى اللَّهِ صَلَاةُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَأَحَبُّ الصِّيَامِ إِلَى اللَّهِ صِيَامُ دَاوُدَ وَكَانَ يَنَامُ نِصْفَ اللَّيْلِ وَيَقُومُ ثُلُثَهُ وَيَنَامُ سُدُسَهُ وَيَصُومُ يَوْمًا وَيُفْطِرُ يَوْمًا .

U “Muhitu” stoji: “Nije dozvoljeno teraviju klanjati prije obavljenog farza jacije, a klanjati je poslije vitra — dozvoljava se.”

Lijepo je da neko od imama jednog naselja klanja teraviju hatmom, tj. da na svakoj teraviji prouči po jedan džuz (deset lista), a cijeli Kur’an u toku ramazana.

1132. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio njegov otac, prenoseći od Šu‘be, on od Eš‘asa koji je čuo od svoga oca, on od Mesruka, kada je rekao:

“Pitao sam Aišu, radijallahu anha, koji je posao bio najdraži Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem?”

“Onaj koji se redovno i trajno činio” – odgovorila je ona.

“Kada bi on noću ustajao?” – upitao sam.

“Ustajao je kada bi čuo pijevca” – rekla je ona.

PRIČAO NAM JE Muhammed b. Selam, njega obavijestio Ebul-Ahves, prenoseći od Eš‘asa:

“Kada bi čuo pijevca, ustajao bi i klanjao (nafilu).”

1133. PRIČAO NAM JE Musa b. Ismail, njemu Ibrahim b. Sa‘d, a njegov otac kaže, prenoseći od Ebu-Seleme, a on od Aiše, radijallahu anha:

“Njega zora nije zatjecala kod mene drugačije, nego na spavanju (misli na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem).”

RUČAO PRED ZORU I NIJE LIJEGAO DOK NIJE KLANJAO SABAH

1134. PRIČAO NAM JE Ja‘kub b. Ibrahim, njemu ispričao Revh, ovome Seid, prenoseći od Katade, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Jezid b. Sabit, radijallahu anhu, ručavali pred zoru, i pošto bi završili objed, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao bi na namaz i klanjao.

Pitali smo Enesa: “Koliko je bio vremenski razmak između ručka i ulaska u namaz?”

“Onoliko koliko čovjek može proučiti pedeset ajeta” – odgovori.

١١٣٢. حَدَّثَنِي عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ أَشْعَثَ سَمِعْتَا أَبِي قَالَ سَمِعْتُ مَسْرُوقًا قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَيُّ الْعَمَلِ كَانَ أَحَبَّ إِلَيَّ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ الدَّائِمُ قُلْتُ مَتَى كَانَ يَقُومُ قَالَتْ كَانَ يَقُومُ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ قَالَ أَخْبَرَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ عَنْ الْأَشْعَثِ قَالَ إِذَا سَمِعَ الصَّارِخَ قَامَ فَصَلَّى .

١١٣٣. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ ذَكَرْنَا أَبِي عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا أَلْفَاهُ السَّحَرُ عِنْدِي إِلَّا نَائِمًا تَغْنِي النَّبِيُّ ﷺ .

بَابُ مَنْ تَسَحَّرَ ثُمَّ قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَلَمْ يَنْمَ حَتَّى صَلَّى الصُّبْحَ

١١٣٤. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنَا رَوْحٌ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ وَزَيْدَ بْنَ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ تَسَحَّرَا فَلَمَّا فَرَغَا مِنْ سَحُورِهِمَا قَامَ نَبِيُّ اللَّهِ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ فَصَلَّى فَقُلْنَا لِأَنَسٍ كَمْ كَانَ بَيْنَ فَرَغِهِمَا مِنْ سَحُورِهِمَا وَدُخُولِهِمَا فِي الصَّلَاةِ قَالَ كَقَدْرِ مَا يَقْرَأُ الرَّجُلُ خَمْسِينَ آيَةً .

DUGO STAJANJE U NOĆNOM NAMAZU

بَابُ طُولِ الْقِيَامِ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ

1135. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Šu‘be, prenoseći od A‘meša, on od Ebu-Vaila, ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu:

“Klanjao sam jedne noći sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i on toliko stajao da sam pomišljao na nešto loše.”

“Šta si pomišljao?” – upitali smo ga.

“Da sjednem, a Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ostavim (da stoji).”¹

١١٣٥. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةً فَلَمْ يَزَلْ قَائِمًا حَتَّى هَمَمْتُ بِأَمْرِ سَوْءٍ قُلْنَا وَمَا هَمَمْتَ قَالَ هَمَمْتُ أَنْ أَقْعَدَ وَأَذَرَ النَّبِيَّ ﷺ .

1136. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Halid b. Abdullah, prenoseći od Husejna, on od Ebu-Vaila, ovaj od Huzejfe, radijallahu anhu, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po ustajanju na klanjanje nafila, noću trljao usta misvakom.

١١٣٦. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ حُصَيْنٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا قَامَ لِلتَّهَجُّدِ مِنَ اللَّيْلِ يَشْوِصُ فَاهُ بِالسَّوَاكِ .

¹ Navedeni hadis ukazuje na vrijednost dugog stajanja na nogama u noćnim nafilama. Poneki pravници smatraju, da je bolje, klanjajući nafilu, učiniti više sedždi, negoli duljiti stajanje na nogama. Ovi se oslanjaju na navode Ibni-Madže kako je Ubade b. Samit čuo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: “Svakom robu koji učini jednu sedždu, Allah ubilježi nagradu jednog dobrog djela, a istovremeno izbriše kaznu jednog ružnog djela i podigne mu vrijednost više za jedan stepen. Zato činite sedždu što više!” Tahavi, Bejheki i imam Ahmed naveli su u svojim hadiskim zbirkama, da je Muharik kazao: “Krenuli smo Hadžadžu i naišli pokraj Rebezeta. Tu smo našli Ebu-Zera gdje stoji i klanja. Stajanje na nogama nije duljio, ali je zato duljio i mnogo puta po obavljenoj nafili učinio ruku’ i sedždu. “Ja sam”, rekao je Muharik, “to primijetio, a on mi odgovori: ‘Nisam ništa skratio, nego učinio nešto bolje. Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: Ko obavi jedan ruku’ i spusti se na jednu sedždu, Allah ga kod sebe podigne na još jedan stepen više i izbriše mu jednu, prema njemu učinjenu pogrešku (griješ).’” Mesruk, Ibrahim Neha‘i, Hasan Basri, Šafija, Ebu-Hanife i mnogi kasniji učenjaci daju prednost što dužem stajanju na nogama. Ovi se oslanjaju na gore istaknuti hadis kod Buharije. Muslim je u svom “Sahihu” zabilježio slučaj da je Džabir upitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Koji je namaz najbolji?” “Onaj u kome se duže skromno na nogama stoji” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Ovakav dijalog između Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i Abdullaha b. Džabira zabilježio je i Ebu-Davud u svom “Sunenu”.

KAKAV JE BIO NAMAZ VJEROVJESNIKA I KOLIKO JE KLANJAO VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NOĆU

1137. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njega obavijestio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija, ovoga Salim b. Abdullah, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, rekao:

“Neko upita: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, kako se klanja noćni namaz?’

‘Po dva rekata’, odgovorio je, ‘a kada se budeš plašio zore, učini ih neparnim s još jednim rekatom!’”

1138. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Šu'be, ovome ispričao Ebu-Džemre, prenoseći od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum:

“Namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, imao je trinaest rekata, to jest, noćni namaz.”

1139. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Ubejdullah b. Musa, ovoga obavijestio Israil, prenoseći od Ebu-Hasina, on od Jahjaa b. Vessaba, ovaj od Mesruka:

“Pitao sam Aišu, radijallahu anha, za namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, noću i ona odgovori: ‘Sedam, devet, i jedanaest rekata, osim dva sabahska rekata (sunneta).’”¹

بَابُ كَيْفَ كَانَ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ وَكَمْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ

١١٣٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ
عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ
عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ رَجُلًا قَالَ
يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ صَلَاةُ اللَّيْلِ قَالَ مَثْنَى مَثْنَى
فَإِذَا خَفَتِ الصُّبْحُ فَأَوْتِرَ بِوَاحِدَةٍ .

١١٣٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ
قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو جَمْرَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا قَالَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ ثَلَاثَ عَشْرَةَ
رَكْعَةً يَعْنِي بِاللَّيْلِ .

١١٣٩. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ حَدَّثَنَا عُيَيْنَةُ بْنُ
مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي حَصِينٍ عَنْ يَحْيَى
ابْنِ وَثَّابٍ عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا عَنْ صَلَاةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِاللَّيْلِ فَقَالَتْ سَبْعٌ
وَتِسْعٌ وَإِخْدَى عَشْرَةَ سِوَى رَكْعَتِي الْفَجْرِ .

¹ Nesai u svom “Sunenu” navodi da je Aiša rekla: “Poslanik je klanjao noću po devet rekata nafila, a kada je zašao u godine, klanjao je po sedam rekata.”

— Malik u svom “Muvettau” navodi kako je Hišam od Aiše prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao noću po trinaest rekata, a kada bi čuo učenje sabahskog ezana, klanjao bi još dva rekata sabahskog sunneta. “Znam da je klanjao svega petnaest rekata, odnosno trinaest u toku noći i dva rekata po pojavi zore.”

— Muslim navodi da je na pitanje Ebu-Seleme Aiša, radijallahu anha, odgovorila: “Muhammed nije u ramazanu, a ni u drugim mjesecima, povećavao broj rekata noćnih nafila iznad jedanaest rekata: on klanjaše četiri rekata, i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, zatim opet četiri i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, a potom još tri rekata.” Aiša je ovdje, vidi se očito, ubrojila samo nafila koje je on stvarno obavljao samo u noći van ramazana, a sabahski sunnet nije spomenula smatrajući ga dnevnom nafilom, ili ga je ovom prilikom slučajno zaboravila ubrojati.

— Muslim je još preko drugog seneda iznio: “Noćni namaz Vjerovjesnika bio je od deset rekata, koji je on činio neparnim sa još jednim rekatom. Kasnije bi, po pojavi zore, klanjao dva rekata sabahskog sunneta, što je ukupno iznosilo trinaest rekata.”

1140. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa, njega obavijestio Hanzale, prenoseći od Kasima b. Muhammeda, a on od Aiše, radijallahu anha: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću po trinaest rekata u koje spadaju i vitr i još dva sabahska rekata (sunneta).”

KLANJANJE I SPAVANJE VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I ONO ŠTO JE DEROGIRANO OD NAMAZA

I riječi Uzvišenog Allaha:

“O, umotani! Ustaj (i moli se) noću osim u manjem dijelu – polovici i(li) umanji tu polovicu i(li) nešto povećaj i Kur'an pravilno uči! Mi ćemo ti zaista objaviti teške riječi. Noćna molitva (časovi) jače djeluje i stalnija je učenjem (napamet). Zaista, ti danju imaš mnogo posla.”

I Njegove riječi:

“Allah je znao da vi nećete moći izdržati noćnu molitvu (gore navedenu), pa je primio vaše pokajanje (i ukinuo dužnost klanjanja noćnog namaza) i klanjajte od noćnog namaza koliko vam je lahko. Allah je znao da će biti među vama bolesnika i drugih koji će putovati po zemlji, tražeći dio od Allahove blagodati i drugi, koji ratuju u ime Allaha. Pa klanjajte ono što je lahko, obavljajte namaz i dijelite zekat! Dajte Allahu lijep zajam. Koje god djelo unaprijed sebi spremite, naći ćete ga kod Allaha boljim, a i veću nagradu.” Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže: “Neše'e na etiopskom jeziku znači – klanjati, stajati na noćnoj molitvi” Buharija je rekao: “Vitaen znači – Muvataetel-Kur'ani – djelovanje Kur'ana i više odgovara Muhammedovu sluhu, vidu i srcu, a izraz li juvatiu znači – da izjednače, da usaglase.”

١١٤٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنَا حَنْظَلَةُ عَنْ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكْعَةً مِنْهَا الْوُتْرُ وَرَكْعَتَا الْفَجْرِ .

بَابُ قِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ مِنْ نَوْمِهِ وَمَا نُسِخَ مِنْ قِيَامِ اللَّيْلِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الْمَرْءُ قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا نِصْفَهُ أَوْ انْقُصْ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا إِنَّا سَنُلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا) وَقَوْلُهُ (عَلِمَ أَنْ لَنْ تُحْصَوْهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَقَرِّضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تَقَدَّمُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا) قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَشَأَ قَامَ بِالْحَبَشِيَّةِ (وَطْأً) قَالَ مُوَاطَّاةَ الْقُرْآنِ أَشَدُّ مُوَافَقَةً لِسَمْعِهِ وَبَصَرِهِ وَقَلْبِهِ (لِيُوَاطِّئُوا) لِيُوَافِقُوا .

Iz izloženog se vidi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, noćne nafilu-namaze klanjao nekad s većim, a nekad s manjim brojem rekata, ravnajući se prema svojim zdravstvenim, vremenskim i drugim mogućnostima i kako ga je ko vidio da ih klanja, tako je to drugima i prenosio.

1141. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Muhammed b. Dža'fer, prenoseći od Humejda, on čuo od Enesa, radijallahu anhu, koji kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi postio od svakog mjeseca toliko, da smo mislili da ne posti ništa tog mjeseca, a postio je opet toliko, da smo mislili da ne prekida post. Noću bih ga viđao i da klanja i da spava.”

U drugom senedu, Muhammeda b. Džafera slijede Sulejman i Ebu-Halid Ahmer, prenoseći od Humejde (gornju izjavu).

ŠEJTANSKI ČVOR NA ZATIOKU ČOVJEKA KAD NE KLANJA NOĆU

1142. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Šejtan na zatioku glave nekoga od vas, kada zaspi, sveže tri čvora i po svakom tom čvoru lupa, govoreći: ‘Duga ti je noć! Lezi (još)!’ Ako se on probudi i spomene Allaha, odriješi se jedan čvor, ako uzme i abdest, odriješi se još jedan čvor, a ako i klanja, odriješi se (i treći) čvor i on osvane vrijedan – radin i dobrodušan; u protivnom, osvane neraspoložen i lijen.”¹

١١٤١. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ حُمَيْدٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُفْطِرُ مِنَ الشَّهْرِ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لَا يَصُومَ مِنْهُ وَيَصُومُ حَتَّى نَظُنَّ أَنْ لَا يُفْطِرَ مِنْهُ شَيْئًا وَكَانَ لَا تَشَاءُ أَنْ تَرَاهُ مِنَ اللَّيْلِ مُصَلِّيًا إِلَّا رَأَيْتُهُ وَلَا نَائِمًا إِلَّا رَأَيْتُهُ تَابِعَهُ سُلَيْمَانُ وَأَبُو خَالِدٍ الْأَحْمَرُ عَنْ حُمَيْدٍ .

بَابُ عَقْدِ الشَّيْطَانِ عَلَى قَافِيَةِ الرَّأْسِ إِذَا لَمْ يُصَلِّ بِاللَّيْلِ

١١٤٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عُقَدٍ يَضْرِبُ كُلَّ عُقْدَةٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ فَإِنْ اسْتَيْقَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ تَوَضَّأَ انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَإِنْ صَلَّى انْحَلَّتْ عُقْدَةٌ فَأَصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانَ .

¹ Neki muhadisi smatraju da se konkretni hadis odnosi na muslimana koji prespava jaciju, a većina ih misli da se on odnosi na klanjanje bilo kog noćnog namaza.

1143. PRIČAO NAM JE Muemmel b. Hišam, njemu Isma'il, ovome Avf, Avfu Ebu-Redža, njemu Semure b. Džundeb, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi sa snom kojeg je usnio: “...Što se tiče onoga, čija će glava biti razbijena kamenom, to je onaj koji uzme Kur'an, pa ga odbaci, i propisane namaze prespava.”

KAD MUSLIMAN LEGNE DA SPAVA I NE KLANJA U NOĆI, ŠEJTAN MU SE U UHO POMOKRI

1144. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebul-Ahves, ovome Mensur, prenoseći od Ebu-Vaila, on od Abdullaha, radijallahu anhu, koji je izjavio, da se u Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, prisustvu spomenuo neki čovjek i rečeno je: “Spava sve dok ne osvane.” “U njegovo se uho šejtan pomokrio” – rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.²

DOVA U NAMAZU KRAJEM NOĆI

Uzvišeni Allah kaže: “Noću samo malo spavali” (tj. ne spavaju), “i u praskozorje od grijeha molili” (Ez-Zarijat, 17-18).

١١٤٣. حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَامٍ قَالَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عُليَّةَ قَالَ حَدَّثَنَا عَوْفٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَمُرَةُ بْنُ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الرُّؤْيَا قَالَ أَمَّا الَّذِي يُثْلَغُ رَأْسُهُ بِالْحَجَرِ فَإِنَّهُ يَأْخُذُ الْقُرْآنَ فَيَرْفُضُهُ وَيَنَامُ عَنِ الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ .

بَابُ إِذَا نَامَ وَلَمْ يُصَلِّ بِأَلِ الشَّيْطَانِ فِي أُذُنِهِ

١١٤٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ قَالَ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ ذَكَرَ عِنْدَ النَّبِيِّ ﷺ رَجُلٌ فَقِيلَ مَا زَالَ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحَ مَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَالَ بِأَلِ الشَّيْطَانِ فِي أُذُنِهِ .

بَابُ الدُّعَاءِ فِي الصَّلَاةِ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ

وَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ) أَيُّ مَا يَنَامُونَ (وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ) .

² Kurtubi kaže da se navedeni hadis može shvatiti doslovno, jer šejtanski svijet postoji i on ima svoje prirodne potrebe kao i svijet ljudi. Drugi, ovaj hadis kao i prethodni shvataju u prenesenom smislu. Hattabi smatra da se konkretnim hadisom aludira na odraz i mogućnost tromosti, lijenosti i neurednosti, na čovjeka tmurnog i ubitačnog pogleda, čovjeka mrzovoljnog, osobu tvrdih usiju, a još tvrđeg srca i osjećaja za redom, samodisciplinom i idealima.

Dobrovoljne noćne molitve nisu vezane za neko određeno vrijeme, a niti njime ograničene. Te molitve mogu biti: namaz, učenje Kur'ana, učenje prigodnih dova, činjenje sedždi ili nekog drugog prigodnog čina kojim se ukazuje na ljudsku pobožnost i veličanje Allaha, dželle šanuhu.

1145. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme prenoseći od Malika, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ebu-Seleme i Ebu-Abdullaha-Egarra, a on od Ebu-Hurejre da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Naš Blagoslovljeni i Preuzvišeni Gospodar spušta se svake noći na zemaljsko nebo kada ostane zadnja trećina noći i govori:

‘Ko šta moli, da mu udovoljim? Ko šta traži, da mu dam! Ko Me moli za oprost, da mu oprostim!’”¹

١١٤٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَبِيِّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ يَقُولُ مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ.

SPAVANJE POČETKOM NOĆI, A USTAJANJE KRAJEM NOĆI

Selman (Farisi) rekao je Ebu-Derdau, radijallahu anhu: “Spavaj!” A kada je bilo pri kraju noći, rekao mu je: “Ustani!” “Istinu je kazao Selman” – kaže Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.²

بَابُ مَنْ نَامَ أَوَّلَ اللَّيْلِ وَأَحْيَا آخِرَهُ

وَقَالَ سَلْمَانُ لِأَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَمْ فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ قُمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَ سَلْمَانُ.

¹ O smislu sadržaja hadisa navedenog kod Buharije, i Darekutni navodi u svom “Kitabus-sunen” kako je halifa Alija rekao da je čuo Allahovog Poslanika kako kaže: “Kada mojim sljedbenicima ne bi bilo teško, ja bih im naredio da upotrebljavaju misvak prilikom svakog namaza, a klanjanje jacije odgodio do iza prolaska prve trećine noći, jer kada prođe prva trećina noći, meleki se spuste na ovozemno nebo, tu se zadrže do pojave zore i neki od njih dovikne: ‘Ima li neko da šta traži, pa da mu se to da! Ima li ko da šta moli, pa da mu se udovolji!’” Ovu izjavu naveo je i Ahmed u svom “Musnedu”.

Darekutni u istom djelu navodi kako je halifa Alija izjavio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah, dželle šanuhu, od početka svake noći uoči petka, pa do zore obrati naročitu pažnju ovozemaljskom nebu, a u drugim noćima samo u zadnjoj trećini, i naredi meleku da vikne: ‘Ima li ko da šta traži, pa da mu dam! Ima li ko da se kaje, pa da mu primim pokajanje! Ima li ko da moli oprost, pa da mu oprostim! Dobročinitelji, okrenite se Meni! Zločinci, prestanite sa zlodjelima!’”

Taberani u svom “Mu’džemul-Kebiru” navodi kako je Ebu-Derda prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah obrati naročitu pažnju Svojim robovima u zadnja tri sata noći: u prvom satu, obrati pažnju knjizi u koju nema uvida niko osim Njega i On u njoj briše šta hoće, a ostavlja šta hoće; u drugom, obrati pažnju ‘Adn-džennetu’ u kojemu su smještene samo duše pejgambera, šehida i dobrih, Allahu odanih osoba, u kojemu ima ono što oko nikad nije ni vidjelo i što nikad nikome na pamet nije palo; a u trećem satu, Allah naredi odgovarajućem meleku da do zore govori: ‘Ima li neko da moli oprost, pa da mu oprostim! Ima li ko da šta traži, pa da mu to dam! Ima li ko da šta moli, pa da mu udovoljim!’”

Silazak Allaha na zemaljsko nebo treba shvatiti u prenesenom smislu, u smislu obraćanja pažnje ljudima i ukazivanja naročite milosti ili pak slanja meleka da obave postavljene im zadatke.

Ovaj silazak ne treba posebno tumačiti i mijenjati mu značenje, već u to treba vjerovati bez poređenja i poistovjećivanja sa bilo čim drugim. To je odlazak koji priliči Njegovoj Veličanstvenosti.

² Cijeli tekst hadisa navedene misli, Buharija je donio u poglavlju o Edebu – odgoju, navodeći da je Ebu-Džuhejfe rekao: “Allahov Poslanik je pobratio Selmana i Ebu-Derdaa. Potom je Selman posjetio Ebu-Derdaa i vidio kako je Umm-Derda, supruga Ebu-Derdaa potištena.

‘Šta ti je?’ – upitao je Selman.

‘Tvoj brat Ebu-Derda nema potrebe za uživanjem na ovom svijetu.’

1146. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, a pričao mi je i Sulejman, njemu Šu‘be, prenoseći od Ebu-Ishaka, on od Esveda:

“Pitao sam Aišu, radijallahu anha, kakav je bio namaz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u noći?”

“On bi spavao u početku, a pred kraj ustajao i klanjao. Poslije bi se povratio u postelju i kada bi mujezin proučio ezan, skočio bi, pa ako bi mu bilo potrebno okupao bi se, a ako ne, uzeo bi abdest i izašao (u džamiju)” – odgovori Aiša.³

KLANJANJE VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, NOĆU, RAMAZANOM I VAN RAMAZANA

1147. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Seida b. Ebu-Seida Makburija, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana koji ga je obavijestio da je pitao Aišu:

“Kakav je bio namaz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uz ramazan?”

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem”, reče Aiša, “ne bi ništa povećavao na jedanaest rekata ni ramazanom, a ni u drugo vrijeme. Klanjao bi četiri rekata i ne pitaj za njihovu ljepotu i dužinu! Potom bi opet klanjao četiri rekata i ne

١١٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ ح
و حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي
إِسْحَاقَ عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ سَأَلْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ قَالَتْ
كَانَ يَنَامُ أَوَّلَهُ وَيَقُومُ آخِرَهُ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى
فِرَاشِهِ فَإِذَا أَدْنَى الْمُؤَذِّنُ وَتَبَّ فَإِنْ كَانَ بِهِ حَاجَةٌ
اغْتَسَلَ وَإِلَّا تَوَضَّأَ وَخَرَجَ.

بَابُ قِيَامِ النَّبِيِّ ﷺ بِاللَّيْلِ فِي رَمَضَانَ وَغَيْرِهِ

١١٤٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِي
سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا كَيْفَ كَانَتْ صَلَاةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
فِي رَمَضَانَ فَقَالَتْ مَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَزِيدُ
فِي رَمَضَانَ وَلَا فِي غَيْرِهِ عَلَى إِحْدَى عَشْرَةِ رَكْعَةٍ
يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ

Utom je došao Ebu-Derda, dao mu napraviti jelo i rekao: ‘Jedi! Ja postim.’

‘Neću jesti sve dok ne budeš i ti jeo!’ – rekao je Selman.

Tako je i Ebu-Derda s njim jeo.

Kada je nastupila noć, Ebu-Derda je ustao da klanja.

‘Spavaj’ – rekao mu je Selman. I on je stvarno legao. Kasnije je opet htio ustati da klanja, a Selman mu je rekao: ‘Spavaj!’

Kada je bilo nekako pri kraju noći, Selman mu je rekao: ‘Sada ustani!’” “Tada su”, rekao je Ebu-Džuhejne, “oboje klanjali i Selman je potom Ebu-Derdau rekao: ‘Ti imaš dužnost prema Allahu, dužnost prema sebi i dužnost prema svojim ukućanima, i svakom od njih podaj pripadajuće im pravo.’”

Kasnije je Ebu-Derda otišao Vjerovjesniku i iznio konkretan slučaj.

‘Istinu je kazao Selman’ – odgovorio mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”

3 Iz hadisa se zaključuje:

- Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ponekad je, poslije spolnog općenja, spavao neokupan,
- namaz i druge vjerske obrede treba obavljati sa raspoloženjem, a ne mrzovoljnog izgleda,
- uobičajeni ili propisani vjerski obred obavlja se prije spolnog odnosa sa suprugom.

pitaj za njihovu ljepotu i dužinu, a zatim bi klanjao još tri rekata.

Potom sam upitala: ‘Allahov Poslaniče, da li zaspiš prije obavljenog vitra?’ – kaže Aiša.

‘Aiša, moje oči spavaju, a moje srce ne spava’ – odgovorio je.”

1148. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Hišama, njega obavijestio njegov otac, prenoseći od Aise, koja kaže:

“Nisam vidjela Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da uči išta kod noćnog namaza, sjedeći, a kada je ušao u starije godine, učio je sjedeći i pošto bi ostalo trideset ili četrdeset ajeta od poglavlja, ustao bi na noge, proučio ih, i zatim se pregeao na ruku.”

VRIJEDNOST ČIŠĆENJA (ABDESTA) NOĆU I DANJU I VRIJEDNOST KLANJANJA DVA REKATA POSLIJE ABDESTA NOĆU I DANJU

1149. PRIČAO NAM JE Ishak b. Nasr, njemu Ebu-Usame, prenoseći od Ebu-Hajjana, on od Ebu-Zur’a, a ovaj od Ebu-Hurejre da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Bilalu prilikom jednog sabah-namaza:

“Bilalu, ispričaj mi u koji se najbolji posao u islamu nadaš, jer sam čuo (u snu) u Džennetu da dolazi ispred mene topot tvoje obuće.”

“Posao u koji se ja najviše nadam”, reče Bilal, “taj je, što sam ja, kad god bih se očistio (abdest uzeo ili okupao), bilo danju ili noću, klanjao koliko mi je olakšano.”

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Deffe na‘lejk znači kretanje obuće.”¹

يُصَلِّي أَرْبَعًا فَلَا تَسْلُ عَنْ حُسْنِهِنَّ وَطَوْلِهِنَّ ثُمَّ يُصَلِّي ثَلَاثًا قَالَتْ عَائِشَةُ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَنَامُ قَبْلَ أَنْ تُوتِرَ فَقَالَ يَا عَائِشَةُ إِنَّ عَيْنَيَّ تَنَامَانِ وَلَا يَنَامُ قَلْبِي .

١١٤٨ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامٍ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقْرَأُ فِي شَيْءٍ مِنْ صَلَاةِ اللَّيْلِ جَالِسًا حَتَّى إِذَا كَبَّرَ قَرَأَ جَالِسًا فَإِذَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنَ السُّورَةِ ثَلَاثُونَ أَوْ أَرْبَعُونَ آيَةً قَامَ فَقَرَأَهُنَّ ثُمَّ رَكَعَ .

بَابُ فَضْلِ الطُّهُورِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ
وَفَضْلِ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْوُضُوءِ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

١١٤٩ . حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ أَبِي حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِبِلَالٍ عِنْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ يَا بِلَالُ حَدِّثْنِي بِأَرْجَى عَمَلٍ عَمِلْتُهُ فِي الْإِسْلَامِ فَإِنِّي سَمِعْتُ دَفَّ نَعْلَيْكَ بَيْنَ يَدَيَّ فِي الْجَنَّةِ قَالَ مَا عَمِلْتُ عَمَلًا أَرْجَى عِنْدِي أَنِّي لَمْ أَتَطَهَّرْ طَهُورًا فِي سَاعَةٍ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ إِلَّا صَلَّيْتُ بِذَلِكَ الطُّهُورِ مَا كُتِبَ لِي أَنْ أَصَلِّيَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ دَفَّ نَعْلَيْكَ يَعْنِي تَحْرِيكَ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:
– namaz je jedan od najvrednijih poslova i dužnost muslimana,

POKUĐENO JE PRETJERIVATI U IBADETU

1150. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, prenoseći od Abdul-Aziza b. Suhejba, on od Enesa b. Malika koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je (u džamiju), kad uže razvučeno između dva stupa (svezano).

‘Kakvo je to uže?’ – upitao je.

‘Ovo je uže za Zejnebu’, odgovoriše ashabi, ‘i kada se zamori, zakači se (nasloni se) na njega.’

‘Ne! Odriješite ga! Svaki od vas neka klanja dok ima snage, a kada se umori, neka sjedne!’ – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”

1151. KAŽE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Hišama b. Urve, ovaj od svoga oca, a on od Aiše koja je rekla:

“Kod mene je bila jedna žena iz plemena Benu-Esed. Kad je ušao, Allahov je Poslanik, sallallahu

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ التَّشْدِيدِ فِي الْعِبَادَةِ

١١٥٠. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ

حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ فَإِذَا حَبْلٌ مَمْدُودٌ

بَيْنَ السَّارِيَتَيْنِ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَبْلُ قَالُوا هَذَا حَبْلٌ

لَزَيْنَبَ فَإِذَا فَتَرَتْ تَعَلَّقَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا حُلُوهُ

لِيُصَلَّ أَحَدُكُمْ نَشَاطَهُ فَإِذَا فَتَرَ فَلْيَقْعُدْ .

١١٥١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ

عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ

اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَتْ عِنْدِي امْرَأَةٌ مِنْ بَنِي أَسَدٍ

- ustati noću, uzeti abdest i potom klanjati nafilu, vrlina je dobrih ljudi,
- vrijednost i autoritet među muslimanima Bilala b. Rebaha, oslobođenog roba Ebu-Bekrova, a mujezina džamije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini,
- dozvoljeno se zanimati za rad podanika u cilju bodrenja na činjenje dobrih, a odvrćanje od zlih djela.

Tirmizija u vezi sa ovim slučajem navodi izjavu Burejde: “Allahov Poslanik je osvanuo, pozvao Bilala i rekao mu: ‘Bilalu, sa kojim si me poslom pretekao? Nisam nikada sanjajući unišao u Džennet, a da pred sobom nisam čuo klepet tvoje obuće. Tako sam i sinoć unišao u Džennet i opet čuo klepet tvoje obuće. Potom sam prišao jednom zdanju (palači) sa kvadratnim balkonom zlatnog izgleda.

‘Za koga je ova palača?’ – upitao sam.

‘Za jednog Arapa.’

‘Pa ja sam Arap.’

‘Nego, za koga je uistinu?’

‘Za jednog Kurejšiju.’

‘Pa ja sam Kurejšija.’

‘Nego, uistinu, za koga je?’

‘Za jednog Muhammedova sljedbenika.’

‘Pa ja sam Muhammed.’

‘Nego, uistinu za koga je?’

‘Za Omera b. Hattaba’ – odgovorili su čuvari.

Potom je Bilal rekao: ‘Ja, Allahov Poslaniče, nisam nikada proučio ezan, a da nisam klanjao makar dva rekata, a nije mi se nikada dogodio hades (potreba za abdestom ili kupanjem), a da nisam odmah uzeo abdest, odnosno okupao se i klanjao makar dva rekata nafile.’

‘Zahvaljujući tome, postigao si toliki stepen’ – rekao mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”

Navedenu usporedbu džennetskog života sa ovozemnim, treba shvatiti samo u prenesenom smislu.

alejhi ve sellem, upitao:

‘Ko je to?’

‘Ta i ta, žena koja noću ne spava’ – odgovorila sam. Potom se razgovaralo o njenom namazu i (Muhammed) reče:

‘Ostavite to! Činite koliko možete. Allahu neće dosaditi (nagrađivati) dok vama ne dosadi (raditi dobra djela).’¹

NIJE PREPORUČLJIVO DA OSTAVLJA OBAVLJANJE NOĆNE MOLITVE ONAJ KOJI IH JE VEĆ UOBIČAJIO OBAVLJATI

1152. PRIČAO NAM JE Abbas b. Husein, njemu Mubeššir, prenoseći od Evza‘ija, a pričao mi je i Muhammed b. Mukatil Ebul-Hasan, rekavši da mu je saopćio Abdullah, kako mu je kazao Evza‘i i rekao, da mu je pričao Jahja b. Ebu-Kesir, i izjavio da je njemu pričao Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman, i rekao kako mu je pričao Abdullah b. Amr b. Ās, radijallahu anhu, koji je kazao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: ‘Abdullahu, ne budi kao taj i taj, koji je noću klanjao, a kasnije to klanjanje napustio!’”¹ Rekao mi je, kaže Hišam, Ibnu-Ebi-Išrin, njemu ispričao Evza‘i, ovome Jahja, prenoseći od Omera b. Hakema b. Svebana, njemu to pričao Ebu-Seleme, a u drugom senedu, Ibnu-Ebil-Išrina slijedi Amr b. Ebu-Seleme, prenoseći istih hadis od Evza‘i.

فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ قُلْتُ
فُلَانَةٌ لَا تَنَامُ بِاللَّيْلِ فَذَكَرَ مِنْ صَلَاتِهَا فَقَالَ مَهْ
عَلَيْكُمْ مَا تُطِيقُونَ مِنَ الْأَعْمَالِ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَمَلُّ
حَتَّى تَمْلُوا.

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنْ تَرْكِ قِيَامِ اللَّيْلِ
مَنْ كَانَ يَقُومُهُ

١١٥٢. حَدَّثَنَا عَبَّاسُ بْنُ الْحُسَيْنِ حَدَّثَنَا
مُبَشَّرُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ ح وَحَدَّثَنِي
مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَبُو الْحَسَنِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ
أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي
كَثِيرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ قَالَ
حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا قَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَا عَبْدَ اللَّهِ لَا تَكُنْ
مِثْلَ فُلَانٍ كَانَ يَقُومُ اللَّيْلَ فَتَرَكَ قِيَامَ اللَّيْلِ وَقَالَ
هَيْشَامُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الْعَشِيرِينَ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ
قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى عَنْ عُمَرَ بْنِ الْحَكَمِ بْنِ ثَوْبَانَ
قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ مِثْلَهُ وَتَابَعَهُ عُمَرُو بْنُ أَبِي
سَلَمَةَ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- umjerenost u ibadetu potrebna je kao i u svakom drugom poslu. Klanjati nafile treba samo onoliko, koliko se za njih ima vremena i raspoloženja. Pretjeranost u svakom poslu, pa i u ibadetu, nije pohvalna,
- dozvoljeno je ženama da klanjaju nafile u džamiji,
- pokuđeno je u toku klanjanja namaza naslanjati se na zid, razapeto uže ili na šta drugo. Klanjanje nafile prekida se čim se osjeti umor,
- nije pohvalno provoditi cijele noći u ibadetu. Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu je rekao: “Ne pretjerujte u vjeri!” i “Allah ne opterećuje nikoga, nego samo onoliko, koliko ko može podnijeti.”

POGLAVLJE

1153. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, prenoseći od Amra, on od Ebul-Abbasa, on čuo Abdullaha b. Amra:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: ‘Nisam li (tačno) obaviješten, da noću klanjaš, a danju postiš?’

‘Ja to tako i činim’ – rekao je.

‘Ako budeš tako radio, oslabit će ti vid, a ti ćeš se zamoriti. Ti imaš pravo na sebe, ali i tvoji imaju pravo na tebe. Prema tome, posti i prekidaš! Klanjaj, ali i spavaj!’”²

ODLUKA ONOGA KOGA NEMIRAN SAN PROBUDI, PA KLANJA

1154. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl, njega obavijestio Velid b. Muslim, prenoseći od Evza'ija, njemu pričao Umejir b. Hani, ovome Džunade b. Ebi-Umejje, Džunadi pričao Ubade b. Samit, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji kaže: “Ko god se u noći probudi zbog nemirnog sna i izgovori: ‘La ilahe illellahu vahdehu la šerike lehu lehul-mulku ve lehul hamdu ve huve ala kulli šejin kadir. El-hamdulillahi ve subhanellahi ve la ilahe illel-lahu vellahu ekber ve la havle ve la kuvvete illa billah’, a potom izgovori: ‘Allahum-magfirli!’, ili (drugu) dovu, bit će (mu) primljena, pa ako uzme abdest (i klanja), primit će mu se namaz.”

بَاب

١١٥٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو عَنْ أَبِي الْعَبَّاسِ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرِو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لِيَ النَّبِيُّ ﷺ أَلَمْ أُخْبَرْ أَنَّكَ تَقُومُ اللَّيْلَ وَتَصُومُ النَّهَارَ قُلْتُ إِنِّي أَفْعَلُ ذَلِكَ قَالَ فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ هَجَمْتَ عَيْنُكَ وَنَفِهْتَ نَفْسُكَ وَإِنَّ لِنَفْسِكَ حَقًّا وَلِأَهْلِكَ حَقًّا فَصُمْ وَأَفْطِرْ وَقُمْ وَنَمْ .

بَاب فَضْلِ مَنْ تَغَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى

١١٥٤. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ هُوَ ابْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَيْرُ ابْنُ هَانِيٍّ قَالَ حَدَّثَنِي جُنَادَةُ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ حَدَّثَنِي عَبَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ تَغَارَّ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي أَوْ دَعَا اسْتَجِيبَ لَهُ فَإِنْ تَوَضَّأَ وَصَلَّى قُبِلَتْ صَلَاتُهُ .

² Iz hadisa se razabire:

- dozvoljeno je isticati činjenje dobrih djela drugih ljudi i o njima pričati radi primjera drugim,
  - domaćin u kući ili starješina u zajednici treba da se zanima za rad potčinjenih i upućuje ih na dobar i koristan rad,
  - u životu treba prioritet davati onom što je važnije i preče, a tako i u vjerskim obredima: treba vršiti prvo ono što je dužnost, pa tek ono što je samo preporučljivo.
- U drugom senedu, Junusa slijedi Ukajl:
- pretjeranost je prezrena, jer ima mnoge negativne posljedice,
  - angažovanje u činjenju dobrih djela treba biti ustrajno i umjereno, pa makar to bili i vjerski obredi.

1155. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, njega obavijestio Hajsem b. Ebi-Sinan, on čuo od Ebu-Hurejre, u trenutku kada je izlagao svoje pripovijedanje i spominjući Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: “Vašbratne govori ružno, mišljaše time Muhammed na Abdullaha b. Revaha, koji je spjevao:

*‘Među nama je Allahov Poslanik,
uči knjigu Allahovu,
i u vrijeme kad se sjaj zore jasno opazi.
Pokazao nam je uputu poslije sljepila,
pa srca naša postadoše uvjerena,
da je sve što kaže istina.
Noću diže tijelo svoje iz postelje dok su
ležaji idolopoklonika još opterećeni.’”*

U drugom senedu, Junusa slijedi Ukajl: Zubejdija (Muhammed b. Velid) kaže da ga je obavijestio Zuhri, prenoseći od Seida i A‘redža, a oni od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.

1156. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu‘man, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhum, koji je rekao:

“U doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, usnio sam kao da mi je u ruci komad grube svile i kao da ne poželim neko mjesto u Džennetu, a da on (komad grube svile) ne odleti do njega, i utom vidjeh kako mi priđoše dvojica da me odvedu do Džehennema. Tad ih sreće melek i reče: ‘Ne plaši se! Pustite ga!’

1157. Hafsa je ispričala Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan od mnogih svojih snova i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Abdullah je divan čovjek, još samo kad bi noću klanjao nafilu!’

١١٥٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي الْهَيْثَمُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَهُوَ يَقْصُ فِي قِصَصِهِ وَهُوَ يَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّ أَخَا لَكُمْ لَا يَقُولُ الرَّفَثَ يَعْنِي بِذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ وَفِينَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَتْلُو كِتَابَهُ إِذَا انْشَقَّ مَعْرُوفٌ مِنَ الْفَجْرِ سَاطِعٌ أَرَانَا الْهُدَى بَعْدَ الْعَمَى فَقُلُوبُنَا بِهِ مُوقِنَاتٌ أَنْ مَا قَالَ وَقَعَ يَبِيتُ يُجَافِي جَنْبَهُ عَنْ فِرَاشِهِ إِذَا اسْتَقَلَّتْ بِالْمُشْرِكِينَ الْمَضَاجِعُ تَابَعَهُ عُقَيْلٌ وَقَالَ الزُّبَيْدِيُّ أَخْبَرَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ سَعِيدٍ وَالْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

١١٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ كَأَنَّ بِيَدِي قِطْعَةً اسْتَبْرَقٍ فَكَأَنِّي لَا أُرِيدُ مَكَانًا مِنَ الْجَنَّةِ إِلَّا طَارَتْ إِلَيْهِ وَرَأَيْتُ كَأَنَّ اثْنَيْنِ أَتَيَانِي أَرَادَا أَنْ يَذْهَبَا بِي إِلَى النَّارِ فَتَلَقَاهُمَا مَلَكٌ فَقَالَ لَمْ تَرْغُ خَلِيًّا عَنْهُ.

١١٥٧. فَقَصَّتُ حَفْصَةَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ إِحْدَى رُؤْيَايَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ نَعَمْ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ.

1158. I Abdullah je od tada (kaže Nafi‘) noću klanjao.”

Ashabi su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, uvijek pričali, kako je Kadr – noć u sedmoj noći zadnjih deset dana ramazana, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Vidim da se vaši snovi podudaraju da je u zadnjih deset dana (ramazana), pa ko bude za njom tragao, neka je traži u zadnjih deset dana (ramazana)!”

USTRAJNOST U KLANJANJU DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

1159. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid, njemu Seid b. Ebi-Ejjub, ovome Dža‘fer b. Rebija, prenoseći od Iraka b. Malika, on od Ebu-Selema, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je farz jacie, iza toga osam rekata, a zatim dva rekata sjedeći, te dva rekata između dva poziva (sabahskog ezana i ikameta) koja nije nikada izostavljao.”¹

١١٥٨. فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ وَكَانُوا لَا يَزَالُونَ يَقْصُونَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ الرُّؤْيَا أَنَّهَا فِي اللَّيْلَةِ السَّابِعَةِ مِنَ الْعَشْرِ الْوَاخِرِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي الْعَشْرِ الْوَاخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّيًا فَلْيَتَحَرَّهَا مِنَ الْعَشْرِ الْوَاخِرِ.

بَابُ اِلْمُدَاوِمَةِ عَلَى رَكَعَتَيِ الْفَجْرِ

١١٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ هُوَ ابْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عِرَاكِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الْعِشَاءَ ثُمَّ صَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ وَرَكَعَتَيْنِ جَالِسًا وَرَكَعَتَيْنِ يَنْبَغِي النَّدَاءُ يَنْبَغِي وَلَمْ يَكُنْ يَدْعُهُمَا أَبَدًا.

¹ Iz hadisa se razabire:

— sabahski sunnet je jedan od najvrednijih dobrovoljnih namaza.

Hasan Basri sabahski sunnet smatra vadžibom, malikije običnim sunnetom, a hanefije pritvrđenim sunnetom.

Ebu-Davud ističe kako je Ebu-Hurejre prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ne ostavljajte sabahska dva rekata sunneta, pa makar vas i konjica tjerala!”

Prema izloženom, hanefije kažu: “Ako džematlija zatekne imama na sabahskom farzu i smatra da će ga stići makar na drugom rekatu, on će klanjati sunnet u kraju džamije, a potom stupiti na farz za imamom. U protivnom slučaju, ispustit će sunnet i odmah stupiti na farz.”

LIJEGANJE NA DESNU STRANU NAKON OBAVLJANJA DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

1160. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid, njemu Seid b. Ebi-Ejjub, ovome Ebul-Esved, prenoseći od Urve b. Zubejra, on od Aiše koja je kazala: “Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata (sabahskog sunneta), legao bi na svoju desnu stranu.”¹

RAZGOVOR I NELIJEGANJE U POSTELJU NAKON OBAVLJENA DVA REKATA SABAHSKOG SUNNETA

1161. PRIČAO NAM JE Bišr b. Hakem, njemu Sufjan, ovome Salim Ebun-Nadr, prenoseći od Ebu-Seleme, on od Aiše, radijallahu anha, da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi

بَابُ الضُّجْعَةِ عَلَى الشَّقِّ الْأَيْمَنِ
بَعْدَ رُكْعَتَيْ الْفَجْرِ

١١٦٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي
أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الْأَسْوَدِ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ
عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا
صَلَّى رُكْعَتَيِ الْفَجْرِ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ .

بَابُ مَنْ تَحَدَّثَ بَعْدَ الرُّكْعَتَيْنِ وَلَمْ يَضْطَجِعْ

١١٦١. حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ الْحَكَمِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ
عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا صَلَّى

¹ Iz hadisa se razabire:

— Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljenom sunnetu sabaha lijegao je, upravo naget na desnu stranu, čekao učenje ezana i potom bi klanjao sabahski farz.

Muslim navodi da je Aiša rekla: “Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, redovno je klanjao dva rekata sabahskog sunneta, pa ako sam ja u tom vremenu bila budna, on bi sa mnom pričao, u protivnom bi legao.”

Prema tome, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nekada je po obavljenom sunnetu sabaha lijegao, a nekada to nije činio.

Raznolika su mišljenja o statusu obaveznosti toga lijeganja. Šafija ga smatra sunnetom. Bejheki je zabilježio, da Šafija uvida potrebu (sunnet) da se konkretna dva rekata odvoje od klanjanja farza, bilo lijeganjem, bilo sjedenjem ili pričanjem.

Musthabom smatraju Ebu-Musa Eš'arija, Enes b. Malik, Ebu-Hurejre, Muhammed b. Sirin, Urve b. Zubejr, Seid b. Musejjeb i još mnogi drugi njihovi suvremenici.

Ibni-Madže je zabilježio: “Kad god bi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao sabahski sunnet, on bi se malo nageo na svoju desnu stranu.”

Abdullah b. Omer i još mnogi ashabi ovo lijeganje smatrali su samo preporučljivim činom. Ima ashaba koji konkretno lijeganje smatraju bid'atom – pokuđenom novotarijom, kao što su Abdullah b. Mes'ud, Mudžahid, Ibni-Šejbe, Ibrahim Neha'i i drugi.

Muhaddisi su zabilježili, da je Abdullah b. Omer vidio kako se neki ljudi odmaraju po obavljenom sabahskom sunnetu, pa im je poručio, da to više ne čine.

“Pa mi smo mislili da je to sunnet” – odgovorili su oni.

“Obavijestite ih da je to pokuđena novotarija” – rekao je Abdullah b. Omer.

Iz svega izloženog vidi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, smatrao, da između obavljenog sabahskog sunneta i farza treba učiniti neki kraći vremenski razmak i time omogućiti ljudima da stignu u džamiju na zajedničko obavljanje farza.

klanjao (konkretnu nafilu), ako bi ona bila budna, on pričao s njom, inače bi legao dok ne prouči ikamet (za sabahski farz-namaz).

ŠTA SE PRENOSI O KLANJANJU NAFILA-NAMAZA PO DVA REKATA

“Tako se to prenosi (spominje)”, kaže Buharija, “od Ammara, Ebi-Zerra, Enesa, Džabira b. Zejda, Ikrima i Zuhrija, radijallahu anhu.”

Jahja b. Seid, ensarija, kaže:

“Nisam upamtio nijednog učenjaka naše zemlje, a da nije predavao selam na svaka dva rekata, klanjajući u bilo kom dijelu dana.”

1162. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdur-Rahman b. Ebul-Mevali, prenoseći od Muhammeda b. Munkedira, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji je kazao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poučavao bi nas istihari – odabiranju poslova, kao što bi nas poučavao svakoj suri Kur’ana i govorio: ‘Kada se neko od vas bude odlučio za neki posao, neka prethodno klanja dva rekata nafile i neka kaže: Allahu moj! Molim Ti se, da uz pomoć Tvoga znanja odaberem ono što je dobro. Molim da me pomogneš Svojom pomoći. Molim za Tvoju veliku milost. Ti si moćan, a ne ja. Ti znaš (sve), a ne ja. Ti si poznavalac svih tajni.

Allahu moj, ako znaš da će ovaj posao za mene, za moju vjeru i moj život i konac mog posla’ – ili je, kaže prenosilac, rekao, ‘za moj ovozemni posao i stvar budućeg svijeta – biti dobar, pa dosudi mi ga, olakšaj mi ga, i podari mi u njemu napredak. A ako znaš, da će ovaj posao za mene, za moju vjeru, život i konac moga posla’, ili je, kaže prenosilac, rekao: ‘za moj ovozemni posao i stvar budućeg

فَإِنْ كُنْتُ مُسْتَيْقِظَةً حَدَّثَنِي وَإِلَّا اضْطَجَعْتُ حَتَّى يُؤْذَنَ بِالصَّلَاةِ .

بَابُ مَا جَاءَ فِي التَّطَوُّعِ مَثْنَى مَثْنَى

وَيُذَكِّرُ ذَلِكَ عَنْ عَمَّارٍ وَأَبِي ذَرٍّ وَأَنَسٍ وَجَابِرِ بْنِ زَيْدٍ وَعِكْرِمَةَ وَالزُّهْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ مَا أَدْرَكْتُ فَقْهَاءَ أَرْضِنَا إِلَّا يُسَلَّمُونَ فِي كُلِّ اثْنَتَيْنِ مِنَ النَّهَارِ .

١١٦٢ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي الْمَوَالِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّدِ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعَلِّمُنَا الْإِسْتِخَارَةَ فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا كَمَا يُعَلِّمُنَا السُّورَةَ مِنَ الْقُرْآنِ يَقُولُ إِذَا هُمْ أَحَدُكُمْ بِالْأَمْرِ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ الْفَرِيضَةِ ثُمَّ لِيَقُلِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمُورِي أَوْ قَالَ عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاقْدُرْهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمُورِي أَوْ قَالَ فِي عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ فَاصْرِفْهُ عَنِّي

svijeta, biti od zla, otkloni ga od mene, a mene odvrati od njega! Dosudi mi dobro gdje god to bilo i podari mi da sam time zadovoljan!’

Još je rekao: ‘Molilac imenovati svoju potrebu.’”¹

1163. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, prenoseći od Abdullaha b. Seida, on od Amra b. Abdullaha b. Zubejra, ovaj od Amra b. Sulejm-Zurekija, koji je čuo Ebu-Katadu b. Rib’iju, ensariju, radijallahu anhu, kada je govorio, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas uniđe u džamiju, neka ne sjedne dok ne klanja dva rekata (nafile)!”

1164. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Ebu-Talhe, a on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je dva rekata, a zatim se okretao (svijetu).”

1165. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibn-Šihaba, njega obavijestio Salim, prenoseći od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata (nafile) prije (farza) podne-

وَاصْرِفْنِي عَنْهُ وَاقْدِرْ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ ارْضِنِي قَالَ وَيُسَمِّي حَاجَتَهُ .

١١٦٣ . حَدَّثَنَا الْمَكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ سُلَيْمٍ الزُّرَقِيِّ سَمِعَ أَبَا قَتَادَةَ بْنَ رِبْعِيٍّ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ .

١١٦٤ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ انْصَرَفَ .

١١٦٥ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- lijepo je i preporučljivo klanjati istihar-namaze kojim se žele dobiti neke sugestije i indicije bilo u snu, bilo na javi ili o ishodu planiranog posla,
- istihar-namaz sa gore navedenom dovom sastoji se od dva rekata.
- samilost i briga Pejgambera za ishod rada njegovih sljedbenika,
- fizičke i umne sposobnosti ljudi su ograničene i potrebno je tražiti pomoć od njihovog Tvorca. Pored uložene vlastite energije, treba u ovozemnom poslu imati nadu u Allahovu pomoć i vjeru u Njegovu odluku,
- pored uložene vlastite snage u svakom poslu, treba imati u vidu i Božiju odluku i nadu u Njegovu pomoć.

Imam Gazali i Nevevi u svojim djelima ističu da je mustehab učiti na prvom rekatu istihare, poslije “El-Fatihe”, suru “El-Kafirun”, a na drugom suru “El-Ihlas”. Zejnudin kaže da nema hadisa u kojem je precizirano učenje sura i to je prepušteno odabiru samog klanjača.

namaza, dva poslije, a dva iza džuma-namaza, dva iza akšama i dva rekata poslije (farza) jacije.”

1166. PRIČAO NAM JE Adem, njega obavijestio Šu‘be, ovoga Amr b. Dinar, on čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, kada je govorio da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći govor (na džumi), rekao:

“Kada neko od vas dođe (na džuma-namaz), a imam drži hutbu ili je već izašao (na minber), neka klanja dva rekata!”

1167. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Sejf b. Sulejman, on čuo od Mudžahida:

“Došao je neko u kuću Ibni-Omerovu i rekao mu: ‘To je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Ka‘bu.’ Okrenuo sam se tamo i primijetio (kaže Džabir) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je već izašao, a Bilal stoji kod vrata (Ka‘be).

‘Bilalu’, rekoh, ‘klanja li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Ka‘bi?’

‘Da’ – odgovorio je.

‘Pa gdje?’ – upitao sam.

‘Između ova dva stupa’ – reče (Bilal), pa izađe i klanja dva rekata okrenut prema Ka‘bi.”

Ebu-Abdullah Buharija kaže da je Ebu-Hurejre pričao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio mi je klanjanje dva rekata duha-namaza.”

Itban kaže: “Došli su mi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr, a dan je bio poodmakao i mi smo se poredali iza njega (Allahovog Poslanika) i on je klanjao dva rekata (duha-namaza).”

بَعْدَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ .

١١٦٦ . حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَخْطُبُ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ أَوْ قَدْ خَرَجَ فَلْيَصِلْ رَكَعَتَيْنِ .

١١٦٧ . حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ قَالَ حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ سُلَيْمَانَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ أَتَى ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي مَنْزِلِهِ فَقِيلَ لَهُ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَدْ دَخَلَ الْكَعْبَةَ قَالَ فَأَقْبَلْتُ فَأَجِدُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ خَرَجَ وَأَجِدُ بِلَالَ عِنْدَ الْبَابِ قَائِمًا فَقُلْتُ يَا بِلَالُ أَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي الْكَعْبَةِ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَأَيْنَ قَالَ بَيْنَ هَاتَيْنِ الْأُسْطُوَانَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ فِي وَجْهِ الْكَعْبَةِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَوْصَانِي النَّبِيُّ ﷺ بِرَكَعَتَيِ الضُّحَى وَقَالَ عَثْبَانُ بْنُ مَالِكٍ غَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ مَا امْتَدَّ النَّهَارُ وَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ فَرَكَعَ رَكَعَتَيْنِ .

RAZGOVOR POSLIJE KLANJANJA DVA REKATA (SUNNETA) SABAH-NAMAZA

1168. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome prenio Ebu-Nadr od Ebu-Seleme, on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva rekata, pa ako bi ona bila budna, pričao bi joj (štogod), inače bi legao.

Rekao sam (kaže Alija b. Abdullah) Sufjanu: “Pa neki od njih prenose, da su to dva rekata sabaha?” “To je tako” – odgovorio je Sufjan.

REDOVNO OBAVLJANJE SABAHSKOG SUNNETA I NAZIVANJE TOG SUNNETA NAFILOM

1169. PRIČAO NAM JE Bejan b. Amr, ovome Jahja b. Seid, njemu Ibni-Džurejdž, prenoseći od Ataa, on od Ubejda b. Umejra, ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije činio nijednu nafilu više od dva rekata sabahskog sunneta.”

ŠTA SE UČI NA DVA REKATA (SUNNETA) SABAHA

1170. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše noću trinaest rekata, a potom, kada bi čuo sabahski ezan, klanjaše još dva rekata, ne zadržavajući se dugo.”

بَابُ الْحَدِيثِ يَعْني بَعْدَ رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ

١١٦٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الشَّعْثَاءِ جَابِرًا قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَمَانِيًا جَمِيعًا وَسَبْعًا جَمِيعًا قُلْتُ يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ أَظُنُّهُ آخِرَ الظُّهْرِ وَعَجَّلَ الْعَصْرَ وَعَجَّلَ الْعِشَاءَ وَآخِرَ الْمَغْرِبِ قَالَ وَأَنَا أَظُنُّهُ .

بَابُ تَعَاهُدِ رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ وَمَنْ سَمَّاهُمَا تَطَوُّعًا

١١٦٩. حَدَّثَنَا بَيَانُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عُيَيْدِ بْنِ عُمَيْرٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمْ يَكُنِ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى شَيْءٍ مِنَ النَّوَافِلِ أَشَدَّ مِنْهُ تَعَاهُدًا عَلَى رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ .

بَابُ مَا يُقْرَأُ فِي رَكَعَتَيْ الْفَجْرِ

١١٧٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي بِاللَّيْلِ ثَلَاثَ عَشْرَةَ رَكَعَةً ثُمَّ يُصَلِّي إِذَا سَمِعَ النِّدَاءَ بِالصُّبْحِ رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ .

1171. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Muhammed b. Dža'fer, ovome Šu'be, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, on od svoje tetke po majci Amre, a ona od Aiše, radijallahu anha:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem”, a preko drugog seneda, pričao nam je Ahmed b. Junus, njemu Zuhejr, a ovome Jahja, a on je Ibni-Seida, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, on od Amre, ona od Aiše, radijallahu anha:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao bi ona dva rekata prije sabahskog farza kratko, tako da sam ja (u sebi) govorila: ‘Je li proučio Fatihu?’”¹

KLANJANJE NAFILA-NAMAZA POSILIJE OBAVLJENIH PROPISANIH (FARZ) NAMAZA

1172. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid, prenoseći od Ubejdullaha, njega obavijestio Nafi prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhumu:

“Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata prije i dva poslije (farza) podne, dva rekata poslije akšama, dva rekata poslije jacije i dva rekata poslije (farza) džume. Sunnete akšama i jacije je klanjao u svom stanu.

١١٧١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَمَّتِهِ عُمَرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ ح وَحَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُمَرَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُخَفِّفُ الرُّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ هَلْ قَرَأَ بِأَمِّ الْكِتَابِ .

بَابُ التَّطَوُّعِ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ

١١٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنَا نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ وَسَجْدَتَيْنِ بَعْدَ الْجُمُعَةِ فَأَمَّا الْمَغْرِبُ وَالْعِشَاءُ فَفِي بَيْتِهِ .

¹ Hanefije klanjanje sabahskog sunneta smatraju “sunneti muekkede”, obavezom koju treba redovno činiti. Na sabahskom sunnetu Kur'an se uči u što kraćem obimu. Zabilježeno je da je Enes rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je na sabahskom sunnetu učio: ‘Kul-ja ejjuhel-kafirune’ i ‘El-Ihlas’ suru.” Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi kako je Ebu-Hurejre čuo Vjerovjesnika da na prvom rekatu sabahskog sunneta uči: “Kul amenna billahi ve ma unzile ilejna”, te “Rabena amenna bi ma enzelte vetteba'nerresule fektubna meaššahidin.”

O učenju Kur'ana na sabahskom sunnetu ima više razolikih mišljenja:

- malikije smatraju da se uči samo “El-Fatiha”, a šafije da se pored “El-Fatihe” uči još i kratka sura,
- Mudžahid i Ibrahim Neha'i smatraju da nema štete ako se pored “El-Fatihe” uče i duže sure. Preneseno je da je Ebu-Hanife na dva rekata sabahskog sunneta učio po jedan hizb, što iznosi po jedan list Kur'ana na svakom rekatu;
- učenje Kur'ana na sabahskom sunnetu preporučuje se u vidu kraćih sura da bi se imalo više vremena za učenje Kur'ana na rekatima farza i time dalo mogućnost ljudima da prispiju na farz;
- dugo učenje Kur'ana u namazu općenito je pohvalan čin. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Najvredniji namaz je onaj u kome se duže uči Kur'an.” Neki su muhadisi zabilježili Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izreku: “Kada neko od vas klanja sam po sebi, neka odulji učenje koliko hoće, osim u izuzetnim slučajevima (kao što je sabahski sunnet, tehijetul-mesdžid i drugi).”

1173. Moja sestra Hafsa, pričala mi je da bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dva kratka rekata poslije izlaska zore. To je bilo doba u kome nisam ulazio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem”

Ibni-Ebu-Zinada, prenoseći od Musaa b. Urve, a on od Nafija, kaže: “...i poslije jacie kod svojih ukućana.” U drugom senedu, Ubejdullaha slijedi Kesir b. Ferkad, a (u jednom posebnom) slijedi ga Ejub koji isti hadis prenosi od Nafija.¹

١١٧٣. وَحَدَّثَنِي أُخْتِي حَفْصَةُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ بَعْدَ مَا يَطْلُعُ الْفَجْرُ وَكَانَتْ سَاعَةً لَا أَدْخُلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا وَقَالَ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي أَهْلِهِ تَابَعَهُ كَثِيرٌ بَنُ فَرْقَدٍ وَأَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ .

1 Iz hadisa se razabire:

— sunnet je prije podne klanjati i dva rekata nafile, međutim, Buharija, Ebu-Davud i Nesai ističu da je Aiša, radijallahu anha, rekla: “Vjerovjesnik nije nikada izostavljao klanjanje četiri rekata nafile pred samo obavljanje podnevnog farza.”

Muslim, Ebu-Davud, Nesai i Tirmizi navode da je Abdullah b. Šekik rekao: “Pitao sam Aišu za klanjanje nafile Allahovog Poslanika.”

“On je klanjao prije podne u mojoj sobi četiri rekata.”

Tirmizi sa senedom od halife Alije navodi: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao prije podnevnog farza četiri, a poslije farza još dva rekata.”

Tirmizi smatra da je to dobar hadis i da ga je u praksi primjenjivao najveći broj učenih ashaba. Ovog su se hadisa držali još Sufjan Sevrija, Ibni-Mubarek i Ishak.

Muslim, Ebu-Davud i Ibni-Madže navode da je Umm-Habiba izjavila kako je čula kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko klanja dnevno dvanaest rekata nafile (sunneta), Allah će mu dati sagraditi stan u Džennetu.” Po verziji Tirmizija i Nesaija, gornja izjava završava se: “...četiri rekata prije podnevnog farza i dva rekata poslije podnevnog farza, dva rekata poslije akšamskog i jacijskog farza i dva rekata prije sabahskog farza.” Ovu izjavu navodi i Hakim u svom “Mustedreku” i kaže da je vjerodostojna. Nesaija na ime dijela gornje izjave “dva rekata poslije jacie” navodi “dva rekata prije ikindije (farza).”

Na osnovu izloženog, učenjaci hanefijske škole smatraju da uz pet namaskih farzova ima još dvanaest rekata pritvrđenih sunneta (sunnati muckkede) i to: dva rekata prije sabahskog farza, četiri prije i dva poslije podnevnog farza, te po dva rekata poslije akšamskog i jacijskog farza.

Najveći broj šafijskih učenjaka usvaja iznos od deset rekata sunneta, i to: dva rekata prije sabahskog farza i po dva rekata prije i poslije podnevnog farza, te po dva rekata poslije akšamskog i jacijskog farza. Poneke šafije klanjaju po četiri rekata prije podnevnog farza, onako kao što to čine hanefije;

— iza podnevnog farza pritvrđeni je sunnet klanjati dva rekata. Ebu-Davud preko Umm-Habibe zabilježio je da je Muhammed, a.s., rekao: “Ko pazi na redovno klanjanje četiri rekata sunneta prije i četiri rekata poslije podnevnog farza, Allah će ga očuvati džehennemske vatre.” Ovaj su hadis zabilježili u svojim “Sunenima” Tirmizi, Nesai i Ibni-Madže. Tirmizi smatra da je ovo dobar i vjerodostojan hadis i s obzirom na njegov sadržaj, po kome spada među hadise u kojima se ističe ili preporučuje klanjanje dva rekata poslije podnevnog farza, znači da je i jedan i drugi metod dobar i praktičan od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih drugova;

— poslije akšamskog farza klanjaju se dva rekata sunneta. Ebu-Davud je u svom “Sunenu” zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Klanjajte dva rekata nafile prije akšamskog farza!” Neki ashabi, pa i kasnije učenjaci dozvoljavali su primjenu ovog hadisa. Ibrahim Neha’i konkretnu nafilu smatraše pokudenom novotarijom (bid’atom) i ističe da je to moglo biti samo u prvim danima islamizacije, kako bi se ljudi bolje upozorili na zalazak sunca te veću mogućnost ashabima da stignu na kolektivno klanjanje akšamskog farza;

— poslije jacijskog farza sunnet je klanjati još dva rekata. Bejheki ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, preporučivao i klanjanje po četiri rekata sunneta;

— iza džumanskog farza klanjaju se i dva rekata sunneta, osim onih, kod nas već uobičajenih, osam rekata.

NEKLANJANJE NAFILE POSLIJE KLANJANJA PROPISANOG (FARZ) NAMAZA

1174. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, prenoseći od Amra, on čuo Ebu-Ša'sa-Džabira, ovaj Ibni-Abbasa:

“Klanjao sam sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, skupa osam rekata farza (podne i ikindiju) i sedam opet skupa (akšama i jacije).”

Rekao sam: “Ebu-Ša'sa, mislim, da je to on podne zadržao (do naizmak njegova vremena), a ikindiju požurio (u prvim njenim nastupajućim trenucima), i akšam opet zadržao, a jaciju požurio?”

“I ja to mislim” – odgovorio je on.

بَابُ مَنْ لَمْ يَتَطَوَّعْ بَعْدَ الْمَكْتُوبَةِ

١١٧٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الشَّعْثَاءِ جَابِرًا قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَمَانِيًا جَمِيعًا وَسَبْعًا جَمِيعًا قُلْتُ يَا أَبَا الشَّعْثَاءِ أَظُنُّهُ أَخَّرَ الظُّهْرَ وَعَجَّلَ الْعَصْرَ وَعَجَّلَ الْعِشَاءَ وَأَخَّرَ الْمَغْرِبَ قَالَ وَأَنَا أَظُنُّهُ .

Tirmizi je zabilježio preko Ebu-Hurejre da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko bude klanjao poslije džume još nafilu, neka je klanja od četiri rekata.” Tirmizi smatra da je ovaj hadis dobar i da ga se pridržavaju mnogi učenici ljudi.

Abdullah b. Mes'ud uobičavao je klanjati prije i poslije džume po četiri rekata. To su činili još Sufjan Sevri i Ibni-Mubarek. Preneseno je da je halifa Alija preporučivao da se poslije džume klanjaju dva, a potom četiri rekata.

Ibni-Kudame u “Mugniji” navodi, da je imam Ahmed rekao: “Klanjač, ako hoće, može iza džumanskog farza klanjati dva, ako neće dva, može četiri, a ako hoće, može šest rekata.” Preneseno je da su po šest rekata klanjali Alija, Ebu-Musa, Ata Mudžahid, Humejd b. Abdurahman i Sufjan Sevri. Bilo je ashaba koji su ove nafile klanjali u svojim kućama. Prenosi se da Ubejde nije nikada, poslije farza obavljenog u džematu u džamiji, klanjao nafilu dok ne stigne svojoj kući.

Ibni-Bettal je rekao: “Ashabi nisu voljeli klanjati u džamiji sunnete, upravo nafile, da ne bi neuki svijet mislio da su to farz-obaveze i da se moraju klanjati baš u džamiji, a i da bi se bolje očuvali od licemjernog držanja.” Apstrahirajući ove pretpostavke, lijepo je i preporučljivo da se i u džamiji klanjaju nafile;

— prije ikindijskog farza klanjaju se četiri rekata sunneta. Ebu-Davud i Tirmizi, preko Ibni-Omera navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah se smilovao osobi, koja, prije ikindije, klanja četiri rekata nafile.”

Taberanija navodi slučaj kako je Abdullah b. Amr, unuk Āsa, zatekao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, među ashabima, među kojima je bio i Omer b. Hattab i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko klanja četiri rekata prije ikindijskog farza, neće ga dohvatiti džehennemaska vatra.”

S obzirom na izloženo, neki hanefijski učenjaci ovu nafilu uvrstavaju u mustehab, a drugi u sunnet-dužnosti.

DUHA-NAMAZ NA PUTOVANJU

بَابُ صَلَاةِ الضُّحَى فِي السَّفَرِ

1175. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Šu‘be, on od Tevbe, ovaj od Muverrika:

“Pitao sam Ibni-Omera: ‘Klanjaš li redovno duha-namaz?’

‘Ne’ – odgovorio je on.

‘A Omer?’ – upitao sam ga.

‘Ne’ – rekao je on.

‘A Ebu-Bekr?’ – upitao sam.

‘Ne’ – kazao je on.

‘A Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem’ – upitao sam.

‘Mislim da nije klanjao’ – rekao je Ibni-Omer. “

1176. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be, ovome Amr b. Murre, on čuo Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla kako govori:

“Nije nam niko pričao da je vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da klanja duha-namaz osim Umm-Hane. Ona kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u njenu sobu na dan osvajanja Mekke, okupao se i klanjao osam rekata. ‘Nikad nisam vidjela kraće rekate, ali je u potpunosti činio ruku¹ i sedždu.’”

١١٧٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ تَوْبَةَ عَنْ مُورِقٍ قَالَ قُلْتُ لِابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتَصَلِّي الضُّحَى قَالَ لَا قُلْتُ فَعُمَرَ قَالَ لَا قُلْتُ فَأَبُو بَكْرٍ قَالَ لَا قُلْتُ فَالنَّبِيُّ ﷺ قَالَ لَا إِخَالَهُ .

١١٧٦. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَرْثَةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى يَقُولُ مَا حَدَّثَنَا أَحَدٌ أَنَّهُ رَأَى النَّبِيَّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى غَيْرَ أُمَّ هَانِي فَإِنَّهَا قَالَتْ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ بَيْتَهَا يَوْمَ فَتَحِ مَكَّةَ فَاغْتَسَلَ وَصَلَّى ثَمَانِي رَكَعَاتٍ فَلَمْ أَرَ صَلَاةً قَطُّ أَخَفَّ مِنْهَا غَيْرَ أَنَّهُ يُتِمُّ الرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ .

1 Abdur-Rahmanova izjava je samo djelimično tačna, jer Tirmizi preko Enesa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko klanja dvanaest rekata duha-namaza, Allah će mu dati sagraditi u Džennetu palaču od zlata.” Muslim navodi da je Ebu-Hurejre rekao: “Moj prijatelj, Allah mu se smilovao i spasio ga, preporučio mi je post tri dana svakog mjeseca, klanjanje dva rekata duha-namaza i klanjanje vitr-namaza prije spavanja.”

Mnogi su ashabi izjavili da su duha-namaz kolektivno klanjali sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem. Broj rekata duha-namaza može biti: dva, četiri, osam, deset i dvanaest rekata.

Zejd b. Eslem, kako to prenosi Bezar, rekao je da je čuo Abdullaha b. Amra gdje Ebu-Zerru kaže: “Preporučim mi koji nafila-namaz!”

“Upitao si me za ono što sam ja već ranije pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mi on reče: ‘Ko klanja dva rekata duha-namaza, neće biti upisan u nemarne ljude, ko ga klanja od četiri rekata, upisuje se u pobožnjake, ko klanja šest rekata, bit će toga dana, Božijom pomoći, sačuvan od većeg grijeha, ko klanja osam, uvrštava se kod Allaha, u odane pobožnjake, a ko klanja dvanaest rekata, Allah će mu dati sagraditi ugodan smještaj i boravak u Džennetu.’”

KO SMATRA DA NE TREBA KLANJATI DUHA-NAMAZ, ALI SMATRA DA TO PITA- NJE PODLIJEŽE IZBORU

1177. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ibni-Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, ovaj od Urve, on od Aiše, radijallahu anha:

“Nisam vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao duha-nafilu, a ja je klanjam.”

DUHA-NAMAZ KOD KUĆE

To je prenio Itban b. Malik od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

1178. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njega obavijestio Šu'be, ovome ispričao Abbas b. Džurejri b. Ferruh, prenoseći od Ebu-Osmana Nehdija, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu: “Moj prijatelj, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio je tri stvari da ih ne napuštam dok ne umrem: postiti tri dana svakog mjeseca, klanjati duha-namaz i spavati po obavljenom vitr-namazu.”²

بَابُ مَنْ لَمْ يُصَلِّ الضُّحَى وَرَأَاهُ وَاسِعًا

١١٧٧. حَدَّثَنَا آدَمُ قَالَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذِثْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَبَّحَ سُبْحَةَ الضُّحَى وَإِنِّي لَأَسْبَحُهَا .

بَابُ صَلَاةِ الضُّحَى فِي الْخَضِرِ

قَالَ عِتْبَانُ بْنُ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١١٧٨. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبَّاسُ الْجَرِيرِيُّ هُوَ ابْنُ قُرُوحٍ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ التَّهْدِيَّ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَوْصَانِي خَلِيلِي بِثَلَاثٍ لَا أَدْعُهُنَّ حَتَّى أَمُوتَ صَوْمٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَصَلَاةِ الضُّحَى وَنَوْمٍ عَلَى وَثَرٍ .

Preneseno je, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nekad klanjao dva rekata, nekad četiri, nekad šest, nekad osam, nekad dvanaest rekata duha-namaza, a ponekad ga nije nikako klanjao. Najveći broj učenjaka smatra da je klanjanje duha-namaza mustehab, a da je Pejgamberu on bio vadžib ili sunnet.

U duha-namazu uče se što kraće sure, a klanja se, pošto sunce po svom izlasku odskoči desetak metara od horizonta pa skoro do podnevnog vremena.

- 2 Nesai navodi da je Ebu-Zerr rekao: “Preporučio mi je prijatelj, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tri stvari koje neću, ako Allah da, nikada napustiti: klanjanje duha-namaza, klanjanje vitra prije spavanja i post od po tri dana svakog mjeseca.”

Ebu-Hurejre i Ebu-Zerr su bili siromašni, pa im je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio gore navedene poslove kojima će postići nagradu adekvatnu nagradi onih koji dijele svoj imetak u dobrotvorne svrhe.

Navedenim hadisima ukazuje se na vrijednost klanjanja duha-namaza i post od po tri dana svakog hidžretskog mjeseca.

Klanjanje vitr-namaza neposredno iza jaciye, a prije lijeganja, treba obavljati onaj, koji nije siguran da će se probuditi krajem noći, a inače vitr je najbolje klanjati pred pojavu zore.

1179. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd, njega obavijestio Šu'be, prenoseći od Enesa b. Sirina, on čuo Enesa b. Malika, ensariju:

“Jedan ensarija, krupan čovjek, rekao je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:

‘Nisam u stanju za tobom klanjati namaz (zbog slabosti vida).’ Potom je za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pripremio jelo (gozbu), pozvao ga svojoj kući i jednu stranu hasure poškropio vodom, i Muhammed je na njoj klanjao dva rekata (duha-nafile).

Taj i taj (Abdul-Hamid b. Munzir) b. Džarud, upitao je Enesa, radijallahu anhu:

‘Je li Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao duha-namaz?’

‘Nisam ga vidio da ga je klanjao ikada, osim toga dana’ – odgovori Enes.”

DVA REKATA PRIJE PODNEVNOG FARZA

1180. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejuba, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma:

“Upamtio sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, deset rekata: dva rekata prije farza podne-namaza i dva rekata poslije njega, dva rekata poslije akšama koja je klanjao kod kuće i dva rekata poslije farza jacije opet kod kuće, i dva rekata prije sabah-namaza, to je bilo vrijeme kada se nije ulazilo kod njega.

1181. Pričala mi je Hafsa da bi on klanjao dva rekata kada bi se pojavila zora i mujezin proučio ezan.”

١١٧٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَنَسِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ قَالَ قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ وَكَانَ ضَخْمًا لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ الصَّلَاةَ مَعَكَ فَصَنَعَ لِلنَّبِيِّ ﷺ طَعَامًا فَدَعَاهُ إِلَى بَيْتِهِ وَنَضَحَ لَهُ طَرَفَ خَصِيرٍ بِمَاءٍ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَكْعَتَيْنِ وَقَالَ فَلَانُ بْنُ فَلَانَ بْنِ جَارُودٍ لِأَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَكَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الضُّحَى فَقَالَ مَا رَأَيْتُهُ صَلَّى غَيْرَ ذَلِكَ الْيَوْمِ.

بَابُ الرَّكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ

١١٨٠. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ حَفِظْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ عَشْرَ رَكَعَاتٍ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَهَا وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ وَرَكْعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ وَرَكْعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ وَكَانَتْ سَاعَةً لَا يُدْخَلُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهَا.

١١٨١. حَدَّثَنِي حَفْصَةُ أَنَّهَا كَانَتْ إِذَا أَدَانَ الْمُؤَذِّنُ وَطَلَعَ الْفَجْرُ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ.

1182. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Šu'be, on od Ibrahima b. Muhammeda b. Muntessira, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi izostavljao klanjanje četiri rekata prije podne (farza) i dva rekata, prije farza sabaha. U drugom senedu, Jahjaa slijedi Ibnu-Ebi-Adijj i Amr, koji su isto to prenijeli od Šu'be.

NAMAZ PRIJE AKŠAMSKOG FARZA

1183. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, prenoseći od Huseina, on od Ibni-Burejde, ovome priča Abdullah-Muzeni, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Klanjajte prije akšamskog farz-namaza!" (Ponavljajući to) treći put, dodaje: "...ko bude htio", ne želeći da to svijet prihvati kao sunnet."

1184. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jezid-Mukri, njemu Seid b. Ebu-Ejjub, ovome Jezid b. Ebu-Habib, on čuo Merseda b. Abdullaha Jezenija koji kaže: "Došao sam Ukbi b. Amru Džuheniju i rekao: 'Zar te ne čudi Ebu-Temim, klanja dva rekata prije farza akšamskog namaza.' 'Pa mi smo to isto radili', odgovori Ukbe, 'u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem' 'Pa šta te sada od toga ometa?' – upitao sam. 'Zauzetost' – odgovori."¹

١١٨٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ الْمُثَنَّى عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يَدْعُ أَرْبَعًا قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الْغَدَاةِ تَابِعَهُ ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ وَعَمْرُو عَنْ شُعْبَةَ .

بَابُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الْمَغْرِبِ

١١٨٣. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ عَنِ الْحُسَيْنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ الْمُزَنِيُّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ صَلُّوا قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ قَالَ فِي الثَّلَاثَةِ لِمَنْ شَاءَ كَرَاهِيَةً أَنْ يَتَّخِذَهَا النَّاسُ سُنَّةً .

١١٨٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ هُوَ الْمُقَرِّيُّ قَالَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي أَيُّوبَ قَالَ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ قَالَ سَمِعْتُ مَرْثَدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الْيَزَنِيَّ قَالَ أَتَيْتُ عُقْبَةَ بْنَ عَامِرٍ الْجُهَنِيَّ فَقُلْتُ أَلَا أُعْجِبُكَ مِنْ أَبِي تَمِيمٍ يَزْكُعُ رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ فَقَالَ عُقْبَةُ إِنَّا كُنَّا نَفْعَلُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قُلْتُ فَمَا يَمْنَعُكَ الْآنَ قَالَ الشُّغْلُ .

¹ Raznolika su mišljenja u vezi s klanjanjem nafile prije akšamskog farza. Poneki od ashaba, pa i generacije iza njih, to dozvoljavaju na osnovu gore istaknutog slučaja. Istovremeno je preneseno da mnogi ashabi i kasnije generacije nisu konkretnu nafilu uopće klanjali.

Seid b. Musejjeb rekao je: "Nisam vidio nijednog učenjaka da klanja dva rekata nafile neposredno prije akšama, osim Es'ada b. Ebu-Vekasa. Ibni-Hazm ističe da je ovu nafilu klanjao Abdur-Rahman b. Avf. a to su činili još Ubej b. Ka'b, Enes b. Malik, Džabir i još poneki ashabi.

Ibni-Bettal kaže: "Ovu nafilu je dozvoljeno klanjati, a to je mišljenje još imama Ahmeda i Ishaka."

U "Mugniji" se ističe: "Ova nafila nije sunnet, ali je dozvoljena." Ibni-Musejjeb je izjavio: "Konkretnu

OBAVLJANJE NAFILA U DŽEMATU

To je spomenuo Enes i Aiša, radijallahu anhumā, prenijevši od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1185. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu Ja'kub b. Ibrahim, ovome njegov otac, prenoseći od Ibni-Šihaba, njega obavijestio Mahmud b. Rebi', ensarija, da je on zapamtio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i zapamtio kada mu je lice poškropio vodom iz bunara koji je bio u njihovoj kući (dvorištu).

1186. Mahmud tvrdi da je čuo Itbana b. Malika, ensariju, a on je od onih (ashaba) koji je prisustvovao s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Bedru i govoraše:

“Klanjao sam svojim ljudima u Benu-Salim plemenu. Rastavljala nas je dolina i kada bi pala kiša, bilo mi je teško prelaziti do njihove džamije, pa sam došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: ‘Nisam siguran u svoj vid, a dolina koja se nalazi između mene i mojih ljudi, kada padne kiša, proteče, pa mi je teško prelaziti je i bilo bi mi drago da ti dođeš i klanjaš na jednom mjestu u mojoj kući, koje ću ja, potom,

بَابُ صَلَاةِ النَّوَافِلِ جَمَاعَةً

ذَكَرَهُ أَنَسٌ وَعَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

١١٨٥. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّهُ عَقَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَعَقَلَ نَجَّةَ مَجْهًا فِي وَجْهِهِ مِنْ بَثْرِ كَانَتْ فِي دَارِهِمْ

١١٨٦. فَرَعَمَ مُحَمَّدٌ أَنَّهُ سَمِعَ عِثْبَانَ بْنَ مَالِكٍ الْأَنْصَارِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كُنْتُ أَصْلِي لِقَوْمِي بَيْنِي سَلَامٌ وَكَانَ يَحُولُ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ وَإِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ قَبْلَ مَسْجِدِهِمْ فَجِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ لَهُ إِنِّي أَنْكَرْتُ بَصْرِي وَإِنَّ الْوَادِيَّ الَّذِي بَيْنِي وَبَيْنَ قَوْمِي يَسِيلُ إِذَا جَاءَتِ الْأَمْطَارُ فَيَشُقُّ عَلَيَّ اجْتِيَازُهُ فَوَدِدْتُ أَنَّكَ تَأْتِي فَتُصَلِّيَ

nafilu muhadžiri nisu klanjali, a ensarije su je klanjale.”

Ebu-Uname je kazao: “Mi, u doba Vjerovjesnika, nismo izostavljali klanjanje dva rekata nafile prije akšama.”

Ibrahim Neha'i je rekao: “Ovu nafilu nisu klanjali Ebu-Bekr, Omer i Osman i to je ružna novotarija (bid'at).”

Mišljenje Neha'ija usvojili su Malik, Šafija i Ebu-Hanife.

Hanefijski učenjaci smatraju da su se ta dva rekata nafile klanjala prije akšama, samo u prvim danima širenja islama, da bi se novoislamizirani svijet upozorio na zalazak sunca, i da je vrijeme u kome je zabranjeno činiti vjerske obrede već prošlo i da je nastalo vrijeme akšama.

Ibni-Šihab smatra da su hadisi kod Buharije, navedeni o ovom predmetu, derogirani kasnijom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, izjavom: “Između svakog ezana i ikameta imaju dva rekata nafile (sunneta), izuzev kod akšama.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi kako su Ibni-Omera pitali za klanjanje dvorekatne nafile pred akšamski farz, pa da je on odgovorio: “U doba Allahovog Poslanika nisam nikoga vidio da je klanja.”

uzeti kao (musalu) mjesto za klanjanje.’

‘Učinit ću to’ – odgovori Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem Pošto se razdanilo, došao mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatražio je dozvolu za ulazak i ja mu dozvolih. Nije ni sjeo, upita: ‘Gdje voliš da u tvojoj kući klanjam?’ Pokazao sam mu na mjesto na kome bih volio da klanjam i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao je i izgovorio početni namaski tekbir, a mi se poredasmo u redove iza njega. Klanjao je dva rekata (nafle), zatim predao selam, mi smo predali selam, također, kad i on. Ja sam ga, potom, zadržao na mesu kuhanom s brašnom, koje je za njega naročito pripremljeno. Ukućani (u susjedstvu) čuli su za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u mojoj kući i okupili su se neki od njih, da ih je u kući bilo mnogo. Potom je jedan od njih rekao: ‘Šta je to učinio Malik (sin Duhajšina)? Ne vidim ga (gdje je on?)!’

‘On je dvoličnjak’, rekao je jedan od njih, ‘on ne voli Allaha ni Njegova Poslanika.’

Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Ne govori to (tako)! Zar ne vidiš da je on očitovao da nema Boga osim Jedinog Allaha, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo!’

‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju’, odgovorio je on, ‘ali mi, tako mi Allaha, ne vidimo njegovu ljubav niti njegovo pričanje, nego samo s dvoličnjacima.’

Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Ne govori to (tako)! Zar ne vidiš da je on očitovao da nema Boga osim Jedinog Allaha, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo!’

‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju’, odgovorio je on, ‘ali mi, tako mi Allaha, ne vidimo njegovu ljubav niti njegovo pričanje’ nego samo s dvoličnjacima.’

مِنْ بَيْتِي مَكَانًا أَخَذَهُ مُصَلِّي فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ سَأَفْعَلُ فَعَدَا عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعْدَ مَا اشْتَدَّ النَّهَارُ فَاسْتَأْذَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَذِنْتُ لَهُ فَلَمْ يَجْلِسْ حَتَّى قَالَ أَيْنَ تُحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ مِنْ بَيْتِكَ فَأَشَرْتُ لَهُ إِلَى الْمَكَانِ الَّذِي أَحِبُّ أَنْ أُصَلِّيَ فِيهِ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَبَّرَ وَصَفَفْنَا وَرَاءَهُ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ وَسَلَّمْنَا حِينَ سَلَّمَ فَحَبَسْتُهُ عَلَى خَزِيرٍ يُضْنَعُ لَهُ فَسَمِعَ أَهْلُ الدَّارِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِي فَتَابَ رِجَالٌ مِنْهُمْ حَتَّى كَثُرَ الرِّجَالُ فِي الْبَيْتِ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ مَا فَعَلَ مَالِكٌ لَا أَرَاهُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنْهُمْ ذَاكَ مُنَافِقٌ لَا يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا تَقُلْ ذَاكَ أَلَا تَرَاهُ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ فَقَالَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ أَمَّا نَحْنُ فَوَاللَّهِ لَا نَرَى وَدَّهْ وَلَا حَدِيثَهُ إِلَّا إِلَى الْمُنَافِقِينَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَتَّبِعِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ الرَّبِيعِ فَحَدَّثْتُهَا قَوْمًا فِيهِمْ أَبُو أَيُّوبَ صَاحِبُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي غَزْوَتِهِ الَّتِي تُوفِّي فِيهَا وَيَزِيدُ بْنُ مُعَاوِيَةَ عَلَيْهِمُ بَارِضُ الرُّومِ فَأَنْكَرَهَا عَلَيَّ أَبُو أَيُّوبَ قَالَ وَاللَّهِ مَا أَظُنُّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opet reče: ‘Allah je zabranio džehennemskoj vatri prženje onoga, koji je očitovao: Nema Boga osim Jedinog Allaha, želeći time postići Allahovo zadovoljstvo.’”

“Potom sam”, rekao je Muhammed, “ovo ispričao ljudima među kojima je bio i Ebu-Ejjub, drug Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i to u njegovoj vojni (na Carigrad) u bizantijskoj zemlji u kojoj je i preminuo, a nad kojima je zapovijedao Jezid b. Muavija, pa mi je to Ebu-Ejjub zanijekao (odbio), rekavši: ‘Tako mi Allaha, ja ne mislim da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ikada rekao to što ti sada kažeš!’ To mi je bilo teško i ja sam se obavezao Allahu da ću, ako me spasi, pa se živ povratim sa ove vojne, pitati za ovo Itbana b. Malika, radijallahu anhu, samo ako ga nađem živa u džamiji njegova naroda. Ja sam se, potom, povratio, a zatim se odlučio na hadž i umru i putovao (iz Šama) dok nisam došao u Medinu. Potom sam otišao u Benu-Salim pleme, kad Itban već slijep starac, klanja svojim ljudima. Pošto je predao selam, pozdravio sam ga i predstavio mu se, a zatim ga pitao za spomenutu izjavu. On mi je ispričao (isto) kao što mi je ispričao prvi put.”¹

قَالَ مَا قُلْتَ قَطُّ فَكَبَّرَ ذَلِكَ عَلَيَّ فَجَعَلْتُ لِلَّهِ
عَلَيَّ إِنَّ سَلَمَنِي حَتَّى أَقْفَلَ مِنْ غَزَوَتِي أَنْ أَسْأَلَ
عَنْهَا عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ وَجَدْتُهُ
حَيًّا فِي مَسْجِدِ قَوْمِهِ فَقَفَلْتُ فَأَهْلَلْتُ بِحَجَّةٍ أَوْ
بِعُمْرَةٍ ثُمَّ سَرْتُ حَتَّى قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ فَاتَيْتُ بَنِي
سَلَمٍ فَإِذَا عِثْبَانُ شَيْخٌ أَعْمَى يُصَلِّي لِقَوْمِهِ فَلَمَّا سَلَّمَ
مِنَ الصَّلَاةِ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ وَأَخْبَرْتُهُ مَنْ أَنَا ثُمَّ سَأَلْتُهُ
عَنْ ذَلِكَ الْحَدِيثِ فَحَدَّثَنِيهِ كَمَا حَدَّثَنِيهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ .

¹ Iz hadisa se razabire:

- ashabom (drugom Muhammedovim) smatra se osoba koja je vidjela ili pamtila Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ili neki njegov posao;
- samilost i taktičnost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, prema djeci;
- čovjek treba voditi računa o sebi i ponekad se i odmoriti u krugu svoga društva;
- bolestan i slijep čovjek može biti imam;
- u slučaju jake kiše, oluje ili blata može se izostati s kolektivnog klanjanja u džamiji;
- obavezni i dobrovoljni namazi mogu se punovažno obavljati u svojoj kući;
- učene i ugledne ljude treba poštivati i pozivati ih na sijelo i gozbu;
- dnevne nafile najbolje je klanjati od po dva rekata, kao i noćne;
- duha-namaz spada u mustehab-dužnosti;
- gest učinjen glavom ili rukom je punovažna misao, kao da je iskazana riječima;
- ogovarati odsutnog nije dozvoljeno;
- ko izgovara kelimei-šehadet i priznaje Objavu, može računati da će unići u Džennet;
- za naukom ići i tragati pa makar i u druga mjesta;
- prije ulaska u tuđu kuću, treba se najaviti, tražiti dozvolu kucanjem, kašljanjem ili sličnim uobičajenim gestama;
- rukovodilac može svaki posao povjeriti drugom sposobnom licu.

KLANJANJE NAFILA U KUĆI

1187. PRIČAO NAM JE Abdul-A‘la b. Hammad, njemu Vuhejb, prenoseći od Ejjuba i Ubejdullaha, oni od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera:

“Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio:

‘Obavljajte neke od namaza u svojim kućama i ne držite ih poput grobova!’”

U drugom senedu Vuhejba slijedi Abdul-Vehab koji je isti hadis prenio od Ejjuba.²

بَابُ التَّطَوُّعِ فِي الْبَيْتِ

١١٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ وَعُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اجْعَلُوا فِي بُيُوتِكُمْ مِنْ صَلَاتِكُمْ وَلَا تَتَّخِذُوهَا قُبُورًا تَابَعَهُ عَبْدُ الْوَهَّابِ عَنْ أَيُّوبَ .

² Taberi ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, drugom prilikom rekao: “Osvjetljavajte svoje kuće spominjanjem Allaha (namazom) i učite u njima Kur’an, a ne držite ih poput grobova, kao što to čine Jevreji i kršćani!”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ فَضْلِ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ

VRIJEDNOST NAMAZA U DVA HAREMA

VRIJEDNOST KLANJANJA U DŽAMIJAMA MEKKE I MEDINE

1188. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu ispričao Šu'be, ovoga obavijestio Abdul-Melik b. Umejr, prenoseći od Kaze'a, on čuo od Ebu-Seida četiri stvari, za koje kaže, da ih je čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, s kojim je učestvovao u dvanaest vojnih pohoda.

1189. U drugom senedu, (rekao je Buharija), pričao nam je Ali, njemu Sufjan, prenoseći od Zuhrija, on od Seida, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Sedla se ne pritežu nego samo za tri džamije: za Sveti hram u Mekki, džamiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, (u Medini), i džamiju Aksa (u Jerusalemu)."¹

بَابُ فَضْلِ الصَّلَاةِ فِي مَسْجِدِ مَكَّةَ وَالْمَدِينَةِ

١١٨٨. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ عُمَيْرٍ عَنْ قَزَعَةَ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرْبَعًا قَالَ سَمِعْتُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ وَكَانَ غَزَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثِنْتِي عَشْرَةَ غَزْوَةً (ح).

١١٨٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَفْصَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ ﷺ وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى.

¹ Navedeni hadis istakli su u svojim hadiskim zbirkama svi priznati muhadisi. Ibni-Hibban je prenio od Basre b. Ebu-Basre, da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Jahaća životinja se oprema samo za tri džamije: za Sveti hram u Mekki, za ovu moju džamiju (u Medini) i za Sveti hram u Jerusalemu.'" Ovu su izjavu zabilježili u svojim zbirkama još Ahmed, Bezzar i Taberani. Navedene džamije predstavljaju sveta mjesta muslimana po redu kako su u hadisu navedene. Ka'ba u Mekki je najstariji monoteistički hram Istoka, a danas je kibla i mjesto za hodočašće muslimana. Muhammedova džamija u Medini je hram koga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojim društvom gradio i u kojoj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, lično bio imam. Džamija Aksa u Jerusalemu je služila oko šesnaest mjeseci kao kibla muslimana po preseljenju Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, iz Mekke u Medinu.

1190. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Zejda b. Rebaha i Ubejdullaha b. Ebu-Abdullaha Egarra, on od oca Ebu-Abdullaha Egarra, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Namaz obavljen u ovoj mojoj džamiji bolji je od hiljadu namaza obavljenih u drugoj kojoj džamiji, izuzev Svetog hrama u Mekki.”¹

O DŽAMIJI U KUBA’U

1191. PRIČAO NAM JE Ja’kub b. Ibrahim Devreki, njemu Ebu-Uleje, njega izvijestio Ejjub, prenoseći od Nafija, da Ibni-Omer, radijallahu anhuma, ne bi klanjao duha-namaz, nego samo u dva određena dana: na dan kada je došao u Mekku, a on je u nju stigao u vrijeme ručka, obišao hram – Ka’bu, a potom iza Mekamu Ibrahima mjesta, klanjao dva rekata, i na dan kada je dolazio u džamiju u Kuba’u, a on joj je dolazio svake subote. Kada god bi unišao u ovu džamiju, bilo mu je mrsko da iz nje izađe, prije nego što u njoj klanja (nafilu).

١١٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ رَبَاحٍ وَعُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ.

بَابُ مَسْجِدِ قُبَاءٍ

١١٩١. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ هُوَ الدَّوْرَقِيُّ حَدَّثَنَا ابْنُ عُلَيَّةَ أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ لَا يُصَلِّي مِنَ الضُّحَى إِلَّا فِي يَوْمَيْنِ يَوْمَ يَقْدَمُ بِمَكَّةَ فَإِنَّهُ كَانَ يَقْدَمُهَا ضُحَى فَيَطُوفُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ خَلْفَ الْمَقَامِ وَيَوْمَ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ فَإِنَّهُ كَانَ يَأْتِيهِ كُلَّ سَبْتٍ فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَرِهَ أَنْ يَخْرُجَ مِنْهُ حَتَّى يُصَلِّيَ فِيهِ.

¹ Brojni su hadisi o prioritetu i vrlini navedenih džamija. Istaknuti hadis donijeli su u svojim hadiskim zbirkama još Muslim, Ibni-Madže i Tirmizi.

Ebu-Ja’la u svom “Musnedu” navodi kako je Ebu-Seid Hudri rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, susreo nekog čovjeka i upitao: “Kuda ideš?”

“Idem u hram Aksa” – odgovorio je on.

“Jedan namaz u ovoj džamiji bolji je od stotinu namaza obavljenih u drugoj džamiji, izuzimajući Sveti hram u Mekki.”

Muslim, Ibni-Madže, Ahmed, Taberani i Ibni-Hibban u svojim hadiskim zbirkama preko Abdullaha b. Zubejra navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Namaz obavljen u ovoj mojoj džamiji, vredniji je od hiljadu namaza obavljenih u nekoj drugoj džamiji, izuzimajući Sveti hram u Mekki (Ka’bu), a namaz obavljen kod Svetog hrama u Mekki, vredniji je od stotinu namaza obavljenih u ovoj džamiji.”

1192. On je pričao, rekao je Nafi', da ju je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posjećivao jašući, a i pješice i njemu kazao (rekao je Nafi'): "Činim samo ono što sam vidio da čine moji drugovi, a ne ometam nikoga da klanja u kome god to času on hoće, bilo noću bilo danju, samo da ne cilja izlazak sunca i njegov zalazak."²

DOLAZAK U DŽAMIJU U KUBA'U SVAKE SUBOTE

1193. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Aziz b. Muslim, prenoseći od Abdullaha b. Dinara, on od Ibni-Omera, radijallahu anhumā:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dolazio bi u džamiju u Kuba'u svake subote pješice ili jašući, a to je tako činio i Abdullah b. Omer, radijallahu anhumā."

ODLAZAK U DŽAMIJU U KUBA'U JAŠUĆI ILI PJEŠICE

1194. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, ovome pričao Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhumā:
"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dolazio bi u Kuba' džamiju jašući ili pješice."
Ibni-Nu'man je dodao: "Meni je pričao Ubejdullah prenoseći od Nafija '...i klanjao u džamiji dva rekata (nafile).'"

١١٩٢. قَالَ وَكَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَزُورُهُ رَاكِبًا وَمَاشِيًا قَالَ وَكَانَ يَقُولُ إِنَّمَا أَصْنَعُ كَمَا رَأَيْتُ أَصْحَابِي يَصْنَعُونَ وَلَا أَمْنَعُ أَحَدًا أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ غَيْرَ أَنْ لَا تَتَحَرَّوْا طُلُوعَ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبَهَا .

بَابُ مَنْ أَتَى مَسْجِدَ قُبَاءٍ كُلَّ سَبْتٍ

١١٩٣. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ كُلَّ سَبْتٍ مَاشِيًا وَرَاكِبًا وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ .

بَابُ إِتْيَانِ مَسْجِدِ قُبَاءٍ مَاشِيًا وَرَاكِبًا

١١٩٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْتِي مَسْجِدَ قُبَاءٍ رَاكِبًا وَمَاشِيًا زَادَ ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ فَيُصَلِّي فِيهِ رَكَعَتَيْنِ .

2 Iz hadisa se zaključuje:

- svetost džamije u Kuba'u i vrijednost molitve u njoj obavljene,
- lijepo je subotom posjetiti džamiju u Kuba'u i u njoj klanjati makar nafile. Džamija u Kuba'u je prva u islamu sagrađena džamija u kojoj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom pratnjom klanjao prilikom seljenja iz Mekke u Medinu.
- ima pojedinih mjesta i dana koji su vredniji i poštovaniji od običnih naselja i svakodnevnih sedmičnih dana.

VRIJEDNOST PROSTORA IZMEĐU GROBA (MUHAMMEDOVA) I MINBERA

1195. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Abdullaha b. Ebu-Bekra, on od Abdullaha b. Temima, ovaj od Abdullaha b. Zejd-Mazinija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Prostor između moje sobe (stana) i mog minbera je bašča od džennetskih bašči.”

1196. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Jahjaa, on od Ubejdullaha b. Umera, njemu ispričao Hubejb b. Abdur-Rahman, prenoseći od Hafsa b. Asima, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Prostor između mog stana i moga minbera (u džamiji) je jedna bašča od džennetskih bašči, a moj minber (tribina) je na mom džennetskom izvoru – havdu.”¹

DŽAMIJA “BEJTUL-MAKDIS”

1197. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu‘be, prenoseći od Abdul-Malika, on čuo Kaze‘a, oslobođenog roba Zijadova, Kaze‘a čuo od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, gdje priča o četiri stvari, prenoseći ih od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa su me začudile, a i obradovale. On je rekao:

“Neka žena ne putuje dva dana (pješačkog) hoda, nego samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom; nema posta na dva dana: prvi dan

بَابُ فَضْلِ مَا بَيْنَ الْقَبْرِ وَالْمِنْبَرِ

١١٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ عَبَادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْمَازِنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ.

١١٩٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ حَدَّثَنِي خُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَا بَيْنَ بَيْتِي وَمِنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَمِنْبَرِي عَلَى حَوْضِي.

بَابُ مَسْجِدِ بَيْتِ الْمُقَدَّسِ

١١٩٧. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ سَمِعْتُ قَزْعَةَ مَوْلَى زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ بِأَرْبَعٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَعْجَبَنِي وَأَنْقَنِي قَالَ لَا تُسَافِرِ الْمَرْأَةُ يَوْمَيْنِ إِلَّا مَعَها زَوْجُهَا أَوْ ذُو مَحْرَمٍ وَلَا صَوْمَ فِي يَوْمَيْنِ الْفِطْرِ وَالْأَضْحَى وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ

¹ Navedenim hadisom podstiču se muslimani na obilazak i što češće posjećivanje Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije i klanjanje u njoj. Na osnovu navedenih hadisa, neki teolozi daju Medini prednost poštovanja nad Mekkom. Ebu-Omer tome prigovara, ističući da se hadisima aludira samo na rad i put kojim će se zaslužiti dobro budućeg svijeta i put kojim treba ići na ovom svijetu.

Ramazanskog bajrama i Kurban-bajrama; nema nikakvog klanjanja iza dva već obavljena namaza: iza obavljenog sabaha, pa dok sunce ne izađe i iza ikindije, pa dok sunce ne zađe; sedla se na pritežu, nego samo radi tri hrama: Svetog hrama u Mekki, hrama Aksa u Jerusalemu i radi moga hrama (u Medini).”²

صَلَاتَيْنِ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَبَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ وَلَا تُشَدُّ الرَّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ مَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَسْجِدِ الْأَقْصَى وَمَسْجِدِي .

2 Navedeni hadisi sadrže četiri teme:

I. da žena ne putuje sama i bez pratnje. O ovom pitanju učenjaci su se podijelili u pet grupa:

1) Hasan Basri, Zuhri i Katade kažu: “Ženi nije dozvoljeno putovati dva dana pješackog hoda bez svoga muža ili najbližeg rođaka (s kojim ne može sklopiti brak), dok ispod navedenog perioda može.”

2) Ibrahim Neha’i, Ša’bi i Tavus kažu: “Ženi nije uopće dozvoljeno da sama putuje, bilo to putovanje kraće ili duže, nego samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom.” U prilog svoga stava ovi navode Ibni-Abbasovu izjavu koju je Tahavija zabilježio u slijedećoj varijanti: “Allahov Poslanik držao je govor i rekao: ‘Neka žena ne putuje sama, nego sa svojim najbližim rođakom i neka joj ne ulazi u kuću strani muškarac, nego samo kada je kod nje njen najbliži rođak!’

Potom je ustao jedan čovjek i upitao: ‘Allahov Poslaniče! Ja sam se upisao u vojni pohod, tog i tog, i namjeravam da učinim hodočašće Ka’be sa svojom suprugom?’

‘Idi na hodočašće sa svojom suprugom’ – odgovorio mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”

Ovaj slučaj istakli su u svojim hadiskim zbirkama još Buharija, Muslim i Ibni-Madže.

3) Ata, Seid b. Kejsan i neki učenjaci zahirija dozvoljavaju putovanje ženi na razdaljinu ispod jednog berida, dok za putovanje od jednog berida ili više, treba žena biti u pratnji svog najbližeg rođaka. Ovi, svoj stav pravdaju izjavom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, koju je Bejhekija preko Ebu-Hurejre zabilježio u slijedećoj varijanti: “Žene neka same ne putuju jedan berid i više, osim sa svojim supruzima ili svojim najbližim rođacima.”

4) Evza’i, Lejs, Malik i Šafija kažu: “Žena može putovati sama, manje od jednog dana običnog pješackog hoda, a duže može samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom.” Ovi se drže Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izreke koju je Muslim zabilježio u svom “Sahihu” preko Ebu-Hurejre u ovoj verziji: “Ženi, koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan, nije dozvoljeno da sama putuje jedan dan običnog pješackog hoda, nego samo sa svojim najbližim rođakom.”

Mišljenja Malika i Šafije ovdje nisu identična. Oni dozvoljavaju da žena može sama otputovati na farz hodočašće Ka’be, bez obzira na razdaljinu putovanja.

5) Sevrija, A’moš, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: “Žena ne može sama putovati tri i više dana hoda, nego samo sa svojim mužem ili svojim najbližim rođakom, dok manju razdaljinu od navedene, može ići i bez navedene pratnje.”

Ovi se učenjaci oslanjaju na hadis koji je zabilježio Ebu-Davud i Ahmed b. Hanbel u svojim hadiskim zbirkama preko Ibni-Omera, koji u prijevodu glasi: “Žena neka ne putuje tri dana pješackog hoda, nego samo sa svojim najbližim rođakom!”

II. da je zabranjeno postiti prve dane Bajrama; Ramazanski bajram je dan nepošćenja i on predstavlja opće veselje muslimana što su uspješno završili post, duhovno se prekalili i Allahovoj naredbi udovoljili, a Hadžijski bajram je dan prinošenja žrtava, dan uživanja i razonode u Allahovim ovozemnim blagodatima koje nije lijepo ignorisati i bojkotovati.

Abdur-Rahman b. Avf rekao je: “Bio sam prisutan, kada je Omer b. Hattab na dan Kurban-bajrama otpočeo program proslave i klanjanje bajram-namaza prije održavanja hutbe, a potom je održao hutbu i kazao: ‘Čuo sam Allahovog Poslanika gdje zabranjuje postiti ova dva dana. Ramazanski bajram je dan i opći praznik muslimana, a Hadžijski bajram je praznik prinošenja žrtava, pa jedite meso svojih žrtava!’”

Navedeni tekst gornje izjave zabilježio je Tirmizija u svojoj hadiskoj zbirci, a i drugi muhadisi u nešto izmijenjenoj verziji.

III. da se poslije obavljenog sabahskog farza, ne klanja nikakvih nafila i

IV. putovati u druga, daleka mjesta radi klanjanja nekog namaza nije dozvoljeno, osim ako se ne radi o svetim, u hadisu navedenim mjestima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْعَمَلِ فِي الصَّلَاةِ

RADNJE U NAMAZU

POTPOMAGANJE RUKOM U ONOME ŠTO POMAŽE OBAVLJANJU NAMAZA

Ibn-Abbas, radijallahu anhumu, rekao je:

“Čovjek se može ispomoći u svom namazu, kojim god hoće od organa svoga tijela.

Ebu-Ishak je, u toku klanjanja, stavio kapu i podigao je (na glavu).

Alija, radijallahu anhu, držao bi dlan na zaglavku svoje lijeve ruke, osim kada bi se počeo ili popravio odjeću.”¹

بَابُ اسْتِعَانَةِ الْيَدِ فِي الصَّلَاةِ

إِذَا كَانَ مِنْ أَمْرِ الصَّلَاةِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْتَعِينُ الرَّجُلُ فِي صَلَاتِهِ مِنْ جَسَدِهِ بِمَا شَاءَ وَوَضَعَ أَبُو إِسْحَاقَ قَلَنْسُوتَهُ فِي الصَّلَاةِ وَرَفَعَهَا وَوَضَعَ عَلَيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَفَّهُ عَلَى رُسْغِهِ الْأَيْسَرِ إِلَّا أَنْ يَحْكَّ جِلْدًا أَوْ يُصْلِحَ ثَوْبًا.

¹ Ibni-Ebi-Šejbe prenosi da se Ebu-Seid Hudri u namazu ponekad oslanjao na svoj štap. Čini se da je to isto radio i Ebu-Zerr.

Ata je rekao: “Drugovi Allahovog Poslanika oslanjali su se u namazu na svoje štapove.”

Amr b. Mejmun imao je bašcu ograđenu koljem i kada bi mu dotužilo stajanje u namazu, on bi se uhvatio za koji najbliži mu kolac i naslonio se na njega.

Šafija kaže da nema štete nasloniti se na zid, dok Hasan Basri to smatra mekruhom (pokudenim aktom), izuzimajući to kod farz-namaza. Ibni-Sirin, konkretno naslanjanje, smatrao je pokudenim postupkom, kako u obaveznom tako i dobrovoljnom namazu, izuzev ako se to čini iz opravdanog razloga: usljed bolesti i slično.

Mudžahid poslove u namazu dijeli na tri vrste:

I. manji poslovi, kao što su: namigivanje, češanje tijela, klimanje glavom, koraćanje od praznine prvog prethodnog reda (safa) i tome slično, što ni u kom slučaju ne kvari namaz.

II. veće poslove, kao namjerno okretanje prsa od kible, što kvari započeti namaz i

III. veliki poslovi učinjeni bilo nehotice ili namjerno, kao hodanje po sobi, izlazak iz džamije i slično, što ima za posljedicu kvarenje namaza. Ovakav namaz treba ponovo klanjati.

U namazu se treba držati što smirenije i pristojnije.

Imam Ahmed je u svom “Musnedu” preko Ibni-Omera zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio nekom čovjeku da se u namazu oslanja na ruku.

Ebu-Davud je u svom “Musnedu” naveo kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka naslonjena pri sjedenju na lijevu ruku, pa mu rekao: ‘Ne sjedi tako! Tako sjede oni koji slute nekoj kazni. Tako klanjaju oni koji su na sebe navukli Božiju mržnju.’”

otpozdravljao, već nam je rekao: ‘U namazu je zauzetost (klanjača učenjem).’”

PRIČAO NAM JE Ibni-Numejr, njemu Ishak b. Mensur Seluli, ovome Hurejm b. Sufjan, prenoseći od A‘meša, on od Ibrahima, ovaj od Alkame, a Alkame od Abdullaha, radijallahu anhu, isto kao gore od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem¹

1200. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njega obavijestio Isa b. Junus, prenoseći od Isma‘ila, on od Harisa b. Šubejla, ovaj od Ebu-Amra Šejbanija. Zejd b. Erkam rekao mi je: “Mi smo stvarno u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u namazu razgovarali. Svaki od nas razgovarao je sa svojim drugom i govorio mu šta mu treba sve dok nije sišao ajet: ‘Ustrajno čuvajte (vršite) sve namaze, a naročito srednji namaz i stojte pred Allahom pokorni, tada nam je naređena šutnja.’”²

شُعْلًا حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ
السُّلُولِيُّ حَدَّثَنَا هُرَيْمٌ بْنُ سُفْيَانَ عَنِ الْأَعْمَشِ
عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
عَنِ النَّبِيِّ ﷺ نَحْوَهُ .

١٢٠٠ . حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عِيسَى
هُوَ ابْنُ يُونُسَ عَنْ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْحَارِثِ بْنِ
شُبَيْلٍ عَنْ أَبِي عَمْرٍو الشَّيْبَانِيِّ قَالَ قَالَ لِي زَيْدُ بْنُ
أَرْقَمَ إِنْ كُنَّا لَتَكَلَّمُ فِي الصَّلَاةِ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ
ﷺ يُكَلِّمُ أَحَدُنَا صَاحِبَهُ بِحَاجَتِهِ حَتَّى نَزَلَتْ
(حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى
وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ) فَأَمَرْنَا بِالسُّكُوتِ .

1 Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, shvatio je neizdrživ pritisak idolopoklonika na muslimane, kao i nemogućnosti Ebu-Taliba da ih zaštiti, pa je dozvolio ashabima da se sele u Etiopiju rekavši: “Selite se u Etiopiju! Tamo ima vladar, kod koga nema nasilja i tamo će vam Allah omogućiti izlaz iz ove vaše teške situacije.” Tako se prva seoba iz Mekke u Etiopiju zbila u redžebu, pete godine poslanstva. Vakidi navodi da su ovi iseljenici išli do mora pješice, a poneko i jašući, a na obali mora uzeli su u zakup lađu za pola zlatnog dinara kojom su sretno prešli u Etiopiju. To je, kaže Vakidija, bila grupa od dvanaest muškaraca i četiri žene i to: Osman b. Affan i njegova supruga Rukajja, a kćerka Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Huzejfe b. Utbe i njegova supruga Sehla, a kćerka Suhejlova, Zubejr b. Avvam, Mus‘ab b. Umejr, Abdurahman b. Avf, Ebu-Seleme b. Abdul-Esed, i njegova supruga Umm-Selema, a kćerka Ebu-Hajseme, Ebu-Sebire b. Ebu-Rehma, Hatib b. Amr, Suhejl b. Bejda, i Abdullah b. Mes‘ud. Neki misle da je to bila grupa od osamdeset dva ili osamdeset tri iseljenika. Poslije nekoliko mjeseci, krivo obaviješteni da su idolopoklonici prešli na islam, oni su se vratili natrag u Mekku. Pošto teror idolopoklonika nije prestajao, oni su opet, u duplo većem broju otišli u Etiopiju. Ova grupa izbjeglica vratila se natrag u vrijeme Muhammedova preseljenja u Medinu. Tako su neki od njih došli u Mekku, a drugi direktno u Medinu.

Iz hadisa se zaključuje:

— međusobno razgovaranje ljudi u namazu bilo je u prvim danima širenja islama dozvoljeno, a kasnije zabranjeno. Jedni teolozi smatraju da je ta zabrana uslijedila pete godine poslanstva, godine kada su se prvi muhadžiri povratili iz Etiopije u Mekku, a drugi da je to bilo iza Hidžre, u godini kada su se iz Etiopije povratili drugi muhadžiri u Medinu i u njoj zatekli Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje radi na spremanju i organiziranju muslimana za odlazak na Bedr.

2 Iz hadisa se razabire:

— ranije dozvoljen, međusobni razgovor ljudi u namazu se zabranjuje. Čovjek stupanjem u namaz, stupa u razgovor sa Allahom i nepristojno je taj razgovor prekidati razgovorom s drugim ljudima,
— naređenje za uredno redovno obavljanje obaveznih namaza.

Tirmizi u svom “Sunenu” navodi kako je Sulejman b. Amir rekao da je čuo Ebu-Umamu gdje kaže da je slušao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kada je na svom Oprosnom hadžu držao govor i rekao: “... bojte se Allaha, klanjajte pet dnevnih namaza, postite mjesec ramazan, od svoje imovine dijelite zekat... pa ćete unići u Džennet.”

Tirmizi je, također, zabilježio da je Ebu-Hurejre rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika gdje kaže: ‘Prvo, za

ŠTA JE MUŠKARCIMA OD TESPIHA I ZAHVALE DOZVOLJENO IZGOVARATI U NAMAZU

1201. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Abdul-Aziz b. Ebu-Hazim, prenoseći od svoga oca, on od Sehla, radijallahu anhu:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je da pomiri članove Benu-Amr b. Avf b. Haris plemena. U tom je nastupilo vrijeme namaza, pa je Bilal došao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i rekao: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao se, pa budi ti svijetu imam?’

‘Hoću’, odgovori on, ‘ako već hoćete.’

Bilal je, potom, proučio ikamet za namaz i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, prođe naprijed i počeo klanjati. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i išao kroz namaske redove, razdvajajući ih sve dok nije stao u prvi namaski red. Svijet je, potom, počeo pljeskati.

‘Da li znate’, upitao je Sehl, ‘šta je to pljeskanje?’

‘To je udaranje ruke o ruku.’

Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije se okretao u namazu. Pošto su ashabi pojačali pljeskanje, on se obazre, kad ono Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u prvom safu. On pokaza Ebu-Bekru (rukom) da ostane na svom mjestu, pa Ebu-Bekr podiže svoje ruke, zahvali Allahu i povрати se natraške iza njega, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prođe naprijed i klanja (sa svijetom).”

بَاب مَا يَجُوزُ مِنَ التَّسْبِيحِ وَالْحَمْدِ فِي الصَّلَاةِ لِلرِّجَالِ

١٢٠١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا
عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ بْنِ
سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّحُ بَيْنَ
بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ بْنِ الْحَارِثِ وَحَانَتِ الصَّلَاةُ
فَجَاءَ بِلَالٌ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ حُبَسَ
النَّبِيُّ ﷺ فَتَوَضَّعَ النَّاسُ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتُمْ فَأَقَامَ بِلَالٌ
الصَّلَاةَ فَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَصَلَّى فَجَاءَ
النَّبِيُّ ﷺ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ يَشْفُقُهَا شَقًّا حَتَّى قَامَ
فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ فَأَخَذَ النَّاسُ بِالتَّصْفِيحِ قَالَ
سَهْلٌ هَلْ تَذَرُونَ مَا التَّصْفِيحُ هُوَ التَّصْفِيحُ وَكَانَ
أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا
أَكْثَرُوا التَّفَتَّ فَإِذَا النَّبِيُّ ﷺ فِي الصَّفِّ فَأَشَارَ إِلَيْهِ
مَكَانَكَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهَ ثُمَّ رَجَعَ
الْقَهْقَرَى وَرَأَاهُ وَتَقَدَّمَ النَّبِيُّ ﷺ فَصَلَّى .

što će čovjek polagati račun na Sudnjem danu od svojih djela, jeste namaz.”

Naređenje da redovno klanja “srednji namaz”, najveći broj ashaba i ranijih učenjaka smatra da se izrazom “srednji namaz” aludira na ikindiju, računajući da je sabah prvi dnevni namaz. Međutim, Džabir b. Abdullah, Mu'az b. Džebel, Ibni-Abbas i teolozi kasnijeg vremena kažu da se pod tim izrazom misli na sabah-namaz. Pored sačuvanih izjava i jedne i druge grupe, posljednji ističu da, dan po islamskom kalendaru počinje zalaskom sunca, i prema tome prvi namaz svakog dana je akšam, drugi jacija, srednji sabah, četvrti podne, a peti, kao zadnji ikindija. Prema tome, pogrešno je i nelogično računati sabah-namaz kao prvi dnevni namaz.

O ONOM KOJI JE IMENOVAO LJUDE,
ODNOSNO KOJI JE U NAMAZU NAZIVAO
SELAM DRUGOM, A ON GA NE ZNA (I NE
ČUJE TOG SELAMA)

1202. PRIČAO NAM JE Amr b. Isa, njemu Ebu-Abdisamed-Abdul-Aziz b. Abdisamed, njemu Husajn b. Abdur-Rahman, prenoseći od Ebi-Vaila, on od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, koji je kazao:

“Mi smo govorili: ‘Pozdrav u namazu (pozdrav ima i u namazu), imenovali lica (meleke) i jedni druge pozdravljali.’”

To je čuo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: “Izgovarajte (u namazu): ‘Pozdravi (i poštovanje), molitve i sva dobra pripadaju Allahu. Neka je na tebe, Vjerovjesniče, spas, Allahova milost i Njegov blagoslov! Neka je spas na nas i na ostale dobre Allahove robove! Očitujem da nema drugog Boga osim Jedinog Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik!’” “Kada budete tako radili, vi ste učinili pozdrav (poštovanje) svakom dobrom Allahovom robu i na nebu i na zemlji.”

PLJESKANJE RUKAMA ČINE ŽENE

1203. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome Zuhri, prenoseći od Ebu-Seleme, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Za muškarce je da izgovaraju: ‘Subhanallah!’, a za žene da pljeskaju.”

بَابُ مَنْ سَمَّى قَوْمًا أَوْ سَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ
عَلَى غَيْرِهِ مُوَاجِهَةً وَهُوَ لَا يَعْلَمُ

١٢٠٢. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَيْسَى حَدَّثَنَا أَبُو عَبْدِ الصَّمَدِ عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا حُصَيْنُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَقُولُ التَّحِيَّةُ فِي الصَّلَاةِ وَنُسَمِّي وَيُسَلِّمُ بَعْضُنَا عَلَى بَعْضٍ فَسَمِعَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ قُولُوا التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَإِنَّكُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِكَ فَقَدْ سَلَّمْتُمْ عَلَى كُلِّ عَبْدٍ لِلَّهِ صَالِحٍ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ .

بَابُ التَّصْفِيقِ لِلنِّسَاءِ

١٢٠٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ .

1204. PRIČAO NAM JE Jahja, njega obavijestio Veki', prenoseći od Sufjana, on od Ebu-Hazima, ovaj od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Za muškarce je da uzviknu: ‘Subhanallah!’, a za žene da udare rukom o ruku.”

O ONOM KOJI SE U TOKU SVOGA NAMAZA VRATIO NATRAŠKE ILI SE POMJERIO NAPRIJED ZBOG NEČEGA

Sehl b. Sa'd je prenio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tako postupio.

1205. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed, njega obavijestio Abdullah, da je Junus rekao, kako je Zuhri izjavio, da ga je izvijestio Enes b. Malik:

“Dok su muslimani bili u ponedjeljak na sabahu (u džamiji) i Ebu-Bekr, radijallahu anhu, klanjao im (kao imam), iznenadio ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, otkrio zastor (na vratima) Aišine sobe i pogledao ih. Ashabi su bili u namaskim redovima i on se nasmiješio. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, povratio se natrag – natraške, misleći da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, hoće da izađe na namaz (kao imam). Muslimani u svom namazu, skoro da su od veselja za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada su ga opazili, htjeli zapasti u iskušenje, pa im je on pokazao rukom da nastave, a potom opet unišao u sobu, spustio zastor i toga dana je preselio na ahiret.”

١٢٠٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ التَّسْبِيحُ لِلرِّجَالِ وَالتَّصْفِيحُ لِلنِّسَاءِ .

بَابُ مَنْ رَجَعَ الْقَهْقَرَى فِي صَلَاتِهِ
أَوْ تَقَدَّمَ بِأَمْرٍ يَنْزِلُ بِهِ

رَوَاهُ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٢٠٥. حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ يُونسُ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي أَنَّهُ بَنُ مَالِكٍ أَنَّ الْمُسْلِمِينَ بَيْنَهُمْ فِي الْفَجْرِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَأَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُصَلِّي بِهِمْ فَفَجَّئَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ كَشَفَ سِتْرَ حُجْرَةِ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَنَظَرَ إِلَيْهِمْ وَهُمْ صُفُوفٌ فَتَبَسَّمَ يَضْحَكُ فَنَكَصَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى عَقْبِيهِ وَظَنَّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُرِيدُ أَنْ يَخْرُجَ إِلَى الصَّلَاةِ وَهُمْ الْمُسْلِمُونَ أَنْ يَفْتَتِنُوا فِي صَلَاتِهِمْ فَرَحًا بِالنَّبِيِّ ﷺ حِينَ رَأَوْهُ فَأَشَارَ بِيَدِهِ أَنْ أَتَمُّوا ثُمَّ دَخَلَ الْحُجْرَةَ وَأَرْخَى السِّتْرَ وَتَوَفَّى ذَلِكَ الْيَوْمَ .

KADA MAJKA ZOVNE SVOJE DIJETE, A ONO U NAMAZU...

1206. Lejs kaže da mu je Dža'fer pričao, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Hurmuza, njemu rekao Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je on čuo da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Jedna žena (ranijih naroda) pozvala je svoga sina dok je on bio u svojoj bogomolji (na molitvi) i viknula:

‘O, Džurejdže!’

‘Allahu moj! Ovdje je moja majka i moja molitva (šta da radim)?’

‘O, Džurejdže!’ – pozvala je ponovno.

‘Allahu moj! Ovdje je moja majka i moja molitva?’

‘O, Džurejdže!’ – opet je viknula.

‘Allahu moj! Tu je moja majka i moja molitva?’

‘Allahu moj!’, rekla je ona (uzviknula), ‘ne umro Džurejdž, dok ne pogledao u lice bludnica!’

U njegov je samostan ponekad navraćala jedna čobanica koja je tu napasala stado. Ona je kasnije rodila, pa je pitana (od susjeda) za dijete (čije je)?

‘Od Džurejdža’ – odgovorila je ona. Potom je Džurejdž izašao iz svoga samostana i upitao:

‘Gdje je ta koja tvrdi da je njeno dijete zaista
i moje?’

‘O, dojenče!’, rekao je Džurejdž. ‘Ko je tvoj otac?’

‘Čuvar stada’ – odgovorilo je ono.”¹

بَابُ إِذَا دَعَتْ الْأُمُّ وَلَدَهَا فِي الصَّلَاةِ

١٢٠٦. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ
عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزٍ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ نَادَتْ امْرَأَةٌ ابْنَهَا
وَهُوَ فِي صَوْمَعَةٍ قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ أُمِّي
وَصَلَاتِي قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي
قَالَتْ يَا جُرَيْجُ قَالَ اللَّهُمَّ أُمِّي وَصَلَاتِي قَالَتْ
اللَّهُمَّ لَا يَمُوتُ جُرَيْجٌ حَتَّى يَنْظُرَ فِي وُجُوهِ
الْيَامِيسِ وَكَانَتْ تَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ رَاعِيَةً تَرْعَى
الْغَنَمَ فَوَلَدَتْ فَقِيلَ لَهَا مَن هَذَا الْوَلَدُ قَالَتْ مِنْ
جُرَيْجٍ نَزَلَ مِنْ صَوْمَعَتِهِ قَالَ جُرَيْجُ أَيْنَ هَذِهِ
الَّتِي تَرْعُمُ أَنَّ وَلَدَهَا لِي قَالَ يَا بَابُوسُ مَنْ أَبُوكَ
قَالَ رَاعِي الْغَنَمِ .

1 Muslim preko Ebu-Hurejre isti slučaj navodi u slijedećoj varijanti: "U nekom samostanu življaše u pobožnosti jedan pobožnjak po imenu Džurejdž. Jednog dana došla mu je majka i viknula ga: 'Džurejdže! Ovdje ti je majka, odazovi se!' On je u to vrijeme bio u molitvi, pa je rekao: 'Allahu moj! Ovdje je sada moja majka i moja molitva! Šta da činim?' Potom je odlučio da ostane u molitvi. Žena je obnovila uzvik po drugi put i viknula: 'Džurejdže! Ovdje je tvoja majka! Javi se!' On je rekao: 'Allahu moj! Ovdje je, eto, moja majka i moja molitva!' Potom je, opet, odlučio da ostane na molitvi. Potom je majka uzviknula: 'Allahu moj! Eto Džurejdža! On je moj sin. Ja sam ga dozivala, ali mi se on nije htio odazvati. Allahu moj! Neka ne umre dok ne vidi lica prostitutki!'"

U samostanu je boravio i neki pastir, a u obližnjem selu jedna žena bludnica sa kojom je pastir imao intimne odnose i ona je rodila muško dijete. Zapitana od mještana, čije je dijete, ona je odgovorila: 'Pobožnjaka iz samostana.'

OTIRANJE PIJESKA DOK JE ČOVJEK U NAMAZU

بَابُ مَسْحِ الْحَصَا فِي الصَّلَاةِ

1207. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Šejban od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, ovaj od Mu'ajkiba da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao jednom čovjeku koji utiraše zemlju kako bi učinio sedždu:

“Ako to radiš, učini to jednim potezom (ruke).”¹

١٢٠٧. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا شَيْبَانُ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُعَيْقِبٌ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فِي الرَّجُلِ يُسَوِّي التُّرَابَ حَيْثُ يَسْجُدُ قَالَ إِنْ كُنْتَ فَاعِلًا فَوَاحِدَةً.

Mještani su došli sa sjekirama i krampama, dozivali pobožnjaka i navaljivali na samostan, ali je on bio u molitvi i nije im se odmah odazvao. Pošto su mještani otpočeli rušiti samostan, on im je izašao i pitao za razlog toga postupka, a oni mu rekoše:

‘Pitaj ovo novorođenče!’

Džurejdž se osmjehnuo, djetesce pogladio rukom po glavi i upitao ga:

‘Ko je tvoj otac?’

‘Moj otac je pastir stada’ – odgovorilo je ono.

Kada su oni čuli odgovor djeteta, rekli su: “Dio bogomolje koji smo srušili, sagradit ćemo ponovo od zlata i srebra.”

‘Ne!’, odgovorio je Džurejdž. ‘Sagradite to od zemlje kako je bilo i prije.’”

Ima hroničara koji su ovu zgodu zabilježili u nešto detaljnijem obliku.

Iz navedene izjave se razabire:

– međusobni razgovor ljudi u samoj molitvi kod ranijih naroda bio je dozvoljen. Muslimanima je to bilo dozvoljeno dok nije došao ajet: “Kumu lillahi kanitîn”, tj. “Stojte pred Allahom skrušeno šuteći!”

Muslimanima nije dozvoljeno ni prekidati započetu molitvu ako bi povikala majka ili neko drugi, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema pokoravanja stvorenjima, ako će se time griješiti prema Allahu!”

Najveći broj učenjaka smatra lijepo i umjesno da se u konkretnom slučaju brže klanja i time skрати vrijeme klanjanja, pa da se što prije na poziv odgovori.

Mudžahida su pitali za čovjeka koga roditelji viknu dok je on još u namazu.

“Odazvat će im se” – odgovorio je Mudžahid.

Od Malika je preneseno: “Sin nije dužan poslušati majku i izostati od kolektivnog klanjanja jacija-namaza u džamiji, ako mu ona to ometa, a ako ga bude odvrćala od borbe na bojnopolju, poslušat će je.”

– pojava natprirodnih djela po molbi Allahu odanih ljudi su rijetka, ali uočena od mnogih ljudi,

– pri iskušenju u odabiranju ovozemnih poslova, treba se, pored svoje lične energije, osloniti i na Božije upućenje,

– poslušnost prema roditeljima je prvostepena dužnost djece. Roditeljski blagoslov ili prokletstvo su ponajčešće kod Allaha primljene želje. Roditelji se moraju poštivati, paziti i izdržavati, pa makar oni bili i nemuslimani. U razgovoru s njima treba biti taktičan i pristojan. Roditeljsku zapovijed treba saslušati bez primjedbe i dosljedno je izvršiti, čuvajući se prijestupa prema drugim ljudima.

Ibni-Abbas je rekao: “Dijete treba posjećivati i grobove svojih roditelja, pa makar oni bili i nemuslimani.”

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– poravnati teren za obavljanje sedžde dok je čovjek još u namazu, dozvoljava se samo jednim potezom ruke. Nevevi u svom komentaru na Muslimov “Sahih” ističe da najveći broj učenjaka to smatra mekruh-činom, jer se time remeti potrebna skrušenost u namazu. Imam Malik u ovom postupku ne vidi nikakav prijestup. U “Telvihi” se navodi da su ashabī svojevremeno poravnali pijesak radi lakšeg obavljanja sedžde jednim potezom ruke. Činiti ovo s više poteza ruke, smatralo se pokudenim činom (mekruh).

Tirmizi u svom “Sunenu” preko Ebu-Zerra navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas stupa u namaz, neka ne poravnava pijesak terena, jer će se time okrenuti od njega Božija milost.”

PROSTIRANJE HALJINE U NAMAZU RADI OBAVLJANJA SEDŽDE

1208. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr, prenoseći od Galiba Kattana, on od Bekra b. Abdullaha, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji kaže:

“Klanjali smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, na velikoj vrućini i kada neko od nas nije bio u mogućnosti da svoje lice spusti na zemlju, prostirao bi svoje haljine i na njima obavio sedždu.”

DOZVOLJENI POKRETI U NAMAZU

1209. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, ovaj od Ebu-Nadra, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Pružala sam svoju nogu prema strani Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dok on klanjaše, i kada bi se spuštao na sedždu gurnuo bi me, i ja bih je povukla, a kada bi ustao na noge, ispružila bih je.”

1210. PRIČAO NAM JE Mahmud, njemu Šebabe, prenoseći od Šu'be, on od Muhammeda b. Zijada, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je on klanjao namaz i rekao:

“Došao mi je šejtan i navaljivaše na mene da bih prekinuo namaz. Allah me učvrstio i zaštitio od njega, te sam ga zgrabio za vrat i već odlučio da ga čvrsto privežem za stup (u džamiji) da ga vidite kada osvanete. Utom sam se sjetio Sulejmanove, sallallahu alejhi ve sellem, dove: ‘Allahu podari mi vlast kakvu neće imati niko poslije mene!’, pa ga je (šejtana) Allah otjerao poniženog i prezrenog.” Nadr b. Šumejl je rekao: “‘Feze‘attuhu’ sa slovom ‘z’,

بَابُ بَسْطِ الثَّوْبِ فِي الصَّلَاةِ لِلْسُّجُودِ

١٢٠٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا بِشْرٌ حَدَّثَنَا غَالِبُ الْقَطَّانُ عَنْ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نَصَلِّي مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي شِدَّةِ الْحَرِّ فَإِذَا لَمْ يَسْتَطِعْ أَحَدُنَا أَنْ يُمَكِّنَ وَجْهَهُ مِنَ الْأَرْضِ بَسَطَ ثَوْبَهُ فَسَجَدَ عَلَيْهِ .

بَابُ مَا يَجُوزُ مِنَ الْعَمَلِ فِي الصَّلَاةِ

١٢٠٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أُمِدُّ رِجْلِي فِي قِبْلَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ يُصَلِّي فَإِذَا سَجَدَ غَمَزَنِي فَرَفَعْتُهَا فَإِذَا قَامَ مَدَدْتُهَا .

١٢١٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى صَلَاةً قَالَ إِنَّ الشَّيْطَانَ عَرَضَ لِي فَشَدَّ عَلَيَّ لِيَقْطَعَ الصَّلَاةَ عَلَيَّ فَأَمَكَّنَنِي اللَّهُ مِنْهُ فَذَعَعْتُهُ وَلَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُوثِقَهُ إِلَى سَارِيَةٍ حَتَّى تُصَبِّحُوا فَتَنْظُرُوا إِلَيْهِ فَذَكَرْتُ قَوْلَ سُلَيْمَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَبِّ (هَبْ لِي مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ مِنْ بَعْدِي) فَرَدَّهُ اللَّهُ خَاسِيًا ثُمَّ قَالَ النَّضْرُ بْنُ

tj. uhvatio sam ga za vrat (zadavio ga), a preneseno je i 'fe de'attuhu' u značenju govora Uzvišenog: 'Jevme jude'uune...' (Na dan kada će se ono odbiti prema Džehennemu). Ispravno je, međutim, 'fede'attuhu' samo je on rekao sa tešdidom na ajnu i tau.¹

KADA JAHACA ŽIVOTINJA POBJEGNE U TOKU KLANJANJA NAMAZA

Katade je rekao: "Ako je klanjaču ugrabljeno haljinče, on će prekinuti namaz i slijediti (tjerati) kradljivca."

1211. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, ovome Ezrek b. Kajs:

"Borili smo se u Ehvazu protiv Hurarija i dok sam bio na obali rijeke, jedan čovjek klanjaše, a u ruci mu uzda njegove jahaće životinje. Potom ga životinja počeo vući, a on je slijediti. Šu'be kaže: 'To je bio Ebu-Berzet-Eslemija.' Tada jedan čovjek od Harurija reče: 'Allahu moj! Kazni ovog starca!' Kada je starac završio (namaz), rekao je: 'Čuo sam vašu izjavu. Ja sam zajedno sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, učestvovao u šest, sedam ili osam vojni, i bio sam svjedok njegovom olakšavanju. Meni je stvarno draže da se vratim (kući) sa svojom jahaćom životinjom, nego da je pustim da se ona vrati sama u svoje prebivalište (staju), a meni učini poteškoću.'"²

شَمِيلٌ فَذَعَتْهُ بِالذَّالِ أَيَّ حَنْقَتُهُ وَفَدَعَتْهُ مِنْ قَوْلِ
اللَّهِ (يَوْمَ يُدْعُونَ) أَيَّ يُدْفَعُونَ وَالصَّوَابُ فَذَعَتْهُ
إِلَّا أَنَّهُ كَذَا قَالَ بِتَشْدِيدِ الْعَيْنِ وَالتَّاءِ .

بَابُ إِذَا انْفَلَتَتِ الدَّابَّةُ فِي الصَّلَاةِ

وَقَالَ قَتَادَةُ إِنْ أَخَذَ ثَوْبُهُ يَتَّبِعُ السَّارِقَ وَيَدْعُ
الصَّلَاةَ .

١٢١١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا
الْأَزْرَقُ بْنُ قَيْسٍ قَالَ كُنَّا بِالْأَهْوَازِ نَقَاتِلُ الْحُرُورِيَّةَ
فَبَيْنَا أَنَا عَلَى جُرْفٍ نَهْرٍ إِذَا رَجُلٌ يُصَلِّي وَإِذَا لَجَأُ دَابَّتِهِ
بِيَدِهِ فَجَعَلَتِ الدَّابَّةُ تُنَارِعُهُ وَجَعَلَ يَتَّبِعُهَا قَالَ شُعْبَةُ
هُوَ أَبُو بَرْزَةَ الْأَسْلَمِيُّ فَجَعَلَ رَجُلٌ مِنَ الْخَوَارِجِ
يَقُولُ اللَّهُمَّ افْعَلْ بِهَذَا الشَّيْخِ فَلَمَّا انْصَرَفَ الشَّيْخُ
قَالَ إِنِّي سَمِعْتُ قَوْلَكُمْ وَإِنِّي غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ سِتَّ غَزَوَاتٍ أَوْ سَبْعَ غَزَوَاتٍ وَثَمَانِيَّ وَشَهِدْتُ
تَبْسِيرَهُ وَإِنِّي إِنْ كُنْتُ أَنْ أُرَاجِعَ مَعَ دَابَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ
مِنْ أَنْ أَدْعَهَا تَرْجِعَ إِلَى مَالِهَا فَيَشُقُّ عَلَيَّ .

1 Iz hadisa se zaključuje:

— manji jednoručni posao ne kvari namaz.

Imam Malik, upitan za slučaj otklanjanja djeteta od vatre, odgovorio je: "Ako se klanjač pri obavljanju toga posla okrene od kible, obnovit će namaz, a ako se ne okrene, nastaviti će preostali dio."

Imama Ahmeda pitali su za namaz čovjeka pred kojim je pala ranije usađena sutra, pa joj se on prikući i jednom rukom ponova usadi.

"Mislim da tu nema štete namazu" – odgovorio je Ahmed.

2 Iz hadisa se zaključuje:

— Ibni-Bettal kaže da su učenjaci jednoglasni u mišljenju da klanjač može prekinuti klanjanje namaza, ako treba uhvatiti jahaću životinju koja hoće da mu pobjegne.

Imam Malik je rekao: "Kada se klanjač boji da će mu jahaća životinja stradati ili nečije dijete u njegovoj blizini, on će prekinuti namaz i tu opasnost otkloniti."

1212. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Junus, prenoseći od Zuhrije, on od Urve:

“Aiša je rekla: ‘Pomračilo se Sunce i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao je na namaz, proučio jednu dugu suru, a potom se sageo na ruku’ i oduljio ga. Zatim je podigao glavu i počeo učiti drugu suru. Poslije činio ruku’, dok ga nije završio, kao i sedždu. To isto je činio i na drugom rekatu, a onda rekao: Pomračenje Sunca i Mjeseca su dva znaka od znakova Allahove moći. Kada god to vidite, klanjajte sve dok to pomračenje ne prestane. Ja sam sada na ovom mjestu vidio sve što mi je obećano, čak sam vidio i htio da uzmem jedan grozd iz Dženneta i to onda kada ste me vidjeli da sam počeo da idem naprijed. Vidio sam i Džehennem, kako mu jedni njegovi dijelovi žderu druge (ključa), i to kada ste me vidjeli da se povlačim natrag. U njemu sam vidio Amra b. Luhajja koji je prvi počeo kipovima žrtvovati desetu žensku devu oteljenu od jedne deve tek poslije devet ranije oteljenih ženskih deva.”

١٢١٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ قَالَ قَالَتْ عَائِشَةُ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَرَأَ سُورَةً طَوِيلَةً ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ ثُمَّ اسْتَفْتَحَ بِسُورَةٍ أُخْرَى ثُمَّ رَكَعَ حَتَّى قَضَاهَا وَسَجَدَ ثُمَّ فَعَلَ ذَلِكَ فِي الثَّانِيَةِ ثُمَّ قَالَ إِنَّهُمَا آيَتَانِ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ فَإِذَا رَأَيْتُمْ ذَلِكَ فَصَلُّوا حَتَّى يُفْرَجَ عَنْكُمْ لَقَدْ رَأَيْتُ فِي مَقَامِي هَذَا كُلَّ شَيْءٍ وَعِدَّتُهُ حَتَّى لَقَدْ رَأَيْتُ أُرِيدُ أَنْ أَخْذَ قِطْفًا مِنَ الْجَنَّةِ حِينَ رَأَيْتُمُونِي جَعَلْتُ أَتَقَدَّمُ وَلَقَدْ رَأَيْتُ جَهَنَّمَ يَحِطُّ بِبَعْضِهَا بَعْضًا حِينَ رَأَيْتُمُونِي تَأَخَّرْتُ وَرَأَيْتُ فِيهَا عَمْرَوَ بْنَ لُحْيٍ وَهُوَ الَّذِي سَيَّبَ السَّوَائِبَ .

Pisac “Sijeri Kebira”, Muhammed, tumačeći navedeni slučaj kod Buharije, kaže: “Ezre b. Kajs vidio je Ebu-Berzea gdje klanjajući drži uzdu svoga konja. Pošto je klanjao dva rekata, ispala mu je uzda iz ruke i konj je krenuo prema kibli. Ebu-Berze ga je dostigao, uhvatio za uzdu i povratio se s konjem natraške na isto mjesto i nastavio klanjati preostala dva rekata namaza.”

Iz izloženog se vidi da je namaz punovažan, bez obzira koliko se klanjač kretao natrag, naprijed, desno ili lijevo samo ako je prsima bio uvijek okrenut prema kibli.

Neke hanefije komentirajući ovaj hadis kažu: “Namaz klanjača je punovažan, ako on ne pređe mjesto na kome je činio prethodnu sedždu, a ako pređe to mjesto, namaz mu je pokvaren.” Drugi učenjaci iste škole kažu: “Namaz je klanjaču punovažan, bez obzira na razdaljinu koju on pređe, ali ne odjednom, nego da poslije svakog koraka malo zastane, vodeći računa da bude stalno okrenut prema kibli. Ebu-Berze ga je dostigao, uhvatio za uzdu i povratio se sa konjem natraške na isto mjesto i nastavio klanjati preostala dva rekata namaza.”

Iz izloženog se vidi da je namaz punovažan, bez obzira koliko se klanjač kretao natrag, naprijed, desno ili lijevo samo ako je prsima bio uvijek okrenut prema kibli.

Neke hanefije komentirajući ovaj hadis kažu: “Namaz klanjača je punovažan, ako on ne pređe mjesto na kome je činio prethodnu sedždu, ako pređe to mjesto, namaz mu je pokvaren.” Drugi učenjaci iste škole kažu: “Namaz je klanjaču punovažan, bez obzira na razdaljinu koju on pređe, ali ne odjednom, nego da poslije svakog koraka malo zastane, vodeći računa da bude stalno okrenut prema kibli. Uzastopno kretanje i koračanje kvare namaz, jer to spada pod pojam činjenja velikog posla.”

IZBACIVANJE PLJUVAČKE I PUHANJE U NAMAZU

Od Abdullaha b. Amra je preneseno:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, puhao je (odhukivao) pri obavljanju sedžde (namaza) za vrijeme pomračenja Sunca.”

1213. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad od Ejžuba, on od Nafija, a ovaj od (Abdullaha) b. Omera, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio pljuvačku na zidu džamije prema kibli, pa se rasrdio na prisutne u džamiji i rekao:

“Pred svakim od vas je Allah, pa kada ko bude u namazu, neka ne pljuje!”, ili je, kaže Ibni-Omer, rekao: “...neka ne hraće!”

Potom je sišao (sa minbere) i obrisao je.

Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, rekao je: “Kada neko od vas hoće da pljune, neka pljune na svoju lijevu stranu!”

1214. PRIČAO NAM JE Muhammed (b. Beššar), njemu Gunder, prenoseći od Šu‘be: “Čuo sam Katadu koji prenosi od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, a Enes od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji kaže:

“Kada je vjernik u namazu, on razgovara sa svojim Gospodarom, pa neka ne pljuje ispred sebe, a ni na svoju desnu stranu, nego samo na lijevu stranu, pod svoje lijevo stopalo.”¹

بَاب مَا يَجُوزُ مِنَ الْبَصَاقِ وَالنَّفْخِ فِي الصَّلَاةِ

وَيَذْكُرُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو نَفَخَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سُجُودِهِ فِي كُسُوفٍ .

١٢١٣. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى نُحَامَةً فِي قِبْلَةِ الْمَسْجِدِ فَتَغَيَّظَ عَلَى أَهْلِ الْمَسْجِدِ وَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَبْلَ أَحَدِكُمْ فَإِذَا كَانَ فِي صَلَاتِهِ فَلَا يَبْزُقَنَّ أَوْ قَالَ لَا يَتَنَحَّمَنَّ ثُمَّ نَزَلَ فَحَتَّهَا بِيَدِهِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا بَزَقَ أَحَدُكُمْ فَلْيَبْزُقْ عَلَى يَسَارِهِ .

١٢١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا كَانَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّهُ يُنَاجِي رَبَّهُ فَلَا يَبْزُقَنَّ بَيْنَ يَدَيْهِ وَلَا عَنْ يَمِينِهِ وَلَكِنْ عَنْ شِمَالِهِ تَحْتَ قَدَمِهِ الْيُسْرَى .

¹ Ebu-Davud je spomenuto puhanje u namazu objasnio riječima Abdullaha b. Omera: “...potom je na zadnjoj svojoj sedždi puhao izgovorivši: ‘Uf, uf!’”

Ovakvu jezičku konstrukciju učenjaci ne smatraju govorom, i ona kao takva ne kvari namaz. Ali, ako bi se slovo “f” izgovorilo udvostručeno i time dobio uzvik “uff!”, namaz je pokvaren i treba ga ponovo klanjati.

PLJESKANJE RUKAMA U NAMAZU IZ NEZNANJA NE KVARI NAMAZ

Ovo je prenio Sehl b. Sa'd, radijallahu anhu, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.²

GOVOR KLANJAČU: "PROĐI NAPRIJED!" ILI "PRIČEKAJ!" – I ON PRIČEKA, NE KVARI NAMAZ

1215. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, njemu Sufjan, prenoseći od Ebu-Hazima, on od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu:

"Svijet je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao vežući donje ogrtače zbog kratkoće, za svoje vratove, pa je ženama rekao: 'Ne dižite glave dok ljudi na sjedenju ne poravne!'"

KLanjač U NAMAZU NE ODGOVARA NA SELAM

1216. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebu-Šejbe, njemu Ibn-Fudajl od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Alkame koji prenosi od Abdullaha b. Mes'uda: "Ja sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio u namazu, nazivao selam i on mi je otpozdravljao. Kada smo se povratili (iz Etiopije), ja sam mu opet nazvao selam, a on mi nije otpozdravio nego rekao: 'U namazu je zauzetost (klanjauća učenjem).'"

بَابُ مَنْ صَفَّقَ جَاهِلًا مِنَ الرِّجَالِ فِي صَلَاتِهِ
لَمْ تَفْسُدْ صَلَاتُهُ

فِيهِ سَهْلُ بْنُ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ إِذَا قِيلَ لِلْمُصَلِّيِ تَقَدَّمَ
أَوْ انْتَظِرْ فَانْتَظَرَ فَلَا بَأْسَ

١٢١٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّاسُ يُصَلُّونَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُمْ عَاقِدُوا أَزْرِهِمْ مِنَ الصَّغَرِ عَلَى رِقَابِهِمْ فَقِيلَ لِلنِّسَاءِ لَا تَرَفَعْنَ رُءُوسَكُمْ حَتَّى يَسْتَوِيَ الرِّجَالُ جُلُوسًا .

بَابُ لَا يَرُدُّ السَّلَامُ فِي الصَّلَاةِ

١٢١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا ابْنُ فَضِيلٍ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ كُنْتُ أَسَلُّمُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ فِي الصَّلَاةِ فَيَرُدُّ عَلَيَّ فَلَمَّا رَجَعْنَا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ وَقَالَ إِنَّ فِي الصَّلَاةِ لَشُغْلًا .

² Navedenim poglavljem, Buharija aludira na ranije hadise u kojima je istaknuto da u slučaju nastale neke neprilike u toku namaza, muškarac upozorava uzvikom: "Subhanallah!", a žena pljeskanjem desne ruke po poledini lijeve.

1217. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, prenoseći od Kesira b. Šinzira, on od Ataa b. Ebi-Rebaha, ovaj od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me jednim svojim poslom (u vezi s vojnomo protiv plemena Benu-Mustalik). Ja sam otišao, posao svršio, vratio se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao mu selam, ali mi on nije otpozdravio. Meni je u srcu bilo teško, pa sam u sebi rekao: ‘Možda se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naljutio na mene što sam to sporo obavio.’ Zatim sam ga opet pozdravio, a on mi nije otpozdravio i u moje srce pade tuga još veća od one prve. Ja sam ga opet pozdravio, a on mi (po završenom namazu) otpozdravi i reče: ‘Omelo me da ti nisam odmah otpozdravio, samo to što sam klanjao (nafilu).’”

“Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem”, kaže Džabir, “tada je bio na svojoj devi (ili konju) okrenut mimo kible.”

DIZANJE RUKU U NAMAZU S RAZLOGOM

1218. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdul-Aziz, prenoseći od Ebu-Hazima, on od Sehla b. Sa'da, radijallahu anhu, koji je kazao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo je da među Benu-Amrom b. Avf (plemenom) u predjelu Kuba'a ima neki nered, pa je on izašao sa nekim od svojih drugova među njih da ih izmiri. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao se tamo, a vrijeme namaza je već nastupilo, pa je Bilal došao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i rekao:

‘Hoćeš li ti da budeš imam svijetu?’

‘Dobro, ako hoćete’ – odgovorio je on.

Bilal je proučio ikamet, a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, prošao je naprijed i izgovorio za svijet početni

۱۲۱۷. حَدَّثَنَا أَبُو مُعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا كَثِيرُ بْنُ شَيْطَرٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَاجَةٍ لَهُ فَانْطَلَقْتُ ثُمَّ رَجَعْتُ وَقَدْ قَضَيْتُهَا فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي مَا اللَّهُ أَعْلَمُ بِهِ فَقُلْتُ فِي نَفْسِي لَعَلَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَجَدَ عَلَيَّ أَنِّي أَبْطَأْتُ عَلَيْهِ ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيَّ فَوَقَعَ فِي قَلْبِي أَشَدُّ مِنَ الْمَرَّةِ الْأُولَى ثُمَّ سَلَّمْتُ عَلَيْهِ فَرَدَّ عَلَيَّ فَقَالَ إِنَّمَا مَنَعَنِي أَنْ أَرُدَّ عَلَيْكَ أَنِّي كُنْتُ أَصْلِي وَكَانَ عَلَيَّ رَاحِلَتِي مُتَوَجِّهًا إِلَى غَيْرِ الْقِبْلَةِ.

بَابُ رَفْعِ الْأَيْدِي فِي الصَّلَاةِ لِأَمْرِ يَنْزِلُ بِهِ

۱۲۱۸. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَلَغَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَّ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ بِقُبَاءٍ كَانُوا بَيْنَهُمْ شَيْءٌ فَخَرَجَ يُصْلِحُ بَيْنَهُمْ فِي أَنْاسٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَحَبَسَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَحَانَتْ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَدْ حَبَسَ وَقَدْ حَانَتْ الصَّلَاةُ فَهَلْ لَكَ أَنْ تَوُمَّ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ فَأَقَامَ بِلَالٌ الصَّلَاةَ وَتَقَدَّمَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ لِلنَّاسِ وَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

namaski tekbir. Utom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao i prolazio kroz safove, stalno ih razdvajajući, dok nije došao u (prvi) saf i svijet je, potom, počeo pljeskati (rukama).

Sehl kaže: 'Et-tasfihu' je isto što i 'et-tasfiku', (pljeskanje rukama).

Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije se dao omesti u namazu. Pošto je svijet mnogo pljeskao, on se ipak okrenuo, kad, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu pokaza (rukom) i naredi da klanja. Ebu-Bekr, radijallahu anhu, tada podiže ruku, zahvali Allahu, a potom se vrati natraške iza njega, dok nije stao u red (saf), a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao naprijed i svijetu klanjao. Pošto je završio namaz, okrenuo se i rekao: 'Ljudi! Šta je vama? Kada vam se što iznenadno u namazu desi, vi plješćete! Pljeskanje je samo za žene. Kome se nešto dogodi u namazu, neka izgovori: 'Subhanallah!' Zatim se okrenu Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i reče: 'Ebu-Bekre! Šta te je omelo, pa ti ne klanja svijetu, kad sam ti to pokazao?'

'Ne dolikuje sinu Ebu-Kuhafetovu da on klanja pred Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem' – odgovori Ebu-Bekr."

PODBOČIVANJE U NAMAZU

1219. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:

"Zabranjeno je u namazu stavljati ruke na bokove."

Hišam i Ebu-Hilal prenijeli su istu izjavu od b. Sirina, on od Ebu-Hurejre, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ يَشُقُّهَا شُقًّا حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيحِ قَالَ سَهْلُ التَّصْفِيحُ هُوَ التَّصْفِيقُ قَالَ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التُّفَّتْ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ بِأَمْرِهِ أَنْ يُصَلِّيَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَهُ فَحَمِدَ اللَّهَ ثُمَّ رَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَأَاهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ وَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ بِالتَّصْفِيحِ إِنَّمَا التَّصْفِيحُ لِلنِّسَاءِ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ ثُمَّ التَّفَّتْ إِلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ لِلنَّاسِ حِينَ أَشْرْتُ إِلَيْكَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ مَا كَانَ يَنْبَغِي لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

بَابُ الْخَضْرِ فِي الصَّلَاةِ

١٢١٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَهَى عَنْ الْخَضْرِ فِي الصَّلَاةِ وَقَالَ هِشَامٌ وَأَبُو هِلَالٍ عَنْ ابْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

1220. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Jahja od Hišama, ovaj od Muhammeda b. Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže:

“Zabranjeno je čovjeku da klanja rukama podbočen.”¹

١٢٢٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يُصَلِّيَ الرَّجُلُ مُخْتَصِرًا.

RAZMIŠLJANJE U NAMAZU

Omer, radijallahu anhu, rekao je:

“Ja opremam svoju vojsku, premda sam u namazu.”²

بَابُ يُفَكِّرُ الرَّجُلُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ
وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنِّي لِأَجْهَزُ جَيْشِي وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ.

1221. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, njemu Revh, a njemu Umer b. Seid, ovome b. Ebi-Mulejke od Ukbe b. Harisa, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, ikindiju. Pošto je predao selam, žurno je ustao i unišao nekoj od svojih supruge. Potom je izašao, i na licima ljudi ugledao čuđenje zbog njegove žurbe, pa je rekao: ‘U namazu sam se sjetio jednog komadića neobrađenog zlata kod nas, pa nisam želio da kod nas omrkne ili zanoći, već sam naredio da se podijeli (onima kojima je potrebno).’”

١٢٢١. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ حَدَّثَنَا رَوْحٌ حَدَّثَنَا عُمَرُ هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ الْعَصْرَ فَلَمَّا سَلَّمَ قَامَ سَرِيعًا دَخَلَ عَلَى بَعْضِ نِسَائِهِ ثُمَّ خَرَجَ وَرَأَى مَا فِي وُجُوهِ الْقَوْمِ مِنْ تَعَجُّبِهِمْ لِسُرْعَتِهِ فَقَالَ ذَكَرْتُ وَأَنَا فِي الصَّلَاةِ تَبْرًا عِنْدَنَا فَكْرِهْتُ أَنْ يُنْسِيَ أَوْ يَبِيتَ عِنْدَنَا فَأَمَرْتُ بِقِسْمَتِهِ.

1 Ebu-Davud sa senedom navodi da je Zijad b. Subejh rekao: “Klanjao sam pokraj Abdullaha b. Omera i bokove podupro rukama, pa mi on reče: ‘Ti od sebe u namazu praviš križ, a to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio.’”

Podbočavanje u namazu smatraju mekruhom Abdullah b. Omer, Ibni-Abbas, Aiša, Ibrahim Nehaija, Mudžahid, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Evza’i.

Zahirije, držeći se doslovnog teksta sadržaja navedenog hadisa, podbočavanje u namazu smatraju strogo zabranjenim činom (haramom).

2 Urve b. Zubejr je izjavio da je Omer rekao: “Ja sam razmišljao o vojnicima hrišćana Bahrejna dok sam bio u namazu.”

Ijad Eš’ari kaže: “Omer je klanjao akšam-namaz, a nije u njemu učio Kur’an, pa je Ebu-Musa primijetio: ‘Ti nisi učio Kur’an?’”

‘Potom mi se’, kaže Ebu-Musa, ‘okrenuo Abdur-Rahman i rekao: To je istina.’ Omer je odmah ustao i ponovo klanjao, a zatim kazao: ‘Ne vrijedi namaz u kome se nije učio Kur’an. Ja sam bio trenutno okupiran mislima o karavani, koju sam ranije spremio u Šam.’”

1222. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Dža'fera, on od A'redža koji je rekao da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, izjavio:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: ‘Kada se uči ezan za namaz, šejtan mu okrene leđa puštajući vjetar, da ne čuje učenje ezana, a kada mujezin ušuti, on se vrati. I kada se počne učiti ikamet, on opet okrene leđa i pošto ga mujezin završi, on se okrene, neprestano stoji uz čovjeka, govoreći mu: Sjeti se toga i toga!, što on nije uopće prije znao, tako da on više i ne zna koliko je klanjao (rekata).’”

Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman kaže: “Kada neko od vas to tako učini, neka na zadnjem sjedenju obavi još dvije (sehvi) sedžde!” Ovo je Ebu-Seleme čuo od Ebu-Hurejre.

1223. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Usman b. Umer, prenoseći od b. Ebi-Zi'ba, on od Seida Makburija koji kaže da je Ebu-Hurejra, radijallahu anhu, rekao:

“Svijet govori da je Ebu-Hurejra mnogo prenio (hadisa)! Potom sam susreo jednog čovjeka i upitao (ga): ‘Šta je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio sinoć na jaciji?’

‘Ne znam’ – odgovorio je on.

‘Nisi joj možda prisustvovao?’ – upitao sam ga.

‘Jesam’ – odgovorio je on.

‘Ali ja znam’, rekao sam, ‘učio je to i to poglavlje.’”

١٢٢٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرٍ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُذِّنَ بِالصَّلَاةِ أَذْبَرَ الشَّيْطَانُ لَهُ ضُرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ التَّأَذِينَ فَإِذَا سَكَتَ الْمُؤَذِّنُ أَقْبَلَ فَإِذَا ثُوبَ أَذْبَرَ فَإِذَا سَكَتَ أَقْبَلَ فَلَا يَزَالُ بِالْمَرْءِ يَقُولُ لَهُ اذْكُرْ مَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى لَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى قَالَ أَبُو سَلَمَةَ ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِذَا فَعَلَ أَحَدُكُمْ ذَلِكَ فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ قَاعِدٌ وَسَمِعَهُ أَبُو سَلَمَةَ مِنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ .

١٢٢٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عَمَرَ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمُقْبَرِيِّ قَالَ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ النَّاسُ أَكْثَرَ أَبُو هُرَيْرَةَ فَلَقِيتُ رَجُلًا فَقُلْتُ بِمَا قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْبَارِحَةَ فِي الْعَتَمَةِ فَقَالَ لَا أَدْرِي فَقُلْتُ لَمْ تَشْهَدْهَا قَالَ بَلَى قُلْتُ لَكِنْ أَنَا أَدْرِي قَرَأَ سُورَةَ كَذَا وَكَذَا .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ السَّهْوِ

ZABORAV U NAMAZU

ZABORAV (U NAMAZU) I USTAJANJE NAKON KLANJANJA DVA REKATA FARZA

بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّهْوِ
إِذَا قَامَ مِنْ رُكْعَتَيِ الْفَرِيضَةِ

1224. PRIČAO NAM JE Abdulah b. Jusuf, njemu Malik b. Enes, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Abdur-Rahmana A'redža, ovaj od Abdullaha b. Buhajne, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je s nama dva rekata jednog namaza (podne ili ikindije) i potom ustao (na treći rekat), ne sjedajući, pa je za njim ustao i prisutni svijet. Kada je završio namaz, mi smo očekivali selam. On je, međutim, prije predavanja selama izgovorio tekbir sjedeći, učinio dvije sedžde i poslije (sjedjenja) predade selam.”¹

١٢٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفٍ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رُكْعَتَيْنِ مِنْ بَعْضِ الصَّلَوَاتِ ثُمَّ قَامَ فَلَمْ يَجْلِسْ فَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ وَنَظَرْنَا تَسْلِيمَهُ كَبَّرَ قَبْلَ التَّسْلِيمِ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ ثُمَّ سَلَّمَ .

1 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— selam nije obavezni sastavni dio namaza. Obavezni završni dio namaza je sjedenje koliko se može proučiti tešehhud. Prema tome, namaz klanjača je punovažan, ako on progovori nešto prije predanog selama ili namaz prekine odmah po proučenom tešehhudu. Ovo je stav Ebu-Hanife.

Za potkrepu svoga stava, hanefije, između brojnih hadisa, navode i slučaj kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo Abdullaha b. Mes'uda za ruku i poučio ga tekstu tešehhuda, a potom mu rekao: “Kada ovaj tekst tešehhuda proučiš, ti si završio namaz, pa ako hoćeš, možeš ustati, a ako hoćeš sjesti, ti sjedi!” Ovaj slučaj zabilježili su u svojim “Musnedima” Ebu-Davud, Ahmed, Ishak, a i Ibni-Hibban u svom “Sahihu”,

— sehvi-sedžda jeste čin zakonom utvrđen i sastoji se od dvostrukog spuštanja lica na zemlju prije predavanja selama, učeći na njoj isto što se uči na redovnoj namaskoj sedždi,

— džematlija u zajedničkom klanjanju čini sehvi-sedždu samo zajednički sa svojim imamom. Pogreška koju u kolektivnom farz-namazu učini džematlija, ne obavezuje ni džematliju, ni imama da čine sehvi-sedždu.

1225. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik od Jahjaa b. Seida, on od Abdur-Rahmana A' redža, ovaj od Abdullaha b. Buhajne, radijallahu anhu:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iza dva obavljena rekata podneva je ustao (na noge) na treći rekat, među kojima nije sjedio. Pošto je (tešehhudom) završio svoj namaz, obavio je opet dvije sedžde, a potom predao selam.”¹

١٢٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ مِنْ اثْنَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ بَعْدَ ذَلِكَ .

1 Sehvi-sedžda se čini zbog izmjene redoslijeda ili ispuštenog vadžib čina u namazu, odnosno zaboravljanja važnog namaskog čina.

Ebu-Hanife, imam Sevri i još poneki njihovi suvremenici smatraju da se ova sedžda obavlja poslije obavljenog selama. Ova praksa prenesena je još od Alije, Sa'da b. Ebu-Vekasa, Ibni-Mes'uda, Ammara, Ibni-Zubejra, Enesa b. Malika, Neha'ija b. Ebu-Lejla i Hasana Basrija. Ovi se drže izjave Zul-Jedejna kako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, potom učinio dvije sedžde, i to sjedeći, poslije obavljenog redovnog namaskog selama.

Tirmizi navodi, da je Ša'bija rekao: “Klanjao nam je Mugire b. Šu'be. Poslije obavljena dva rekata odmah je ustao na noge i svijet uzviknuo: 'Subhanallah!', pa je on s njima to isto izgovorio. Pošto je klanjao preostali dio namaza, predao je selam i potom učinio sjedeći još dvije sedžde. Kasnije im je rekao da je tako klanjao i Allahov Poslanik.”

Brojni hadisi na koje se hanefije oslanjaju navedeni su u priznatim hadiskim zbirkama: “Muslimu”, “Sunenima” Ibni-Madže, Ebu-Davuda, Tirmizi, a Ibni-Huzejme i Tahavi daju im posebno mjesto.

Hanefije priznaju vjerodostojnost izjave Ibni-Buhajne da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, obavio sehvi-sedždu prije selama, ali oni daju prioritet hadisima u kojima je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kako je to ranije izneseno, izričito naredio da se sedžda obavlja poslije obavljenog selama.

Učenjaci malikijske i šafijske škole kažu: “Kada klanjač nešto od namaza slučajno ispusti, učinit će sehvi-sedždu prije selama, a ako je nešto suvišno dodao, učinit će je poslije obavljanja selama.”

Hanbelije smatraju da sehvi-sedždu treba činiti prije selama u onim slučajevima u kojima je to izneseno, i da je izričito naredeno da se sedžda obavlja poslije obavljenog selama.

Učenjaci malikijske i šafijske škole kažu: “Kada klanjač nešto od namaza slučajno ispusti, učinit će sehvi-sedždu prije selama, a ako je nešto suvišno dodao, učinit će je poslije obavljanja selama.”

Hanbelije smatraju da sehvi-sedždu treba činiti prije selama u onim slučajevima u kojima je to tako činio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a poslije obavljenog selama, opet, u onim slučajevima u kojima je on tako činio, dok je u svim drugim slučajevima treba činiti prije selama.

Zahirije smatraju: “Sehvi-sedžda se čini samo u slučajevima farza u kojima je to činio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dok za pogrešku učinjenu u neobaveznim namazima ne čini se sehvi-sedžda.”

Preneseno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio sehvi-sedždu u slijedećih pet slučajeva:

1) kada je zaboravio obaviti sjedenje iza drugog rekata četverorekatnih namaza, kako je prenio u svojoj izjavi Ebu-Buhajne,

2) kada je zaboravio neki vadžib iza drugog rekata, kako je to istakao u svojoj izjavi Zul-Jedejn,

3) kada je zaboravio neki vadžib iza trećeg rekata,

4) kada je jednom prilikom klanjao pet rekata umjesto četiri i

5) kada je posumnjao u pravilno obavljanje redovne namaske sedžde.

Sehvi-sedžda se obavlja zbog ispuštenog vadžiba ili pritvrđenog sunneta. Izgovaranje tekbira pri obavljanju sehvi sedžde je jednoglasno utvrđen propis.

U “Tevdihi” stoji: “Namaski su tekbiri sunnet, izuzev početnog tekbira koji se ubraja u glavne sastavne dijelove namaza.”

Jedna sehvi-sedžda služi za više ispuštenih vadžiba.

Obavljanje sehvi-sedžde hanefije uvrstavaju u vadžib dužnosti klanjača, dok je malikije ubrajaju u sunnete namaza.

KLANJANJE PET REKATA (UMJESTO ČETIRI)

1226. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu prenio Šu'be od Hakema, ovaj od Ibrahima, on od Alkame, a Alkame od Abdullaha, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pet rekata podne-namaza, pa mu je rečeno:

“Je li se to što povećalo u namazu?”

“A što to?” – upitao je on.

“Klanjao si pet rekata” – rekao je Abdullah.

“I Muhammed je, pošto je već bio predao selam, obavio opet dvije sedžde.”²

PREDAVANJE SELAMA ČETVEROREKATNOG NAMAZA NA DVA ILI NA TRI REKATA I OBAVLJANJE DVIJU SEDŽDI POPUT NAMASKE SEDŽDE ILI JOŠ DUŽE

1227. PRIČAO NAM JE Adem, njemu prenio Šu'be od Sa'da b. Ibrahima, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao nam je podne ili ikindiju i predao selam, pa mu je Zul-Jedejn rekao:

‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, da li je li to skraćeni namaz?’

‘Je li istina što on pita?’

‘Da, jest’ – pokazaše (glavom).

بَابُ إِذَا صَلَّى خَمْسًا

١٢٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَلْقَمَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ خَمْسًا فَقِيلَ لَهُ أَزِيدَ فِي الصَّلَاةِ فَقَالَ وَمَا ذَاكَ قَالَ صَلَّيْتُ خَمْسًا فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ مَا سَلَّمَ.

بَابُ إِذَا سَلَّمَ فِي رَكْعَتَيْنِ أَوْ فِي ثَلَاثٍ فَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ مِثْلَ سُجُودِ الصَّلَاةِ أَوْ أَطْوَلَ

١٢٢٧. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ الظُّهْرَ أَوْ الْعَصْرَ فَسَلَّمَ فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْقَصَتْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ أَحَقُّ مَا يَقُولُ قَالُوا نَعَمْ فَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ أُخْرَيْنِ ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ

² Navedeni hadis, pored Buharije, donijeli su u svojim hadiskim zbirkama, u nešto izmijenjenoj varijanti Muslim, Ebu-Davud, Nesai, Tirmizi i Ibni-Madže.

Sadržaj ovog hadisa služi hanefijama kao dokaz da se sehvi-sedžda čini poslije obavljenog selama. Hanefije, potvrđujući svoj stav, navode još i Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu koju Muslim citira u ovoj varijanti: “Kada neko od vas sumnja u ispravnost svoga namaza, neka nastoji ustanoviti učinjenu pogrešku i nastavi klanjanje, potom neka preda selam, a zatim obavi još dvije (sehvi) sedžde.”

Mnogi učenjaci smatraju da ovako dvovrstan postupak Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje da se sehvi-sedžda može punopravno činiti kako prije, tako i poslije obavljenog selama.

Potom je Muhammed klanjao druga dva rekata, a zatim obavio dvije sedžde.”

Sa'd kaže: “Gledao sam Urva b. Zubejra kada je klanjao dva rekata akšama, predao selam i govorio. Potom je klanjao što mu je još ostalo, na koncu učinio dvije (sehvi) sedžde i rekao: ‘Ovako je činio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem’”¹

NEUČENJE TEŠEHHUDA PO OBAVLJENOJ SEHVI-SEDŽDI

Enes i Hasan (Basri) predavali su selam, a nisu (iza sehvi-sedžde) učili tešehhuda. Katade je rekao: “Tešehhud (iza sehvi-sedžde) se ne uči.”²

1228. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik b. Enes, prenoseći od Ejuba b. Temime Sahtijanija, ovaj od Muhammeda b. Sirina, a on opet od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, po obavljanju dva rekata okrenuo, pa mu je Zul-Jedejn rekao:

“Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, je li to namaz skraćen ili si ti što zaboravio?”

قَالَ سَعْدٌ وَرَأَيْتُ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ صَلَّى مِنَ الْمَغْرِبِ رَكَعَتَيْنِ فَسَلَّمَ وَتَكَلَّمَ ثُمَّ صَلَّى مَا بَقِيَ وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَقَالَ هَكَذَا فَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ .

بَاب مَنْ لَمْ يَتَشَهَّدْ فِي سَجْدَتَيْ السُّهُوِ

وَسَلَّمَ أَنَسٌ وَالْحَسَنُ وَلَمْ يَتَشَهَّدَا وَقَالَ قَتَادَةُ لَا يَتَشَهَّدُ .

١٢٢٨ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ أَيُّوبَ بْنِ أَبِي تَمِيمَةَ السَّخْتِيَانِي عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ انْصَرَفَ مِنْ اثْنَتَيْنِ فَقَالَ لَهُ ذُو الْيَدَيْنِ أَقْصَرْتَ الصَّلَاةَ أَمْ نَسِيتَ

1 Svi veliki muhadisi zabilježili su ovaj slučaj u ponešto izmijenjenoj varijanti, a Nesai ga sa senedom donosi ovako: “Allahov Poslanik je jednog dana klanjao, predao selam na dva rekata i krenuo sa mjesta svoga klanjanja, pa ga je sustigao Zuš-Šimalejn i rekao:

‘Allahov Poslaniče, je li to skraćen namaz ili si ti nešto zaboravio?’

‘Namaz nije skraćen, a ni ja nisam ništa zaboravio’ – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

‘Jesi’, rekao mu je Zuš-Šimalejn, ‘tako mi Onoga koji te sa Istinom poslao.’”

2 Po obavljenoj sehvi-sedždi, ne uči se tešehhud po mišljenju Sa'da, Ammara, Ibni-Sirina, Ibni-Ebi-Lejla i još ponekih njihovih suvremenika. Ovi kažu: “Klanjač obavezan sehvi-sedždom, učinit će konkretnu sedždu iza proučenog salavata i iza nje odmah selam predati.”

Enes, Hasan Basri, Ata i Tavus kažu: “Iza obavljene sehvi-sedžde nema tešehhuda, a ni selama.”

Šafija, Ibni-Mes'ud, Sufjan Sevr, Katade, Hakem, Lejs i Hammad smatraju: “Iza obavljene sehvi-sedžde uči se tešehhud, a potom predaje selam.” Ovo mišljenje dijele još Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Ahmed i Ishak.

Ajni iz gornjih stavova daje svoje kompromisno mišljenje i kaže: “Ako se sehvi-sedžda obavi prije učinjenog selama, tešehhud se ne uči, a ako se učini poslije selama, tešehhud treba opet proučiti.” Ovakvo je mišljenje prenošeno još od Malika i imama Ahmeda.

Katade i još neki njegovi suvremenici prenijeli su da su Enes b. Malik i Hasan Basri obavljali sehvi-sedždu iza učinjenog selama i potom odmah ustajali na noge, ne predajući ponovo selam.

Buharija usvaja tekst Katade: “Ne uči se tešehhud. Međutim, poneki muhadisi negaciju ‘ne’, ne navode u svojim varijantama i usvajaju izjavu afirmativnog značenja, tj. ‘Uči se tešehhud’.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitao je: “Je li Zul-Jedejn istinu rekao?”

“Da” – rekli su prisutni.

Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stupio opet u namaz i klanjao druga dva rekata, predao selam, izgovorio tekbir i učinio sehvi-sedždu poput svoje namaske sedžde ili nešto dužu, a potom se digao (sa sedžde).

PRICA O NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Hammad od Seleme b. Alkame, koji je rekao:

“Pitao sam Muhammeda (b. Sirina), ima li u sehvi-sedždi tešehhud?”

“U izjavi Ebu-Hurejre ga nema” – odgovorio je on.³

يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَصَدَقَ
ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ فَقَامَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى اثْنَتَيْنِ أُخْرَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ
فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ حَدَّثَنَا
سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ سَلَمَةَ بْنِ
عَلْقَمَةَ قَالَ قُلْتُ لِمُحَمَّدٍ فِي سَجْدَتِي السَّهْوِ تَشْهَدُ
قَالَ لَيْسَ فِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ .

3 U verziji Ebu-Nu'ajma ističe se da je Muhammed b. Sirin odgovorio Alkami: “Nisam zapamtio od Ebu-Hurejre ništa o učenju tešehhuda, ali ga ja volim učiti.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da je Ibni-Husejn rekao: “Vjerovjesnik nam je klanjao i nešto je u namazu zaboravio, pa je učinio sehvi-sedždu, zatim proučio tešehhud, a potom predao selam.” Ovu izjavu zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama još Tirmizi, Nesai, Hakem i Ibni-Hibban.

“Je li istina što Zuš-Šimalejn (Zul-Jedejn) kaže?” – upitao je Allahov Poslanik.

“Da” – odgovorili su prisutni.

Potom je on sa svijetom klanjao još dva rekata.

Raznolika su mišljenja u pogledu nužnog i neophodnog govora u namazu. Malik, Šafija, Ahmed i Ishak smatraju da je dozvoljeno progovoriti džematliji u samom namazu neophodnu riječ, usmjerenu lično imamu u vezi s ispravljanjem neke učinjene namaske pogreške, kao što je dozvoljena i imamova riječ izgovorena u zaboravu.

Ebu-Omer kaže: “Šafije smatraju da, govor i pozdrav učinjen u namazu u zaboravu, ne kvare namaz.”

Ebu-Hanife smatra da je to sve zabranjeno činiti u namazu.

Primjedba Zul-Jedejna učinjena Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, nije prisutnim pokvarila podnevski farz iz slijedećih razloga:

– Zul-Jedejn i ostali ashabi bili su uvjereni da je konkretni farz stvarno skraćen sa četiri na dva rekata, i da je pri tome Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu, završio namaz,

– pitanje Zul-Jedejna bilo je upravljeno jedino Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, u vezi s pravovaljanjem obavljanjem konkretnog namaza,

– Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi da su prisutni ashabi potrebno sporazumijevanje s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, obavili klimanjem glave, a da nije bilo nikakva razgovora.

Na osnovu još drugih izjava Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ustaljene prakse ashaba, hanefije smatraju da, svaki obični ljudski govor učinjen u namazu i okretanje prsa od kible, kvare namaz i vjernik ga treba u cijelosti ponovo klanjati.

IZGOVARANJE TEKBIRA PRI OBAVLJANJU OBJE SEHVI-SEDŽDE

1229. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu prenio Jezid b. Ibrahim od Muhammeda (b. Sirina), a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je jedan od dvaju podnevnih namaza dva rekata. A ja najviše mislim”, rekao je Muhammed (b. Sirin), “da je to bila ikindija. On je potom, predao selam, zatim stao uz jedan drveni stup u vrhu džamije i na njega stavio ruku. Tu je među ashabima bio i Ebu-Bekr i Omer, radijallahu anhuma, i bojali su se da mu to kažu. Neki od prisutnog svijeta izadoše pitajući se: ‘Je li to namaz skraćen?’ Jedan čovjek koga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nazivaše Zul-Jedejn reče: ‘Jesi li šta zaboravio ili je namaz skraćen?’

‘Nisam ništa zaboravio, a nije ni skraćen’ – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

‘Jesi, zaboravio si’ – dodao je Zul-Jedejn.

Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao još dva rekata, predao selam, izgovorio tekbir i obavio sedždu poput svoje (namaske) sedžde ili nešto dužu. Zatim je digao glavu izgovarajući tekbir, pa ponovo izgovarajući tekbir spustio glavu (na sedždu) i obavio sedždu poput obične namaske sedžde ili nešto dužu, te, izgovarajući tekbir, podigao glavu.”

بَابُ مَنْ يُكَبِّرُ فِي سَجْدَتَيْ السُّهُوِ

١٢٢٩. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ إِحْدَى صَلَاتِي الْعِشِيِّ قَالَ مُحَمَّدٌ وَأَكْثَرُ ظَنِّي الْعَصْرَ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ قَامَ إِلَى خَشَبَةٍ فِي مُقَدِّمِ الْمَسْجِدِ فَوَضَعَ يَدَهُ عَلَيْهَا وَفِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَهَبَا أَنْ يُكَلِّمَاهُ وَخَرَجَ سَرْعَانَ النَّاسِ فَقَالُوا أَقْصَرَتِ الصَّلَاةُ وَرَجُلٌ يَدْعُوهُ النَّبِيُّ ﷺ ذُو الْيَدَيْنِ فَقَالَ أَنْسَيْتَ أَمْ قَصُرْتَ فَقَالَ لَمْ أَنْسَ وَلَمْ تُقْصِرْ قَالَ بَلَى قَدْ نَسَيْتَ فَصَلِّ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ ثُمَّ كَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ ثُمَّ وَضَعَ رَأْسَهُ فَكَبَّرَ فَسَجَدَ مِثْلَ سُجُودِهِ أَوْ أَطْوَلَ ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ وَكَبَّرَ .

1230. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od A' redža, ovaj od Abdullaha b. Buhajne Esdija, štićenika Benu-Abdul Muttaliba da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustao prilikom klanjanja podne (na treći rekat), a trebalo je da sjedne. Pošto je završio namaz, učinio je, prije nego je predao selam, dvije sedžde sjedeći i pri svakoj sedždi izgovarao tekbir. I prisutni su učinili te sedžde na ime onog sjedenja koje je zaboravio (učiniti). U drugom senedu, Lejsa slijedi Ibni-Džurejdž, prenoseći izgovaranje tekbira od Ibni-Šihaba.

DVIJE SEHVI-SEDŽDE ZBOG NEZNANJA KOLIKO SE REKATA KLANJALO: TRI ILI ČETIRI

1231. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, njemu Hišam b. Ebi-Abdullah-Destevai, prenoseći od Jahjaa b. Ebi-Kesira, on od Ebi-Seleme, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Kada se prouči ezan za namaz, šejtan okrene leđa i pušta vjetar da se ne bi čuo taj ezan, a kada se ezan završi, on se okrene licem klanjaču. Kada se počne učiti ikamet za farz-namaz, on se opet okrene leđima (stražnjicom) i, pošto se učenje ikameta završi, on se licem okrene klanjaču i došaptava čovjeku i njegovoj osobi govoreći: 'Sjeti se toga i toga!' Šejtan bi to radio, sve dok on ne zaboravi koliko je rekata klanjao. Pa kada neko od vas ne bude znao koliko je rekata klanjao, tri ili četiri rekata, neka sjedeći učini (dvije) sehvi-sedžde!'"¹

١٢٣٠. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ
ابْنِ شِهَابٍ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ بُحَيْنَةَ
الْأَسَدِيِّ حَلِيفِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ قَامَ فِي صَلَاةِ الظُّهْرِ وَعَلَيْهِ جُلُوسٌ فَلَمَّا أَتَمَّ
صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ فَكَبَّرَ فِي كُلِّ سَجْدَةٍ وَهُوَ
جَالِسٌ قَبْلَ أَنْ يُسَلَّمَ وَسَجَدَهُمَا النَّاسُ مَعَهُ
مَكَانَ مَا نَسِيَ مِنَ الْجُلُوسِ تَابَعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ
ابْنِ شِهَابٍ فِي التَّكْبِيرِ .

بَابُ إِذَا لَمْ يَذْكُرْكُمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَوْ أَرْبَعًا سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ

١٢٣١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ
أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ
أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا نُودِيَ بِالصَّلَاةِ أَدْبَرَ الشَّيْطَانُ
وَلَهُ ضَرَاطٌ حَتَّى لَا يَسْمَعَ الْأَذَانَ فَإِذَا قُضِيَ
الْأَذَانُ أَقْبَلَ فَإِذَا ثَوَّبَ بِهَا أَدْبَرَ فَإِذَا قُضِيَ التَّوْبُّ
أَقْبَلَ حَتَّى يَخْطُرَ بَيْنَ الْمَرْءِ وَنَفْسِهِ يَقُولُ أَذْكَرُ كَذَا
وَكَذَا مَا لَمْ يَكُنْ يَذْكُرُ حَتَّى يَظَلَّ الرَّجُلُ إِنْ يَذْرِي
كَمْ صَلَّى فَإِذَا لَمْ يَذْكُرْ أَحَدُكُمْ كَمْ صَلَّى ثَلَاثًا أَوْ
أَرْبَعًا فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

¹ U navedenom hadisu nije precizirano vrijeme činjenja sehvi-sedžde. Međutim, drugi muhadisi, a naročito Darekutni, sa senedom, zabilježili su slijedeću precizniju Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Kada neko od vas zaboravi i ne zna da li je nešto u toku klanjanja dodao ili oduzeo, neka sjedeći učini sehvi-sedždu, a potom, proučivši tešehhud, preda selam!"

SEHVI-SEDŽDA U OBAVEZNOM I U NEOBAVEZNOM NAMAZU

Ibni-Abbas, radijallahu anhum, činio je dvije sehvi-sedžde poslije svog vitr-namaza.

1232. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada neko od vas ustane da klanja, njemu dođe šejtan i zbuni ga da on ne zna koliko je rekata klanjao, pa kada se nekome od vas to desi, neka sjedeći (na posljednjem sjedenju) učini dvije sehvi-sedžde!”

KADA SE KLANJAČU, DOK JE JOŠ U NAMAZU, NEŠTO KAŽE, PA ON TO SASLUŠA I GESTOM SVOJE RUKE POKAŽE (DA SE SAČEKA)

1233. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb od Amra koji prenosi od Bukejra, a ovaj od Kurejba kako su ga Ibni-Abbas, Misver b. Mahreme i Abdur-Rahman b. Ezher, radijallahu anhum, poslali do Aiše, radijallahu anha, i rekli:

بَابُ السُّهُوِّ فِي الْفَرَضِ وَالْتَّطَوُّعِ

وَسَجَدَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَجْدَتَيْنِ
بَعْدَ وَثْرِهِ .

١٢٣٢ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ
عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ
أَحَدَكُمْ إِذَا قَامَ يُصَلِّي جَاءَ الشَّيْطَانُ فَلَبَسَ عَلَيْهِ
حَتَّى لَا يَدْرِي كَمْ صَلَّى فَإِذَا وَجَدَ ذَلِكَ أَحَدُكُمْ
فَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ وَهُوَ جَالِسٌ .

بَابُ إِذَا كَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي فَأَشَارَ بِيَدِهِ وَاسْتَمَعَ

١٢٣٣ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ
وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ بُكَيْرٍ عَنْ كُرَيْبٍ
أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ وَالْمِسْوَرَةَ بْنَ مَخْرَمَةَ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ
ابْنَ أَزْهَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَرْسَلُوهُ إِلَى عَائِشَةَ

Hanefije se drže izjave Sevbana da se sehvi-sedžda obavlja poslije obavljenog redovnog selama.

Raznoliki su stavovi učenjaka u shvaćanju ovoga hadisa. Hasan Basri i poneki učenjaci ranije generacije kažu: “Kada klanjač sumnja da je nešto dodao ili ispustio, on će učiniti samo sehvi-sedždu.”

Ša‘bi, Evza‘i i mnogi učenjaci ranije generacije smatraju: “Kad klanjač ne zna koliko je klanjao, on će taj namaz ponovo klanjati. I tako će to činiti sve dok ne bude siguran u pravovaljanost svoga namaza.”

Neki od ovih smatraju, da će klanjač takav namaz obnavljati do tri puta, pa ako i u četvrtom obnavljanju posumnja u pravovaljanost broja rekata, neće on namaz više obnavljati, nego će učiniti sehvi-sedždu.

Od Ibni-Omera je preneseno: “Kada ne znam koliko sam rekata klanjao, ja taj namaz ponovo klanjam.”

Drugom prilikom on je opet rekao: “Kada ne znam jesam li klanjao tri ili četiri rekata u četverorekatnog namaza, ja taj namaz obnavljam sve dok ne budem siguran u to koliko sam rekata klanjao.”

Ebu-Hanife prihvata stav Ibni-Omera, a Nevevija opet prenosi, da je Ebu-Hanife rekao: “Ako se klanjaču pojavi sumnja u broj klanjanih rekata prvi put u životu, namaz mu je pokvaren i treba ga obnoviti, a ako je česta i uobičajena pojava, postupit će onako kako mu je po pameti najvjerojatnije da je tačno.”

“Poselami je od nas i pitaj za klanjanje dvaju rekata poslije ikindijskog farza!”

“Mi smo”, reci joj, “obaviješteni da ih ti klanjaš, a obaviješteni smo da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranjivao, dok je Ibni-Abbas opet rekao: ‘Ja sam zbog toga sa Omerom b. Hattabom tukao svijet.’”

“Unišao sam Aiši, radijallahu anha”, kaže Kurejb, “i prenio joj ono radi čega su me poslali.”

“Pitaj”, rekla mi je, “Umm-Selemu!”

Povratio sam se k njima i obavijestio ih o njenom odgovoru. Oni me poslaše do Umm-Seleme radi istog onog, radi čega su me poslali Aiši.

“Umm-Selema, radijallahu anha, odgovorila je:

‘Čula sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje to zabranjuje, a kasnije sam ga vidjela da ih klanja, nakon što je klanjao ikindiju i unišao meni (u sobu), a kod mene bijahu neke ensarije iz plemena Benu-Haram. Ja sam mu poslala jednu sluškinju i rekla joj: ‘Stani pokraj njega i reci mu: Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, Umm-Selema ti kaže:

Čula sam te gdje zabranjuješ klanjanje ova dva rekata, a sada te vidim da ih klanjaš! Pa ako ti on šta pokaže rukom, ti se malo zadrži!’

Djevojka je tako uradila. On je pokazao rukom (da sačeka) i ona je sačekala. Pošto je završio namaz, rekao je: ‘Kćeri Ebu-Umejje, pitala si me za dva rekata (sunneta) poslije obavljenog farza ikindije. Došli su mi ljudi iz Abdul-Kajs plemena i omeli me od klanjanja dvaju rekata (sunneta) poslije podnevnog farza. Ta dva (ispuštena rekata) su, eto, sada ova dva rekata.’”¹

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالُوا اقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنَّا جَمِيعًا
وَسَلِّهَا عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ وَقُلْ لَهَا إِنَّا
أَخْبَرْنَا عَنْكَ أَنَّكَ تُصَلِّيْنَهُمَا وَقَدْ بَلَّغْنَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
نَهَى عَنْهَا وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَكُنْتُ أَضْرِبُ النَّاسَ
مَعَ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ عَنْهَا فَقَالَ كُرَيْبٌ فَدَخَلْتُ
عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَبَلَّغْتُهَا مَا أُرْسَلُونِي
فَقَالَتْ سَلْ أُمَّ سَلَمَةَ فَخَرَجْتُ إِلَيْهِنَّ فَأَخْبَرْتُهُنَّ
بِقَوْلِهَا فَرَدُّونِي إِلَى أُمِّ سَلَمَةَ بِمِثْلِ مَا أُرْسَلُونِي
بِهِ إِلَى عَائِشَةَ فَقَالَتْ أُمُّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْهَى عَنْهَا ثُمَّ رَأَيْتُهُ يُصَلِّيهِمَا
حِينَ صَلَّى الْعَصْرَ ثُمَّ دَخَلَ عَلَيَّ وَعِنْدِي نِسْوَةٌ
مِنْ بَنِي حَرَامٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَرْسَلْتُ إِلَيْهِ الْجَارِيَةَ
فَقُلْتُ قُومِي بِجَنْبِهِ فَقُولِي لَهُ تَقُولُ لَكَ أُمُّ سَلَمَةَ
يَا رَسُولَ اللَّهِ سَمِعْتُكَ تَنْهَى عَنْ هَاتَيْنِ وَارَاكَ
تُصَلِّيهِمَا فَإِنْ أَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخِرِي عَنْهُ فَفَعَلْتُ
الْجَارِيَةُ فَأَشَارَ بِيَدِهِ فَاسْتَأْخَرْتُ عَنْهُ فَلَمَّا انْصَرَفَ
قَالَ يَا بِنْتُ أَبِي أُمَيَّةَ سَأَلْتُ عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ بَعْدَ
الْعَصْرِ وَإِنَّهُ أَتَانِي نَاسٌ مِنْ عَبْدِ الْقَيْسِ فَشَغَلُونِي
عَنِ الرَّكْعَتَيْنِ اللَّتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ فَهُمَا هَاتَانِ .

¹ Tahavi za isti, a možda i drugi slučaj navodi slijedeće: “Mu‘avija je poslan Aiši da je pita za klanjanje dvaju rekata poslije ikindije i ona mu je odgovorila: ‘Nije ih on kod mene klanjao, ali mi je pričala Umm-Selema, da ih je kod nje klanjao.’”

Potom sam bio poslan kod Umm-Seleme i ona mi je rekla: ‘Allahov Poslanik je klanjao ta dva rekata samo jednom kod mene, a više ga nisam nikada vidjela ni prije ni poslije da ih klanja. Kasnije sam mu rekla: Allahov Poslaniče, ona dva rekata što sam te vidjela da ih klanjaš poslije ikindije, nisam te vidjela ni prije ni poslije da ih klanjaš?’

O GESTIKULACIJI U NAMAZU

O njoj je izvijestio Kurejb, prenoseći od Umm-Seleme, radijallahu anha, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1234. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu prenio Ja'kub b. Abdur-Rahman od Ebu-Hazima, ovaj od Saliha b. Sa'da Saidija, radijallahu anhu, kako je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, javljeno da među (članovima) plemena Benu-Amr b. Avf ima nešto (nesloge). Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je sa ljudima da ih izmiri i tamo se zadržao. Vrijeme namaza je nastupilo, pa je Bilal došao Ebu-Bekru, radijallahu anhu, i rekao mu:

“Ebu-Bekre, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao se, a vrijeme je namaza već nastupilo, pa hoćeš li ti da svijetu budeš imam?”

“Da, ako želite” – odgovorio je on.

Bilal je potom proučio ikamet. Ebu-Bekr, radijallahu

بَابُ الْإِشَارَةِ فِي الصَّلَاةِ

قَالَ كُرَيْبٌ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٢٣٤ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ
ابْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي حَازِمٍ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ
السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَلَغَهُ
أَنَّ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ كَانَ بَيْنَهُمْ شَيْءٌ فَخَرَجَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصْلِحُ بَيْنَهُمْ فِي أَنْاسٍ مَعَهُ فَحَبَسَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَحَانَتِ الصَّلَاةُ فَجَاءَ بِلَالٌ إِلَى أَبِي
بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ يَا أَبَا بَكْرٍ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ قَدْ حَبَسَ وَقَدْ حَانَتِ الصَّلَاةُ فَهَلْ لَكَ أَنْ
تَوْمِ النَّاسَ قَالَ نَعَمْ إِنْ شِئْتَ فَأَقَامَ بِلَالٌ وَتَقَدَّمَ
أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ لِلنَّاسِ وَجَاءَ رَسُولُ

“To su bila ona dva rekata koje ja redovno klanjam poslije podnevnog farza. Međutim, dopremljene su mi bile mlade deve, kupljene na ime zekata i ja sam ta dva rekata zaboravio, tako da sam i ikindiju klanjao. Poslije sam ih se sjetio i bilo mi je neprijatno da ih naklanjam u džamiji, a svijet da me gleda. Eto, zato sam ih klanjao kod tebe u sobi.”

Iz hadisa se zaključuje:

- klanjaču je dozvoljeno da čuje tuđi međusobni razgovor, pa i da ga sluša, upućen lično njemu i da na njega reagira gestom kojeg organa tijela,
- za naukom treba tragati, pravilne odgovore tražiti od učenih ljudi lično, pa i preko drugih osoba,
- prije poduzimanja ma kakvog posla, sunnet je posavjetovati se o njemu s drugim iskusnim ljudima. Tako je Kurejb otišao do Umm-Seleme tek kada su mu to drugovi preporučili,
- džematlija može imama pitati za njegov neki neuobičajen postupak u namazu, odnosno mladi može pitati starijeg za neki uopće neuobičajen rad,
- poslije podnevnog farza, klanja se sunnet od dva rekata,
- prioritetni poslovi su oni koji su općenito korisniji, bilo za zajednicu, bilo za pojedinca, i kao takve treba ih neizostavno prve svršavati. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio klanjanje dvorekatnog podnevnog sunneta, a primio delegaciju plemena Abdul-Kajs da bi joj objasnio osnovno učenje islama,
- ko želi klanjača nešto pitati, on će mu stati sa desne strane, a ne ispred ili iza njega. Time se postiže bolja mogućnost za međusobno sporazumijevanje,
- taktičnost i dobra memorija Umm-Seleme,
- dozvoljeno je ženama činiti posjetu ženi, čiji je muž već u kući,
- mekruh je bez nužde približavati se klanjaču,
- vjerovjesnici u ovozemnim poslovima mogu zaboravljati kao i svaki običan čovjek.

anhu, prošao je naprijed, izgovorio za svijet tekbir, a u tom i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dođe i idāše kroz redove sve dok nije stao u prvi red. Svijet je počeo pljeskati rukama, a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije se okretao u namazu. Pošto je svijet sve više pljeskao, on se obazre i ugleda Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokaza mu i naredi da klanja (kao imam), a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, podiže ruke, Allahu zahvali i povrati se natraške iza Vjerovjesnika dok nije stao u (prvi) red. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je naprijed i svijetu klanjao. Kada je završio namaz, okrenuo se svijetu i rekao: “Ljudi, šta vam je? Kada vam se u namazu pojavi nešto neobično, vi plješćete rukama. Pljeskanje je samo za žene. Kome se u toku namaza pojavi nešto neobično, neka uzvikne: ‘Subhanallah!’ i neće ga niko čuti kada izgovori: ‘Subhanallah!’, a da se neće obazrijeti.

Ebu-Bekre, šta te omete, pa ti ne klanja svijetu, kada sam ti to pokazao (rukom)?”

Ebu-Bekr, radijallahu anhu, odgovori: “Ne dolikuje Ibni-Ebi-Kuhafi da klanja ispred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem”

1235. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman, njemu Ibni-Vehb od (Sufjana) Sevrije, prenoseći od Hišama, on od Fatime, a ona od Esme koja kaže: “Unišla sam Aiši, radijallahu anha, a ona klanjaše i bijaše na kijamu. I svijet stajaše.

‘Šta je ovom svijetu?’ – upitala sam.

Ona pokaza glavom prema nebu.

‘Je li to’, upitala sam, ‘neki naročiti znak?’

Ona potvrdi glavom da jeste.”

اللَّهُ ﷻ يَمْشِي فِي الصُّفُوفِ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَأَخَذَ النَّاسُ فِي التَّصْفِيقِ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَا يَلْتَفِتُ فِي صَلَاتِهِ فَلَمَّا أَكْثَرَ النَّاسُ التَّفْتَ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَشَارَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِأَمْرِهِ أَنْ يُصَلِّيَ فَرَفَعَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدَيْهِ فَحَمِدَ اللَّهَ وَرَجَعَ الْقَهْقَرَى وَرَأَاهُ حَتَّى قَامَ فِي الصَّفِّ فَتَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَصَلَّى لِلنَّاسِ فَلَمَّا فَرَغَ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ مَا لَكُمْ حِينَ نَابَكُمْ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ أَخَذْتُمْ فِي التَّصْفِيقِ إِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيَقُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ فَإِنَّهُ لَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ حِينَ يَقُولُ سُبْحَانَ اللَّهِ إِلَّا أَلْتَفَتَ يَا أَبَا بَكْرٍ مَا مَنَعَكَ أَنْ تُصَلِّيَ لِلنَّاسِ حِينَ أَشْرْتُ إِلَيْكَ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا كَانَ يَنْبَغِي لِابْنِ أَبِي قُحَافَةَ أَنْ يُصَلِّيَ بَيْنَ يَدَيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

١٢٣٥ . حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ وَهْبٍ حَدَّثَنَا الثَّوْرِيُّ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَهِيَ تُصَلِّيُ قَائِمَةً وَالنَّاسُ قِيَامٌ فَقُلْتُ مَا شَأْنُ النَّاسِ فَأَشَارَتْ بِرَأْسِهَا إِلَى السَّمَاءِ فَقُلْتُ آيَةٌ فَقَالَتْ بِرَأْسِهَا أَيْ نَعَمْ .

1236. PRIČAO NAM JE Ismail, prenoseći od Malika, on od Hišama, ovaj od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog bolesti, klanjao je u svojoj sobi sjedeći, dok je ostali svijet za njim klanjao stojeći, pa im je on pokazao rukom da i oni sjednu. Pošto je završio namaz, rekao je: ‘Imam je postavljen da se samo za njim povodi, pa kada se on sagne na ruku’, sagnite se i vi, a kada se on podigne, podignite se i vi!’”

١٢٣٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي بَيْتِهِ وَهُوَ شَاكٍ جَالِسًا وَصَلَّى وَرَاءَهُ قَوْمٌ قِيَامًا فَأَشَارَ إِلَيْهِمْ أَنْ اجْلِسُوا فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ إِنَّمَا جُعِلَ الْإِمَامُ لِيُؤْتَمَّ بِهِ فَإِذَا رَكَعَ فَارْكَعُوا وَإِذَا رَفَعَ فَارْفَعُوا.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْجَنَائِزِ DŽENAZA

ŠTA SE PRENOSI O DŽENAZI I ONOME
KOME ZADNJE RIJEČI BUDU:
“LA ILAHE ILLELLAH”

Vehb b. Munebbih je upitan: “Nisu li riječi: ‘La ilahe illellah’, ključ Dženneta?”
“Svakako”, odgovorio je on, “ali nema ključa bez zubaca, pa ako doneseš ključ koji ima zupce, on će ti se otvoriti, u protivnom se neće otvoriti.”¹

1237. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, njemu Mehdi b. Mejmun, ovome Vasil Ahdeb, prenoseći od Ma‘rura b. Suvejda, a on od Ebu-Zerra, radijallahu anhu, koji kaže:
“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Došao mi je izaslanik moga Gospodara i obavijestio me’, ili je rekao ‘i obradovao me, da

بَابُ مَا جَاءَ فِي الْجَنَائِزِ
وَمَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

وَقِيلَ لَوُحِّ بْنِ مُبَيِّهِ أَلَيْسَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِفْتَاحُ
الْجَنَّةِ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ لَيْسَ مِفْتَاحُ إِلَّا لَهُ أَسْنَانٌ فَإِنْ
جِئْتَ بِمِفْتَاحٍ لَهُ أَسْنَانٌ فَتَحَ لَكَ وَإِلَّا لَمْ يُفْتَحْ لَكَ .

١٢٣٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا
مَهْدِيُّ بْنُ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا وَاصِلُ الْأَخْذَبِ عَنْ
الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَتَانِي آتٍ مِنْ رَبِّي فَأَخْبَرَنِي

¹ Puni tekst navedenog hadisa Bejheki preko Mu‘aza b. Džebela navodi u ovoj varijanti: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je Mu‘azu b. Džebel, kada ga je poslao u Jemen, rekao: ‘Ti ideš među sljedbenike objavljene vjere koji će te pitati za ključ Dženneta, pa im ti reci da je to izreka: La ilahe illellah. Ali to je ključ bez zubaca, pa ako ti dodeš sa ključem koji ima zupce, Džennet će ti se otvoriti, u protivnom, on ti se neće otvoriti.’”

Ebu-Nu‘ajm Isfahani kaže da se od spomenutih zubaca misli na vršenje niza islamskih obaveznih dužnosti, na vjerovanje imanskih i vršenje islamskih šartova.

Musliman koji ne vrši dosljedno sve obavezne islamske dužnosti je grješnik i njegov ulazak bez kazne u Džennet ovisi o oprostima njegovih grijeha. U Kur‘anu je rečeno:

“Allah neće oprostiti da mu se pripisuje drug, a ostale grijehe oprostiti će kome bude htio.”

Samo izgovaranje kelimei-šhadeta pred smrt, bez rada drugih po islamu propisanih dužnosti je samo djelimična utješna konačna nagrada za ulazak u Džennet. Po stavu škola ehlišunetskog pravca, u Džennet će konačno unići i najgori grješnici, ali koji su vjerovali u Allaha, dok ibadijje, rafidije i veći broj haridžija imaju suprotan stav.

će onaj od mojih sljedbenika koji umre, a ne bude Allahu činio širka, unići u Džennet.”

“I ako je činio blud i ako je krao?” – upitao sam.

“Makar činio blud i krao” – odgovorio je on.

1238. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, prenoseći od svoga oca, on od A'meša, A'meš je prenio od Abdullaha (b. Mes'uda), radijallahu anhu, slijedeće:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Ko umre, a bude pored Allaha obožavao još nekoga (nešto), unići će u Džehennem.’”

“A ja rekoh: ‘Ko umre, a ne bude (ništa) i nikoga obožavao osim Allaha, uniće će u Džennet.’”

NAREDBA O SLIJEĐENJU DŽENAZA

1239. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Šu'be od Eš'asa, koji je čuo Mu'aviju b. Suvejda b. Mukarrina kako prenosi od Beraa, radijallahu anhu, slijedeće:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio nam je sedmero, a zabranio sedmero. Naredio nam je: slijeđenje dženaza, obilaženje bolesnika, odazivanje pozivaocima (na veselje), pomoć onima kome je učinjena nepravda, održavanje date zakletve, otpozdravljanje i nazdravljanje onome ko kihne; a zabranio nam je: upotrebu srebrenih posuda, zlatnih prstenova, svile, svilenih brokata, laneno-svilenu odjeću i odjeću od brokata.”¹

أَوْ قَالَ بَشَّرَنِي أَنَّهُ مَنْ مَاتَ مِنْ أُمَّتِي لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ قُلْتُ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ قَالَ وَإِنْ زَنَى وَإِنْ سَرَقَ .

١٢٣٨ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا شَقِيقٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ مَاتَ يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ النَّارَ وَقُلْتُ أَنَا مَنْ مَاتَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا دَخَلَ الْجَنَّةَ .

بَابُ الْأَمْرِ بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ

١٢٣٩ . حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْأَشْعَثِ قَالَ سَمِعْتُ مُعَاوِيَةَ بْنَ سُوَيْدٍ بْنِ مِقْرَنٍ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنَا النَّبِيُّ ﷺ بِسَبْعٍ وَنَهَانَا عَنْ سَبْعٍ أَمَرَنَا بِاتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَعِيَادَةِ الْمَرِيضِ وَإِجَابَةِ الدَّاعِي وَنَصْرِ الْمَظْلُومِ وَإِبْرَارِ الْقَسَمِ وَرَدِّ السَّلَامِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَنَهَانَا عَنْ آنِيَةِ الْفِضَّةِ وَخَاتَمِ الذَّهَبِ وَالْحَرِيرِ وَالذِّيْبَاجِ وَالْقَسِيِّ وَالْإِسْتَبْرَقِ .

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- umrlog treba pratiti i biti kod njega dok se ne zakopa. Klanjati dženaze-namaza jeste općobavezna dužnost muslimana.

Davudi kaže: “Pratiti dženazu znači nositi je. To je u prvom redu dužnost rodbine i komšija umrlog.”

Učenjaci hanefijske i šafijske škole smatraju da je bolje da učesnici idu za dženazom, dok Šafije drže da je bolje ići neposredno ispred nosila tabuta. Šafije ovaj stav potkrepljuju hadisom koji donose četiri najpopularnija muhaddisa u svojim “Sahihima” u slijedećoj varijanti: “Salim je prenio od svoga oca: ‘Vidio sam Vjerovjesnika, Ebu-Bekra i Omera gdje idu ispred tabuta dženaze.’”

Ibrahim Neha'i, Sufjan Sevrija, Evza'i, Suvejd b. Gafle, Mesruk, Ebu-Kilabe, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf,

Muhammed i Ishak smatraju da je idenje za tabutom bolje. Preneseno je da su ovog mišljenja bili još halifa Alija, Abdullah b. Mes'ud, Ebu-Derda, Ebu-Umame i Amr b. As. Ovi se oslanjaju na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijed, koju je prenio Ebu-Hurejra, a Ebu-Davud u svojoj zbirci hadisa zabilježio u ovoj varijanti: "Ne slijedite dženazu uz glasno razgovaranje, niti uz upaljenu vatru (baklju)!", a Harun je prenio još: "I ne idite ispred dženaze!"

Sehl b. Sa'd je rekao, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, išao za dženazom, Ebu-Umame kaže, da je Ebu-Seid Hudri pitao halifa Aliju: "Je li bolje ići za dženazom ili ispred nje?"

"Tako mi Allaha, koji je Muhammeda s Istinom poslao, prednost idenja za dženazom nad idenjem ispred dženaze je kao prednost obaveznog namaza nad neobaveznim (nafilom)."

"Je li to", upitao je Ebu-Seleme, "tvoje mišljenje ili si to čuo od Vjerovjesnika?"

Alija se rasrdio i rekao: "Ne, Allaha mi, to sam tako čuo od Vjerovjesnika jednom, dva, tri, pa i sedam puta."

"Ja sam opet vidio", rekao je Ebu-Seid, "Ebu-Bekra i Omera gdje idu ispred dženaze." "Neka im Allah oprosti", rekao je Alija, "a oni su ovo učili od Vjerovjesnika kao i ja. Oni su, tako mi Allaha, dobri ljudi ovog naroda, ali oni nisu voljeli da stješnjaju svijet i da ga guraju, nego su željeli da mu time olakšaju kretanje."

Mesruk je izjavio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Svaki narod doprinosi svoje žrtve. Žrtve mojih sljedbenika su njihovi mrtvaci, pa nosite svoje mrtvace ispred sebe!"

Darekutni navodi da je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, došao Sabit b. Kajs, a unuk Šimasov i rekao da mu je umrla majka kao kršćanka i on bi želio da joj učestvuje u sprovodu.

"Uzjaši na svoju jahaću životinju i idi ispred njenog kovčega podalje, jer tada nećeš biti neposredno s njom!"

Amr b. As rekao je svome sinu Abdullahu: "Budi iza dženaze! Ispred dženaze je mjesto za meleke, a iza nje za ljude."

Hadisi u kojima se spominje da su Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekr i Omer išli ispred dženaze, nisu potpuno cjelovitog seneda i prema tome slabo mogu poslužiti kao argument.

Običi bolesnika jeste sunnet, a neki to smatraju vadžibom. Brojne su izjave Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ashaba prenesene o potrebi obilaska bolesnika. Tirmizi bilježi da je halifa Alija rekao: "Nema muslimana koji posjeti bolesnog muslimana, a da Allah ne pošalje sedamdeset hiljada meleka koji se za njega mole od časa posjete toga dana, pa sve dok se ne smrkne, odnosno, od časa noći pa dok ne svane."

Hakim je zabilježio, da je Abdullah b. Mes'ud rekao:

"Musliman prema muslimanu ima četiri opće dužnosti: da nazdravi kihanje, da se pozvan na veselje odazove, da bolesnog obide i da učestvuje na dženazi umrlom muslimanu."

Buharija je preko Enesa zabilježio: "Vjerovjesnik je obišao jednog dječaka Jevreja koji mu je ponekad činio uslugu."

Hakim iznosi slijedeću izjavu Sa'da b. Ebu-Vekas: "Razbolio sam se u Mekki pa mi je došao Allahov Poslanik, obišao me i stavio svoju ruku na moje čelo."

Ebu-Ejjub je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, posjetio jednog kršćanina koji mu se potužio rekavši: "Allahov Poslaniče, sedam noći nisam zaspao, a niko me nije posjetio!"

"Brate moj! Brate moj!", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. "Strpi se! Izaći ćeš ti iz svoga grijeha kao što si u njega i unišao."

Prema navodima Taberani, Selman je rekao: "Obišao me je Vjerovjesnik i kada je htio izaći rekao mi je: 'Selmane, neka ti Allah otkloni tvoju bolest, oprosti grijehe, ojača vjeru i tvoje tijelo do zadnjeg časa tvoga života (edžela)!'"

Pozvan, prisustvovati veselju muslimanskom jeste sunnet, a ako se radi o vjenčanju, onda je to vadžib-dužnost. Tajbi je rekao: "Kada musliman pozove muslimana na gozbu ili obično veselje, odnosno sijelo, dužnost je odazvati se tome pozivu, ako tu neće biti kakve štete po vjeru, nemoralne igre i svilenog dekora."

Ebu-Lejs je izjavio: "Kada musliman bude pozvan na svadbu (pir), nema štete da istoj prisustvuje, ako će ponude biti halal-hrana i ako izvođenje veselja ne prelazi u grješne postupke."

Najveći broj učenjaka ima slijedeće mišljenje: pozvanom je sunnet prisustvovati na svadbi. Ako pozvani posti dobrovoljni post, on će obavijestiti o tome domaćina. Ako taj domaćin kaže, da je prisustvo potrebno, pozvanik će se tom pozivu odazvati, a kada uniđe i odsjedne u kući zakazanog veselja i osjeti da pošćenje nafile ne izaziva mrzovolju domaćina, tada ne treba prekinuti post, u protivnom treba ga prekinuti i taj dan kasnije napostiti. Solidarno iskazivanje veselja je neophodno.

Zaštititi i ispomoći ugroženog, u granicama vlastite mogućnosti, prvostepena je dužnost svakog muslimana (farz). Buharija i Tirmizi preko Enesa iznose da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pomozi

1240. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu Amr b. Ebu-Seleme od Evza'ija, on od Ibni-Šihaba, kome je prenio Seid b. Musejjeb, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Musliman prema muslimanu ima pet dužnosti: otpozdravljanje, obilaženje bolesnika, slijeđenje dženaze, odazivati se pozivu na priređenom veselju, i nazdraviti onom ko je kihnuo.’”

U drugom senedu, Amra b. Ebu-Selemu slijedi Abdurrezak, koga je obavijestio Ma'mer, a prenio ga je i Seleme od Ukajla.

١٢٤٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ أَبِي سَلَمَةَ
عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ قَالَ
أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ حَقُّ الْمُسْلِمِ
عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ رَدُّ السَّلَامِ وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ
وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ
تَابَعَهُ عَبْدُ الرَّزَّاقِ قَالَ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ وَرَوَاهُ
سَلَامَةُ بْنُ رُوْحٍ عَنْ عُقَيْلٍ .

svoga brata, činio nasilje on, ili se nasilje činilo njemu!”

“Allahov Poslaniče”, upitao je jedan čovjek, “ja pomažem ugroženog, a šta misliš o onom koji čini nasilje? Kako ću takvog pomoći?”

“Spriječi ga i onemogući mu da čini nasilje! To je velika ispomoć” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Muslim je preko Džabira zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: “Neka musliman ispomogne svoga, činio on nasilje drugom ili se ono činilo njemu. Ako je on nasilnik, neka ga sprečava u takvom poslu i to mu je velika pomoć, a ako mu je učinjeno nasilje i nepravda, neka ga zaštiti i pomogne!”

Otpozdravljanje je opća obavezna dužnost, prema mišljenju Malika i Šafije, a osobna pojedinačna obavezna dužnost, prema mišljenju učenjaka Kufe.

Islamski pozdrav sastoji se od izraza: “Es-selamu alejkum!”, što znači: “Spas i mir na vas!”

Po mišljenju hanefija, nazvati selam drugom jeste sunnet, a otpozdraviti jeste farz. Ako iz društva, makar neko otpozdravi, dužnost otpozdravljanja odnosi se i na ostale prisutne osobe.

Čovjeku, dok uči Kur'an, ne treba nazivati selam, a ako mu se selam nazove, on će prekinuti učenje Kur'ana i otpozdraviti.

Muslimanu je zabranjeno služiti se srebrenim i zlatnim priborom i takvim posuđem. Huzejfe je prenio Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “Ne pijte iz zlatne i srebrene posude i ne jedite iz takvih sahana!” Ovdje spadaju pozlaćene i posrebrene mangale, kašike, kozmetički pribor, okviri ogledala i slično što je prevučeno zlatom ili srebrom. Zabrana se odnosi kako na muškarce, tako i na žene. Nošenje zlatnog prstena muškarcu je haram, a srebreni se dozvoljava prema potrebi i nekom opravdanom razlogu.

Enes je rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nosio srebren prsten sa ugrađenim etiopskim draguljem u kome je bilo uklesano: “Muhammedun resulullah”. I ovakav prsten ne treba biti teži od jednog miskala. Prstenove sa urezanim imenom njihova vlasnika, a koji služe na ime pečata, sunnet je da imaju vladari, suci i drugi organi vlasti, a ostalim je bolje da se time ne kite.

Odijevanje svilenim materijalom zabranjeno je samo muškarcima, a ne i ženama.

Ebu-Davud i Ibni-Madže ističu preko Alije da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo komad svilenog platna, stavio ga u desnu, a potom uzeo komadić zlata u lijevu ruku i rekao: “Ovo je oboje zabranjeno nositi mojim sljedbenicima muškarcima.” Ibni-Madže u svom “Sunenu” još navodi: “...a ženama je dozvoljeno”.

ULAŽENJE UMRLOM KOJI JE VEĆ OPREMLJEN U KEFINE

1241, 1242. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed, prenoseći od Abdullaha, njega su obavijestili Ma'mer i Junus, prenoseći od Zuhrija, ovaj od Ebu-Seleme, da je Aiša, radijallahu anha, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekla:

“Ebu-Bekr, radijallahu anhu, krenuo je na konju iz svoga stana u Sunhu. Kad je sjahao i unišao u džamiju, nije svijetu ništa rekao, nego je unišao Aiši, radijallahu anha, namjeravajući do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio već pokriven prugastom odorom. Ebu-Bekr mu je otkrio lice, nageo se iznad njega, poljubio ga, zaplakao i potom rekao: ‘Allahov Poslaniče, oca i majku za tebe bih žrtvovao! Allah ti neće dati dvije smrti. Što se tiče smrti koja ti je propisana, ti si je već okusio (umro).’”

Ebu-Seleme je rekao: “(Abdullah) b. Abbas, radijallahu anha, obavijestio me je, da je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, izašao, a Omer, radijallahu anhu, razgovaraše sa svijetom i Ebu-Bekr (mu) reče: ‘Sjedi!’ Omer se sustegao i on mu opet reče: ‘Sjedi!’ Omer, radijallahu anhu, to ne učini, pa je Ebu-Bekr proučio šehadet i svijet se okrenu njemu, a ostavi Omera. On potom reče: ‘Ko je od vas obožavao Muhammeda, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umro je, a ko je obožavao Allaha, Allah je uistinu živ i on neće umrijeti. Uzvišeni Allah kaže: Muhammed je samo poslanik. Prije njega su bili i prošli mnogi poslanici. Zar biste se vi natrag vratili, ako bi on umro ili bio ubijen! Ko se vrati u idolopoklonstvo, on time neće Allahu ništa naštetiti. Allah će nagraditi zahvalne.’ Tako mi Allaha, kao da svijet nije znao da je Allah objavio ovaj ajet dok ga Ebu-Bekr, radijallahu anhu, nije citirao. Svijet ga je, zatim, od njega prihvatio i nije se mogao čuti više niko, a da ga ne citiraše.”¹

بَابُ الدُّخُولِ عَلَى الْمَيِّتِ بَعْدَ الْمَوْتِ إِذَا أُدْرِجَ فِي أَكْفَانِهِ

١٢٤١-١٢٤٢. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْمَرٌ وَيُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ أَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى فَرَسِهِ مِنْ مَسْكِنِهِ بِالسُّنْحِ حَتَّى نَزَلَ فَدَخَلَ الْمَسْجِدَ فَلَمْ يُكَلِّمْ النَّاسَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَتَيَمَّمُ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُسَجَّى بِبُرْدٍ حَبْرَةٍ فَكَشَفَ عَنْ وَجْهِهِ ثُمَّ أَكَبَّ عَلَيْهِ فَقَبَّلَهُ ثُمَّ بَكَى فَقَالَ يَا أَبَايَ أَنْتَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ لَا يَجْمَعُ اللَّهُ عَلَيْكَ مَوْتَيْنِ أَمَّا الْمَوْتَةُ الَّتِي كُتِبَتْ عَلَيْكَ فَقَدْ مُتَّهَا قَالَ أَبُو سَلَمَةَ فَأَخْبَرَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُكَلِّمُ النَّاسَ فَقَالَ اجْلِسْ فَأَبَى فَقَالَ اجْلِسْ فَأَبَى فَتَشَهَّدَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَالَ إِلَيْهِ النَّاسُ وَتَرَكُوا عُمَرَ فَقَالَ أَمَّا بَعْدُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ يَعْبُدُ مُحَمَّدًا ﷺ فَإِنَّ مُحَمَّدًا ﷺ قَدْ مَاتَ وَمَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى (وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ) إِلَى (الشَّاكِرِينَ) وَاللَّهُ لَكَانَ النَّاسَ لَمْ يَكُونُوا يَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَهَا حَتَّى تَلَاهَا أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَتَلَقَّاهَا مِنْهُ النَّاسُ فَمَا يُسْمَعُ بَشْرٌ إِلَّا يَتْلُوهَا .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

— preporučljivo je umrlom odmah po izdisaju pokriti platnom po licu i duž cijelog tijela,

1243. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba koga je obavijestio Haridže b. Zejd b. Sabit da je Umm-Ala, žena jednog ensarije, koja je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dala zakletvu vjernosti islamu, obavijestila ga kako su se muhadžiri dijelili ensarijama kockom i nama je dopao Usman b. Maz'un. Smjestili smo ga u naše kuće i on se uskoro razbolio i preselio (umro). Kada je bio okupan i zamotan u svoje haljine, ušao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ja rekoh: "Neka je na tebe Allahova milost, Ebu-Saibe (nadimak Usmanov)! Ja svjedočim za tebe, da te Allah učini časnim." Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potom je rekao: "Odakle ti znaš, da ga je Allah učinio časnim?"

"Žrtvovala bih za tebe svoga oca, ko je taj, Allahov Poslaniče, koga Allah uvrštava u časne redove?" – upitala sam. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Što se tiče njega, njemu je smrt već došla. Tako mi Allaha, i ja mu želim svako dobro! Tako mi Allaha, ja sam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ali ne znam šta će se učiniti sa mnom."

١٢٤٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي خَارِجَةُ بْنُ زَيْدِ ابْنِ ثَابِتٍ أَنَّ أُمَّ الْعَلَاءِ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ بَايَعَتِ النَّبِيَّ ﷺ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهُ اقْتَسَمَ الْمُهَاجِرُونَ قُرْعَةً فَطَارَ لَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَظْعُونٍ فَأَنْزَلْنَاهُ فِي أَبْيَاتِنَا فَوَجِعَ وَجَعَهُ الَّذِي تُوُفِّيَ فِيهِ فَلَمَّا تُوُفِّيَ وَغُسِّلَ وَكُفِّنَ فِي أَثْوَابِهِ دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقُلْتُ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْكَ أَبَا السَّائِبِ فَشَهِدَاتِي عَلَيْكَ لَقَدْ أَكْرَمَكَ اللَّهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَمَا يُدْرِيكَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ أَكْرَمَهُ فَقُلْتُ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَمَنْ يُكْرِمُهُ اللَّهُ فَقَالَ أَمَّا هُوَ فَقَدْ جَاءَهُ الْيَقِينُ وَاللَّهُ إِنِّي لَا رَجُو لَهُ الْخَيْرَ وَاللَّهُ مَا أَذْرِي وَأَنَا رَسُولُ اللَّهِ مَا يَفْعَلُ بِي قَالَتْ فَوَاللَّهِ لَا أَزْكِي أَحَدًا بَعْدَهُ أَبَدًا حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ مِثْلَهُ وَقَالَ نَافِعُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عُقَيْلٍ مَا يَفْعَلُ بِهِ وَتَابَعَهُ شُعَيْبٌ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَمَعْمَرٌ.

– dozvoljeno je umrlog poljubiti, izuzev ako je smrt nastupila usljed neke zarazne bolesti. Tirmizi u svom "Sunenu" navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, unišao mrtvom Usmanu b. Maz'unu, nadnio se nad njega, poljubio ga i zaplakao da su mu suze niz obraze tekle.

U "Temhidu" se navodi: "Kada je Usman b. Maz'un umro, Vjerovjesnik mu je otkrio lice, kod njega dugo plakao, poljubio ga među oči, a kada su ga stavili u tabut rekao: 'Blago tebi, Usmane! Tebe materijalna dobra ovoga svijeta nisu zanjela, a niti si ti za njima žudio.'"

– plakati za umrlim je dozvoljeno, ali bez kukanja, naricanja i lelekanja,

– Ebu-Bekr je bio među ashabima popularniji od Omera i najvažnija ličnost svog vremena.

Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je smrt osobe javiti rodbini umrlog, susjedima i poznanicima.

Zajnudin kaže: "Veliki broj uglednih učenjaka smatraju lijepim i pohvalnim činom javiti smrt osobe njenim rođacima, prijateljima i susjedima." Ovo mišljenje dijele i brojni učenjaci hanefijske škole, kao i ostalih ortodoksnih škola.

Pisac "El-Hidaje" ističe: "Dva su stava naših učenjaka o ovom pitanju: jedni smatraju da je mustehab javiti smrt čovjeka njegovim rođacima, poznanicima pa i neznancima, da bi prisustvovali obredu dženaze u što većem broju, dok drugi smatraju da to treba javiti samo neznancima.

Nevevi smatra da je mustehab objaviti smrt čovjeka kako njegovim poznanicima, tako i neznancima.

“Tako mi Allaha”, rekla je Umm-Ala, “poslije toga nisam više ni za koga tvrdila moralno-vjersku čistoću.”¹

PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz, a isto i Lejs. Nafi’ b. Jezid prenosi od Ukajla tekst:

“Šta će se s njim učiniti!”

U drugom senedu, Nafija slijedi Šu’ajb, (u trećem) Amr b. Dinar, (a u četvrtom) Ma’mer.

1244. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder od Šu’be koji je rekao:

“Čuo sam Muhammeda b. Munkedira kako priča, da je čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhumu, da je rekao:

‘Kada mi je otac poginuo, otkrio sam haljinu sa njegova lica i počeo plakati. To su mi svi zabranjivali, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mi zabranjivao. I moja tetka po ocu, Fatima, počela je plakati. Tad Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: Plakala ti ili ne plakala, meleki mu svojim krilima neprestano čine hlad sve dok ga ne podignete (na nosila).”

U drugom senedu Šu’bu slijedi Ibni-Džurejdž koji je rekao:

“Ibnul-Munkedir me je obavijestio da je tako čuo i Džabira, radijallahu anhu.”

١٢٤٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا قُتِلَ أَبِي جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ أَبْكِي وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ وَالنَّبِيُّ ﷺ لَا يَنْهَانِي فَجَعَلْتُ عَمَّتِي فَاطِمَةَ تَبْكِي فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَبْكِينَ أَوْ لَا تَبْكِينَ مَا زَالَتِ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ تَابِعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُنْكَدِرِ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ .

1 Iz hadisa se zaključuje:

- ni za koga ne treba tvrditi da je džennetlija, izuzev ashaba za koje je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tvrdio,
- poštovanje siromaha muhadžira od bogatih ensarija,
- dozvoljeno je unići u prostorije umrlog i prije nego se on okupa i pripremi za klanjanje dženaze,
- dozvoljeno je izvlačiti ili glasati u rješavanju poslova međudruštvenog karaktera,
- umrlog treba lijepim spominjati i dovu mu činiti.

OBAVIJEST RODBINE UMRLOG O SMRTI (NJENOG ČLANA)

بَابُ الرَّجُلِ يَنْعِي إِلَى أَهْلِ أَهْلِيهِ بِنَفْسِهِ

1245. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objavio svijetu smrt Negusa u danu u kome je i umro, izašao na musalu, stao u red sa ashabima i izgovorio četiri tekbira.¹

١٢٤٥. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ خَرَجَ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا.

- ¹ Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, povratio se s Hajbera koncem šeste godine po Hidžri, a u muharemu sedme godine po Hidžri, poslao Negusu Eshametu svoju poslanicu po Amru b. Umejje. Negus je uzeo Muhammedovo pismo, pogledao ga, sišao sa prijestolja, iz svoje skromnosti, a poštovanja prema pismu, sjeo je na zemlju, potom prihvatio islamsko učenje i o tome pisao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Negus je primio islam pred Džaferom b. Ebi-Talibom, a umro je u redžebu, devete godine po Hidžri. Ibni-Mabba je rekao: "Naši učenjaci opće javno oglašavanje smrti čovjeka smatraju mekruhom, a nema štete da se to pojedinačno javi njegovim prijateljima i poznanicima." Ebu-Hanife je rekao: "U ovakvom oglašavanju nema štete." Tirmizija je zabilježio da je Huzejfe kazao: "Kada umrem, ne oglašavajte nikome moju smrt, jer se bojim da to ne pređe u opću obznanu, koju je Vjerovjesnik zabranio." Tirmizija smatra da je to lijep i dobar hadis. On je, također, zabilježio da je Abdullah b. Mes'ud prenio Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: "Klonite se opće obznane smrtnog slučaja, jer je to predislamski običaj." "Ovaj je hadis", kaže Tirmizi, "garib." Nevevi kaže: "Opća javna obznana smrtnog slučaja je zabranjena. To je predislamski običaj po kojem se, prilikom smrti ugledne osobe, slao konjanik po okolnim plemenima, koji bi oglašavao smrt riječima: 'Smrt tog i tog, smrt Arapa!' Tom prilikom su kukali i naricali, nekad zajednički, a nekad pojedinačno. Javljanje smrti čovjeka njegovim rodacima i poznanicima pojedinačno, smatra se preporučljivim činom (mustehabom)." Ibni-Bettal kaže: "Vjerovjesnik je javno u džamiji obznanio smrt Negusa, a potom mu na musali klanjao dženazu u odsutnosti, zbog toga što su ashabi smatrali da je Negus bio nemusliman, pa je kasnije prihvatio učenje islama." — hadis je dokaz da se dženaza ne klanja u džamiji, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, objavio Negusovu smrt u džamiji, a potom izašao sa ashabima na musalu i tamo klanjao dženazu. Ovo je stav Ebu-Hanife. Ovo mišljenje dijele još Malik i Ibni-Ebi-Zi'b. Međutim, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr kažu: "Nema štete obaviti dženaza-namaz u džamiji, ako iza svijeta neće ostati kakvog smeća i prljavštine." Ovi se oslanjaju na slučaj, kako Muslim prenosi, da je Sa'd b. Ebi-Vekas umro i da je Aiša naredila da se on unese u džamiju kako bi mu dženazu mogle klanjati i Vjerovjesnikove supruge. Kasnije je Aiša upitala: "Da li ovaj naš posutpak svijet osuđuje?" "Da" — odgovoreno joj je. "Zar su ashabi zaboravili da Allahov Poslanik nije htio klanjati dženazu Suhejlu b. Bejdu nego samo u džamiji" — rekla je Aiša. Hanefije se drže teksta hadisa navedenog u "Sunenima" Ebu-Davuda i Ibni-Madže, a prenesenog po Ebu-Hurejri: "Ko umrlom klanja dženazu u džamiji, njemu nema ništa od nje." Neki su muhadiši ovaj hadis protumačili: "...nema umrlom nikakve nagrade ni koristi." Izjava Aišina odnosi se, kažu mnogi učenjaci, samo u slučaju padanja kiše, leda ili nekog drugog opravdanog razloga. Klanjanje dženaze van džamije, u svakom slučaju, bolje je i umjesnije; — sunnet je da se džematlije pri klanjanju dženaze poredaju u neparan broj redova iza imama. Tirmizi navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kome klanjaju tri reda ljudi, njemu je zagaranтовan Džennet i oprost grijeha."

Nesai je zabilježio da je Hakem b. Furuh rekao: "Ebul-Mulejn nam je klanjao jednu dženazu i kada smo mislili da će izgovoriti tekbir, on nam se okrenu licem i reče: 'Izravajte svoje redove i dovu lijepo učinite!'"

Ebul-Mulejh je drugom prilikom rekao da mu je Mejmuna, supruga Vjerovjesnika rekla: "Vjerovjesnik mi je kazao da nema umrlog kome klanja dženazu četrdeset ljudi, a da im se zagovor ne primi";

— navedeni hadis je dokaz za Šafiju i Ahmeda koji dozvoljavaju klanjanje dženaze odsutnom mrtvacu.

Nevevi kaže: "Ako je tijelo umrlog u samom gradu — naselju, dženazu nije dozvoljeno klanjati, nego u njegovu prisustvu."

U "Rafi'iji" stoji: "Potrebno je da između mrtvaca i imama džemata ne bude razdaljina veća od dvije do tri stotine aršina."

Hattabi kaže: "Negus je primio Muhammedovo poslanstvo i bio musliman, ali je to krio od svojih sugrađana i podanika. Kada musliman umre, dužnost je ostalih muslimana da mu klanjaju dženazu, izuzev ako se umrli nalazi među nemuslimanima, gdje nema nikog ko bi znao i umio klanjati dženazu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kao Vjerovjesnik je bio najdostojniji da obavi dženazu Negusu, pa makar i u odsutnosti."

Prema tome, muslimana koji umre u nekom naselju i tu mu se obavi dženaza, ostali muslimani u drugom naselju ne mogu mu, kao odsutnom mrtvacu, opet posebno klanjati. Ali, ako se zna da mu se dženaza, zbog nekih razloga, nije klanjala, sunnet je, prema Šafijinom shvatanju, da mu se dženaza klanja u njegovoj odsutnosti. Klanjanje dženaze se, u ovom slučaju, ne izostavlja zbog ma kolike razdaljine, između grada džemata i odsutnog umrlog. Kada se ovakvom mrtvacu klanja dženaza, imam se sa džematom okrene prema kibli, bez obzira na stranu i položaj grada u kome se umrli stvarno nalazi.

Neki učenjaci obavljanje ovakve dženaze smatraju mekruhom i tvrde da je klanjanje dženaze Negusu bilo dozvoljeno samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, kao Allahovom Poslaniku. Šafije i hambelije smatraju da je ovaj postupak bio, kao čitav Vjerovjesnikov rad, pouka drugim i suvišno ga je drugačije interpretirati.

Ibni-Hibban u svom "Sahihu" preko Imrana b. Husajna navodi: "Vjerovjesnik je rekao: 'Vaš brat Negus je umro, ustajte i klanjajte mu dženazu!' Potom je Allahov Poslanik ustao, ashabi se na musali poredali iza njega i on je izgovorio četiri tekbira. Ashabi nisu ni pretpostavljali da je tijelo Negusa bilo predloženo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem."

Drugi rezonuju: "Ovo je slučaj nužde. Negus je umro u zemlji gdje mu nije imao ko klanjati dženazu i zbog toga mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu u Medini. Na ovu činjenicu upućuje nas to, što Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovakvu dženazu nije klanjao brojnim ashabima koji su umirali u drugim gradovima i bojištima."

Historičari su, međutim, zabilježili još slijedeći slučaj:

Vakidi u svom "Kitabul-Megazi" navodi: "Kada su se muslimani na Mu'ti sukobili sa neprijateljem, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je na minber. Prepreke zemaljske razdaljine su mu bile otklonjene i on je, promatrajući bojište, rekao: 'Zastavu je držao Zejd b. Haris i borio se dok nije poginuo.' Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem", ističe Vakidi, "klanjao mu je dženazu, učinio da su mu razdaljine bile otklonjene i on je, promatrajući bojište, rekao: 'Zastavu je držao Zejd b. Haris i borio se dok nije poginuo.' Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem," ističe Vakidi, "klanjao je dženazu, učinio dovu i rekao: 'Tražite mu Allahov oprost! On je već unišao u Džennet.'

'Zastavu je potom uzео', rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'Džafer b. Ebi-Talib, nastavio borbu dok nije poginuo', pa je i njemu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu, dovu učinio i rekao: 'Tražite mu Allahov oprost, a on je već unišao u Džennet i po njemu se, kao na krilima, šee kuda god hoće.'"

Ovo su slučajevi preneseni bez cjelovitog seneda, a take izjave, kažu hanefije, nisu dovoljan argument za njihovu praktičnu primjenu u obredu.

Ibni-Ebu-Muhammed je izjavio: "Kada se sazna, da se neko utopio ili da je ubijen ili da ga je pojela divlja zvjerka i od njega nema nikakva traga ni ostatka tijela, takvom će se klanjati dženaza analogono dženazi Negusa."

Ibni-Habib i Ibni-Abdul-Berr kažu: "Većina pravnika smatra da je Muhammedovo klanjanje dženaze Negusu bilo samo njemu, kao Allahovom Poslaniku, dozvoljeno i da, prema tome, gornja analogija nije ispravna." Neki kažu da je odsutnom mrtvacu klanjanje dženaze dozvoljeno samo u danu njegove smrti.

Hasan Basri je rekao: "Takvom umrlom učinit će se samo dova, a dženaza mu se neće klanjati";

— dženaza ima četiri tekbira, što se i praktikira. Ibni-Ebi-Lejla smatraše da dženaza ima pet tekbira, dok neki smatrahu da ima najviše sedam, a najmanje tri.

Od imama Ahmeda preneseno je: "U dženazi se ne smanjuju tekbiri ispod četiri, a ne dodaju iznad sedam."

Ibni-Mes'ud, Zejd b. Erkam b. Huzejfe b. Jeman prihvaćaju mišljenje da dženaza ima pet tekbira.

1246. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis, ovome prenio Ejjub od Humejda b. Hilala, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: ‘Zastavu (u bici na Mu'ti) držao je Zejd (b. Haris) i on je poginuo, potom ju je preuzeo Dža'fer (b. Ebi-Talib), pa je poginuo, zatim ju je preuzeo Abdullah (b. Revaha), pa je i on poginuo.’ Oči Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, suzile su (plakao je). Tada je zastavu uzeo Halid b. Velid bez ičijeg ovlašćenja za komandovanje i izvojevao pobjedu.”¹

١٢٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ مُهَيْدِ بْنِ هِلَالٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَخَذَ الرَّايَةَ زَيْدٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا جَعْفَرٌ فَأُصِيبَ ثُمَّ أَخَذَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ فَأُصِيبَ وَإِنْ عَيْنِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَتَذَرِفَانِ ثُمَّ أَخَذَهَا خَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ مِنْ غَيْرِ إِمْرَةٍ فَفُتِحَ لَهُ .

¹ U džumadel-evvelu, osme godine po Hidžri, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je jednu vojnu jedinicu od tri hiljade ljudi na Mu'tu pod rukovodstvom Zejda b. Harisa i rekao: “Ako Zejd pogine, rukovodstvo će preuzeti Dža'fer b. Ebi-Talib, a ako i on pogine komandu će preuzeti Abdullah b. Revaha.” U otvorenoj borbi Zejd je poginuo, a zastavu je uzeo Dža'fer, a kada je i on poginuo, zastavu je preuzeo Abdullah b. Revaha. Pošto je i ovaj poginuo, komandu je preuzeo, po vlastitom nahodanju, Halid b. Velid i izvojevao pobjedu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa minbera svoje džamije u Medini, objavio je redosljed smrti navedenih vojskovođa, kao i Halidovu pobjedu, prije nego se iko povratio sa bojišta.

Buharija navodi riječi Ibni-Omera: “Tražili smo Dža'fera b. Ebi-Taliba i pronašli ga među ubijenim, sa sedamdest i nekoliko rana po tijelu od uboda kopalja i strijela.”

Iz hadisa se zaključuje:

- Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svijet u Medini tačno je obavijestio o zbivanju na Mu'ti,
- biti milostiv prema drugima jeste pohvalna osobina dobrih ljudi,
- dozvoljeno je u nuždi, samoinicijativno preuzimanje rukovodstva u zajednici, bez ovlašćenja nadležnog organa, ako tu ima izgleda za uspjeh u radu. To je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kasnije potpuno odobrio. Isto tako, sudrug umrlog druga u pustinji ili na putovanju, dužan je čuvati ostavštinu umrlog druga i predati je njegovim nasljednicima, iako umrli drug to nije rekao,
- opunomoćstvo i naređenje nadležnih, treba dosljedno izvršavati.

OBAVIJEST O KLANJANJU DŽENAZE

Ebu-Rafi' je prenio od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, izjavu:

“Vjerovjesnik je rekao: ‘Zašto me niste obavijestili?’”²

1247. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu prenio Ebu-Mu'avija od Ebi-Ishaka Šejbanija, on od Ša'bija, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji kaže:

“Umro je neki čovjek koga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prethodno obilazio. Umro je noću, pa su ga i zakopali noću. I ujutro su obavijestili (Allahovog Poslanika) o tome, i on reče: ‘Šta vas je omelo, pa da mi niste odmah javili?’ ‘Bila je noć’, odgovoriše, ‘i tama, pa nismo željeli da ti pravimo poteškoću.’

On je, potom, otišao na mjesto gdje je grob i umrlom klanjao dženazu.”³

بَابُ الْإِذْنِ بِالْجَنَازَةِ

وَقَالَ أَبُو رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَلَا أَذُنْتُمُونِي .

١٢٤٧ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ أَخْبَرَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَاتَ إِنْسَانٌ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُهُ فَمَاتَ بِاللَّيْلِ فَدَفَنُوهُ لَيْلًا فَلَمَّا أَصْبَحَ أَخْبَرُوهُ فَقَالَ مَا مَنَعَكُمْ أَنْ تُعَلِّمُونِي قَالُوا كَانَ اللَّيْلُ فَكَرِهْنَا وَكَانَتْ ظُلُمَةٌ أَنْ نَشُقَّ عَلَيْكَ فَاتَى قَبْرَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ .

2 Drugi muhaddisi naveli su da je Ebu-Hurejre rekao: “Jedan čovjek, odnosno žena, mela je Vjerovjesnikovu džamiju i umrla. Kasnije je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pitao za nju i ashabi su mu rekli da je ta osoba umrla.

‘Što me niste o tome obavijestili?’ – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

‘Pokažite mi njegov, odnosno njen, grob!’

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom je otišao na njegov, odnosno njen grob i tamo klanjao dženazu.”

3 Pod izrazom “neki čovjek”, misli se na Talhu b. Bera, a unuka Umejrova koji je sam predložio na izdisaju da po noći ne zovu Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, na njegovu dženazu, jer bi ga Jevreji mogli ubiti. Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, nije bilo javljeno za njegovu dženazu i on je sutradan, čim je svanulo, otišao do groba Talhe, a ashabi se poredali iza njega i on mu je tako klanjao dženazu. Muslim navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, otišao dok je Talhin grob bio još svjež. Šejbani ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, otišao nakon dvije noći po sahrani, a Bejheki da je to bilo nakon tri noći po izvršenoj sahrani.

Iz hadisa se zaključuje:

- bolesnika treba posjećivati i oraspoložiti ga,
- dozvoljeno je umrlog sahraniti noću,
- dozvoljeno je pojedinačno obavještenje poznanika o vremenu klanjanja dženaze umrlog,
- klanjanje dženaze i sahranu ne treba bez razloga odugovlačiti, a pogotovo, ako se smrt stvarno ustanovi,
- dozvoljeno je klanjati dženazu, zakopanom na njegovom grobu.

Tirmizi ističe da je ovo stav ashaba i najvećeg broja ranijih učenjaka.

Ovo je stav Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Neki su ashabi i učeni ljudi smatrali da se dženaza zakopanoj osobi ne može na grobu klanjati. Ovo je stav Malika b. Enesa.

Abdullah b. Mubarek je rekao: “Ako je mrtvac zakopan, a dženaza mu nije klanjana, klanjat će mu se nad zagrnutim grobom.”

ODLIKA ONIH KOJIMA UMRE DIJETE, PA SE NADAJU ALLAHOVOJ NAGRADI

A Uzvišeni Allah je rekao: “Obraduj strpljive!”

بَابُ فَضْلِ مَنْ مَاتَ لَهُ وَلَدٌ فَأَحْتَسِبَ

وَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ).

1248. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma‘mer, njemu Abdul-Varis kome je prenio Abdul-Aziz od Enesa, radijallahu anhu, slijedeće:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Nema nijednog muslimana kome je umrlo troje maloljetne djece, a da ga Allah, iz Svoje milosti prema toj djeci, neće uvesti u Džennet.’”¹

١٢٤٨. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا مِنْ نَاسٍ مِنْ مُسْلِمٍ يَتَوَفَّى لَهُ ثَلَاثٌ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ.

Ahmed i Ishak smatrali su da se takvom mrtvacu dženaza može klanjati u razdoblju od jednog mjeseca po izvršenoj sahrani.

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Ako je mrtvac zakopan, a dženaza mu nije klanjana, klanjat će mu se nad zagrnutim grobom, ne vadeći mrtvaca iz njega. Dženaza ovakvom mrtvacu može se klanjati sve dok se ne smatra da mu se tijelo počelo raspadati.” Ovako je navedeno i u “Mebutu”. Ako se sumnja da li je čitavo tijelo, dženaza se ne može klanjati. Ovo mišljenje dijele još Šafi‘a, Ahmed, Aiša, Ibni-Sirin i Evza‘i.

Za punopravnost klanjanja ovakve dženaze po najispravnijem mišljenju, uvjet je da je umrli okupan prije sahrane. Međutim, Ibni-Sem‘a je prenio mišljenje imama Muhammeda da prethodno kupanje u ovom slučaju nije uvjet za pravovaljanost dženaze.

Najveći broj učenjaka hanefijske pravne škole smatra da se ovakva dženaza može klanjati, ukoliko se, po mišljenju vještaka, tijelo umrlog nije već nadulo. U protivnom, dženaza se ne može klanjati, pa ni onda, kada se samo sumnja u nadutost tijela.

Ebu-Jusuf smatra da se zakopanom, bez obavljene dženaze, može dženaza klanjati u roku od tri dana po sahrani.

¹ Malik u “Muvettau” navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Muslimanu kome umre troje djece i on to strpljivo podnosi, računajući na Allahovu nagradu, ona će mu biti štit od paklene vatre.” Potom je jedna žena rekla: “Ili dvoje?”

“Pa i dvoje” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Neki muhaddisi navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ko dođe pred Allaha sa šest izvršavanih poslova, bit će zaštićen od Džehennema i uveden u Džennet; izgovaranje: ‘Subhanallah!’, ‘Velhamdulillah!’, ‘La ilahe illellah!’, ‘Allahu ekber!’ i strpljivo podnosi smrt maloljetnog svog djeteta, računajući na Božiju nagradu.”

Cijeli tekst prijevoda gore spomenutog ajeta kod Buharije glasi: “Obraduj strpljive, one koji, kada ih zadesi kakva nesreća kažu: ‘Mi smo Božiji i Njemu ćemo se konačno svi vratiti.’”

Iz hadisa se zaključuje:

– velika Božija naklonost prema maloljetnoj djeci i njihovim strpljivim roditeljima;

Ebu-Davud u svom “Sunenu” donosi preko Aiše, radijallahu anha: “Vjerovjesnik je išao jednom ensarijskom djetetu da klanja dženazu, pa mu je Aiša kasnije rekla:

‘Blago njemu! To je ptičica od džennetskih ptičica. Ono nije čulo zla niti za njega znalo.’

‘Aiša’, rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ‘zar ne znaš da je Allah stvorio Džennet i odredio mu njegovo stanovništvo dok je ono bilo još u kičmama svojih predaka, a stvorio je i Džehennem njegovog svakog stanovnika, dok je on bio još u kičmi svoga pretka’”;

– mnogi teolozi smatraju da ovdje spadaju i djeca nemuslimana, jer ona nisu odgovorna za stranputicu svojih roditelja. U Kur’anu je rečeno: “Niko ničiji teret neće snositi.”

Muhaddisi su zabilježili da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, držeći jedan govor rekao: “Allah mi je naredio da vam saopćim:

‘Allah je sve svoje robove stvorio u monoteističkoj vjeri islamu. Potom im dođe šejtan i odvrati ih od

1249. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu‘be od Abdur-Rahmana b. Asbehanija, ovaj od Zekvana, on od Ebu-Seida, radijallahu anhu, da su neke žene rekle Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: “Odredi nam dan! (zasebno u kojem ćeš nam držati predavanje)”, pa im je on održavao predavanja. “Kojoj ženi”, rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, “umre troje njene djece, ona će joj biti zaklon od džehennemske vatre.” “A dvoje?” – upitala je (Umm-Sulejm). “I dvoje” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

1250. Šerik ovo isto prenosi od (Abdur-Rahmana) b. Asbehanija, ovaj od Ebu-Saliha, ovaj od Ebu-Seida i Ebu-Hurejre, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem
Ebu-Hurejre još dodaje:
“...koja nisu dostigla punoljetnost.”

1251. PRIČAO NAM JE Ali, njemu b. Sufjan koji je rekao:
“Čuo sam Zuhrija kako prenosi od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je kazao:
‘Kojem muslimanu umre troje djece, on neće ući u Džehennem, osim ispunjenja zakletve.’”²
Ebu-Abdullah je rekao: “Ispunjenje zakletve odnosi se na ajet: ‘Svi ćete u njega ući.’”

١٢٤٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْأَصْبَهَانِيِّ عَنْ ذَكْوَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النِّسَاءَ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ ﷺ اجْعَلْ لَنَا يَوْمًا فَوْعَظَهُنَّ وَقَالَ أَيُّمَا امْرَأَةٍ مَاتَ لَهَا ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ كَانُوا حِجَابًا مِنَ النَّارِ قَالَتِ امْرَأَةٌ وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ .

١٢٥٠. وَقَالَ شَرِيكَ عَنْ ابْنِ الْأَصْبَهَانِيِّ حَدَّثَنِي أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ .

١٢٥١. حَدَّثَنَا عَلِيٌّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ سَمِعْتُ الزُّهْرِيَّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا يَمُوتُ مُسْلِمٌ ثَلَاثَةً مِنَ الْوَلَدِ فَيَلْجَأَ النَّارَ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا) .

njihove vjere, a uputi ih na idolopoklonstvo i zabrani im ono što sam im ja dozvolio.”

2 Allah, dželle šanuhu, u Kur'anu kaže: “Nema niko od vas, a da neće u Džehennem stupiti.” Ovdje spadaju i osobe kojima je umrlo troje maloljetne djece, ali ne radi kazne, nego radi ostvarenja gore navedene Božije riječi.

Abdullah b. Mes'ud je rekao: “Svijet će ići preko Džehennema i prelaziti ga prema svojim djelima: prvi i najbrži od njih, preći će ga poput svjetlice (munje), drugi poput vjetra, jedni poput brza konja, neki kao jahač na svojoj jahaćoj životinji, neki poput brzog čovjeka pješaka, a neko opet kao običan pješak.” Neko će, dakle, Džehennem osjetiti više, a neko manje, neko će u njega stvarno pasti i dospjeti, a neko samo u prijelazu primijetiti i time će se Božija riječ ostvariti.

MUŠKARČEVO OBRAĆANJE ŽENI KOJA JE KOD KABURA, RIJEČIMA: “STRPI SE!”

1252. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be, ovome Sabit, prenoseći od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pored žene koja plakaše kod jednog groba i rekao joj:

‘Boj se Allaha i budi strpljiva!’”¹

KUPANJE UMRLOG I UZIMANJE ABDESTA UMRLOM – VODOM I SIDROM (LISTOM LOTOSA)

Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, namirisao je (poslije kupanja) sina Seida b. Zejda, nosio ga i klanjao mu dženazu, a nije potom uzeo abdest.

(Abdullah) b. Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: “Musliman (u biti) nije nečist ni živ ni mrtav.” A Sa‘d (b. Vekas) kaže: “...Da je on bio nečist, ne bih ga ni dotakao.”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: “Pravovjernik nikada nije nečist.”²

بَابُ قَوْلِ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ عِنْدَ الْقَبْرِ اصْبِرِي

١٢٥٢. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِامْرَأَةٍ عِنْدَ قَبْرِ وَهْيَ تَبْكِي فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي .

بَابُ غُسْلِ أَمْلَيْتِ وَوُضُوئِهِ بِأَمْلَاءٍ وَالسِّدْرِ

وَحَنَظَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ابْنًا لِسَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ وَحَمَلَهُ وَصَلَّى وَلَمْ يَتَوَضَّأْ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا الْمُسْلِمُ لَا يَنْجُسُ حَيًّا وَلَا مَيِّتًا وَقَالَ سَعِيدٌ لَوْ كَانَ نَجِسًا مَا مَسِسْتُهُ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ الْمُؤْمِنُ لَا يَنْجُسُ .

¹ Iz hadisa se razabire:

- dozvoljeno je i mušku i žensku posjećivati grobove svojih umrlih,
- ljude treba stalno i svugdje odvrćati od zla, a upućivati ih na dobro,
- zabranjeno je jaukati za umrlim,
- rasplakanog za umrlim treba razgovoriti i preporučivati mu strpljivost.

² Po mišljenju učenjaka hanefijske škole, živima je vadžib da okupaju mrtvaca. To je utvrđeno hadisom i idžmaom. Kurtubi u komentaru “Muslima” ističe da je kupanje mrtvaca sunneti muckkede, a to je skoro što i vadžib.

Nevevi navodi da ima učenjaka koji ovo kupanje smatraju farzom.

Mrtvac se kupu zbog nedostatka abdesta, a možda i džunupluka (ejakulacije), jer smrću, svi se ljudski organi i mišići tijela opuste i iz mrtvog tijela mogu izaći i neugodne tvari koje treba odstraniti.

Na početku, pred samo kupanje, umrlom se uzima abdest, bez izapiranja usta i nosa, jer je to poteško izvesti. Ovaj abdest smatra se sunnetom.

Kupanje se obavlja provrelom – toplom vodom, pomiješanom sa sidrom (lotosovim listom), odnosno sapunom ili nekim podesnim deterdžentom, a ako njih nema, onda čistom vodom.

1253. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, njemu prenio Malik od Ejuba Sahtijanija, on od Muhammeda b. Sirina, ovaj od Umm-Atijje, ensarijke, radijallahu anha: "Unišao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada mu je umrla kći (Zejneba) i rekao:

'Okupajte je tri ili pet puta, ili ako vidite potrebu i više od toga, vodom i sidrom, a u posljednje stavite kamfor,' ili je rekao, 'nešto kamfora i kada završite, javite mi!'

Kada smo završili, javile smo mu, a on nam je dao svoj donji ogrtač i rekao: 'Prvo joj ovo stavite na tijelo!'"³

OKUPATI UMRLOGA NEPARNIM BROJEM OBLIJEVANJA JESTE MUSTEHAB – LIJEPO

1254. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu Abdul-Vehhab Sekafi od Ejuba, on od Muhammeda, a ovaj od Umm-Atijje, radijallahu anha, da je rekla:

"Unišao nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dok smo kupale njegovu kćerku i reče nam: 'Okupajte je vodom sa sidrom tri ili pet puta, ili više od toga, a u zadnje stavite kamfor i kada završite, obavijestite me!'

١٢٥٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَيُّوبَ السَّخْتِيَانِيِّ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ تُوُفِّيَتْ ابْنَتُهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَعْتَنَ فَأَذِنِّي فَلَمَّا فَرَعْنَا أَذْنَاهُ فَأَعْطَانَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ تَعْنِي إِزَارَهُ.

بَابُ مَا يُسْتَحَبُّ أَنْ يُغْسَلَ وَتَرَا

١٢٥٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ الثَّقَفِيُّ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ نَغْسِلُ ابْنَتَهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا

U "Mebsutu" stoji: "Mrtvac se kupava, prvo, čistom toplom vodom, drugo, kupanje se obavlja vodom pomiješanom sa sidrom, odnosno sapunom, a treći put, vodom u koju je stavljen kamfor."

Neki su muhaddisi zabilježili Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu koju je Ebu-Hurejre prenio u slijedećem vidu: "Ko okupa mrtvacu, treba da se poslije i sam okupa, a ko ga nosi, treba potom da uzme abdest." Malik b. Enes ovaj postupak smatra samo pohvalnim činom, odnosno Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, naredbu, samo kao preporuku, dok je Ishak smatrao da se ovo kupanje treba neizostavno obaviti.

Cijeli slučaj Sa'da iznijela je i Aiša rekavši: "Sa'd je pravovremeno obaviješten o smrti Seida b. Zejda, dok je bio još u Beki'i. Kada je stigao, okupao je Seida, zamotao ga u kefine, namirisao i klanjao mu dženazu. Kasnije je Sa'd zatražio opet vodu, okupao sebe i rekao:

'Ja se nisam kupao zbog toga što sam okupao Seida. Da je on bio u svojoj biti nečist, ja ga ne bih kupao, odnosno, ne bih ga dotakao. Ja sam se kupao zbog vrućine.'"

3 Iz hadisa se zaključuje:

- preporučljivo je u vodu za kupanje umrlog staviti sidra, kamfora ili sličnog mirisa,
- po završenom kupanju preporučljivo je umrlog poškropiti mirisom ili mirisu sličnom kozmetikom,
- umrlu žensku osobu treba kupati žena. Supruga može okupati svog muža u periodu trajanja ideta,
- odjeća živog muškarca može služiti na ime kefina umrloj ženskoj osobi.

Pošto smo završile (kupanje), obavijestile smo ga i on nam baci svoj donji ogrtač i reče: ‘Prvo joj ovaj ogrtač stavite na tijelo!’”

Ejjub kaže: “Meni je ispričala Hafsa slično kao i Muhammed, samo što je u Hafsinoj izjavi bilo:

‘...okupajte je u neparnom broju kupanja!’ I bilo je: ‘...tri, ili pet ili sedam puta’, kao i to, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘...Počnite sa desne strane njena tijela i sa mjestima abdesta!’ U njenoj izjavi je bilo i da je Umm-Atijja rekla: ‘I začesljale smo je na tri pletenice.’”¹

KUPANJE POČINJE S DESNE STRANE TIJELA UMRLOG

1255. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Isma‘il b. Ibrahim, ovome Halid, prenoseći od Hafse bint Sirin, a ona od Umm-Atijje, radijallahu anha, slijedeće:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kupanja njegove kćerke je rekao:

‘Počnite sa njene desne strane (tijela) i to od mjesta (organa) abdesta!’”

فَإِذَا فَرَغْتَنَ فَاذْنَنِي فَلَمَّا فَرَغْنَا آذَنَاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ فَقَالَ أَيُّوبُ وَحَدَّثَنِي حَفْصَةُ بِمِثْلِ حَدِيثِ مُحَمَّدٍ وَكَانَ فِي حَدِيثِ حَفْصَةَ اغْسِلْنَهَا وَثَرَا وَكَانَ فِيهِ ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا وَكَانَ فِيهِ أَنَّهُ قَالَ ابْدُءُوا بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا وَكَانَ فِيهِ أَنَّ أُمَّ عَطِيَّةَ قَالَتْ وَمَسْطَنَاهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ .

بَابُ يُبْدَأُ بِمِيَامِنِ الْمَيِّتِ

١٢٥٥. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمَّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي غَسْلِ ابْنَتِهِ ابْدَأْ بِمِيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا .

¹ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- u vodu za kupanje mrtvaca stavlja se sidr. Kosa kod ženske osobe spušta se niz prsa u vidu dviju pletenica prema stavu hanefija, dok prema mišljenju Šafije, Ahmeda i Ishaka, kosa umrle žene spušta se niz leđa u vidu tri pletenice,
- kupanje tijela treba biti neparno: tri, pet, sedam pa i više, ako to bude bilo potrebno. Ako se željena čistoća tijela umrlog može postići samo jednim kupanjem, svako dalje oblijevanje i kupanje je suvišno i bespotrebno,
- kupanje počinje s desne strane tijela umrlog,
- kupanje prvenstveno počinje pranjem organa koji se peru kod uzimanja abdesta, izostavljajući pranje usta i nosa, jer je to teško sprovesti kod umrlog.

KUPANJE UMRLOG POČINJE PRANJEM ORGANA KOJI SE PERU PRI UZIMANJU ABDESTA

1256. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, njemu prenio Veki' od Sufjana, on od Halida Hazzai, ovaj od Hafse bint Sirin, a ona od Umm-Atijje, radijallahu anha, koja kaže:

“Kada smo kupale kćerku Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao nam je, dok smo je još kupale:

‘Počnite s njene desne strane tijela i to od organa koji se peru prilikom uzimanja abdesta!’”

DA LI SE MRTVO ŽENSKO MOŽE ZAMOTATI U DONJI OGRTAČ MUŠKARCA?

1257. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Hammad, njemu (Abdullah) b. Avn od Muhammeda, a on od Umm-Atijje, koja je rekla:

“Preselila je kći Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam je rekao:

‘Okupajte je tri ili pet puta ili, ako uvidite potrebu, i više od toga, a kada završite, javite mi!’

Kada smo završile, javile smo mu i on je skinuo svoju hikvu (donji ogrtač) i rekao: ‘Omotajte joj ga oko tijela!’”²

بَابُ مَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنَ الْمَيِّتِ

١٢٥٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا غَسَلْنَا بِنْتَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَنَا وَنَحْنُ نَغْسِلُهَا أَبْدُءُوا بِمَيَامِنِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا.

بَابُ هَلْ تُكْفَنُ الْمَرْأَةُ فِي إِزَارِ الرَّجُلِ

١٢٥٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ حَمَّادٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ تُوَفِّيَتْ بِنْتُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَنَا اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتُنَّ فَإِذَا فَرَّغْتُنَّ فَادْنِي فَلَمَّا فَرَّغْنَا أَذْنَاهُ فَتَرَعَ مِنْ حَقْوِهِ إِزَارَهُ وَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ.

2 Umrlo žensko može se zamotati u rublje muškarca i obratno. Malik preporučuje da kefini budu u neparnom broju dijelova.

Ibni-Munzir smatra da se kefini kod ženske osobe sastoje od košulje, dva omotača (jedan ispod košulje, a drugi iznad nje), i povezače sredine mrtvaca koja sprečava otvaranje kefina.

Hanefijski učenjaci kažu: “Kefini žene sastoje se od pet dijelova košulje: čaršafa koji pokriva umrlu od vrata do pete, pobuljača po glavi, čaršafa koji se veže više glave i niže nogu umrle i od povezače kojom se preko prsa stegnu kefini.

Kod muškaraca, sunnet je da se kefini sastoje od košulje, čaršafa koji seže od vrata do peta i drugog većeg čaršafa čiji se krajevi mogu krpicom svezati više glave i niže nogu.

U nuždi kefini mogu biti ono što se ima pri ruci.”

KAMFOR SE STAVLJA PRI POSLJEDNJEM KUPANJU

1258. PRIČAO NAM JE Hamid b. Umer, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba, on od Muhammeda, a ovaj od Umm-Atijje koja je rekla:

“Umrila je jedna od kćerki Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je on izašao i rekao:

‘Okupajte je tri ili pet puta ili, ako vidite da je potrebno, i više od toga, vodom sa sidrom, a na kraju stavite kamfor, ili (je rekao) nešto kamfora, i kada završite, javite mi!’

‘Kada smo završile’, kaže Umm-Atijja, ‘obavijestile smo ga i on nam je bacio svoj donji ogrtač i rekao: Omotajte joj ga (oko cijelog tijela)!’”

Ejub je ovako isto prenio od Hafse, ona od Umm-Atijje, radijallahu anha.

1259. Ona je izjavila, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Okupajte je tri ili pet ili sedam puta ili, ako vidite da je potrebno, i više od toga!”

Hafsa dodaje: “Umm-Atijja je prenijela:

‘(Kosu) na njenoj glavi razdijelite samo na tri pletenice.’”

بَابُ يُجْعَلُ الْكَافُورُ فِي آخِرِهِ

١٢٥٨. حَدَّثَنَا حَامِدُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ قَالَتْ تَوَفَّيْتُ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ ﷺ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَنَ بَيَاءً وَسِدْرًا وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَعْتَنَ فَأَذِنِّي قَالَتْ فَلَمَّا فَرَعْنَا أَذْنَاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا بَنَحُوهُ .

١٢٥٩. وَقَالَتْ إِنَّهُ قَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتَنَ قَالَتْ حَفْصَةُ قَالَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَجَعَلْنَا رَأْسَهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ .

O RASPLETANJU KOSE ŽENI (PRI KUPANJU)

Ibni-Sirin je izjavio: “Nema smetnje da se kosa umrloj osobi rasplete.”

1260. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Abdullah b. Vehb, ovoga izvjestio Ibni-Džurejdž da je Ejjub rekao: “A ja sam čuo Hafsu b. Sirin, koja kaže: ‘Umm-Atijja, radijallahu anha, pričala nam je da su one kosu kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, stavile u tri spletuljka (plesna), rasplele su pletenice, potom oprale i stavile u tri plesna.’”

KAKO SE UMOTAVA UMRLI U ODJEĆU PRVU DO TIJELA

Hasan (Basri) je rekao:

“...Petom povezačom se stegnu stegna i butovi neposredno ispod košulje.”

1261. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu Abdullah b. Vehb od Ibni-Džurejdža, ovome Ejjub, koji kaže: “Čuo sam Ibn-Sirina kako govori: ‘Došla je Umm-Atijja, radijallahu anha, jedna od ensarijki koje su dale prisegu vjernosti Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i stigla u Basru, žureći se svome sinu koga nije tu zatekla. Potom nam je (rekao je Ibni-Sirin) Umm-Atijja ispričala: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao nam je, a mi (Esma, kćerka Umejje, Safijja, kćerka Abdul-Mutaliba i Lejla, kćerka Kanifa i ja) kupasmo njegovu kćerku (Zejnebu). On nam reče: Okupajte je tri ili pet puta ili, ako bude potrebno, i više od toga, vodom i sidrom, a pri posljednjem pranju stavite kamfor, a kada završite, javite mi!’ Pošto smo završile, bacio nam je svoj donji ogrtač i rekao: ‘Omotajte joj ga oko cijelog tijela!’ I nije

بَابُ نَقْضِ شَعْرِ الْمَرْأَةِ

وَقَالَ ابْنُ سِيرِينَ لَا بَأْسَ أَنْ يُنْقَضَ شَعْرُ الْمَيِّتِ.

١٢٦٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَيُّوبُ وَسَمِعْتُ حَفْصَةَ بِنْتَ سِيرِينَ قَالَتْ حَدَّثَنَا أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهُنَّ جَعَلْنَ رَأْسَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ نَقَضْنَهُ ثُمَّ غَسَلْنَهُ ثُمَّ جَعَلْنَهُ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ.

بَابُ كَيْفِ الْإِشْعَارِ لِلْمَيِّتِ

وَقَالَ الْحَسَنُ الْخِرْقَةُ الْخَامِسَةُ تُشَدُّ بِهَا الْفَخِذَيْنِ وَالْوَرَكَيْنِ تَحْتَ الدَّرْعِ.

١٢٦١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَنَّ أَيُّوبَ أَخْبَرَهُ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ سِيرِينَ يَقُولُ جَاءَتْ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا امْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ مِنَ اللَّاتِي بَايَعَنَ النَّبِيُّ ﷺ قَدِمَتِ الْبَصْرَةَ تُبَادِرُ ابْنًا لَهَا فَلَمْ تُدْرِكْهُ فَحَدَّثَنَا قَالَتْ دَخَلَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ وَنَحْنُ نَغْسِلُ ابْنَتَهُ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتِنَّ ذَلِكَ بِهَاءٍ وَسِدْرٍ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا فَإِذَا فَرَّغْتَن فَادْنِنِي قَالَتْ فَلَمَّا فَرَّغْنَا أَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ

dodao više ništa. Ja ne znam koja je to bila od njegovih kćerki.”

Ejjub smatra da izraz “iš‘ar” znači “zamotajte je u ogrtač!”. “Tako isto”, kaže Ejjub, “i Ibni-Sirin naređivaše da se žena u cijelosti zamotava, a ne da se oblači.”

TREBA LI KOSU UMRLOJ ŽENI PLESTI U TRI PLETENICE

1262. PRIČAO NAM JE Kabisa, njemu prenio Sufjan od Hišama, on od Umm-Huzejla, a ova od Umm-Atijje, radijallahu anha, koja je rekla:

“Splele smo kosu kćerke Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem”, podrazumijevajući pod tim Umm-Atijja tri plesna.

Veki¹ kaže da je Sufjan izjavio:

“Kosa njenog tjemena je bila jedna pletenica, a sa njene dvije strane glave, druge dvije pletenice.”

KOSA ŽENE SE PREBACI IZA NJE

1263. PRIČAO NAM JE Musedded, kome je prenio Jahja b. Seid od Hišama b. Hassana, njemu ispričala Hafsa, prenoseći od Umm-Atijje, radijallahu anha, koja je rekla: “Umrila je jedna od kćerki Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

‘Okupajte je sidrom (lišćem lotosa) u neparnom broju: tri ili pet puta ili, ako uvidate potrebu, i više od toga, a na kraju stavite kamfor, ili (je rekao) nešto kamfora. I kada završite, javite mi!’

Pošto smo završile, javile smo mu, i on nam je dao svoj donji ogrtač. Potom smo joj splele kosu u tri pletenice, koje smo položile straga.”¹

فَقَالَ أَشْعِرْنَهَا إِيَّاهُ وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ وَلَا أَذْرِي أَيُّ بَنَاتِهِ وَزَعَمَ أَنَّ الْأَشْعَارَ الْفُفْنَهَا فِيهِ وَكَذَلِكَ كَانَ ابْنُ سِيرِينَ يَأْمُرُ بِالْمَرْأَةِ أَنْ تُشَعَّرَ وَلَا تُؤَزَّرَ .

بَاب هَلْ يُجْعَلُ شَعْرُ الْمَرْأَةِ ثَلَاثَةَ قُرُونٍ

١٢٦٢ . حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أُمِّ الْهَذِيلِ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ ضَفَرْنَا شَعْرَ بِنْتِ النَّبِيِّ ﷺ تَعْنِي ثَلَاثَةَ قُرُونٍ وَقَالَ وَكَيْعٌ قَالَ سُفْيَانُ نَاصِيَتَهَا وَقَرْنَيْهَا .

بَاب يُلْقَى شَعْرُ الْمَرْأَةِ خَلْفَهَا

١٢٦٣ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَسَّانٍ قَالَ حَدَّثَنَا حَفْصَةُ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ تُوُفِّيَتْ إِحْدَى بَنَاتِ النَّبِيِّ ﷺ فَأَتَانَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ اغْسِلْنَهَا بِالسُّدْرِ وَثَرَا ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ إِنْ رَأَيْتِنَّ ذَلِكَ وَاجْعَلْنَ فِي الْآخِرَةِ كَافُورًا أَوْ شَيْئًا مِنْ كَافُورٍ فَإِذَا فَرَّغْتَنَّ فَأَذِنِّي فَلَمَّا فَرَّغْنَا أَذْنَاهُ فَأَلْقَى إِلَيْنَا حِقْوَهُ فَضَفَرْنَا شَعْرَهَا ثَلَاثَةَ قُرُونٍ وَأَلْقَيْنَاهَا خَلْفَهَا .

¹ Oslanjajući se na gornji hadis, mnogi učenjaci ne smatraju da je kupanje kupaču umrlog obavezno. Drugi, oslanjajući se na druge hadise, imaju suprotan stav. Ovi navode da je Ebu-Hurejre rekao:

BIJELA ODJEĆA KAO KEFINI

1264. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil, njega obavijestio Abdullah b. Mubarek, ovoga Hišam b. Urva, prenoseći od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, ovo: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zamotan je bio u tri bijele jemenske pamučne haljine iz (pokrajine) Sehulijje među kojima nije bilo košulje i turbana.”²

بَابُ الثَّيَابِ الْبَيْضِ لِلْكَفَنِ

١٢٦٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ يَمَانِيَةٍ بَيْضٍ سَحُولِيَّةٍ مِنْ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهِنَّ قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ.

KEFINI OD DVA DIJELA

1265. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu‘man, njemu Hammad, prenoseći od Seida b. Džubejra, on od (Abdullaha) b. Abbasa, radijallahu anhuma, slijedeće:

بَابُ الْكَفَنِ فِي ثَوْبَيْنِ

١٢٦٥. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَقِفٌ بِعَرَفَةَ

“Ko okupa mrtvaca, neka se i on sam okupa!” Ovo mišljenje dijele još Seid b. Musejjeb, Muhammed b. Sirin i Muhammed Zuhri, dok Neha‘i, Ahmed i Ishak kažu: “...uzet će samo abdest!” Malik i Šafija ovo kupanje samo preporučuju, a opće mišljenje učenjaka je da ovo kupanje nije neopohodno. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Abbas, Ibn-Omer, Aiša, Hasan Basri i Neha‘i.

Prvi zasnivaju svoje mišljenje na Aišinoj izjavi: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, se kupao zbog četiri slučaja: poslije polucije, petkom, poslije ispuštanja krvi i poslije kupanja mrtvaca.” Ovu je izjavu zabilježio i Ibni-Huzejme u svom “Sahihu” i Hakim u svom “Mustedreku”.

Ibni-Hibban je u svom “Sahihu” zabilježio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ko okupa mrtvaca, neka se i on okupa, a ko ga bude nosio, neka uzme abdest!”

Ibni-Ebi-Šejbe je zapisao: “Pošto je halifa Alija okupao svoga oca, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je naredio da se i on okupa.”

Druga grupa učenjaka smatra da gornje izjave nisu prenesene preko sasvim pouzdanih ljudi, a neki hadisi da su čak i apokrifni.

Darekutni donosi da je Ibni-Omer rekao: “Neko od nas se kupao, a neko ne kupao.”

- Muslim navodi da je Aiša rekla: “Muhammed je bio zamotan u tri haljine (platna) iz pokrajine Sehulijje iz Jemena, u kojima nije bilo ni saruka ni košulje.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” ističe: “Muhammed je stavljen u jednu prugastu haljinu.”

Preneseno je da je Ibni-Mes‘ud rekao: “Pošto je Allahov Poslanik teško obolio, upitali smo ga: ‘U kakve ćemo te kefine staviti?’

‘Ako hoćete u ove moje haljine ili u jemenske, ili u egipatske.’” Učeni ljudi drže se ponajviše Aišine izjave.

– Šafija i Ahmed, držeći se slova hadisa, smatraju da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio zamotan u tri čaršafa koja su sezala iznad glave i ispod nogu,

– hanefije usvajaju hadis naveden kod Buharije, ali ga dopunjuju izjavom Džabira b. Semura: “Allahov Poslanik je stavljen u kefine od tri dijela: u košulju, u zamotač koji ide od vrata do stopala i čaršaf koji sezaše preko tjemena glave pa do ispod nogu”,

– stavljanje saruka neki učenjaci smatraju mekruhom, dok neki to odobravaju.

“Dok je jedan čovjek stajao na Arefatu, pao je sa svoje jahaće životinje i slomio vrat (poginuo)”, ili je rekao, “i ona mu je slomila vrat, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dvije haljine. Ne namirisavajte ga i ne pokrivate mu glavu (šalom), jer će on na Sudnjem danu biti proživljen izgovarajući telbijju.’”¹

O NAMIRISAVANJU MRTVACA

1266. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu prenio Hammad od Ejjuba, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Dok je jedan čovjek stajao sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Arefatu, pao je sa jahaće životinje i ona ga je zgazila”, ili je Ibni-Abbas rekao, “i ona ga je usmrtila, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dvije haljinke, a nemojte ga namirisavati niti mu glavu pokrivati, jer će ga Allah na Sudnjem danu proživjeti da izgovara telbijju.’”

إِذْ وَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ فَوَقَصَتْهُ أَوْ قَالَ فَأَوْقَصَتْهُ
قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي
ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يَبْعَثُ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا .

بَابُ الْحَنْوِطِ لِلْمَيِّتِ

١٢٦٦. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ
سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ وَقَفَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بَعْرَفَةَ
إِذْ وَقَعَ مِنْ رَاحِلَتِهِ فَأَقْصَعَتْهُ أَوْ قَالَ فَأَقْعَصَتْهُ
فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ
فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحَنِّطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّ اللَّهَ
يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– prema sadržaju navedenog hadisa, Šafija, Ahmed i Ishak dokazuju da hadžija koji umre u ihramu, ostaje i poslije smrti u svom ihramu i zbog toga mu se glava i ne pokriva niti se namirisava.

Ebu-Hanife, Malik i Evza'i smatraju da hadžiju umrlog u ihramu, treba opremiti kao što se oprema svaki drugi umrli. Ovo je mišljenje preneseno još od Aiše, Abdullaha b. Omera i Tavusa. “Hadž je započeti obred”, kažu ovi, “koji se smrću kvari kao i započeti namaz ili post.”

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Kada čovjek umre, kida se veza sa ovim svijetom izuzev u tri slučaja...”

Kefini mogu biti iz dva dijela, a za nuždu i od jednog čaršafa – haljinke,

– za hadžiju umrlog u ihramu, niko neće nastaviti dovršavanje njegovog hadža. Takav hadžija može se u cijelosti nadati nagradi kao i onaj koji je hadž potpuno završio. S obzirom da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u spomenutom slučaju nije nikom naredio da dovrši započeti hadž umrlog, poneki učenjaci ne dozvoljavaju obavljanje hadža za drugog.

KAKO SE ZAMOTAVA (U KEFINE) KO UMRE U IHRAMU

1267. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu‘man, njemu Ebu-Avane od Ebu-Bišra, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhum, da je jednog čovjeka koji je bio u ihramu oborila njegova deva i vrat mu zgnječila (usmrtila ga). Mi smo bili tu sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, koji nam je rekao:

“Okupajte ga vodom sa sidrom i zamotajte ga u dvije haljinke, a nemojte ga namirisati i pokrivati mu glavu, jer će ga Allah na Sudnjem danu proživjeti a on će učiti telbijju.”

1268. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad b. Zejd od Amra i Ejjuba, a oni od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum:

“Jedan je čovjek stajao na Arefatu sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa je pao sa svoje jahaće životinje.

Ejjub je kazao: ‘...pa je slomio vrat...’, a Amr je rekao: ‘...pa mu je deva zdrobila vrat...’

On je potom umro i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Okupajte ga vodom sa sidrom, zamotajte ga u dvije haljinke, a ne namirisavajte ga, niti mu pokrivajte glavu, jer će on na Sudnjem danu biti tako proživljen’, i prenio je Ejjub: ‘izgovarat će telbijju’, a Amr je prenio: ‘izgovarajući telbijju’.”

بَابُ كَيْفَ يُكْفَنُ الْمُحْرِمُ

١٢٦٧. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ أَخْبَرَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّ رَجُلًا وَقَصَهُ بَعِيرُهُ وَنَحْنُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُمْسُوهُ طَبِيبًا وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا.

١٢٦٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ عَمْرِو وَآيُوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ كَانَ رَجُلٌ وَقَفَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِعَرْفَةَ فَوَقَعَ عَنْ رَاحِلَتِهِ قَالَ آيُوبُ فَوَقَصَتْهُ وَقَالَ عَمْرُو فَأَقْصَعَتْهُ فَمَاتَ فَقَالَ اغْسِلُوهُ بِمَاءٍ وَسِدْرٍ وَكَفِّنُوهُ فِي ثَوْبَيْنِ وَلَا تُحْطِطُوهُ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ آيُوبُ يُلَبِّي وَقَالَ عَمْرُو مُلَبِّيًا.

OBLAČENJE UMRLOM SAŠIVENE ILI NESAŠIVENE HALJINE I KEFINI BEZ KOŠULJE

1269. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja b. Seid prenoseći od Ubejdullaha, ovome Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhum:

“Kada je umro Abdullah b. Ubejj (b. Selul), došao je njegov sin (Abdullah) Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, daj mi tvoju košulju da u nju spremim oca! Klanjaj mu dženazu i moli za njega oprost!’

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao mu je svoju košulju i rekao: ‘Javi mi (kada se spremi) i ja ću mu klanjati dženazu!’ On mu je javio i kada je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, htio da mu klanja dženazu, povukao ga je Omer, radijallahu anhu, i rekao: ‘Zar ti Allah nije zabranio da učiš dovu dvoličnjacima?’

‘Ja imam’, rekao je Muhammed, ‘dva izbora. Uzvišeni Allah je rekao: Traži za njih oprost ili ne traži! Da tražiš za njih oprost sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti.’

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, potom mu je klanjao dženazu, pa je objavljeno: ‘Ne klanjaj dženazu nikada nikome koji od njih umre!’”¹

بَابُ الْكَفْنِ فِي الْقَمِيصِ الَّذِي يُكْفَى أَوْ لَا يُكْفَى وَمَنْ كَفَّنَ بِغَيْرِ قَمِيصٍ

١٢٦٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ قَالَ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي لَمَّا تُوفِّيَ جَاءَ ابْنُهُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَعْطِنِي قَمِيصَكَ أَكْفِنُهُ فِيهِ وَصَلَّ عَلَيْهِ وَاسْتَغْفِرَ لَهُ فَأَعْطَاهُ النَّبِيُّ ﷺ قَمِيصَهُ فَقَالَ آذِنِي أَصَلِّيَ عَلَيْهِ فَأَذَنَهُ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيْهِ جَذَبَهُ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ أَلَيْسَ اللَّهُ نَهَاكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى الْمُنَافِقِينَ فَقَالَ أَنَا بَيْنَ خَيْرَتَيْنِ قَالَ (اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ) فَصَلَّى عَلَيْهِ فَتَرَلَتْ (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ).

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– dio kefina je i košulja, bile joj strane sašivene ili ne. Muhammed b. Sirin volio je da košulja bude sa strane sašivena kao i kod živih osoba,

– mrtvacu nemuslimanu zabranjeno je klanjati dženazu. Ibni-Tin je rekao: “Musliman ne treba kupati svoje umrle roditelje, spuštati ih u grob i zakopavati, osim ako nema ko drugi to obaviti.”

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Kada umre nemusliman, njegov živi sin musliman okupat će ga, zamotati u kefin i zakopati, jer je tako Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio halifi Aliji prilikom smrti njegova oca Ebu-Taliba.”

1270. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, njemu Ibni-Ujejne, prenoseći od Amra koji je čuo Džabira, radijallahu anhu, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je Abdullahu b. Ubejju, pošto je on bio već ukopan, dao ga izvaditi, ubacio u njega svoje pljuvačke i obukao mu svoju košulju.”²

KEFINI BEZ KOŠULJE

1271. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Sufjan od Hišama, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zamotan je bio u tri (bije) pamučne haljine iz Suhula bez košulje i turbana.”

1272. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Jahja od Hišama i rekao: “Pričao mi je otac, prenoseći od Aiše, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio zamotan u tri (bije) haljine (čaršafa), bez košulje i bez turbana.”

١٢٧٠. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو سَمْعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ عَبْدَ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَعْدَ مَا دُفِنَ فَأَخْرَجَهُ فَفَتَّ فِيهِ مِنْ رِيْقِهِ وَالْبَسَهُ قَمِيصَهُ .

بَابُ الْكَفَنِ بِغَيْرِ قَمِيصٍ

١٢٧١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَفَّنَ النَّبِيُّ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ سُحُولٍ كُرْسُفٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ .

١٢٧٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ هِشَامٍ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَفَّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ .

2 Iz hadisa se razabire:

– dozvoljeno je vaditi mrtvaca iz groba radi nekog opravdanog razloga, kao radi klanjanja dženaze, dok se tijelo nije još nadulo, iako to nije preporučljivo.

Ešheb je rekao: “Kada se mrtvac zakopa, nema više vađenja, nego će mu se dženaza klanjati onako zakopanom.”

U “Mebsutu” i “Bedai’u” stoji: “Ako je mrtvac prilikom stavljanja u grob bio slučajno okrenut mimo kible ili položen na svoju lijevu stranu ili mu glava stavljena na mjesto nogu i zemlja se na njega već navalila, neće se grob zbog toga otvarati i takvi propusti naknadno ispravljati. Ako je grob ozidan ciglom, kamenom ili kojim drugim tvrdim materijalom i zemlja se nije na mrtvaca navalila, cigle će se izvaditi, propusti ispraviti, pa mrtvaca okupati, ako nije bio ranije okupan.” Ovo je mišljenje i Ešheba.

Šafija je rekao: “Dozvoljeno je otvoriti grob, ako je mrtvac položen na suprotnu stranu od kible.”

Prenošenje mrtvaca iz mjesta u mjesto jedni učenjaci dozvoljavaju u razdaljini jedne do dvije milje, odnosno musafirski put od osamdest dva kilometra, pa i u neograničenoj razdaljini, dok drugi to smatraju mekruhom, bez obzira na razdaljinu.

Od imama Muhammeda preneseno je da je on, prenošenje mrtvaca iz mjesta u drugo mjesto (grad), smatrao grijehom, ali ostali učenjaci hanefijske škole to dozvoljavaju činiti. Sa’d b. Ebi-Vekas i Seid b. Zejd umrli su u Akiku, a preneseni i zakopani u Medini.

U “El-Haviji” se navodi da je Šafija rekao: “Ja ne volim postupak prenošenja mrtvaca iz mjesta u mjesto, izuzev ako je tu blizu Mekka, Medina ili Jerusalem i umrli je pred smrt zaželio da se tamo prenese i pokopa.”

Imam Ahmed ne smatra da je zabranjeno prenošenje mrtvaca iz jednog groba u drugi, jer je Mu’az iskopao svoju suprugu i prenio je u drugi grob. Kadi Husein i Begavi su ovo uvrstili u zabranjeni akt (haram).

KEFINI BEZ TURBANA

1273. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zamotan u tri bijele haljine (platna) iz Suhula bez košulje i turbana.

KEFINI (SE UZIMAJU) IZ CJELOKUPNE IMOVINE UMRLOG

Ovo kažu Ata, Zuhri, Amr b. Dinar i Katade.

Amr b. Dinar još dodaje: "I namirisavanje se podmiruje iz cjelokupne imovine umrlog."

Ibrahim Neha'i je rekao: "Počinje se prvo sa (nabavkom) kefina, zatim sa isplatom duga, a potom sa izvršavanjem oporuke (umrlog)."

A Sufjan kaže: "Plaćanje za grob (kopanje) i kupanje smatra se troškovima kefina (opreme)."

1274. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed Mekki, njemu Ibrahim b. Sa'd, prenoseći od Sa'da (b. Ibrahima), a on od svoga oca:

"Abdur-Rahmanu b. Avfu, radijallahu anhu, doneseno je jednog dana jelo, pa je on rekao: 'Ubijen je Mus'ab b. Umejr, a on je bio bolji od mene, i nije se našlo ništa u što bi se zamotao osim jednog (njegovog) ogrtača i ubijen je Hamza', ili je rekao, 'ubijen je jedan drugi čovjek, bolji od mene i nije imao ništa u što bi se zamotao osim jednog (njegovog) ogrtača, pa sam se stvarno uplašio da nam naša dobra djela u ovozemnom životu nisu ubrzana, a zatim je počeo plakati.'"

بَابُ الْكَفَنِ بِلاَ عِمَامَةٍ

١٢٧٣. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كُفِّنَ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ سَحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ.

بَابُ الْكَفَنِ مِنْ جَمِيعِ أَمْوَالِ

وَبِهِ قَالَ عَطَاءٌ وَالزُّهْرِيُّ وَعَمْرُو بْنُ دِينَارٍ وَقَتَادَةُ وَقَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ الْخَنُوطُ مِنْ جَمِيعِ الْمَالِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ يُبْدَأُ بِالْكَفَنِ ثُمَّ بِالَّذِينَ ثُمَّ بِالْوَصِيَّةِ وَقَالَ سُفْيَانُ أَجْرُ الْقَبْرِ وَالْغَسْلُ هُوَ مِنَ الْكَفَنِ.

١٢٧٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْمَكِّيُّ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَتَى عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَوْمًا بِطَعَامِهِ فَقَالَ قُتِلَ مُضْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَكَانَ خَيْرًا مِنِّي فَلَمْ يُوَجَدْ لَهُ مَا يُكْفَنُ فِيهِ إِلَّا بُرْدَةٌ وَقُتِلَ حَمَزَةُ أَوْ رَجُلٌ آخَرٌ خَيْرٌ مِنِّي فَلَمْ يُوَجَدْ لَهُ مَا يُكْفَنُ فِيهِ إِلَّا بُرْدَةٌ لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ يَكُونَ قَدْ عَجَلَتْ لَنَا طَبِيبَاتُنَا فِي حَيَاتِنَا الدُّنْيَا ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي.

KAKO POSTUPITI AKO SE NE NAĐE VIŠE OSIM JEDNOG PLATNA

1275. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njega obavijestio Abdullah, ovoga Šu'be, prenoseći od Sa'da b. Ibrahima, a on od svoga oca Ibrahima, da je Abdur-Rahmanu b. Avfu, radijallahu anhu, doneseno jelo, a on je postio, pa je rekao: "Poginuo je Mus'ab b. Umejr, a bio je bolji od mene, i zamotan je u samo jedan (svoj ogrtač: kada mu se pokrila glava, pojavile su mu se noge, a kada su mu se pokrile noge, ukazala mu se glava." A mislim da je on još rekao: "Ubijen je i Hamza, a i on je bolji od mene. Od ovog svijeta pruženo nam je ono što je pruženo", ili je rekao: "Od ovog svijeta dato nam je ono što je dato i već smo se uplašili da nam naša dobra djela ne budu ubrzana." Potom je počeo plakati, pa je i jelo ostavio.¹

KADA BUDU KEFINI SAMO TOLIKI KOLIKO SE MOŽE POKRITI SAMO GLAVA ILI NOGE UMRLOG, POKRIT ĆE MU SE NJIMA SAMO GLAVA

1276. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac od A'meša, kome je prenio Šekik od Habbaba, radijallahu anhu: "Preselili smo se sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Mekke u Medinu), tražeći Allahovo lice. I Allah nam je dao nagradu za to. Neko od nas već je umro, a svoje nagrade nije ni naćeo. Između tih je i Mus'ab b. Umejr. Nekom od nas je njegov plod već sazreo i on ga ubire.

بَابُ إِذَا لَمْ يُوجَدْ إِلَّا ثَوْبٌ وَاحِدٌ

١٢٧٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ إِبْرَاهِيمَ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَقْبَى بِطَعَامٍ وَكَانَ صَائِمًا فَقَالَ قُتِلَ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي كُفْنٌ فِي بُرْدَةٍ إِنْ غُطِّيَ رَأْسُهُ بَدَتْ رِجْلَاهُ وَإِنْ غُطِّيَ رِجْلَاهُ بَدَا رَأْسُهُ وَأَرَاهُ قَالَ وَقُتِلَ حَمْزَةُ وَهُوَ خَيْرٌ مِنِّي ثُمَّ بُسِطَ لَنَا مِنَ الدُّنْيَا مَا بُسِطَ أَوْ قَالَ أُعْطِينَا مِنَ الدُّنْيَا مَا أُعْطِينَا وَقَدْ خَشِينَا أَنْ تَكُونَ حَسَنَاتُنَا عُجِّلَتْ لَنَا ثُمَّ جَعَلَ يَبْكِي حَتَّى تَرَكَ الطَّعَامَ.

بَابُ إِذَا لَمْ يَجَدْ كَفْنًا إِلَّا مَا يُوَارِي رَأْسَهُ أَوْ قَدَمَيْهِ غُطِّيَ رَأْسُهُ

١٢٧٦. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا شَقِيقٌ حَدَّثَنَا خَبَّابٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ نَلْتَمِسُ وَجْهَ اللَّهِ فَوَقَعَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ فَمِمَّا مَنَ مَاتَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا مِنْهُمْ

¹ Iz hadisa se razabire:

- svi troškovi ukopa podmiruju se iz cjelokupne ostavštine umrlog,
- kefin za nuždu može biti samo jedna haljinka,
- dobre poslove dobrih ljudi treba isticati kao uzoran primjer,
- Božije blagodati treba isticati, priznajući svoju nedovoljnu zahvalnost na istim.

Mus'ab je bio ubijen na dan (bitke) na Uhudu i mi nismo našli ništa u šta bismo ga zamotali, nego samo jedan (njegov) ogrtač. Kada smo njime pokrili glavu, ostale su mu noge nepokrivene, a kada smo mu pokrili noge, ostala mu je glava otkrivena. Potom nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da mu pokrijemo glavu, a na noge da mu stavimo izhir (rogozinu).¹

O ONOME KOJI JE PRIPREMIO KEFINE U DOBA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, I ZA TO MU SE NIJE PRIGOVORILO

1277. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Ibn-Ebi-Hazim od svoga oca, a on od Sehla, radijallahu anhu, da je jedna žena donijela Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, istkan pamučni ogrtač.

“Znate li” (upitao je Sehl), “šta je to burda (ogrtač)?” “To je plašt” – odgovorili su (prisutni). “Da” – rekao je on.

“Istkala sam ga”, rekla je žena, “svojom rukom i došla da ti ga dam da ga obučeš.”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, budući da mu je bio potreban, uzeo ga je, izašao k nama, i obukao ga. Potom se on svidio jednome koji reče: “Daj mi ga! Divan li je!” Prisutni su rekli: “Nisi dobro učinio! Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve

مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ وَمِنَّا مَنْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِيهَا قَتْلَ يَوْمٍ أَحَدٍ فَلَمْ نَجِدْ مَا نَكْفِيهِ إِلَّا بُرْدَةً إِذَا غَطَيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ وَإِذَا غَطَيْنَا رِجْلَيْهِ خَرَجَ رَأْسُهُ فَأَمَرَنَا النَّبِيُّ ﷺ أَنْ نُغْطِيَ رَأْسَهُ وَأَنْ نَجْعَلَ عَلَى رِجْلَيْهِ مِنَ الْإِذْخِرِ.

بَابُ مَنْ اسْتَعَدَّ الْكَفَنَ

فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُذَكَّرْ عَلَيْهِ

١٢٧٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي حَازِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ سَهْلِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ امْرَأَةً جَاءَتْ النَّبِيَّ ﷺ بِبُرْدَةٍ مَنسُوجَةٍ فِيهَا حَاشِيَتُهَا أَتَدْرُونَ مَا الْبُرْدَةُ قَالُوا الشَّمْلَةُ قَالَ نَعَمْ قَالَتْ نَسَجْتُهَا بِيَدَيَّ فَجِئْتُ لِأَكْسُو كَهَا فَأَخَذَهَا النَّبِيُّ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا فَخَرَجَ إِلَيْنَا وَإِنَّا إِزَارُهُ فَحَسَنَهَا فَلَا نُفْقَالُ أَكْسَيْنَهَا مَا أَحْسَنَهَا قَالَ الْقَوْمُ مَا أَحْسَنْتَ لِبِسَهَا النَّبِيُّ ﷺ مُحْتَاجًا إِلَيْهَا ثُمَّ سَأَلْتُهُ وَعَلِمْتُ أَنَّهُ لَا يَرُدُّ قَالَ إِنِّي وَاللَّهِ مَا سَأَلْتُهُ لِأَلْبِسَهُ إِنَّمَا سَأَلْتُهُ لِتَكُونَ كَفَنِي قَالَ سَهْلٌ فَكَانَتْ كَفَنَهُ.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– kada je pokrivač kraći od mrtvaca, tada ga treba navući na glavu umrlog, a noge pokriti nečim drugim, pa makar i travom. Ako je pokrivač toliko kratak, da ne može pokriti istovremeno glavu i sramotne dijelove tijela, tada se sa njim pokrivaju samo sramotni dijelovi, a ostala mjesta drugim prikladnim sredstvom, pa makar trstikom ili sličnom travom.

Sramotni dijelovi tijela mrtvaca moraju se prvenstveno pokriti kao i kod živih osoba. Te dijelove gledati i dodirivati ih rukama strogo je zabranjeno, izuzev međusobnog doticaja živih bračnih drugova.

Hasan Basri prenio je od Ebu-Hanife slijedeće: “Mrtvac se pokrije jednim povećim čaršafom, upravo onako kako to čini živi čovjek kada se htjedne kupati.” S obzirom da je takvo kupanje u praksi teško sprovesti, poneki učenjaci smatraju da je dovoljno pokriti samo teški avret mrtvaca, tj. njegov spolni organ i stražnjicu.

U “Bedai‘u” stoji: “Sramotne dijelove kupač pere, podvukavši ruku ispod pokrivača. Kupač treba prethodno ruku zamotati u krpu ili obući rukavicu.”

sellem, bio ga je uzeo sebi, jer mu je bio potreban. Ti si ga od njega zaiskao, a znao si da te on neće odbiti.”

“Tako mi Allaha”, rekao je ovaj, “nisam ga zaiskao da ga oblačim. Zaiskao sam ga samo da mi bude kefin.”

“I taj ogrtač mu je i bio kefin” – rekao je Sehl.²

UČESTVOVANJE ŽENA U ISPRAĆAJU DŽENAZA

بَابُ اتِّبَاعِ النِّسَاءِ الْجَنَائِزَ

1278. PRIČAO NAM JE Kabisa b. Ukbe, njemu Sufjan prenoseći od Halida Hazzaa, on od Umm-Huzejla, a ova od Umm-Atijje, radijallahu anha, slijedeće:

“Odvraćane smo od slijeđenja dženaza, samo nam to nije odlučno učinjeno.”³

١٢٧٨. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ أُمِّ الْهَدَيْلِ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ نُهِنَا عَنْ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ وَلَمْ يُعَزَّمْ عَلَيْنَا.

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- velika darežljivost Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On sa sebe poklanja ogrtač, iako mu je bio neophodan,
- lične stvari učenih ljudi treba cijeniti,
- životne potrebe treba pribaviti prije nego od njih nešto stvarno ustreba,
- molbu osobe kojoj je nešto potrebno ne treba odbijati, nego joj treba pomoći koliko i kako se može.

3 Gledajući na Umm-Atijinu izjavu, učestvovanje žena na dženazama ne podliježe strogoj zabrani, nego spada samo u mekruh.

Kurtubi i veliki broj učenjaka, držeći se slova spomenute izjave, učestvovanje žena na dženazama smatraju drugostepenom strožijom zabranom (nehjun tenzihijjun).

Učestvovanje žena u dženazama mekruhom su smatrali Abdullah b. Mes‘ud, Abdullah b. Omer, Aiša, Ebu-Umame, Ibrahim Neha‘i, Hasan Basrija, Mesruk, Ibni-Sirin, Evza‘i, Ahmed i Ishak.

Sufjan Sevri je rekao: “Novotarija je da žene učestvuju u pratnji dženaze.”

Ebu-Hanife je rekao: “Nema nikakve potrebe da žene prate dženazu.”

Preneseno je da su učestvovanje žena u praćenju dženaze dozvoljavali Abdullah b. Abbas, Kasim, Salim, Zuhri i Rebi‘a.

Malik je dozvolio da dženazu prate starije žene, a da to čine mlađe, smatraše mekruhom – pokuđenim činom.

Šafija smatra učestvovanje žena u dženazi općenito mekruhom.

Ibni-Hazm je izjavio: “Ženama nije zabranjeno učestvovanje u dženazama.” Izjave o toj zabrani nisu dovoljno jasne i precizne. Neke su od njih nepotpunog seneda, neke nejasne, a u nekim se ne zna ko je to zabranio, da li Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ili neko od ashaba, kao što je slučaj sa Atijinom izjavom navedenoj kod Buharije.

Pretpostavljajući da je Atijina izjava jasna i precizna, iz nje se može zaključiti da je učestvovanje žena u dženazi samo mekruh, a nikako haram. Ovo potvrđuje i izjava Ebu-Hurejre, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na jednoj dženazi i da je Omer tu vidio jednu ženu, pa je na nju uzviknuo, a Vjerovjesnik mu rekao: “Omere, ostavi je! Njeno oko je tužno, a duša rasplakana.”

Ovu je izjavu zabilježio Hakim u svom “Mustedreku”, navodeći da ona odgovara uvjetima kod Buharije i Muslima.

SMIJE LI ŽENA UPRAŽNjavati RADNJE PROPISANE U ŽALOSTI ZBOG NEKOG DRUGOG OSIM MUŽA?

1279. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr b. Mufeddal, ovome je prenio Seleme b. Alkame od Muhammeda b. Sirina: “Umro je sin Umm-Atijje, radijallahu anha, i kada se navršio treći dan (po smrti), ona je zatražila miris, njim se namazala i rekla:
“Zabranjeno nam je da više od tri dana žalimo ikoga osim muža.”

1280. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Sufjan od Ejžuba b. Musaa, ovome prenio Humejd b. Nafi' od Zejnebe bint Ebi-Seleme koja je rekla:
“Kada je došla vijest iz Šama o smrti Ebu-Sufjana, Umm-Habiba (kći Ebi-Sufjana), radijallahu anha, zatražila je miris pri koncu trećeg dana; namaza svoje obraze i podlaktice i reče: ‘Ovo mi nije trebalo da nisam čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže:
Nijednoj ženi, koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan, nije dozvoljeno da provodi žalost za umrlim više od tri dana, osim za mužem, koga će supruga žaliti četiri mjeseca i deset dana.’”

بَابُ إِحْدَادِ الْمَرْأَةِ عَلَى غَيْرِ زَوْجِهَا

١٢٧٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ عَلْقَمَةَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ تُوُفِّيَ ابْنُ لَأْمٍ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَلَمَّا كَانَ الْيَوْمُ الثَّلَاثُ دَعَتْ بِصُفْرَةٍ فَتَمَسَّحَتْ بِهِ وَقَالَتْ نَهَيْتُنَا أَنْ نُحِدَّ أَكْثَرَ مِنْ ثَلَاثٍ إِلَّا بِزَوْجٍ .

١٢٨٠. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ بْنُ مُوسَى قَالَ أَخْبَرَنِي حُمَيْدُ بْنُ نَافِعٍ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ قَالَتْ لَمَّا جَاءَ نَعْيُ أَبِي سُفْيَانَ مِنَ الشَّامِ دَعَتْ أُمَّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا بِصُفْرَةٍ فِي الْيَوْمِ الثَّلَاثِ فَتَمَسَّحَتْ بِهَا وَذَرَعَتْهَا وَقَالَتْ إِنِّي كُنْتُ عَنْ هَذَا لَغَنِيَّةً لَوْلَا أَنِّي سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُوَمِّنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ تُحِدَّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ فَإِنَّهَا تُحِدُّ عَلَيْهِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا .

Ženama nije dozvoljeno da klanjaju dženaza-namaz, a niti da se nađu među klanjačima.

Preko Jezida b. Ebi-Habiba je preneseno: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je prisustvovao klanjanju dženaze jednom čovjeku i kada je mrtvac postavljen da mu se dženaza klanja, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primijetio je tu neku ženu i upitao ko je ona.

‘To je sestra umrlog’ – rekli su mu.

‘Vrati se natrag’ – rekao joj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i nije htio klanjati dženazu sve dok ona nije otišla i zamakla.”

Drugom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je nekoj ženi: “Vrati se natrag, inače ću se ja vratiti!”

1281. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Abdullaha b. Ebi-Bekra b. Muhammeda b. Amra b. Hazma, on od Humejda b. Nafija, ovaj od Zejnebe bint Ebi-Seleme koja kaže:

“Unišla sam Umm-Habibi, supruzi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ona reče: ‘Čula sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: Nijednoj ženi, koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, nije dozvoljeno da provodi žalost za umrlim više od tri dana, izuzev za mužem i to četiri mjeseca i deset dana.’

1282. Zatim sam unišla Zejnebi bint Džahš kada joj je umro brat, pa je ona zatražila miris i namazala se, potom rekla: ‘Ja nemam potrebe za mirisom, nego sam čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (gdje kaže) sa minbera:

Nijednoj ženi, koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan, nije dozvoljeno da provodi žalost za umrlim više od tri dana, izuzev za mužem i to četiri mjeseca i deset dana.’”¹

O POSJEĆIVANJU GROBOVA

1283. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be od Sabita, ovaj od Enesa b. Malika koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pokraj jedne žene koja je plakala pored jednog groba, i rekao joj:

‘Boj se Allaha i budi strpljiva!’

‘Dalje od mene! Tebe nije zadesila moja nesreća!’

Nije prepoznala onog ko joj je to rekao.

١٢٨١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ حُمَيْدِ بْنِ نَافِعٍ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ أَخْبَرَتْهُ قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أُمِّ حَبِيبَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُحَدُّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا.

١٢٨٢. ثُمَّ دَخَلْتُ عَلَى زَيْنَبِ بِنْتِ جَحْشٍ حِينَ تُؤَفِّي أَخَوَهَا فَدَعَتْ بِطِيبٍ فَمَسَّتْ بِهِ ثُمَّ قَالَتْ مَا لِي بِالطِّيبِ مِنْ حَاجَةٍ غَيْرَ أَنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ لَا يَحِلُّ لِمَرْأَةٍ تُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ تُحَدُّ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا.

بَابُ زِيَارَةِ الْقُبُورِ

١٢٨٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا ثَابِتٌ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ بِامْرَأَةٍ تَبْكِي عِنْدَ قَبْرِ فَقَالَ اتَّقِي اللَّهَ وَاصْبِرِي قَالَتْ إِلَيْكَ عَنِّي فَإِنَّكَ لَمْ تُصَبِّ بِمُصِيبَتِي وَلَمْ تَعْرِفْهُ فَقِيلَ لَهَا إِنَّهُ النَّبِيُّ ﷺ فَاتَتْ بَابَ النَّبِيِّ ﷺ

1 Iz hadisa se zaključuje:

- supruža je dužna da provodi žalost za svojim mužem četiri mjeseca i deset dana, a žaliti drugog može najviše tri dana,
- ova se ograničenja ne odnose i na suprugu nemuslimanku, jer je u hadisu rečeno: “...žena koja vjeruje u Allaha i u Sudnji dan...”,
- navedena ograničenja ne odnose se ni na maloljetnu suprugu, jer izraz u hadisu “imre’etun” znači samo punoljetnu suprugu.

Zatim joj je rečeno da je to (bio) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Ona je, potom, otišla kući Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i na vratima nije našla vratara (kao kod vladara).

‘Nisam te poznala’ – rekla mu je.

‘Prava strpljivost je pri prvom udarcu’ – odgovorio je on.”¹

IZJAVA VJEROVJESNIKA: “UMRLI SE PATI ZBOG PLAČA NJEGOVE PORODICE ZA NJIM”, AKO JE NARICANJE BILO OBIČAJ UMRLOG

Uzvišeni Allah je rekao:

“Čuvajte sebe i svoje porodice od džehennemske vatre!” A Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “...Svaki od vas je pastir i svaki će biti odgovoran za ono što mu je povjereno da čuva.”

فَلَمْ تَجِدْ عِنْدَهُ بَوَائِينَ فَقَالَتْ لَمْ أَعْرِفْكَ فَقَالَ إِنَّمَا الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى .

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ يُعَذَّبُ أَهْلِيَّتُ
بِبَعْضِ بَكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ إِذَا كَانَ النَّوْحُ مِنْ سُنَّتِهِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا) وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ كُلُّكُمْ رَاعٍ وَمَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ مِنْ سُنَّتِهِ فَهُوَ كَمَا قَالَتْ

1 Iz hadisa se zaključuje:

- taktičnost i skromnost Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, prema neukom svijetu.
  - učenici ljudi treba uvijek i svugdje da propagiraju činjenje dobrih djela, a odvrćaju od zla i nevaljalštine,
  - dobar savjet treba prihvatiti, bez obzira od koga on bio učinjen,
  - osnov svakog posla, pa i ibadeta je strpljivost,
  - dozvoljeno je i muškarcima i ženama posjećivati grobove, bili to grobovi muslimana ili nemuslimana.
- Muslim navodi sa senedom da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ranije sam vam zabranjivao posjećivanje grobova, a sada ih posjećujte, jer to podsjeća čovjeka na buduću svijet.”
- Ebu-Davud preko Ebu-Hurejre zabilježio je slijedeću Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: “Muhammed je posjetio grob svoje majke i pokraj njega plakao toliko da je rasplakao i svoje drugove oko sebe.”
- “Tražio sam dozvolu od svoga Gospodara Allaha da molim za oprost njenih grijeha, pa mi nije dozvolio. Potom sam tražio dozvolu da joj posjećujem grob i to mi je dozvolio. Sada i vi posjećujte grobove, jer to ljude podsjeća na smrt.”
- Preneseno je da je halifa Omer došao na groblje, mrtvim nazvao selam, a potom rekao: “Vidio sam i čuo Vjerovjesnika da im naziva selam.”
- Poneki učenjaci posjetu žene grobovima smatraju mekruhom, ali većina ih to dozvoljava, oslanjajući se na izjavu Abdullaha b. Mulejke: “Aiša se vraćala jednog dana sa groblja i ja sam je upitao: ‘Majko pravovjernih, odakle to ideš?’
- ‘Sa groba brata Abdur-Rahmana b. Ebi-Bekra.’
- ‘Zar nije’, upitao sam, ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio posjećivanje grobova?’
- ‘Da’, rekla je ona, ‘ranije je on to zabranjivao, a kasnije je naredio da se posjećuju.’”
- Podijeljena su mišljenja učenjaka o posjeti groblja, djevojkama i mladim ženama, bilo pojedinačno ili zajedno sa muškarcima.
- Kurtubi kaže: “Posjećivanje grobova mlađem ženskinju zajedno sa muškarcima je strogo zabranjeno, a starijama je dozvoljeno, dok samostalna pojedinačna posjeta je svakom i svima dozvoljena.”
- Ibni-Ebi-Šejbe ističe da su konkretnu posjetu žena dozvoljavali Alija Ibni-Mes‘ud i Enes. Fatima je svakog petka posjećivala grob Hamze. Halifa Omer je išao na grob svoga oca, sjedio pokraj njega i tu činio dovu za dobro njegove duše.

Kada naricanje nije od njegova običaja, to je kao što je Aiša, radijallahu anha, citirala: “Niko neće nositi tuđi teret...”, a to je u skladu sa govorom Uzvišenog: “Ako osoba opterećena grijehom, pozove za ispomoć svoga brata, neće se time on htjeti opteretiti.”

Ovo je poglavlje i o onom što je od plača bez naricanja dozvoljeno.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Neće niko biti nasilno ubijen, a da jedan dio njegove krvi, neće teretiti prvog sina Adema, a to je zato što je on prvi počinio ubistvo.”

1284. PRIČAO NAM JE Abdan i Muhammed prenoseći od Abdullaha, njemu Asim b. Sulejman, prenoseći od Ebi-Osmana, ovome Usume b. Zejd, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Kći Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (Zejneba) poslala je po Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Moj sin je na samrti i dođi nam!’ Potom je on poselamio i poručio, rekavši:

‘Allahu pripada ono šta je uzeo, a i ono što je kome dao. Kod Njega je svakome rok tačno određen, pa neka bude strpljiva i računa na nagradu!’

Ona je, potom, opet poslala po njega i zaklela ga da joj bezuvjetno dođe, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ustao i sa njim Sa’d b. Ubade, Mu’az b. Džebel, Ubej b. Ka’b, Zejd b. Sabit i još neki.

Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, po dolasku, dijete je podignuto, a duša mu već hroptaše. Mislim, rekao je Usume da je on još rekao: ‘Pa on je (suh) kao mješčić!’ Potom su mu oči zasuzile, pa je Sa’d rekao: ‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, šta je to?’

‘Ovo je samilost koju je Allah stavio u srca svojih robova. Allah je milostiv samo svojim samilosnim robovima.’”²

عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا (لَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) وَهُوَ كَقَوْلِهِ (وَإِنْ تَدْعُ مُثْقَلَةٌ ذُنُوبًا) إِلَى حِمْلِهَا لَا يُحْمَلُ مِنْهُ شَيْءٌ) وَمَا يُرَخِّصُ مِنَ الْبُكَاءِ فِي غَيْرِ نَوْحٍ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تُقْتَلُ نَفْسٌ ظُلْمًا إِلَّا كَانَ عَلَى ابْنِ آدَمَ الْأَوَّلِ كِفْلٌ مِنْ دَمِهَا وَذَلِكَ لِأَنَّهُ أَوَّلُ مَنْ سَنَّ الْقَتْلَ .

١٢٨٤ . حَدَّثَنَا عَبْدَانُ وَمُحَمَّدٌ قَالَا أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي عُثْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي أُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَرْسَلَتِ ابْنَةُ النَّبِيِّ ﷺ إِلَيْهِ إِنْ ابْنًا لِي قُبِضَ فَأَتِنَا فَأَرْسَلَ يَقْرِئُ السَّلَامَ وَيَقُولُ إِنَّ لِلَّهِ مَا أَخَذَ وَلَهُ مَا أَعْطَى وَكُلٌّ عِنْدَهُ بِأَجَلٍ مُّسَمًّى فَلْتَصْبِرْ وَلْتَحْتَسِبْ فَأَرْسَلَتْ إِلَيْهِ تُقْسِمُ عَلَيْهِ لِيَأْتِيَنَهَا فَقَامَ وَمَعَهُ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ وَمَعَاذُ بْنُ جَبَلٍ وَأَبِيُّ ابْنِ كَعْبٍ وَزَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ وَرِجَالٌ فَرَفَعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ الصَّبِيَّ وَنَفْسُهُ تَتَقَعَّقُ قَالَ حَسِبْتُهُ أَنَّهُ قَالَ كَأَنَّهَا شَنْ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ فَقَالَ سَعْدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا هَذَا فَقَالَ هَذِهِ رَحْمَةٌ جَعَلَهَا اللَّهُ فِي قُلُوبِ عِبَادِهِ وَإِنَّمَا يَرْحَمُ اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الرَّحَمَاءَ .

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– preporučljivo je da se kod umirućeg nađu osobe koje će umrlom učiniti dovu. Ovu posjetu treba činiti samoinicijativno i bez poziva bolesnika,

1285. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Ebu-Amir, kome je prenio Fulejh b. Sulejman od Hilala b. Alije, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu:

“Prisustvovali smo dženazi (Rukajje) kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sjedio je”, rekao je Enes, “nad grobom i vidio sam”, dodao je Enes, “kako mu oči suze¹. Potom je on”, kaže Enes, “upitao: ‘Ima li među vama neko, ko nije sinoć spolno općio?’

‘(Nisam) ja’ – rekao je Ebu-Talha.

‘Sidi (u grob)!’ – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

‘Potom je on’, kaže Enes, ‘sišao u njen grob.’”²

١٢٨٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ عَنْ هِلَالِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ شَهِدْنَا بَيْتًا لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ قَالَ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ قَالَ فَقَالَ هَلْ مِنْكُمْ رَجُلٌ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَأَنْزَلَ قَالَ فَتَزَلَّ فِي قَبْرِهَا .

— kada nas neko zakune Allahom, tražeći našu uslugu, dužnost nam je toj zakletvi udovoljiti u granicama Šerijata i stvarne naše mogućnosti,

— u mucu trebamo biti strpljivi i umjesto tuge pokazivati veselost,

— pri susretu sa ljudima treba se prvo sa njima pozdraviti, pa onda otpočeti razgovor,

— bolesnika treba obilaziti, bio on siromah ili bogat, bila to odrasla osoba ili dijete,

— prema drugima treba biti taktičan, ljubazan i samilostan,

— plakati za umrlim, bez naricanja i kukanja je dozvoljeno. Tirmizi u svom “Šemailu” i Nesai u svom “Musnedu” sa senedom, donose da je Ibni-Abbas rekao: “Kada je jedna maloljetna kćerka Allahovog Poslanika bila na umoru, on ju je uzео u naručje, prigrlio, a potom stavio svoju ruku na nju i zaplakao. Utom je zaplakala i Umm-Ejmen, pa joj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Umm-Ejmen, što plačeš, kada je Allahov Poslanik kod tebe?’

‘Kako da ja ne plačem, kada plače Allahov Poslanik!’

‘Ja nisam’, odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ‘plakao, nego samo iz samilosti.’”

Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi: “Žene su plakale za Rukajjom, kćerkom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je Omer to zabranio i Allahov Poslanik mu je rekao:

‘Omere, ostavi ih!’

‘Čuvajte se vi šejtanskog kričanja. Kada plač nastaje iz oka i srca tada je ono iz samilosti, a kada je od jezika i ruku, tada je ono od šejtana.’

Fatima je plakala na grobu Rukajje, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svojom rukom traо joj je suze sa lica.”

1 Iz hadisa se zaključuje:

— plakati za umrlim iz samilosti i sažaljenja je dozvoljeno, ali bez kukanja i naricanja,

— umrlu ženu spuštaju u grob muškarci, prvenstveno njen bliži rod,

— dozvoljeno je sjesti pokraj groba prije nego se mrtvac položi u njega. Šafija i Ibni-Mes‘ud to ne dozvoljavaju. Ovi se oslanjaju na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu, koju Muslim navodi u ovom vidu: “Da neko od vas sjedne na žar i haljina mu izgori sve do kože, bolje mu je nego da sjedne pokraj groba (prije spuštanja mrtvaca u grob).”

2 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— preporučljivo je da se kod umirućeg nađu osobe koje će umrlom učiniti dovu. Ovu posjetu treba činiti samoinicijativno i bez poziva bolesnika,

— kada nas neko zakune Allahom, tražeći našu uslugu, dužnost nam je toj zakletvi udovoljiti u granicama Šerijata i stvarne naše mogućnosti,

1286. PRIČAO NAM JE Abdan, njemu Abdullah od Ibni-Džurejdža, ovome ispričao Abdullah b. Ubejdullah b. Ebi-Mulejke:

“Umrla je u Mekki kćerka Osmanova, radijallahu anhu, i došli smo da joj prisustvujemo dženazi. Bili su prisutni još i Ibni-Omer i Ibni-Abbas, radijallahu anhumā. Ja sam sjedio između njih dvojice, ili je Abdullah rekao: “sjedio sam pokraj jednog od njih, a onda je došao drugi i sjeo pored mene. Tada je Abdullah b. Omer, radijallahu anhumā, rekao Amru b. Usmanu:

‘Zar nećeš zabraniti plač?’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Umrli se kažnjava zbog plakanja porodice za njim.’”

١٢٨٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ قَالَ تُوِفِّيَتْ ابْنَةُ لِعُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِمَكَّةَ وَجِئْنَا لِنَشْهَدَهَا وَحَضَرَهَا ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَإِنِّي لَجَالِسٌ بَيْنَهُمَا أَوْ قَالَ جَلَسْتُ إِلَى أَحَدِهِمَا ثُمَّ جَاءَ الْآخَرُ فَجَلَسَ إِلَى جَنْبِي فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لِعُمَرَوِ بْنِ عُثْمَانَ أَلَا تَنْهَى عَنِ الْبُكَاءِ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذَّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ .

1287. (Abdullah) b. Abbas, radijallahu anhumā, rekao je: “Omer, radijallahu anhu, govorio je nešto od toga, a potom je Ibni-Abbas pričao dalje i rekao: ‘Vraćao sam se sa Omerom, radijallahu anhu, iz Mekke i kada smo bili u Bejdau, tu pod hladom jednog gloga, bijaše i jedna grupa konjanika.

‘Idi i vidi ko su oni konjanici’ – rekao je Omer.

‘Ja sam to izvidio’, kaže Ibni-Abbas, ‘kad to

١٢٨٧. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَدْ كَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ بَعْضَ ذَلِكَ ثُمَّ حَدَّثَ قَالَ صَدَرْتُ مَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِنْ مَكَّةَ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ إِذَا هُوَ بِرُكْبٍ تَحْتَ ظِلِّ سَمُرَةٍ فَقَالَ اذْهَبْ فَانْظُرْ مَنْ هَؤُلَاءِ الرُّكْبُ

- u muci treba biti strpljiv, i umjesto tuge pokazivati veselost,
- pri susretu sa ljudima treba se prvo sa njima pozdraviti, pa onda otpočeti razgovor,
- bolesnika treba obilaziti, bio on siromah ili bogat, bila to odrasla osoba ili dijete,
- prema drugima treba biti taktičan, ljubazan i samilostan,
- plakati za umrlim, bez naricanja i kukanja, dozvoljeno je. Tirmizija u svom “Šemailu” i Nesaija u svom “Musnedu” sa senedom donose da je Ibn-Abbas rekao: “Kada je jedna maloljetna kćerka Allahovog Poslanika bila na umoru, on ju je uzeo u naručje, prigrlio, a potom stavio svoju ruku na nju i zaplakao. Utom je zaplakala i Umm-Ejmen, pa joj je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Umm-Ejmen, što plačeš, kada je Allahov Poslanik kod tebe?’
- ‘Kako da ja ne plačem, kada plače Allahov Poslanik!’
- ‘Ja nisam’, odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ‘plakao, nego samo iz samilosti.’”
- Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi: “Žene su plakale za Rukajjom, kćerkom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, pa im je Omer to zabranio i Allahov Poslanik mu je rekao:
- ‘Omere, ostavi ih!’
- ‘Čuvajte se vi šejtanskog kričanja. Kada plač nastaje iz oka i srca tada je on iz samilosti, a kada je od jezika i ruku, tada je on od šejtana.’
- Fatima je plakala na grobu Rukajje, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, svojom rukom traio joj je suze sa lica.”

bijaše Suhejb. O tome sam obavijestio Omera, a on mi reče:

‘Zovni mi ga!’

Vratio sam se do Suhejba i rekao mu: ‘Idi i priključi se zapovjedniku pravovjernih (do u Medinu)!’

Kada je Omer bio ranjen (izboden), ušao mu je Suhejb plačući, i rekao: ‘O, moj brate! O, moj druže!’

Omer, radijallahu anhu, rekao mu je: ‘Suhejbe, zar me oplakuješ, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

‘Umrli se zaista kažnjava ponekim plaćem (naricanjem) njegovih bližnjih za njim.’”

1288. Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, još je rekao: “Pošto je Omer bio već umro, spomenuli smo to Aiši, radijallahu anha, a ona reče:

‘Allah se smilovao Omeru! Tako mi Allaha, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije rekao: ‘Allah zaista kažnjava pravovjernika zbog plaća njegovih bližnjih za njim’, nego je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Allah nevjerniku uistinu povećava mučenje plaćem njegovih bližnjih za njim.’

‘Za ovo vam je dovoljan’, rekla je Aiša, ‘Kur’an: Niko ničiji teret neće nositi.’ Potom je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao: ‘Allah čovjeka udobrovoljava (nasmijava) i rasplakuje.’

Ibni-Mulejke kaže: ‘Tako mi Allaha, Ibni-Omer, radijallahu anhuma, nije na (gornje) ništa rekao.’”

قَالَ فَنَظَرْتُ فَإِذَا صُهِيبٌ فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ ادْعُهُ لِي
فَرَجَعْتُ إِلَى صُهِيبٍ فَقُلْتُ ارْتَحِلْ فَالْحَقَّ أَمِيرُ
الْمُؤْمِنِينَ فَلَمَّا أُصِيبَ عُمَرُ دَخَلَ صُهِيبٌ يَبْكِي
يَقُولُ وَآ أَخَاهُ وَآ صَاحِبَاهُ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ يَا صُهِيبُ أَتَبْكِي عَلَيَّ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
إِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذَّبُ بِبَعْضِ بُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ .

١٢٨٨. قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَلَمَّا مَاتَ
عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَائِشَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَتْ رَحِمَ اللَّهُ عُمَرَ وَاللَّهِ مَا حَدَّثَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ لَيُعَذِّبُ الْمُؤْمِنَ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ
عَلَيْهِ وَلَكِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ اللَّهَ لَيَزِيدُ
الْكَافِرَ عَذَابًا بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَقَالَتْ حَسْبُكُمْ
الْقُرْآنُ (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى) قَالَ ابْنُ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عِنْدَ ذَلِكَ وَاللَّهُ (هُوَ
أَضْحَكَ وَأَبْكَى) قَالَ ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ وَاللَّهُ مَا قَالَ
ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا شَيْئًا .

1289. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik od Abdullaha b. Ebi-Bekra, on od svoga oca, ovaj od Amre, kćerke Abdur-Rahmanove, da ga je ona obavijestila kako je čula Aišu, radijallahu anha, suprugu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio je pokraj (groba) jedne Jevrejke, koju oplakivahu njeni bližnji, pa je rekao:

‘Oni je oplakuju, a ona se muči u svome grobu.’”

1290. PRIČAO NAM JE Isam'il b. Halil, njemu Ali b. Mushir, ovome Ebu-Ishak, Šejbani, prenoseći od Ebu-Burde, a on od svoga oca da je kazao:

“Kada je Omer, radijallahu anhu, izboden, Suhejb je počeo vikati: ‘O, brate!’, pa mu je Omer rekao: ‘Zar ne znaš da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

Plaćem živog, mrtvi se samo kažnjava.’”

O POKUĐENOSTI NARICANJA ZA MRTVACEM

Omer, radijallahu anhu, kazao je: “Ostavite ih neka plaču za Ebu-Sulejmanom sve dok ne budu bacali prašinu po glavi ili lelekali!”

“Izraz ‘nak'un’ znači”, kaže Buharija, “bacanje prašine na glavu”, a ‘laklakatun’ znači ‘lelekanje’.”

١٢٨٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفٍ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّهَا سَمِعَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ إِنَّمَا مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى يَهُودِيَةٍ يَبْكِي عَلَيْهَا أَهْلُهَا فَقَالَ إِنَّهُمْ لَيَبْكُونَ عَلَيْهَا وَإِنَّهَا لَتَعَذِّبُ فِي قَبْرِهَا .

١٢٩٠. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ خَلِيلٍ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ وَهُوَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ لَمَّا أُصِيبَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جَعَلَ صَهِيْبٌ يَقُولُ وَآخَاهُ فَقَالَ عُمَرُ أَمَا عَلِمْتُمْ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ إِنَّ الْمَيِّتَ لَيُعَذِّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ .

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ النَّيَاحَةِ عَلَى الْمَيِّتِ

وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعُّهُنَّ يَبْكِينَ عَلَى أَبِي سُلَيْمَانَ مَا لَمْ يَكُنْ نَقْعٌ أَوْ لَقْلَقَةٌ وَالنَّقْعُ التُّرَابُ عَلَى الرَّأْسِ وَاللَّقْلَقَةُ الصَّوْتُ .

1291. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Seid b. Ubejd od Alije b. Rebija, on od Mugire, radijallahu anhu:

“Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori:

‘Laganje na mene nije kao laganje na nekoga drugoga. Ko na mene namjerno laže, neka sebi (unaprijed) izabere mjesto u Vatri!’

Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako još kaže: ‘Onaj za kim se nariče, kažnjava se time što je rečeno u naricanju.’”¹

١٢٩١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُبَيْدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ كَذِبًا عَلَى لَيْسَ كَكَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ مَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ نِيحَ عَلَيْهِ يُعَذَّبُ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ .

1292. PRIČAO NAM JE Abdan, njega obavijestio njegov otac, prenoseći od Šu'be, on od Katade, ovaj od Seida b. Musejjiba, on, opet od b. Omera, ovaj od svoga oca, radijallahu anhuma, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Mrtvac se u svom grobu kažnjava (muči) onim što je rečeno u naricanju.”

U drugom senedu, Abdana slijedi Abdul-Ala, koji kaže da mu je pričao Jezid b. Zurej', da je njemu ispričao Seid, ovome Katade, a i Adem prenoseći od Šu'be: “Umrli se kažnjava (muči) zbog plača živog za njim.”

١٢٩٢. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ فِي قَبْرِهِ بِمَا نِيحَ عَلَيْهِ تَابِعُهُ عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدُ حَدَّثَنَا قَتَادَةُ وَقَالَ آدَمُ عَنْ شُعْبَةَ الْمَيِّتُ يُعَذَّبُ بِبُكَاءِ الْحَيِّ عَلَيْهِ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– naricati i kukati za umrlim je haram. To je predislamski običaj i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pri islamizaciji žena tražio je od njih da se zakunu da neće za svojim umrlim kukati i lelekat. Normalno i umjereno plakanje i suzenje za umrlim je dozvoljeno. Iz čestice “ma” u tekstu hadisa, razumije se, kako neki učenjaci kažu, vrijeme trajanja mučenja, tj. umrli se muči u toku cijelog vremena u kome se on oplakuje kukanjem i naricanjem.

Brojne su sačuvane Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izreke i izjave ashaba u vezi sa zabranom naricanja.

Kur'anski tekst: “Ve la ja'sineke fi ma'rufin...”, tj. “Da ti se neće suprotstavljati u onom što je dobro...”

Ibni-Abbas je protumačio: “Da neće naricati za umrlim i da će se držati islamskog običaja.”

U predislamsko doba, žene su za umrlim kukajući cijepale haljine na sebi, parale se noktima po licu, čupale kosu sa glave i proklinjale same sebe.

Taberija preko Selmana zabilježio je Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “Tri su ružna običaja predislamskih Arapa: oholost zbog roda i plemena, ponižavanje i maltretiranje drugog zbog niskog roda i plemena i naricanje za umrlim.”

Ebu-Davud je zabilježio, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ne pridržava se našeg puta i pravca osoba koja čupa (brije) kosu sa glave prilikom kakve nesreće, koja pri nesreći jauče i kuka, koja se udara i para po licu i osoba koja cijepa haljine na sebi. Prokleti su: žena koja za umrlim nariče, žena koja to naricanje sluša, žena koja prilikom kakve nesreće obrije svoju glavu (počupa kosu ili je odreže), žena koja pri žalosti zbog neke nesreće jauče, udara se po licu i para ga noktima i žena koja se tetovira.” Potom je još rekao: “Žene, za učestvovanje u praćenju dženaze, nemaju nikakve nagrade.”

POGLAVLJE

1293. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan koji kaže da mu je pričao b. Munkedir i rekao: “Čuo sam Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhumu, koji kaže:

‘Na dan (borbe) na Uhudu donesen je (mrtav) moj otac, izmasakriran i postavljen pred Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a bio je pokriven nekom haljinom. Ja sam htio da ga otkrijem, ali su me moji saplemenici spriječili. Kasnije sam opet otišao da ga otkrijem, ali su me moji saplemenici spriječili. Potom je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, pa je on podignut. Utom je čuo ženski krik (jauk) i upitao:

‘Ko je ova (žena)?’

‘Kćerka Amrova’ – odgovorili su ashabi. Ili su rekli: ‘Sestra Amrova (tetka ubijenog).’

‘Pa zašto dreči?’ Ili (je rekao): ‘Neka ne dreči! Meleki svojim krilima činili su mu hlad sve dok ga nisu podigli.’”

NIJE OD NAS ONAJ KOJI CIJEPA OTVORE KOŠULJE

1294. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Sufjan kome je prenio Zubejd-Jami od Ibrahima, on od Mesruka, a ovaj od Abdullaha, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: ‘Nije naš onaj koji se udara po obrazima, cijepa otvore (proreze) košulje i poziva u džahilijet.’”

بَاب

١٢٩٣. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُنْكَدِرِ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ جَاءَ أَبِي يَوْمَ أُحُدٍ قَدْ مُثِّلَ بِهِ حَتَّى وُضِعَ بَيْنَ يَدَيِّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَقَدْ سُجِّي ثَوْبًا فَذَهَبْتُ أُرِيدُ أَنْ أَكْشِفَ عَنْهُ فَنَهَانِي قَوْمِي ثُمَّ ذَهَبْتُ أَكْشِفُ عَنْهُ فَنَهَانِي قَوْمِي فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَرُفِعَ فَسَمِعَ صَوْتَ صَائِحَةٍ فَقَالَ مَنْ هَذِهِ فَقَالُوا ابْنَةُ عَمْرٍو أَوْ أُخْتُ عَمْرٍو قَالَ فَلِمَ تَبْكِي أَوْ لَا تَبْكِي فَمَا زَالَتِ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رُفِعَ .

بَاب لَيْسَ مِنَّا مَنْ شَقَّ الْجُبُوبَ

١٢٩٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا زُبَيْدُ الْيَامِيِّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَطَمَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُبُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ .

ŽALOST VJEROVJESNIKA,
SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM,
ZA SA'DOM B. HAVLEOM

1295. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njega obavijestio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Amira b. Sa'da b. Ebi-Vekkasa, a on od svoga oca (Sa'da), radijallahu anhu, koji je rekao:

“Godine Oprosnog hadža posjetio me je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zbog jake bolesti koja me je zadesila, pa sam mu rekao:

‘Bolest mi je kulminirala. Ja sam bogat i neće me naslijediti niko osim jedna kćerka, pa mogu li podijeliti, kao milostinju, dvije trećine svoje imovine?’

‘Ne’ – odgovorio je on.

‘A polovinu?’ – upitao sam.

‘Ne’ – odgovorio je on.

Zatim sam upitao: ‘A trećinu?’

‘Trećinu, a i trećina je velika’, ili je rekao:

‘Mnogo. Da ostaviš svoje nasljednike bogate, bolje je nego da ih ostaviš siromašne, pa da od ljudi mole milostinju. Ti nećeš udijeliti nikakvu milostinju, želeći Allahovo lice, a da za to nećeš biti i nagrađen, pa čak i za ono što staviš u usta svoje supruge.’

‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem’, rekao sam, ‘zar ću izostati iza mojih drugova (u Mekki)?’

‘Ti nećeš izostati iza njih’, rekao je on, ‘radeći dobra djela, a da ti se njima ne poveća stepen i položaj. Osim toga, možda ćeš živjeti, pa ćeš nekima koristiti, a nekima štetu nanositi.’

‘Allahu moj, produži mojim drugovima njihovu seobu (u Medinu) i ne vraćaj ih natrag (u Mekku)! Žao mi je Sa'da b. Havle’

Allahov Poslanik ga je žalio zato što je umro u Mekki.”¹

بَاب رِثَاءِ النَّبِيِّ ﷺ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ

١٢٩٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُنِي عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ مِنْ وَجَعٍ اشْتَدَّ بِي فَقُلْتُ إِنِّي قَدْ بَلَغَ بِي مِنَ الْوَجَعِ وَأَنَا ذُو مَالٍ وَلَا يَرِثُنِي إِلَّا ابْنَتُهُ أَفَاتَصَدَّقُ بِثُلُثِي مَالِي قَالَ لَا فَقُلْتُ بِالْشَّطْرِ فَقَالَ لَا ثُمَّ قَالَ الثُّلُثُ وَالثُّلُثُ كَبِيرٌ أَوْ كَثِيرٌ إِنَّكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ وَإِنَّكَ لَنْ تُنْفِقَ نَفَقَةً تَبْتَغِي بِهَا وَجْهَ اللَّهِ إِلَّا أَجَرْتَ بِهَا حَتَّى مَا تَجْعَلَ فِي فِي امْرَأَتِكَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْلَفُ بَعْدَ أَصْحَابِي قَالَ إِنَّكَ لَنْ تُخْلَفَ فَتَعْمَلَ عَمَلًا صَالِحًا إِلَّا أَرْدَدَتْ بِهِ دَرَجَةٌ وَرِفْعَةٌ ثُمَّ لَعَلَّكَ أَنْ تُخْلَفَ حَتَّى يَتَفَعَّ بِكَ أَقْوَامٌ وَيُضَرَّ بِكَ آخَرُونَ اللَّهُمَّ أَمُضْ لِأَصْحَابِي هِجْرَتَهُمْ وَلَا تَرُدَّهُمْ عَلَى أَعْقَابِهِمْ لَكِنَّ الْبَائِسُ سَعْدُ بْنُ خَوْلَةَ يَرِثُنِي لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ مَاتَ بِمَكَّةَ .

¹ Navedeni dijalog bio je desete godine po Hidžri, na Hadžetul-Vedau. Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, hodočašće te godine proteklo je u znaku opraštanja s muslimanima, a i praštanja svim drugima koji

O ZABRANI BRIJANJA KOSE PRILIKOM NESREĆE

1296. Hakem b. Musa je rekao da mu je prenio Jahja b. Hamza od Abdur-Rahmana b. Džabira da mu je Kasim b. Muhajmire pričao, a njemu Ebu-Burejde b. Ebi-Musa, radijallahu anhu:

“Ebu-Musa se veoma razbolio i onesvijestio. Glava mu bijaše u krilu jedne žene od njegovih ukućana. Nije mogao ništa govoriti. Kada se osvijestio, rekao je: ‘Ja se odričem onoga čega se odrekao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odrekao se žene koja prilikom nesreće nariče, žene koja brije kosu i žene koja cijepa haljine na sebi.’”²

بَابُ مَا يُنْهَى مِنَ الْحَلْقِ عِنْدَ الْمَصِيبَةِ

١٢٩٦. وَقَالَ الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ حَمْزَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ جَابِرٍ أَنَّ الْقَاسِمَ بْنَ مُحَيَّمَةَ حَدَّثَهُ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ وَجَعَ أَبُو مُوسَى وَجَعًا شَدِيدًا فَعُشِيَ عَلَيْهِ وَرَأْسُهُ فِي حَجَرِ امْرَأَةٍ مِنْ أَهْلِهِ فَلَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يَرُدَّ عَلَيْهَا شَيْئًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ أَنَا بَرِيءٌ مِمَّنْ بَرِئَ مِنْهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَرِئَ مِنَ الصَّالِقَةِ وَالْحَالِقَةِ وَالشَّاقَةِ.

su se ranije ispoljavali kao neprijatelji islama. Ovaj se hadž još naziva i “Hadžetul-islam”, jer su na njemu prisustvovali samo muslimani, a ne i mušrici kao ranijih godina. Neki historičari nazivaju ga “Hadžetul-belag”, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na njemu saopćio mnoge važne naredbe, a potom svaki put prisutne pitao: “Ela hel bellagtu?”, tj. “Jesam li vam dovoljno sve prenio i objasnio?”

Ibni-Bettal kaže: “Muhammedove riječi obistinile su se, kada je Sa’d poslan u Irak protiv otpadnika od vjere od kojih su se neki pokorili i povratili u krilo vjere, a drugi u borbama izginuli. Tako u ranim danima islamizacije Sa’d je učinio islamskoj zajednici velike koristi, a poraz i štetu neprijateljima.” Iz hadisa se još zaključuje:

— oporuka ostavitelja (teško bolesnog) vrijedi samo do iznosa jedne trećine cjelokupnog njegovog imetka. Pravnici velikih metropola islama smatraju da se oporuka ostavitelja i preko jedne trećine cjelokupne njegove imovine može realizovati, ako to dozvoljavaju njegovi nasljednici, u protivnom ta oporuka vrijedi samo do iznosa jedne trećine cjelokupne imovine ostavitelja,

— raditi, privređivati i pošteno stjecati imetak je imperativ islama, jer je takav imetak uvjet za ostale islamske dužnosti,

— islamska dužnost je obilaziti bolesnika, paziti svoju rodbinu, a one kojima je potrebno i materijalno pomagati,

— Sa’d b. Vekas je dugo živio, osvojio Irak i mnoge neprijatelje islama pokorio i time se ostvarila Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava o njemu,

— izdržavanje svojih ukućana računa se u nagradu kao i za svaku drugu sadaku,

— stvarnu nagradu muhadžira imaju samo oni koji su se iselili iz Mekke u Medinu do dana osvojenja Mekke. Za života Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, svi su iseljenici živjeli u Medini, pomagali Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, a poslije njegove smrti poneki su se povratili natrag u Mekku. Kadi Ijad kaže: “Nagrada muhadžira koji su se potkraj svoga života iz opravdanih razloga i potreba povratili natrag u Mekku i u njoj umrli nije umanjena.” Međutim, neki učenjaci kažu: “Muhadžiri koji su se kasnije vratili u Mekku, ma iz kog to bilo razloga, gube nagradu”,

— oporuka normirana Kur’anom općenito, hadisom je precizirana.

- 2 Nevevi, tumačeći ovaj hadis kaže: “Jadikovanje, kukanje, udaranje samog sebe po obrazima, cijepanje na sebi odjeće, paranje lica noktima i proklinjanje samog sebe zbog nekog udesa ili smrti bližnjeg je najstrožije zabranjeno (haram).” Oni koji gornja djela smatraju mekruhom, misle opet, na mekruh tahrimi, tj. pokudenost blizu haramu.

NIJE OD NAS ONAJ KO SE PO OBRAZIMA UDARA

1297. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Abdur-Rahman kome je prenio Sufjan od A'meša, on od Abdullaha b. Murre, ovaj od Mesruka, on opet od Abdullaha, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Nije naš onaj ko se po obrazima udara, ko cijepa otvore košulje i poziva u džahilijet."

ZABRANA NARICANJA DŽAHILIJETSKIH POZIVA PRILIKOM NESREĆE

1298. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac od A'meša, on od Abdullaha b. Murre, ovaj od Mesruka, a on od Abdullaha, radijallahu anhu: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Nije naš ko se udara po obrazima, cijepa otvore na košulji i poziva u džahilijet.'"

KO SJEDNE PRI NESREĆI PRIMJETNO TUŽAN

1299. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab od Jahjaa koga je obavijestila Amra, rekavši: "Čula sam Aišu, radijallahu anha, gdje je kazala: 'Pošto je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došlo (obavještenje) o pogibiji Ibni-Harisa, Dža'fera i Ibni-Revahe, sjeo je, a na njemu se poznavao žalost. Ja sam gledala kroz rupu vrata – pukotinu vrata – kada mu je došao jedan čovjek i rekao: 'Dža'ferove žene (supruga i ostale rođakinje)...' i spomenuo je njihovu dreku. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mu je

بَاب لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ

١٢٩٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ.

بَاب مَا يُذْمَى مِنَ الْوَيْلِ وَدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ

١٢٩٨. حَدَّثَنَا عُمرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُرَّةٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ.

بَاب مَنْ جَلَسَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ

١٢٩٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ سَمِعْتُ يُحْيَى قَالَ أَخْبَرَنِي عُمَرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا جَاءَ النَّبِيَّ ﷺ قَتْلُ ابْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرٍ وَابْنِ رَوَاحَةَ جَلَسَ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ وَأَنَا أَنْظُرُ مِنْ صَائِرِ الْبَابِ شَقَّ الْبَابِ فَاتَّاهُ رَجُلٌ فَقَالَ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرٍ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَنَا

naredio da im to zabrani. On je otišao, po drugi put, a potom mu došao i rekao da ga nisu poslušale.

‘Ustani!’ – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, (i idi opet).

On mu je, zatim, došao i treći put i rekao:

‘Tako mi Allaha, one su nas, Allahov Poslaniče nadjačale.’

Aiša smatraše da je on tada još dodao: ‘Natrpaj im u usta zemlje!’

‘Allah te ponizio! Nisi u cijelosti uradio ono što ti je’, rekla je Aiša, ‘naredio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i nisi ga poštediti teškoće.’”¹

1300. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, njemu Muhammed b. Fudajl, ovome prenio Asim-Ahvel od Enesa, radijallahu anhu:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je Kunut dovu mjesec dana kada su (u Nedžranu) pobijeni hafizi Kur’ana i nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nikada tužnijeg nego tada.”

NEPOKAZIVANJE TUGE PRI NESREĆI

Muhammed b. Ka‘b-Kurezi kaže: “‘El-džeze‘u’ (u Kur’anu) znači ‘ružan izraz (govoriti) i ružno mišljenje (imati)’.”

Ja‘kub, (pejgamber), alejhi selam, rekao je: “Ja se na svoju veliku tugu i žalost potužujem samo Allahu.”

الثَّانِيَّةَ لَمْ يُطِئْنَهُ فَقَالَ إِنَّهُمْ قَاتَاهُ الثَّالِثَةَ قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ غَلَبْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَرَعَمْتُ أَنَّهُ قَالَ فَاحْتُ فِي أَفْوَاهِهِمُ التُّرَابَ فَقُلْتُ أَرْغَمَ اللَّهُ أَنْفَكَ لَمْ تَفْعَلْ مَا أَمَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَمْ تَتْرُكْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْعَنَاءِ .

١٣٠٠ . حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عَاصِمُ الْأَحْوَلُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَتَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ شَهْرًا حِينَ قُتِلَ الْقُرَاءُ فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَزَنَ حُزْنًا قَطُّ أَشَدَّ مِنْهُ .

بَابُ مَنْ لَمْ يُظْهِرْ حُزْنَهُ عِنْدَ الْمَصِيبَةِ

وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ كَعْبٍ الْقُرْظِيُّ الْجَزَعُ الْقَوْلُ السَّيِّئُ وَالظَّنُّ السَّيِّئُ وَقَالَ يَعْقُوبٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ (إِنَّمَا أَشْكُو بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ) .

1 Iz hadisa se zaključuje:

- u časovima tuge i žalosti dozvoljeno je sijeliti sa ožalošćenom porodicom radi utjehe porodici,
- protiv onoga ko ružan posao ne napušta uz savjet ljudi, mogu se poduzeti i prinudne mjere utvrđivanja,
- zakletva je dozvoljena zbog neke iznesene misli.

1301. PRIČAO NAM JE Bišr b. Hakem, njemu Sufjan b. Ujejne, ovoga obavijestio Ishak b. Abdullah b. Ebi-Talha, koji je čuo Enesa b. Malika, radijallahu anhu, kako kaže: “Razbolio se sin Ebu-Talhe (Ebu-Umejr), i potom je”, kaže Enes, “umro. Ebu-Talha je bio odsutan. Kada je njegova žena vidjela da je umro, ona je pripremila nešto i sklonila ga u jednom dijelu kuće.

Kada je Ebu-Talha došao, upitao je: ‘Kako je dječak?’ ‘Smirila mu se duša’, odgovorila je, ‘i nadam se da se odmorio.’ Pošto je osvanuo, okupao se i kada je htio da izađe, ona mu reče da je dječak umro. Potom je on sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao i obavijestio ga o onome što se zbilo između njih (kao supružnika), pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao:

‘Možda će vam Allah dati beričet u toj noći’

Sufjan je kasnije rekao: ‘Jedan ensarija (‘Ibaje b. Rifaja) izjavio je: Vidio sam kasnije, imali su devetero djece i sva su učila Kur’an.’”¹

١٣٠١. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ الْحَكَمِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ أَخْبَرَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ اشْتَكَى ابْنُ لِأَبِي طَلْحَةَ قَالَ فَمَاتَ وَأَبُو طَلْحَةَ خَارِجٌ فَلَمَّا رَأَتْ امْرَأَتُهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ هَيَّأَتْ شَيْئًا وَنَحَتْهُ فِي جَانِبِ الْبَيْتِ فَلَمَّا جَاءَ أَبُو طَلْحَةَ قَالَ كَيْفَ الْغُلَامُ قَالَتْ قَدْ هَدَأَتْ نَفْسُهُ وَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ قَدْ اسْتَرَاحَ وَظَنَّ أَبُو طَلْحَةَ أَنَّهَا صَادِقَةٌ قَالَتْ فَبَاتَ فَلَمَّا أَصْبَحَ اغْتَسَلَ فَلَمَّا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ أَعْلَمَتْهُ أَنَّهُ قَدْ مَاتَ فَصَلَّى مَعَ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَخْبَرَ النَّبِيَّ ﷺ بِمَا كَانَ مِنْهُمَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يُبَارِكَ لَكُمَا فِي لَيْلَتِكُمَا قَالَ سُفْيَانُ فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَرَأَيْتُ لَهُمَا تِسْعَةَ أَوْلَادٍ كُلُّهُمْ قَدْ قَرَأَ الْقُرْآنَ .

O STRPLJIVOSTI PRI PRVOM UDARCU

Omer, radijallahu anhu, rekao je: “Divno li je dvoje spomenuto u ajetu, a divan je i njegov dodatak (završetak): ‘Oni, kada ih pogodi kakva nesreća, govore: Mi smo Allahovi i Njemu ćemo se konačno vratiti. Oni imaju oprost od svoga Gospodara i milost, i oni su upućeni pravim putem.’

I riječi Uzvišenog: ‘Tražite ispomoć u strpljivosti i namazu, a ona je zaista jako teška (ljudima) izuzev poniznim.’”

بَابُ الصَّبْرِ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى

وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ نِعَمَ الْعِدْلَانِ وَنِعَمَ الْعِلَاوَةُ (الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ أُولَئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُونَ) وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ) .

1 Iz hadisa se zaključuje:

- strpljivost i neiskazivanje tuge ni zbog smrti rođenog djeteta,
- velika nagrada Umm-Sulejmi za njenu strpljivost i prihvatanje Božije volje bez primjedbe i sa zadovoljstvom,
- supruga se treba urediti i dotjerati i noću svome mužu,
- dosljedna primjena vjerskih propisa doprinosi materijalnom napretku i dobrom standardu.

1302. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, ovome Šu'be, prenoseći od Sabita, koji je rekao:

“Čuo sam Enesa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: ‘Prava strpljivost je pri prvom udarcu.’”

IZJAVA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: “MI SMO S TOBOM OŽALOŠĆENI”

(Abdullah) b. Omer, radijallahu anhuma, prenio je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Oko (samo) suzi, a srce tuguje.”

1303. PRIČAO NAM JE Hasan b. Abdul-Aziz, njemu Jahja b. Hassan, njemu Kurejš b. Hajjan, prenoseći od Sabita, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu: “Unišao sam s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Sejfu, kovaču, hranio (staratelju) Ibrahimovu, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo Ibrahima (u naručje), poljubio ga i pomirisao.

Poslije toga opet smo mu unišili... Ibrahim je izdisao, a oči Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, suzile su.

Tada mu je Abdur-Rahman b. Avf rekao: ‘Ti, Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, (plačeš)!’

‘Sine Avfov’, reče on, ‘to je samilost.’

Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Oko (mi samo) suzi, a srce tuguje.

Mi govorimo samo ono čime je zadovoljan naš Gospodar. Ibrahime, mi smo tvojim rastankom, uistinu, ožalošćeni!’”

Isti hadis prenio je Musa od Sulejmana b. Mugire, on od Sabita, ovaj od Enesa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem²

١٣٠٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ ثَابِتٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الصَّبْرُ عِنْدَ الصَّدْمَةِ الْأُولَى .

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ إِنْ أَيْنَا بِكَ مُحْزُونُونَ

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ تَدْمَعُ الْعَيْنُ وَيَحْزَنُ الْقَلْبُ .

١٣٠٣. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ حَسَّانٍ حَدَّثَنَا قُرَيْشٌ هُوَ ابْنُ حَيَّانٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دَخَلْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَلَى أَبِي سَيْفِ الْقَيْنِ وَكَانَ ظُفْرًا لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِبْرَاهِيمَ فَقَبَّلَهُ وَشَمَّهُ ثُمَّ دَخَلْنَا عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ وَإِبْرَاهِيمُ يَجُودُ بِنَفْسِهِ فَجَعَلَتْ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ ﷺ تَذْرِفَانِ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ يَا ابْنَ عَوْفٍ إِنَّهَا رَحْمَةٌ ثُمَّ أَتْبَعَهَا بِأُخْرَى فَقَالَ ﷺ إِنَّ الْعَيْنَ تَدْمَعُ وَالْقَلْبَ يَحْزَنُ وَلَا نَقُولُ إِلَّا مَا يَرْضَى رَبُّنَا وَإِنَّا بِفِرَاقِكَ يَا إِبْرَاهِيمَ لَمُحْزُونُونَ رَوَاهُ مُوسَى عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

2 Muslim u svom “Sahihu” navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sinoć mi se rodilo dijete i nadio sam mu ime svoga praoca Ibrahima.” “Potom ga je predao na dojenje Umm-Sejfi, supruzi kovača u Medini, po imenu Ebu-Sejfi. Kasnije je Allahov Poslanik krenuo do Ebu-Sejfa, a ja sam ga”,

PLAKANJE KOD BOLESNIKA

1304. PRIČAO NAM JE Asbeg, prenoseći od Ibni-Vehba, kome je prenio Amr od Seida b. Harisa, ensarije, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Sa’d b. Ubade bolovao od svoje bolesti, pa mu je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da ga obiđe zajedno sa Abdur-Rahmanom b. Avfom, Sa’dom b. Ebi-Vekasom i Abdullahom b. Mes’udom, radijallahu anhu. Pošto mu je unišao i našao njegovu porodicu nadnesenu nad njim, rekao je:

‘Pa on je već umro?’

‘Ne, Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem’ – odgovorili su.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tada je zaplakao. Kada su oni vidjeli plakanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i oni su zaplakali. Tad je on rekao: ‘Slušajte! Allah ne kažnjava zbog suze, ni tuge srca, nego kažnjava zbog ovoga!’, i pokazao je na jezik, ‘ili se smiluje. Umrli se plačem svojih bližnjih za njim, uistinu, kažnjava.’”

Omer, radijallahu anhu, zbog plača je udarao štapom, kamenjem i sipao im zemlju.

بَابُ الْبُكَاءِ عِنْدَ الْمَرِيضِ

١٣٠٤. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْحَارِثِ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ اشْتَكَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ شَكْوَى لَهُ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُوذُهُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَسَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ فَوَجَدَهُ فِي غَاشِيَةٍ أَهْلِهِ فَقَالَ قَدْ قَضَى قَالُوا لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَبَكَى النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى الْقَوْمَ بُكَاءَ النَّبِيِّ ﷺ بَكَوْا فَقَالَ أَلَا تَسْمَعُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَذِّبُ بِدَمْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزَنِ الْقَلْبِ وَلَكِنْ يُعَذِّبُ بِهَذَا وَأَشَارَ إِلَى لِسَانِهِ أَوْ يَرْحِمُ وَإِنَّ الْمَيِّتَ يُعَذِّبُ بِبُكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ وَكَانَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَضْرِبُ فِيهِ بِالْعَصَا وَيَرْمِي بِالْحِجَارَةِ وَيُخْثِي بِالثَّرَابِ .

kaže Enes, “pratio. Ebu-Sejf je puhao u mješinu i kuća mu bijaše puna dima. Ja sam brzo prošao pred Vjerovjesnika i rekao: ‘Ebu-Sejfu! Stani sa tim puhanjem! Došao je Allahov Poslanik.’”

Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– sigurno sačuvana predaja o smrti Ibrahima b. Muhammeda.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je osmero djece, i to: Kasima, Tajjiba, Tahira, Ibrahima, Zejnebu, suprugu Sa’da b. Ebi-Vekasa, Rukajju i Umm-Kulsum, supruge Osmanove, te Fatimu, suprugu Alije b. Ebi-Taliba. Sva navedena djeca rođena su mu od Hatidže, osim Ibrahima koga je rodila Koptkinja Marija.

Muhammed Zuhri je rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: “Da mi je Ibrahim ostao živ, ja bih svakog Kopta oslobodio plaćanja glavarine.”

Ibrahim je rođen u zul-hidždžetu, osme godine po Hidžri, a o datumu njegove smrti postoje raznolika mišljenja. Muslim u svom “Sahihu” navodi preko Omera da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada je Ibrahim umro, Allahov Poslanik je kazao:

‘Moj sin Ibrahim umro je pri sisi i on će u Džennetu imati dvije dojilje koje će ga nastaviti dojiti.’”

Od Muhammeda b. Umera b. Alije, a unuka Ebu-Talibova preneseno je: “U Beki’i groblju, prvi je od muslimana zakopan Ibni-Maz’un, a potom Ibrahim b. Muhammed.”

Neko od roda Alije b. Ebu-Taliba je prenio:

“Kada je Ibrahim zakopan, Vjerovjesnik je upitao:

‘Ima li ko da je donio mješčić vode?’

Utom je jedan od ensarija donio mješčić i Vjerovjesnik mu je rekao: ‘Polij po grobu Ibrahimovu!’”

– dozvoljeno je umirućeg poljubiti, čuvajući se od eventualne zaraze.

ZABRANA NARICANJA I PLAKANJA I SPREČAVANJE TOGA

1305. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Abdul-Vehhab, ovome Jahja b. Seid da ga je obavijestila Amra, rekavši: “Čula sam Aišu, radijallahu anha, kako kaže:

‘Kada je došla vijest o ubistvu Zejda b. Harisa, Dža‘fera i Abdullaha b. Revvahe, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je, a žalost se na njemu poznavao. Ja sam kroz pukotinu vrata provirila, a u tom mu dođe jedan čovjek i reče: ‘Allahov Poslaniče, žene Dža‘fera...’ i spomenuo je njihov plač. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da im to zabrani. On je otišao, potom se vratio i rekao: ‘Naredio sam im’, i spomenuo da ga nisu poslušale pa mu je on naredio po drugi put da ide i da im zabrani. On je otišao, a onda se vratio i rekao: ‘Tako mi Allaha, one su me pobijedile’, ili je rekao: ‘Nadjačale su nas!’ Ovdje je sumnja (u gornjem izrazu) potekla od Muhammeda b. Havšeba.

Aiša smatra da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Sipaj (bacaj) im u usta zemlju!’

‘Allah te ponizio! Ti nisi uradio (što ti je naređeno) i nisi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ostavio (poštedio) od zamaranja.’”

1306. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, njemu Hammad b. Zejd, ovome prenio Ejjub od Muhammeda, on od Umm-Atijje:

“Dale smo Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom prisege vjernosti islamu i obavezu da nećemo naricati (za umrlim) i to nije od nas ispunila nijedna žena osim ovih pet: Umm-Sulejm, Ummul-Ala kći Ebi-Sebra, supruga Mu‘azova, i još dvije žene, ili je Umm-Atijja kazala, kći Ebu-Sebra, supruga Mu‘azova i još jedna druga žena.”

بَابُ مَا يُنْهَى مِنَ النَّوْحِ وَالْبُكَاءِ وَالزَّجْرِ عَنْ ذَلِكَ

١٣٠٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرْتَنِي عَمْرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ لَمَّا جَاءَ قَتْلُ زَيْدِ بْنِ حَارِثَةَ وَجَعْفَرٍ وَعَبْدِ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ جَلَسَ النَّبِيُّ ﷺ يُعْرِفُ فِيهِ الْحُزْنَ وَأَنَا أَطْلُعُ مِنْ شَقِّ الْبَابِ فَاتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ نِسَاءَ جَعْفَرٍ وَذَكَرَ بُكَاءَهُنَّ فَأَمَرَهُ بِأَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ قَدْ نَهَيْتُهُنَّ وَذَكَرَ أَنَّهُنَّ لَمْ يُطِيعْنَهُ فَأَمَرَهُ الثَّانِيَةَ أَنْ يَنْهَاهُنَّ فَذَهَبَ ثُمَّ أَتَى فَقَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ غَلَبَنِي أَوْ غَلَبَنَّا الشَّكُّ مِنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ فَرَعَمْتُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ فَاحْثٌ فِي أَفْوَاهِهِنَّ التُّرَابَ فَقُلْتُ أَرْغَمَ اللَّهُ أَنْفَكَ فَوَاللَّهِ مَا أَنْتَ بِفَاعِلٍ وَمَا تَرَكْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْعَنَاءِ .

١٣٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ ابْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَخَذَ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَ الْبَيْعَةِ أَنْ لَا نَنْوَحَ فَمَا وَفَّتْ مِنَّا امْرَأَةٌ غَيْرَ خَمْسٍ نِسْوَةٍ أُمِّ سُلَيْمٍ وَأُمِّ الْعَلَاءِ وَابْنَةِ أَبِي سَبْرَةَ امْرَأَةَ مُعَاذٍ وَامْرَأَتَيْنِ أَوْ ابْنَةَ أَبِي سَبْرَةَ وَامْرَأَةَ مُعَاذٍ وَامْرَأَةً أُخْرَى .

O USTAJANJU DŽENAZI NA NOGE

1307. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, ovome prenio Zuhri od Salima, a on od svoga oca, ovaj od Amira b. Rebija, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Kada vidite dženazu, ustanite na noge i stojte dok ona ne prođe.”

Sufjan kaže da je Zuhri još rekao:

“Obavijestio me je Salim, prenoseći od oca: ‘Izvijestio me je Amr b. Rebi’, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je to Humejdi dodao: ...dok vas ona ne ostavi pozadi ili se ne spusti (na zemlju).”¹

KADA ĆE ČOVJEK, KOJI JE ZBOG DŽENAZE USTAO, SJESTI

1308. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu Lejs od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhum, ovaj od Amira b. Rebija, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Kada neko od vas vidi dženazu i ne namjerava

بَابُ الْقِيَامِ لِلْجَنَازَةِ

١٣٠٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا الزُّهْرِيُّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا حَتَّى تُخَلِّفَكُمْ قَالَ سُفْيَانُ قَالَ الزُّهْرِيُّ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَخْبَرَنَا عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ زَادَ الْحَمِيدِيُّ حَتَّى تُخَلِّفَكُمْ أَوْ تُوَضَّعَ.

بَابُ مَنْ يَقْعُدُ إِذَا قَامَ لِلْجَنَازَةِ

١٣٠٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ عَامِرِ بْنِ رَبِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَى

1 Ebu-Davud u svom “Sunenu” isti hadis donosi u ovoj varijanti: “Kada vidite dženazu, ustanite na noge! Ko je bude pratio, neka ne sjeda dok se ona ne spusti!” Neki su ashabi još prenijeli: “...dok se ne spusti na zemlju”, a drugi: “...dok se ne spusti u grob.”

Ahmed i Bezzar su preko Ebu-Hurejre prenijeli da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas klanja dženazu i potom ne ide za njom (umrlim), neka sjedne čim se ona ukloni ispred njega, a ako ide pratiti dženazu, neka ne sjeda dok se ona ne spusti.”

Nesai je sa senedom zabilježio kako su ashabi sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, sjedili, a utom se pomolila dženaza, pa je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, a sa njim i ostali ashabi, ustao na noge i tako su stajali sve dok se ta dženaza nije udaljila od njih.

Hanefijski, šafijski i još poneki učenjaci gornji postupak ubrajaju u vadžib-dužnosti, dok neki to smatraju mustehabom – preporučljivim činom. Neki, pak, misle da je to činjeno u početku širenja islama, a kasnije zanemareno.

Tahavi preko Ebu-Musaa navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada pokraj vas naide dženaza, bila ona muslimanska, jevrejska ili kršćanska, ustanite na noge. To ustajanje nije samoj dženazi, nego je to ustajanje prema melekima koji se nalaze uz tu dženazu.”

Ibni-Hibban u svom “Sahihu” sa senedom navodi, da je jedan čovjek upitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem: “Allahov Poslaniče, hoćemo li ustajati na noge kada pokraj nas prolazi nemuslimanska dženaza?”

“Da, hoćete” – odgovorio je on. “Ustanite, jer vi u stvarnosti ne ustajete dženazi, nego to činite iz poštovanja prema Onome Koji uzima duše.”

za njom ići, neka ustane na noge i tako stoji dok ne dođe iza nje ili dok ga ona ne ostavi iza sebe, ili dok se ona ne spusti (na zemlju) prije nego ga ostavi iza sebe.”

1309. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Ibni-Ebi-Zi’b, prenoseći od Seida-Makburija, a on od svoga oca koji je rekao:

“Bili smo na jednoj dženazi i Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, uzeo je za ruku Mervana i sjeli su prije nego je dženaza spuštена. Potom je došao Ebu-Seid, radijallahu anhu, uzeo Mervana za ruku i rekao:

‘Ustaj! Tako mi Allaha, to sigurno zna i Ebu-Hurejre da nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to zabranio.’

Potom je Ebu-Hurejre kazao: ‘Istinu kaže (Ebu-Seid).’”

ONAJ KOJI PRATI DŽENAZU, NE SJEDA,
DOK JE NE SPUSTE SA RAMENA LJUDI,
AAKO BI SJEO, NAREĐIT ĆE MU SE DA
USTANE

1310. PRIČAO NAM JE Muslim, misli Buharija na Ibni-Ibrahima, njemu Hišam od Jahjaa, on od Ebu-Seleme, a ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Kada vidite dženazu, ustanite na noge, a onaj ko je prati, neka ne sjeda dok se ona ne spusti (na zemlju).”

O ONOME KOJI JE USTAO NA NOGE
ZBOG JEVREJSKE DŽENAZE

1311. PRIČAO NAM JE Mu‘az b. Fedale, njemu Hišam od Jahjaa, on od Ubejdullaha b. Miksema, ovaj od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Naišla je pokraj nas jedna dženaza i Vjerovjesnik,

أَحَدُكُمْ جَنَازَةً فَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَاشِيًا مَعَهَا فَلْيَقُمْ حَتَّى يُخَلِّفَهَا أَوْ تُخَلِّفَهُ أَوْ تُوَضَّعَ مِنْ قَبْلِ أَنْ تُخَلِّفَهُ.

١٣٠٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَيْبٍ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فَأَخَذَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِيَدِ مَرْوَانَ فَجَلَسَا قَبْلَ أَنْ تُوَضَّعَ فَجَاءَ أَبُو سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَخَذَ بِيَدِ مَرْوَانَ فَقَالَ قُمْ فَوَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمَ هَذَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَاَنَا عَنْ ذَلِكَ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ صَدَقَ.

بَابُ مَنْ تَبَعَ جَنَازَةً فَلَا يَقْعُدُ حَتَّى تُوَضَّعَ
عَنْ مَذَاهِبِ الرِّجَالِ فَإِنْ قَعَدَ أُمِرَ بِالْقِيَامِ

١٣١٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ يَعْنِي ابْنَ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجَنَازَةَ فَقُومُوا فَمَنْ تَبِعَهَا فَلَا يَقْعُدُ حَتَّى تُوَضَّعَ.

بَابُ مَنْ قَامَ لَجَنَازَةٍ يَهُودِيٍّ

١٣١١. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مِقْسَمٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَرَّ بِنَا جَنَازَةٌ فَقَامَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ

sallallahu alejhi ve sellem, ustao je na noge, pa smo i mi ustali, a zatim rekli:

‘Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, to je jevrejska dženaza!?’

‘Kada vidite ma kakvu dženazu’, rekao je on, ‘ustanite na noge!’”

1312. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be kome je pričao Amr b. Murre, on čuo Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla:

“Sehl b. Hunejf i Kajs b. Sa‘d sjedili su na Kadisiji, pa je pokraj njih naišla neka dženaza. Oni su obojica ustali na noge. Tada im je rečeno: ‘Ona je od ovih mještana, tj. nemuslimana.’

‘Pokraj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, naišla je’, odgovorili su oni, ‘jedna dženaza i on je ustao na noge. Tada mu je rečeno: Pa to je jevrejska dženaza!’

‘Nije li to bila osoba (pa umrla)’ – rekao je on.”

1313. Ebu-Hamza kaže, prenoseći od A‘meša, ovaj od Amra, a on od Ibni-Ebi-Lejla: “Bio sam sa Kajsom i Sehlom, radijallahu anhum, pa su rekli:

‘Bili smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, a Zekerijja je rekao, prenoseći od Ša‘bija, a on od Ibni-Ebu-Lejla da su dženazi ustajali na noge Ebu-Mes‘ud i Kajs.’”

DŽENAZU NOSE SAMO MUŠKARCI

1314. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah, njemu Lejs od Seida Makburija, on od svoga oca, ovaj čuo od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada se umrli stavi (na nosila) i ljudi ga ponesu na svojim vratovima (ramenima), ako je to bila

وَقُمْنَا بِهِ فَقُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا جِنَازَةٌ يَهُودِيٍّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ الْجِنَازَةَ فَقُومُوا .

١٣١٢ . حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَمْرُو ابْنُ مُرَّةٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى قَالَ كَانَ سَهْلُ بْنُ حَنِيفٍ وَقَيْسُ بْنُ سَعْدٍ قَاعِدَيْنِ بِالْقَادِسِيَّةِ فَمَرُّوا عَلَيْهِمَا بِجِنَازَةٍ فَقَامَا فَقِيلَ لهما إِنَّهَا مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ أَيُّ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ فَقَالَا إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّتْ بِهِ جِنَازَةٌ فَقَامَ فَقِيلَ لَهُ إِنَّهَا جِنَازَةٌ يَهُودِيٍّ فَقَالَ أَلَيْسَتْ نَفْسًا .

١٣١٣ . وَقَالَ أَبُو حَمْزَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ عَمْرٍو عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى قَالَ كُنْتُ مَعَ قَيْسٍ وَسَهْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَا كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ زَكَرِيَاءُ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ أَبِي لَيْلَى كَانَ أَبُو مَسْعُودٍ وَقَيْسُ يَقُومَانِ لِلْجِنَازَةِ .

بَابُ حَمْلِ الرِّجَالِ الْجِنَازَةَ دُونَ النِّسَاءِ

١٣١٤ . حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِذَا وُضِعَتِ الْجِنَازَةُ وَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ

dobra osoba, njena duša ovima kaže: ‘Nosite me (spremajte me) brže!’, a ako nije bila dobra, ona uzvikuje: ‘Teško njoj, kuda je nosite!’ Njen glas čuje svako, osim čovjeka, a kada bi ga on čuo, onesvijestio bi se.”

POŽURIVANJE S DŽENAZOM

Enes, radijallahu anhu, je (jednom) rekao: “Vi (prisustvujete) ispraćaju dženaze! Idite ispred dženaze, iza nje, sa njene desne i njene lijeve strane!”

Drugi (Abdur-Rahman b. Kurt) kaže: “...i blizu nje!”

1315. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan koji kaže: “Zapamtili smo slijedeći hadis od Zuhrija, koji je prenio od Seida b. Musejjeba, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

‘Požurite sa dženazom, jer ako je to bila dobra osoba, bit će joj dobro kuda je nosite, a ako nije bila takva, onda je zlo koje skidate sa svojih vratova (ramena).’”¹

فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدُّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهُ صَعِقَ .

بَابُ السَّرْعَةِ بِالْجَنَازَةِ

وَقَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْتُمْ مُشِيعُونَ وَآمِسُ بَيْنَ يَدَيْهَا وَخَلْفَهَا وَعَنْ يَمِينِهَا وَعَنْ شِمَالِهَا وَقَالَ غَيْرُهُ قَرِيبًا مِنْهَا .

١٣١٥ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ حَفِظْنَاهُ مِنَ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَسْرِعُوا بِالْجَنَازَةِ فَإِنْ تَكَ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تَقْدَمُونَهَا وَإِنْ يَكُ سِوَى ذَلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُونَهُ عَنْ رِقَابِكُمْ .

vv1 S opremanjem umrlog ne treba odugovlačiti, tim prije, ako se smrt stvarno konstatira. Taberani navodi da je Abdullah b. Omer čuo Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: “Kada neko od vas umre, ne zadržavajte ga kod sebe, nego požurite sa njim prema njegovom grobu!” Muhaddisi su zabilježili da je Ujejne b. Abdurahman bio na dženazi Osmana b. Ebi-Asa i da je poslije rekao: “Nosili smo ga polahko, pa nas je sustigao Ebu-Bekr, zagalamio na nas i rekao:

‘Mi smo bili na dženazama s Allahovim Poslanikom, pa smo dženaze nosili umjereno žurećim korakom.’”

Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” iznosi da je halifa Omer svom sinu Abdullahu rekao: “Kada me staviš na nosila, idi sa svijetom umjerenim koracima i budi iza dženaze, jer je ispred nje mjesto za meleke, a iza nje je mjesto za ljude.”

Iz hadisa se zaključuje:

— naredba da se sa opremanjem mrtvaca požuri. Ibni-Kudame je prenio da najveći broj teologa ovo smatra mustehabom, dok Ibni-Hazm to smatra vadžibom.

U komentaru na “Muhezzeb” ističe se da su, neki učenjaci prvog stoljeća pretjeranu žurbu u opremanju i nošenju mrtvaca, smatrali mekruhom. Ovo je stav i Ebu-Hanife.

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Dženazu će prisutni nositi žurno, ali ne trčeći.”

Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” sa senedom navodi da je Ebu-Musa rekao: “Pokraj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pronesena je dženaza i ljudi su je nosili poput mješine napunjene vodom, pa im je on rekao:

“Pri nošenju svojih mrtvih budite umjerenog hoda!”

RIJEČI UMRLOG KADA JE NA NOSILIMA: “POŽURITE, POŽURITE!”

1316. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs kome je prenio Seid (Makburi) od oca (Kejsana) koji je čuo Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio je:

‘Kada se mrtvac stavi (na nosila) i ljudi ga ponesu na svojim vratovima, on ako je to bila dobra osoba kaže: ‘Spremite me (požurite) brže!’, a ako nije bila dobra, ona svojim bližnjim dovikne: ‘Teško njoj, kuda je nose!’ Ovaj glas čuje svako osim čovjeka, a kada bi ga čuo čovjek, onesvijestio bi se.’”

ONAJ KOJI JE PRILIKOM KLANJANJA DŽENAZE POREDAO PRISUTNE U DVA ILI TRI REDA IZA IMAMA

1317. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Ebu-Avane, on od Katade, ovaj od Ataa, a on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao Negusu dženazu, a ja sam bio u drugom ili trećem redu.

بَابُ قَوْلِ الْمَلِيَّتِ وَهُوَ عَلَى الْجَنَازَةِ قَدَّمُونِي

١٣١٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ إِذَا وَضَعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدَّمُونِي وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ لِأَهْلِهَا يَا وَيْلَهَا أَيْنَ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَ الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ .

بَابُ مَنْ صَفَّ صَفَّيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً عَلَى الْجَنَازَةِ خَلْفَ الْإِمَامِ

١٣١٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ أَبِي عَوَانَةَ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى عَلَى النَّجَاشِيِّ فَكُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي أَوْ الثَّالِثِ .

FORMIRANJE REDOVA ZA KLANJANJE DŽENAZA-NAMAZA

بَابُ الصُّفُوفِ عَلَى الْجَنَازَةِ

1318. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej‘, ovome Ma‘mer, prenoseći od Zuhrija, on od Seida, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, saopćio je svojim drugovima smrt Negusa, potom prošao naprijed, a ashabi se poredali za njim u redove i on je izgovorio četiri tekbira.”¹

١٣١٨. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا
مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَعَى النَّبِيُّ ﷺ إِلَى أَصْحَابِهِ النَّجَاشِيَّ
ثُمَّ تَقَدَّمَ فَصَفُّوا خَلْفَهُ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا.

¹ Redovi pri klanjanju dženaze trebalo bi da budu onako kao što se to čini i kod ostalih obaveznih zajedničkih obavljanja namaza. Hadisi suprotnog značenja su nesigurne predaje.

Taberi je rekao: “Rodbina umrlog, ako se ne plaši nagle promjene tijela mrtvaca, treba sačekati na prikupljanje svijeta, kako bi se mogla obrazovati najmanje tri reda klanjača.” “On smatraše”, kaže Ajni, “mustehabom da se klanjači poredaju najmanje u tri reda.”

Ibni-Madže, preko Ebu-Hurejre, navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kome klanja dženazu stotinu ljudi, njemu su oprošteni manji grijesi koje je učinio prema Allahu.”

Iz hadisa se još zaključuje:

– da dženaza-namaz ima ukupno četiri tekbira. Ovo mišljenje zastupaju Ata, Muhammed b. Sirin, Neha‘i, Sevri, Ebu-Hanife, Malik, Šafija, Ahmed i još mnogi učenjaci i ashabi.

Međutim, ima pravnika koji zastupaju mišljenje da dženaza ima ukupno pet tekbira. Ovo mišljenje zastupaju Abdurahman b. Ebi-Lejla, Mu‘az b. Džebel, Ebu-Jusuf, hanefije, Ibni-Mes‘ud, Zejd b. Ekrem i Huzejfe b. Jeman. Za sedam tekbira opredijelio se Zerr b. Hubejš. Od Enesa i Džabira preneseno je da su oni i još poneki ashabi izgovarali samo po tri tekbira.

Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” zabilježio je da je Abdullah b. Haris rekao: “Vjerovjesnik je klanjao Hamzi dženazu i izgovorio devet tekbira, potom mu je donesena druga i on je izgovorio sedam, zatim mu je donesena još jedna i on je izgovorio pet tekbira.”

Najveći broj učenjaka smatra da je najbolje izgovarati ukupno četiri tekbira.

Od imama Ahmeda preneseno je: “Ako imam izgovori peti tekbir, prisutne džematlije neće ga u tom slijediti, ali neće ni selam predavati sami, nego sačekati i predati ga zajednički sa imamom. Ovo mišljenje dijeli još Sevri, Malik, Ebu-Hanife i Šafija.

Učenjaci koji smatraju da dženaza ima pet tekbira, oslanjaju se na izjave:

I. Zejda b. Ekrema koju Muslim donosi u slijedećoj varijanti:

Abdurahman b. Ebi-Lejl je rekao: “Zejd b. Ekrem izgovarao je na našim dženazama po četiri tekbira, a na jednoj je izgovorio pet tekbira. Ja sam ga za to upitao, a on mi odgovori: ‘Ovako je činio i Allahov Poslanik’”.

II. na izjavu Huzejfe b. Jemama koju Tahavi donosi u slijedećem vidu: “Jahja b. Abdullah Tejmije rekao je: ‘Klanjao sam dženazu sa Isaom, oslobođenim robom Huzejfe b. Jemama i on je izgovorio pet tekbira, a potom se okrenuo nama i rekao: ‘Nisam ovo učinio iz neznanja ili zaborava, nego sam izgovorio broj tekbira onoliko, koliko ih je izgovarao moj gospodar i dobročinitelj.’ Mišljaše, kaže Jahja, na Huzejfu b. Jemama. On nam je klanjao dženaze i izgovarao po pet tekbira, a potom bi se okrenuo nama i kazao: ‘Nisam ovo učinio iz neke sumnje ili zaborava, nego sam ovoliko tekbira izgovorio, postupivši onako kako je to činio Allahov Poslanik.’”

Ajni kaže: “Izgovaranje više od četiri tekbira bilo je u početku širenja islama, a kasnije je derogirano i ograničeno na četiri.”

Tahavi ističe da su raznolika mišljenja o broju izgovaranja tekbira u dženazi nastala odmah poslije smrti Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Jedni su govorili: “Čuo sam Vjerovjesnika kako izgovara sedam tekbira”, drugi: “Čuo sam ga kako izgovara pet”, a neki: “Čuo sam ga kako izgovori četiri tekbira.” Tako je to trajalo do smrti Ebu-Bekra. Kada je vlast preuzeo Omer i vidio to razmimoilaženje, bilo mu je teško i začudo,

1319. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu'be od Šejbanija, a on od Ša'bija koji je rekao: "Saopćio mi je onaj koji je bio prisutan kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je prišao jednom osamljenom grobu, poredao ashabe i izgovorio četiri tekbira."

"Ebu-Amre, ko ti je to prenio?" – upitao sam.

"Ibni-Abbas" – odgovorio je on.

1320. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njemu saopćio Hišam b. Jusuf od Ibni-Džubejra, kome je prenio Ata od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, koji kaže:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Danas je umro jedan dobar čovjek iz Etiopije pa pristupite i klanjajte mu dženazu!"

"Poredali smo se i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao mu je dženazu. Nas je bilo nekoliko redova" – kaže Džabir.

Ebu-Zubejr prenosi od Džabira, da je rekao i ovo:

"Bio sam u drugom redu."

١٣١٩. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ شَهِدَ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى عَلَى قَبْرِ مَنْبُودٍ فَصَفَّهُمْ وَكَبَّرَ أَرْبَعًا قُلْتُ مَنْ حَدَّثَكَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا .

١٣٢٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا هِشَامُ ابْنُ يُوسُفَ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ أَنَّهُ سَمِعَ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ قَدْ تُوِّفِيَ الْيَوْمَ رَجُلٌ صَالِحٌ مِنَ الْحَبَشِ فَهَلُمَّ فَصَلُّوا عَلَيْهِ قَالَ فَصَفَفْنَا فَصَلَّى النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْهِ وَنَحْنُ مَعَهُ صُفُوفٌ قَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ كُنْتُ فِي الصَّفِّ الثَّانِي .

pa je pozvao na sastanak uglednije ashabe i rekao im: "Drugovi Allahovog Poslanika, kad se vi među sobom sada ne slažete, neće se ni svijet slagati poslije vas, a ako se vi o jednom pitanju sada slažete, slagat će se i ostali svijet. Razmotrite ovu stvar o kojoj treba da se složite." "Dobro", odgovorili su oni, "samo nam kaži, šta ti misliš, vladaru pravovjernih?" "Naprotiv, kažite vi meni šta vi mislite? Ja sam čovjek kao i vi."

Potom su se oni međusobno konsultovali i na koncu složili da je broj tekbira u dženazi identičan broju tekbira jednog rekata Kurban-bajrama ili Ramazanskog bajrama. Tako je Omer prihvatio gornji zaključak drugova Allahovog Poslanika i svaku drugu praksu odmah zabranio;

– vidi se mudžiza Muhammedova da je znao za smrt Negusa istog dana, kada je Negus umro, iako je udaljenost između Medine i Etiopije vrlo velika;

– dokaz za hanefije i malikije da je zabranjeno klanjanje dženaze u džamiji, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa ashabima u konkretnom slučaju otišao na musalu, poredao ashabe iza sebe i tamo klanjao dženazu Negusu.

Nevevi na gornju misao dodaje: "Hanefije zabranjuje unošenje mrtvaca u džamiju, a ne i samo klanjanje dženaze u džamiji. Prema tome, mrtvacu postavljenom izvan džamije, bilo ispred mihraba ili sa strane njega, džematlije mogu punovažno klanjati dženazu u džamiji, formirajući safove, kakvi su i oni vani za umrlim. Utvrđeno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ovako klanjao dženazu Suhejlu b. Bejdu.

– šafije ovim hadisom dokazuju da se dženaza može klanjati u odsustvu mrtvaca. Oni ovaj postupak smatraju još i sunnetom za nas žive, kada u mjestu smrti preminulog nema muslimana koji bi umrlom klanjali dženazu. Džemat, u ovom slučaju, okreće se sa imamom prema kibli, bez obzira na kojoj se strani svijeta nalazio odsutni mrtvac.

Neki učenjaci klanjanje dženaze odsutnom mrtvacu smatraju mekruhom, smatrajući da je ovakvu dženazu bilo dozvoljeno klanjati samo Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.

Ibni-Abbas je rekao, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Božijom moći vidio Negusa postavljenog na nosilima i prema tome, on mu i nije klanjao dženazu u njegovoj odsutnosti.

PRISUSTVO DJECE S MUŠKARCIMA U REDOVIMA NA DŽENAZAMA

1321. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid, ovome Šejbani, prenoseći od Amira, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pokraj jednog groba u kojem je umrli pokopan noću i upitao: "Kada je ovaj zakopan?" "Jučer navečer" – odgovoriše oni. "Zašto mi niste to javili?" – upita (Allahov Poslanik). "Zakopali smo ga u mrklo doba noći, pa nam je bilo neprijatno da te budimo" – odgovoriše oni na to. Tada je ustao, a mi se poredali iza njega. Ibni-Abbas je još dodao: "...I ja sam bio među njima i klanjao mu (kao dijete) dženazu."¹

بَابُ صُفُوفِ الصَّبْيَانِ مَعَ الرِّجَالِ فِي الْجَنَائِزِ

١٣٢١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَامِرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ بِقَبْرِ قَدْ دُفِنَ لَيْلًا فَقَالَ مَتَى دُفِنَ هَذَا قَالُوا الْبَارِحَةَ قَالَ أَفَلَا أَذْنُتُمُونِي قَالُوا دَفَنَاهُ فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ فَكَرِهْنَا أَنْ نُوقِظَكَ فَقَامَ فَصَفَّفْنَا خَلْفَهُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ وَأَنَا فِيهِمْ فَصَلَّى عَلَيْهِ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je mrtve pokopavati u noći.

Tirmizi navodi riječi Ibni-Abbasa: "Vjerovjesnik je jedne noći prišao jednom grobu i osvijetlio ga nekom svjetiljkom, okrenuo se kibli i rekao: 'Allah ti se smilovao!'"

Svakako da ovakvo sahranjivanje mrtvaca ne treba činiti bez opravdanog razloga, jer je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zabranjivao to raditi, izuzev u nuždi.

– Šafija i još neki učenjaci dozvoljavaju u izvjesnim uvjetima klanjati dženazu odsutnom mrtvacu,

– prisutni klanjaju dženazu poredani za imamom u uredno poravnane redove. Ashab Malik b. Hurejre smatra da se prisutni treba da poredaju u tri reda, bilo ih više ili manje,

– muška odraslija djeca treba da klanjaju dženaze za ljudima i tako se privikavaju za kasnije muževne dane,

– smrt i vrijeme klanjanja dženaze, dozvoljeno je mještanima saopćiti na jedan prikladan način,

– dozvoljeno je, kaže se u "Mebsutu", klanjati dženazu zakopanom mrtvacu na njegovom zatvorenom grobu, ako mu ista nije pravovremeno klanjana i tijelo mu se nije nadulo, odnosno počelo raspadati, pod uvjetom da je umrli bio pravovremeno okupan. Ibni-Sema'a prenosi od imama Muhammeda da se ovakva dženaza može umrlom obaviti, mada on nije pravovremeno ni okupan.

Pisac "El-Hidaje" kaže: "Zakopanom mrtvacu klanja se dženaza nad zatvorenim mu grobom dok mu se tijelo nije nadulo. Ovdje se uvažava stav većine. Ako većina vještaka smatra da se tijelo nadulo, dženaza mu se ne može klanjati. U protivnom, ona će mu se klanjati. Ukoliko u ovu nadutost postoji sumnja, dženaza se ne može klanjati."

Od Ebu-Jusufa preneseno je da se u ovom slučaju dženaza može klanjati umrlom samo u roku od tri dana, od dana zakopavanja mrtvaca, jer su tako činili i ashabi.

Šafijski učenjaci, kako smo ranije istakli, dijele se s obzirom na ovo pitanje u šest grupa.

O NAČINU OBAVLJANJA DŽENAZA-NAMAZA

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "...Ko klanja umrlom..." i "...klanjajte dženazu vašem drugu...!", a rekao je i: "...Klanjajte dženazu Negusu!..."

On je, dakle, ovaj ibadet nazvao namazom, nema ruku'a niti sedžde, u njemu se ne razgovara, izgovaraju se tekbiri i predaje selam.

Ibni-Omer je dženazu klanjao samo pod abdestom, a nije je obavljao pri izlasku sunca ni pri zalasku, a ruke dizaše (pri izgovoru svakog tekbira).

Hasan (Basri) je izjavio: "Upamtio sam svijet (ashabe) i od njih, za klanjanje dženaze (kao imami) bili su najpreči oni, kojima je svijet bio zadovoljan da im imame i u ostalim namazima.

Ako bi čovjek, u času klanjanja bajram-namaza izgubio abdest, ili pri klanjanju dženaze, potražiti će vodu (za abdest), a neće uzeti tejemum.

Kada čovjek stigne na dženaza-namaz, a ljudi je već klanjaju, stupiti će u namaz, izgovarajući tekbir."

Ibni-Musejjeb kaže: "Četiri se tekbira izgovaraju, bilo to noću ili danju, bilo to na putu ili kod kuće."

Enes, radijallahu anhu, rekao je: "Jedan od tih tekbira – početni je namaski tekbir."

A Uzvišeni Allah je rekao: "Ne klanjaj nikada nikome od njih koji umre...! U dženazi imaju redovi i imam."¹

بَابُ سُنَّةِ الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَازَةِ

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ صَلَّى عَلَى الْجَنَازَةِ وَقَالَ صَلُّوا عَلَى صَاحِبِكُمْ وَقَالَ صَلُّوا عَلَى النَّجَاشِيِّ سَمَّاهَا صَلَاةً لَيْسَ فِيهَا رُكُوعٌ وَلَا سُجُودٌ وَلَا يُتَكَلَّمُ فِيهَا وَفِيهَا تَكْبِيرٌ وَتَسْلِيمٌ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ لَا يُصَلِّي إِلَّا طَاهِرًا وَلَا يُصَلِّي عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَلَا غُرُوبِهَا وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَقَالَ الْحَسَنُ أَذْرَكْتُ النَّاسَ وَأَحَقُّهُمْ بِالصَّلَاةِ عَلَى جَنَائِزِهِمْ مَنْ رَضَوْهُمْ لِفَرَائِضِهِمْ وَإِذَا أَخَذْتَ يَوْمَ الْعِيدِ أَوْ عِنْدَ الْجَنَازَةِ يَطْلُبُ الْمَاءَ وَلَا يَتَيَمَّمُ وَإِذَا انْتَهَى إِلَى الْجَنَازَةِ وَهُمْ يُصَلُّونَ يَدْخُلُ مَعَهُمْ بِتَكْبِيرَةٍ وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ يُكَبَّرُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالسَّفَرِ وَالْحَضَرِ أَرْبَعًا وَقَالَ أَنَسٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ التَّكْبِيرَةُ الْوَاحِدَةُ اسْتِفْتَاخُ الصَّلَاةِ وَقَالَ (وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا) وَفِيهِ صُفُوفٌ وَإِمَامٌ .

¹ Dženaza se smatra namazom, jer ona ima skoro sve elemente redovnog namaza. Iz navedenih izjava vidi se, da ju je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nazivao namazom, iako ona nema ruku'a ni sedžde. Dženaza se počinje klanjati izgovorom tekbira, a završava se predavanjem selama na desnu i lijevu stranu kao i svaki namaz. Ovo mišljenje imao je Abdullah b. Ebi-Rifa'a, koji je u jednom od gore navedenih hadisa odgovorio na primjedbju ashaba:

"Predao si selam na desnu i na lijevu stranu?"

"Ja nisam ništa od sebe dodao na ono što je radio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem." Ovo je mišljenje preneseno još od Džabira b. Zejda, Ša'bija, Ibrahima, Neha'ija, Ebu-Hanife i mnogih drugih učenjaka.

Preneseno je da je Abdullah b. Mes'ud rekao: "Tri su posla koja je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, radio, a muslimani su ih kasnije zanemarili i napustili. Jedan od njih je predavanje selama u dženaza-namazu na jednu, umjesto na obje strane."

1322. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Šu'be od Šejbanija, on od Ša'bija koji kaže: "Prenio mi je onaj koji je prošao sa vašim Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, pokraj jednog usamljenog groba i (Vjerovjesnik) nam je bio imam, a mi smo se iza njega svrstali u redove."

"Ebu-Amre (Šejbani), ko ti je to pričao?" – upitali smo.

"Ibni-Abbas, radijallahu anhumā" – odgovorio je on.

١٣٢٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ
عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ
مَعَ نَبِيِّكُمْ ﷺ عَلَى قَبْرِ مَنْبُودٍ فَأَمَّنَّا فَصَفَّفْنَا خَلْفَهُ
فَقُلْنَا يَا أَبَا عَمْرٍو مَنْ حَدَّثَكَ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا .

Predavanje samo jednog selama na desnu stranu praktikovali su Alija, Ibni-Abbas, Ibni-Omer, Džabir, Ebu-Hurejre, Enes, Malik, Ahmed, Ishak i još neki učenjaci drugog stoljeća po Hidžri.

Predavanje selama, čini se po mišljenju Ebu-Hanife i imama Jusufa: "Ni previše glasno, a ni potpuno u sebi", dok Malik smatra da se izgovara naglas samo onoliko, koliko nas može čuti drugi klanjač pokraj nas.

Dženaza se smatra namazom i kao takva klanja se pod abdestom. To je mišljenje predstavnika svih ortodoksnih islamskih škola. Ša'bi, međutim, dženazu smatra dovom i kao takvu, dozvoljava da se obavi i bez abdesta.

Ibni-Alije je rekao: "Dženaza se sastoji od dove za oprost grijeha umrlog, a to je dozvoljeno činiti i bez abdesta."

Hasan Basri prema tekstu Buharije smatraše da se dženaza ne može klanjati bez abdesta uzetog vodom. Tejemum, kod njega, u konkretnom slučaju, ne može zamijeniti abdest.

O tejemumu za punovažnost klanjanja bajram-namaza ima više stavova hanefijskih učenjaka: "Imamu je dozvoljeno uzeti tejemum pred sami početak klanjanja bajram-namaza, dok džematliji to nije dozvoljeno, ako je voda blizu i ako po uzimanju abdesta, može stići u džemat. U protivnom mu je tejemum dozvoljen. Ako bi imam, odnosno džematlija izgubili abdest u toku klanjanja namaza, koga su počeli klanjati sa tejemumom, oni mogu uzeti opet tejemum. Ako su bajram-namaz otpočeli klanjati pod abdestom, a ne tejemumom, a sa ponovnim uzimanjem abdesta postoji bojazan da će im izmaknuti vrijeme u kome se dozvoljava klanjati bajram-namaz, oni, po mišljenju Ebu-Hanife, mogu, također, uzeti tejemum, dok Ebu-Jusuf i Muhammed to ne dozvoljavaju."

U "Muhitu" je navedeno: "Ako je džematlija bio pod abdestom, on može uzeti tejemum, ako se boji da će sunce, u međuvremenu, dok on uzme abdest, izaći na zenit, jer je to vrijeme kada se ne može klanjati. Ako džematlija smatra da će imama stići makar pri kraju bajram-namaza, on ne može uzeti tejemum, nego abdest. U protivnom, uzet će tejemum." Ovo je stav Ebu-Hanife i svih islamskih učenjaka, osim Ebu-Jusufa i Muhammeda, koji kažu: "...On treba u svakom slučaju opet uzeti abdest, a ne tejemum."

U dženazu se stupa sa izgovaranjem tekbira. Muhammed b. Sirin je rekao: "Džematlija izgovara tekbir na koji je stigao, a naknadno izgovara one koji su mu izmakli."

Hasan Basri kaže: "Klanjač će izgovoriti tekbire na koje je stigao, a neće naknadno sam one, koji su mu promakli."

Ako je imam izgovorio jedan ili dva tekbira, džematlija, po mišljenju Ebu-Hanife, ne donosi svoj tekbir (pristupni), dok imam ne izgovori drugi slijedeći tekbir.

Imam Muhammed kaže: "...Kada, potom, imam izgovori tekbir, izgovorit će ga i džematlija, a kada imam završi namaz, džematlija će, izmakle mu tekbire, izgovoriti naknadno sam, ali prije nego se mrtvac podigne na ramena."

VRIJEDNOST PRAĆENJA DŽENAZA

Zejd b. Sabit, radijallahu anhu, rekao je: “Kada klanjaš dženazu, ti si obavio ono što si bio dužan.”

Humejd b. Hilal kaže: “Nije nam bilo poznato nikakvo odobrenje (za odlazak) po obavljenom namazu (dženaze), nego ko je klanjao i vratio se (kući), imao je nagradu jedan kirat.”¹

1323. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man da mu je Džerir b. Hazim rekao:

“Čuo sam Nafija kako kaže:

‘Rečeno je Ibni-Omeru da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: Ko prati umrlog, ima nagradu kirat.’

‘Mnogo nam je štošta kazao Ebu-Hurejre!’ – rekao je Ibni-Omer.”

1324. Aiša je potvrdila Ebu-Hurejrinu izjavu. Ona je rekla:

‘Čula sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako to tako govori.’

Zatim je (Abdullah) b. Omer, radijallahu anhu, rekao: ‘Mi smo onda propustili mnogo kirata!’”

“Izraz ‘ferrattu’ znači”, kaže Buharija, “propustio sam mnogo šta od Allahove zapovijedi.”²

بَابُ فَضْلِ اتِّبَاعِ الْجَنَائِزِ

وَقَالَ زَيْدُ بْنُ ثَابِتٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِذَا صَلَّيْتَ فَقَدْ قَضَيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ وَقَالَ حُمَيْدُ بْنُ هِلَالٍ مَا عَلِمْنَا عَلَى الْجَنَازَةِ إِذْنَا وَلَكِنْ مَنْ صَلَّى ثُمَّ رَجَعَ فَلَهُ قِيرَاطٌ .

١٣٢٣ . حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ نَافِعًا يَقُولُ حَدَّثَ ابْنُ عُمَرَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ يَقُولُ مَنْ تَبَعَ جَنَازَةً فَلَهُ قِيرَاطٌ فَقَالَ أَكْثَرُ أَبُو هُرَيْرَةَ عَلَيْنَا .

١٣٢٤ . فَصَدَّقَتْ يَعْنِي عَائِشَةُ أَبَا هُرَيْرَةَ وَقَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُهُ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَقَدْ فَرَطْنَا فِي قَرَارِيطَ كَثِيرَةٍ (فَرَطْتُ) ضَيَّعْتُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ .

¹ Sadržaj navedenog hadisa doslovno primjenjuju hanefije, šafije i najveći broj pravnika i teologa. Međutim, za neučestvovanje u pratnji umrlog po obavljenom namazu, treba džematlija tražiti odobrenje i saglasnost od tu prisutnog najbližeg rođaka umrle osobe. Ovo mišljenje preneseno je od Ibni-Omera, Ibni-Mes'uda, Ebu-Hurejre, Misvera b. Mahreme i Neha'ija. Ovi nisu po obavljenoj dženazi napuštali praćenje umrlog bez dozvole najbližeg rođaka umrle osobe (velije).

Prenosi se da je imam Malik izjavio: “Ko prisustvuje klanjanju dženaza-namaza, nema potrebe da napušta pratnju, dok mu se to ne dozvoli od najbližeg rođaka umrle osobe, izuzev ako će to dugo trajati.”

² Navedeni hadis zabilježili su svi priznati veliki muhaddisi, sa neznatnim tekstualnim razlikama.

Tirmizi u svom “Sunenu”, sa senedom, ističe da je Ebu-Hurejre izjavio:

“Allahov Poslanik je rekao: ‘Ko klanja dženaza-namaz ima nagradu jedan kirat, ko je prati i prisustvuje dok se mrtvac zakopa, ima dva kirata, a najmanji od njih dva jeste kao brdo Uhud.’” Ovo je kasnije preneseno Ibni-Omeru i on je poslao čovjeka do Aiše da je pita za to, pa je ona odgovorila: “Istinu je rekao Ebu-Hurejre.”

“Mi smo uništili mnogo kirata!” – rekao je Ibni-Omer.

Kirat je mjera za težinu zlata, tzv. karat, udio, i ime brda blizu Mekke.

ČEKANJE DOK SE UMRLI ZAKOPA

1325. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme: “Citirao sam Ibni-Ebi-Zi’ba, prenoseći od Seida b. Ebi-Seid-Makburija, a on od svoga oca kako je upitao Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, pa je odgovorio: ‘Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem..’”

Pričao nam je opet Ahmed b. Šebib b. Seid, koji kaže: “Meni je ispričao moj otac, da mu je kazao Junuz, da je Ibni-Šihab rekao: ‘...’, a pričao mi je i Abdur-Rahman-A’ređž da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: ‘Ko prisustvuje dženazi i klanja je, ima nagradu jedan kirat, a ko sačeka dok se ona zakopa, ima dva kirata.’

‘Kolika su ta dva kirata?’ – upitao je neko.

‘Kao dva velika brda’ – odgovorio je on.”³

DŽENAZA-NAMAZ DJECE ZAJEDNO S PRISUTNIM SVIJETOM

1326. PRIČAO NAM JE Ja’kub b. Ibrahim, njemu Jahja b. Ebi-Bukejr, ovome Zaide, kome je prenio Ebu-Ishak Šejbani od Amra izjavu Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao je jednom grobu i ashabi su mu rekli: ‘Ovaj je zakopan, ili zakopana, sinoć.’

Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, kaže: ‘On nas je tada poredao iza sebe u redove, a zatim klanjao dženaza-namaz.’”

بَابُ مَنْ أَنْتَظَرَ حَتَّى تُدْفَنَ

١٣٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ قَالَ قَرَأْتُ عَلَى ابْنِ أَبِي ذَثْبٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ الْمَقْبُرِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَأَلَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ ح حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبٍ عَنْ سَعِيدٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا يُونُسُ قَالَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْأَعْرَجُ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ شَهِدَ حَتَّى تُدْفَنَ كَانَ لَهُ قِيرَاطَانِ قِيلَ وَمَا الْقِيرَاطَانِ قَالَ مِثْلُ الْجَبَلَيْنِ الْعَظِيمَيْنِ .

بَابُ صَلَاةِ الصَّبْيَانِ مَعَ النَّاسِ عَلَى الْجَنَائِزِ

١٣٢٦. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا يَحْيَى ابْنُ أَبِي بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا زَائِدَةُ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيُّ عَنْ عَامِرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْرًا فَقَالُوا هَذَا دُفِنَ أَوْ دُفِنَتِ الْبَارِحَةُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَصَفْنَا خَلْفَهُ ثُمَّ صَلَّى عَلَيْهَا .

3 Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- bodrenje muslimana da učestvuju na dženazi umrllog u što većem broju, a potom dobro zatrpaju grob,
- prikazivanje nagrade duhovnog svijeta u materijalnom vidu predmeta ovoga svijeta, čini se radi lakšeg shvatanja i našeg poimanja,
- za sve što se ne zna, treba pitati učene ljude.

KLANJANJE DŽENAZE NA MUSALI I U DŽAMIJI

1327. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba i od Ebu-Seleme, a oni od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: “Saopćio nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, smrt Negusa, vladara Etiopije, na dan kad je i umro i rekao nam: ‘Molite oprost za vašeg brata!’”

1328. Od Šihaba je preneseno da mu je pričao Seid b. Musejjeb, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao da ih je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poredao na musali i (za Negusa) izgovorio četiri tekbira.

1329. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, kako mu je Ebu-Damre kazao, da mu je Musa b. Ukbe prenio od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, da su Jevreji doveli Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jednog svoga čovjeka i ženu koji su počinili blud, pa je naredio i oni su kamenovani blizu mjesta gdje su se klanjale dženaze kod džamije.¹

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْجَنَائِزِ بِالْمُصَلَّى وَالْمَسْجِدِ

١٣٢٧. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ أَنَّهُمَا حَدَّثَاهُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ نَعَى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ النَّجَاشِيَّ صَاحِبَ الْحَبَشَةِ يَوْمَ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَقَالَ اسْتَغْفِرُوا لِأَخِيكُمْ

١٣٢٨. وَعَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَفَّ بِهِم بِالْمُصَلَّى فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا.

١٣٢٩. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ الْيَهُودَ جَاءُوا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِرَجُلٍ مِنْهُمْ وَامْرَأَةٍ زَنِيَا فَأَمَرَ بِهِمَا فَرَجِمَا قَرِيبًا مِنْ مَوْضِعِ الْجَنَائِزِ عِنْدَ الْمَسْجِدِ.

¹ Navedeni slučaj zabilježio je Nesai, a i Muslim ga je donio u slijedećoj verziji: “Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, doveli su jednog Jevreja i Jevrejku koji su počinili blud.

‘Šta vi imate u Tevratu propisano za osobu koja učini blud?’ – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Zacrnimo joj lice, natovarimo naopake na jahaću životinju i podrugljivo obilazimo oko nje’ – odgovorili su oni.

‘Ako istinu govorite, donesite Tevrat!’ – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Oni su donijeli Tevrat, otpočeli ga čitati i kada se došlo do teksta o kamenovanju, prisutni svećenik koji ga je čitao, stavi svoju ruku na taj tekst i tako pročita dijelove iznad i ispod teksta o kamenovanju bludnika. Tu je kod Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, bio i Abdullah b. Selam i on reče: ‘Zapovjedi mu da podigne ruku sa Tevrate.’ Mladi svećenik je podigao ruku, kadli tu stvarno bijaše tekst o kamenovanju bludnika. Po pročitanoj cijelom tekstu, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je i oni su kamenovani.”

Abdullah b. Omer izjavio je: “Nalazio sam se upravo među onim koji su ih kamenovali i vidio onog mladog svećenika, kako nastoji spomenutu Jevrejku zakloniti od bacanja kamenja.”

Iz teksta hadisa se zaključuje:

– sprovođenje kazne za počinjeni blud je prvostepena dužnost nadležnih organa vlasti,

POKUĐENOST GRADNJE BOGOMOLJA NAD GROBOVIMA

Kada je umro Hasan b. Hasan b. Ali, radijallahu anhum, njegova je žena podigla kupolu nad njegovim grobom. Poslije jedne godine ona je dignuta i čuli su kako neko viče: “Čujte! Jesu li našli ono što nisu ranije imali (a što su željeli)?” “Naprotiv, oni očajavaju, pa su se kao takvi povratili” – odgovori drugi.

1330. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Musa, prenoseći od Šejbana, on od Hilala Vezzana, ovaj od Urve, a on direktno od Aiše, radijallahu anha, koja kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao u svojoj bolesti, u kojoj je i umro: “Allah je prokleo Jevreje i kršćane što su grobove svojih vjerovjesnika uzeli kao bogomolju.” “Da nije toga”, kaže Aiša, “ashabi bi potpuno pokazali njegov grob (porušili zidove sobe), samo se ja ipak bojim, da se on ne uzme kao mjesto za klanjanje i činjenje sedžde.”

O KLANJANJU DŽENAZE ŽENI KOJA JE UMRLA ZA VRIJEME POROĐAJNOG ČIŠĆENJA

1331. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Zejd b. Zurej* kome je prenio Abdullah b. Burejde od Semure b. Džundeba, radijallahu anhu: “Klanjao sam za Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dženazu jednoj ženi koja je umrla u svom poslijeporođajnom čišćenju i on je stao prema njoj (po sredini).”

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنْ اتِّخَاذِ الْمَسَاجِدِ عَلَى الْقُبُورِ

وَلَمَّا مَاتَ الْحَسَنُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ ضَرَبَتْ امْرَأَتُهُ الْقُبَّةَ عَلَى قَبْرِهِ سَنَةً ثُمَّ رُفِعَتْ فَسَمِعُوا صَائِحًا يَقُولُ أَلَا هَلْ وَجَدُوا مَا فَقَدُوا فَأَجَابَهُ الْآخَرُ بَلْ يَسُؤُوا فَأَنْقَلَبُوا.

١٣٣٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى عَنْ شَيْبَانَ عَنْ هِلَالٍ هُوَ الْوَزَّانُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسْجِدًا قَالَتْ وَلَوْلَا ذَلِكَ لَأَبْرَزُوا قَبْرَهُ غَيْرَ أَنِّي أَخْشَى أَنْ يَتَّخَذَ مَسْجِدًا.

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى النَّفْسَاءِ إِذَا مَاتَتْ فِي نَفْسِهَا

١٣٣١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ بُرَيْدَةَ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نَفْسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطُهَا.

* kazna za blud za nevjenčane preljubnike sastoji se u šibanju od stotinu udaraca štapom, a za osobe u braku ili one koje su nekada bile u bračnom životu, jeste kamenovanje.

GDJE IMAM STOJI, PREMA ŽENI I PREMA MUŠKARCU?

1332. PRIČAO NAM JE Imran b. Mejsere, njemu Abdul-Varis, kome je prenio Husein od Ibni-Burejde, ovome rekao Semure b. Džundeb, radijallahu anhu:

“Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dženazu jednoj ženi koja je umrla u svom poslijeporođajnom čišćenju i on je stao prema toj ženi po sredini (umrle).”¹

IZGOVARANJE ČETIRI TEKBIRA NA DŽENAZI

Humejd kaže: “S nama je klanjao (dženazu) Enes, pa je izgovorio svega tri tekbira i predao selam. Kada je na to upozoren, on se okrenuo kibli i izgovorio četvrti tekbir, a zatim ponovo predao selam.”

بَابُ أَيُّنِ يَقُومُ مِنَ الْمَرْأَةِ وَالرَّجُلِ

١٣٣٢. حَدَّثَنَا عِمْرَانُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا حُسَيْنٌ عَنْ ابْنِ بُرَيْدَةَ حَدَّثَنَا سَمُورَةُ بْنُ جُنْدَبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ وَرَاءَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى امْرَأَةٍ مَاتَتْ فِي نِفَاسِهَا فَقَامَ عَلَيْهَا وَسَطَهَا .

بَابُ التَّكْبِيرِ عَلَى الْجَنَازَةِ أَرْبَعًا

وَقَالَ مُحَمَّدٌ صَلَّى بِنَا أَنَسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَبَّرَ ثَلَاثًا ثُمَّ سَلَّمَ فَقِيلَ لَهُ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ ثُمَّ كَبَّرَ الرَّابِعَةَ ثُمَّ سَلَّمَ .

- 1 Raznolika su mišljenja, gdje bi imam, odnosno klanjač trebao da stane klanjajući dženazu. Mnogi učenjaci kažu da imam treba stati prema sredini tijela položenog mrtvaca, radilo se o umrlom mušku ili žensku.
- Šafija, Ahmed i Ebu-Jusuf smatraju da imam kod umrlog muškarca stoji prema njegovoj glavi, dok najveći broj hanefijskih učenjaka kažu: “Imam stoji prema prsima umrlog, bio to muškarac ili žena.”
- Hasan Basrija smatra da se staje prema sredini tijela položenog mrtvaca bez razlike na spol.
- Malik je rekao: “Kod umrlog muškarca staje se prema sredini njegovog položenog tijela, a kod žene, prema njenim ramenima.”
- Jednoglasno je mišljenje učenjaka da ne treba stati neposredno uz samog mrtvaca. Između mrtvaca i imama, odnosno klanjača, treba ostaviti prazan prostor koliko se može najmanje poredati još jedan red klanjača.
- Hasan Basri smatra da ne treba dženazu klanjati ženi koja je umrla rađajući dijete začeto putem bluda.
- Tirmizi sa senedom navodi da je Ebu-Galib rekao: “Klanjao sam sa Enesom b. Malikom jednom čovjeku dženazu i on mu je kao imam stao prema njegovoj glavi. Potom smo mu donijeli drugu žensku dženazu od plemena Kurejš.
- ‘Oče Hamzin, klanjaj joj dženazu!’ – rekao je Ebu-Galib.
- Potom mu je Ala b. Zijad rekao: ‘Da li si vidio Vjerovjesnika, da staje kod ženske dženaze na mjestu na kome si joj ti stao, a kod muškarca opet na mjestu na kome si mu ti stao?’
- ‘Da’ – odgovorio je on.
- Potom je Ala rekao: ‘Zapamtite ovo!’”
- Buharija zastupa potrebu primjene sadržaja spomenutog hadisa koji je i bez komentara jasan.

1333. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Seida b. Musejjeba, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, saopćio smrt Negusa na dan kada je i umro, izašao sa ashabima na musalu, poredao ih iza njega i izgovorio četiri tekbira.

1334. PRIČAONAMJE Muhammed b. Sinan, njemu ispričao Selim b. Hajjan, ovome prenio Seid b. Mina od Džabira, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu Ashami Negusu, izgovarajući četiri tekbira. Jezid b. Harun i Abdus-Samed, prenoseći gornji hadis od Selima, kažu: "...Ashami."

UČENJE FATIHE U DŽENAZI

Hasan Basri kaže: "Klanjač uči 'Fatihu' djetetu i izgovara još: 'Allahu moj, učini nam ga predvodnikom i prethodnikom (u Džennetu) i nagradom!'"

1335. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar ovome ispričao Gunder, kome je prenio Šu'be od Sa'da, on od Talhe koji kaže: "Klanjao sam za (Abdullahom) b. Abbasom, radijallahu anhuma" Pričao mi je Muhammed b. Kesir, njemu saopćio Sufjan, prenoseći od Sa'da b. Ibrahima, on od Talhe b. Abdullaha b. Avfa riječi: "Klanjao sam dženazu za Ibni-Abbasom, pa je proučio 'Fatihu' i rekao: 'Kako bi znali (prisutni) da je ona sunnet!'"²

١٣٣٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَعَى النَّجَاشِيَّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ وَخَرَجَ بِهِمْ إِلَى الْمُصَلَّى فَصَفَّ بِهِمْ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ .

١٣٣٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مِينَاءَ عَنْ جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى عَلَى أَصْحَمَةَ النَّجَاشِيَّ فَكَبَّرَ أَرْبَعًا وَقَالَ يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ عَنْ سَلِيمِ أَصْحَمَةَ وَتَابَعَهُ عَبْدُ الصَّمَدِ .

بَابُ قِرَاءَةِ فَاتِحَةِ الْكِتَابِ عَلَى الْجَنَازَةِ

وَقَالَ الْحَسَنُ يَقْرَأُ عَلَى الطِّفْلِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَيَقُولُ اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرْطًا وَسَلَفًا وَأَجْرًا .

١٣٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ عَنْ طَلْحَةَ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَوْفٍ قَالَ صَلَّيْتُ خَلْفَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَلَى جَنَازَةٍ فَقَرَأَ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ قَالَ لِيَعْلَمُوا أَنَّهَا سُنَّةٌ .

² Raznolika su mišljenja učenjaka u vezi s učenjem 'Fatihe' u dženaza-namazu. Ibni-Munzir je prenio od Ibni-Mes'uda, Hasana b. Alije, Ibni-Zubejra, Misvera b. Mahreme da je učenje 'Fatihe' Šerijatom propisan čin. Ovo mišljenje dijele još Šafija i Ishak. Od Ebu-Hurejre i Ibni-Omera se prenosi: "U dženazi nema učenja Kur'ana." Ovo mišljenje prihvatio je Malik i učenjaci Kufe. Učenjaci hanefijske škole smatraju da se u dženazi Kur'an uči. Ibni-Bettal je rekao: "Između onih koji nisu u dženazi učili Kur'an i koji su to još i osuđivali bili su Omer b. Hattab, Alija b. Ebi-Talib, Abdullah b. Omer i Ebu-Hurejre, a od prve generacije iza ashaba bili su Ata, Tavus, Seid b. Musejjeb, Ibni-Sirin, Seid b. Džubejr i Ša'bi. Ibni-Munzir je rekao da je ovo stav još Mudžahida, Hammada i Sufjan Sevrija. Malik je izjavio: "Učenje 'Fatihe' u dženazi ne praktikuje se u našim gradovima."

NAMAZ NA GROBU NAKON ŠTO SE UMRLI UKOPA

1336. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal, njemu prenio Šu'be od Sulejmana Šejbanija koji kaže: "Slušao sam Ša'bija kada je rekao:

'Saopćio mi je onaj koji je sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, naišao pored jednog zabačenog groba, pa im (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) imamio (kada su klanjali).'

'Ebu-Amre, ko ti je to prenio?' – upitao sam.

'(Abdullah) b. Abbas, radijallahu anhumu' – odgovori on."

1337. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Fadl da mu je prenio Hammad b. Zejd od Sabita, on od Ebu-Rafija, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je crni čovjek (ili žena) meo džamiju (Muhammedovu) i umro, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije znao za njegovu smrt. Jednog dana ga je neko spomenuo, pa je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) upitao: "Šta je to bilo sa tim čovjekom?"

"Umro je, Allahov Poslaniče" – odgovorili su ashabi.

"Pa što me niste obavijestili?" – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ الصَّلَاةِ عَلَى الْقَبْرِ بَعْدَ مَا يُدْفَنُ

١٣٣٦. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ قَالَ سَمِعْتُ الشَّعْبِيَّ قَالَ أَخْبَرَنِي مَنْ مَرَّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى قَبْرِ مَبْنُودٍ فَأَمَّهُمْ وَصَلَّوْا خَلْفَهُ قُلْتُ مَنْ حَدَّثَكَ هَذَا يَا أَبَا عَمْرٍو قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا.

١٣٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْفَضْلِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَبِي رَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَسْوَدَ رَجُلًا أَوْ امْرَأَةً كَانَ يَكُونُ فِي الْمَسْجِدِ يَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَ وَلَمْ يَعْلَمْ النَّبِيُّ ﷺ بِمَوْتِهِ فَذَكَرَهُ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ مَا فَعَلَ ذَلِكَ الْإِنْسَانُ قَالُوا مَاتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ أَفَلَا أَذُنْتُمُونِي فَقَالُوا إِنَّهُ كَانَ كَذًا وَكَذَا قِصَّتُهُ قَالَ فَحَقَرُوا شَأْنَهُ قَالَ فَذَلُّونِي عَلَى قَبْرِهِ فَأَتَى قَبْرَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ.

Prema mišljenju Mekhula, Šafije, Ahmeda i Ishaka, 'Fatiha' se uči samo iza prvog izgovorenog tekbira, a Ibni-Hamz kaže: "Prema mišljenju Šafije, ona se uči iza svakog izgovorenog tekbira."

"Ovo je", kaže Ajni, "pogrešno prenesena verzija."

Hasan Basri kaže: "'Fatiha' se ne uči iza svakog izgovorenog tekbira." Ovo je mišljenje i Ibni-Havšeba. Od Misvera b. Mahreme preneseno je da je on poslije prvog izgovorenog tekbira učio 'Fatihu' i jednu kratku suru. Učenje 'Fatihe' u dženazi zabilježili su u svojim "Sunenima" još Nesai, Ebu-Davud i Tirmizi.

Iz hadisa se još zaključuje:

– Tirmizi u svom "Sunenu" navodi hadis: "Učenje 'Fatihe' je sunnet ili upotpunjenje sunnetu."

On smatra da je to dobar hadis, da su po njemu postupali učeni ashabi i da su ovo mišljenje usvojili još Šafija, Ahmed i Ishak,

– po mišljenju učenjaka šafijske škole, učenje 'Fatihe' iza prvog tekbira je mustehab, a ako se ne prouči iza prvog tekbira, može se proučiti iza drugog,

– u navedenoj izjavi Ibni-Abbasa nije izričito rečeno o načinu učenja 'Fatihe'. Bejheki, međutim, navodi da je Seid b. Ebi-Seid rekao: "Čuo sam Ibni-Abbasa kako je naglas učio 'Fatihu' u dženazi i onda nam rekao: 'Ovo sam učio ovako, samo zato da biste znali da je 'Fatiha' sunnet.'"

Zejnudin je rekao: "'Fatiha' se uči u sebi, a mišljenje svih priznatih učenjaka je da se ona uči u sebi, po danu."

“Njegov slučaj je bio takav i takav” – odgovorili su.
“Oni su njegov položaj omalovažavali” – kaže Ebu-Hurejre.

“Pokažite mi njegov grob!” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Potom je otišao na grob i klanjao mu dženazu.

MRTVAC ČUJE KLEPETANJE OBUĆE ŽIVIH

1338. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A‘la, kome je saopćio Seid, a rekao mi je i Halife da mu je pričao Ibni-Zurej‘ od Seida, on od Katade, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, a Enes od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Kada se čovjek položi u grob i njegovi drugovi odu toliko, da on još čuje klepet njihove obuće, dođu mu dva meleka (Munkir i Nekir), posade ga i kažu mu:

‘Šta si ti govorio o ovom čovjeku?’

‘Vjerujem da je on Allahov rob i Njegov Poslanik’ – odgovorit će on.

‘Pogledaj’, reći će mu se, ‘svoje mjesto u Džehennemu koje ti je Allah zamijenio mjestom u Džennetu.’ ‘On će ih’, kaže Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ‘vidjeti istovremeno oba.’ Što se tiče nevjernika ili licemjera, oni će odgovoriti: ‘Ne znam. Ja sam govorio ono što je govorio svijet:

Ne znao i ne učio nikad (Kur’ana)!’

Zatim će biti jako udaran željeznim čekićem, između ušiju i kriknut će toliko da će to čuti svi blizu njega, izuzev ljudi i džina.”¹

بَابُ أُطْلِيَتْ بِسَمْعِ خُفِّ النَّعَالِ

١٣٣٨. حَدَّثَنَا عَيَّاشٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ قَالَ وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْعَبْدُ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى وَذَهَبَ أَصْحَابُهُ حَتَّى إِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرَعَ نِعَالِهِمْ أَنَاهُ مَلَكَانِ فَأَقْعَدَاهُ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ مُحَمَّدٍ ﷺ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيُقَالُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ أَبَدَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا وَأَمَّا الْكَافِرُ أَوِ الْمُنَافِقُ فَيَقُولُ لَا أَذْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيُقَالُ لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ ثُمَّ يُضْرَبُ بِمِطْرَقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً بَيْنَ أُذُنَيْهِ فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ إِلَّا الثَّقَلَيْنِ .

¹ Ebu-Davud u svom “Sunenu” iznosi da je Bera b. Azib rekao: “Otišli smo sa Vjerovjesnikom na dženazu jednom čovjeku, ensariji. Došli smo do groba; Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo je, pa smo oko njega posjedali i mi i umirili se kao da nam je ptica na glavi. Muhammed je u ruci držao neko drveće i s njim kopkao zemlju, a potom rekao: ‘Tražite utočište kod Allaha od kaburske kazne!’ Ovo je rekao dva ili tri puta, a potom nastavio: ‘Mrtvac čuje klepet obuće ljudi i kada se oni okrenu natrag, njemu se postave pitanja: O, čovječe! Ko ti je Allah? Šta ti je bila vjera, i ko ti je bio Vjerovjesnik?’”

Iz hadisa se razabire:

– kazna u grobu postoji. To je mišljenje predstavnika svih ortodoksnih pravnih škola. Ovu kaznu ne priznaju Dirar b. Amr, Bišr Murejsi i mnogo učenjaci sekte mutezilija. Oni se drže bukvalnog sadržaja ajeta: “Oni neće u raju okusiti nikakvu smrt, osim one prve (na ovom svijetu).”

Ovim ajetom ne negira se život i smrt u grobu. Njihovo krivo shvaćanje pobijaju ajeti: “Oni se izlažu vatri jutrom i večerom”, i, “Allahu naš, usmrtio si nas dva puta i oživljavaš nas dva puta!” To znači da je jedan

O ONOM KO ŽELI BITI UKOPAN U BEJTUL-MAKDISU ILI NJOJ SLIČNOJ SVETOJ ZEMLJI

1339. PRIČAO NAM JE Mahmud, njemu Abdurrezak kome je prenio Ma'mer od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu:

“Musau, alejhi selam, poslan je melek smrti. Kada mu je došao, Musa mu je (jednim udarcem) izbio oko. Melek se povratio svom Gospodaru i rekao: ‘Poslao si me čovjeku koji neće smrt!’

Uzvišeni Allah mu je vratio oko i rekao: ‘Vrati se natrag i reci mu, da stavi svoju ruku volu na leđa, i on će za svaku dlaku koju svojom rukom pokrije, imati po jednu godinu života.’

‘O, Allahu moj!’, uzviknu Musa, ‘a šta poslije?’

‘Poslije smrt’ – odgovori Allah.

‘Pa, onda, može i sada’ – reče Musa i zamoli Allaha da ga približi Svetoj zemlji (Bejtul-makdisu) na jedan dobačaj kamenom (pa da tamo umre).”

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatim je”, kaže Ebu-Hurejre, “kazao: ‘Da sam ja tamo, pokazao bih vam njegov grob pokraj puta (pokraj Tura) kod jednog crvenog pješčanog humka.’”¹

بَابُ مَنْ أَحَبَّ الدَّفْنَ فِي الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ أَوْ نَحْوِهَا

١٣٣٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا
مَعْمَرٌ عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى
عَلَيْهِمَا السَّلَامُ فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ
فَقَالَ أَرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ فَرَدَّ اللَّهُ
عَلَيْهِ عَيْنَهُ وَقَالَ ارْجِعْ فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَتْنِ
ثَوْرٍ فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ بِهِ يَدُهُ بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ قَالَ
أَيُّ رَبِّ تُمْ مَاذَا قَالَ تُمْ الْمَوْتُ قَالَ فَالآنَ فَسَأَلَ
اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَةً بِحَجَرٍ قَالَ
قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَلَوْ كُنْتُ تُمْ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى
جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكُثِيبِ الْأَحْمَرِ .

život i smrt na ovom svijetu, drugi (bilo fizički ili duhovni) u kaburu.

Preko Bera b. Aziba u svih šest priznatih hadiskih zbirki zabilježena je ova Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izreka: “Kada se vjernik posadi u svom grobu, njemu se da mogućnost da očituje da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik.”

Na ime kaburske kazne sišao je, kaže Buharija, ajet: “Allah, one koji vjeruju, ustaljuje u čvrstom govoru i na ovom i na drugom svijetu.”

Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Madže u svojim “Sunenima” navode: “Vjerovjesnik je molio zaštitu Allahovu od šejtana, škrtosti, kaburske kazne i iskušenja srca.”

Ibni-Ebu-Šejbe u svom “Musannefu” navodi, da je Umm-Mubeššir rekla: “Vjerovjesnik je unišao u jedan voćnjak, Benu-Nedžara u kome sam i ja bila. Tu je bilo grobova osoba koje su pomrle u predislamsko doba. Zatim je izašao i ja sam ga čula gdje govori: ‘Tražite zaštitu Allahovu od kaburske kazne!’

‘Allahov Poslaniče, zar ima i u grobu kazna?’

‘Oni se u svojim grobovima kažnjavaju tolikom kaznom da je i životinje čuju.’”

Brojni su hadisi o postojanju zagrobnog života i o odgovornosti na drugom svijetu, čije bi nijekanje značilo napuštanje islama.

¹ Pošto su Izraelci svojevremeno bili protjerani iz Jerusalema i Palestine, na povratku iz Egipta su se zadržali u pustinji oko četrdeset godina. Musa se želio sa svojim narodom konačno nastaniti u pradomovini svojih predaka i u njoj umrijeti. Poneki historičari ističu, da je Musa to želio i molio, bojeći se da će umrijeti u pustinji i u njoj biti pokopan, jer se vjerovjesnici sahranjuju na mjestu gdje su umrli, a kasnija ekshumacija

UKOP NOĆU

Ebu-Bekr je ukopan noću

1340. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebi-Šejbe, njemu Džerir, prenoseći od Šejbanija, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je dženazu jednom čovjeku nakon što je bio pokopan noću. On je stao, a i njegovi drugovi, a prije toga upitao je: ‘Ko je taj?’

‘Taj i taj’, odgovorili su oni, ‘koji je pokopan jučer navečer.’

I on su mu, potom klanjali dženazu.”²

بَابُ الدَّفْنِ بِاللَّيْلِ

وَدُفِنَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَيْلًا .

١٣٤٠ . حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ عَلَى رَجُلٍ بَعْدَ مَا دُفِنَ بَلِيلَةً قَامَ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَكَانَ سَأَلَ عَنْهُ فَقَالَ مَنْ هَذَا فَقَالُوا فَلَانٌ دُفِنَ الْبَارِحَةَ فَصَلُّوا عَلَيْهِ .

njihovih kostiju je zabranjena. Podijeljena su mišljenja historičara o mjestu Musaove smrti. Najveći broj smatra da je umro lutajući pustinjom.

Iz hadisa se zaključuje:

- veliki ugled Musaov kod Allaha, dželle šanuhu, koji ga za sukob sa melekome nije htio ni ukoriti,
- preporučljivo je sahranjivanje umrlih činiti u što boljem naselju, na što ljepšem terenu i što bliže groba, ranije sahranjenih dobrih ljudi,
- prirodnost meleka da se može ljudima prikazati i u materijalno-tjelesnom vidu,
- da će svijet poslije Musaove smrti postojati još dugo i dugo,
- da Allah, dželle šanuhu, može po svojoj volji, život čovjeka produžavati.

- 2 O sahrani mrtvaca noću, podijeljena su mišljenja učenjaka. Jedni, sahranjivanje mrtvaca noću, smatraju pokudenim činom. Među ove spadaju Hasan Basrija, Seid b. Musejjeb i Katade. Ovi svoj stav dokazuju izjavom Džabira koju imam Ahmed i Tahavi u svojim hadiskim zbirkama donose u slijedećoj varijanti: “Jedan čovjek iz Benu-Uzret plemena zakopan je noću i Vjerovjesnik mu nije klanjao dženazu, nego je, potom, zabranio sahranjivanje noću.”

Tahavi navodi da je Abdullah b. Omer rekao: “Ne sahranjujte svoje mrtve noću!”

Ibni-Hazm je kazao: “Nije dozvoljeno nikoga noću sahranjivati, osim u slučaju nužde.”

Svi koji su noću sahranjeni, kao što je bio slučaj sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, nekim njegovim suprugama i drugovima, učinjeno je to iz nužde i nekog opravdanog razloga. Razlozi koji opravdavaju sahranu noću su bojazan od velike dnevne žege ili neprijatelja, promjene tijela umrlog i slično.

Međutim, Neha'i, Zuhri, Sevri, Ata, Ibni-Hazm, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Ahmed dozvoljavaju sahranu mrtvaca noću bez ikakvih uvjeta. Ovi se drže gore navedenog slučaja kod Buharije i izjave Amra b. Dinara, da je on čuo Džabira b. Abdullaha kako kaže: “Ashabi su jedne noći vidjeli na groblju svjetlo, pa su tamo otišli. Kadli na groblju Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i govori drugovima: ‘Dohvatite mi ovoga vašeg druga!’ To je, međutim, bio jedan čovjek koji je uvijek naglas Allaha spominjao (zikir činio).” Gornji slučaj zabilježio je u svom “Sunenu” i Ebu-Davud.

Tahavija smatra da zabrana sahrana, koju su neki od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, prenijeli, samo je zato što je Vjerovjesnik želio da svakom ashabu osobno klanja dženazu, a što je za muslimane značilo veliku sreću i blagoslov.

Zejd b. Sabit prenio je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Moja dženaza za muslimane je milost.”

Poneki historičari navode da su Arapi svoje mrtvace slabo i mizerno opremali, pa su ih zbog toga noću sahranjivali. U namjeri da ih potakne na solidnije opremanje umrlih, Muhammed, sallallahu alejhi ve

PODIZANJE BOGOMOLJE NA GROBOVIMA

1341. PRIČAO NAM JE Isma'il, njemu Malik od Hišama, ovaj od svoga oca, on od Aiše, radijallahu anha:

“Kada se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, razbolio, neke njegove žene spomenule su mu crkvu koju su vidjele u Etiopiji, a koja se zvala ‘Marija’. To su bile Umm-Selema i Umm-Habiba, radijallahu anhum, koje su išle u Etiopiju (kao izbjeglice). One su pričale o njenoj ljepoti i raznim slikama u njoj.

Poslanik je tada podigao glavu i rekao: ‘To su oni, koji, kada im umre dobar čovjek, sagrađe mu na grobu bogomolju i potom u njoj naslikaju te slike. Oni su kod Allaha najgora stvorenja.’”

SILAZAK U GROB ŽENE

1342. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Sinan, njemu Fulejh b. Sulejman, kome je prenio Halil b. Ali od Enesa, radijallahu anhu:

“Prisustvovali smo (dženazi Rukajje), kćerke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je sjeo pokraj groba, a ja vidio kako mu oči suze. Zatim je upitao:

‘Ima li od vas neko ko nije sinoć doticao svoju ženu (općio)?’

‘Ja’ – rekao je Ebu-Talha.

‘Siđi u njen grob!’ – rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ بِنَاءِ الْمَسْجِدِ عَلَى الْقَبْرِ

١٣٤١. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ لَمَّا اشْتَكَى النَّبِيُّ ﷺ ذَكَرْتُ بَعْضَ نِسَائِهِ كَنِيسَةً رَأَيْتُهَا بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ يُقَالُ لَهَا مَارِيَّةٌ وَكَانَتْ أُمُّ سَلَمَةَ وَأُمُّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتَتَا أَرْضَ الْحَبَشَةِ فَذَكَرَتَا مِنْ حُسْنِهَا وَتَصَاوِيرِ فِيهَا فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ أُولَئِكَ إِذَا مَاتَ مِنْهُمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ بَنَوْا عَلَى قَبْرِهِ مَسْجِدًا ثُمَّ صَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَةَ أُولَئِكَ شَرَّ أَرْوَاحِ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ .

بَابُ مَنْ يَدْخُلُ قَبْرَ امْرَأَةٍ

١٣٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ حَدَّثَنَا فُلَيْحُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا هِلَالُ بْنُ عَلِيٍّ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ شَهِدْنَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ جَالِسٌ عَلَى الْقَبْرِ فَرَأَيْتُ عَيْنَيْهِ تَدْمَعَانِ فَقَالَ هَلْ فِيكُمْ مِنْ أَحَدٍ لَمْ يُقَارِفِ اللَّيْلَةَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَنَا قَالَ فَأَنْزِلْ فِي قَبْرِهَا فَنَزَلَ فِي قَبْرِهَا فَقَبَّرَهَا قَالَ ابْنُ مُبَارَكٍ قَالَ فُلَيْحٌ أَرَاهُ يَعْنِي الذَّنْبَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (لِيَقْتَرِفُوا) أَيْ لِيَكْتَسِبُوا .

sellem, zabranjivao im je sahranjivanje u doba kada ih svijet ne vidi.

Preneseno je da je Aiša rekla: “Alija je noću zakopao Fatimu.”

Ibni-Ebi-Šejbe u svom “Musannefu” sa senedom navodi, da je Ibni-Sebak rekao:

“Halifa Omer je zakopao Ebu-Bekra noću, potom unišao u džamiju i klanjao vitr-namaz.”

Aiša, radijallahu anha, je izjavila: “Ebu-Bekr je zakopan nešto prije svanuća.”

1344. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Lejs kome je prenio Jezid b. Ebi-Habib od Ebul-Hajra, on od Ukbe b. Amra da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao jednog dana i klanjao poginulim borcima Uhuda svoj namaz za umrlog, a zatim se popeo na minber i rekao:

“Ja sam vam predvodnik i svjedok! Tako mi Allaha, evo gledam moj izvor (zdenac). Meni su već dati ključevi riznica zemlje”, ili je rekao, “ključevi zemlje. Ja se, tako mi Allaha, ne plašim za vas da ćete se iza mene povratiti u idolopoklonstvo, nego se bojim da se međusobno (u stjecanju imetka) nadmećete.”¹

١٣٤٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنِي يَزِيدُ بْنُ أَبِي حَبِيبٍ عَنْ أَبِي الْخَيْرِ عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَرَجَ يَوْمًا فَصَلَّى عَلَى أَهْلِ أُحُدٍ صَلَاتَهُ عَلَى الْمَيِّتِ ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَى الْمِنْبَرِ فَقَالَ إِنِّي فَرَطُ لَكُمْ وَأَنَا شَهِيدٌ عَلَيْكُمْ وَإِنِّي وَاللَّهِ لَا أَنْظُرُ إِلَى حَوْضِي الْآنَ وَإِنِّي أُعْطِيتُ مَفَاتِيحَ خَزَائِنِ الْأَرْضِ أَوْ مَفَاتِيحَ الْأَرْضِ وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تُشْرِكُوا بَعْدِي وَلَكِنْ أَخَافُ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنَافَسُوا فِيهَا .

“Kada je u bici na Uhudu ubijen Hamza, Saffija se raspitivala, šta je bilo sa njim. Utom je susrela Aliju i Zubejru i pitala ih: ‘Šta je učinjeno sa Hamzom?’ Oni su joj odgovorili da o njemu ništa ne znaju. Na to je (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem) rekao: ‘Plašim se za njenu pamet.’ Potom je postavio svoju ruku na njena prsa i citirao ajet: ‘Inna lillahi ve inna ilejhi radžiu’, zaplakao, stao nad njim i opet rekao: ‘Da nije ženske nestrpljivosti, ja bih ga ostavio sve dok se ne bi proživio u utrobama zvijerki i voljama ptica.’

Potom su mu doneseni i ostali poginuli i on im je otpočeo klanjati dženaze. Postavljeno ih je prvo sedam i Hamza. On je za njih izgovorio sedam početnih tekbira i ostale. Potom su oni dignuti, a Hamza je ostao na svom mjestu, pa je Muhammed i za njega izgovorio sedam tekbira.”

Ovaj slučaj zabilježili su još Hakim u svom “Mustedreku”, Taberani u svom “Mu‘džemu” i Bejheki u “Sunenu”, navodeći još: “...Muhammed je na Uhudu naredio da se Hamza postavi prema kibli i on mu je, potom, klanjajući izgovorio sedam tekbira. Zatim su mu prikupljeni ostali šehidi i on je klanjao sedamdeset dženaza.”

Ibni-Madže isti slučaj donosi u nešto izmijenjenoj varijanti.

Pored gornjeg, hanefije još zaključuju i kažu da dženazu šehidu nije potrebno klanjati, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, to bi kojom prilikom sigurno naročito rekao. Iz izloženog, vidi se da se klanjanje dženaze šehidu ne može smatrati štetnim postupkom i da je bolje da se klanja, nego da se izostavi.

1 Iz hadisa se zaključuje:

– Hattabi kaže: “Vjerovjesnik je poginulim uhudskim borcima klanjao dženaze nakon jednog vremenskog perioda.” Prema tome, šehidu se klanja dženaza kao i svakom mrtvacu.

Muhammedovo, sallallahu alejhi ve sellem, klanjanje dženaze ovim izginulim borcima nije učinjeno odmah, vjerovatno, zbog velike Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, zauzetosti brojnim poslijeratnim brigama i poslovima;

– istinitost Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, predskazivanja o širenju islama;

– za pojavu idolopoklonstva, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije se plašio, nego za međusobno nadmetanje u stjecanju materijalnih dobara kao ploda ljudske zavidnosti.

O SAHRANI DVOJICE-TROJICE LJUDI U JEDAN GROB

1345. PRIČAO NAM JE Seid b. Sulejman, njemu Lejs, kome je prenio Šihab od Abdur-Rahmana b. Ka'ba, da mu je Džabir b. Abdullah, radijallahu anhum, saopćio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljao po dva čovjeka od poginulih na Uhudu.

MIŠLJENJE DA NE TREBA KUPATI ŠEHIDE

1346. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Lejs od Ibni-Šihaba, on od Abdur-Rahmana b. Ka'ba, ovaj od Džabira: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Zakopajte ih sa njihovom krvlju!' Mišljaše on na uhudski dan (bitku). I nije ih kupao."

KO SE STAVLJA PRIJE U USJEK PO STRANI GROBA

Usjek po strani groba prozvan je tim imenom, jer je on usječen po strani (kible) groba. Svaki nasilnik je nastran čovjek. Sklonište je svratište (po strani puta). Ako je raka ravna (u zidovima), tada se ona zove grob (darih).

1347. PRIČAO NAM JE Ibni-Mukatil, njemu saopćio Abdullah od Lejsa b. Sa'da, kome je prenio Ibni-Šihab od Abdur-Rahmana b. Ka'ba b. Malika, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavljao po dva poginula borca na Uhudu u jednu haljinu (kefine), a potom pitao: "Koji od njih više uče Kur'an?"

بَابُ دَفْنِ الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةِ فِي قَبْرِ وَاحِدٍ

١٣٤٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ .

بَابُ مَنْ لَمْ يَرْغَسِلِ الشُّهُدَاءَ

١٣٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرٍ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ اذْفَنُوهُمْ فِي دِمَائِهِمْ يَعْنِي يَوْمَ أَحَدٍ وَلَمْ يُغَسِّلَهُمْ .

بَابُ مَنْ يُقَدَّمُ فِي اللَّحْدِ

وَسُمِّيَ اللَّحْدُ لِأَنَّهُ فِي نَاحِيَةٍ وَكُلُّ جَائِرٍ مُلْحِدٌ (مُلْتَحِدًا) مَعْدِلًا وَلَوْ كَانَ مُسْتَقِيمًا كَانَ ضَرِيحًا .

١٣٤٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا لَيْثُ بْنُ سَعْدٍ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أَحَدٍ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ

Kada bi mu se pokazalo na jednog od njih, on bi ga u usjek (stranu) groba stavio prije i rekao: “Ja sam vam svjedok”, a potom bi naredio njihovo zakopavanje zajedno sa njihovom krvlju. Dženazu im nije klanjao (tada), a nije ih ni kupao.

1348. Ibni-Mubarek je rekao, a Evza'i nam je saopćio, prenoseći od Zuhrija, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za izginule uhudske borce je pitao: ‘Koji od njih je više učio Kur'an?’ Kada bi mu taj bio pokazan, on bi ga stavio u grob uvijek prije njegova druga.”

Džabir kaže: “Moj otac i stric su zamotani u jedan prugasti ogrtač.”

Sulejman b. Kesir je rekao da mu je prenio Zuhrija, da mu je to pričao onaj koji je čuo neposredno od Džabira, radijallahu anhu.

O UPOTREBI TRSTIKE (IZHIRA) I SUHE TRAVE NA GROBU PRI ZAGRTANJU

1349. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Abdul-Vehhab kome je prenio Halid od Ikrima, on od (Abdullaha) b. Abbasa, radijallahu anhum, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Svevišnji Allah učinio je Mekku svetom i nije nikome prije mene, a niti će ikome poslije mene, biti dozvoljeno (prolijevanje krvi u njoj). Meni je to bilo dozvoljeno samo jedan časak dana. Zabranjeno je sjeći njena zelenila (trave), podrezivati (sjeći) njeno drveće, razgoniti njenu lovinu (divljač) i uzimati u njoj, na putu nađenu stvar, osim onom koji će je zauvijek javno obznanjivati.”

“Osim izhira za potrebe naših kujundžija i naših grobova” – rekao je Ibni-Abbas.

“Osim izhira” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. vEbu-Hurejre, radijallahu anhu,

أَيُّهُمْ أَكْثَرَ أَخَذَا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ بِدِمَائِهِمْ وَلَمْ يُصَلِّ عَلَيْهِمْ وَلَمْ يُغَسِّلْهُمْ.

١٣٤٨. وَأَخْبَرَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ لِقَتْلَى أَحَدٍ أَيْ هَؤُلَاءِ أَكْثَرَ أَخَذَا لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى رَجُلٍ قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ قَبْلَ صَاحِبِهِ وَقَالَ جَابِرٌ فَكُفَّنَ أَبِي وَعَمِّي فِي نَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ وَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ كَثِيرٍ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ حَدَّثَنِي مَنْ سَمِعَ جَابِرًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

بَابُ الْإِذْخِرِ وَالْحَشِيشِ فِي الْقَبْرِ

١٣٤٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشَبٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ حَرَّمَ اللَّهُ مَكَّةَ فَلَمْ تَحِلَّ لِأَحَدٍ قَبْلِي وَلَا لِأَحَدٍ بَعْدِي أُحِلَّتْ لِي سَاعَةٌ مِنْ نَهَارٍ لَا يُحْتَلَى خَلَاهَا وَلَا يُعْصَدُ شَجَرُهَا وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهَا وَلَا تُلْتَقَطُ لُقَطَتُهَا إِلَّا لِمُعْرِفٍ فَقَالَ الْعَبَّاسُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَّا الْإِذْخِرَ لِصَاغَتِنَا وَقُبُورِنَا فَقَالَ إِلَّا الْإِذْخِرَ وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ لِقُبُورِنَا وَبُيُوتِنَا وَقَالَ أَبَانُ بْنُ صَالِحٍ عَنِ

kaže: "...potrebnog za naše grobove i naše kuće." Eban b. Salih, prenoseći od Hasana b. Muslima, on od Safijje, kćerke Šejbeove koja kaže: "Čula sam od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, isto to." Mudžahid prenosi od Tavusa, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum: "...za njihovog kovača i njihove kuće".¹

DA LI JE DOZVOLJENO VADITI MRTVACA IZ GROBA ILI USJEKA GROBA ZBOG NEKOG RAZLOGA?

1350. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, kome je prenio Sufjan od Amra koji je rekao: "Čuo sam Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, kada je kazao: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem,

الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ صَفِيَّةَ بِنْتِ شَيْبَةَ سَمِعَتْ النَّبِيَّ ﷺ مِثْلَهُ وَقَالَ مُجَاهِدٌ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَقَيْنَهُمْ وَبَيَّوْتَهُمْ.

بَابُ هَلْ يُخْرَجُ الْمَيِّتُ مِنَ الْقَبْرِ وَاللَّحْدِ لِعِلَّةٍ

١٣٥٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ عَمْرُو سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَتَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي بَعْدَدٍ

¹ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- Mekka je častan i svet grad i u njoj je zabranjeno činiti mnogo šta, što je u drugim mjestima dozvoljeno. Meverdija iznosi da su podijeljena mišljenja historičara o datumu početnog statusa svetosti Mekke. Neki kažu da je Mekka taj status dobila od svoga osnivanja, a da je taj status javno objavio svijetu tek Ibrahim peygamber. Drugi smatraju da se početak svetosti Mekke veže za doba Ibrahima peygambere i da je Mekka prije Ibrahima smatrana kao i svako drugo naselje,
- Ebu-Hanife iz jednog dijela teksta Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izjave zaključuje da je Mekka po muslimanima osvojena silom oružja, a ne zauzeta mirnim putem. Ovo mišljenje zastupaju još mnogi historičari, dok Šafija ima suprotno mišljenje. Zejnudin smatraše: "Jedan dio Mekke zauzet je mirnim putem, a drugi borbom. Strana grada na koju je ulazio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije davala otpora i taj dio zauzet je mirnim putem, dok je u drugom dijelu grada, bilo manjeg otpora i on je skršen oružjem muslimana,
- prirodnu travu, zelenilo i rastinje u Mekki nije dozvoljeno sjeći, čupati i uništavati. Ovo je jednoglasno mišljenje islamskih pravnika. Povrće i zelen koje ljudi gaje za ishranu, dozvoljeno je sjeći ili čupati i do maksimuma koristiti. I napasanje stoke prirodnom travom i zelenilom je zabranjeno po mišljenju Ebu-Hanife i imama Muhammeda, dok je dozvoljeno po stavu Ebu-Jusufa, Malika, Šafije i Ahmeda. Ibni-Munzir je rekao: "Sječu drveća u Haremu odlučno zabranjuju svi pravници." Ebu-Hanife i Šafija smatraju da takvog prestupnika treba kazniti, dok Malik smatra da ipak ne treba. Ovo se odnosi samo na drveće koje samo izrasta, a ne i na ono koje ljudi sade, gaje i konačno sijeku. Trnje i ostalo rastinje, što ljudima nanosi štetu, ne podliježe gornjoj zabrani i ono se može sjeći,
- pronalazač tuđe izgubljene stvari ne može postati njen vlasnik, ne može je trošiti, a niti drugom pokloniti, što nije slučaj sa nađenim predmetom van Harema Mekke. Hanefije ne prave razliku među stvarima nađenim u Haremu i van Harema Mekke. Hanefije se drže Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izreke: "Obznanjuj njen omot (kesu) i uzicu (kojom je ona svezana), i to čini neprestano godinu dana, a potom je koristi!" Tahavi navodi da je Mu'aviya b. Adevije rekao: "Jedna žena upitala je Aišu i rekla: 'Našla sam nečiju izgubljenu stvar u Haremu. Ja sam je i obznanjivala i nije se niko javio ko je poznaje?' 'Troši je za svoje potrebe!' – rekla je Aiša."
- dozvoljeno je rogozinu ili drugu travu miješati sa zemljom na grobu, da bi se zemlja bolje i ljepše slagala i manje osipala.

došao je pošto je Abdullah b. Ubejj bio već postavljen u grob i naredio da se izvadi. Potom ga je stavio na svoja koljena i spustio na njega malo svoje pljuvačke i obukao mu svoju košulju, a Allah to najbolje zna. Abdullah bijaše ranije obukao Abbasu (svoju) košulju.”

Sufjan kaže: “Ebu-Hurejre je rekao: ‘Na Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, bile su dvije košulje i Ibni-Abdullah mu je rekao: Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, obuci mom ocu svoju košulju, onu koja ti je do tijela!’”

“Preneseno je”, kaže Sufjan, “da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obukao Abdullahu svoju košulju kao naknadu za onu koju je on dao (obukao njegovom stricu Abbasu).”¹

1351. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Bišr b. Mufeddal kome je prenio Husein Muallim od Ataa, od Džabira, radijallahu anhu, koji je kazao:

“Kada je bila bitka na Uhudu pozvao me u neko doba noći otac i rekao:

‘Ja sam uvjeren da ću poginuti među prvim ashabima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem Ja iza sebe ne ostavljam ništa dragocjenije od tebe, izuzev

مَا أُدْخِلَ حُفْرَتَهُ فَأَمَرَ بِهِ فَأُخْرِجَ فَوَضَعَهُ عَلَى رُكْبَتَيْهِ وَنَفَثَ عَلَيْهِ مِنْ رِيقِهِ وَأَلْبَسَهُ قَمِيصَهُ فَأَلَّهِ أَغْلَمُ وَكَانَ كَسَا عَبَّاسًا قَمِيصًا قَالَ سُفْيَانُ وَقَالَ أَبُو هَارُونَ يَحْيَى وَكَانَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَمِيصَانِ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلْبَسَ أَبِي قَمِيصَكَ الَّذِي يَلِي جِلْدَكَ قَالَ سُفْيَانُ فَيَرُونَ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَلْبَسَ عَبْدَ اللَّهِ قَمِيصَهُ مُكَافَأَةً لِمَا صَنَعَ.

١٣٥١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ أَخْبَرَنَا بِشْرُ بْنُ الْمُفَضَّلِ حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْمُعَلَّمِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا حَضَرَ أَحَدٌ دَعَانِي أَبِي مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ مَا أَرَانِي إِلَّا مَقْتُولًا فِي أَوَّلِ مَنْ يُقْتَلُ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ وَإِنِّي لَا أَتْرُكُ بَعْدِي أَعَزَّ عَلَيَّ

¹ Iz naslova navedenog hadisa razabire se:

- iskopavanje mrtvaca iz groba može biti u interesu mrtvaca ili u interesu živih ljudi,
- opravdani razlozi za iskopavanje mrtvaca su: ako je mrtvac zakopan u tudoj, otetoj zemlji ili se taj dio naknadno otudi putem diobe među nasljednicima, ili iz nekog drugog razloga,
- dozvoljeno je prenositi mrtvaca iz jednog mjesta u drugo. Halifa Osman je naredio, pa su ekshumirani neki grobovi pokraj Muhammedove džamije u Medini i kosti prenesene u Beki’ – groblje, kako bi se nesmetano mogla proširiti džamija. Sa’d b. Ebu-Vekas umro je u Akiku, a prenesen je i zakopan u Medini. Šafija je rekao: “Ne volim prenošenje mrtvaca u drugo mjesto, izuzev, ako bi se on sahranjivao u blizini Mekke, Medine ili Aksa hrama u Jerusalemu.

Begavi, ovo prenošenje, uvrštava u mekruh-djela, a Kadi Husein u haram.

Nevevi ističe da niko od ashaba nije smatrao zabranjenim činom prenošenje mrtvaca iz jednog mjesta u drugo. Tako je Mu’az prenio iz jednog groba u drugi grob svoju suprugu.

Malik i Šafija dozvoljavaju da se neokupan mrtvac iskopa i pravovaljano okupa, samo što Malik još kaže: “...Ukoliko mu se tijelo nije izmijenilo – deformisalo”, dok hanefije kažu: “...Ukoliko se tijelo takvog mrtvaca nije deformisalo i dobilo neugodan zadah...”

Ebu-Hanife je izjavio: “Kada se mrtvac postavi u grob i zakopa, nema smisla da se on kasnije iskopava.” Ovo mišljenje dijeli i Ešheb.

Raznolika su mišljenja učenjaka o iskopavanju mrtvaca radi klanjanja pravovaljane dženaze.

Ibni-Munzir kaže: “Kod hanefija, mrtvac se neće iskopavati, nego će mu se dženaza klanjati nad zatvorenim grobom, ako se zemlja na njega već navalila. U protivnom, izvadit će se, i dženaza će se tada klanjati.”

Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dužan sam, pa isplati dug, a svojim sestrama (bilo ih je devet) stalno preporučuj dobro!’

Potom smo osvanuli i on je zaista bio među prvim poginulim i sa njim je u grob zakopan još jedan. Meni se, međutim, nije sviđalo da ga ostavim tako, pa sam ga poslije šest mjeseci izvadio, kadli on skoro isti kao i onog dana kada sam ga stavio, izuzev jednog uha.”

1352. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, kome je prenio Seid b. Amr od Šu’be, on od Ibni-Ebi-Nedžiha, ovaj od Ataa, a on opet od Džabira, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Sa mojim ocem bio je zakopan još jedan čovjek (stric) i meni to nije bilo drago, pa sam ga izvadio i stavio u drugi grob posebno.”²

O USJEKU GROBA NA STRANI KIBLE I GROBU S UDUBLJENJEM U SREDINI

1353. PRIČAO NAM JE Abdan, njemu Abdullah kome je saopćio Lejs b. Sa’d, ovome prenio Ibni-Šihab od Abdur-Rahmana b. Ka’ba b. Malika, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, koji kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavljao je po dvojicu poginulih boraca Uhuda i pitao: ‘Koji je od njih više uzimao Kur’an?’, pa kada bi mu se pokazalo na jednog od njih dvojice, on bi ga stavio prije u usjek groba i rekao: ‘Ja sam im svjedok na Sudnjem danu’, i naredio bi da se zakopaju sa svojom krvlju, a nije ih kupao.”

مِنْكَ غَيْرَ نَفْسٍ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَإِنَّ عَلَيَّ دَيْنًا فَأَقْضِ
وَاسْتَوْصِ بِأَخَوَاتِكَ خَيْرًا فَأَصْبَحْنَا فَكَانَ أَوَّلَ
قَبِيلٍ وَدُفِنَ مَعَهُ آخَرُ فِي قَبْرِ ثُمَّ لَمْ تَطْبُ نَفْسِي أَنْ
أَتْرَكَهُ مَعَ الْآخِرِ فَاسْتَخْرَجْتُهُ بَعْدَ سِتَّةِ أَشْهُرٍ فَإِذَا
هُوَ كَيَوْمٍ وَضَعْتُهُ هُنَيْئَةً غَيْرَ أَذْنِهِ .

١٣٥٢. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ
عَامِرٍ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ
جَابِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ دُفِنَ مَعَ أَبِي رَجُلٌ فَلَمْ تَطْبُ
نَفْسِي حَتَّى أَخْرَجْتُهُ فَجَعَلْتُهُ فِي قَبْرِ عَلَى حِدَةٍ .

بَابُ اللَّحْدِ وَالشَّقِّ فِي الْقَبْرِ

١٣٥٣. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا
اللَّيْثُ بْنُ سَعْدٍ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ
عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَجْمَعُ
بَيْنَ رَجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمَا أَكْثَرُ أَخَذًا
لِلْقُرْآنِ فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ
فَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَمَرَ
بِدَفْنِهِمْ بِدِمَائِهِمْ وَلَمْ يُغَسِّلْهُمْ .

2 Iz hadisa se zaključuje:

- dužnost djece da čine dobro svojim roditeljima, da se za njih brinu i poslije njihove smrti da ih ne zaboravljaju,
- jak iman i velika ljubav Abdullahova prema islamu i Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, pobjeda islama i pobjedonosnost na bojnom polju,
- dozvoljena je sahrana dvojice mrtvaca u jedan grob, kao i prenošenje mrtvaca iz jednog groba u drugi.

DA LI SE DJETETU, KOJE PRIMI
ISLAM I UMRE, KLANJA DŽENAZA
I DA LI DJETETU TREBA PONUDITI
DA PRIMI ISLAM

Hasan (Basri), Šurejh, Ibrahim, Ishak i Katade su rekli:

“Kada jedan od dječijih roditelja primi islam, dijete slijedi roditelja muslimana.”

Ibni-Abbas, radijallahu anhu, bio je sa svojom majkom jedan od slabašnjih (zatočenika u Mekki), a ne sa svojim ocem u vjeri njegova naroda. On je (prenoseći od Vjerovjesnika) rekao: “Islam nadvisuje sve, a njega ne nadvisuje ništa.”

1354. PRIČAO NAM JE Abdan, rekavši da mu je saopćio Abdullah, prenoseći od Junusa, on od Zuhrija, kome je prenio Salim b. Abdullah, da ga je Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, obavijestio da je Omer otišao sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, jednoj grupi ljudi kod Ibni-Sajjada i našli ga kako se igra sa djecom kod tvrđave plemena Benu-Megale. Ibni-Sajjad je tada bio blizu punoljetnosti i nije osjetio ništa dok ga Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije udario po ruci i rekao mu:

“Očituješ li da sam ja Allahov Poslanik?”

Ibni-Sajjad ga pogleda i reče: “Svjedočim i vjerujem da si ti Poslanik nepismenih!”

Zatim je Ibni-Sajjad upitao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “A vjeruješ li ti (očituješ li) da sam ja Allahov Poslanik?”

Muhammed ga je otklonio na stranu i rekao: “Vjerujem u Allaha i Njegove poslanike.”

“Šta vidiš?” – upitao ga je Muhammed.

“Dolazi mi s istinom i laži.”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

“Kod tebe su se stvari pomiješale!”

بَابُ إِذَا أَسْلَمَ الصَّبِيُّ فَمَاتَ هَلْ يُصَلَّى عَلَيْهِ
وَهَلْ يُعْرَضُ عَلَى الصَّبِيِّ الْإِسْلَامُ

وَقَالَ الْحَسَنُ وَشَرِيحُ وَإِبْرَاهِيمُ وَقَتَادَةُ إِذَا أَسْلَمَ
أَحَدُهُمَا فَالْوَلَدُ مَعَ الْمُسْلِمِ وَكَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا مَعَ أُمِّهِ مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ وَلَمْ يَكُنْ مَعَ أَبِيهِ
عَلَى دِينِ قَوْمِهِ وَقَالَ الْإِسْلَامُ يَعْلُو وَلَا يُعْلَى .

١٣٥٤ . حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ يُونُسَ
عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ ابْنَ
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ أَنَّ عُمَرَ انْطَلَقَ مَعَ
النَّبِيِّ ﷺ فِي رَهْطٍ قَبْلَ ابْنِ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدُوهُ
يَلْعَبُ مَعَ الصَّبْيَانِ عِنْدَ أَطْمِ بْنِ مَغَالَةَ وَقَدْ
قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ
النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ لِابْنِ صَيَّادٍ تَشْهَدُ أَنِّي
رَسُولُ اللَّهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ أَشْهَدُ
أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِلنَّبِيِّ
ﷺ أَتَشْهَدُ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَرَفَضَهُ وَقَالَ آمَنْتُ
بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ فَقَالَ لَهُ مَاذَا تَرَى قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ
يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ خُلِطَ
عَلَيْكَ الْأَمْرُ ثُمَّ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ
لَكَ خَبِيئًا فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ هُوَ الدُّخُّ فَقَالَ احْسَأْ

Zatim mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ostavio sam za tebe jednu tajnu.”
“To je dim” – odgovori Ibni-Sajjad.

“Ne govori ništa!” – reče mu Muhammed. “Ne možeš prijeći svoje mogućnosti.”

Tada je Omer, radijallahu anhu, rekao:

“Allahov Poslaniče, pusti me da ga ubijem!”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Ako je on Dedžal, tebi nije data vlast nad njim, a ako nije, onda nemaš nikakve koristi što ćeš ga ubiti.”

1355. Salim je rekao: “Čuo sam Ibni-Omera, radijallahu anhuma, kako kaže:

‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ubejj b. Ka’b su zatim otišli do palmovika, gdje je bio Ibni-Sajjad, prikradajući se da nešto čuju od Ibni-Sajjada, prije nego ih on primijeti. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao ga je gdje leži na postelji od kadife, čuo je neko gundanje, odnosno mrmljanje. Utom je majka Ibni-Sajjada ugledala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako se krije iza stabala palmovika, i rekla Ibni-Sajjadu: Safu, (Saf je ime Ibni-Sajjadovo) eno Muhammeda. Ibni-Sajjad je skočio na noge. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: Da ga je ostavila, razotkrio bi se.’”

Šuajb u svojoj verziji kaže: “...i on je ostavio svoje gundanje i šaputanje...”

Ukajljeprenio izraz “remremetun”, tj. “mrmljanje”, a Ma’mer kaže: “‘Remzetun’, tj. ‘gundanje kroz nos’.”¹

فَلَنْ تَعْدُوَ قَدْرَكَ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبُ عُنُقَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ .

١٣٥٥ . وَقَالَ سَالِمٌ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ انْطَلَقَ بَعْدَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو ابْنِ كَعْبٍ إِلَى النَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ وَهُوَ يَخْتَلُّ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ فَرَأَاهُ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُضْطَجِعٌ يَعْنِي فِي قَطِيفَةٍ لَهُ فِيهَا رَمْزَةٌ أَوْ زَمْزَةٌ فَرَأَتْ أُمُّ ابْنِ صَيَّادٍ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ يَتَّقِي بِجُدُوعِ النَّخْلِ فَقَالَتْ لِابْنِ صَيَّادٍ يَا صَافٍ وَهُوَ اسْمُ ابْنِ صَيَّادٍ هَذَا مُحَمَّدٌ ﷺ فَتَارَ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَوْ تَرَكَتُهُ بَيْنَ وَقَالَ شُعَيْبٌ فِي حَدِيثِهِ فَرَفَصَهُ رَمْزَةٌ أَوْ زَمْزَةٌ وَقَالَ إِسْحَاقُ الْكَلْبِيُّ وَعُقَيْلٌ رَمْزَةٌ وَقَالَ مَعْمَرٌ رَمْزَةٌ .

¹ Iz hadisa se razabire:

– da bi u hadisu navedeni Ibni-Sajjad mogao biti Dedžal.

Muslim u svom “Sahihu” sa senedom navodi da je Abdullah b. Mes’ud rekao: “Naišli smo sa Vjerovjesnikom pokraj jedne grupe djece među kojima je bio i Ibni-Sajjad. Djeca su se, potom, razbježala, a Ibni-Sajjad je ostao sam sjedeći.

To se Vjerovjesniku nije svidjelo, pa mu je rekao:

‘Svjedočiš li da sam ja Allahov Poslanik?’

‘Ne’ – odgovorio je on (i upitao):

‘A svjedočiš li ti da sam ja Allahov Poslanik?’

Na to je Omer b. Hattab rekao: 'Allahov Poslaniče, pusti me da ga ubijem!'"

U drugoj verziji Muslim donosi da je Ebu-Seid rekao: "Muhammed je išao jednim putem kroz Medinu sa Ebu-Bekrom, Omerom i susreli su Ibni-Sajjada.

'Očituješ li da sam ja Allahov Poslanik?' – upita ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'A očituješ li ti da sam ja Allahov Poslanik?' – odgovori Ibni-Sajjad.

'Ja vjerujem u Allaha, Njegove meleke i Njegove poslanike' – dodade Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Šta ti gledaš?' – upita Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Gledam Allahovo prijestolje na vodi' – odgovori on.

'Ti gledaš prijestolje Iblisa na moru' – odvrati mu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Šta još gledaš?' – upita Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Gledam nekad iskrene, a nekad lažne' – odgovorio je on.

'Nije to za njih nikakva optužba' – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."

Muslim navodi da je Muhammed b. Munkedir rekao:

"Vidio sam Džabira b. Abdullaha kako se zaklinje Allahom, da je Ibni-Sajjad najavljujani Dedžal.

'Ti se na to i zaklinješ' – rekao sam mu, kaže Ibni-Munkedir.

'Ja sam', odgovorio je on, 'čuo Omera da se na ovo zaklinje pred Vjerovjesnikom i on ga nije demantirao."

Vjerovjesniku u početku nije ništa detaljno objavljeno o ličnosti Dedžala.

U Sejfovju "Futuhu" se navodi: "Kada je Nu'man došao do grada Susa i opkolio njegove tvrđave, prisutni svećenici u njemu su rekli: 'Arapska družino! Našim učenjacima i precima obećano je da Sus neće moći niko osvojiti osim Dedžala, pa ako se on nalazi među vama, vi ćete ga zaista osvojiti, u protivnom vi ga nećete moći osvojiti.'

Međutim, Saf b. Sajjad bio je u vojsci Nu'mana. On je ljut došao na kapiju Susa, zalupao na nju nogama i vikao: 'Otvori se!' Utom su se lanci na kapiji pokidali, brave popucale, vrata se otvorila i muslimani su ušli u grad."

Ibni-Tin je rekao: "Ibni-Sajjad nije identičan ličnosti Dedžala, jer on nema Dedžalovih atributa: velikog čela, čoravost u lijevo oko i širokih izbočenih prsa."

Pisac "Zehretur-Rijada" navodi da je Ebu-Hurejre rekao: "Jedno jutro klanjali smo sabah-namaz sa Vjerovjesnikom i kada je on predao selam, okrenuo se ashabima i počeo držati predavanje. Utom se čuo strašan krik iz jevrejskog kvarta, krik kakav se dotada nije nikada čuo. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, tamo je poslao jednog čovjeka, da to izvidi i izvijesti nas. Ovaj se brzo bljed povratio i rekao: 'Allahov Poslaniče, jučer navečer, kod Jevreja rodilo se jedno dijete. Ono je ljuto i opako da se ne može podnositi. Svoju majku je upravo privezalo za krevet u uglu sobe, a strop se odvojio od svojih zidova.' Vjerovjesnik se začudio i primijetio da se boji da bi to mogao biti Dedžal. Pošto je prošlo sedam dana, Muhammed reče ashabima: 'Idemo do onoga novorođenčeta?' Kadli taj Dedžal na vrhu jedne palme i ubire zrele plodove, jede ih i nešto mrmlja, a majka mu sjedaše u sredini palmovika. Kada je ugledala Muhammeda, reče: 'Ibni-Sajjade, eto ti Muhammeda!' On je odmah ušutio i prestao mrmljati. Muhammed se utom vrati malo natrag, a on je sišao sa palme i pošao za Vjerovjesnikom.

'Slušajte sada njegove odgovore na postavljena mu pitanja' – reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Svjedočiš li da sam ja Vjerovjesnik' – upita ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'A svjedočiš li ti, da sam Allahov Poslanik' – odgovori Dedžal Muhammedu.

Utom se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa drugovima vratio, a Omer skoči i mališana udari sabljom po glavi, ali sablja odskoči kao od kamena. U jednom trenutku, sablja je toliko odskočila da je zasjekla Omera po glavi i Omer je pao obliven krvlju, a Dedžal je stajao iznad njegove glave i izrugivao se. Za ovo je čuo Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i došao k Omeru koji mu je ispričao cijeli slučaj. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: 'Omere, ti ne možeš omesti Božiju odredbu!' Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, postavio svoju ruku na Omerovu glavu, učinio mu dovu i rana je brzo zacijelila.

'Allahov Poslaniče', rekao je Omer, 'ja bih želio da ga Allah digne odavde.'

'Želiš li to stvarno' – upita ga Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

'Da' – odgovori Omer.

'Allahu moj, učini to!' – zamoli Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Utom je sišao Džibril u oblačiću poput štita, spustio se nad glavu Dedžala i upravo, dok je sjedio među Jevrejima, uzeo ga za perčin i odnio ga na očigled njegove majke, oca i ostalog svijeta. Svi prisutni su za njim plakali, ali ga je Džibril odnio na neki otočić."

1356. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu Hammad b. Zejd, prenoseći od Sabita, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao:

“Jedan jevrejski dječak posluživao je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i razbolio se. Potom je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da ga obide, sjeo mu pored glave i rekao: ‘Primi islam!’ Dječak je pogledao svoga oca, koji tu bijaše i on mu je rekao: ‘Pokori se Ebul-Kasimu!’ Dječak primi islam i Vjerovjesnik je izašao govoreći: ‘Hvala Allahu koji ga je spasio džehennemske vatre!’”¹

1357. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, da je Ubejdullah rekao:

“Čuo sam Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, gdje kaže: ‘Moja majka i ja spadali smo među slabašnije (zatočenike u Mekki), ja od djece, a moja majka od žena.’”

1358. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu‘ajb da je Ibni-Šihab rekao:

“Svakom umrlom novorođenčetu klanja se dženaza, pa makar ono bilo od nevjernika ili vanbračno, jer je ono rođeno u prirodnom učenju islama, ako njegova oba roditelja ispovijedaju islam ili samo njegov otac, pa makar mu majka i ne bila muslimanka, kada se ono pri rađanju javi krikom

١٣٥٦. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ وَهُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ ثَابِتٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ غُلَامٌ يَهُودِيٌّ يَخْدُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَمَرِضَ فَأَتَاهُ النَّبِيُّ ﷺ يَعُودُهُ فَقَعَدَ عِنْدَ رَأْسِهِ فَقَالَ لَهُ أَسْلِمَ فَنَظَرَ إِلَى أَبِيهِ وَهُوَ عِنْدَهُ فَقَالَ لَهُ أَطَعَ أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ فَأَسْلَمَ فَخَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْقَذَهُ مِنَ النَّارِ .

١٣٥٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ كُنْتُ أَنَا وَأُمِّي مِنَ الْمُسْتَضْعَفِينَ أَنَا مِنَ الْوِلْدَانِ وَأُمِّي مِنَ النِّسَاءِ .

١٣٥٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ يُصَلِّي عَلَى كُلِّ مَوْلُودٍ مُتَوَفًى وَإِنْ كَانَ لِعَيْتِهِ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ وُلِدَ عَلَى فِطْرَةِ الْإِسْلَامِ يَدَّعِي أَبَوَاهُ الْإِسْلَامَ أَوْ أَبُوهُ خَاصَّةً وَإِنْ كَانَتْ أُمُّهُ عَلَى غَيْرِ الْإِسْلَامِ إِذَا اسْتَهَلَ صَارِحًا صَلَّي عَلَيْهِ

Ibni-Sajjadovo lažno predstavljanje za poslanika bilo je neka vrsta iskušenja za muslimane Medine, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ništa nije protiv njega poduzimao, jer je on bio maloljetan.

- 1 Navedeni slučaj zabilježili su u svojim hadiskim zbirkama još Ebu-Davud i Nesai. Navedenom dječaku bilo je ime Abdul-Kudus i ono je na prijedlog Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, i odobrenje svoga oca citiralo i u potpunosti izgovaralo kelimei-šehadet.

Iz hadisa se još zaključuje:

- kome se objasni pogrešnost njegove ideologije, a ne primi islam, zaslužuje Allahovu kaznu,
- dozvoljeno je posjetiti bolesnog nemuslimana, a naročito ako nam je on još i komšija i iskazati mu svoju ljubav, (nije dozvoljeno iskazivati ljubav nemuslimanima, ali je dozvoljeno iskazivati pažnju i brigu),
- musliman može, uz pravednu novčanu naknadu, uzeti sebi poslužitelja nemuslimana,
- islamsko učenje treba svugdje propagirati, pa i među djecom. Očitovanje šehadet-riječi makar i na smrtnoj postelji jeste znak prelaska na islam.

(drekne). Takvom se djetetu klanja dženaza, dok se neće klanjati onome koje po rođenju ne drekne. To je zbog toga što se to smatra pobačaj.”

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

‘Svako novorođenče se rodi u prirodi islama, pa ga poslije njegovi roditelji požidove ili pokrste ili uvedu u vatropoklonstvo. Ono je kao mladunče domaćih životinja. Da li osjećate (primjećujete) na njemu nedostatke (ušiju, nosa i slično)?’”

Zatim je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, još dodao:

“Allahova vjera je ona u kojoj je stvorio ljude (i u Allahovom stvaranju nema izmjene).”¹

وَلَا يُصَلَّى عَلَى مَنْ لَا يَسْتَهْلُ مِنْ أَجْلِ أَنَّهُ سَقَطَ
فَإِنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يُحَدِّثُ قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ
فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصْرَانِهِ أَوْ يُمَجَّسَانِهِ كَمَا تُتَّبَعُ
الْبَهِيمَةُ بِهَيْمَةٍ جَمْعَاءَ هَلْ تُحْسِنُونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ
ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي
فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا) الْآيَةَ .

¹ Jednoglasno je mišljenje učenjaka da se umrlom novorođenčetu klanja dženaza, ako po rođenju pokaže ma kakav znak života, kao plač ili pokret kojeg organa. Ovakvom se djetetu nadije ime, okupa i klanja dženaza. Ako ne pokaže nikakav znak života, ono se ne kupa, ne nadijeva mu se ime, ne nasljeđuje, niti ga drugi može naslijediti.

Tahavi kaže: “Mrtvorodeno dijete se kupa, ali bez trljanja.”

Imam Muhammed kaže: “Ako se kod pobačenog djeteta jasno raspoznaju organi tijela, ono se okupa, zamota u kefine, namiriše, a dženaza mu se ne klanja.”

Ebu-Hanife je izjavio: “Ako veći dio tijela djeteta rađajući izađe i ako se kreće svojim organima, a potom izdahne, klanjat će mu se dženaza. Ako takvom djetetu izađe manji dio tijela, neće mu se klanjati dženaza.”

U komentaru na “Muhezzeb” stoji: “Ako pobačeno dijete pri rađanju pokaže znake života, klanjat će mu se dženaza, jer je Ibni-Abbas rekao: ‘Kada pobačeno dijete pokaže neki znak života, njemu se klanja dženaza i ono ima pravo nasljedstva.’”

Malik smatra da se novorođenčetu klanja dženaza, ako je po rođenju maknulo bilo kojim svojim organom. Od Ibni-Omera preneseno je mišljenje da se umrlom novorođenčetu klanja dženaza, pa makar ono po rođenju i ne pokazalo znake života. Ovo mišljenje dijele još Ibni-Sirin, Ibn-Musejjeb, Ahmed i Ishak.

Abdari je rekao: “Ako je pobačeno dijete nošeno u materici manje od četiri mjeseca, tada mu se dženaza neće klanjati. Ovo je jednoglasan stav učenjaka. Ako je bilo četiri mjeseca u materici, a rodivši se nije učinilo nikakav pokret svojim organima, neće mu se, prema stavu većine učenjaka, klanjati dženaza”, dok A’mes i Davud kažu: “Klanjat će mu se dženaza.”

Ibni-Kudame je rekao: “Pobačeno je ono dijete koga žena rodi mrtvo ili nepotpuno razvijeno prije vremena, pa ako se rodi živo i pokaže neki znak života, ono će se okupati i klanjat će mu se dženaza. Ovo je jednoglasno mišljenje svih učenjaka.”

Abdullah b. Omer klanjao je dženazu svome mrtvorodnom unuku.

Hasan Basri, Ibrahim, Hakem, Hammad, Malik, Evza’i i pravnici hanefijske škole kažu: “Umrlo novorođenčetu ne klanja se dženaza, ako ono pri rađanju, ne pokaže nikakvog znaka života.”

Neki pravnici smatraju da je osnovno, da novorođenče zaplače, dok Lejs, Ibni-Vehb, Ebu-Hanife i Šafija kažu: “Pokret kojeg organa, sisanje ili disanje su znaci života punovažni, kao što su krik i dreka. Neki malikije i mokrenje djeteta računaju u punovažne znakove života.”

1359. PRIČAONAMJE Abdan, da ga je obavijestio Abdullah, prenoseći od Junusa, on od Zuhrija, kome je prenio Ebu-Seleme b. Abdur-Rahman da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je: ‘Svako novorođenče se rodi u prirodnoj vjeri islama, pa ga njegovi roditelji kasnije požidove, pokrste ili privedu vatropoklonstvu. Novorođenče je kao normalno i zdravo mladunče domaće životinje. Da li vi zapažate na njemu nedostatke (nosa, ušiju i slično)?’”

Zatim Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, objasni:

“Allahova vjera je ona, u kojoj je On stvorio svijet i u Allahovom stvaranju nema izmjene. To je prava vjera.”

KADA IDOLOPOKLONIK PRIJE SMRTI IZGOVORI: “LA ILAHE ILLELLAH”

1360. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu saopćio Ja'kub b. Ibrahim, kome je prenio njegov otac od Sa'da, on od Ibni-Šihaba, ovome saopćio Seid b. Musejjeb, prenoseći od svoga oca:

“Kada su Ebu-Talibu nastupili znakovi smrti, došao mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i kod njega našao Ebu-Džehla b. Hišama i Abdullaha b. Ebi-Umejje b. Mugiru. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ebu-Talibu: ‘Striče, reci: ‘La ilahe illellah’, i ja ću ti to kod Allaha svjedočiti.’

Ebu-Džehl i Abdullah b. Ebi-Umejje su rekli:

‘Ebu-Talibe, zar ćeš napustiti vjeru Abdul-Muttaliba?’

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, neprestano je tražio od njega da izgovori kelimei-šhadet, a oni mu opet ponavljali svoj govor, sve dok Ebu-Talib nije na kraju rekao da je on u vjeri Abdul-Muttalibovoj, odbijajući tako da kaže: ‘La ilahe illellah!’

١٣٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ وَيَنْصَرَانِهِ أَوْ يُمَجَّسَانِهِ كَمَا تُتَّبَعُ الْبَيْهِيْمَةُ بِبَيْهِيْمَةٍ جَعَاءَ هَلْ تُحْسِنُونَ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ (فِطْرَةُ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ) .

بَابُ إِذَا قَالَ الْمُشْرِكُ عِنْدَ امْتَوَاتٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

١٣٦٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ لَمَّا حَضَرَتْ أَبَا طَالِبٍ الْوَفَاةُ جَاءَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَوَجَدَ عِنْدَهُ أَبَا جَهْلٍ بْنُ هِشَامٍ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أُمَيَّةَ بْنِ الْمُغِيرَةِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَبِي طَالِبٍ يَا عَمُّ قُلْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَلِمَةً أَشْهَدُ لَكَ بِهَا عِنْدَ اللَّهِ فَقَالَ أَبُو جَهْلٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُمَيَّةَ يَا أَبَا طَالِبٍ أَتَرْغَبُ عَنْ مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعْزِضُهَا عَلَيْهِ وَيَعُودَانِ بِتِلْكَ الْمَقَالَةِ حَتَّى قَالَ أَبُو طَالِبٍ آخِرَ مَا كَلَّمَهُمْ هُوَ عَلَى مِلَّةِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ وَأَبَى أَنْ يَقُولَ

Tada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Tako mi Allaha, ja ću sigurno tražiti za tebe oprost, sve dok mi se to ne zabrani.'

U vezi s ovim (slučajem), Uzvišeni Allah je objavio ajet:

'Vjerovjesnik i oni koji vjeruju, neka ne traže oprost za idolopoklonike!'"¹

O STAVLJANJU GRANE IZNAD GROBA

Burejde Eslemi je poručio da mu se na grob stave dvije grane, a (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhum, vidio je na Abdur-Rahmanovom grobu šator i rekao:

"Dječace, digni ga! Njemu čine hlad samo njegova dobra djela."

Haridže b. Zejd je rekao: "Vidio sam ga, a bili smo mladići u doba Osmana, radijallahu anhu, i najbolji od nas u skakanju bio je onaj koji, preskakavši grob Osmana b. Maz'una, skakaše toliko da bi ga posve prešao."²

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَا وَاللَّهِ
لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ مَا لَمْ أُنْهَ عَنْكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ
(مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ) الْآيَةُ .

بَاب الْجَرِيدِ عَلَى الْقَبْرِ

وَأَوْصَى بُرَيْدَةُ الْأَسْلَمِيُّ أَنْ يُجْعَلَ فِي قَبْرِهِ جَرِيدَانِ
وَرَأَى ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فُسْطَاطًا عَلَى قَبْرِ
عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ أَنْزِعْهُ يَا غَلَامُ فَإِنَّمَا يُظِلُّهُ عَمَلُهُ
وَقَالَ خَارِجَةُ بْنُ زَيْدٍ رَأَيْتُنِي وَنَحْنُ شُبَّانٌ فِي
زَمَنِ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَإِنَّا أَشَدُّنَا وَثْبَةً الَّذِي
يَشِبُّ قَبْرَ عُثْمَانَ بْنِ مَظْعُونٍ حَتَّى يُجَاوِزَهُ وَقَالَ
عُثْمَانُ بْنُ حَكِيمٍ أَخَذَ بِيَدِي خَارِجَةُ فَأَجْلَسَنِي

- Podijeljena su mišljenja historičara o datumu smrti Ebu-Taliba. Jedni smatraju da je on umro kada je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, bilo četrdeset godina, osam mjeseci i jedanaest dana, drugi da je umro u ševvalu, desete godine po Muhammedovu poslanstvu, a neki da je umro prije Hidžre na tri godine. Najvjerovatnije da je on umro iste godine kada i Hatidža, radijallahu anha. Pejgamber je posjetio bolesnog Ebu-Taliba i predložio mu prelazak na islam. To je bilo u Ebu-Talibovoj slabosti, a ne u smrtnim danima i pred sami izdisaj, jer je u Kur'anu rečeno: "Kada nastupe neki znakovi (smrti) od tvoga Gospodara Allaha, tada više nikome ne koristi naknadno prihvatanje vjerovanja." Neki komentatori kažu da je ovaj ajet objavljen tek u Medini. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vraćajući se sa Tebuka, spustio se u Asfan, ashabima dao odmor, a on otišao do groba svoje majke i na njemu plakao. Po povratku, pitao je svoje drugove, zašto oni plaču. "Rasplakao si nas ti" – odgovorili su oni. "Ja sam se spustio do groba svoje majke", rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "i molio Allaha da mi dozvoli, da se za nju zauzmem na Sudnjem danu, pa mi nije dozvolio. To me je rastužilo i ja sam počeo plakati. Utom mi je došao Džibril i rekao: 'Ni Ibrahim nije imao pravo tražiti oprost za svoga oca.'"
- Muslim preko Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da neko od vas sjedne na žar i na njemu izgori haljina sve do kože, bolje mu je nego da sjedne na grob." Po verziji Tahavija, Ebu-Hurejre je još prenio: "...Ko sjedne na grob radi mokrenja ili obavljanja velike nužde, isto je kao da je sjeo na žeravicu." Tahavi ističe da je Ebu-Mersad rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, kada je rekao: 'Ne klanjajte na grobovima i ne sjedajte na njih!'" Ovu su izjavu zabilježili preko drugih prenosilaca još Muslim i Ebu-Davud. Tirmizi ističe, da je Amr b. Hazm rekao: "Vidio me je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, na jednom grobu i rekao mi: 'Silazi sa groba! Ne uznemiravaj umrlog u njemu, jer ni on tebe ne uznemirava!'" Ovaj slučaj zabilježio je i Ahmed u svom "Musnedu". Imam Ahmed navodi još i hadis preko Džabira:

Osman b. Hakim kaže: “Uzeo me za ruku Haridže, posadio na grob i rekao mi, prenoseći od svoga strica Jezida b. Sabita:

‘To je mekruh samo onome koji na grobu hoće da obavi nuždu.’”

Nafi‘ kaže: “Ibni-Omer, radijallahu anhum, sjedaše na grobu.”

1361. PRIČAO NAM JE Jahja, njemu Ebu-Mu‘avija od A‘meša, on od Mudžahida, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je prošao pokraj dva groba u kojima su zakopani mučeni, pa je rekao:

“Ova se dvojica muče. Međutim, oni se ne muče zbog nečega teškog za ostavljanje. Što se tiče prvoga, on se nije čuvao od mokraće, a drugi je prenosio riječi (nemimet).” Zatim je uzeo jednu sirovu granu, prepolovio je i po jednu polovicu usadio u svaki grob. Ashabi su upitali: “Allahov Poslaniče, zašto si to učinio?”

“Možda im unekoliko olakšava mučenje sve dok se ne osuše” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

عَلَى قَبْرِ وَأَخْبَرَنِي عَنْ عَمِّهِ يَزِيدَ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ إِنَّمَا كُرِهَ ذَلِكَ لِمَنْ أَحْدَثَ عَلَيْهِ وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَجْلِسُ عَلَى الْقُبُورِ .

١٣٦١. حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ مَرَّ بِقَبْرَيْنِ يُعَذَّبَانِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ ثُمَّ أَخَذَ جَرِيدَةً رَطْبَةً فَشَقَّهَا بِنِصْفَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ فِي كُلِّ قَبْرٍ وَاحِدَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ لِمَ صَنَعْتَ هَذَا فَقَالَ لَعَلَّهُ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْسَا .

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je zabranio zidanje groba, pisanje natpisa, sjedenje na grobu i na njemu zidanje objekta (mauzoleja).” “Ovakva djela”, kaže Tahavi, “smatraju mekruhom Hasan Basri, Muhammed b. Sirin, Seid b. Džubejr, Mekhul, Ahmed i Sulejman.” Preneseno je da su tog mišljenja bili još Abdullah, Ebu-Bekr, Ukbe b. Amr, Ebu-Hurejre i Džabir.

Ibni-Hazm u “Muhalli” ističe: “Nikome nije dozvoljeno da sjedi na grobu.”

Drugi, međutim, imaju suprotno mišljenje i smatraju da to sjedenje na grobu nije osuđeno samo po sebi kao takvo, nego je osuđeno, kako se to i u nekim hadisima navodi, samo radi mokrenja ili vršenja prirodne nužde. Ovakvo tumačenje riječi “sjesti” i “kleknuti” nije u suprotnosti ni sa leksičkim značenjem, jer se u narodu kaže “sjeo” radi mokrenja, “sjeo” radi odmaranja ili vršenja nekog drugog posla. Ovo mišljenje zastupaju Ebu-Hanife, Malik, Abdullah b. Vehb, Ebu-Jusuf i Muhammed. Preneseno je da su ovog mišljenja bili još Alija b. Talib i Abdullah b. Omer.

Neumjesno je gaziti grobove i bez razloga sjediti na njima. Takvo oskvrnuće grobova je za osudu.

ODRŽAVANJE VAZA NA GROBU I SJEDENJE ONIH KOJI SLUŠAJU OKO GOVORNIKA

Kur'anski izrazi: "el-edždasu" znači "el-kuburu", tj. grobovi; "bu'siret" znači "usiret", tj. preokrenuti, izvrnuti; "ba'sertu havdi", tj. donji dio zdenca preokrenuo sam gore; "el-ifadu" znači "el-israu", tj. žuriti se. A'meš je učio: "Ila nasbin", tj. (na dan kada će izlaziti iz svojih grobova) žureći se kao da se utrkuju prema nekom određenom cilju. Međutim, "nusbun" je (imenica) u jednini, a "nasbun" je infinitiv (u rečenici). Na "dan izlaska" ljudi iz njihovih grobova, "jensilune" znači "jahrudžune", tj. izlazit će.

1362. PRIČAO NAM JE Usman, njemu Džerir, prenoseći od Mensura, on od Sa'da b. Ubejde, ovaj od Ebu-Abdur-Rahmana, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:

"Bili smo na jednoj dženazi na (groblju) Beki'ul-Garkadu pa nam je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i sjeo, a oko njega smo posjedali i mi. Kod sebe je imao jednu stvar. Oborio je glavu prema zemlji i svojim štapom počeo kopkati zemlju, a zatim je rekao:

'Svakom od nas i svakoj stvorenoj osobi je njeno mjesto određeno u Džennetu ili u Džehennemu i određeno joj je da li je nesretna ili sretna.'

Tada jedan čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, pa da se oslonimo samo na ono što nam je propisano i ostavimo rad, jer onaj od nas kome je određeno da bude od sretnika, dospjet će do posla sretnika, a onaj kome je propisano da bude od nesretnika, mora doći do posla nesretnika?'

'Što se tiče sretnika', reče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'njima se samo olakša put ka sreći, a nesretnicima opet ka nesreći.' Potom je citirao ajet: 'Onaj ko dijeli (svoju imovinu u

بَابُ مَوْعِظَةِ الْمُحَدِّثِ عِنْدَ الْقَبْرِ

وَقَعُودِ أَصْحَابِهِ حَوْلَهُ

(يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ) الْأَجْدَاثُ الْقُبُورُ
(بُعْثِرَتْ) أُثِيرَتْ بُعْثِرَتْ حَوْضِي أَيِ جَعَلْتُ
أَسْفَلَهُ أَعْلَاهُ الْإِيفَاضُ الْإِسْرَاعُ وَقَرَأَ الْأَعْمَشُ
(إِلَى نَضْبٍ) إِلَى شَيْءٍ مَنْصُوبٍ يَسْتَبْقُونَ إِلَيْهِ
وَالنَّضْبُ وَاحِدٌ وَالنَّضْبُ مَصْدَرٌ (يَوْمُ الْخُرُوجِ)
مِنَ الْقُبُورِ (يَنْسِلُونَ) يَخْرُجُونَ.

١٣٦٢. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ قَالَ حَدَّثَنِي جَرِيرٌ عَنْ
مَنْصُورٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُيَيْنَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ
عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ
الْغَرْقَدِ فَأَتَانَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ
مُخَصَّرَةٌ فَكَسَّ فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمُخَصَّرَتِهِ ثُمَّ قَالَ
مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ مَا مِنْ نَفْسٍ مَنْفُوسَةٍ إِلَّا كُتِبَ
مَكَانُهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَإِلَّا قَدْ كُتِبَ شَقِيَّةٌ أَوْ
سَعِيدَةٌ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَتَكَلَّمُ
عَلَى كِتَابِنَا وَنَدْعُ الْعَمَلَ فَمَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ
السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا
مَنْ كَانَ مِنَّا مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ
أَهْلِ الشَّقَاوَةِ قَالَ أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيَسِيرُونَ
لِعَمَلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيَسِيرُونَ

dobrotvorne svrhe), čuva se grijeha i Allaha se boji (i koji priznaje najljepšu riječ (Kur'an), Mi ćemo mu olakšati put ka sreći. Onaj ko škrtari i smatra se neovisnim, koji poriče najljepšu riječ, Mi ćemo mu olakšati put ka nesreći.”¹

O SAMOUBICI

1363. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jezid b. Zurej', kome je prenio Halid od Ebu-Kilabe, on od Sabita b. Dahhaka, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Ko se zakune nekom vjerom osim islama, lažući namjerno, isti je takav. Ko izvrši samoubistvo, bilo kakvim komadom željeza, bit će njime mučen u džehennemskoj vatri!”

1364. Hadždžadž b. Minhāl je rekao: “Pričao nam je Džerir b. Hazim, prenoseći od Hasana, on od Džundeba, radijallahu anhu, da nam je ispričao u ovoj džamiji (u Basri) i mi nismo zaboravili, niti smo se bojali da Džundeb laže, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

‘Jedan čovjek je imao rane (po tijelu) i ubio se, pa je Uzvišeni Allah rekao: Pretekao Me je Moj rob lično, zabranio sam mu Džennet.’”

لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ ثُمَّ قَرَأَ (فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى
وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى) الْآيَةَ .

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَاتِلِ النَّفْسِ

١٣٦٣ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ
حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ ثَابِتِ بْنِ الضَّحَّاكِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ مَنْ حَلَفَ بِمَلَةٍ
غَيْرِ الْإِسْلَامِ كَاذِبًا مُتَعَمِّدًا فَهُوَ كَمَا قَالَ وَمَنْ قَتَلَ
نَفْسَهُ بِحَدِيدَةٍ عَذَّبَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ .

١٣٦٤ . وَقَالَ حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ
حَازِمٍ عَنِ الْحَسَنِ حَدَّثَنَا جُنْدَبٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
فِي هَذَا الْمَسْجِدِ فَمَا نَسِينَا وَمَا نَخَافُ أَنْ يَكْذِبَ
جُنْدَبٌ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَانَ بِرَجُلٍ جِرَاحٌ
فَقَتَلَ نَفْسَهُ فَقَالَ اللَّهُ بِدَرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ حَرَمْتُ
عَلَيْهِ الْجَنَّةَ .

1 Dobro, ružno i zlo su relativni pojmovi i oni se tako klasiraju i shvaćaju u odnosu na mjesto, okolnosti i druge ljude, više nego prema odnosu na samog aktera – subjekta. Sudbina, koliko zavisi od Allahova određenja i Njegove volje, toliko zavisi i od aktivnosti i rada samog čovjeka u okviru i granicama Allahove neograničene volje. Ta dva pojma ne treba povezivati, jer, ako bi čovjek imao slobodu izbora svih svojih postupaka, Božanska svemoć bi tu bila okrnjena, kao da Allah nema moći nad onim što će čovjek učiniti, pa čak ni da ne zna šta će učiniti.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- stvarni konac sudbine, vidjet će se tek na Sudnjem danu,
- sjedeći pored groba, dozvoljeno je prisutnom dati neki savjet i uputu,
- na groblju treba biti skrušen, razmišljati o smrti i budućem svijetu, a bez naročite potrebe, ne razgovarati.

1365. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman rekavši da je njemu saopćio Šu'ajb, kome je Ebu-Zinad prenio od A'redža, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Onaj ko se objesi (udavi), bit će vješan i u Džehennemu, a onaj ko sam sebe zbode, bit će boden i u Džehennemu.’”¹

POKUĐENOST KLANJANJA DŽENAZE DVOLIČNJACIMA I TRAŽENJE OPROSTA ZA MUŠRIKE

To je prenio Ibni-Omer, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1366. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibni-Abbasa, ovaj od Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, koji je rekao: “Kada je umro Abdullah b. Ubejj b. Selul, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvan je da mu klanja dženazu. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stao (pred džemat), ja sam mu priskočio i rekao:

١٣٦٥. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ الَّذِي يَخْنُقُ نَفْسَهُ يَخْنُقُهَا فِي النَّارِ وَالَّذِي يَطْعُنُهَا يَطْعُنُهَا فِي النَّارِ .

بَابُ مَا يُكْرَهُ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ
وَالِاسْتِغْفَارِ لِلْمُشْرِكِينَ

رَوَاهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٣٦٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّهُ قَالَ لَمَّا مَاتَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي ابْنِ سَلُولَ دُعِيَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِيُصَلِّيَ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَثَبْتُ إِلَيْهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتُصَلِّي عَلَى ابْنِ أَبِي

¹ Iz navedenog hadisa se razabire:

– Ebu-Hanife i učenjaci njegove škole, prvi, navedenim hadisom, dokazuju da osoba koja se zakune, makar i na način naveden u gornjem hadisu, obavezna je na izvršenje te zakletve, u protivnom je dužna na propisani otkup (kefaret). Nevevi kaže da takva osoba nema izvršenja zakletve, a ni otkupa, nego treba moliti samo Allahov oprost. Ovo mišljenje dijele još Malik, Šafija i veliki broj drugih učenjaka. Ovi se oslanjaju na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: “Ko se bude zaklinjao i rekao: ‘Tako mi Lata i Uzata!’, neka poslije izgovori: ‘La ilahe illellah!’” “U ovom hadisu”, kaže Nevevi, “nije spomenut otkup, niti ma šta drugo, nego samo očitovanje Božijeg jedinstva.”

Ibni-Bettal je rekao: “Učenjaci sva četiri mezheba smatraju da samoubica svojim samoubistvom ne izlazi iz islama i dženaza mu se klanja. On je samo veliki grješnik.”

Ebu-Jusuf smatra da samoubici ne treba dženazu klanjati, upravo kao ni odmetniku ni razbojniku. Prema mišljenju Ebu-Hanife i imama Muhammeda samoubici se klanja dženaza kao i svakom normalno umrlom muslimanu.

Samoubica je lišen Dženneta vječno, ako je samoubistvo učinio, vjerujući da mu je to dozvoljeno, u protivnom lišenje je samo privremeno: ili će biti lišen samo jednog Dženneta od brojnih Dženneta i njegovih vrsta.

U “Musannefu” Ibni-Ebi-Šejbe donesen je hadis, sa senedom, preko Džabira b. Semure, da je ashab imao neku bolnu ranu, pa da je uzeo koplje pri vrhu i njime se ubio, a Vjerovjesnik mu nije klanjao dženazu.

‘Allahov Poslaniče, zar ćeš klanjati dženazu Ibni-Ubejju, koji je govorio toga dana to i to, a toga opet to i to (bio dvoličnjak).’ Ja sam mu nabrojio njegove izjave i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, osmjehnu se i reče: ‘Ostani sa mnom, Omere!’ Pošto sam bio uporan, on reče: ‘Meni je dato pravo izbora i ja sam odabrao ovo. Kada bih znao da bi mu, kada bih preko sedamdest puta molio, bilo oprošteno, ja bih učinio i više od toga.’

‘Zatim mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem’, reče Omer, ‘klanjao dženazu, a potom je otišao i ubrzo iza toga su objavljena dva ajeta sure ‘Beraet’: ‘Nijednom od njih, kada umre, ne klanjaj nikada dženazu (i ne stoj pokraj njihova groba, jer oni ne vjeruju u Allaha i Njegova Poslanika). Oni su umrli kao prijestupnici – dvoličnjaci.’

‘Poslije sam se čudio’, izjavio je Omer, ‘svojoj tada smionosti prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a to svakako najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik.’”²

وَقَدْ قَالَ يَوْمَ كَذَا وَكَذَا أَعَدُّ عَلَيْهِ قَوْلَهُ
فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ أَخَّرَ عَنِّي يَا عُمَرُ فَلَمَّا
أَكْثَرْتُ عَلَيْهِ قَالَ إِنِّي خَيْرْتُ فَاخْتَرْتُ لَوْ أَعْلَمُ
أَنِّي إِنْ زِدْتُ عَلَى السَّبْعِينَ يُغْفَرُ لَهُ لَزِدْتُ عَلَيْهَا
قَالَ فَصَلَّى عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمْ
يَمُكُثْ إِلَّا يَسِيرًا حَتَّى نَزَلَتْ الْآيَتَانِ مِنْ بَرَاءةٍ
(وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا) إِلَى قَوْلِهِ
(وَهُمْ فَاسِقُونَ) قَالَ فَعَجِبْتُ بَعْدُ مِنْ جُرْأَتِي
عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَئِذٍ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ .

2 Drugi od dva, kod Buharije samo napomenuta ajeta, u punom prijevodu glasi: “Traži za njih oprost ili ne traži! Da tražiš za njih oprost sedamdest puta, njima Allah neće oprostiti.”

Davudi smatra da se navedeni ajeti odnose na ljude, kao već tada poznate dvoličnjake, za koje je znao samo Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i sedamnaest koje je poznavao Huzejfe, premda ih je bilo još mnogo. Na kamuflirane i skrivene dvoličnjake ova zabrana se nije odnosila niti je muslimane obavezivala, jer ih muslimani nisu, kao takve, ni poznavali, pa su se sa njima družili, međusobno sklapali brakove, nasljeđivali se i održavali ostale međusobne islamske odnose.

Historičari navode da se halifa Omer ravnao prema Huzejfu. Čijoj bi dženazi prisustvovao Huzejfe, prisustvovao bi i Omer, a kome na dženazu nije išao Huzejfe, nije mu otišao ni Omer.

Preneseno je da klanjanje dženaze nevjerniku, Taberi svrstava u strogu zabranu. Međutim, učestvovati u sprovodu nevjernika i stajati pokraj groba mu, nije zabranjeno, nego dozvoljeno, a naročito, ako je umrli rođak ili se ukaže potreba za ispomaganjem oko zakopavanja rake. Tako je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Aliji, kada mu je umro otac: “Idi i zakopaj ga!”

Seid b. Džubejr je rekao: “Umro je jedan čiji je sin bio musliman. To su kazali Ibni-Abbasu i on reče: ‘On treba da ide na sprovod svome ocu, da ga zakopa, da mu dobro želi dok je živ, a kada htjedne umrijeti, da to poruči svojim bližnjima.’”

Omerova primjedba Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje na dužnost i potrebu da potčinjeni organ, pa i svaki dobronamjernik, iznese rukovodiocu zajednice svoje mišljenje i svoj stav po svakom aktuelnom pitanju zajednice, pa makar on i ne bio u cijelosti ispravan i opravdan, a starješina ne treba to smatrati uvredom i ironijom.

HVALJENJE UMRLOG OD SVIJETA

1367. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu'be od Abdul-Aziza b. Šuhejba, koji je rekao: "Čuo sam Enesa b. Malika, radijallahu anhu, kako kaže:

'Prošli su ashabi pokraj jedne dženaze i hvalili je kao dobru osobu, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Obavezan je!' Potom su prošli pokraj druge i osuđivali je, pa je on opet rekao: 'Obavezan je!'

'Šta je obavezno?' – upitao je Omer b. Hattab, radijallahu anhu.

'Toga što ste hvalili dobrim' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'njemu obavezno pripada Džennet, a taj što ste ga ružili, njemu neophodno pripada Džehennem. Vi ste Allahovi svjedoci na zemlji.'

1368. PRIČAO NAM JE Affan b. Muslim Saffar, njemu prenio Davud b. Ebi-Furat od Abdullaha b. Burejda, on od Ebu-Esveda koji je kazao:

"Došao sam u Medinu u kojoj je već vladala bolest i sjeo sam do Omera b. Hattaba, radijallahu anhu. Utom je pronesena jedna dženaza koja je bila hvaljena.

'Obavezan je!' – rekao je Omer, radijallahu anhu.

Zatim je prošla druga dženaza koja je, također, hvaljena.

'Obavezan je!' – rekao je ponovo Omer, radijallahu anhu.

Na kraju je pronesena treća dženaza koja je osuđivana.

'Neophodan je!' – rekao je Omer po treći put.

'Tada sam ja', kaže Ebul-Esved, rekao: Vladaru pravovjernih! Šta je to obavezno?

'Odgovorio sam', kaže Omer, 'riječima Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

بَابُ ثَنَاءِ النَّاسِ عَلَى الْمَيِّتِ

١٣٦٧. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ ابْنُ صُهَيْبٍ قَالَ سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ مَرُّوا بِجَنَازَةٍ فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا خَيْرًا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَجِبَتْ ثُمَّ مَرُّوا بِأُخْرَى فَأَثْنَوْا عَلَيْهَا شَرًّا فَقَالَ وَجِبَتْ فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَا وَجِبَتْ قَالَ هَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ خَيْرًا فَوَجِبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَهَذَا أَتَيْتُمْ عَلَيْهِ شَرًّا فَوَجِبَتْ لَهُ النَّارُ أَنْتُمْ شُهَدَاءُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ.

١٣٦٨. حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ هُوَ الصَّفَّارُ حَدَّثَنَا دَاوُدُ بْنُ أَبِي الْفُرَاتِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ قَالَ قَدِمْتُ الْمَدِينَةَ وَقَدْ وَقَعَ بِهَا مَرَضٌ فَجَلَسْتُ إِلَى عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَرَّتْ بِهِمْ جَنَازَةٌ فَأُتِنِي عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَجِبَتْ ثُمَّ مَرَّ بِأُخْرَى فَأُتِنِي عَلَى صَاحِبِهَا خَيْرًا فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَجِبَتْ ثُمَّ مَرَّ بِالثَّالِثَةِ فَأُتِنِي عَلَى صَاحِبِهَا شَرًّا فَقَالَ وَجِبَتْ فَقَالَ أَبُو الْأَسْوَدِ فَقُلْتُ وَمَا وَجِبَتْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ قُلْتُ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ :

Kome god muslimanu posvjedoče četverica da je dobar, Allah će ga uvesti u Džennet.’

‘A trojica?’ – upitali smo.

‘I trojica’ – odgovorio je on.

‘I dvojica?’ – rekli smo.

‘I dvojica’ – odgovorio je Omer.

A potom ga nismo pitali za jednog.”¹

أَيُّ مُسْلِمٍ شَهِدَ لَهُ أَرْبَعَةٌ بِخَيْرٍ أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ
فَقُلْنَا وَثَلَاثَةٌ قَالَ وَثَلَاثَةٌ فَقُلْنَا وَاثْنَانِ قَالَ وَاثْنَانِ
ثُمَّ لَمْ نَسْأَلْهُ عَنِ الْوَاحِدِ .

- 1 Prvi hadis donosi i Muslim u svom “Sahihu” u nešto izmijenjenoj varijanti. Hakim ga donosi preko Nadra b. Enesa koji je rekao: “Bio sam sa Vjerovjesnikom i naidosmo pokraj jedne dženaze, pa upita: ‘Ko je ovaj na nosilima?’ ‘To je taj i taj, tog i toga’, odgovorili su ashabi. ‘On voljaše Allaha i Njegova Poslanika, bio je u pokornosti Allahu i u tom se trudio.’ ‘Neophodan je! Neophodan je! Neophodan je!’ Kasnije je naišao pokraj druge i upitao: ‘Ko je ovaj na nosilima?’ ‘To je taj i taj. Od toga i toga’ – rekli su ashabi. ‘On je mrzio Allaha i Njegova Poslanika, griješio je prema Allahu i u tome bio uporan.’ ‘Neophodan je! Neophodan je! Neophodan je!’ – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Allahov Poslaniče, pitao si za gornje dženaze. Prva je bila pohvaljena, a druga pokudena, a ti si za obje kazao: Neophodan je! Neophodan je! Neophodan je!’ ‘Da’ – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Ebu-Bekre, Allah ima meleke koji Mu jezikom ljudi iznose i govore o čovjeku i dobro i zlo.’” Davudi tumačeći ove hadise kaže: “Svjedočenje i očitovanje o dobroti umrlog vrijedi samo ako očituju i kažu dobri i pobožni muslimani, dok svjedočenje grješnika i nevjernika nema vrijednosti. Grješnici bi, s obzirom na sebe, svjedočili i za grješnika da je bio dobar i čestit musliman.” Ima hadisa koji govore o potrebi spominjanja mrtvih samo po dobru. Ti se hadisi, kaže Nevevi, odnose samo na dobre muslimane. Prema tome, nije zabranjeno po lošem spominjati: dvoiličnjaka, nevjernika, grješnika, raskolnika i onoga koji u vjeru ubacuje novotarije. Hvaljenje ili osuđivanje umrlih, treba biti objektivno i istinito. Taberani u svom “Mu’džemul-Kebiru” navodi kako je Ibni-Ka’b rekao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana pitao svoje drugove: “Šta mislite za čovjeka koji je poginuo na Božijem putu?” “To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik” – odgovorili su oni. “Zaslužuje Džennet, ako Allah da” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. “Šta mislite za čovjeka koji je umro kod kuće?” Utom su ustala dva pravedna čovjeka i rekla: “Mi o njemu znamo sam dobro, a Allah i Njegov Poslanik to opet znaju najbolje.” “Zaslužuje Džennet, ako Allah da” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. “A šta mislite za onog drugog koji je umro kod kuće?” – upitao ih je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Sada su opet ustala dva pravedna čovjeka i rekli: “Ne znamo o njemu ništa dobro.” “On je grješnik”, rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, “ali Allah prašta i milostiv je.” Iz hadisa se zaključuje:
  - ljudi se cijene i sude prema svojim djelima i svom poštenom radu,
  - o ljudima treba govoriti objektivno, a naročito o mrtvima,
  - precizno određen broj svjedoka nije bitan, nego je bitno, da to svjedočenje očituju dobri ljudi, objektivni i pobožni.

MUČENJE U GROBU

i riječi Uzvišenog Allaha:

“Da ti je vidjeti kada nasilnici padnu u smrtnu muku, a meleki ispruže svoje ruke i kažu: ‘Predajte svoje duše! Danas se kažnjavate ponižavajućom kaznom.’”

“El-Hunu” znači “el-hevanu”, tj. poniženje, a “el-hevnu” je “er-rifku”, tj. blagost.

I Njegove riječi su: “Kaznit ćemo ih dva puta, a potom baciti u veliku džehennemsku vatru”, i riječi: “Zadesit će faraonov narod ružna kazna. Oni će biti izlagani džehennemskoj vatri jutrom i večerom, a na dan kada nastupi Sudnji čas (reći će im se): ‘Ulazite, faranov narode, u najžešću džehennemsku kaznu!’”

1369. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, rekavši da mu je prenio Šu‘be od Alkame b. Mersada, on od Sa‘da b. Ubejde, ovaj od Bera’a b. Aziba, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kazao:

“Kada se pravovjernik posadi u svom grobu, dođu mu (meleki) i on posvjedoči da nema Boga osim Jednog, Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik. To je (smisao) Allahovih riječi: ‘Allah ustaljuje one koji vjeruju čvrstim govorom.’”

PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar, njemu Gunder, kome je prenio Šu‘be i dodao da je ajet: “Allah ustaljuje one koji vjeruju čvrstim govorom, objavljen u vezi s kaburskom kaznom.”

بَابُ مَا جَاءَ فِي عَذَابِ الْقَبْرِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُو أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ) قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْهُونُ هُوَ الْهَوَانُ وَالْهُونُ الرَّفَقُ وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذَابٍ عَظِيمٍ) وَقَوْلُهُ تَعَالَى (وَحَاقَ بِآلِ فِرْعَوْنَ سُوءُ الْعَذَابِ النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ) .

١٣٦٩ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَلْقَمَةَ بْنِ مَرْثَدٍ عَنْ سَعْدِ بْنِ عُبَيْدَةَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أُقْعِدَ الْمُؤْمِنُ فِي قَبْرِهِ أُتِيَ ثُمَّ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَذَلِكَ قَوْلُهُ (يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ) .

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ بِهَذَا وَزَادَ (يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا) نَزَلَتْ فِي عَذَابِ الْقَبْرِ .

1370. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Ja'kub b. Ibrahim, njemu njegov otac, prenoseći od Saliha kome je ispričao Nafi', da mu je Ibn-Omer, radijallahu anhum, saopćio i rekao: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nadnio se nad leševe u jami (bunaru idolopoklonika na Bedru) i rekao:

'Našli ste istinom ono što vam je vaš Stvoritelj obećao!'

Tada je upitan: 'Zar se obraćaš umrlim?'

'Vi ne čujete ništa bolje od njih, samo oni ne odgovaraju' – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."¹

1371. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, rekavši da mu je prenio Sufjan od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, samo je rekao:

'Oni, stvarno, tek sada znaju da je ono što sam ja govorio bila istina'; 'a i Uzvišeni Allah', rekla je Aiša, 'kazao je: Ti zaista ne možeš dozvati mrtve.'"²

١٣٧٠. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ صَالِحٍ حَدَّثَنِي نَافِعٌ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَخْبَرَهُ قَالَ اطَّلَعَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى أَهْلِ الْقَلْبِ فَقَالَ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا فَقِيلَ لَهُ تَدْعُو أَمْوَاتًا فَقَالَ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ مِنْهُمْ وَلَكِنْ لَا تُجِيبُونَ .

١٣٧١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ الْآنَ أَنَّ مَا كُنْتُ أَقُولُ لَهُمْ حَقٌّ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى (إِنَّكَ لَا تَسْمَعُ الْمَوْتَى) .

- 1 Navedeni slučaj istakli su i drugi muhaddisi, a Muslim iznosi da je Enes rekao: "Muhammed je za trenutak ostavio po strani trojicu poginulih idolopoklonika na Bedru i kasnije im došao, stao nad njima i uzviknuo: 'Ebu-Džehele b. Hišam, Umejje b. Halef, Utbe i Šejbe b. Rebi'a, nadoste ili ono što vam je vaš Gospodar Allah obećao?' 'Ja sam uistinu našao i dobio ono što mi je moj Gospodar Allah obećao!' Kada je Omer čuo ovaj Muhammedov govor, rekao je: 'Allahov Poslaniče, kako oni to čuju i kako će ti moći odgovoriti, kada su oni već mrtvi?' 'Tako mi Onoga u Čijoj je moći moja duša', rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, 'ono šta ja govorim, vi ne čujete ništa bolje od njih, samo oni nisu u mogućnosti da odgovore.' Potom je, kaže Enes, naredio, pa su oni odvučeni i pobacani u jednu jamu, duboku poput neozidana bunara."
- 2 Aišina izjava je u kontradikciji sa Ibni-Omerovom. Ona zastupa mišljenje da navedeni izginuli idolopoklonici znaju samo ono što su čuli i zapamtili prije svoje pogibije, a da poslije smrti više ništa ne mogu čuti. Učenjaci, međutim, daju prioritet Ibni-Omerovoj izjavi, jer je on u toku bitke bio uz Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, što sa Aišom nije slučaj. On je, dakle, imao više mogućnosti da čuje, zapamti i vjerodostojnije prenese Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi negoli Aiša. Ako su oni, kažu neki teolozi, bili u mogućnosti da znaju svoju prošlost, tada je moguće i da čuju nešto, kada se prisjete dana kad su bili živi. Osim toga, ovdje je dijalog bio sa besmrtnom dušom, koja se nije više nalazila u svom tijelu. Uvjete normalnog slučaja i moć zapažanja tjelesnim organima daje samo Allah i On, Svojom svemoći, može to dati i mimo tih prirodnih uvjeta, kad god bude htio.

1372. PRIČAO NAM JE Abdan, njemu saopćio njegov otac, prenoseći od Šu'be, koji je rekao:

“Čuo sam Eš'asa kako prenosi od svoga oca, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, kako joj je unišla jedna Jevrejka i spomenula kabursku kaznu, rekavši joj: ‘Allah te sačuvao kaburske kazne!’

Kasnije je Aiša pitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za patnju u grobu i on joj je rekao: ‘Da, kazna u grobu ima.’

Aiša, radijallahu anha, još je rekla: ‘I nisam poslije toga vidjela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao ma koji namaz, a da (u njemu) nije molio Allaha za spasenje od kaburske patnje.’”¹

Gunder je još dodao: “Kaburska patnja je istina.”

1373. PRIČAO NAM JE Jahja b. Sulejman i rekao da je njemu ispričao Ibni-Vehb, kome je saopćio Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, njemu saopćio Urve b. Zubejr da je čuo Esmu bint Ebi-Bekr, radijallahu anha, kako kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, držeći jednom hutbu, spomenuo je i kabursko iskušenje kojim će čovjek biti iskušavan. Kada je to spomenuo, muslimani su na sav glas zakukali.”

١٣٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ سَمِعْتُ الْأَشْعَثَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ يَهُودِيَّةً دَخَلَتْ عَلَيْهَا فَذَكَرَتْ عَذَابَ الْقَبْرِ فَقَالَتْ لَهَا أَعَاذَكَ اللَّهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَسَأَلَتْ عَائِشَةَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ عَذَابِ الْقَبْرِ فَقَالَ نَعَمْ عَذَابُ الْقَبْرِ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَمَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بَعْدُ صَلَّى صَلَاةً إِلَّا تَعَوَّذَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ زَادَ غُنْدَرٌ عَذَابَ الْقَبْرِ حَقًّا.

١٣٧٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّهُ سَمِعَ أَسْمَاءَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا تَقُولُ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ خَطِيبًا فَذَكَرَ فِتْنَةَ الْقَبْرِ الَّتِي يَقْتَتِنُ فِيهَا الْمَرْءُ فَلَمَّا ذَكَرَ ذَلِكَ ضَجَّ الْمُسْلِمُونَ ضَجَّةً.

¹ Muslim, sa senedom, od Urve navodi da je Aiša kazala: “Došla mi je jedna Jevrejka i rekla: ‘Znaš li da se vi u grobovima stavljate na iskušenje?’ Ja sam ovo”, kaže Aiša, “prenijela Allahovom Poslaniku, a on mi je odgovorio: ‘To je iskušenje samo za Jevreje.’ Poslije nekoliko dana, Allahov Poslanik mi je opet rekao: ‘Znaš li da mi je objavljeno da ćete svi biti iskušavani u svojim grobovima?’ I čula sam”, rekla je Aiša, “Allahovog Poslanika, kako moli Božiju zaštitu od kaburske kazne.”

Ahmed u svom “Musnedu”, sa senedom, navodi da je Aiša rekla: “Jedna Jevrejka posluživala je Aišu i što god bi joj Aiša obično učinila, Jevrejka bi joj rekla: ‘Allah te sačuvao od kaburske kazne!’

‘Potom sam’, rekla je Aiša, ‘upitala Allahovog Poslanika: Ima li kažnjavanje u grobu?’

‘Jevreji lažu. Nema kazne osim na Sudnjem danu’ – odgovorio je on.

Poslije toga, prošlo je vremena, koliko je Allah htio da prođe, kadli on izađe u džamiju oko podneva i povišenim glasom povika:

‘Svijete! Molite Božiju zaštitu od kaburske kazne! Kaburska kazna je istinita.’”

Ovu je izjavu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao u Medini dugo poslije Hidžre, a ajeti, koji u prijevodu glase: “Vjernike Allah učvršćuje stalnim govorom...” i ranije spomenuti ajet: “Džehennemskoj vatri oni se izlažu jutrom i večerom...”, shvaćeni su da se odnose samo na nevjernike.

Iz hadisa se još razabire:

– kazna u grobu je istinita,

– razmišljanje i razgovaranje o učenju druge vjere je dozvoljeno, a konačan stav treba zauzeti tek pošto se sazna učenje islama o istom pitanju,

– tražiti Božiju zaštitu od kaburske kazne najbolje je činiti iza obavljenog namaza,

– dozvoljeno je da nemuslimanka posjećuje muslimanku, bilo to u ime poznanstva ili posluživanja.

1374. PRIČAO NAM JE Ajjaš b. Velid, njemu Abdul-Ala, njemu prenio Seid od Katade, on od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je pričao ashabima da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada se čovjek položi u grob, od njega pođu njegovi drugovi, on čuje klepet njihove obuće. Tada mu dođu dva meleka, posade ga i kažu: ‘Šta ti misliš o ovom čovjeku, Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem?’ Što se tiče pravovjernika, on će odgovoriti:

‘Vjerujem da je on Allahov rob i Njegov Poslanik.’

‘Pogledaj’, reći će mu se, ‘na svoje mjesto u džehennemskoj vatri! Allah ti ga je zamijenio za mjesto u Džennetu.’ Tako će ih oba vidjeti zajedno.”

Katade kaže: “Nama je rečeno da mu se tada proširi njegov grob.” Kasnije se Katade vratio na izjavu Enesovu: “A što se tiče dvoličnjaka i nevjernika njima će se reći:

‘Šta si mislio o ovom čovjeku?’

‘Ne znam’, odgovarat će on, ‘ja sam govorio ono što je govorio ostali svijet.’

‘Ne znao i ne shvaćao (nikad ništa)!’ Utom će biti udaren željeznim čekićem, pa će tako jako kriknuti, da će to čuti svi oko njega osim ljudi i džina.”

TRAŽENJE ZAŠTITE OD KABURSKJE PATNJE

1375. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, rekavši da mu je ispričao Šu‘be, njemu prenio Avn b. Ebi-Džuhajfe od svoga oca, on od Beraja b. Aziba, oni od Ebu-Ejjuba, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je (izvan Medine), a sunce je već bilo zašlo, pa je čuo nekakav glas i rekao: ‘Jevreji se muče u svojim grobovima.’”

١٣٧٤. حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا سَعِيدٌ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ حَدَّثَهُمْ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ وَإِنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرْعَ نِعَالِهِمْ أَنَّهُ مَلَكَانِ فَيَقْعِدَانِهِ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ لِمُحَمَّدٍ ﷺ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ فَيَقَالُ لَهُ انْظُرْ إِلَى مَقْعَدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْدَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا قَالَ قَتَادَةُ وَذَكَرَ لَنَا أَنَّهُ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ ثُمَّ رَجَعَ إِلَى حَدِيثِ أَنَسٍ قَالَ وَأَمَّا الْمُنَافِقُ وَالْكَافِرُ فَيَقَالُ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ لَا أَدْرِي كُنْتُ أَقُولُ مَا يَقُولُ النَّاسُ فَيَقَالُ لَا دَرَيْتَ وَلَا تَلَيْتَ وَيُضْرَبُ بِمِطَارِقٍ مِنْ حَدِيدٍ ضَرْبَةً فَيَصِيحُ صَيْحَةً يَسْمَعُهَا مَنْ يَلِيهِ غَيْرَ الثَّقَلَيْنِ .

بَابُ التَّعَوُّذِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ

١٣٧٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ حَدَّثَنِي عَوْنُ بْنُ أَبِي جُحَيْفَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ وَقَدْ وَجَبَتِ الشَّمْسُ فَسَمِعَ صَوْتًا فَقَالَ يَهُودٌ تُعَذِّبُ فِي قُبُورِهَا

Nadr je rekao: “Nama je saopćio Šu‘be da je njemu ispričao Avn:

‘Čuo sam svoga oca kako je rekao: Čuo sam Beraja gdje prenosi (gornji hadis) od Ebu-Ejjuba, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.’”

1376. PRIČAO NAM JE Mu‘alla, njemu prenio Vuhejb od Musaa Ukbe, koji je rekao:

“Pričala mi je kćerka Halida b. Seida b. Āsa, da je čula Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje traži Allahovu zaštitu od patnje u grobu.”

1377. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, rekavši da mu je ispričao Hišam kome je prenio Jahja od Ebu-Seleme, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je ovu dovu:

‘Allahu moj, tražim Tvoju zaštitu od kazne u grobu, od džehennemske vatre, od iskušenja života i smrti i iskušenja Dedžalova!’”¹

MUČENJE U KABURU ZBOG OGOVARANJA (GIBETA) I MOKRAĆE

1378. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Džerir, koji prenosi od A‘meša, on od Mudžahida, a ovaj od Tavusa koji je kazao da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao je pokraj dva groba i rekao:

وَقَالَ النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَوْنٌ سَمِعْتُ أَبِي سَمِعْتُ الْبَرَاءَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ ﷺ .

١٣٧٦. حَدَّثَنَا مُعَلَّى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ مُوسَى ابْنِ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنَةُ خَالِدِ بْنِ سَعِيدِ بْنِ الْعَاصِ أَنَّهَا سَمِعَتْ النَّبِيَّ ﷺ وَهُوَ يَتَعَوَّذُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ .

١٣٧٧. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْعُو وَيَقُولُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَمِنْ عَذَابِ النَّارِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ .

باب عَذَابِ الْقَبْرِ مِنَ الْغَيْبَةِ وَالْبَوْلِ

١٣٧٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَرَّ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى قَبْرَيْنِ فَقَالَ إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ مِنْ كَبِيرٍ ثُمَّ قَالَ بَلَى أَمَّا أَحَدُهَا فَكَانَ

¹ Taberani, isti slučaj sa senedom, donosi da je Avn rekao: “Izašao sam sa Vjerovjesnikom van Medine, kada je sunce već bilo zašlo. Ja sam imao jedan vrč vode. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, otišao je na stranu radi svoje potrebe, a kada je došao, uzeo je abdest i rekao:

‘Jesi li čuo ono što sam ja čuo?’

‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju’ – rekao sam.

‘Čuo sam glasove (kukanje) Jevreja koji se muče u svojim grobovima’ – kazao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”

Navedenu dovu kao i mnoge druge Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije učio radi sebe, jer je on kao Vjerovjesnik sačuvan od grijeha, nego ju je učio radi pouke i upute ostalim muslimanima.

‘Ova dvojica se muče, ali ne zbog nečeg teškog za ostaviti. Da’, rekao je potom, ‘što se tiče jednog od njih, on je bio uporan na prenošenju klevete, a drugi se nije čuvao (zastirao) od svoje mokraće.’ Potom je”, kaže Ibni-Abbas, “uzeo sirovo drvo (granu), slomio ga na dva komada i usadio pojedinačno u svaki grob, rekavši: ‘Olakšavat će im mučenje sve dok se ne osuše.’”

UMRLOM SE IZLAŽE NJEGOVO MJESTO JUTROM I VEČEROM

1379. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Svakom od vas, kada umre, njegovo mjesto mu se izlaže jutrom i večerom, pa ako je džennetlija, tada mu se predočava njegovo mjesto među džennetlijama, a ako je džehennemlija, predočava mu se mjesto među stanovnicima Džehennema i kaže: ‘To je tvoje mjesto kada te Allah na Sudnjem danu proživi!’”²

O GOVORU MRTVACA NA NOSILIMA

1380. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Lejs od Seida b. Ebi-Seida, a on od svoga oca, da je čuo Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, kako kaže: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Kad se umrli postavi na nosila i ljudi ga ponesu, ako je bio dobra osoba, govori: ‘Požurite, požurite!’, a ako nije bio dobra, govori: ‘Teško

يَسْعَى بِالنَّمِيمَةِ وَأَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنْ بَوْلِهِ قَالَ ثُمَّ أَخَذَ عُودًا رَطْبًا فَكَسَرَهُ بِاِثْنَيْنِ ثُمَّ غَرَزَ كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَلَى قَبْرِ ثُمَّ قَالَ لَعَلَّهُ يُخَفَّفُ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَبْسَا .

بَابُ أُطْلِيتُ يُغْرَضُ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعِشِيِّ

١٣٧٩ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنْ أَحَدُكُمْ إِذَا مَاتَ غُرِضَ عَلَيْهِ مَقْعَدُهُ بِالْغَدَاةِ وَالْعِشِيِّ إِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَمِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَإِنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ فَمِنْ أَهْلِ النَّارِ فَيَقَالُ هَذَا مَقْعَدُكَ حَتَّى يَبْعَثَكَ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

بَابُ كَلَامِ أُطْلِيتُ عَلَى الْجَنَازَةِ

١٣٨٠ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا وُضِعَتِ الْجَنَازَةُ فَاحْتَمَلَهَا الرِّجَالُ عَلَى أَعْنَاقِهِمْ فَإِنْ كَانَتْ صَالِحَةً قَالَتْ قَدُمُونِي قَدُمُونِي

2 Tijelo umrlog kao materija uništivo je i prolazno. Ono vremenom postaje zemlja, materija koja ništa ne zna i ne shvaća. Međutim, duša, odvojena od tijela, živi svojim životom. Izrazi “jutrom i večerom” upotrijebljeni su u hadisu analogno vremenu ovoga materijalnog svijeta, jer na drugom svijetu nema ovakvih promjena i jedinica za računanje vremena. Neki drže da se položaj i mjesto umrlog pokaže samo jednom, prvog jutra i večeri po izdisaju, a drugi, da mu se oni prikazuju svakog jutra i večeri, sve do Sudnjeg dana.

ovoj, (tj. meni), kuda je nose?' Njen glas čuje svako osim čovjeka, a kada bi ga čovjek čuo, onesvijestio bi se (od straha).”

ŠTA JE REČENO O DJECI MUSLIMANA

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao je, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Kome umre troje maloljetne djece, ima (osiguran) zastor protiv džehennemske vatre, odnosno, ući će u Džennet.”

1381. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, rekavši da mu je prenio Ibni-Ulejje, ovome Abdul-Aziz b. Suhejb od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Nema nijednog muslimana kome umre troje djece, koja nisu dostigla granice odgovornosti za grijehenje, a da ga Allah neće uvesti u Džennet iz svoje milosti prema njima.’”

1382. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu prenio Šu'be od Adijja b. Sabita da je čuo Beraja, radijallahu anhu, kada je kazao:

“Kada je umro Ibrahim (b. Muhammed), Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘On će zaista imati dovilju u Džennetu.’”

وَإِنْ كَانَتْ غَيْرَ صَالِحَةٍ قَالَتْ يَا وَيْلَهَا أَتْنِ يَذْهَبُونَ بِهَا يَسْمَعُ صَوْتَهَا كُلُّ شَيْءٍ إِلَّا الْإِنْسَانَ وَلَوْ سَمِعَهَا الْإِنْسَانُ لَصَعِقَ .

بَاب مَا قِيلَ فِي أَوْلَادِ الْمُسْلِمِينَ

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مَنْ مَاتَ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ كَانَ لَهُ حِجَابًا مِنَ النَّارِ أَوْ دَخَلَ الْجَنَّةَ .

١٣٨١ . حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَا مِنَ النَّاسِ مُسْلِمٍ يَمُوتُ لَهُ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ لَمْ يَبْلُغُوا الْحِنْثَ إِلَّا أَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِفَضْلِ رَحْمَتِهِ إِيَّاهُمْ .

١٣٨٢ . حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ أَنَّهُ سَمِعَ الْبَرَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُوُفِّيَ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ لَهُ مُرَضِعًا فِي الْجَنَّةِ .

ŠTA JE REČENO O DJECI IDOLOPOKLONIKA

بَاب مَا قِيلَ فِي أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ

1383. PRIČAO NAM JE Hibban, kome je saopćio Abdullah, ovome prenio Šu'be od Ebu-Bišra, on od Seida b. Džubejra, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je za djecu idolopoklonika, pa je on rekao: 'Kada ih je Allah stvorio, On je najbolje znao šta će ona raditi.'"¹

١٣٨٣. حَدَّثَنِي حِبَّانُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي بَشِيرٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ سَأَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُ إِذْ خَلَقَهُمْ أَعْلَمَ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ .

- 1 Bezzar je u svojoj hadiskoj zbirci naveo da je Ibni-Abbas rekao: "Vjerovjesnik je bio u jednoj vojni, pa ga je jedan čovjek upitao: 'Allahov Poslaniče, šta misliš o djeci?' Vjerovjesnik nije odmah odgovorio, a kada se završila bitka u Taifu naišli su na jednog dječaka koji se igraše zemljom i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, povika: 'Gdje je onaj što me je ranije pitao za djecu!' Utom se javio onaj čovjek i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Zabranjeno je tući i ubijati djecu, a Allah najbolje zna šta će ona raditi.'"
- Ahmed u svom "Musnedu", sa senedom, navodi, da je jedna žena pitala Vjerovjesnika: "Ko će sve biti u Džennetu?" "Vjerovjesnici, šehidi, novorođenčad – djeca, i ženska djeca živa zakopana u zemlju" – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
- Prema izloženom, i djeca umrla prije svoje punoljetnosti bit će u Džennetu, a to je opet u skladu s ajetom: "Niko ničiji teret neće snositi." Znači, svako odgovara samo za sebe i za svoja djela.
- Raznolika su mišljenja islamskih učenjaka u vezi sa statusom nemuslimanske djece na drugom svijetu. Jedni, njihov status vežu strogo za Božije određenje i Njegovu volju. Oni to dokazuju gore navedenom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, izjavom: "Allah najbolje zna šta će oni raditi", i prema tome ih razvrstavaju.
- Drugi kažu: "Djeca imaju status svojih roditelja, tj. djeca muslimana bit će u Džennetu, a djeca mušrika u Džehennemu. Ovi se oslanjaju na ajet: "Allahu, ne ostavi na zemlji nijednu mušričku kuću...!" Ovo je bila njihova molba upućena Allahu, kada je On objavio: "Od tvog naroda neće više niko vjerovati, osim onog koji je već ranije vjerovao."
- Neki misle da će ta djeca biti između Dženneta i Džehennema, jer ona nisu radila ni zlo ni dobro.
- Poneki smatraju da će biti kao poslužitelji džennetlijama. Ovi se drže hadisa koji je Semure prenio: "Djeca idolopoklonika bit će sluge džennetlijama."
- Ima mišljenja da će se djeca idolopoklonika staviti na ispitivanje i prema svom odgovoru bit će razvrstana. Bezzar navodi da je Enes prenio Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: "Četiri vrste ljudi bit će na Sudnjem danu privedene Allahu na propitivanje: djeca, oronuli starci, neuračunljive osobe i ljudi koji nisu čuli za vjerovjesnike."
- Ima i učenjaka koji smatraju da će ta djeca i biti u Džennetu. Oni se oslanjaju na ajet: "Mi nećemo nikoga kazniti, dok im ne pošaljemo poslanika..." Ako se neće kažnjavati punoljetni i pametni, dok im ne dođe poslanik, onda je logičnije da to vrijedi za djecu.

1384. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb, prenoseći od Zuhrija koji je rekao: "Rekao mi je Ata b. Jezid-Lejsi, da je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, kako kaže: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan za potomstvo idolopoklonika, rekao je: Allah najbolje zna šta će ono raditi.'"

1385. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da je njemu ispričao Ibni-Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Ebu-Seleme b. Abdur-Rahmana, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Svako se dijete rađa u prirodnoj vjeri, pa ga njegovi roditelji kasnije pojevreje, ili pokrste, ili od njega učine poklonika vatri, baš slično kao što domaća životinja rodi mladunče. Da li na njemu zapažaš ma kakve nedostatke (manjak nekog organa)?'"

POGLAVLJE

1386. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Džerir b. Hazim, ovome saopćio Ebu-Redža', prenoseći od Semure b. Džundeba, radijallahu anhu, koji je rekao:

"Kada bi Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao namaz, okrenuo bi nam se svojim licem i rekao:

'Ko je od vas sinoć sanjao kakav san?'

'Ko je šta sanjao, on bi to', rekao je Džundeb', 'i ispričao, a Vjerovjesnik bi rekao: 'Bit će ono što Allah bude htio!'

Jednog dana nas je opet pitao:

'Je li neko od vas sanjao kakav san?'

'Nije' – rekli smo.

'Ali sam ja', kaže on, 'sanjao sinoć kako su došla dva čovjeka (meleka), uzela me za ruku i odveli me do u Svetu zemlju. Kad tamo sjedi jedan čovjek, a drugi do njega stoji i u ruci mu', rekao je neko od

۱۳۸۴. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ اللَّيْثِيُّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ذَرَارِيِّ الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ .

۱۳۸۵. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ فَأَبَوَاهُ يَهُودَانِهِ أَوْ يَنْصَرَانِهِ أَوْ يَمَجَّسَانِهِ كَمَثَلِ الْبَهِيمَةِ تُنْتَجَجُ الْبَهِيمَةُ هَلْ تَرَى فِيهَا جَدْعَاءَ .

بَاب

۱۳۸۶. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ حَازِمٍ حَدَّثَنَا أَبُو رَجَاءٍ عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا صَلَّى صَلَاةً أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ مَنْ رَأَى مِنْكُمْ اللَّيْلَةَ رُؤْيَا قَالَ فَإِنْ رَأَى أَحَدٌ قَصَّهَا فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ فَسَأَلْنَا يَوْمًا فَقَالَ هَلْ رَأَى أَحَدٌ مِنْكُمْ رُؤْيَا قُلْنَا لَا قَالَ لَكِنِّي رَأَيْتُ اللَّيْلَةَ رَجُلَيْنِ أَتَيَانِي فَأَخَذَا بِيَدِي فَأَخْرَجَانِي إِلَى الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ وَرَجُلٌ قَائِمٌ بِيَدِهِ كَلُوبٌ مِنْ حَدِيدٍ قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِنَا عَنْ مُوسَى إِنَّهُ يُدْخِلُ ذَلِكَ الْكَلُوبَ فِي شِدْقِهِ حَتَّى يَبْلُغَ قَفَاهُ ثُمَّ يَفْعَلُ

naših drugova prenoseći od Musaa, ‘željezne kuke (čengele), koje mu on gura u ugao njegovih usta, dok mu one ne dođu do na zatiok. Potom to isto čini kroz drugi ugao njegovih usta. Kada mu to u kutu njegovih usta zaraste, on mu se povрати i čini mu kao i ranije.’

‘Ko je to?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekli su mi oni.

Potom smo išli i došli do jednog čovjeka naslonjenog na svoj zatiljak, a jedan čovjek mu stoji više glave i kamenom odnosno stijenom mu razbija glavu. Kada ga god udari, kamen se odvaja, a on ode da ga uzme, ali se ne vraća dok mu glava ne zaraste i ne povрати kao što je bila prije.

‘Ko je to?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekla su obojica.

Potom smo došli do jedne uvale poput peći (ognjišta), gornji joj je dio tijesan, a donji širok. Ispod nje se loži vatra i kada se ona (plamenom) približi, svijet koji je u njoj, podigne se kao da će skoro izaći, a kada se malo ugasi (splahne), oni se opet u nju povrate (naniže). U njoj su i ljudi i žene goli.

‘Ko su ovi?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekli su.

Tako smo išli dok nismo došli do na jednu rijeku od same krvi. Jedan čovjek je stajao na sredini te rijeke, a drugi čovjek’, kako su rekli Jezid i Vehb b. Džerir, prenoseći od Džerira b. Hazima, ‘na obali, i pred njim jedan kamen. Utom se ovaj čovjek u rijeci okrenuo i kada je htio izaći, onaj drugi mu se bacio kamenom u usta i vratio ga onamo, gdje je ranije bio.

‘Šta je ovo?’ – upitao sam.

‘Idi dalje!’ – rekli su.

Tako smo išli dok nismo došli do jedne zelene bašče u kojoj bijaše jedno veliko drvo i u njegovoj blizini bijaše jedan starac s djecom, a blizu toga stabla jedan čovjek ispred koga bijaše vatra koju on stalno ložaše. Oni me, potom, popeše na to stablo i uvedoše u dvor od kojeg nikada nisam ljepšeg vidio. U njemu je bilo ljudi, staraca, mladića, žena i djece.

بِشِدْقِهِ الْآخِرِ مِثْلَ ذَلِكَ وَيَلْتَمِسُ شِدْقُهُ هَذَا فَيَعُودُ
فَيَصْنَعُ مِثْلَهُ قُلْتُ مَا هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَاَنْطَلَقْنَا
حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى رَجُلٍ مُضْطَجِعٍ عَلَى قَفَاهُ وَرَجُلٌ
قَائِمٌ عَلَى رَأْسِهِ بِفِهْرٍ أَوْ صَخْرَةٍ فَيَشْدُخُ بِهِ رَأْسَهُ
فَإِذَا ضَرَبَهُ تَدَهَّدَ الْحَجَرُ فَاَنْطَلَقَ إِلَيْهِ لِيَأْخُذَهُ فَلَا
يَرْجِعُ إِلَى هَذَا حَتَّى يَلْتَمِسَ رَأْسَهُ وَعَادَ رَأْسَهُ كَمَا
هُوَ فَعَادَ إِلَيْهِ فَضَرَبَهُ قُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ
فَاَنْطَلَقْنَا إِلَى ثَقَبٍ مِثْلِ التَّنُّورِ أَعْلَاهُ ضَيْقٌ وَأَسْفَلُهُ
وَاسِعٌ يَتَوَقَّدُ تَحْتَهُ نَارًا فَإِذَا اقْتَرَبَ ارْتَفَعُوا حَتَّى
كَادَ أَنْ يُخْرَجُوا فَإِذَا خَمَدَتْ رَجَعُوا فِيهَا وَفِيهَا
رِجَالٌ وَنِسَاءٌ عُرَاءٌ فَقُلْتُ مَنْ هَذَا قَالَا انْطَلِقْ
فَاَنْطَلَقْنَا حَتَّى أَتَيْنَا عَلَى نَهْرٍ مِنْ دَمٍ فِيهِ رَجُلٌ قَائِمٌ
عَلَى وَسْطِ النَّهْرِ قَالَ يَزِيدُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ عَنْ
جَرِيرِ بْنِ حَازِمٍ وَعَلَى شَطِّ النَّهْرِ رَجُلٌ بَيْنَ يَدَيْهِ
حِجَارَةٌ فَأَقْبَلَ الرَّجُلُ الَّذِي فِي النَّهْرِ فَإِذَا أَرَادَ أَنْ
يُخْرَجَ رَمَى الرَّجُلُ بِحَجَرٍ فِيهِ فَرْدَةٌ حَيْثُ كَانَ
فَجَعَلَ كُلَّمَا جَاءَ لِيُخْرَجَ رَمَى فِيهِ بِحَجَرٍ فَيَرْجِعُ
كَمَا كَانَ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَا انْطَلِقْ فَاَنْطَلَقْنَا حَتَّى
انْتَهَيْنَا إِلَى رَوْضَةٍ خَضِرَاءَ فِيهَا شَجَرَةٌ عَظِيمَةٌ
وَفِي أَصْلِهَا شَيْخٌ وَصِيبَانٌ وَإِذَا رَجُلٌ قَرِيبٌ
مِنَ الشَّجَرَةِ بَيْنَ يَدَيْهِ نَارٌ يُوقِدُهَا فَصَعِدَا بِي فِي
الشَّجَرَةِ وَأَدْخَلَانِي دَارًا لَمْ أَرَقَطُ أَحْسَنَ مِنْهَا
فِيهَا رِجَالٌ شُبُوحٌ وَشَبَابٌ وَنِسَاءٌ وَصِيبَانٌ ثُمَّ
أَخْرَجَانِي مِنْهَا فَصَعِدَا بِي الشَّجَرَةَ فَأَدْخَلَانِي دَارًا

Zatim su me iz njega izveli, popeli više na stablo i uveli u dvor, koji bijaše još ljepši i vredniji i u njemu opet starci i mladići. Tada sam rekao: ‘Sa mnom ste, eto, obilazili cijelu noć, pa obavijestite me sada o onom što sam vidio!’

‘Dobro’ – rekoše obojica.

‘Što se tiče onoga, što si ga vidio da mu razguljuju i cijepaju vilice, on je bio veliki lažac, pričaše lažući i ta laž bijaše od njega prenošena na sve strane, i ono što si vidio, činit će se s njim sve do Sudnjeg dana.

Onaj što mu se razbija glava, to je čovjek kome je Allah dao, pa je naučio Kur’an, i on ga noću prespava, a danju ne radi po njemu. S njim će se onako postupati do Sudnjeg dana.

One koje si vidio u onoj uvali su bludnici.

Onaj u onoj rijeci je čovjek koji je jeo kamate, onaj starac u blizini onog drveta je Ibrahim, sallallahu alejhi ve sellem, a ona dječica oko njega su djeca svijeta, onaj pak što ložaše vatru je ravnatelj i čuvar u Džehennemu.

Prvi dvorac u koji si unišao je opći dvor pravovjernika, a što se tiče ovoga dvora, to je dvor šehida.

Ja sam Džibril, a ovo je Mikail. Sada podigni svoju glavu!’ Ja sam potom podigao glavu, kadli iznad mene kao neki oblak!

‘To je’, rekla su obojica, ‘tvoj stan.’

‘Pa, pustite me!’, rekao sam, ‘da uniđem u svoj stan.’

‘Tebi je’, odgovorili su, ‘ostalo još života koji nisi dovršio, a da si ga dovršio, ti bi došao u svoj stan.’”¹

هِيَ أَحْسَنُ وَأَفْضَلُ فِيهَا شُيُوخٌ وَشَبَابٌ قُلْتُ طَوَّفْتُمَانِي اللَّيْلَةَ فَأَخْبِرَانِي عَمَّا رَأَيْتُ قَالَا نَعَمْ أَمَّا الَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَقُّ شِدْقُهُ فَكَذَّابٌ يُحَدِّثُ بِالْكَذِبَةِ فَتُحْمَلُ عَنْهُ حَتَّى تَبْلُغَ الْآفَاقَ فَيُصْنَعُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ يُشَدِّخُ رَأْسَهُ فَرَجُلٌ عَلَّمَهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ فَنَامَ عَنْهُ بِاللَّيْلِ وَلَمْ يَعْمَلْ فِيهِ بِالنَّهَارِ يُفْعَلُ بِهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي الثَّقَبِ فَهُمْ الزُّنَاةُ وَالَّذِي رَأَيْتَهُ فِي النَّهْرِ أَكَلُوا الرِّبَا وَالشَّيْخُ فِي أَصْلِ الشَّجَرَةِ إِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالصَّبِيَّانُ حَوْلَهُ فَأَوْلَادُ النَّاسِ وَالَّذِي يُوقِدُ النَّارَ مَالِكُ خَازِنُ النَّارِ وَالِدَّارُ الْأُولَى الَّتِي دَخَلْتَ دَارَ عَامَةِ الْمُؤْمِنِينَ وَأَمَّا هَذِهِ الدَّارُ فَدَارُ الشُّهَدَاءِ وَأَنَا جِبْرِيلُ وَهَذَا مِيكَائِيلُ فَارْفَعْ رَأْسَكَ فَرَفَعْتُ رَأْسِي فَإِذَا فَوْقِي مِثْلُ السَّحَابِ قَالَا ذَاكَ مَنْزِلُكَ قُلْتُ دَعَانِي أَدْخُلْ مَنْزِلِي قَالَا إِنَّهُ بَقِيَ لَكَ عُمْرٌ لَمْ تَسْتَكْمِلْهُ فَلَوْ اسْتَكْمَلْتَ أَتَيْتَ مَنْزِلَكَ .

1 Iz hadisa se zaključuje:

- dozvoljeno je raspravljati i tumačiti snove koji mogu ponekad biti predznak ljudske stvarnosti. Snove ljudi ne treba da smatraju stvarnom istinom. Snovi peygambera su bili uvijek istiniti,
- čuvati se laži i govoriti samo istinu,
- ne zanemarivati učenje Kur’ana i postupanje po njemu,
- na Sudnjem danu predstoje teške kazne za nemoralan život i za eksploataciju ljudi putem uzimanja kamate,
- veliki stepen Muhammedov kod Allaha i podjela njegovih sljedbenika na tri grupe: stepen djece, stepen mase i stepen šehida,
- ko učini, ma kakvo dobro na ovom svijetu, imat će nagradu na budućem,
- preporučljivo je da se imam, po obavljenom selamu završnog rekata namaza, okrene džematu,
- san se mnogo vjernije prepričava i tumači jutrom dok su utisci svježiji, a mozak sposobniji za razmišljanje i zaključivanje,
- za naukom treba tragati, učiti i njom se baviti cijelog života.

O VRLINI UMIRANJA PONEDJELJKOM

1387. PRIČAO NAM JE Mu‘alla b. Esed, kome je prenio Vuhejb od Hišama, on od svoga oca, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je izjavila: “Unišla sam Ebu-Bekru, radijallahu anhu, a on reče:

‘U koliko ste haljina zamotali Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem?’

‘U tri bijele sehulijske haljine bez košulje i saruka’ – odgovorila je Aiša.

‘U koji je dan preselio (na ahiret) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?’ – upitao je Ebu-Bekr.

‘U ponedjeljak’ – odgovorila je ona.

‘A koji je dan ovo?’ – upitao je on.

‘Ponedjeljak’ – odgovorila je.

‘Nadam se (i molim Allaha)’, rekao je on, ‘smrti u vremenu koje je između mene i iduće noći.’

Potom je pogledao na haljinu u kojoj je bolovao sa tragom od šafrana (zamazanom) i rekao: ‘Operite ovu moju haljinu, dodajte joj još dvije i u njih me zakopajte!’

‘Ovo je stara haljina’ – rekla sam.

‘Nova je preča živim negoli mrtvima. Ova je samo za gnoj’ – odgovorio je on.

On, međutim, nije umro sve do navečer u utorak i zakopan je prije nego je svanulo.”²

بَابُ مَوْتِ يَوْمِ الْاِثْنَيْنِ

١٣٨٧. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلْتُ عَلَى أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ فِي كَمْ كَفَنْتُمُ النَّبِيَّ ﷺ قَالَتْ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بِيضٍ سَحُولِيَّةٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ وَقَالَ لَهَا فِي أَيِّ يَوْمٍ تُوْفِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَتْ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ قَالَ فَأَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالَتْ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ قَالَ أَرْجُو فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّيْلِ فَنَظَرَ إِلَى ثَوْبٍ عَلَيْهِ كَانَ يَمْرَضُ فِيهِ بِهِ رَدْعٌ مِنْ زَعْفَرَانٍ فَقَالَ اغْسِلُوا ثَوْبِي هَذَا وَزِيدُوا عَلَيْهِ ثَوْبَيْنِ فَكَفَّنُونِي فِيهَا قُلْتُ إِنَّ هَذَا خَلَقَ قَالَ إِنَّ الْحَيَّ أَحَقُّ بِالْجَدِيدِ مِنَ الْمَيِّتِ إِنَّمَا هُوَ لِلْمُهَلَّةِ فَلَمْ يُتَوَفَّ حَتَّى أَمْسَى مِنْ لَيْلَةِ الثَّلَاثَاءِ وَدُفِنَ قَبْلَ أَنْ يُصْبَحَ.

2 Ebu-Bekr kao najbliži suradnik i drug Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, svakako je znao kako je Vjerovjesnik bio opremljen. On je nastojao da Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, dosljedno u svemu slijedi, pa i u mrtvačkoj opremi, na što je svojim pitanjima upozorio prisutne, a posebno svoju kćer Aišu. Ebu-Bekr je želio da i umre u danu sedmice u kome je umro Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, on je umro jedan dan kasnije. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, umro je u ponedjeljak, a Ebu-Bekr u utorak, između akšama i jaciye, 22. džumadel-ahara, trinaeste godine po Hidžri. Možda je, kažu historičari, Ebu-Bekrova smrt, bila za jedan sedmični dan kasnije iza Muhammedove, jedna aluzija na Ebu-Bekrov hilafet, koji je vlast uzeo u ruke sutradan po smrti Muhammedovoj, a on upravo došao na čelo islamske zajednice jedan dan kasnije iza Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, smrti.

Ebu-Bekr je svojim dijalogom pripremio Aišu i ostale, na još smirenije gledanje na njegovu smrt.

Iz hadisa se još zaključuje:

- mustehab je da kefini budu iz tri dijela, bijele boje, srednje novčane vrijednosti,
- kefini mogu biti od starog, čistog i opranog platna,
- skupocjeno platno bolje je da koriste živi, nego mrtvi,
- sahrana mrtvaca iz opravdanih razloga može se obaviti i u noći,
- život i rad dobrih ljudi treba biti pouka drugim,
- nauku treba primati od svakog, ma ko to bio,

O IZNENADNOJ – NENADANOJ SMRTI

1388. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem kome je ispričao Muhammed b. Dža'fer, njemu saopćio Hišam, prenoseći od svoga oca, on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesniku jedan čovjek rekao:

“Moja je majka iznenadno umrla i mislim, da je mogla govoriti, podijelila bi milostinju, pa da li će imati nagradu, ako ja za nju podijelim milostinju?”
“Da” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.¹

O GROBU VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, EBU-BEKRA I OMERA, RADIJALLAHU ANHUMA

Izraz (u Kur'anu) “akberehu” znači “akbertur-redžule”, tj. “kada staviš čovjeka u grob”, a izraz “kabertuhu” znači “zakopao sam ga, zagruo sam ga zemljom”.

Izraz (u Kur'anu) “kifaten” znači “borave na zemlji kao živi i kopaju se u njoj kao mrtvi”.

بَابُ مَوْتِ الْفَجَاءَةِ الْبَغْتَةِ

١٣٨٨. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ ابْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ إِنَّ أُمِّي افْتَلَتَتْ نَفْسَهَا وَأَظْنُّهَا لَوْ تَكَلَّمَتْ تَصَدَّقَتْ فَهَلْ لَهَا أَجْرٌ إِنْ تَصَدَّقَتْ عَنْهَا قَالَ نَعَمْ .

بَابُ مَا جَاءَ فِي قَبْرِ النَّبِيِّ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

قَوْلُ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ (فَأَقْبَرَهُ) أَقْبَرْتُ الرَّجُلَ أَقْبَرُهُ إِذَا جَعَلْتَ لَهُ قَبْرًا وَقَبْرُهُ دَفْنُهُ (كِفَاتًا) يَكُونُونَ فِيهَا أَحْيَاءَ وَيُدْفَنُونَ فِيهَا أَمْوَاتًا .

– prisebnost i odlučnost Ebu-Bekrova i u smrtnim časovima,

– punovažna je oporuka osobe u smrtnoj postelji o umjerenoj opremi i izdacima pokopa.

- 1 Muslim preko Ebu-Hurejre iznosi kako je jedan čovjek rekao: “Allahov Poslaniče, umro mi je otac. On je iza sebe ostavio imetka, a nije ništa oporučio, pa ima li on koristi, ako bih štogod, u ime njega, podijelio kao milostinju?”

“Da” – odgovorio je Muhammed.

Buharija je zabilježio da je Sa'd b. Ubade pitao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, za zavjet svoje majke koja je umrla prije nego ga je uspjela izvršiti, pa mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: “Izvrši ga ti za nju!”

Prema izloženom, dijeljenje sadake, na ime ranije umrlog, punovažan je čin.

Muhaddisi su zabilježili da je As b. Vail učinio zavjet u predislamsko doba da će zaklati stotinu deva, pa je njegov sin Hišam zaklao umjesto njega pedeset deva u doba islama. Kasnije je Omer pitao Vjerovjesnika za ovaj slučaj, pa mu je on odgovorio: “Ako je tvoj otac očitovao vjeru u Jednog Allaha i ti potom za njega postio i dijelio milostinju, to će mu koristiti.”

Zabilježeno je da je Enes rekao Vjerovjesniku: “Mi za naše umrle činimo dovu, u ime njih dijelimo milostinju i hadž obavljamo, pa da li njima to dopiše?”

“Njima to dopiše” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. “Oni se tome obraduju, kao što se svaki od vas obraduje poklonu.

1389. PRIČAO NAM JE Isma'il, rekavši da mu je prenio Sulejman od Hišama, (u drugom senedu) pričao mi je Muhammed b. Harb, kome je prenio Ebu-Mervan Jahja b. Ebi-Zekerijja od Hišama, on od Urve, a ovaj od Aiše koja je rekla:

“Allahov Poslanik je tražio ispriku u svojoj bolesti (za prijelaz Aiši):

‘Gdje sam danas, a gdje ću biti sutra?’, smatrajući sporim vrijeme do Aišinog dana. Kada je bio (po redu) moj dan, Allah ga je k sebi uzeo, dok je on bio pored mojih pluća i mojih grudi (prigrljen) te je i zakopan u mojoj sobi.”

1390. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Ebu-Avane od Hilala Vezzana, on od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je u svojoj bolesti od koje nije više ni ustao:

‘Allah je prokleo (one) Jevreje i kršćane što su grobove svojih vjerovjesnika uzeli za bogomolje.’”

“Da nije toga, njegov bi grob”, rekla je Aiša, “bio potpuno otvoreno pokazan. Samo se on bojao, odnosno bojalo se, da se on ne uzme kao bogomolja.”

Od Hilala je preneseno, rekao je Buharija, da je rekao: “Urve b. Zubejr dao mi je nadimak (Ebu-Amr), a nije mi se bilo dijete ni rodilo.”

PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mukatil kome je saopćio Abdullah, njemu prenio Ebu-Bekr b. Ajjaš od Sufjana Temmara, koji mu je ispričao da je vidio grob Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izgrbljen (šatorast).²

١٣٨٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنِي سُلَيْمَانُ عَنْ هِشَامِ ح وَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ يُحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَاءَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ قَالَتْ إِنَّ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيَتَعَذَّرُ فِي مَرَضِهِ أَتَيْنَ أَنَا الْيَوْمَ أَتَيْنَ أَنَا غَدًا اسْتَبْطَاءَ لِيَوْمٍ عَائِشَةَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمِي قَبَضَهُ اللَّهُ بَيْنَ سَخْرِي وَنَخْرِي وَدَفِنَ فِي بَيْتِي .

١٣٩٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ هِلَالٍ هُوَ الْوَزَانُ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي مَرَضِهِ الَّذِي لَمْ يَقُمْ مِنْهُ لَعَنَ اللَّهُ الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ لَوْلَا ذَلِكَ أَبْرَزَ قَبْرُهُ غَيْرَ أَنَّهُ خَشِيَ أَوْ خَشِيَ أَنْ يَتَّخَذَ مَسْجِدًا . وَعَنْ هِلَالٍ قَالَ كُنَّا نِي عُرْوَةَ بِنْتُ الزُّبَيْرِ وَلَمْ يُولَدْ لِي . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عَيَّاشٍ عَنْ سُفْيَانَ الثَّوْرِيِّ أَنَّهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ رَأَى قَبْرَ النَّبِيِّ ﷺ مُسْنًا .

2 Ibrahim Neha'i je rekao: “Saopćio mi je onaj koji je vidio grob Vjerovjesnika i njegova dva druga da je bio uzdignut i izgrbljen iznad zemlje i na njemu bijeli mramorni kamen.”

Šafija je izjavio: “Vidio sam grobove uhudskih šehida izgrbljene, a tako su napravljeni i grobovi Ibni-Omera i Ibni-Abbasa.”

Lejs je izjavio da je njemu rekao Zejd b. Ebi-Habib da on, pravljenje izgrbljenog groba smatra mustehabom, samo da se ne izdiže mnogo iznad zemlje i da se na njega ne navaljuje mnogo zemlje. Ovo je i stav učenjaka Kufe, Sevrije, Malika, Ahmeda i nekih učenjaka šafijske škole kao Muzenija.

PRIČAO NAM JE Ferve, njemu prenio Ali od Hišama b. Urve, a on od svoga oca, da su se oni, kada je na njih, u doba Velida b. Abdil-Melika, pao zid (Muhammedove sobe) i oni ga počeli graditi, pa im se ukazalo stopalo, uplašili i mislili da je to stopalo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem Nisu našli nikoga ko o tome nešto zna, dok im Urve nije rekao:

“Ne! Allaha mi, to nije stopalo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, nego stopalo Omerovo, radijallahu anhu.”

1391. Od Hišama je preneseno, da je prenio od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je oporučila Abdullaha b. Zubejru:

“Nemoj me zakopati kod njih, nego me zakopaj kod mojih drugarica na Beki'i. Ne želim time da me hvale.”¹

حَدَّثَنَا فَرْوَةُ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ لَمَّا سَقَطَ عَلَيْهِمُ الْحَائِطُ فِي زَمَانِ الْوَلِيدِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ أَخَذُوا فِي بِنَائِهِ فَبَدَتْ لَهُمْ قَدَمٌ فَفَزِعُوا وَظَنُوا أَنَّهَا قَدَمُ النَّبِيِّ ﷺ فَمَا وَجَدُوا أَحَدًا يَعْلَمُ ذَلِكَ حَتَّى قَالَ لَهُمْ عُرْوَةُ لَا وَاللَّهِ مَا هِيَ قَدَمُ النَّبِيِّ ﷺ مَا هِيَ إِلَّا قَدَمُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ.

١٣٩١. وَعَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَوْصَتْ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَا تَدْفِنِي مَعَهُمْ وَادْفِنِي مَعَ صَوَاحِبِي بِالْبَقِيعِ لَا أَزْكِي بِهِ أَبَدًا.

Izgrbljenost groba pravi se da ga živi ne bi mogli koristiti za sjedenje. Tavus kaže da su ashabi nasip zemlje na grobu uzdizali umjereno kako bi se znalo da je tu grob.

Raniji učenjaci šafijske škole voljeli su poravnavanje, tj. pljosnatost groba, a sam Šafija je rekao: “Grob se poravnava, na njemu se ništa ne gradi i zemlja se na njemu ne uzdiže više od jednog pedlja.” Preneseno je da je Vjerovjesnik dao načiniti poravnan grob svome sinu Ibrahimu, postavio po njemu kamenje i zemlju poškropio vodom. Grobovi ensarija i muhadžira bili su u vidu plohe.

Šafija se oslanja još na navod Tirmizija da je Hajjan izjavio kako mu je Alija rekao: “Slušaj, uputit ću te na ono, što je mene uputio Vjerovjesnik: da grob ne praviš uzdignut nego poravnan, ne visok nego nizak.”

Ebu-Davud je zabilježio u svom “Sunenu”, da je Kasim b. Muhammed rekao: “Unišao sam Aiši i rekao: ‘Majko, pokaži mi grob Allahovog Poslanika!’

Ona mi je pokazala tri groba koja nisu bila visoka, a niti trbušasta, nego spljoštena u vidu površine zelenog polja. Tu sam vidio da je Muhammedov grob bio naprijed, grob Ebu-Bekra, čija je glava bila spram pleća Muhammedovih, a glava Omerova nekako spram nogu Muhammedovih.”

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Grob se pravi izgrbljeno (šatorasto), a to je da se zemlja nad njim uzdigne za jedan pedalj ili nešto malo više.” Ovo mišljenje dijele Musa b. Talha, Jezid b. Habib, Sevri, Lejs, Malik, Ahmed, Ebu-Hanife, Gazalija i pravnici hanefijske škole.

Osman b. Nistas izjavio je: “Kada je Omer b. Abdul-Aziz dao porušiti grobnicu Muhammedovu, vidio sam Muhammedov grob uzdignut iznad zemlje koliko četiri prsta, a vidio sam grob Ebu-Bekra, iza groba Muhammedova, a grob Omera, ispod groba Ebu-Bekrova nešto malo naniže.”

Amreta je prenijela od Aiše: “Glava Muhammedova bila je prema strani zapada, glava Ebu-Bekra spram njegovih nogu, a Omer je bio ukopan pozadi, iza Ebu-Bekra.

- 1 Hišam je rekao, da mu je njegov otac Urve saopćio, kako je svijet klanjao kod groba Muhammedova, pa je po narednju Omera b. Abdul-Aziza podignut zid, tako da kod njega nije mogao više niko klanjati. Kad se taj zid srušio, i kada se ukazala potkoljenica i koljeno, Omer b. Abdul-Aziz bio je uplašen. Utom je došao Urve i rekao: “To je potkoljenica Omerova, a i koljeno je njegovo.” To je Omera b. Abdul-Aziza obradovalo.

Historičari su zabilježili i izjavu Redžaa b. Hajve, da je Velid b. Abdil-Melik pisao Omeru b. Abdul-Azizu, koji je već bio otkupio sobe Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, supruga da bi ih porušio i time

1392. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu ispričao Džerir b. Abdil-Hamid, kome je prenio Husajn b. Abdur-Rahman od Amra b. Mejmuna Evdije koji je izjavio: “Vidio sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kada je rekao:

‘Abdullahu b. Omere, idi majci pravovjernih, Aiši, radijallahu anha, i reci: ‘Pozdravlja te Omer b. Hattab’, a potom je upitaj da se ja pokopam pokraj moja dva druga.’

‘To sam sebi zaista namjeravala’ – rekla je Aiša. ‘Danas mu dajem prioritet nad sobom.’

Kada se vratio, Omer ga je upitao:

‘Šta ima?’

‘Vladaru pravovjernih, dozvolila ti je’ – odgovorio je on.

١٣٩٢. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ حَدَّثَنَا حُصَيْنٌ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَمْرِو بْنِ مَيْمُونٍ الْأَوْدِيِّ قَالَ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ أَذْهَبَ إِلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْ يَقْرَأُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ عَلَيْكَ السَّلَامُ ثُمَّ سَلِّهَا أَنْ أَذْفَنَ مَعَ صَاحِبَيَّ قَالَتْ كُنْتُ أُرِيدُهُ لِنَفْسِي فَلَاؤِثَرَنَّهُ الْيَوْمَ عَلَى نَفْسِي فَلَمَّا أَقْبَلَ قَالَ لَهُ مَا لَدَيْكَ قَالَ أَذْنْتُ لَكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ

proširio Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, džamiju. Omer b. Abdul-Aziz naredio je rušenje tih soba, a potom sjeo po strani i toliko plakao, da ga nisam nikad više vidio tako uplakanog. On je potom dao sagraditi velebnu džamiju, kako je to on htio. Kada su se srušili zidovi prvobitne sobe, ukazala su se tri groba i zemlja jednog od njih odronila se. Omer b. Abdul-Aziz uplašio se i htjede sam da skoči i to popravlja.

“Allah te na dobro uputio! Da si ti ustao”, rekao je Redža, “ustao bi za tobom i ostali svijet. Nego, da si naredio kome da to popravi! Ja sam”, kaže Redža, “želio da on to naredi meni. Potom mi on reče: ‘Moj prijatelju! Ustani i popravi ono!’”

“Grob Ebu Bekra”, rekao je Redža, “protezao se uzdužno od sredine Muhammedova groba, a Omerov iza Ebu-Bekrova, čija je glava bila opet spram sredine Ebu-Bekrova groba.”

U “Ikliku” je navedena predaja Verdana kako je on taj, koji je popravljao sobu Aišinu kada joj se srušio njen istočni dio zida u doba Omera b. Abdil-Aziza i kada su se ukazale kosti dviju potkoljenica, i da je Salim b. Abdullah uzviknuo: “Zapovjedniče (namjesniče)! Ovo su koljenice mog i tvoga djeda Omera!”

Ebul-Feredž u svojoj historiji kaže: “Navedeni Verdan je otac supruge Eš‘aba-Timaa.”

Omer b. Dinar i Ubejdulah b. Jezid rekli su: “Dok je u sobi bio grob samo Vjerovjesnika, nije bilo nikakve pregrade. Prvi koji je dao podignuti pregradni zid, jeste Omer b. Hattab. Njegov pregradni zid bio je nizak. Kasnije, ovaj zid dao je prezidati nešto više Abdullah b. Zubejr.

Ibni-Nedžar u svom “Durretus-seminetu” kaže: “U doba Omera b. Abdul-Aziza srušio se zid na strani mjesta gdje se obično klanjaše džezaza i nije se nikad više plakalo kao tada. Potom je Omer naredio da se taj otvor zatrpa, a Ibni-Verdanu zapovjedio da porušeni materijal otkloni i zemlju iskopa do starih temelja. Utom su se ukazale koljenice i Omer je, usplahiren, skočio na noge. Utom mu je Ubejdulah b. Abdullah, a unuk Omerov, koji je tu bio, rekao: “Namjesniče! Ne plaši se! To su koljenice tvoga djeda Omera. Soba je s njim bila stiješnjena.” Omer je tada rekao: “Sine Verdano, zaštri to što se vidi!” Verdan je to odmah učinio, a potom, sa ostalim ashabima nastavio zidanje. Na zidu su ashabi ostavili otvor poput malog prozora, a kada su zidanje završili, unutra je unišao Mezahim, oslobođeni rob Omerov, i sa groba pomeo zemlju i nataloženu prašinu. Omer je kasnije dao podignuti u sobi pregradu, od džamijskog stropa pa do zemlje, tako da je ova soba bila u sredini džamije, a džamijski prostor oko sobe. Kada je vlast preuzeo Mutevekkil, on je te zidove obložio mramorom, a halifa Muktefa je to oblaganje obnovio 548. godine, i izgradio dovoljno visoke i široke prozore sa mušepcima od bananina i sandalijske drveta.

Kasnije je Hasan b. Ebil-Hejdž stavio bijele zastore, ukrašene žutim i crvenim obrubom. Kasnije je te zastore zamijenio Muhtedi bi Emrillah ljubičastim ibrišimom i vezenim rubovima.

Velid b. Abdil-Melik, unuk Mervana b. Hakema preuzeo je hilafet poslije smrti Abdul-Melika, 806. godine po Hidžri. On je najstariji sin Abdul-Melikov, a vladao je devet godina i osam mjeseci.

‘Nisam imao ni za čim veće brige nego za tim ležajem’ – odgovorio je Omer.

‘Kada umrem, nosite me tamo, nazovite selam, a ti reci: ‘Omer b. Hattab traži dozvolu (za kopanje)’, pa ako se dozvoli, zakopajte me, u protivnom, vratite me na groblje muslimana! Ne znam da ima iko za ovu stvar (hilafet) dostojniji od onih sa kojim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio zadovoljan, kada je htio umrijeti. Onaj koga oni izaberu poslije mene za halifu, on je stvarno halifa, pa slušajte ga i pokoravajte mu se!’

Potom je poimenice spomenuo Osmana, Aliju, Talhu, Zubejru, Abdur-Rahmana b. Avfa i Sa‘da b. Ebi-Vekasa. Utom je unišao jedan mladić od ensarija i rekao:

‘Vladaru pravovjernih! Budi zadovoljan onim čime te je Allah obradovao, bio si preteča u islamu, kako to već i sam znaš, zatim si izabran za halifu i bio pravedan i poslije svega toga ćeš pasti kao šehid.’

‘Bratiću, rekao je Omer’, ‘hilafet je velika obaveza. Kamo sreća da ne budem imao kazne, a ni nagrade! Preporučujem halifi iza mene da čini dobro prvim muhadžirima, da zna za njihovo pravo i da im čuva njihovu čast! Preporučujem mu da čini dobro ensarijama koji su sebi izabrali ovaj kraj (Medinu) za svoju naseobinu, a potom primili islam (prije Hidžre), da njihovo učinjeno dobro prizna (uvažava), a preko njihovog ružnog djela da prelazi (prašta), preporučujem mu svakog muslimana što je u zaštiti Allahovoj i u zaštiti Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ispunjava svoju dužnu obavezu prema njima da se za njih bori i da ih ne opterećuje (dužnostima i obavezama) iznad njihovih mogućnosti i snage!’¹

قَالَ مَا كَانَ شَيْءٌ أَهَمَّ إِلَيَّ مِنْ ذَلِكَ الْمَضْجِعِ فَإِذَا قَبِضْتُ فَأَحْمِلُونِي ثُمَّ سَلِّمُوا ثُمَّ قُلْ يَسْتَأْذِنُ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَإِنْ أَذِنَتْ لِي فَأَذْفُنُونِي وَإِلَّا فَرُدُّونِي إِلَى مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَحَدًا أَحَقَّ بِهَذَا الْأَمْرِ مِنْ هَؤُلَاءِ النَّفَرِ الَّذِينَ تُؤْفِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ عَنْهُمْ رَاضٍ فَمَنْ اسْتَخْلَفُوا بَعْدِي فَهُوَ الْخَلِيفَةُ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا فَسَمِيَ عُثْمَانُ وَعَلِيًّا وَطَلْحَةَ وَالزُّبَيْرَ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ عَوْفٍ وَسَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ وَوَلَجَ عَلَيْهِ شَابٌّ مِنَ الْأَنْصَارِ فَقَالَ أَبْشِرْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِبُشْرَى اللَّهِ كَانَ لَكَ مِنَ الْقَدَمِ فِي الْإِسْلَامِ مَا قَدْ عَلِمْتَ ثُمَّ اسْتَخْلَفْتَ فَعَدَلْتَ ثُمَّ الشَّهَادَةُ بَعْدَ هَذَا كُلِّهِ فَقَالَ لَيْتَنِي يَا ابْنَ أَخِي وَذَلِكَ كَفَافًا لَا عَلَيَّ وَلَا لِي أَوْصِي الْخَلِيفَةَ مِنْ بَعْدِي بِالْمُهَاجِرِينَ الْأَوَّلِينَ خَيْرًا أَنْ يَعْرِفَ لَهُمْ حَقُّهُمْ وَأَنْ يَحْفَظَ لَهُمْ حُرْمَتَهُمْ وَأَوْصِيهِ بِالْأَنْصَارِ خَيْرًا (الَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ) أَنْ يَقْبَلَ مِنْ مُحْسِنِهِمْ وَيُعْفَى عَنْ مُسِيئَتِهِمْ وَأَوْصِيهِ بِذِمَّةِ اللَّهِ وَذِمَّةِ رَسُولِهِ ﷺ أَنْ يُوفَى لَهُمْ بِعَهْدِهِمْ وَأَنْ يُقَاتَلَ مِنْ وَرَائِهِمْ وَأَنْ لَا يُكَلَّفُوا فَوْقَ طَاقَتِهِمْ.

¹ Omer je podlegao od uboda zatrovanog noža A‘redža Firuz Ebu-Lu’lua, sluge i roba Mugire b. Šu‘be. Firuz je, kako historičari navode, rekao Omeru:

“Hoćeš li reći mome gospodaru da me oslobodi od plaćanja harača?”

“Koliki ti je harač?” – upitao ga je Omer.

“Dinar” – odgovorio je Ebu-Lu’lu.

“Ne vidim da ti ne možeš raditi. Ti si dobar radnik i to ti nije mnogo” – rekao mu je Omer.

Ovakav odgovor rasrdio je Ebu-Lu’lua i kada je Omer jednog jutra pošao u džamiju na sabah-namaz,

ZABRANA GRĐENJA MRTVIH

1393. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu‘be od A‘meša, on od Mudžahida, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Ne grдите (ne psujte) mrtve muslimane, jer su oni našli ono što su sebi pripremili.’”

Gornju izjavu prenijeli su još Abdullah b. Abdil-Kuddus od A‘meša i Muhammed b. Enes, također, od A‘meša.

U drugom senedu, Adema slijedi Alija b. Dža‘d, u trećem Ibn-Ar‘are, a u četvrtom Ibni-Ebi-Adijj, prenoseći od A‘meša.²

بَابُ مَا يُنْهَى مِنْ سَبِّ الْأَمْوَاتِ

١٣٩٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنِ الْأَعْمَشِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَسُبُّوا الْأَمْوَاتَ فَإِنَّهُمْ قَدْ أَفْضَوْا إِلَى مَا قَدَّمُوا وَرَوَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْقُدُّوسِ عَنِ الْأَعْمَشِ وَمُحَمَّدُ بْنُ أَنَسٍ عَنِ الْأَعْمَشِ تَابِعَهُ عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ وَابْنُ عَرَبَةَ وَابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ شُعْبَةَ.

on ga je ubodom zatrovanog noža sa obje strane smrtonosno ranio.

Vakidi navodi da je Omer zboden u srijedu, 26. zul-hidždžeta, 23. godine po Hidžri, a zakopan rano, u nedjelju 1. muharrema, 24. godine po Hidžri. Živio je šezdeset godina, a halifa bio deset godina, pet mjeseci i dvadeset jedan dan.

Iz hadisa se zaključuje:

- u životu se treba družiti sa dobrim osobama, pa grob sebi odabrati u blizini grobova pobožnih i uglednih ljudi, i odabrati lijep i lahko pristupačan teren, kako bi rođaci i poznanici mogli lakše dolaziti u posjetu,
- obećanje treba izvršiti, iako to nije obavezna dužnost,
- izbor halife poslije Omera bio je demokratski i sporazuman između najuglednijih ashaba,
- teškom bolesniku treba naglašavati što više njegova dobra djela, kada se sa njim razgovara.

- 2 Tirmizi u svom “Sunenu” navodi kako je Abdullah b. Omer rekao da je Vjerovjesnik izjavio: “Spominjite dobra djela i vrline svojih umrlih, a sustežite se od ružnih i zlih!”

Ružno ne treba spominjati čak ni kod nemuslimana. Ahmed u svom “Musnedu”, a Nesai u svom “Sunenu” navode kako je jedan ensarija ružio Ebu-Abbasa za nekakav postupak koji je učinio u predislamsko doba. Abbas se na to rasrdio i ošamario ga. Potom su došli ljudi toga ensarije, kunući se da će oni išamarati Abbasa. Medusobna prepirka dovela ih je skoro do oružanog sukoba. To je kasnije čuo i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa se popeo na minber i rekao:

“Ljudi, ko je kod Allaha najpribraniji?”

“Ti” – odgovorili su prisutni.

“Pa, Abbas je moj, a ja njegov. Ne grđite naše mrtve, pa da time uznemirujete žive!” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Kasnije su ti ljudi došli i rekli: “Allahov Poslaniče, molimo Božiju zaštitu, što smo te rasrdili!”

Muhaddisi su zabilježili da je Muhammed b. Ali Bakiri rekao: “Vjerovjesnik je zabranio grđiti idolopoklonike izginule na Bedru, rekavši: ‘Ne vrijeđajte ih, jer time što ih grđite, nećete im ništa naštetiti, a žive ćete njihove uznemiriti!’”

SPOMINJANJE NAJGORIH UMRLIH

1394. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu njegov otac, kome je pričao A‘meš, ovome prenio Amr b. Murre, od Seida b. Džubejra, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Ebu-Leheb je, da je na njega Allahovo prokletstvo, rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Propao ti ostatak dana.’ Potom je objavljena (sura) Leheb: ‘Proklete ruke Ebu-Leheba, a on je (proklet) propao...’”¹

بَابُ ذِكْرِ شِرَارِ الْمَوْتَى

١٣٩٤. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مُرَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ أَبُو هَبٍ عَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ لِلنَّبِيِّ ﷺ تَبَا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ فَنَزَلَتْ (تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ).

¹ Buharija, tumačeći suru “Eš-Šu‘ara”, kaže: “Kada je objavljen ajet: ‘Opomeni svoju bližu rodbinu!’, Muhammed je izašao na Safu i uzdignutim glasom dozivao: ‘Sinovi Fihra! Sinovi Adijja, koljena Kurejšija!’ Svijet se iskupio, a onaj ko nije mogao, poslao je svoga opunomoćenika, da vidi šta će na zboru biti. Tu je došao Ebu-Leheb i ostale Kurejšije i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitao ih je: ‘Šta mislite, kada bih vam saopćio da se u dolini Mekke sada nalazi neprijateljska konjica koja hoće da vas napadne, biste li mi to vjerovali?’ ‘Bismo!’, odgovorili su prisutni, ‘mi te poznajemo samo kao iskrena čovjeka.’ ‘Ja vas opominjem’, rekao je Muhammed, a.s., ‘da vas čeka teška kazna zato što obožavate kipove!’ ‘Propao preostalog ili slijedećeg dana!’ – uzviknuo mu je Ebu-Leheb. ‘Zar si nas zato zvao?’ Na ovu Ebu-Lehebovu kletvu objavljena je sura ‘Leheb’ koja u prijevodu glasi: ‘Propale ruke Ebu-Lehebove i propao on sam! Neće mu koristiti njegov imetak, a ni ono što je stekao. On će biti sigurno pržen u rasplamsanoj vatri, a i njegova žena koja nosi drva (kleveće). Na njenom vratu bit će uža od palminog ulja.’”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الزَّكَاةِ

ZEKAT

OBAVEZNOST ZEKATA

i riječi Uzvišenog Allaha: “Obavljajte namaz i dijelite zekat!”

(Abdullah) Ibni-Abbas, radijallahu anhum, rekao je: “Pričao mi je Ebu-Sufjan, radijallahu anhu, i spomenuo riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši:

‘Naređuje nam klanjanje namaza, dijeljenje zekata, obilazak rodbine i čednost...’”

1395. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim-Dahhak b. Mahled, prenoseći od Zekerije b. Ishaka, on od Jahjaa b. Abdullaha b. Sajfijja, ovaj od Ebu-Ma'beda, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Mu'aza u Jemen i rekao mu:

“Pozovi ih očitovanju da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha, da sam ja Allahov Poslanik, pa ako se oni tome pokore, tada ih obavijesti (i pouči) da im je Allah odredio kao obaveznu dužnost obavljanje pet namaza u toku svakog dana i noći. Ako se i tome pokore, tada ih obavijesti, da im je Allah stavio u dužnost dijeljenje (zekata) od njihove imovine koji će se uzimati od njihovih bogataša i davati (vraćati) njihovim siromasima.”¹

بَابُ وُجُوبِ الزَّكَاةِ

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ)
وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَنِي
أَبُو سُوَيْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَذَكَرَ حَدِيثَ النَّبِيِّ ﷺ
فَقَالَ يَأْمُرُنَا بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَالصَّلَاةِ وَالْعَفَافِ .

١٣٩٥ . حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ
زَكَرِيَّا بْنِ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ
عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ
ﷺ بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى الْيَمَنِ فَقَالَ ادْعُهُمْ
إِلَى شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنِّي رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ
أَطَاعُوا لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ
خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا
لِذَلِكَ فَأَعْلِمُهُمْ أَنَّ اللَّهَ افْتَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً فِي
أَمْوَالِهِمْ تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فَقَرَائِهِمْ .

¹ Dijeljenje zekata je obavezna dužnost propisana Kur'anom, a način i postotak podjele od pojedinih vrsta imovine propisan je hadisom. Zekat je jedna od osnovnih materijalnih obaveza bogatih muslimana prema siromasima. Kušejri je rekao: “Ko negira dužnost dijeljenja zekata, taj izlazi iz islama.”

Jednoglasno je mišljenje islamskih pravnika da nadležni organ islamske uprave može zekat, od onih koji ga otkazu, prinudno ubrati, kao što je to učinio Ebu-Bekr prve godine svoga hilafeta.

Devete godine po Hidžri Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je, po povratku sa Tebuka u Jemen, Mu'aza i Ebu-Musaa, prvog kao namjesnika, a drugog kao kadiju. Neki historičari navode da je to bilo desete godine po Hidžri, u mjesecu rebiul-aharu. Tom prilikom Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je još vjeroučitelje i predstavnike Halida b. Saida u San'u, Ebu-Umejja u Hindu, Zejda b. Lebida u Hadramevt, Mu'aza b. Dženanu i Ebu-Musaa u Zubejdu, Aden i primorske krajeve.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- izjava o gornjem slučaju prenesena samo od jednog ashaba, punovažna je i treba po njoj postupati;
- nemuslimane treba prije otpočinjanja borbe s njima pozvati u islam. Nemusliman se smatra muslimanom kada očituje vjeru u Allaha i Njegova poslanika, Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, (prouči šehadet). Ovo je očitovanje osnov islama i bez njega nisu punovažni nikakvi drugi obredi;
- farz je klanjati pet namaza u toku svakog dana;
- dijeljenje zekata je obavezna dužnost bogatih muslimana;
- zekat ubran u jednom mjestu prvenstveno se dijeli sirotinji toga mjesta, a ako se pošalje u neko drugo naselje i tamo podijeli, to je punovažan postupak i dužnosti je udovoljeno. Omer b. Abdul-Aziz ovakav postupak nije dozvoljavao. Za njegova hilafeta, zekat prikupljen u Horosanu bio je prenesen u Siriju da se podijeli tamošnjoj sirotinji. Saznavši to, izdao je naredbu da se ubrana suma odmah povрати u Horosan i podijeli sirotinji horosanskih naselja;
- na nemuslimane, prvo, apeluje se da očituju vjeru u Jednog Allaha i u Muhammeda kao Njegova poslanika, pa tek onda na pridržavanje ostalih propisa i vršenje ostalih islamskih dužnosti;
- neki pravници kažu, da tekst hadisa: "...zekat koji se uzima od njihovih bogataša i dijeli njihovoj sirotinji", obuhvata i djecu, dok šafije smatraju da djeca nisu dužna davati zekat iz svoje imovine.

Prema mišljenju pravnika hanefijske pravne škole, za obaveznu dužnost zekata uvjeti su zdrav um i razum i punoljetnost osobe. Prema tome, zekatom nije opterećena imovina djeteta ni luđaka. Aiša, radijallahu anha, je prenijela da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Pero meleka je dignuto od tri osobe: od osobe koja spava sve dok se ne probudi; od djeteta dok ne postane punoljetno i od luđaka sve dok ne ozdravi."

Tirmizi ističe, da su podijeljena mišljenja pravnika o obaveznosti davanja zekata iz imovine maloljetnika. Iz imovine maloljetnog bogatog siročeta daje se zekat po mišljenju Omera, Alije, Aiše, Malika, Šafije, Ahmeda i Ishaka.

Drugi smatraju da se iz imovine bogatog siročeta ne daje zekat. Ovo mišljenje zastupaju Sufjan Sevri, Abdullah b. Mubarek, Ebu-Hanife, i ostali pravници njegove škole: Ebu-Vail, Seid b. Džubejr, Neha'i, Ša'bi i Hasan Basri.

Seid b. Musejeb je rekao: "Zekatom je zadužen samo onaj ko je zadužen klanjanjem namaza i postom mjeseca ramazana." Ovu je izjavu zabilježio u svom "Sunenu" i Nesai;

- farz doprinos je sam zekat;
- iz teksta hadisa: "...uzet će se od njihovih bogataša..." razumije se, da nadležni organ zajednice može ispred sebe poslati povjerljive sakupljače, da od obveznika zekata sakupe i prime zekat;
- Ibni-Munzir je rekao: "Svi islamski učenjaci jednoglasno tvrde da je zekat predavan na rukovođenje Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, njegovim izaslanicima i predstavnicima";
- zekat se može predavati na rukovođenje i namjesnicima. Ovo mišljenje dijele Sa'd b. Ebi-Vekas, Ibni-Omer, Ebu-Seid Hudri, Ebu-Hurejre, Aiša, Hasan Basri, Ša'bi, Muhammed b. Ali, Seid b. Džubejr, Evza'i i Šafija;
- Ata je rekao: "Namjesnicima se može zekat predati na rukovođenje, ako će ga oni predati onima, koji na to imaju pravo."

Tavus je izjavio: "Namjesnik, koji ranije primljeni zekat, nije utrošio tamo gdje je to Šerijatom predviđeno, neće mu se on više ni predavati na rukovođenje";

- sakupljač zekata nema pravo, da na ime svoje usluge, uzima iz skupljenog zekata najbolje i najvrednije stvari, odnosno stoku, nego samo prosječnu srednju vrijednost;
- osoba opterećena dugom, nije obavezna davati zekat;
- u Kur'anu su nabrojane vrste ljudi kojima se skupljeni zekat dijeli za njihove lične potrebe, ali starješina zajednice ga može u cijelosti predati i upotrijebiti u korist samo jedne navedene grupe, odnosno potrebe zajednice, ako to zahtijevaju vjerski interesi zajednica;

1396. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be od (Muhammeda) b. Usmana b. Abdullaha b. Mevheba, koji prenosi od Musaa b. Talhe, on od Ebu-Ejjuba, radijallahu anhu, da je jedan čovjek rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem:

“Obavijesti me o poslu koji će me uvesti u Džennet!”

“Šta mu je? Šta mu je?” – govorio je svijet.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:

“Ima neku svoju potrebu.”

“Da obožavaš samo Allaha i da Mu u tom ništa ne pridružuješ, da obavljaš namaz, da dijeliš zekat i da obilaziš svoju rodbinu.”

Behz je izjavio, da mu je pričao Šu'be, kome je prenio Muhammed b. Usman i njegov otac Usman b. Abdullah, da su njih dvojica čuli Musaa b. Talhu da ovo prenosi od Ebu-Ejjuba.

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Bojim se da je Muhammed pogrešno naveden, radi se o Amru (b. Usmanu).”

1397. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdur-Rahim, njemu Affan b. Muslim kome je prenio Vuhejb od Jahjaa b. Seida b. Hajjana, on od Ebu-Zur'e, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je jedan nomad došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao:

“Uputi me na posao da bih, ako ga budem radio, unišao u Džennet.”

“Da obožavaš samo Allaha i da Mu u tom ne pridružuješ druga, da obavljaš propisani namaz, da dijeliš zekat i da postiš ramazan” – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

“Tako mi Onoga, u Čijoj je ruci moj život, na ovu neću više ništa dodavati” – reče nomad.

Kada je on otišao, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi

١٣٩٦. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عُثْمَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَوْهَبٍ عَنْ مُوسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا قَالَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَخْبِرْنِي بِعَمَلٍ يُدْخِلُنِي الْجَنَّةَ قَالَ مَا لَهُ مَا لَهُ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَرَبُّ مَا لَهُ تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ وَتُؤْتِي الزَّكَاةَ وَتَصِلُ الرَّحِمَ وَقَالَ بَهْزٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُثْمَانَ وَأَبُوهُ عُثْمَانُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُمَا سَمِعَا مُوسَى بْنَ طَلْحَةَ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ هَذَا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَخْشَى أَنْ يَكُونَ مُحَمَّدٌ غَيْرَ مُحْفُوظٍ إِنَّمَا هُوَ عَمْرُو .

١٣٩٧. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ حَدَّثَنَا عَفَّانُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ بْنِ حَيَّانَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ دَلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمِلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ قَالَ تَعْبُدُ اللَّهَ لَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا وَتُقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ وَتَصُومُ رَمَضَانَ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا فَلَمَّا وَلَّى قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَى هَذَا

– molbu ugroženog treba pažljivo saslušati i pravedno je riješiti, pa makar to bio i nemusliman. Ahmed u svom “Musnedu” navodi izjavu Ebu-Hurejre: “Molbu ugroženog treba pažljivo saslušati i uslišati, a ako je on po svojim drugim djelima grješnik, to je njegova lična stvar i šteta.”

ve sellem, reče (prisutnima): “Koga raduje da vidi džennetskog čovjeka, neka pogleda ovog (nomada)!”¹

PRIČAO NAM JE i Musedded, prenoseći od Jahjaa, on od Ebu-Hajjana koji je rekao da mu je ovo saopćio Ebu-Zur’a, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1398. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu prenio Hammad b. Zejd od Ebu-Džemre koji kaže: “Čuo sam (Abdullaha) b. Abbasa, radijallahu anhum, gdje kaže:

‘Došlo je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, izaslanstvo plemena Abdul-Kajs i reklo: Allahov Poslaniče, ovo je pleme od Rebijatova roda. Između nas i tebe obitavaju i kruže nevjernici plemena Mudar, te ti ne možemo sa sigurnošću doći nego samo u nekom od svetih mjeseci, pa naredi nam nešto što ćemo od tebe uzeti i čemu ćemo pozivati one iza nas!’

‘Naređujem vam’, rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ‘četvero, a zabranjujem četvero. Naređujem vam: vjerovanje u Allaha i očitovanje, da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha’ i postavio je, kaže Ibni-Abbas, svoju ruku ovako (uspravljenim kažiprstom da je jedan), ‘obavljanje namaza, dijeljenje zekata i da dajete (zajednici) petinu ratnog plijena. Zabranjujem vam: korištenje posuda vodene suhe tikve, testije, čuture i posude namazane smolom (posude iz koje su Arapi pili alkohol).”

Sulejman i Ebu-Nu‘man prenoseći od Hammada kažu: “Vjerovati u Allaha, znači očitovati da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha.”

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ أَبِي حَيَّانَ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبُو زُرْعَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا .

١٣٩٨ . حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَبُو جَمْرَةَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَدِمَ وَفَدُ عَبْدِ الْقَيْسِ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هَذَا الْحَيَّ مِنْ رَبِيعَةَ قَدْ حَالَتَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ كُفَّارٌ مُضَرٌّ وَلَسْنَا نَخْلُصُ إِلَيْكَ إِلَّا فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ فَمَرْنَا بِشَيْءٍ نَأْخُذُهُ عَنْكَ وَنَدْعُو إِلَيْهِ مَنْ وَرَاءَنَا قَالَ أَمَرُكُمْ بِأَرْبَعٍ وَأَنْهَاكُمْ عَنْ أَرْبَعٍ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَشَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَعَقْدُ بِيَدِهِ هَكَذَا وَإِقَامُ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ وَأَنْ تُؤَدُّوا خُمْسَ مَا غَنِمْتُمْ وَأَنْهَاكُمْ عَنِ الدُّبَاءِ وَالْحَتَمِ وَالنَّقِيرِ وَالْمَرْقَتِ وَقَالَ سُلَيْمَانُ وَأَبُو النُّعْمَانِ عَنْ حَمَّادِ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ .

¹ Taberani u svom “Kebiru” navodi sa senedom, da je Mugire b. Sa’d b. Ahrem rekao: “Došao sam Vjerovjesniku i rekao:

‘Vjerovjesniče, uputi me na posao koji će me približiti Džennetu, a udaljiti od Džehennema!’

On je ušutio časak, a potom podigao glavu i rekao: ‘Da obožavaš samo Allaha, ne pridružujući Mu u tom nikoga, da klanjaš namaz, dijeliš zekat, postiš ramazan i svijetu činiš ono što voliš da se i tebi čini.’”

Za vjerske propise treba pitati učene ljude, jer to vodi uspješnom rješenju svakog pitanja i sreći zajednice, a učenici su dužni davati odgovore i poučiti zainteresovanog konkretnom propisu.

1399. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman Hakem b. Nafi', kome je prenio Šu'ajb b. Ebi-Hamza od Zuhrija, ovome ispričao Ubejdullah b. Abdullah b. Utbe b. Mes'ud, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, kazao: "Kada je umro Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Ebu-Bekr, radijallahu anhu, postao halifa, neki su se Arapi povratili nevjerovanju, pa mu je Omer rekao:

'Kako se boriš protiv idolopoklonika, kad je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Naređeno mi je da se protiv idolopoklonika borim sve dok ne očituju: Nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha', a ko to očituje, sačuvao je od mene svoju imovinu i svoj život, osim zbog njegove druge zanemarene dužnosti, a njegovo polaganje obračuna je pravo Allahovo.'

1400. 'Tako mi Allaha', odgovori Ebu-Bekr, 'odlučno ću se boriti protiv svakoga, ko pravi razliku između dužnosti klanjanja namaza i dužnosti dijeljenja zekata. Zekat je obavezna imovinska dužnost. Tako mi Allaha, kada bi mi uskratili kozicu, koju su ranije davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ja bih se protiv njih odlučno borio zbog tog ustezanja.'

Omer, radijallahu anhu, rekao je: 'Tako mi Allaha, ovo nije ništa drugo, nego je Allah raširio prsa Ebu-Bekra, radijallahu anhu, pa sam i ja shvatio da je njegov stav bio stvarno ispravan.'

١٣٩٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا تُوِّفِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَكَفَرَ مَنْ كَفَرَ مِنَ الْعَرَبِ فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَيْفَ تُقَاتِلُ النَّاسَ وَقَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَمَنْ قَالَهَا فَقَدْ عَصَمَ مِنِّي مَالَهُ وَنَفْسَهُ إِلَّا بِحَقِّهِ وَحِسَابِهِ عَلَى اللَّهِ.

١٤٠٠. فَقَالَ وَاللَّهِ لَا أَقَاتِلَنَّ مَنْ فَرَّقَ بَيْنَ الصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ فَإِنَّ الزَّكَاةَ حَقُّ الْمَالِ وَاللَّهُ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنَعِهَا قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَوَاللَّهِ مَا هُوَ إِلَّا أَنْ قَدْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ.

2 Ebu-Bekr je izabran za halifu odmah poslije smrti Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Istovremeno su istupila iz islama neka arapska plemena, okupivši se oko samozvanog lažnog peygambera Musejlime iz plemena Benu-Hanife i oko Esvedul-Ansije. Ebu-Bekr je odmah protiv njih poslao vojne odrede i Musejlime je poginuo u Jemami, a Ansija u San'i. Tako su ovi zavodljivci, sa svojim najbližim saradnicima, brzo likvidirani, a njihova plemena opet vraćena u islam.

Drugi neki Arapi su odbacili učenje islama, napustili klanjanje namaza, dijeljenje zekata i ostale islamske dužnosti i vratili se svom preislamskom idolopokloničkom životu. Privrženi islamu ostali su samo muslimani Mekke, Medine i naselja Džuvasijje u Bahreju, gdje je stanovalo pleme Abdul-Kajs. U ostalim krajevima Arabije, džamije su bile napuštene i učenje ezana prestalo.

Treća grupa arapskog svijeta pravila je razliku između obaveze klanjanja namaza i obaveze dijeljenja zekata. Ova je grupa klanjala namaz, ali otkazala davanje zekata halifi. Ovo su bili djelimični otpadnici i nisu se povratili idolopoklonstvu, a bilo ih je koji nisu ni zekat otkazali svojevolarno, nego su ih na to navratile njihove plemenske starješine, koje su ponegdje zekat primale i ostavljale ga sebi. Tako je, naprimjer, pleme

PRISEGA NA REDOVNO DAVANJE ZEKATA

“Pa ako se pokaju i budu obavljali namaz i davali zekat, bit će vam braća po vjeri.” (Kur'an).

1401. PRIČAO NAM JE Ibni-Numejr od svoga oca koji kaže da mu je prenio Isma'il od Kajsa da je Džerir b. Abdullah rekao:

“Obavezao sam se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na redovno obavljanje namaza, davanje zekata i da ću željeti dobro svakom muslimanu.”

بَابُ الْبَيْعَةِ عَلَى إِيْتَاءِ الزَّكَاةِ

(فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَإِخْوَانُكُمْ فِي الدِّينِ) .

١٤٠١. حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ قَيْسٍ قَالَ قَالَ جَرِيرٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بَايَعْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَلَى إِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيْتَاءِ الزَّكَاةِ وَالنُّصْحِ لِكُلِّ مُسْلِمٍ .

Benu-Jerbu' sakupilo između sebe zekat i željelo ga poslati halifi Ebu-Bekru, ali ih je u tome spriječio Malik b. Nuvejr.

Vakidi u svom djelu “Kitabur-riddeti” kaže: “Čim je Allahov Poslanik umro, od islamske zajednice su se odvojili plemena Esed i Gatafan, izuzimajući mu ogranak Benu-Abs, dok je pleme Benu-Amir iščekivalo stav svoga poglavara.

Još su se odvojila plemena Fezare, Jemami, Benu-Hanifa, a i neka plemena u Bahrejnu, zatim plemena Bekr, Ibni-Vail, Nemir ibn Kasit, Kelb i bližnji rod i ogranci Kuda'a. U cijelosti su se odmetnula plemena Benu-Temim, Benu-Sulejm, Umejre, Hufaf, Benu-Auf ibn Imru-ul-Kajs, te Zekvan i Harise pleme.

Privržena islamu ostala su i dalje plemena Eslem, Gifar, Džuhejne, Huzejne, Ešdža', Ka'b, Ibn-Amr, Ibn-Hus'a, Sekif, Huzejl, Duel, Kinane, Surat, Budžejl, Taj, Hevazin, Džušejm, Sa'd, Ibn-Bekr i Abdul-Kajs, te Nudžejba, Hemedan i stanovništvo San'e.”

Musa b. Ukbe prenosi: “Kad je Vjerovjesnik umro, islam su napustili Arapi Jemena, istočne Arabije, plemena Gatafan, Benu-Esed, Benu-Amr i Ešdža'. Prema izjavi Dejlemija, prvi otpadnici islama pojavili su se u Jemenu pod vodstvom Esvedul-Ansi je još u doba Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.”

Iz hadisa se još zaključuje:

- oštroumnost i dalekovidnost Ebu-Bekra pri poduzimanju odlučnih mjera u danima pojave općeg haosa,
- zaključak donesen putem analogije je punovažan,
- diskutovati o vjerskim pitanjima je pohvalno,
- ko svojim radom manifestuje islam, a u duši ga ne vjeruje, smatrat će se po ovozemnim zakonima muslimanom prema šerijatskom pravilu: “Ljudi se sude prema djelima, a Allah zna njihove stvarne namjere.”

Malik smatra da poklanjanje provjerenog (otpadnika od islama) ne treba uvažiti, a to se mišljenje prenosi i od imama Ahmeda.

Nevevevija kaže da je zindik osoba koja zaniječe sve islamske propise i da ima pet različitih stavova o njenom statusu: 1) najispravnije je mišljenje da se pokajanje provjerenog uvaži kao punopravno, 2) da mu se pokajanje ne uvaži, već da se ubije, pa ako mu je pokajanje bilo iskreno, ono će mu koristiti na Sudnjem danu, 3) pokajanje zindika uvažava se samo jednom, 4) ako je osoba primila islam dobrovoljno, pa ga poslije napustila, prima joj se pokajanje, a ako ga je prihvatila pod pritiskom, pa kasnije napustila, a potom se pokaje i želi ostati u islamu, pokajanje joj se neće uvažiti, i 5) ne prima se pokajanje samo osobe koja je pored toga što je napustila islam, još i druge od islama odvrćala.

Po školi hanefijskih pravnika, pokajanje zindika treba uvažiti kao punopravno. Ebu-Hanife je izjavio: “Privrednom otpadniku treba predložiti da se pokaje i njegovo pokajanje treba uvažiti”;

- otpadnika od islama, njegovo otpadništvo ne oslobađa dužnosti davanja zekata, nego ga mora po povratku u islam u cijelosti dati.

GRIJEH ONOGA KOJI NE DAJE ZEKAT

I riječi Uzvišenog Allaha: “I one koji sakupljaju zlato i srebro i ne dijele ga na Allahovom putu, obavijesti o bolnoj kazni vatrom, kada će se na njoj pržiti u Džehennemu i njom paliti njihova čela, njihove strane i njihova leđa (i kada će im biti rečeno):

‘Ovo vam je ono, što ste za sebe sakupljali. Okušajte to što ste sebi pripremili.’”¹

1402. PRIČAO NAM JE Hakem b. Nafi², kome je saopćio Šu‘ajb, njemu Ebuz-Zinad, ovome ispričao Abdur-Rahman b. Hurmuz A‘redž koji je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, gdje govori:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Doći će deva (na Sudnjem danu) svome vlasniku bolja i krupnija nego što je bila i, ako on ne bude davao na nju (zekat), ona će ga gaziti svojim kopitima. Doći će ovca svome vlasniku bolja nego što je ikada bila, i, ako ne bude davao na nju zekat, ona će ga gaziti svojim papcima i bosti ga svojim rogovima. U obavezi vlasnika je da podijeli mlijeko na dan pojenja. Niko od vas neka ne dođe na Sudnji dan sa ovcom (bravčetom),

بَابُ إِثْمِ مَا نَعِيَ الزَّكَاةَ

وَقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ يَوْمَ يُخْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ).

١٤٠٢. حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ هُرْمُزَ الْأَعْرَجَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَأْتِي الْإِبِلُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرٍ مَا كَانَتْ إِذَا هُوَ لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَوُّهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَأْتِي الْغَنَمُ عَلَى صَاحِبِهَا عَلَى خَيْرٍ مَا كَانَتْ إِذَا لَمْ يُعْطِ فِيهَا حَقَّهَا تَطَوُّهُ بِأَظْلَافِهَا وَتَنْطَحُهُ بِقُرُونِهَا وَقَالَ وَمِنْ حَقِّهَا أَنْ تُحْلَبَ عَلَى الْمَاءِ قَالَ وَلَا يَأْتِي

¹ Omer b. Abdul-Aziz i Irak b. Malik smatraju da je gornji ajet derogiran kasnijim ajetom: “Uzmi iz njihovih imetaka doprinos (zekat)!”

Ibni-Abbas je izjavio da je muslimanima bilo poteško u duši kada je objavljen ajet: “I oni koji sakupljaju zlato i srebro i ne dijele ga na Božijem putu...”, i da su govorili da, od sada, ne može niko ništa ostaviti u nasljedstvo svojoj djeci.

Zbog toga su Omer i Šejban otišli Vjerovjesniku i obavijestili ga o činjeničnom stanju, na što je on rekao: “Allah je propisao zekat da se njime očisti postojeći dio vašeg imetka, a nasljedstvo odredio u imecima koji ostaju iza vas.”

Omeru je i to poteško palo na dušu, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio: “Obavijestit ću te o dobru koje čovjek treba čuvati za sebe, a to je dobra supruga koja svojim držanjem raspoloži muža čim je ugleda, kada joj što zapovjedi, ona ga posluša, a kada je on odsutan, ona mu čuva obraz.” Ovaj je dijalog zabilježio Hakim u svom “Mustedreku” i smatra ga vjerodostojnim.

Čini se da je sakupljanje imovine u prvim danima objave islama bilo zabranjeno, a da je dozvoljeno tek objavom propisa o davanju zekata.

Prema sadržaju spomenutog ajeta, zekat se daje od zlata i srebra, bilo ono izrađeno ili neizrađeno, kao i na nakit od ovih plemenitih kovina.

koju će nositi na svom vratu, a ona će blejati, a on vikati: Muhammede!’

Ja ću mu odgovoriti: ‘Dostavio sam ti Allahovu zapovijed i nemoćan sam ti sada išta pomoći. I niko od nas neće doći na Sudnji dan sa devom, koju će nositi na svom vratu, a da ona neće rikati, a on vikati: ‘Muhammede!’

‘Ja sam ti svojevremeno saopćio Božiju zapovijed i ne mogu ti sada ništa pomoći’ – odgovorit ću mu ja.”

1403. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Hašim b. Kasim od Abdur-Rahmana b. Abdullaha b. Dinara, ovaj od svoga oca, on od Ebu-Saliha Semmana, a on od Ebu-Hurejre koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Kome je Allah dao imetak i on od njega nije davao zekat, on će mu se na Sudnjem danu prikazati u obliku zmije sa bijelim glatkim čelom i sa dvjema crnim tačkama iznad očiju (poskok), koja će mu se omotati oko vrata na Sudnjem danu, a zatim ga uhvatiti svojim čeljustima, tj. cijelom čeljusti, i govoriti: ‘Ja sam onaj tvoj imetak, ja sam ono tvoje blago’, a potom je citirao: Neka ne misle oni koji škrtare...”¹

أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِشَاةٍ يَحْمِلُهَا عَلَى رَقَبَتِهِ هَا يُعَارُ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ وَلَا يَأْتِي بِبَعِيرٍ يَحْمِلُهُ عَلَى رَقَبَتِهِ لَهُ رُغَاءٌ فَيَقُولُ يَا مُحَمَّدُ فَأَقُولُ لَا أَمْلِكُ لَكَ مِنْ اللَّهِ شَيْئًا قَدْ بَلَغْتُ .

١٤٠٣ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ الْقَاسِمِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ السَّمَّانِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مِثْلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلَهْزِمَتَيْهِ يَعْغِي بِشِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالُكَ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلَا (لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخُلُونَ) الْآيَةَ .

¹ Pravo ovce, a dužnost njenog gospodara je, da se ona muze kod vode i pojilišta, kako bi se dio pomuženog mlijeka mogao, svaki dan besplatno, podijeliti siromasima i putnicima namjernicima, koji obično odsjedaju pokraj vode. To je bio dobar prastari običaj Arapa koji je islam usvojio i dalje podržavao.

Cijeli prijevod gore djelimično citiranog 180. ajeta sure “Ali Imran” glasi: “Neka ne misle oni koji škrtare sa onim što im je Allah dao od Svoje milosti, da je to dobro za njih. Naprotiv, to je za njih samo zlo. Na vrat će im biti obješeno ono s čim su škrtarili na Sudnjem danu. Allahu pripada nasljedstvo nebesa i zemlje. Allah je obaviješten o svemu što vi radite.”

Iz sadržaja drugog hadisa razabire se:

- zekat se daje od deva, krupne i sitne stoke, a preporučljivo ga je davati i od proizvedenih mliječnih proizvoda, odnosno samog mlijeka. Osoba, koja mlijeko i mliječne proizvode svoje stoke koristi samo za sebe, bit će optužena na Sudnjem danu od domaće životinje, čije je mlijeko koristila, što je njeno pravo, namijenjeno sirotinji, prisvojila sebi,
- robu i ostali kapital neočišćen zekatom Allah će predložiti neposlušniku u vidu otrovne zmije, koja će ga stalno daviti i gristi, upravo onako kako je on svojim trgovačkim i ostalim kapitalom davio siromašni svijet,
- davanje zekata je farz i to od zlata, srebra i robe koja je bila godinu dana u rukama punoljetnog muslimana, i od svih poljoprivrednih prihoda.

IMOVINA OD KOJE JE ZEKAT PODIJELJEN, NE SMATRA SE NAGOMILANIM KAPITALOM

Jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
“Zekat se ne daje na imovinu ispod pet oka.”

1404. Ahmed b. Šebib b. Seid je rekao, da mu je njegov otac prenio od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Halida b. Eslema koji je rekao:

“Izašli smo (iz grada) sa Abdullahom b. Omerom, radijallahu anhum, pa jedan beduin reče:

‘Obavijestio me o Allahovim riječima: I oni koji gomilaju zlato i srebro, a ne dijele ga na Božijem putu...’ Ibni-Omer odgovori: ‘Ko ga skuplja, a na njega ne daje zekat, teško njemu. To je tako bilo prije objave propisa o zekatu, a kada je propisan zekat, Allah ga je učinio sredstvom za čišćenje stečene imovine.’”

1405. PRIČAO NAM JE Ishak b. Jezid, njemu saopćio Šu‘ajb b. Ishak, da je Evza‘i rekao, da ga je obavijesito Jahja b. Ebi-Kesir, da ga je Amr b. Jahja b. Umare obavijestio, prenoseći od svoga oca Jahjaa b. Umare b. Ebi-Hasana, da je čuo Ebu-Seida, radijallahu anhu, gdje kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Na imovinu ispod pet oka nema zekata, na deve ispod pet komada nema zekata i na imovinu ispod pet veskova nema zekata.”²

بَاب مَا أُدِّي زَكَاتُهُ فَلَيْسَ بِكَثْرٍ

لِقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ لَيْسَ فِيهَا دُونَ خُمْسَةِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ.

١٤٠٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ شَيْبٍ بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ خَالِدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ أَغْرَابِي أَخْبَرَنِي عَنْ قَوْلِ اللَّهِ (وَالَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَنْ كَتَمَهَا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهَا فَوَيْلٌ لَهُ إِنَّمَا كَانَ هَذَا قَبْلَ أَنْ تُنَزَلَ الزَّكَاةُ فَلَمَّا أُنْزِلَتْ جَعَلَهَا اللَّهُ طَهْرًا لِلْأَمْوَالِ.

١٤٠٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يَزِيدَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ إِسْحَاقَ أَخْبَرَنَا الْأَوْزَاعِيُّ أَخْبَرَنِي يَحْيَى بْنُ أَبِي كَثِيرٍ أَنَّ عُمَرَ بْنَ يَحْيَى بْنَ عُمَارَةَ أَخْبَرَهُ عَنْ أَبِيهِ يَحْيَى بْنَ عُمَارَةَ بْنِ أَبِي الْحَسَنِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ فِيهَا دُونَ خُمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ خُمْسِ ذَوْدٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ خُمْسِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ.

2 Na imovinu ispod vrijednosti jednog nisaba ne daje se zekat. Nisab kod zlata je dvadest miskala što iznosi 91,60 grama, jer jedan miskal iznosi 4,58 g, kod srebra miskal iznosi dvjesto grama, tj. 641,5 g, jer miskal iznosi 3,21 gram. Nisab kod trgovačke robe papirnog i metalnog novca, osim zlatnog i srebrenog, iznosi onoliko koliko vrijedi dvjesto grama srebra u novcu. Nisab kod krupne i sitne stoke, određuje se prema skalama poznatim u fikhskim djelima. Ko nema gornjeg nisaba imovine ili ga ima, ali od nje daje zekat, on ne spada u grupu onih koji gomilaju kapital za koji će biti odgovorni.

Zekat je propisan poslije Hidžre. Čini se da je propisan druge godine po Hidžri, nešto prije propisa o postu ramazana mjeseca, dok Ibni-Esir kaže da je zekat propisan tek devete godine po Hidžri. Zekatom se čisti imovina od prava siromaha u njoj, a bogataš se opet oslobađa i čisti od škrtosti i drugih poroka kapitala. “Ukijjetun” je šerijatska oka, koja iznosi četrdest drahma srebra. To je hidžaska oka za razliku od turske oke u težini od 1.248 g.

1406. PRIČAO NAM JE Ali b. Ebu-Hašim, da je čuo Hušejma, kome je prenio Husajn od Zejda b. Vehba, koji je kazao: “Prošao sam pokraj Rebeze (naselje tri konaka od Medine) i tu se iznenada našao sa Ebu-Zerrom, radijallahu anhu, koga sam upitao:

‘Šta te spustilo na taj stepen?’

‘Bio sam u Siriji (u Damasku)’, odgovori on, ‘pa sam se razišao sa Mu’avijom u shvaćanju ajeta: ‘I oni koji sakupljaju zlato i srebro, a ne dijele ga na

١٤٠٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي هَاشِمٍ سَمِعَ هُشَيْمًا أَخْبَرَنَا حُصَيْنٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ وَهْبٍ قَالَ مَرَرْتُ بِالرَّبَذَةِ فَإِذَا أَنَا بِأَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقُلْتُ لَهُ مَا أَنْزَلَكَ مَنَزِلَكَ هَذَا قَالَ كُنْتُ بِالشَّامِ فَأَخْتَلَفْتُ أَنَا وَمُعَاوِيَةُ فِي (الَّذِينَ يَكْتُمُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) قَالَ مُعَاوِيَةُ نَزَلَتْ

“Zevdun” znači skup od tri deve do deset deva.

“Veskun” je jedan devin tovar, a to je iznos od šezdeset saova. Jedan sa’ iznosi 3 kg i 333 g.

Neki smatraju “vesk” obični tovar tovarne stoke, a poneki tovarom mazge ili magareta.

Iz hadisa se još zaključuje:

– iz teksta: “Nema zekata ispod pet veskova”, razabire se da nisab kod srebra iznosi pet ukijja, a to je dvjesto grama (dirhema), jer hidžaska oka iznosi četrdeset dirhema.

Nisab kod zlata iznosi dvadeset miskala.

Kadi Ijad prenosi da su neki raniji učenjaci smatrali potrebu davanja zekata na zlato, čim on ima vrijednost dvjesto dirhema, pa makar ga bilo ispod dvadeset miskala težine;

– na nisab zlata i srebra trgovačke robe daje se postotak od 2,5%. Na razliku zlata i srebra preko nisaba treba davati 1/40, tj. opet 2,5% od te razlike ma kolika ona bila. Ovo je mišljenje Malika, Sevrija, Šafije, Ebu-Jusufa i Muhammeda, a tako je preneseno i od Abdullaha b. Omera.

Ebu-Hanife i mnogi raniji učenjaci smatraju da se na razliku suviška srebra, preko jednog nisaba, ne daje zekat, sve dok taj suvišak ne dostigne četrdeset grama, a ni na razliku suviška zlata preko dvadeset miskala (zlatnih dinara), sve dok taj suvišak ne dostigne četiri miskala. U konkretnom slučaju, na svakih četrdeset suvišnih dirhema srebra, daje se jedan dirhem, a na svaka suvišna četiri miskala po jedan dirhem;

– iz teksta hadisa: “Nema zekata na deve ispod pet komada”, razumije se da je pet deva zajedno sa devčadi minimalan broj na koga treba davati zekat. Na pet deva, koje su na ispaši provele veću polovinu godine, daje se na ime zekata jedna ovca (bravče);

– iz teksta: “Na imovinu ispod pet veskova nema zekata”, zaključuju Šafija, Ebu-Jusuf i Muhammed, da se na poljoprivredne proizvode daje zekat u iznosu od 1/10 kada oni dostignu količinu pet veskova. Poljoprivredni proizvodi ispod spomenute količine, ma koje vrste bili, ne podliježu propisima davanja zekata.

Ebu-Hanife smatra da se zekat u iznosu od 1/10 daje na pojedine poljoprivredne proizvode, bilo ih mnogo ili malo, bili oni sa zemlje koja se natapa vještački ili samo prirodnim oborinama, izuzimajući šumsko rastinje i perzijsku trstiku. Ebu-Hanife i neki raniji učenjaci, te Omer b. Abdul-Aziz, Mudžahid i Ibrahim Neha’i drže se teksta hadisa navedenog kod Buharije, koji je prenio Zuhri od Salima, on od Ibni-Omera, koji je rekao, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio: “Od poljoprivrednih proizvoda zemlje koja se natapa prirodnim oborinama i vrelima daje se zekat u iznosu od 10%, a od prihoda zemlje koja se natapa vještački, polovina od desetine, tj. 5%.

Navedeni učenjaci oslanjaju se još na izjavu Ebu-Zubejra, prenesenu od Džabira, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Na poljoprivredne proizvode zemlje koju natapaju rijeke i oblaci daje se desetina, a na proizvode zemlje koja se natapa pomoću deva (vještački), zekat iznosi polovinu od desetine, tj. 5%.

Ibni-Madže je u svom “Sunenu” zabilježio, da je Mu’az b. Džebel rekao: “Poslao me je Allahov Poslanik u Jemen i naredio mi da uzimam desetinu (ušr) od poljoprivrednih prihoda sa zemljišta koje se natapa prirodnim oborinama, a 5% prihoda sa zemljišta koje se vještački natapa.”

Dužnost davanja zekata od poljoprivrednih prihoda vidi se iz 267. ajeta poglavlja “El-Bekare”, koji u prijevodu glasi: “Vjernici, dijelite zekat od dobara koja ste stekli i od dohodaka koje smo vam dali iz zemlje. Ne odabirite ono što je slabije da podijelite, a i vi sami ne biste to uzeli, osim kada biste zažmirili.”

Zekat od poljoprivrednih proizvoda dijeli se u doba berbe, kako je to u Kur’anu rečeno: “Dajte siromahu njegovo pravo (zekat) na dan žetve!”

Božijem putu...’ (Tevbe, 35) Mu‘avija je tvrdio da je ovaj ajet objavljen u vezi s Jevrejima i kršćanima, a ja kažem: ‘Objavljen je u vezi s nama i njima’. Tako je između mene i njega došlo do neslaganja, pa je on pisao Osmanu, radijallahu anhu, žalbu. Osman mi je pisao da dođem u Medinu. Ja sam došao i oko mene se iskupilo mnogo svijeta, kao da me prije toga nisu nikada vidjeli. Kada sam to spomenuo Osmanu, on mi reče: ‘Da se hoćeš pomaknuti (skloniti) na stranu (van Medine)!’ Poslušao sam i, eto, to je ono što me degradiralo na ovaj stepen. Kada bi mi postavili zapovjednika Abesinca, ja bih slušao i pokoravao se.’”¹

1407. PRIČAO NAM JE Ajjaš, njemu Abdul-A‘la kome je prenio Džurejri od Ebu-Alaa, on od Ahnefa b. Kajsa koji je rekao: “Sjedio sam...”, a u drugom senedu, pričao mi je Ishak b. Mensur, ovome rekao Abdu-Samed: “Moj otac mi je kazao: ‘Ispričao nam je Džurejri, kome je saopćio Ebul-Ala b. Šihhir, da im je Ahnef b. Kajs rekao: ‘Sjedio sam kod nekih kurejšijskih prvaka i dođe jedan čovjek (Ebu-Zerr) grube kose, odjeće i izgleda, stade iznad njih, nazva selam i citira: ‘Obraduj one, koji gomilaju imovinu, sa užarenim kamenjem, na kome će se pržiti u džehennemskoj vatri. Potom će se ono staviti svakom od njih na bradavicu dojke, pa će mu izaći na kost njegove plećke, a zatim će mu se staviti na kost njegove plećke, pa će se kretati dok mu ne izađe opet na bradavicu njegove dojke.’ Zatim ode i sjede do jednog stupa. Ja sam ga pratio i sjeo pokraj njega.

فِي أَهْلِ الْكِتَابِ فَقُلْتُ نَزَلَتْ فِيْنَا وَفِيهِمْ فَكَانَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ فِي ذَاكَ وَكَتَبَ إِلَى عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَشْكُونِي فَكَتَبَ إِلَيَّ عُثْمَانُ أَنْ أَقْدِمَ الْمَدِينَةَ فَقَدِمْتُهَا فَكَثُرَ عَلَيَّ النَّاسُ حَتَّى كَانَتْهُمْ لَمْ يَرُونِي قَبْلَ ذَلِكَ فَذَكَرْتُ ذَاكَ لِعُثْمَانَ فَقَالَ لِي إِنَّ شَيْئًا تَنْحَيْتَ فَكُنْتَ قَرِيبًا فَذَاكَ الَّذِي أَنْزَلَنِي هَذَا الْمَنْزِلَ وَلَوْ أَمَرُوا عَلَيَّ حَبْشِيًّا لَسَمِعْتُ وَأَطَعْتُ.

١٤٠٧. حَدَّثَنَا عِيَّاشٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ عَنْ أَبِي الْعَلَاءِ عَنِ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ جَلَسْتُ ح وَ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي حَدَّثَنَا الْجُرَيْرِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو الْعَلَاءِ بْنُ الشَّخِيرِ أَنَّ الْأَخْنَفَ بْنَ قَيْسٍ حَدَّثَهُمْ قَالَ جَلَسْتُ إِلَى مَلَا مِنْ قُرَيْشٍ فَجَاءَ رَجُلٌ خَشِنُ الشَّعْرِ وَالثِّيَابِ وَالْهَيْئَةِ حَتَّى قَامَ عَلَيْهِمْ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بَشِّرِ الْكَانِزِينَ بِرَضْفٍ يُحْمَى عَلَيْهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ ثُمَّ يُوضَعُ عَلَى حَلَمَةٍ تَذِي أَحَدَهُمْ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ نُغْصِ كَتِفِهِ وَيُوضَعُ عَلَى نُغْصِ كَتِفِهِ حَتَّى يَخْرُجَ مِنْ حَلَمَةٍ تَذِيهِ يَتَرَلُّزُلُ ثُمَّ وَلَّى فَجَلَسَ إِلَى سَارِيَةٍ

¹ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- na širenju istine treba biti uporan i ustrajan, pa makar uslijedio i progon;
- starješina i rukovodilac zajednice može prognati osobu, čiji bi rad mogao zajednici naštetiti i dovesti u iskušenje jedinstvo zajednice;
- rukovodiocima zajednice treba se pokoravati i ne dizati bune zbog neznatnog neslaganja sa njima, pa makar se bilo i u pravu, izuzev ozbiljnih kršenja vjerskih propisa;
- borba mišljenja i diskusija o vjerskim propisima je dozvoljena;
- starješina prema svojim potčinjenim treba biti pažljiv, blag i taktičan i ne poduzimati naglo stroge mjere.

Nisam znao ko je on, pa sam mu rekao:

‘Čini mi se da ovaj svijet nije volio ono što si mu rekao.’

‘Oni ne razumiju ništa’, odgovori on, ‘što mi je rekao moj prijatelj.’

1408. ‘Ko je tvoj prijatelj?’ – upitah.

‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem – odgovori mi on.

‘Ebu-Zerre, vidiš li Uhud?’ – upitao me Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Pogledah na sunce. Od dana ne bijaše ostalo ništa. Meni se činilo da me Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, šalje tamo radi nekog posla, pa sam rekao: ‘Da, vidim.’

‘Volio bih da imam zlata kao što je Uhud samo zato da bih ga cijelog podijelio izuzev tri dinara’ – reče mi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

‘Oni ovo’, kaže Ebu-Zerr, ‘ne razumiju i zato gomilaju samo ovozemna dobra.’

‘Ne, tako mi Allaha, ja ne tražim od njih ta zemaljska dobra, a niti ću ih pitati za propise vjere do susreta sa Uzvišenim Allahom.’¹

وَتَبِعْتُهُ وَجَلَسْتُ إِلَيْهِ وَأَنَا لَا أَدْرِي مَنْ هُوَ فَقُلْتُ لَهُ لَا أَرَى الْقَوْمَ إِلَّا قَدْ كَرِهُوا الَّذِي قُلْتَ قَالَ إِنَّهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا.

١٤٠٨. قَالَ لِي خَلِيلِي قَالَ قُلْتُ مَنْ خَلِيلُكَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَبَا ذَرٍّ أَتَبْصُرُ أَحَدًا قَالَ فَتَنَظَّرْتُ إِلَى الشَّمْسِ مَا بَقِيَ مِنَ النَّهَارِ وَأَنَا أُرَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يُرْسِلُنِي فِي حَاجَةٍ لَهُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ مَا أَحَبُّ أَنْ لِي مِثْلُ أَحَدٍ ذَهَبًا أَنْفَقُهُ كُلَّهُ إِلَّا ثَلَاثَةَ دَنَانِيرَ وَإِنْ هَؤُلَاءِ لَا يَعْقِلُونَ إِنَّمَا يَجْمَعُونَ الدُّنْيَا لَا وَاللَّهِ لَا أَسْأَلُهُمْ دُنْيَا وَلَا أَسْتَفْتِيهِمْ عَنْ دِينٍ حَتَّى أَلْقَى اللَّهَ.

1 Imam Ahmed u svom “Musnedu” navodi da je Ahnef b. Kajs bio u Medini i tu vidio čovjeka, od koga se svijet klonio i bježao, pa ga je upitao: “Ko si ti?”

“Ebu-Zerr” – odgovorio je on. “A što svijet bježi od tebe?” “Kritiziram ih što gomilaju imovinu, a to im je zabranio i Allahov Poslanik” – odgovorio je Ebu Zerr.

Pejgamber je radio i propagirao rad, ali je sav prihod preko stvarne kućne potrebe istog dana ustupao siromasima. On je kapital želio, ne da ga uživa, nego da njime pomogne islamsku zajednicu i njene pripadnike. Od zlata u težini Uhud brda, on bi za sebe ostavio samo tri zlatnika, i to: jedan, kako kaže Kurtubi, za opskrbu svoje porodice, jedan za oslobađanje kojeg roba, a jedan za isplatu eventualnog duga.

Ebu-Zerr je bio blizak drug Allahovog Poslanika i od njega dobro naučio propise islama, pa mu nije bilo potrebno da ikoga pita za vjerske propise i put islamskog života. On je privatno sakupljanje kapitala, iznad stvarnih kućnih potreba, smatrao haramom. Ebu-Zerr je ranije spomenuti 35. ajet poglavlja “Et-Tevbe” dosljedno primjenjivao u svom životu i čuvanje ovozemnih dobara kod privatnika osuđivao, bez obzira davao on zekat ili ne davao.

DIJELJENJE IMOVINE NA NJENO PRAVO MJESTO

1409. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jahja, prenoseći od Ism'aila, ovome Kajs od Ibni-Mes'uda, radijallahu anhu, koji je kazao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: 'Ne smije se zavidjeti, osim samo u dva slučaja: čovjeku kome je Allah dao imetak i on ga troši na pravo mjesto u dobrotvorne svrhe i čovjeku kome je Allah dao znanje (mudrost), pa on po njemu radi i prenosi ga drugome.'"

NEISKRENOST (RIJA) PRI DAVANJU SADAKE

Na osnovu riječi Uzvišenog: "O vjernici, ne kvarite svoje sadake prigovaranjem i uznemiravanjem...", do Njegovih riječi: "Allah ne upućuje narod koji ne vjeruje." Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao je: "Izraz 'salden' u Kur'anu znači 'kamen na kome nema ništa'." Ikrime kaže: "Izraz 'vabilun' u ajetu znači 'obilna kiša, pljusak', a izraz 'tallun' 'kišica, jaka rosa'."²

بَابُ إِنْفَاقِ أَمْوَالٍ فِي حَقِّهِ

١٤٠٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ إِسْمَاعِيلَ قَالَ حَدَّثَنِي قَيْسٌ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَاسْلَطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ فِي الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيَعْلَمُهَا .

بَابُ الرِّيَاءِ فِي الصَّدَقَةِ

لِقَوْلِهِ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُبْطِلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى) إِلَى قَوْلِهِ (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا (صَلْدًا) لَيْسَ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَقَالَ عِكْرِمَةُ (وَابِلٌ) مَطَرٌ شَدِيدٌ وَالطَّلُّ النَّدى .

² Cijeli prijevod kod Buharije, djelimično navedenog 264. ajeta poglavlja "El-Bekare" glasi: "Vjernici, ne kvarite svojih doprinosa prigovaranjem i uznemiravanjem, kao onaj što dijeli svoj imetak da bi ga ljudi vidjeli, a ne vjeruje ni u Allaha ni u Sudnji dan. Ovakav slični tvrdoj stijeni, na kojoj ima nešto zemlje, koju pogodi jak pljusak i ostavi goli kamen. Licemjeri sa takvom milostinjom neće moći ništa zaslužiti. Allah ne upućuje na pravi put narod nevjerni."

Muslim, preko Ebu-Zerra, navodi, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na Sudnjem danu, Allah neće htjeti pogledati na tri vrste ljudi, govoriti sa njima, niti ih očistiti od grijeha, nego će im još dosuditi bolnu kaznu, a to su: osoba koja za svoj doprinos prigovara; osoba koja iz oholosti spušta svoj ogrtač do zemlje i osoba koja prodaje svoju robu uz lažno zaklinjanje."

ALLAH NE PRIMA SADAKU IZ IMETKA STEČENOG PREVAROM, PRIMA SAMO IZ HALAL-IMETKA

Rekao je Uzvišeni: “Lijep govor i oprost su bolji od sadake popraćene prigovorom i uznemiravanjem. A, Allah je bogat i blag.”

O SADAKI IZ HALAL STEČENOG IMETKA

Rekao je Uzvišeni: “...Uvećava sadake. A, Allah ne voli nevjernike grješnike. One, koji budu vjerovali, dobra djela radili, obavljali namaz, davali zekat, čeka nagrada kod njihovog Gospodara. Neće strahovati i neće tugovati”.¹

1410. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir koji je čuo Ebu-Nadra gdje kaže da mu je prenio Abdur-Rahman b. Abdullah b. Dinar od svoga oca, on od Ebu-Saliha, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Ko podijeli sadaku u vrijednosti jedne datule (hurme) od svoje dobre (poštene) zarade, a Allah i ne prima, nego samo dobro, Allah će mu je primiti Svojom desnicom, a potom joj za njenog vlasnika (dobročinitelja) podizati vrijednost, kao što svaki od vas uzdiže (uzgojom) svoje ždrijebe, dotle dok ne postane kao brdo.’”

U drugom senedu, Abdur-Rahman slijedi Sulejmana (b. Bilala), prenoseći hadis od Ibni-Dinara. Verka je kazao:

بَاب لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ
وَلَا يَقْبَلُ إِلَّا مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ

لِقَوْلِهِ (قَوْلٌ مَعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ
يَتَّبَعُهَا أَذَى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ) .

بَابُ الصَّدَقَةِ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ

لِقَوْلِهِ (وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ
أَثِيمٍ إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا
الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) .

١٤١٠ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ أَبَا النَّضْرِ
حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ عَنْ
أَبِيهِ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ
كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ
يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرِيهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرِي أَحَدُكُمْ
قُلُوبَهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ تَابِعَهُ سُلَيْمَانُ عَنْ ابْنِ
دِينَارٍ وَقَالَ وَرَقَاءُ عَنْ ابْنِ دِينَارٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ
يَسَارٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ El-Bekare: 276-277. ajet, koji u cijelosti glase:

“Allah uništava imetak dobijen kamatama, a umnožava imetak iz koga je data milostinja. Allah ne voli nijednog nevjernika grješnika.

Zaista, oni koji vjeruju i rade dobra djela, klanjaju namaz i dijele zekat, dobit će nagradu od svoga Gospodara. Za njih nema straha niti (treba da) tuguju.”

“Hadis je prenesen od Ibni-Dinara, koji ga je prenio od Seida b. Jesara, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem”

Isti su hadis prenijeli Muslim b. Ebi-Merjem, Zejd b. Eslem i Suhejl od Ebu-Saliha, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

DIJELJENJE SADAKE PRIJE (NJENOG) ODBIJANJA

1411. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu‘be, kome je prenio Ma‘bed b. Halid, rekavši da je čuo Harisa b. Vehba da je izjavio: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže:

‘Dijelite sadaku, jer će vam doći vrijeme kada će čovjek nosati svoju sadaku i neće moći naći osobe koja će mu je primiti. Čovjek (bivši siromah) će odgovoriti: Da si je donio jučer, ja bih ti je primio, a danas mi nije potrebna.’”

1412. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, kome je saopćio Šu‘ajb, ovome Ebu-Zinad, prenoseći od Abdur-Rahmana, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Sudnji dan neće biti dok se kod vas ne umnoži kapital (imetak) i ne počne se prelijevati toliko, da zabrinjava vlasnika ko će mu primiti njegovu sadaku, i dok je ne ponudi nekome, pa mu rekne onaj kome ju je ponudio: Ne treba mi.’”

وَرَوَاهُ مُسْلِمٌ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ وَزَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ وَسُهَيْلٌ عَنْ أَبِي صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ الصَّدَقَةِ قَبْلَ الرَّدِّ

١٤١١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مَعْبُدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَلَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا يَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي بِهَا .

١٤١٢. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ فِيكُمْ الْمَالُ فَيَفِضَ حَتَّى يُهِمَّ رَبُّ الْمَالِ مَنْ يَقْبَلُ صَدَقَتَهُ وَحَتَّى يَعْرِضَهُ فَيَقُولَ الَّذِي يَعْرِضُهُ عَلَيْهِ لَا أَرَبَ لِي .

1413. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Ebu-Asim Nebil, kome je prenio Sa'dan b. Bišr, kako mu je ispričao Ebu-Mudžahid da mu je rekao Muhill b. Halife Tai:

“Čuo sam Adijja b. Hatima, radijallahu anhu, kako kaže: ‘Bio sam kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada su mu došla dva čovjeka, jedan se tužio na siromaštvo, a drugi se žalio na drumsko pljačkanje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: ‘Što se tiče drumskog razbojstva (pljačkanja), neće proći malo vremena, kada će karavan moći dolaziti u Mekku i bez zaštitnika (osiguranja), a što se tiče siromaštva, smak svijeta neće sigurno biti, dok pojedinci od vas ne budu obilazili sa svojom sadakom, ne mogavši naći osobu koja bi je od njega primila. Potom će svaki od vas sigurno stati pred Allaha, bez ikakvog paravana između Allaha i njega i bez tumača koji bi mu davao objašnjenje i Allah će mu reći:

‘Nisam li ti dao imetak?’

‘Dao si mi’ – odgovorit će on.

Zatim će mu opet reći:

‘Nisam li ti poslao Poslanika?’

‘Poslao si’ – odgovorit će on. Potom će pogledati na svoju desnu stranu i neće vidjeti ništa osim džehennemske vatre, zatim će pogledati na svoju lijevu stranu i neće vidjeti opet ništa osim džehennemske vatre, pa neka se svaki do vas od nje dobro čuva, makar i sa jednom polovicom datule, a ako ne bude imao ni to, tada lijepom riječi.”

١٤١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ بَشِيرٍ حَدَّثَنَا أَبُو مُجَاهِدٍ حَدَّثَنَا مُحِلُّ بْنُ خَلِيفَةَ الطَّائِي قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَهُ رَجُلَانِ أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعِيْلَةَ وَالْآخَرُ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَمَا قَطْعُ السَّبِيلِ فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكَ إِلَّا قَلِيلٌ حَتَّى تَخْرُجَ الْعِيرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ وَأَمَّا الْعِيْلَةُ فَإِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ لَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ ثُمَّ لَيَقْفَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ وَلَا تَرْجَانُ يُتَرَجَّمُ لَهُ ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ أَلَمْ أُوتِكَ مَالًا فَلَيَقُولَنَّ بَلَى ثُمَّ لَيَقُولَنَّ أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولًا فَلَيَقُولَنَّ بَلَى فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ فَلَيَتَّقِيَنَّ أَحَدُكُمُ النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ .

1414. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, kome je prenio Ebu-Usame od Burejda, on od Ebu-Burde, ovaj od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Doći će vrijeme, u kome će čovjek obilaziti sa svojom sadakom u zlatnoj valuti i neće moći nikoga naći ko bi je od njega uzeo; i po jednog čovjeka će pratiti po četrdeset žena, tražeći njegovu zaštitu, a to je zbog malobrojnosti ljudi, a mnoštva žena.”¹

ČUVAJTE SE DŽEHENNEMSKE VATRE,
PA MAKAR JEDNOM POLOVINOM
DATULE, MAKAR I MALOM MILOSTINJOM

“Primjer onih koji dijele svoje imetke, tražeći Allahovo zadovoljstvo i da sebe učvrste u vjeri...” do kraja ajeta i do Njegovih riječi: “...i od svih vrsta plodova”.²

1415. PRIČAO NAM JE Ubejdullah b. Seid, njemu Ebun-Nu‘man Hakem b. Abdullah Basri, kome je ispričao Šu‘be, prenoseći od Sulejmana, on od Ebu-Vaila, ovaj od Ebu-Mes‘uda, radijallahu anhu, koji je rekao:

١٤١٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدٍ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ يَطُوفُ الرَّجُلُ فِيهِ بِالصَّدَقَةِ مِنَ الذَّهَبِ ثُمَّ لَا يَجِدُ أَحَدًا يَأْخُذُهَا مِنْهُ وَيَرَى الرَّجُلُ الْوَاحِدُ يَتَّبِعُهُ أَرْبَعُونَ امْرَأَةً يُلْذَنَ بِهِ مِنْ قِلَّةِ الرِّجَالِ وَكَثْرَةِ النِّسَاءِ .

بَابُ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ
وَالْقَلِيلِ مِنَ الصَّدَقَةِ

(وَمِثْلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاةِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ) الْآيَةَ وَإِلَى قَوْلِهِ (مِنْ كُلِّ الشَّمَرَاتِ) .

١٤١٥. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ الْحَكَمُ هُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ

- 1 Pri kraju Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života mnogi siromasi nisu htjeli primati zekat niti druge doprinose iz pobožnosti. Navedeni hadis predskazuje materijalni uspon čovječanstva, bogaćenje muslimanskog svijeta, ali i povremena opća stradanja u ljudstvu i imovini. U prošlosti je bilo pustošenja cijelih krajeva i naroda. Materijalnih dobara ponekad je bilo u obilju i za njima ljudi nisu žudjeli. Muškarci ponekad, pokošeni ratom, bili su malobrojni, a žena je mnogo više ostajalo u životu, tako da je jedan muškarac mogao imati bezbroj žena. To su, svakako, predznaci teške opće situacije ljudskog roda, predznaci propasti materijalne i duhovne kulture, a konačno i propasti čovjeka na zemlji. S obzirom na izloženo, dobročinstva i materijalno potpomaganje treba pravovremeno činiti i ne odgađati za kasnija vremena, kada možda neće biti nikom ni do zlatnog poklona, a kamoli do obične milostinje.
- 2 Prijevod cijelog 265-266. ajeta poglavlja “El-Bekare” glasi: “Oni, koji svoj imetak dijele, tražeći time Božije zadovoljstvo i da sebe učvrste u vjeri, slični su vrtu na brežuljku koji zalijeva obilna kiša, pa daje dvostruki plod, a ako ga i ne pogodi pljusak, dovoljna mu je rosa. Allah vidi sve što vi činite. Zar neko od vas voli da ima voćnjak, pun palmi i grožđa, kroz koji teku rijeke, da u njemu ima mnogo plodova, da doživi duboku starost i da ima brojno potomstvo, pa ga utom pogodi vatreni orkan i sve to sprži. Tako vam Allah objašnjava svoje znakove (upute) da biste razmišljali.”

“Kada je objavljen ajet o sadaki, mi smo na sebi nosili toware (hamalili). Potom je došao jedan čovjek (Abdur-Rahman b. Avf) i dao na ime zekata nešto mnogo.

‘Licemjer’ – rekli su (prisutni).

Kasnije je došao drugi čovjek (Akil) i dao na ime sadake jedan sa’.

‘Allahu nije potreban taj jedan sa’ – rekli su prisutni.

Potom je objavljeno: ‘Oni koji su pravovjerni, koji dobrovoljno i iskreno dijele sadaku i one koji tu nemaju ništa izuzev požrtvovanja...’ pa do kraja ajeta.”¹

1416. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja, njemu njegov otac od A‘meša, on od Šekika, ovaj od Ebi-Mes‘uda, ensarije, radijallahu anhu, koji je rekao: “Kada bi nam Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio dijeljenje sadake, otišao bi pojedinac od nas u čaršiju, nosio toware (svijetu) i dobio jedan mudd (mjera), a neki od njih danas imaju i po stotinu hiljada (muddova ili dirhema).”

1417. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Šu‘be od Ebu-Ishaka, koji je čuo Abdullaha b. Ma‘kila, kada je izjavio da je on čuo Adijja b. Hatima, radijallahu anhu, kako kaže:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Čuvajte se džehennemske vatre, pa makar polovicom datule!’”²

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ آيَةُ الصَّدَقَةِ كُنَّا نَحَامِلُ فَجَاءَ رَجُلٌ فَتَصَدَّقَ بِشَيْءٍ كَثِيرٍ فَقَالُوا مُرَائِي وَجَاءَ رَجُلٌ فَتَصَدَّقَ بِصَاعٍ فَقَالُوا إِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ عَنْ صَاعٍ هَذَا فَنَزَلَتْ (الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ) الْآيَةَ .

١٤١٦. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَمَرَنَا بِالصَّدَقَةِ انْطَلَقَ أَحَدُنَا إِلَى السُّوقِ فَيَحَامِلُ فَيُصِيبُ الْمَدَّ وَإِنْ لِبَعْضِهِمُ الْيَوْمَ لِمِائَةِ أَلْفٍ .

١٤١٧. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَعْقِلٍ قَالَ سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ .

¹ Cijeli prijevod djelimično citiranog 80-81. ajeta poglavlja “Et-Tevbe” glasi: “Oni koji pravovjerne, koji dobrovoljno i iskreno dijele zekat i one koji nemaju tu ništa, izuzev samog požrtvovanja, izigravaju, Allah će se s njima izigravati i njih čeka bolna kazna. Ako hoćeš, traži za njih oprost, a ako nećeš, i nemoj ga tražiti! Ako budeš za njih tražio oprost i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti, jer oni nisu vjerovali u Allaha i Njegova Poslanika. Allah neće uputiti pravim putem pokvareni narod.”

² Isti hadis navodi i Muslim u svom “Sahihu”, a imam Ahmed, preko Ibni-Mes‘uda, zabilježio je izjavu: “Zaštitite se od džehennemske vatre, pa makar jednom polovinom hurme!”

1418. PRIČAO NAM JE Bišr b. Muhammed, kome je saopćio Abdullah od Ma'mera, on od Zuhrija, kome je prenio Abdullah b. Ebi-Bekr b. Hazm od Urve, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je izjavila:

“Unišla mi je jedna žena i sa njom njene dvije kćerke, tražeći milostinju. Kod mene nije bilo ništa osim jedne datule. Ja sam je dala njoj, ona ju je podijelila svojim kćerkama, ne okusivši od nje ništa. Potom je ustala i otišla, a nama je došao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem Kada sam ga o tome obavijestila, reče: ‘Ko je s tim kćerkama iskušan bilo čim, one će mu biti jedna vrsta zastora od džehennemske vatre.’”³

VRIJEDNOST SADAKE ZDRAVE I ŠKRTE OSOBE

Na osnovu Allahovih riječi: “Dijelite od imovine kojom smo vas opskrbili, prije nego vam dođe smrt!...” (do kraja ajeta) i Njegovih riječi: “Vjernici, dijelite od onoga što smo vam dali, prije nego dođe dan u kome neće biti kupoprodaje...” (ajet u cijelosti)⁴

١٤١٨. حَدَّثَنَا بِشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ قَالَ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ بْنُ حَزْمٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَتْ امْرَأَةٌ مَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا تَسْأَلُ فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا غَيْرَ تَمْرَةٍ فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ فَدَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَيْنَا فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ مَنْ ابْتُلِيَ مِنْ هَذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ كُنَ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ .

بَابُ فَضْلِ صَدَقَةِ الشَّحِيحِ الصَّحِيحِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةَ) إِلَى (الظَّالِمُونَ) (وَأَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ) إِلَى آخِرِهِ .

3 Iz navedenog slučaja zaključuje se:

- prosjaka ne treba odbijati, nego mu dati milostinju, pa makar ostali bez zadnjeg novčića,
- milostinja je vrijedna pažnje, ma kolike vrijednosti ona bila,
- milost i briga majke za djecom.

4 Cijeli prijevod devetog ajeta poglavlja “El-Munafikun”, kao i još dva iza njega, glase:

“Vjernici, neka vas ne zabave vaša imanja, a ni vaša djeca od molitve i sjećanja na Allaha. Ko to čini, bit će na velikom gubitku. Dijelite od imovine koju smo vam dali, prije nego nekom od vas dođe smrt, pa bude govorio: ‘Allahu moj, da mi hoćeš smrt malo odgoditi, pa da dijelim imetak i da budem od onih koji čine dobro.’ Allah neće nikome odgoditi, kada mu dođe njegov rok. Allah je dobro obaviješten o svemu što vi radite.”

254. ajet poglavlja “El-Bekare” u prijevodu glasi: “Vjernici, dijelite od onoga što smo vam dali, prije nego dođe dan kada neće biti nikakve kupoprodaje, prijateljstva niti zagovora. A oni koji to ne vjeruju su silnici (nevjernici).”

1419. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu Abdul-Vahid od Umare b. Ka'ka', kome je prenio Ebu-Zur'a od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao:

“Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, došao je jedan čovjek i upitao: ‘Allahov Poslaniče, koja je sadaka po nagradi najveća?’

‘Da dijeliš od imetka dok si zdrav i škrt, i dok se bojiš siromaštva, a žudiš za bogatstvom. Ne odgađaj (dijeljenje od imetka) do časa kada ti duša dospije u grkljan, pa da kažeš: Ovom (čovjeku) to, a onom to, i tako njima pripada.’”

POGLAVLJE

1420. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu prenio Ebu-Avane od Firasa, on od Ša'bija, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, radijallahu anha, da su neke supruge upitale Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Koja će se od nas najprije priključiti tebi (umrijeti)?”

“Koja je od vas najduže ruke” – odgovorio je on. Potom su one uzele štap od trstike i počele da mjere ruke. Sevdaje imala najduže ruke. Mi smo tek poslije (njene smrti) saznale, da je izraz: “Bila je duge svoje ruke”, značio ‘obilno dijeljenje milostinje’. Ona se, zaista, najprije priključila Vjerovjesniku (umrla), a voljela je dijeliti milostinju.¹

١٤١٩. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقَعْقَاعِ حَدَّثَنَا أَبُو زُرْعَةَ حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الصَّدَقَةِ أَكْظَمُ أَجْرًا قَالَ أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيحٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغِنَى وَلَا تُثْمِلُ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْحُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَلِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ .

باب

١٤٢٠. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ فِرَاسٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ بَعْضَ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ قُلْنَ لِلنَّبِيِّ ﷺ أَيُّنَا أَسْرَعُ بِكَ حُقُوقًا قَالَ أَطْوَلُكُنَّ يَدًا فَأَخَذُوا قَصَبَةً يَذْرَعُونَهَا فَكَانَتْ سَوْدَةً أَطْوَلَهُنَّ يَدًا فَعَلِمْنَا بَعْدُ أَنَّهَا كَانَتْ طُولَ يَدِهَا الصَّدَقَةَ وَكَانَتْ أَسْرَعَنَا حُقُوقًا بِهِ وَكَانَتْ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ .

zz Vjerovjesnik se vjenčao Sevdom bint Zem'a poslije Hatidžine smrti, a umrla je u doba hilafeta Omera. Ovaj dijalog odvijao se samo između nekih Pejgamberovih suprugica, koje su tu prisustvovala, među kojima nije bila Zejneba, koja je umrla prije Sevdje. Tako se Sevdja, u smislu gornjeg dijaloga, preselila na ahiret prva između suprugica, koje su ovom slučaju prisustvovala.

Hakim, u svom “Mustedreku”, zabilježio je da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

“Vjerovjesnik je jednom prilikom rekao svojim suprugama: ‘Koja je od vas najduže ruke, ta će mi se najprije priključiti na ahiretu.’ Kad god bismo se, poslije smrti Vjerovjesnikove, skupile u sobi neke od nas, mi bismo pružale svoje ruke po zidu, da vidimo njihovu dužinu. To smo stalno činile sve dok nije umrla Zejneba bint Džahš. Ona je bila poniska i pošto nije imala najduže ruke među nama, mi smo tada shvatile da je Vjerovjesnik, izrazom ‘Koja je od vas duže ruke’, mislio – koja više dijeli imetak.”

JAVNO DIJELJENJE IMETKA

Riječi Uzvišenog: “Oni koji dijele svoje imetke danju, noću, tajno i javno...”, od Njegovih riječi: “...Oni neće (na Sudnjem danu) strahovati.”²

TAJNO DIJELJENJE IMETKA

Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, prenio je od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “...I čovjek koji dijeli imetak, pa to sakrije tako, da mu ne zna njegova lijeva, šta je učinila desnica.” A Allahove riječi su: “...Ako imetak dijelite javno, to je dobro, a ako to sakrivate i tako ga dajete sirotinji, to vam je još bolje!...” (do kraja ajeta)³

بَابُ صَدَقَةِ الْعَلَانِيَةِ

وَقَوْلِهِ (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً) (الْآيَةُ إِلَى قَوْلِهِ) (وَلَا هُمْ يُخْزَنُونَ).

بَابُ صَدَقَةِ السِّرِّ

وَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا صَنَعَتْ يَمِينُهُ وَقَوْلِهِ (إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) (الْآيَةُ).

- 2 Cijeli prijevod gore djelimično navedenog 274. ajeta poglavlja “El-Bekare” glasi: “Koji svoje imetke dijele danju i noću, javno i tajno, njih čeka nagrada kod njihovog Gospodara Allaha. Za njih nema straha, a niti tuge (na Sudnjem danu).”
Ibni-Abbas, Mudžahid i Kelbi kažu da je gornji ajet objavljen u vezi s milostinjom Alije b. Ebi-Taliba koji je jednom prilikom imao četiri dirhema i jedan podijelio u noći, jedan u danu, jedan tajno, a jedan javno. Vjerovjesnik je kasnije, kako to navodi Kelbi, upitao Aliju:
“Šta te je na to povuklo?”
“Povukla me je želja, da Allaha zadužim onim što mi je obećao (nagradu)” – odgovorio je Alija.
“Znaj da si to postigao” – odgovorio je Vjerovjesnik i citirao mu gornji ajet.
U “Keššafu” se navodi da je navedeni ajet objavljen u vezi s Ebu-Bekrom, koji je jednom prilikom podijelio četrdeset hiljada zlatnika na ime žrtvovanja imetka, i to: deset hiljada javno, deset hiljada potajno, deset hiljada noću, a deset hiljada danju.
Taberi kaže da su drugi učenjaci rekli, da se gornjim ajetom aludira na umjereno dijeljenje imetka na Božijem putu, ne rasipajući, a i ne škrtareći.
- 3 Cijeli prijevod djelimično navedenog 271. ajeta poglavlja “El-Bekare” glasi:
“Ako imetak dijelite javno, to je lijepo, a ako ga skriveno dijelite siromasima, to vam je još bolje. Ovim će vam se pokriti neki vaši grijesi. Allah je dobro obaviješten o svemu što vi radite.”
Amir Ša’bi kaže da je gornji ajet objavljen u vezi sa slijedećim slučajem Ebu-Bekra i Omera. Omer je na ime žrtvovanja imetka za islamske potrebe odnio i predao Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, polovicu svoje imovine, pa ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitao:
“Omere, šta si ostavio svojoj porodici?”
“Ostavio sam joj polovicu imovine” – odgovorio je Omer.
Kasnije je došao Ebu-Bekr i predao Vjerovjesniku svoj cijeli imetak.
“Šta si ostavio onim svojim iza sebe?” – upitao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.
“Obećanje Allaha i Njegova Poslanika” – odgovorio je on.
“Ebu-Bekre”, uzviknuo je Omer, “dao bih sve za tebe! Tako mi Allaha, niko se od nas nije utrkiavao na polju činjenja dobročinstva, a da ti nisi bio uvijek prvi.”
Katade je rekao: “Dobro je imetak dijeliti javno, a i tajno. Svako dijeljenje imetka je kod Allaha primljeno, ako je pritom bila iskrena namjera. Smatram da je, ipak, bolje dijeliti tajno. Nama je preneseno, da imetak,

DIJELJENJE IMETKA BOGATOM IZ NEZNANJA

1421. PRIČAONAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb, kome je prenio Ebuz-Zinad od A'redža, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Jedan čovjek (Izraelac) je rekao: ‘Tako mi Allaha, podijelit ću sada milostinju.’ Potom je iznio svoju milostinju i stavio je u ruku kradljivca. Sutradan su pričali (komšije) da se milostinja dala kradljivcu, pa je on rekao: ‘Allahu moj, Tebi hvala! Tako mi Allaha, opet ću podijeliti milostinju.’ Potom je iznio svoju milostinju i stavio je u ruku bludnice. Sutradan su govorili: ‘Sinoć je milostinja udijeljena bludnici!’

‘Allahu moj! Tebi hvala! Dao sam sada milostinju bludnici! Tako mi Allaha, dat ću opet milostinju.’ Potom je iznio svoju milostinju i (ne znajući) stavio je u ruku bogataša. Sutradan su pričali: ‘Bogatašu data milostinja!’ ‘Allahu moj! Tebi hvala! Dao sam milostinju kradljivcu, zatim bludnici, a potom bogatašu.’

بَابُ إِذَا تَصَدَّقَ عَلَى غَنِيٍّ وَهُوَ لَا يَعْلَمُ

١٤٢١. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ قَالَ رَجُلٌ لَاتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدِ سَارِقٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ عَلَى سَارِقٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَاتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيِّ زَانِيَةٍ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ اللَّيْلَةَ عَلَى زَانِيَةٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى زَانِيَةٍ لَاتَصَدَّقَنَّ بِصَدَقَةٍ فَخَرَجَ بِصَدَقَتِهِ فَوَضَعَهَا فِي يَدَيِّ غَنِيٍّ فَأَصْبَحُوا يَتَحَدَّثُونَ تُصَدِّقَ عَلَى غَنِيٍّ فَقَالَ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى سَارِقٍ وَعَلَى زَانِيَةٍ وَعَلَى غَنِيٍّ فَأَتَى فَقِيلَ لَهُ

podijeljen u ime Allaha, uništava grijehе kao vatra vodu.”

Od Ibni-Abbasa preneseno je: “Dobrovoljno dijeljenje imetka tajno, Allah je učinio vrednijim od onog što se dijeli javno, kaže se, za sedamdest puta, a dijeljenje koje je farz, učinio je vrednije od onog podijeljenog tajno, kaže se, za dvadeset pet puta.”

Taberani kaže: “Opće je mišljenje učenjaka, da je javno farz-dijeljenje, bolje od tajnog, a kod dobrovoljnog dijeljenja slučaj je obratan.”

Imam Ahmed u svom “Sunenu” sa senedom iznosi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada je Allah stvorio zemlju, njena je površina bila gipka i nestalna, potom je stvorio brda i na njoj ih učvrstio, pa se zemlja stabilizirala. Meleki su se čudili stvaranju brda i rekli:

‘Allahu naš! Ima li među Tvojim stvorenjima štogod teže od tih brda?’

‘Ima željezo’ – odgovorio je On.

‘Allahu naš’ – upitali su opet meleki, ‘ima li među Tvojim stvorenjima štogod teže od željeza?’

‘Ima vatra’ – odgovorio je.

‘Allahu naš! Ima li štogod jače od vatre?’

‘Ima voda’ – odgovorio je On.

‘Allahu naš’, upitali su opet meleki, ‘ima li među Tvojim stvorenjima štogod teže od vode?’

‘Ima vjetar’ – odgovorio je On.

‘Allahu naš! Ima li štogod jače od vjetra?’ – upitali su meleki.

‘Ima’, odgovorio je Allah, ‘to je čovjek koji dijeli imetak desnicom, a krije je od ljevice (tajno).’”

Kasnije mu je saopćeno (i u snu) rečeno:

‘Što se tiče tvoje milostinje kradljivcu, možda će ga ona, unekoliko, osloboditi od krađe. Što se tiče prostitutke, možda će je ona spasiti od prostitucije, a što se tiče bogataša, možda će ga ona poučiti, pa će i on početi dijeliti milostinju od onoga što mu je Allah dao.’”¹

DAVANJE MILOSTINJE SVOME DJETETU NENAMJERNO

1422. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, kome je ispričao Isma‘il, kako mu je prenio Ebu-Džuvejri da mu je Ma‘n b. Jezid, radijallahu anhu, pričao:

“Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dali smo zakletvu: moj djed, moj otac i ja. Vjerovjesnik mi je tada zaprosio curu i oženio me. Ja sam mu se potužio: ‘Moj otac Jezid izvadio je tada nekoliko zlatnika (dinara) da se podijele kao milostinja, i ostavio ih kod jednog čovjeka u džamiji. Kasnije sam došao i uzeo ih (od toga čovjeka) i došao ocu.’

أَمَّا صَدَقَّتْكَ عَلَى سَارِقٍ فَلَعَلَّهُ أَنْ يَسْتَعِفَّ عَنْ سَرِقَتِهِ وَأَمَّا الزَّانِيَةُ فَلَعَلَّهَا أَنْ تَسْتَعِفَّ عَنْ زِنَاهَا وَأَمَّا الْغَنِيُّ فَلَعَلَّهُ يَعْتَبِرُ فَيَنْفِقُ مِمَّا أَعْطَاهُ اللَّهُ.

بَابُ إِذَا تَصَدَّقَ عَلَى ابْنِهِ وَهُوَ لَا يَشْعُرُ

١٤٢٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ حَدَّثَنَا أَبُو الْجُوَيْرِيَّةِ أَنَّ مَعْنَ بْنَ يَزِيدَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ بَايَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَا وَأَبِي وَجَدِّي وَخَطَبَ عَلَيَّ فَأَنْكَحَنِي وَخَاصَمْتُ إِلَيْهِ وَكَانَ أَبِي يَزِيدُ أَخْرَجَ دَنَانِيرَ يَتَصَدَّقُ بِهَا فَوَضَعَهَا عِنْدَ رَجُلٍ فِي الْمَسْجِدِ فَجِئْتُ فَأَخَذْتُهَا فَأَتَيْتُهُ بِهَا

¹ Anonimnom dobrotvoru u snu je rečeno da su sve tri njegove milostinje kod Allaha primljene kao punovažne i da se ne treba više brinuti niti ih obnavljati.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- raniji narodi davali su milostinju samo siromasima. U protivnom, ona im nije vrijedjela,
  - Allah nagrađuje dobrotvora prema njegovim namjerama. Anonimni Izraelac davao je milostinju, želeći Božije zadovoljstvo i Allah mu je istu prihvatio, bez obzira što je nije dao potrebnom pobožnjaku. Ovo se mišljenje prihvata samo kod neobaveznih doprinosa, jer se zekat ne može dati bogatoj osobi,
  - milostinja ustupljena lošem čovjeku može učiniti u njemu preokret i dati mu podstreka za rad dobrih djela; kradljivcu može biti povod da se prođe krađe; prostitutki da ostavi nemoralan život, a bogatašu da se otrese škrtosti i egoizma i stupi u red dobrotvora,
  - velika vrijednost milostinje podijeljene siromahu tajno i u ime Allaha, a ne na ime neke lične svoje koristi,
  - neobavezan doprinos koji nije dat siromahu, odnosno na pravo odgovarajuće mjesto, punovažan je, ali je mustehab da ga ponovo damo onom kome je, zaista, potrebno,
  - ljudi se sude prema njihovim djelima, dok ne učine neki postupak tome suprotan,
  - musliman koji je dao svoj zekat osobi, misleći da je siromašna, a kasnije dozna da je ona bogata, zekat mu je punovažan i ne treba ga ponovo davati siromahu. Ovo je stav Ebu-Hanife i Muhammeda. Ovo je mišljenje preneseno još od Hasana Basri i Ibrahima Neha‘i.
- Imami Ebu-Jusuf, Šafija i Hasan b. Salih ne dijele mišljenje gornjih pravnika i smatraju da takav zekat treba ponovo dati onima kojima je on Šerijatom određen. Sa ovim pravnicima slaže se imam Sevri i kaže: “Osoba koja nije dala zekat na njegovo, Šerijatom propisano mjesto, sličí osobi koja, zaboravivši da ima vode u svom prtljagu, uzme, radi klanjanja namaza, tejemnum. Ovakva osoba treba uzeti abdest vodom iz svoga prtljaga i namaz ponovo klanjati.

‘Tako mi Allaha’, rekao je on, ‘ja nisam namjeravao tebi (tu milostinju).’

Potom sam otišao Poslaniku da nam presudi, a on (nam) reče: ‘Jezide, tebi pripada što si naumio, a tebi, Ma‘nu, ono što si uzeo.’”¹

DIJELJENJE IMETKA DESNICOM

1423. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja od Ubejdullaha, koji je kazao, kako mu je prenio Hubejb b. Abdur-Rahman od Hafsa b. Asima, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Sedam osoba Allah će staviti u Svoj hlad, na dan kada ne bude drugog hlada osim Njegovog, a to su: pravedan vladar, mladić odrastao u pokornosti Allahu, čovjek čije je srce vezano za džamiju, dva čovjeka koji su se voljeli u ime Allaha, na tom se sastajali i na tome ostali do smrti, čovjek koga je pozvala ugledna i lijepa žena, a on joj odgovorio: ‘Bojim se Allaha!’, i čovjek koji je dijelio imetak, krijući to toliko da mu nije znala ljevica, šta mu je dijelila desnica, te čovjek koji je, kada se Allaha sjećao, nasamo plakao.”

فَقَالَ وَاللَّهِ مَا إِلَيْكَ أَرَدْتُ فَخَاصَمْتُهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ لَكَ مَا نَوَيْتَ يَا يَزِيدُ وَلَكَ مَا أَخَذْتَ يَا مَعْنُ .

بَابُ الصَّدَقَةِ بِالْيَمِينِ

١٤٢٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي حُبَيْبُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابُّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَبَا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ .

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- izjava općeg sadržaja punovažna je za izvršenje jednog općeg posla. Jezid je, u konkretnom slučaju, rekao čovjeku da zlatnike podijeli, onima kojima je potrebno, na ime milostinje. Kasnije je došao njegov sin, izložio tom čovjeku svoje potrebe i on mu ih je dragovoljno podario kao milostinju, ne znajući da je to sin Jezidov,
- očeva imovina dospjela u ruke sina na ime milostinje, jeste vlasništvo sina.

Jednoglasno je mišljenje pravnika da zekat i sadakatul-fitr nije punovažan, ako ga uzme dijete od svojih roditelja i treba ga ponovo dati Šerijatom predviđenim.

Šafija dozvoljava da rođeno dijete uzme zekat od svoga roditelja, samo ako ono ima dugova ili je zauzeto ratovanjem.

Rodbini, izvan silazne i uzlazne loze posebnog kućanstva, može se dati farz-dijeljenje. Ovo je stav Ibni-Abbasa, Ata'a Dahhaka, Tavusa i Mudžahida. U “Musnedu” Darimi navodi se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najvrednija milostinja je ona što se ustupi svojoj rodbini, koja živi u odvojenom kućanstvu, a za njeno izdržavanje, dobrotvor nije obavezan.” Ešheb, Hasan Basri i Tavus smatraju da rođacima ne treba davati zekat. Ibni-Muvez prenio je verziju da je Malik smatrao mekruhom davati zekat rodbini, pa makar to bili i dalji rođaci, koje dobrotvor nije obavezan izdržavati;

- dijeljenje milostinje dobrotvor može povjeriti kome hoće ispred sebe, naročito ako želi da bude anonimn,

- dobrotvor ima Božiju nagradu prema svojoj namjeri, došla njegova milostinja u ruke osobe koja na nju ima pravo, ili ne došla.

1424. PRIČAO NAM JE Ali b. Dža'd, kome je saopćio Šu'be od Ma'beda b. Halida, a on čuo Harisa b. Vehb-Huza'ija, radijallahu anhu, kako kaže:

“Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: ‘Dijelite milostinju, jer će vam doći vrijeme, kad će čovjek nositi svoju milostinju čovjeku, a on će mu reći: Da si mi je donio jučer, ja bih ti je primio, a danas za njom nemam potrebe.’”

NAREĐIVANJE SLUZI DA PODIJELI MILOSTINJU I NEDIJELJENJE MILOSTINJE LIČNO

Ebu-Musa je, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “I sluga je (u tom slučaju) jedan od dobročinitelja.”

1425. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebi-Šejbe, rekavši da mu je prenio Džerir od Mensura, on od Šekika, ovaj od Mesruka, a on od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: ‘Kada supruga podijeli milostinju od hrane iz svoje kuće umjereno (bez poremećaja ishrane svojih ukućana), ona će imati nagradu što ju je podijelila, njen muž će imati nagradu, zato što je to zaradio, a i čuvar isto tako, i niko od njih neće ništa umanjiti nagradu drugom.’”²

١٤٢٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْجَعْدِ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي مَعْبُدُ بْنُ خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ حَارِثَةَ بْنَ وَهْبٍ الْخُزَاعِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ تَصَدَّقُوا فَسَيَأْتِي عَلَيْكُمْ زَمَانٌ يَمْشِي الرَّجُلُ بِصَدَقَتِهِ فَيَقُولُ الرَّجُلُ لَوْ جِئْتُ بِهَا بِالْأَمْسِ لَقَبِلْتُهَا مِنْكَ فَأَمَّا الْيَوْمَ فَلَا حَاجَةَ لِي فِيهَا .

بَابُ مَنْ أَمَرَ خَادِمَهُ بِالصَّدَقَةِ وَلَمْ يُنَاولِ بِنَفْسِهِ

وَقَالَ أَبُو مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ هُوَ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ .

١٤٢٥. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا بِمَا أَنْفَقَتْ وَلِزَوْجِهَا أَجْرُهُ بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَا يَنْقُصُ بَعْضُهُمْ أَجْرَ بَعْضٍ شَيْئًا .

2 Nagrade osobama u spomenutom hadisu bit će u skladu s njihovim doprinosima i uloženim trudom u činjenju spomenute milostinje.

Iz hadisa se zaključuje:

- žena ima pravo da dijeli uobičajenu milostinju iz zajedničkog kućanstva svoga muža,
- žena može iz kuće svoga muža podijeliti i bez zapovijedi muža.

Ebu-Hurejre je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Supruga ne treba postiti nafilu, dok joj je muž kod kuće, a ni primati na sijelo druge žene, kada je on u kući, osim ako to on dozvoli. Za milostinju koju supruga podijeli bez muževe zapovijedi, polovica Božije nagrade za to pripada mužu”,

- supruga može samostalno, na ime milostinje i bez muževe naredbe dijeliti iz kuće lahko pokvarljivu hranu kao kruh, voće i ono što je uobičajeno.

SADAKU DAJU SAMO IMUĆNI KO DA MATERIJALNU SADAKU, A NJEMU JE ISTA POTREBNA, ILI JE POTREBNA NJEGOVI UKUĆANIMA ILI ON IMA DUGA, PA ISPLATA DUGA JE PREČA OD DAVANJA MILOSTINJE, OSLOBAĐANJA ROBA I(LI) DAVANJA POKLONA. TAKVA MU JE SADAKA ODBIJENA (KOD ALLAHA), JER SE NE SMIJU UPROPAŠTAVATI IMECI LJUDI.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Ko uzme imovinu drugog, namjeravajući je uništiti, Allah će uništiti njega, izuzev, ako je on poznat po strpljivosti, pa daje prioritet drugom, premda i njemu samom treba, kao što je bio postupak Ebu-Bekra, kada je dao, na ime materijalne žrtve, cijeli svoj imetak, i kao što su Medinelije davale prednost muhadžirima iz Mekke.”¹

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je upropaštavanje imovine, i čovjek nema pravo da, radi materijalne žrtve, uništava imetke ljudi. Ka'b (b. Malik), radijallahu anhu, kaže:

بَابُ لَا صَدَقَةَ إِلَّا عَنِ ظَهْرٍ غَنَى وَمَنْ تَصَدَّقَ وَهُوَ مُحْتَاجٌ أَوْ أَهْلُهُ مُحْتَاجٌ أَوْ عَلَيْهِ دَيْنٌ فَالذِّينَ أَحَقُّ أَنْ يُقْضَى مِنْ الصَّدَقَةِ وَالْعَتَقِ وَالْهَبَةِ وَهُوَ رَدُّ عَلَيْهِ لَيْسَ لَهُ أَنْ يُتْلَفَ أَمْوَالُ النَّاسِ

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَعْرُوفًا بِالصَّبْرِ فَيُؤْتَرَ عَلَى نَفْسِهِ وَلَوْ كَانَ بِهِ خَصَاصَةٌ كَفَعَلَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ تَصَدَّقَ بِمَالِهِ وَكَذَلِكَ آثَرَ الْأَنْصَارُ الْمُهَاجِرِينَ وَنَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ إِضَاعَةِ الْمَالِ فَلَيْسَ لَهُ أَنْ يُضَيِّعَ أَمْوَالَ النَّاسِ بَعْلَةَ الصَّدَقَةِ وَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ

¹ Ebu-Bekr je bio bogat, strpljiv, čvrst u vjeri i poznat po svojoj fizičkoj sposobnosti, pa je mogao i dalje skromno izdržavati svoju porodicu.

Ebu-Davud i Tirmizi u svojim “Sunenima” i Hakim u svom “Mustedreku” navode da je Zejd b. Esleme rekao:

“Čuo sam h. Omera gdje kaže: ‘Allahov Poslanik nam je naredio da dijelimo svoj imetak u dobrotvorne svrhe. Kod mene se tada zadesilo dosta imetka i ja rekoh: Danas ću preteći Ebu-Bekra. Potom sam odnio Vjerovjesniku polovicu svoje imovine. Utom je došao Ebu-Bekr i poklonio Vjerovjesniku sav svoj imetak.’

‘Ebu-Bekre, šta si ostavio svojoj porodici?’ – upitao ga je Pejgamber.

‘Ostavio sam joj Allaha i Njegovog Poslanika’ – odgovorio je on.”

Taberi i drugi pisci ističu da najveći broj učenjaka kaže: “Čovjeku je dozvoljeno da cijeli svoj imetak podijeli u dobrotvorne svrhe, samo dok je tjelesno i umno zdrav, bez duga i da je na oskudici strpljiv i da nema svoje porodice, ili da je ima, ali je i ona u oskudici strpljiva i skromnog života. U protivnom, pokušeno je žrtvovati cijelu imovinu na ime doprinosa.”

Hattabi je rekao: “Najvredniji je onaj doprinos, koji čovjek izdvoji i dadne iz svoje imovine, ostavivši svojoj porodici i ukućanima količinu dovoljnu za svakodnevnu njihovu opskrbu.”

Neki učenjaci opet smatraju da čovjek, pod gornjim uvjetima, može na ime doprinosa podijeliti jednu trećinu svoje imovine, a Evza'i i Mekhul dozvoljavaju dvije trećine imovine.

Izbjegli muslimani iz Mekke došli su u Medinu praznih ruku i bez ikakve imovine, pa su ih Medinelije primile kao rođenu braću i sa njima svoju ranije stečenu imovinu podijelili, a jedan je od njih, Abdur-Rahmanu b. Avf, rekao: “Pustit ću jednu od svojih supruga, da se ti njom oženiš i tako osnuješ svoj dom.”

“Rekao sam: ‘Allahov Poslaniče, na ime mog potpunog pokajanja (što sam izostao sa bitke na Tebuku), hoću da učinim svoj imetak sadakom (koja će dospjeti) Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem’

‘Zadrži jedan dio svoje imovine sebi, jer to ti je bolje’ – odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

‘Ja ću zadržati svoj dio koji imam u Hajberu’ - rekao sam.”

1426. PRIČAONAM JE Abdan (Abdullah b. Usman), njemu prenio Abdullah (b. Mubarek) od Junusa, on od Zuhrija, kome je saopćio Seid b. Musejjeb od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Najbolja sadaka je ona koja se daje iz bogatstva, i počni (s dijeljenjem) od onog koga izdržavaš!”

1427. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, rekavši da mu je prenio Vuhejb od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Hakima b. Hizama, radijallahu anhu, koji prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Gornja ruka (ruka koja dijeli) je bolja od donje ruke (ruke koja prima sadaku). Počni (davanje) sa onim koga izdržavaš!

Najbolja sadaka je iz bogatstva. Ko želi skromnost i poštenje, Allah će ga učiniti skromnim, a ko se sustegne (oduzimanja sadake), Allah će ga obogatiti (riješiti njegovu potrebu).”

1428. Ovaj hadis prenesen je još od Vuhejba, koji kaže da ga je njemu prenio Hišam od svoga oca, a on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu.²

إِنَّ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلَعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ ﷺ قَالَ أُمْسِكْ عَلَيْكَ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ قُلْتُ فَإِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِحَيْبَرَ .

١٤٢٦. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ عَنْ يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرٍ غَنَى وَابْدَأَ بِمَنْ تَعُولُ .

١٤٢٧. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى وَابْدَأَ بِمَنْ تَعُولُ وَخَيْرُ الصَّدَقَةِ عَنْ ظَهْرٍ غَنَى وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعَفِّهِ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَغْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ .

١٤٢٨. وَعَنْ وَهَيْبٍ قَالَ أَخْبَرَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ بِهَذَا .

2 Nesai u svom “Sunenu” preko Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Dijelite materijalne žrtve!”

“Allahov Poslaniče”, upitao je neki čovjek, “ja imam jedan zlatnik?”

1429. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad b. Jezid od Ejžuba, on od Nafija, a ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, koji je rekao: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a u drugom senedu, pričao nam je Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio na minberu, zaista, spomenuo dijeljenje milostinje, ustezanje od uzimanja milostinje i od prošnje rekavši: ‘Gornja ruka je bolja od donje ruke. Gornja ruka je ona koja dijeli, a donja je ona koja traži (prosi).’”¹

PRIGOVARANJE ČOVJEKA ZA ONO ŠTO PODIJELI

Na osnovu Allahovih riječi: “Oni koji dijele svoje imetke na Allahovom putu, a potom ono što su podijelili, ne poprate prigovorom i uznemiravanjem...” (ajet u cijelosti)!²

١٤٢٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ قَالَ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ ح وَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَذَكَرَ الصَّدَقَةَ وَالتَّعَفُّفَ وَالْمَسْأَلَةَ الْيَدِ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى فَالْيَدُ الْعُلْيَا هِيَ الْمُنْفِقَةُ وَالسُّفْلَى هِيَ السَّائِلَةُ .

بَابُ الْمَنَانِ بِمَا أُعْطِيَ

لِقَوْلِهِ (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ لَا يُتْبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى) الْآيَةَ .

“Udijeli ga sebi!” – rekao mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

“Imam još jedan?” – rekao je isti čovjek

“Udijeli ga svojoj supruzi!” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

“Imam još jedan?” – dodao je čovjek.

“Udijeli ga svome djetetu!” – kazao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

“A imam još jedan?” – reče ovaj.

“Ustupi ga svome sluzi!” – odgovori Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

“Pa ja imam još jedan?” – dodade opet ovaj.

“Ti dobro vidiš i znaš kome on treba” – reče mu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

Ebu-Davud i Hakim isti dijalog donijeli su u svojim “Sahihima”, samo je u njihovim tekstovima, u nizanju davanja milostinje, dijete spomenuto prije supruge.

Čovjek je po Šerijatu dužan izdržavati, pored svoje supruge, još svoje iznemogle roditelje, neopskrbljenu braću i sestre, pa i njihovo maloljetno i neopskrbljeno potomstvo.

- 1 Vjerovjesnik je bodrio bogate muslimane na obilno dijeljenje imetka, siromašne na ustezanje od prosjačenja i na što skromnije življenje od vlastitog rada.

Iz hadisa se zaključuje:

- osuda prosjačenja. Prositi, kažu pravnici, haram je osobi koja ima osiguranu hranu za jedan dan,
- bogat, darežljiv musliman bolji je i korisniji za zajednicu od siromaha,
- imam sa minbera treba govoriti o aktuelnim temama, korisnim za pojedinca i za zajednicu,
- podsticati i na dijeljenje imetka treba imam činiti, kada mu se god za to ukaže prilika.

- 2 Prijevod cijelog, gore navedenog, 262. ajeta, poglavlja “El-Bekare” glasi: “Oni koji svoj imetak dijele u dobrotvorne svrhe i ono što su podijelili ne poprate prigovaranjem niti uznemiravanjem, imat će nagradu kod svoga Gospodara.”

O ONOME KOJI JE VOLIO PODIJELITI SADAKU ISTI DAN

1430. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, prenoseći od Umera b. Seida, on od Ibni-Ebi-Mulejke, kome je Ukbe b. Haris, radijallahu anhu, kazao:

“Klanjao nam je ikindiju Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, a potom žurno otišao i ušao u svoj stan. Ne ostavši dugo, izašao je. Ja sam to primijetio, ili mu je to rečeno (od prisutnih), a on odgovorio: ‘Ostavio sam u kući, na ime sadake, jedan komadić neobrađenog zlata. Neprijatno mi je da ga preko noći kod sebe zadržim, pa sam ga podijelio (onima kojima treba).’”

PODSTICANJE NA DAVANJE SADAKE I ZAUZIMANJE U TOME

1431. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Šu‘be, kome je prenio Adijj od Seida b. Džubejra, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je na Bajram (na musalu) i klanjao dva rekata. Prije i poslije toga nije ništa klanjao. Potom je otišao sa Bilalom ženama i održao im predavanje, naredivši im da dadnu materijalne žrtve. Tada je svaka žena bacala (na sergiju) svoju narukvicu i viticu.”

بَابُ مَنْ أَحَبَّ تَعْجِيلَ الصَّدَقَةِ مِنْ يَوْمِهَا

١٤٣٠. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ ابْنِ أَبِي مُلَيْكَةَ أَنَّ عُقْبَةَ بْنَ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ الْعَصْرَ فَأَسْرَعَ ثُمَّ دَخَلَ الْبَيْتَ فَلَمْ يَلْبَثْ أَنْ خَرَجَ فَقُلْتُ أَوْ قِيلَ لَهُ فَقَالَ كُنْتُ خَلَفْتُ فِي الْبَيْتِ تَبْرًا مِنَ الصَّدَقَةِ فَكَرِهْتُ أَنْ أَبِيتَهُ فَقَسَمْتُهِ .

بَابُ التَّخْرِيطِ عَلَى الصَّدَقَةِ وَالشَّفَاعَةِ فِيهَا

١٤٣١. حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَدِيُّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ عِيدِ فَصَلَّى رَكَعَتَيْنِ لَمْ يُصَلِّ قَبْلُ وَلَا بَعْدُ ثُمَّ مَالَ عَلَى النِّسَاءِ وَمَعَهُ بِلَالٌ فَوَعَظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي الْقُلُبَّ وَالْخُرُصَ .

1432. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, njemu prenio Abdul-Vahid od Ebi-Burejda b. Abdullaha b. Ebi-Burde koji kaže da mu je prenio Ebu-Burde b. Ebi-Musa od svoga oca, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi mu došao prosjak ili se od njega što zatražilo, rekao bi: ‘Ispomažite se i zauzimajte se (učestvujte u dobru poslu), pa ćete biti nagrađeni, a Allah preko usta Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, odlučuje onako kako to On hoće.’”¹

1433. PRIČAO NAM JE Sadeka b. Fadl kome je prenio Abde od Hišama, on od Fatime, a ova od Esme, radijallahu anha, koja je rekla:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mi je: ‘Ne steži uzicu (na vreći), pa da se i ona tebi stegne!’”

PRIČAO NAM JE Osman b. Ebi-Šejbe, prenoseći od Abde da je rekao:

“Ne nabrajaj (svoja dobročinstva), pa da i tebi Allah izbroji Svoja (ograniči)!”²

١٤٣٢. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ حَدَّثَنَا أَبُو بُرْدَةَ بْنُ أَبِي مُوسَى عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا جَاءَهُ السَّائِلُ أَوْ طَلَبَتْ إِلَيْهِ حَاجَةٌ قَالَ اشْفَعُوا تُؤْجَرُوا وَيَقْضِيَ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ ﷺ مَا شَاءَ .

١٤٣٣. حَدَّثَنَا صَدَقَةُ بْنُ الْفَضْلِ أَخْبَرَنَا عَبْدَةُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ فَاطِمَةَ عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ لَا تُوكِي فَيُوكِي عَلَيْكَ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ عَنْ عَبْدَةَ وَقَالَ لَا تُحْصِي فَيُحْصِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ .

1 U 25. ajetu poglavlja “En-Nisa” stoji: “Ko kome pomogne u činjenju dobra, imat će i on udjela u tom dobru, a ko koga pomogne u činjenju zla, imat će i on udio u njemu (u kazni). Allah Svojoj moći sve podvrgava.”

2 Pomoći drugom u nevolji, zauzeti se za siromaha i za opravdani zahtjev obeshrabljenog jesu islamske odlike. Onom kome je potrebno, treba pomoći, zauzeti se za njega i time će se steći Božija nagrada, pa makar se u tom ne uspjelo u cijelosti, ili nikako.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Allah je u pomoći Svome robu, dok je god on u pomoći drugom.”

Za eventualni neuspjeh u zauzimanju ili pomanjkanju uvidavnosti drugih, ne treba se ljutiti i klonuti u radu.

Dijeljenje imovine povećava imovinu darežljivoj osobi, povećava broj prijatelja i ugled među svijetom.

Sva su dobra Božija i dijeljenje od imetka ne treba isticati i nabrajati, jer bi to moglo imati posljedicu da ih i nema. Allah izbroji i time ograniči davanje Svojih dobara.

O DIJELJENJU ONOLIKO, KOLIKO SE U MOGUĆNOSTI

1434. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, prenoseći od Ibni-Džurejdža, a u drugom senedu, pričao mi je Muhammed b. Abdur-Rahman, prenoseći od Hadždžadža b. Muhammeda, on od Ibni-Džurejdža koji je izjavio:

“Obavijestio me Ibni-Ebi-Mulejke, prenoseći od Abbada b. Abdullaha b. Zubejra, on prenio od Esme bint Ebi-Bekr, radijallahu anha, da je ona došla Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji joj je rekao:

‘Ne zadržavaj imovinu u posudi (da je ne dijeliš), pa da je i Allah zadrži od tebe! Dijeli onoliko, koliko si u mogućnosti!’”

DIJELJENJE JE ISKUP ZA GRIJEHE

1435. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Džerir od A‘meša, on od Ebu-Vaila, ovaj od Huzejfe, radijallahu anhu, koji je rekao: “Omer, radijallahu anhu, upitao je: ‘Ko je od vas zapamtio izjavu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o iskušenju (smutnji)?’

‘Ja sam je zapamtio onako kako ju je on rekao’ – odgovorio je Huzejfe.

‘Tebi to i doliči’ – rekao je Omer.

‘Pa kako je on to rekao?’

‘Iskušenje (griješanje) čovjeka može biti sa njegovom porodicom, sa njegovim djetetom i sa njegovim komšijom. To iskušenje pokriva uredno klanjanje namaza, dijeljenje od imetka i činjenje dobra.’”

Sulejman (A‘meš) je još rekao: “Ebu-Vail je govorio: ‘...klanjanje namaza, dijeljenje od imetka i naređivanje onog što je dobro, a zabranjivanje što je zlo.’ ‘Nije to ono što ja namjeravam’ – rekao je Omer. ‘Ja mislim na iskušenje (nered) što će se zavaljati

بَابُ الصَّدَقَةِ فِيمَا اسْتَطَاعَ

١٤٣٤. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ ح
و حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ عَنْ حَجَّاجِ
ابْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي
مُلَيْكَةَ عَنْ عَبَادِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ أَخْبَرَهُ عَنْ
أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهَا جَاءَتْ
إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَا تُوعِي فَيُوعِيَ اللَّهُ عَلَيْكَ
أَرْضَ خِي مَا اسْتَطَعْتَ .

بَابُ الصَّدَقَةِ تُكَفِّرُ الْخَطِيئَةَ

١٤٣٥. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ
عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ
عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَيْكُمْ يَحْفَظُ حَدِيثَ رَسُولِ
اللَّهِ ﷺ عَنِ الْفِتْنَةِ قَالَ قُلْتُ أَنَا أَحْفَظُهُ كَمَا قَالَ
قَالَ إِنَّكَ عَلَيْهِ لَجَرِيءٌ فَكَيْفَ قَالَ قُلْتُ فِتْنَةُ
الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ وَجَارِهِ تُكْفِّرُهَا الصَّلَاةُ
وَالصَّدَقَةُ وَالْمَعْرُوفُ قَالَ سَلِيمَانُ قَدْ كَانَ يَقُولُ
الصَّلَاةُ وَالصَّدَقَةُ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ
عَنِ الْمُنْكَرِ قَالَ لَيْسَ هَذِهِ أَرِيدُ وَلَكِنِّي أَرِيدُ الَّتِي
تَمُوجُ كَمَوْجِ الْبَحْرِ قَالَ قُلْتُ لَيْسَ عَلَيْكَ بِهَا يَا
أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بَأْسٌ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ قَالَ

poput morskog vala.’

‘Vladaru pravovjernih’, rekao sam, ‘u tom neredu, nema za tebe nikakve štete. Između tebe i njega su vrata zaključana.’

‘Da li će se ta vrata razbiti ili (normalno) otvoriti?’ – upitao je Omer.

‘Ne, nego će biti razbijena’, rekao sam mu, kaže Huzejfe.

‘I kad budu razbijena, neće se više nikada ni zatvoriti?’ – upitao je Omer.

‘Da’ – odgovorio sam, kaže Huzejfe.

‘Plašili smo se’, kaže Ebu-Vail, ‘da pitamo Huzejfu koja su to vrata, pa smo rekli Mesruku: Pitaj ga ti!’

‘On ga je’, kaže Ebu-Vail, ‘upitao’, a on reče:

‘Omer, radijallahu anhu’

‘Pa je li Omer znao šta ti namjeravaš?’

‘Da, znao je’, odgovorio je on, ‘kao što se zna da ispred jutra ima noć, a to je što sam mu o tome ispričao govor bez greške.’”

O ONOM KO JE DIJELIO DOK JE BIO U IDOLOPOKLONSTVU, A ZATIM PRIMIO ISLAM

1436. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam, kome je prenio Ma‘mer od Zuhrija, on od Urve, ovaj od Hakima b. Hizama, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslaniče”, rekao sam, “šta misliš, poslovi koje sam učinio iz pobožnosti u predislamsko doba: dijeljenje od imetka, oslobađanje robova i obilaženje rodbine, da li mi za njih ima nagrada (na Sudnjem danu)?”

“Primio si islam, a ostalo je ono što si uradio od dobra” – odgovorio je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem¹

فَيَكْسِرُ الْبَابَ أَوْ يَفْتَحُ قَالَ قُلْتُ لَا بَلْ يُكْسَرُ قَالَ
فَإِنَّهُ إِذَا كُسِرَ لَمْ يُغْلَقْ أَبَدًا قَالَ قُلْتُ أَجَلُ فَهَبْنَا أَنْ
نَسْأَلَهُ مِنَ الْبَابِ فَقُلْنَا لِمَسْرُوقٍ سَلُهُ قَالَ فَسَأَلَهُ
فَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قُلْنَا فَعَلِمَ عُمَرُ مَنْ
تَعْنِي قَالَ نَعَمْ كَمَا أَنَّ دُونَ غَدٍ لَيْلَةٌ وَذَلِكَ أَنِّي
حَدَّثْتُهُ حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَعْلَى .

بَابُ مَنْ تَصَدَّقَ فِي الشِّرْكِ ثُمَّ أَسْلَمَ

١٤٣٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا هِشَامٌ
حَدَّثَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ حَكِيمِ
ابْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ
أَرَأَيْتَ أَشْيَاءَ كُنْتُ أَتَحَنُّ بِهَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ مِنْ
صَدَقَةٍ أَوْ عَتَاqَةٍ وَصِلَةٍ رَحِمَ فَهَلْ فِيهَا مِنْ أَجْرٍ
فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَسَلِمْتَ عَلَى مَا سَلَفَ مِنْ خَيْرٍ .

¹ Dobra djela nevjernika su kod Allaha primljena, ukoliko on, makar pri koncu svoga života, primi islam. U protivnom, ta djela ostaju bez nagrade, kako je to u Kur'anu rečeno: “Ko ne vjeruje Allaha i Njegova Poslanika, njegova su djela propala.”

O NAGRADI SLUZI, KADA ON PODIJELI PO
NAREĐENJU SVOGA GOSPODARA,
NE OŠTETIVŠI MU IMOVINU²

1437. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu prenio Džerir od A'meša, on od Ebu-Vaila, ovaj od Mesruka, a on, opet, od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:

‘Kada žena podijeli od hrane svoga muža, ne oštativši time imovinu, ona ima za to svoju nagradu, njen muž ima nagradu zato što je privredio (zaradio), a sluga isto tako (što je čuvao).’”

1438. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ala, rekavši da je njemu prenio Ebu-Usame od Burejda b. Abdullaha, on od Ebu-Burejde, ovaj od Ebu-Musaa, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao:

“Blagajnik (čuvar) musliman, povjerljiv, koji izvrši zapovijed, a često bi rekao, koji podijeli ono što mu je naređeno u cijelosti, čime je i on sam zadovoljan, i ustupi materijalnu žrtvu onome kome je ona bila i naređena, on je jedan od dobročinitelja.”

بَابُ أَجْرِ الْخَادِمِ إِذَا تَصَدَّقَ
بِأَمْرِ صَاحِبِهِ غَيْرِ مُفْسِدٍ

١٤٣٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا تَصَدَّقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ طَعَامِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا وَلِزَوْجِهَا بِمَا كَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ.

١٤٣٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلَاءِ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ الْخَازِنُ الْمُسْلِمُ الْأَمِينُ الَّذِي يُنْفِذُ وَرَبًّا قَالَ يُعْطَى مَا أَمَرَهُ بِكَامِلًا مُوَفَّرًا طَيِّبًا بِهِ نَفْسُهُ فَيَدْفَعُهُ إِلَى الَّذِي أَمَرَ لَهُ بِهِ أَحَدُ الْمُتَصَدِّقِينَ.

Neki teolozi kažu: “Idolopokloniku, koji primi islam, računaju se i kod Allaha primaju sva ranije učinjena dobra djela, a loša brišu i opraštaju. Dobra djela uvažavaju se, jer ih je on i činio iz pobožnosti i vjerskih pobuda, pa makar ona bila nastrana.”

Preneseno je da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sljedbenici ranije objave, koji prime islam, imat će dvostruku nagradu na Sudnjem danu: nagradu što su vjerovali i slijedili svoga ranijeg vjerovjesnika i nagradu što su vjerovali u Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem.”

Kurtubi je rekao: “Islamiziran čovjek radom dobrih djela briše grijehe svojih ružnih djela koja je ranije učinio, a dobra mu ostaju za nagradu na Sudnjem danu.”

- 2 Sluzi nije dozvoljeno davati materijalnu žrtvu iz imovine svoga gospodara, bez njegove naredbe ili prethodnog odobrenja.

**NAGRADA ŽENI KOJA PODIJELI OD
IMETKA ILI NAHRANI GLADNOG
IZ KUĆE (IMOVINE) SVOGA MUŽA,
NE OŠTETIVŠI TIME IMOVINU**

1439. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, kome su prenijeli Mensur i A'meš od Ebu-Vaila, on od Mesruka, ovaj od Aiše, radijallahu anha, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, slično ovome (iz naslova) misleći na njegove riječi: "Kada supruga podijeli iz kuće (imetka) svoga muža..."

1440. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs, njemu pričao njegov otac, kome je prenio A'meš od Šekika, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je izjavila:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Kada supruga iz kuće svoga muža nahrani gladnog, ne oštetivši mu time imovinu, ona ima za to nagradu, muž, također, a i čuvar; muž ima zato što je to zaradio, a supruga što je podijelila.'"

1441. PRIČAO NAM JE Jahja b. Jahja, kome je prenio Džerir od Mensura, on od Šekika, ovaj od Mesruka, Mesruk od Aiše, radijallahu anha, a ona od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je rekao: "Kada supruga podijeli dio živežnih namirnica iz svoje (i muževe) kuće, ne oštetivši time imovinu, ima za to nagradu, muž zato što je to zaradio, a isto tako i čuvar (što je to čuvao)."

**بَابُ أَجْرِ الْمَرْأَةِ إِذَا تَصَدَّقَتْ أَوْ أَطْعَمَتْ
مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ**

١٤٣٩. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ
وَالْأَعْمَشُ عَنْ أَبِي وَائِلٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ تَعْنِي إِذَا تَصَدَّقَتْ
الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا

١٤٤٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا
الْأَعْمَشُ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَطْعَمَتْ
الْمَرْأَةُ مِنْ بَيْتِ زَوْجِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ كَانَ لَهَا أَجْرُهَا
وَلَهُ مِثْلُهُ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ لَهُ بِمَا اكْتَسَبَ
وَلَهَا بِمَا أَنْفَقَتْ .

١٤٤١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ عَنْ
مَنْصُورٍ عَنْ شَقِيقٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ إِذَا أَنْفَقَتِ الْمَرْأَةُ مِنْ
طَعَامِ بَيْتِهَا غَيْرَ مُفْسِدَةٍ فَلَهَا أَجْرُهَا وَلِلزَّوْجِ بِمَا
اِكْتَسَبَ وَلِلْخَازِنِ مِثْلُ ذَلِكَ .

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “PA
ONOME, KOJI DIJELI (SVOJ IMETAK
U DOBROTVORNE SVRHE) I ČUVA SE
(IDOLOPOKLONSTVA), VJERUJE U ONO
ŠTO JE NAJLJEPŠE (U ALLAHA), OLAKŠAT
ĆEMO PUT SREĆI (DŽENNETU). A ONOME,
KOJI ŠKRTARI, SMATRA SE NEOVISNIM (OD
ALLAHA) I NAJLJEPŠU RIJEČ (ALLAHA) NE
VJERUJE, OLAKŠAT ĆEMO PUT TEGOBI.

‘Allahu moj! Allahu, onome, koji svoj imetak
dijeli onima koji nemaju, podaj nadoknadu.’”¹

1442. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu njegov otac
od Sulejmana, on od Mu‘avije b. Ebi-Muzerrida,
ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
“Nema nijednog dana u kome ljudi osvanu, a da im
ne siđu dva meleka; jedan od njih uzvikuje: ‘Allahu
moj! Ko god je podijelio siromašnom, podaj mu
naknadu’; drugi opet govori; ‘Allahu moj! Ko
čuva imovinu toliko da mu je žao podijeliti, podaj
mu propast!’”

يَا بَقُولِ اللّٰهَ تَعَالٰى (فَاَمَّا مَنْ اَعْطٰى وَاتَّقٰى
وَصَدَّقَ بِالْحُسْنٰى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرٰى
وَاَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنٰى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنٰى
فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرٰى)

اللّٰهُمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا مَّالًا خَلْفًا .

١٤٤٢ . حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ
سُلَيْمَانَ عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي مُرَرِّدٍ عَنْ أَبِي الْحُبَابِ
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ
مَا مِنْ يَوْمٍ يُضْبِحُ الْعِبَادُ فِيهِ إِلَّا مَلَكَانِ يَنْزِلَانِ
فَيَقُولُ أَحَدُهُمَا لِلَّهِمَّ اَعْطِ مُنْفِقًا خَلْفًا وَيَقُولُ
الْآخَرُ لِلَّهِمَّ اَعْطِ مُسْكًا تَلَفًا .

1. Potpuni prijevod 5-21. ajeta, poglavlja “El-Lejl” glasi: “Pa onome, koji daje (u dobrotvorne svrhe) i čuva se (idolopoklonstva), vjeruje u ono što je najljepše (Allaha), olakšat ćemo put sreći. A onom, koji škrtari, smatra da nije ovisan o Allahu i najljepšu riječ (Objavu) ne vjeruje, Mi ćemo olakšati put tegobi. Neće mu pomoći njegov imetak kada se strovali (u Džehennem). Nama pripada ukazivanje pravog puta. Zaista, Nama pripada i zadnji i prvi život. Ja sam vas opomenuo plamtećom vatrom (Džehennemom). U nju neće unići, nego samo onaj najnesretniji koji je poricao istinu i od nje glavu zakrenuo. Od nje će biti udaljen onaj koji se boji Allaha, koji od svog imetka dijeli i time čisti sebe i svoj imetak. Ovakav čovjek ne iščekuje nikakvu nagradu ni od koga, nego želi biti samo zadovoljan (Božijom nagradom).”

PRIMJER ŠKRTICE I DOBROTVORA

1443. PRIČAO NAM JE Musa, kome je prenio Vuhejb od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji kaže:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Škrtac i dobrotvor su kao dva čovjeka na kojima su dva pancira (željezna ogrtača).’”

A u drugom senedu, pričao nam je Ebu-Jeman, rekavši da mu je prenio Šu‘ajb od Ebi-Zinada, da je Abdur-Rahman čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, a on Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: “Škrtac i dobrotvor slični su dvojici ljudi na kojima su dva željezna pancira od njihovih prsa do ključnih kostiju (do vrata). Dobrotvor neće nikada ništa podijeliti, a da mu se ogrtač ne produži i proširi na njemu, toliko da mu konačno pokrije i njegove jagodice (na ručnim prstima) i briše mu trag stopa (po zemlji). Što se tiče škrte osobe, ona neće htjeti ne podijeliti ništa, a da joj se svaka karika ogrtača ne priljepi na svom mjestu na tijelu, pa će nastojati da ga proširi, ali se on neće proširiti.”

U drugom senedu, Ibni-Tavusa slijedi Hasan b. Muslim, prenoseći od Tavusa: “...u dva pancira...”

1444. Hanzala je prenio od Tavusa: “...na kojima su dva pokrivača...”

Lejs je izjavio: “Meni je prenio Dža‘fer od Ibni-Hurmuza, koji je kazao: ‘Čuo sam Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, kako prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: ‘...na kojima su dva pokrivača...’”¹

بَابُ مَثَلِ الْمُتَصَدِّقِ وَالْبَخِيلِ

١٤٤٣. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُتَصَدِّقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ وَحَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مَثَلُ الْبَخِيلِ وَالْمُنْفِقِ كَمَثَلِ رَجُلَيْنِ عَلَيْهِمَا جُبَّتَانِ مِنْ حَدِيدٍ مِنْ ثَدْيَيْهِمَا إِلَى تَرَاقِيهِمَا فَأَمَّا الْمُنْفِقُ فَلَا يُنْفِقُ إِلَّا سَبَعَتْ أَوْ فَرَّتْ عَلَى جِلْدِهِ حَتَّى تُخْفِيَ بَنَانَهُ وَتَعْفُو أَثَرَهُ وَأَمَّا الْبَخِيلُ فَلَا يُرِيدُ أَنْ يُنْفِقَ شَيْئًا إِلَّا لَزِقَتْ كُلُّ حَلْقَةٍ مَكَانَهَا فَهُوَ يُوسَّعُهَا وَلَا تَتَّسِعُ تَابِعُهُ الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ فِي الْجُبَّتَيْنِ .

١٤٤٤. وَقَالَ حَنْظَلَةُ عَنْ طَاوُسٍ جُبَّتَانِ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرٌ عَنْ ابْنِ هُرْمَزٍ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ جُبَّتَانِ .

¹ Hattabi, tumačeći gornji hadis, kaže da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, darežljivca usporedio sa čovjekom koji je navukao ogrtač – košulju tek na prsa i ključne kosti, a potom postepeno uvlačio ruke u rukave, skutove joj spuštao do zemlje i u njoj se osjećao siguran i sretan. Škrticu je usporedio sa čovjekom na čijim

ZEKAT OD POŠTENE ZARADE I TRGOVINE

Na osnovu riječi Uzvišenog: “Vjernici, dijelite od dobara koja ste pošteno privrijedili i od onoga što smo vam dali iz zemlje...”, do riječi: “Allah tome nije potreban i On je vrijedan hvale.”²

SVAKI MUSLIMAN DUŽAN JE DIJELITI OD IMETKA, A KO GA NEMA, ONDA NEKA RADI ONO ŠTO JE DOBRO

1445. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim, njemu Šu‘be prenio od Seida b. Ebi-Burde, on od svoga oca, on od djeda, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

بَابُ صَدَقَةِ الْكَسْبِ وَالتَّجَارَةِ

لِقَوْلِهِ تَعَالَى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ) إِلَى قَوْلِهِ (إِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ) .

بَابُ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ
فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ

١٤٤٥ . حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ

prsimu ima, također, ogrtač – košulja koja mu je stegla ruke uz vrat i karike ogrtača upijaju mu se u kožu. Takav trpi bolove u gornjem dijelu tijela, a u duši pati što mu donji dio tijela nije pancirom pokriven i osiguran od neprijatelja. Tako pati i škrtica koji se, silom prilika, nađe u sredini koja ga prisili na davanje kakvog dobrovoljnog priloga.

Darežljiv čovjek, umjesto pancira škrtosti, nosi na sebi pancir darežljivosti i što više dijeli, sve više postaje zadovoljniji, sretniji i bogatiji, a pancir sigurnosti pokriva mu svaki djelić njegova tijela.

Ibni-Bettal kaže: “Kad darežljivac podijeli milostinju, ona mu pokrije i izbriše njegove manje grijehe poput pancira, u koji čovjek postepeno uvlači ruke u rukave, a potom ga spušta niz tijelo do zemlje, čiji skutovi brišu trag njegovih stopala po zemlji, štiteći ga usput još od neprijatelja. Kod škrtice je slučaj obratan.”

Muhelleb kaže: “Smisao gornjeg hadisa je, da Allah, dželle šanuhu, darežljivoj osobi osigurava i olakšava život i na ovom i na budućem svijetu, a škrtici otežava, ograničava i često ga izlaže ruglu i sramoti, što ga peče u duši i šteti imovini.”

- Potpuni prijevod, gore djelimično navedenog 267. ajeta, poglavlja “El-Bekare” glasi: “Vjernici, dijelite zekat od dobara koja ste stekli i od onoga što smo vam dali iz zemlje. Ne odabirite ono što je slabije da biste ga podijelili, a i vi sami ne biste to uzeli, osim kada biste zažmirili. Znajte da je Allah tome nepotreban i hvale vrijedan.”

Allah je gornjim ajetom naredio dijeljenje zekata na zlato, srebro, novac i poljoprivredna dobra; na povrće, voće i stoku, ne odvajajući za dijeljenje ono što je slabo, pokvareno i što ga ne bismo ni mi sami uzeli za svoje potrebe.

Imam Ahmed u svom “Sunenu” navodi da je Abdullah b. Mes‘ud rekao:

“Vjerovjesnik je kazao:

‘Allah vam je dao naravi, kao što vam je dao i nafake (opskrbe). Allah daje ovozemna dobra i onom koga On voli i onom koga On ne voli, a vjeru daje samo onom koga voli.

Prema tome, kome je dao vjeru, On ga zaista voli. Kunem se Allahom, da čovjek neće biti pravi musliman, sve dok mu sree i jezik ne budu odani islamu, a neće biti pravi vjernik, sve dok mu njegov komšija ne bude pošteđen od njegova nasilja i uznemiravanja.

Milostinja se dijeli od pošteno stečene zarade. Allah ne briše loša djela lošim, nego briše loše dobrim. Ružno djelo ne pokriva se ružnim.”

Bera b. Azib kaže da je gore navedeni ajet objavljen u vezi s nekim Medinelijama, koji su u doba berbe palmi i vinograda, iznosili smežurane grozdove i vješali po užetu, svezanom između stupova u Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, džamiji, koje bi izbjeglice iz Mekke jele.

“Dijeljenjem od imetka zadužen je svaki musliman.”

“Allahov Vjerovjesniče, a onaj koji nema (sredstava)?” – upitali su ashabi.

“Radit će svojom rukom, pa koristiti sebi i podijeliti” – odgovorio je Vjerovjesnik.

“A ako ne nađe posla?” – priupitali su prisutni.

“Pomoći će osobno (u radu) onog kome je potrebno – tužnog, obespravljenog” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

“Ako takvog ne nađe?” – upitali su ponovo.

“Tada neka čini ono što je dobro, a čuva se zla i nevaljalštine, i to će mu biti jedna vrsta doprinosa.”¹

IZNOS KOJI SE DAJE NA IME ZEKATA I MILOSTINJE I O ONOM KOJI JE DAO CIJELU OVCU

1446. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Ebu-Šihab, od Halida Hazzaija, on od Hafse bint Sirin, ona od Umm-Atije, radijallahu anha, koja je izjavila:

“Poslana je (od Vjerovjesnika) Nusejbi, Medinelijki, jedna ovca, pa je ona dio od nje poslala Aiši, radijallahu anha, Vjerovjesnik je zatim upitao: ‘Ima li štogod kod vas (hrane)?’

‘Nema’, rekla sam, ‘osim onoga što je poslala Nusejba od one ovce’ (odgovorila je Aiša).

‘Daj to! Ona je već dospjela (ranije) na svoje mjesto’ – rekao je on.”²

عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ صَدَقَةٌ فَقَالُوا يَا نَبِيَّ اللَّهِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يَعْمَلُ بِيَدِهِ فَيَنْفَعُ نَفْسَهُ وَيَتَصَدَّقُ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ يُعِينُ ذَا الْحَاجَةِ الْمَلْهُوفَ قَالُوا فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَالَ فليَعْمَلْ بِالْمَعْرُوفِ وَلِيُمْسِكَ مِنَ الشَّرِّ فَإِنَّهَا لَهُ صَدَقَةٌ .

بَاب قَدْرُ كَمْ يُعْطَى مِنَ الزَّكَاةِ وَالصَّدَقَةِ وَمَنْ أُعْطِيَ شَاةً

١٤٤٦ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا أَبُو شَهَابٍ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ بُعِثَ إِلَى نُسَيْبَةَ الْأَنْصَارِيَّةِ بِشَاةٍ فَأَرْسَلَتْ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا مِنْهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقُلْتُ لَا إِلَّا مَا أَرْسَلَتْ بِهِ نُسَيْبَةُ مِنْ تِلْكَ الشَّاةِ فَقَالَ هَاتِ فَقَدْ بَلَغَتْ مَحَلَّهَا .

¹ Iz navedenog dijaloga zaključuje se:

- siromašnog treba, u ime Allaha, pomagati i moralno i materijalno prema vlastitoj mogućnosti. Rad i zalaganje siromaha i drugog je kao dijeljenje milostinje bogatog čovjeka;
- u hadisu su nabrojene mnoge naše socijalne obaveze prema siromašnim. Ako se one ne mogu sve dosljedno izvršavati, treba činiti one koje se mogu, a u najgorem slučaju može se čuvati zla i nevaljalština i time zaslužiti nagradu onoga koji dijeli imetak;
- rad i privređivanje je, ne samo islamska vrlina nego i dužnost, kako bismo mogli opskrbiti sebe, svoju porodicu i pomoći druge ljude kojima je pomoć neophodna.

² Zekat na stoku dijeli se prema utvrđenoj skali, i to uvijek u stoci, a obična milostinja može biti u većem ili manjem komadu mesa.

ZEKAT NA SREBRO

بَابُ زَكَاةِ الْوَرِقِ

1447. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik od Amra b. Jahja Mazini, on od svoga oca koji je rekao:

“Čuo sam Ebu-Seida Hudriju kada je rekao: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:

Nema zekata na deve ispod pet grla, nema zekata (na ovce) ispod pet ovaca, i nema zekata (na poljoprivredne dohotke) ispod pet veskova.”

PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab kome je prenio Jahja b. Seid od Amra, koji je čuo svoga oca gdje to prenosi od Ebu-Seida Hudrije, radijallahu anhu, koji je još rekao: “...To sam tako čuo od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”³

١٤٤٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى الْمَازِنِيُّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسِ دُرْدٍ صَدَقَةٌ مِنَ الْإِبِلِ وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ سَمْعَانَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِهَذَا .

Vjerovjesnik je gornju ovcu poslao Nusejbi na ime milostinje, a ona je, njegovoj kući, poslala kasnije komad kao poklon (hediju), što je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio. Da je Nusejba meso poslala na ime milostinje, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, vratio bi ga natrag, jer je primanje milostinje Vjerovjesniku i njegovoj užoj porodici zabranjeno.

(Zekat se daje na stoku koja provede na ispaši više od pola godine).

Skala zekata na krave, volove i bivoje:

na trideset komada krava daje se jedno june koje je zašlo u drugu godinu starosti,

na četrdeset komada krava daje se jedno june (junica) u trećoj godini starosti,

na šezdeset komada krava daju se dva juneta u drugoj godini starosti,

na sedamdest komada krava daje se junica u trećoj godini i june u drugoj godini.

Na svakih daljih deset grla, zekat se obračunava tako da se od tridest grla, daje jedno tele u drugoj godini, a na četrdeset grla, jedna junica u trećoj godini.

Skala zekata na ovce je slijedeća:

od četrdeset do sto dvadeset ovaca daje se jedna ovca,

od sto dvadeset jedne ovce do dvjesto ovaca daju se dvije ovce,

od dvjesto jedne ovce do četristo ovaca daju se tri ovce,

od četristo jedne ovce do petsto ovaca daju se četiri ovce,

preko petsto ovaca daje se pet ovaca, i na svaku dalju stotinu, daje se po jedna ovca.

- 3 Navedeni hadis zabilježili su u svojim zbirkama svi priznati muhaddisi. Muslim u svom “Sahihu” preko Džabira b. Abdullaha navodi ga u ovoj varijanti: “Nema zekata na srebro ispod pet evaka, nema zekata na deve ispod pet grla i nema zekata na hurme ispod pet veskova težine.”

Darekutni u svojoj hadiskoj zbirci sa senedom navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Nema zekata na deve kada ih je manje od pet grla, nema zekata na ovce kada ih je manje od četrdeset i nema ništa na krave kada ih je manje od trideset grla, nema ništa na zlato kada ga je manje od dvadeset miskala, nema ništa na srebro kada ga je manje od dvjesto dirhema, a nema ništa ni na poljoprivredne proizvode kad ih je manje od pet veskova.

Kod datula, suhog grožđa, pšenice, ječma i ostalih poljoprivrednih proizvoda, zemalja koje se natapaju oborinama (kišom, snijegom) daje se desetina, a koje se natapaju vještački, daje se polovica od desetine, tj. 5%.

ZEKAT U POKUĆSTVU

Tavus je kazao da je Mu'az, radijallahu anhu, rekao stanovništvu Jemena:

“Donosite mi na ime zekata nešto od pokućstva: četverouglastu haljinu ili nošenu odjeću umjesto ječma i pšenice, jer vam je to lakše, a za drugove Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini bolje.”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

“Halid je sebi zadržao svoje oklope i svoje vojne opreme za Allahov put.”

“Podijelite od imetka, pa makar u tim vašim nakitima!” “Od toga on nije”, kaže Buharija, “izdvojio posebno zekat.”

Tada je svaka žena počela bacati (na sergiju) svoje naušnice, pa i ogrlicu. On nije od kućnih stvari precizirao baš zlato i srebro.

1448. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, njemu njegov otac, kome je to prenio Sumame od Enesa, radijallahu anhu, ovome napisao Ebu-Bekr, radijallahu anhu, ono što je Allah strogo naredio svome Poslaniku:

“I onaj kome je dostigao njegov zekat: devu koja je ušla u drugu godinu starosti, a nje nema kod njega, nego ima devu koja je ušla u treću godinu, ona će se primiti od njega (na ime zekata) i onaj koji primi taj zekat (potvrdi), dat će mu dvadeset dirhema (razlike) ili dvije ovce. Ako obveznik zekata ne bude imao deve u drugoj godini starosti, u smislu kako je to pripisano za zekat, nego bude imao devče u trećoj godini starosti, ono će se primiti od njega i sa njim se nema više ništa (isplaćivanje razlike).”¹

بَابُ الْعَرُضِ فِي الزَّكَاةِ

وَقَالَ طَاوُسٌ قَالَ مُعَاذٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لِأَهْلِ
الْيَمَنِ اتُّنُونِي بِعَرُضٍ ثِيَابٍ خَيْصٍ أَوْ لَبِيسٍ فِي
الصَّدَقَةِ مَكَانَ الشَّعِيرِ وَالذُّرَةِ أَهْوَنُ عَلَيْكُمْ
وَخَيْرٌ لِأَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ
وَأَمَّا خَالِدٌ فَقَدْ احْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْتَدَهُ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ
فَلَمْ يَسْتَنْ صَدَقَةَ الْفَرَضِ مِنْ غَيْرِهَا فَجَعَلَتْ
الْمَرْأَةُ تُلْقِي خُرْصَهَا وَسَخَابَهَا وَلَمْ يُخْصَّ الذَّهَبُ
وَالْفِضَّةُ مِنَ الْعُرُوضِ .

١٤٤٨ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي
قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ
أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ
ﷺ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بَنَتْ مَخَاضٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ
وَعِنْدَهُ بَنَتْ لَبُونٍ فَإِنَّمَا تُقْبَلُ مِنْهُ وَيُعْطِيهِ الْمَصَدَّقُ
عِشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ بَنَتْ
مَخَاضٍ عَلَى وَجْهِهَا وَعِنْدَهُ ابْنُ لَبُونٍ فَإِنَّهُ يُقْبَلُ مِنْهُ
وَلَيْسَ مَعَهُ شَيْءٌ .

Darekutni je sa senedom zabilježio slijedeću Aišinu izjavu: “Ustaljen je stav Allahovog Poslanika bio, da se na poljoprivredne proizvode u iznosu ispod pet veskova ne daje zekat.” Vesk je šezdeset saova, a pet veskova iznosi tristo saova pšenice, odnosno ječma, datula ili suhog grožđa.

Sa' iznosi 3 kg, 33 dkg i 2 g. Prema tome, pet veskova, tj. tristo sa'ova iznosi ukupno hiljadu kilograma.

¹ Skala zekata na deve je slijedeća:

1449. PRIČAO NAM JE Muemmel, njemu ispričao Isma'il od Ejjuba, on od Ataa b. Ebi-Rebaha koji je izjavio:

“Abdullah b. Abbas, radijallahu anhum, rekao je: ‘Bio sam prisutan, kad Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanja (bajram-namaz) prije učenja hutbe. Vidio je da ga prisutne žene nisu čule, pa je otišao do njih, a sa njim i Bilal, koji je prostro svoju haljinu. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, održao im je, potom, predavanje i naredio da dadnu zekat, pa je svaka žena počela bacati, i Ejjub je pokazao (rukama) na svoje uho i svoje grlo (tj. naušnice i đerdane).’”

RAZDVOJENA STOKA DVOJICE VLASNIKA SE NE SPAJA NITI SE STOKA DVOJICE U ZAJEDNICI RAZDVAJA

Ovo je preneseno od Salima, koji je to čuo od Ibni-Omera, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1450. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, ensarija, rekavši da mu je prenio njegov otac, kome je pričao Sumame, kako mu je rekao Enes, radijallahu anhu, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao ono što je Allahov Poslanik, sallallahu

١٤٤٩. حَدَّثَنَا مُؤَمَّلٌ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ
أَيُّوبَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ قَالَ قَالَ ابْنُ
عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَشْهَدُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ لَصَلَّى قَبْلَ الْخُطْبَةِ فَرَأَى أَنَّهُ لَمْ يَسْمَعْ النِّسَاءَ
فَأَتَاهُنَّ وَمَعَهُ بِلَالٌ نَاشِرٌ ثَوْبَهُ فَوَعَّظَهُنَّ وَأَمَرَهُنَّ
أَنْ يَتَصَدَّقْنَ فَجَعَلَتِ الْمَرْأَةُ تُلْقِي وَأَشَارَ أَيُّوبُ
إِلَى أُذُنِهِ وَإِلَى حَلْقِهِ .

بَابُ لَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يَفْرِقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ

وَيُذَكِّرُ عَنْ سَالِمٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
عَنِ النَّبِيِّ ﷺ مِثْلَهُ .

١٤٥٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيُّ
قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ

na pet deva daje se jedna ovca,
na deset deva daju se dvije ovce,
na petnaest deva daju se tri ovce,
na dvadeset deva daju se četiri ovce,
na dvadeset pet do trideset pet deva daje se jedna deva, koja je ušla u drugu godinu starosti,
na trideset šest do četrdeset pet deva daje se jedna deva, koja je ušla u treću godinu starosti,
od četrdeset šest do šezdeset deva daje se jedna deva, koja je ušla u četvrtu godinu starosti,
od šezdeset jedne deve do sedamdeset pet deva daje se jedna deva, koja je ušla u petu godinu starosti,
od sedamdeset šest do devedeset deva daju se dvije deve, koje su ušle u treću godinu starosti,
na devedeset jednu devu do sto dvadeset deva daju se dvije deve, koje su ušle u četvrtu godinu starosti,
od sto dvadeset jedne deve do sto četrdeset deva, daje se na svakih pet deva po jedna ovca,
na sto četrdeset šest do sto pedeset deva daje se jedna deva u drugoj i jedna deva u četvrtoj godini starosti,
preko sto pedeset deva daju se tri deve ušle u četvrtu godinu starosti itd., kako je to izloženo u fikhskim djelima.

alejhi ve sellem, odredio (za zekat) i da se razdvojena stoka dvojice međusobno podijeljenih vlasnika ne spaja, a spojena da se ne razdvaja, nastojeći da se izbjegne zekat.¹

ZEKAT NA JEDNAKE DIJELOVE DVOJICE VLASNIKA, ODOSE SE PODJEDNAKO NA OBOJICU

Tavus i Ata su rekli:

“Kada suvlasnici znaju količinu svojih dobara (stoke), njihova se imovina ne može smatrati jednom spojenom cjelinom”, a Sufjan kaže: “Ne treba davati zekat, dok se ne upotpuni ovom četrdeset ovaca i ovom (drugom) četrdeset ovaca.”

1451. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, njemu njegov otac, kome je pričao Sumame, da mu je prenio Enes, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao ono što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio: da se zekat na podjednake dijelove dvojice suvlasnika odnosi na obojicu podjednako.

الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرَّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ .

بَابُ مَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَا جَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ

وَقَالَ طَاوُسٌ وَعَطَاءٌ إِذَا عَلِمَ الْخَلِيطَانِ أَمْوَالَهُمَا فَلَا يُجْمَعُ مَالُهُمَا وَقَالَ سُفْيَانٌ لَا يَجِبُ حَتَّى يَتِمَّ لِهَذَا أَرْبَعُونَ شَاةً وَلِهَذَا أَرْبَعُونَ شَاةً .

١٤٥١ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَا جَعَانِ بَيْنَهُمَا بِالسَّوِيَّةِ .

¹ Na stado ispod četrdeset ovaca ili koza, zekat se ne daje, a na četrdeset, pa do sto dvadeset daje se jedno bravče, na sto dvadeset jednu kravu do dvjesto krava daju se dva brava, a na dvjesto jedno grlo do tristo devedeset devet grla daju se tri brava i tako dalje prema ustaljenoj skali, izloženoj u fikhskim djelima. Ako bi, npr., tri osobe sa četrdeset grla brava htjele spojiti svoje brave i dobiti krdo od sto dvadeset brava i tako sva trojica zajednički dati samo jednu ovcu, umjesto svaki za sebe po jednu, to i takvo spajanje ovaca nije dozvoljeno. Ili, ako bi dvije osobe u zajedničkom krdu imale dvjesto dva brava i da ne bi dali na ime zekata tri brava, oni svoje stado prividno razdijele, računajući da svakom pripada sto jedan brav i tako na ime zekata dadu svaki po jednog brava. Ovakve računske mahinacije Šerijat ne dozvoljava, želeći time zaštititi opći fond zekata, a i ustaljenu obavezu vlasnika stada. Ovo spajanje i razdvajanje stoke zabranjeno je samo u domenu i odnosu vlasništva, a ne i na terenu. Tako, npr., vlasnik koji ima dvadeset ovaca u jednom naselju, a dvadeset u drugom, smatrat će se i računati da on ima stvarno četrdeset grla ovaca i bit će dužan na njih dati jednu ovcu na ime zekata.

ZEKAT NA DEVE

Ovo su spomenuli Ebu-Bekr, Ebu-Zerr i Ebu-Hurejre, radijallahu anhum, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1452. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu ispričao Velid b. Muslim, kome je Evza'i prenio od Ibni-Šihaba, on od Ataa b. Jezida, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, da je jedan nomad pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za preseljenje u Medinu, pa mu je odgovorio:

“Teško tebi! Seljenje u Medinu je teško. Imaš li koju devu na koju daješ zekat?”

“Da, imam” – odgovorio je beduin.

“Čini to i dalje iza tih mora – naselja (i ne preseljavaj), a Allah zaista neće ništa umanjiti od tvoga rada” – rekao je Vjerovjesnik.

O ONOME KOME JE ZEKAT DOSTIGAO DEVU U DRUGOJ GODINI STAROSTI, A ON JE NEMA

1453. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah, njemu njegov otac, kome je pričao Sumame od Enesa, radijallahu anhu, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao o imovinskom doprinosu koji je Allah naredio svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem:

“Osoba kod koje je zekat na deve dostigao devu u petoj godini, a on nema deve u petoj godini starosti, nego ima devu u četvrtoj godini, od njega će se primiti ta deva u četvrtoj godini starosti i uz nju će dati još dvije ovce, ako mu je to lakše ili dvadeset dirhema. A osoba kojoj je zekat dostigao devu u četvrtoj godini starosti, a on nema deve u četvrtoj godini, nego ima u petoj godini, od njega

بَابُ زَكَاةِ الْإِبِلِ

ذَكَرَهُ أَبُو بَكْرٍ وَأَبُو ذَرٍّ وَأَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٤٥٢ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَعْرَابِيًّا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْهَجْرَةِ فَقَالَ وَيْحَكَ إِنَّ شَأْنَهَا شَدِيدٌ فَهَلْ لَكَ مِنْ إِبِلٍ تُؤَدِّي صَدَقَتَهَا قَالَ نَعَمْ قَالَ فَاعْمَلْ مِنْ وَرَاءِ الْبَحَارِ فَإِنَّ اللَّهَ لَنْ يَتْرَكَ مِنْ عَمَلِكَ شَيْئًا .

بَابُ مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةٌ

بَنَتْ مَخَاضَ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ

١٤٥٣ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ فَرِيضَةَ الصَّدَقَةِ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ مَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةُ الْجَذَعَةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ جَذَعَةٌ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيَجْعَلُ مَعَهَا شَاتَيْنِ إِنْ اسْتَيْسَرَتَا لَهُ أَوْ عِشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ الْحِقَّةُ وَعِنْدَهُ الْجَذَعَةُ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْجَذَعَةُ وَيُعْطِيهِ الْمُصَدِّقُ

će se primiti ta deva u petoj godini, a sakupljač zekata dat će mu (razliku) dvadeset dirhema ili dvije ovce.

Onaj kome zekat dostigne devu u četvrtoj godini starosti, a on je nema, nego ima devu u trećoj godini, od njega će se na ime zekata primiti deva u trećoj godini i dat će mu se (natrag) dvije ovce ili dvadeset dirhema.

Osoba kod koje je zekat dostigao devu u trećoj godini, a on ima devu u četvrtoj godini, od njega će se primiti ta deva u četvrtoj godini, a sakupljač zekata će mu dati razliku od dvadeset dirhema ili dvije ovce.

Onaj kome je zekat dostigao devu u trećoj godini, a on je nema, nego ima devu u drugoj godini, od njega će se primiti ta deva u drugoj godini i on će sa njom dati još dvadeset dirhema ili dvije ovce.”

ZEKAT NA BRAVE (SITNU STOKU)

1454. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Musenna, ensarija, da mu je rekao njegov otac, kako mu je prenio Sumame b. Abdullah b. Enes od Enesa, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, kada ga je uputio u Bahrejn, napisao ovo pismo:

“U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

Ovo je obavezan imovinski doprinos koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio u dužnost muslimanima, a koji je Allah naredio Svom Poslaniku, pa onaj musliman od koga se zekat zatraži na niže izložen način, neka ga dade, a kome bude zatražen iznos iznad toga, neka ne daje taj višak.

Na dvadeset četiri deve i manje, zekat je u bravima; na svakih pet deva (daje se) jedan brav. Na krdo od dvadeset pet deva do trideset pet, zekat je jedna ženska deva u drugoj godini starosti; a na krdo od trideset šest deva do četrdeset pet, zekat je jedna ženska deva u trećoj godini starosti.

عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ عِنْدَهُ صَدَقَةُ الْحِقَّةِ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ إِلَّا بِنْتُ لَبُونٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ لَبُونٍ وَيُعْطِي شَاتَيْنِ أَوْ عَشْرِينَ دِرْهَمًا وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتُ لَبُونٍ وَعِنْدَهُ حِقَّةٌ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ الْحِقَّةُ وَيُعْطِيهِ الْمَصَدَّقُ عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ وَمَنْ بَلَغَتْ صَدَقَتُهُ بِنْتُ لَبُونٍ وَلَيْسَتْ عِنْدَهُ وَعِنْدَهُ بِنْتُ مَخَاضٍ فَإِنَّهَا تُقْبَلُ مِنْهُ بِنْتُ مَخَاضٍ وَيُعْطِي مَعَهَا عَشْرِينَ دِرْهَمًا أَوْ شَاتَيْنِ .

بَابُ زَكَاةِ الْغَنَمِ

١٤٥٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمُثَنَّى الْأَنْصَارِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ أَنَّ أَنَسًا حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ لَمَّا وَجَّهَهُ إِلَى الْبَحْرَيْنِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذِهِ فَرِيضَةُ الصَّدَقَةِ الَّتِي فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ وَالَّتِي أَمَرَ اللَّهُ بِهَا رَسُولُهُ فَمَنْ سُئِلَهَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى وَجْهِهَا فَلْيُعْطِهَا وَمَنْ سُئِلَ فَوْقَهَا فَلَا يُعْطِ فِي أَرْبَعٍ وَعَشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ فَمَا دُونَهَا مِنَ الْغَنَمِ مِنْ كُلِّ خَمْسٍ شَاةٌ إِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا وَعَشْرِينَ إِلَى خَمْسٍ وَثَلَاثِينَ فَفِيهَا بِنْتُ مَخَاضٍ أَنْثَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَثَلَاثِينَ إِلَى خَمْسٍ وَأَرْبَعِينَ فَفِيهَا بِنْتُ لَبُونٍ

Na krdo od četrdeset šest do šezdeset deva, zekat je jedna deva u četvrtoj godini, parena sa devcem (steona), a od šezdeset jedne deve do sedamdeset pet deva, zekat je deva u petoj godini. Na krdo od sedamdeset šest do devedeset deva, zekat su dvije deve u trećoj godini, a na devedeset jednu devu do sto dvadeset deva, zekat su dvije deve u trećoj godini starosti, parene sa devcem. Kada se krdo poveća iznad sto dvadeset, tada je na svakih daljih četrdeset grla, jedna deva u trećoj godini starosti, a na svakih daljih pedeset grla, jedna deva u četvrtoj godini. Ko ima samo četiri deve, nema na njih zekata, osim ako to hoće njihov vlasnik, a na pet deva, zekat je jedna ovca.

Zekat na sitnu stoku, koja je na ispaši provela više od pola godine jeste: na stado od četrdeset do sto dvadeset ovaca, jedna ovca. Kada se one povećaju iznad sto dvadeset do dvjesto grla, zekat su dvije ovce, a na broj iznad dvjesto pa do tristo, zekat su tri ovce, a kad se povećaju iznad tristo grla, na svaku dalju stotinu daje se po jedna ovca. Ako stadu čovjeka koje je provelo na ispaši više od pola godine, bude manjkala jedna ovca od četrdeset, na njega nema zekata, osim ako to bude htio njegov gospodar.

Na srebro (i novac) zekat je jedna četrdesetina (2,5%), pa ako čovjek ima samo stotinu devedeset drahma, na njega nema zekata, osim ako to hoće (dobrovoljno) njegov gospodar (vlasnik).¹

أُنْتَى فَإِذَا بَلَغَتْ سِتًّا وَأَرْبَعِينَ إِلَى سِتِّينَ فَفِيهَا حَقُّ طَرُوقَةِ الْجَمَلِ فَإِذَا بَلَغَتْ وَاحِدَةً وَسِتِّينَ إِلَى خَمْسٍ وَسَبْعِينَ فَفِيهَا جَذَعَةٌ فَإِذَا بَلَغَتْ يَعْنِي سِتًّا وَسَبْعِينَ إِلَى تِسْعِينَ فَفِيهَا بَنَتَا لَبُونٍ فَإِذَا بَلَغَتْ إِحْدَى وَتِسْعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِيهَا حَقَّتَانِ طَرُوقَتَا الْجَمَلِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنَتُ لَبُونٍ وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حَقَّةٌ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ إِلَّا أَرْبَعٌ مِنَ الْإِبِلِ فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا فَإِذَا بَلَغَتْ خَمْسًا مِنَ الْإِبِلِ فَفِيهَا شَاةٌ وَفِي صَدَقَةِ الْغَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ شَاةٌ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثُ شِيَاهٍ فَإِذَا زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِ مِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةٍ شَاةٌ فَإِذَا كَانَتْ سَائِمَةُ الرَّجُلِ نَاقِصَةً مِنْ أَرْبَعِينَ شَاةً وَاحِدَةً فَلَيْسَ فِيهَا صَدَقَةٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا وَفِي الرِّقَّةِ رُبْعُ الْعُشْرِ فَإِنْ لَمْ تَكُنْ إِلَّا تِسْعِينَ وَمِائَةً فَلَيْسَ فِيهَا شَيْءٌ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبُّهَا.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- traženi prekomjerni i protuzakoniti iznos zekata ne treba sakupljaču davati. Takvog sakupljača, odnosno rukovodioca, treba staviti na odgovornost ili u najmanju ruku upozoriti na protuzakoniti akt,
- na krdo deva ispod pet grla nema zekata,
- zekat na stoku daje se, ako je ona boravila na ispaši više od pola godine. Ovo je stav Ebu-Hanife i Šafije, dok Malik, Ibni-Hazm i Lejs smatraju, da se na sitnu stoku i deve zekat daje, bile one na ispaši ili se hranile na jaslama i koristile se one za jahanje, oranje ili druge poslove.

Hanefijski pravnik Ebu-Hasan b. Muflis ovaj stav odobrava za deve, a za goveda i ovce kaže, da se zekat daje ako su bile na ispaši više od pola godine.

Ebu-Bekr b. Davud kaže: "Na deve i brave daje se zekat, kako na one, koje su bile na ispaši više od pola godine, tako i na one, koje nisu bile, dok se zekat na goveda daje, samo ako su na ispaši provela više od pola godine.

Po mišljenju većeg broja hanefijskih pravnika, zekat na deve daje se, bile one na ispaši veći dio godine ili ne bile nikako. Nema zekata na deve, koje se koriste za izvjesne poslove i hrane na jaslama. Ovo je mišljenje još Ataa, Hasan Basrija, Neha'ija, Ibni-Džabira, Sufjan Sevrija, Lejsa, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra i Ibni-Munzira.

NA IME ZEKATA NE UZIMA SE POSVE
OSTARJELO, ČORAVO (HAJVANČE), A NI
MUŽJAK ZA OPLODNJU, OSIM AKO TO
HOĆE RUKOVODILAC ZEKATA

1455. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah od svoga oca, koji je izjavio da mu je prenio Sumame, kome je pričao Enes, da mu je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pisao šta je Allah naredio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i naveo: “Ne izdvaja se za zekat posve staro goveče, čoravo, a niti mužjak za oplodnju, osim ako to bude htio rukovodilac kupljenja zekata.”

UZIMANJE (ČETVEROMJESEČNE KOZICE)
NA IME ZEKATA

1456. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, kome je saopćio Šu‘ajb, prenoseći od Zuhrija, a preko drugog seneda; rekao je Lejs da mu je pričao Abdur-Rahman b. Halid, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Abdullaha b. Utbe b. Mes‘uda da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: “Ebu Bekr, radijallahu anhu, rekao je: ‘Takomi Allaha, kadabimi uskratili četveromjesečnu kozicu koju su davali Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na ime zekata, ja bih se zbog tog uskraćivanja odlučno borio protiv njih.’”

بَاب لَا تُوْخَذُ فِي الصَّدَقَةِ هَرْمَةٌ
وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ

١٤٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ أَنَّ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ الصَّدَقَةَ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ رَسُولَهُ ﷺ وَلَا يُخْرَجُ فِي الصَّدَقَةِ هَرْمَةٌ وَلَا ذَاتُ عَوَارٍ وَلَا تَيْسٌ إِلَّا مَا شَاءَ الْمُصَدِّقُ .

بَاب أَخَذِ الْعَنَاقَ فِي الصَّدَقَةِ

١٤٥٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ خَالِدٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُثْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَاللَّهِ لَوْ مَنَعُونِي عَنَاقًا كَانُوا يُؤَدُّونَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَقَاتَلْتُهُمْ عَلَى مَنَعِهَا .

U “Bedai‘u” se navodi: “Ako se bravi, goveda ili deve tove radi mesa, jahanja ili prenošenja tereta, na njih nema zekata, ali ako se tove radi trgovanja, tada se na njih daje 2,5% zekata, upravo kao na trgovačku robu. Prema tome, na četiri ili manje od četiri deve čija vrijednost iznosi dvadeset grama srebra, daje se na ime zekata pet grama. Ako ih ima pet, ali njihova vrijednost ne iznosi dvadeset grama srebra, na njih se ne daje zekat.”

U “Zehiri” stoji: “Ako trgovac, kupivši devu sa ispaše radi preprodaje, ostavi je opet na ispaši veći dio godine i ima je u svom vlasništvu godinu dana, on je dužan dati na nju zekat po stopi zekata na trgovačku robu, a ne kao na deve koje su na ispaši provele više od pola godine”,

– zekat na srebro daje se tek kada ga bude dvjesto grama. Na ovu težinu srebra, zekat iznosi 2,5%. Na težinu ispod dvjesto grama zekat se ne daje. Prema tome, na dvjesto grama srebra zekat je pet grama, na četrjesto grama zekat je deset grama, na hiljadu grama je dvadeset grama, na deset hiljada grama je dvjesto pedeset grama, na dvadeset hiljada grama je petsto grama, tako da se na svakih dvjesto grama, na ime zekata, daje pet grama.

1457. “To nije”, rekao je kasnije Omer, radijallahu anhu, “ništa drugo nego što sam uvidio, da je Allah raširio prsa Ebu-Bekru (nadahnuo ga) za borbu i ja sam se tada uvjerio da je ova borba pravedna.”¹

NA IME ZEKATA SE NE UZIMA OD ČOVJEKA NAJPLEMENITIJA (NAJBOLJA) VRSTA STOKE

1458. PRIČAO NAM JE Umejje b. Bistam, njemu Jezid b. Zurej‘, kome je prenio Revh b. Kasim od Isma‘ila b. Umejje, on od Jahjaa b. Abdullaha b. Sajfija, ovaj od Ebu-Ma‘beda, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je slao Mu‘aza u Jemen rekao:

“Ti ćeš doći narodu koji se pridržava nebeske knjige. Prvo čemu ćeš ih pozvati, jeste obožavanje samo Allaha, pa kada spoznaju (priznaju) Allaha, obavijesti ih da im je Allah stavio u dužnost pet namaza u toku dana i noći, pa kada budu obavljali namaz, obavijesti ih da im je Allah odredio zekat koji se uzima od njihovih dobara i ustupa njihovim siromasima. Kada se ovom pokore, ubiri zekat od njih i čuvaj se najdragocjenijih dobara toga svijeta!”²

١٤٥٧. قَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَمَا هُوَ إِلَّا أَنْ رَأَيْتُ أَنَّ اللَّهَ شَرَحَ صَدْرَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِالْقِتَالِ فَعَرَفْتُ أَنَّهُ الْحَقُّ .

بَاب لَا تُؤْخَذُ كَرَائِمُ أَمْوَالِ النَّاسِ فِي الصَّدَقَةِ

١٤٥٨. حَدَّثَنَا أُمَيَّةُ بْنُ بَسْطَامٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا رَوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أُمَيَّةَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى الْيَمَنِ قَالَ إِنَّكَ تَقْدُمُ عَلَى قَوْمٍ أَهْلُ كِتَابٍ فَلْيَكُنْ أَوَّلَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ عِبَادَةُ اللَّهِ فَإِذَا عَرَفُوا اللَّهَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي يَوْمِهِمْ وَلَيْلَتِهِمْ فَإِذَا فَعَلُوا فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ فَرَضَ عَلَيْهِمْ زَكَاةً مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِذَا أَطَاعُوا بِهَا فَخُذْ مِنْهُمْ وَتَوَقَّ كَرَائِمَ أَمْوَالِ النَّاسِ .

1 Na ime zekata ne može se davati hajvanče sa mahanom, slabo ili bolesno, ili ono koje u očima svijeta nema pristojnu cijenu, kao što je jarac. Na ime zekata od brava, treba biti ovca od godine dana starosti. Nema zekata na samu telad, ždrebad, na same konje, na kobile ili na samu janjad. Prema mišljenju Buharije, ženska četveromjesečna koza može se uzeti na ime zekata obračunatog na brave.

2 Kako obveznik zekata ne može dati na ime zekata slabo hajvanče, isto tako sakupljač zekata nema pravo da izabire najbolje i najmlječnije goveče, odnosno najdebljeg i najkrupnijeg brava sa najboljim runom.

NEMA ZEKATA NA KRDO ISPOD PET DEVA

1459. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, kome je saopćio Malik, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Ebu-Sa'sa'a Mazinija, on od svoga oca, ovaj od Ebu-Seida, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na imovinu ispod pet veskova datula nema zekata; na imovinu ispod pet evaka srebra nema zekata i na imovinu ispod pet grla deva nema zekata."

ZEKAT NA GOVEDA

Ebu-Humejd kaže: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:

'Zaista ću vas upoznati o dolasku pred Allaha čovjeka sa kravom koja će rikati.'

"A kaže se", napominje Buharija, "i koja će mučati."

"Pomažu" (kaže se u Kur'anu), "tj. dižu svoje glasove za pomoć kao što riče krava kada joj štogod treba."

1460. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu pričao njegov otac, ovome pričao A'meš, prenoseći od Ma'mura b. Suvejda, a on od Ebu-Zerra, radijallahu anhu, koji je rekao: "Prišao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, (kada je bio u hladu Ka'be) i on reče:

'Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša!' Ili je rekao: 'Tako mi Jedinog Allaha' ili kao što se zakleo, 'nema nijednog čovjeka koji ima deve, krave ili brave, a ne bude davao njihovo zakonsko

بَابُ لَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسٍ ذُودٌ صَدَقَةٌ

١٤٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ الْمَازِنِيِّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ مِنَ التَّمْرِ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ وَلَيْسَ فِيهَا دُونَ خَمْسِ ذُودٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ.

بَابُ زَكَاةِ الْبَقَرِ

وَقَالَ أَبُو حُمَيْدٍ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَا عَرِفَنَ مَا جَاءَ اللَّهَ رَجُلٌ بِبَقْرَةٍ لَهَا خُورٌ وَيُقَالُ جُورٌ (تَجَارُونَ) تَرْفَعُونَ أَصْوَاتَكُمْ كَمَا تَجَارُ الْبَقَرَةُ.

١٤٦٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنِ الْمَعْرُورِ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ انْتَهَيْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ أَوْ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ أَوْ كَمَا حَلَفَ مَا مِنْ رَجُلٍ تَكُونُ لَهُ إِبِلٌ أَوْ بَقَرٌ أَوْ غَنَمٌ لَا يُؤَدِّي حَقَّهَا إِلَّا أَتَى بِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْظَمَ

pravo (zekat), a da mu ta stoka neće na Sudnjem danu doći veća i deblja nego što je bila, pa će ga svojim papcima gaziti i svojim rogovima bosti; kada ga pregazi posljednje, odmah se vraća ono prvo, čineći tako sve dok se bude vršio obračun među ljudima.”

Gornji hadis prenosi i Bukejr od Saliha, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem¹

مَا تَكُونُ وَأَسْمَنُهُ تَطَوُّهُ بِأَخْفَافِهَا وَتَنْطَحُّهُ
بِقُرُونِهَا كُلَّمَا جَاوَزَتْ أُخْرَاهَا رُدَّتْ عَلَيْهِ أُولَاهَا
حَتَّى يُقْضَى بَيْنَ النَّاسِ رَوَاهُ بُكَيْرٌ عَنْ أَبِي صَالِحٍ
عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

¹ Navedeni hadis ukazuje na dužnost dijeljenja zekata na goveda. Tirmizi navodi u svom “Sunenu” da je Mu‘az rekao: “Poslao me Vjerovjesnik u Jemen i naredio mi da uzimam jednu junicu u trećoj godini starosti na ime zekata od četrdeset krava, a od trideset da uzimam jedno june u drugoj godini starosti.” Ovaj hadis navodi i Hakim i smatra ga vjerodostojnim.

Podijeljena su mišljenja o iznosu zekata na goveda.

Zahirije smatraju da nema zekata na goveda ispod pedeset grla. Prema njihovom mišljenju, na pedeset grla daje se jedna krava, na sto grla dvije i tako na svakih pedeset grla daje se po jedna krava. Na razliku ispod pedeset grla ne daje se zekat.

Poneki pravници kažu: “Na trideset grla goveda daje se jedno june u drugoj godini starosti, a na četrdeset do četrdeset devet grla isključivo, jedna krava, na pedeset pa do šezdeset devet grla, isključivo daje se jedna krava i još $\frac{1}{4}$ krave, a na sedamdeset, zekat je jedno june u drugoj godini i junica u trećoj godini starosti.”

Ebu-Hanife smatra da se zekat na goveda daje tek kada ih bude trideset. Prema njegovom mišljenju, na trideset grla goveda, koja su na ispaši provela veću polovinu godine, daje se na ime zekata june ili junica u drugoj godini starosti, na četrdeset pa do pedeset devet grla pored juneta u drugoj godini, još na svako jedno povišeno grlo još $\frac{1}{40}$ junice u trećoj godini starosti, a kada ta povišena grla izadu na šezdeset živinčadi, daje se pored juneta u drugoj godini još $\frac{2}{40}$ junice u trećoj godini starosti.

Ebu-Jusuf i Muhammed, čija se mišljenja kod nas primjenjuju, kažu, da se na pojedinačno povišena grla ne daje zekat, dok ona ne dostignu šezdeset grla na koja treba dati dva juneta ili dvije junice u drugoj godini starosti. Na sedamdeset grla, zekat je jedno june u drugoj i jedno u trećoj godini; na osamdeset grla, dva juneta u trećoj godini; a na devedeset grla, tri juneta u drugoj godini starosti. Na stotinu grla, zekat su dva juneta u drugoj i jedno u trećoj godini starosti. Tako se zekat dalje obračunava kad god se povisi za deset grla, tj. na svakih trideset grla po jedno june u drugoj godini, a na svakih daljih četrdeset grla po jedno june u trećoj godini starosti.

Ovo je mišljenje još halife Alije, Ebu-Seida Hudrija, Ša‘bija, Tavusa, Omera, sina Abdul-Aziza, Hasana Basrija, Malika, Šafije i Ahmeda.

DAVANJE ZEKATA (OBIČNE MILOSTINJE) RODACIMA

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “On ima dvije nagrade: nagradu što je pomogao svoga rođaka i nagradu što je dao milostinju.”

1461. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu saopćio Malik, prenoseći od Ishaka b. Abdullaha b. Talhe da je čuo Enesa b. Malika, radijallahu anhu, kako govori:

“Ebu-Talha je imao u palmovicima imetak veći nego ma koji ensarija u Medini, a najdraže mu od tih njegovih dobara bijaše Bejruha naspram džamije. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ulazio je u njega i u njemu pio dobru vodu. Enes, radijallahu anhu, kaže: ‘Kada je objavljen ajet: ‘Nagradu pravog dobročinstva nećete postići dok ne podijelite (u dobrotvorne svrhe) od imovine koju volite’, Ebu-Talha je pristupio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: ‘Allahov Poslaniče! Slavljani i Uzvišeni Allah kaže: ‘Nagradu pravog dobročinstva nećete postići dok ne podijelite nešto od imovine koju volite’, a meni je od mojih dobara, uistinu, najdraži Bejruha. Poklanjam ga, u ime Allaha, i nadam se da je on pravo dobročinstvo i zaliha kod Allaha pa postupi sa njim, Allahov Poslaniče, kako ti je Allah pokazao!’

‘Bravo! To je imovina koja će napredovati! To je imovina koja će napredovati! Čuo sam šta si rekao i ja uviđam (potrebu) da je pokloniš svojoj rodbini!’ Ebu-Talha je odgovorio: ‘Uradit ću tako, Allahov Poslaniče!’ Zatim ga je Ebu-Talha razdijelio svojim rođacima i svojim stričevicima.”

U drugom senedu, Abdullaha b. Jusufa slijedi Revh. Jahja b. Jahja i Isma‘il su rekli prenoseći od Malika: “...imovina svakodnevne nagrade...”¹

بَابُ الزَّكَاةِ عَلَى الْأَقَارِبِ

وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَهُ أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَالصَّدَقَةِ.

١٤٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ إِسْحَاقَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كَانَ أَبُو طَلْحَةَ أَكْثَرَ الْأَنْصَارِ بِالْمَدِينَةِ مَالًا مِنْ نَخْلٍ وَكَانَ أَحَبَّ أَمْوَالِهِ إِلَيْهِ بَيْرُحَاءَ وَكَانَتْ مُسْتَقْبَلَةَ الْمَسْجِدِ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُهَا وَيَشْرَبُ مِنْ مَاءٍ فِيهَا طَيِّبٌ قَالَ أَنَسٌ فَلَمَّا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) قَامَ أَبُو طَلْحَةَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى يَقُولُ (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) وَإِنَّ أَحَبَّ أَمْوَالِي إِلَيَّ بَيْرُحَاءَ وَإِنَّهَا صَدَقَةٌ لِلَّهِ أَرْجُو بَرَّهَا وَذُخْرَهَا عِنْدَ اللَّهِ فَضَعَهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ حَيْثُ أَرَاكَ اللَّهُ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بَخِ ذَلِكَ مَالٌ رَابِعٌ ذَلِكَ مَالٌ رَابِعٌ وَقَدْ سَمِعْتُ مَا قُلْتَ وَإِنِّي أَرَى أَنْ تَجْعَلَهَا فِي الْأَقْرَبِينَ فَقَالَ أَبُو طَلْحَةَ أَفْعَلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَسَمَهَا أَبُو طَلْحَةَ فِي أَقَارِبِهِ وَبَنِي عَمِّهِ تَابِعَهُ رَوْحٌ وَقَالَ يَحْيَى بْنُ يَحْيَى وَإِسْمَاعِيلُ عَنْ مَالِكٍ رَابِعٌ.

¹ Imati u vlasništvu dobar imetak nije mahana. Imovina u rukama dobrog čovjeka može biti korisna i pojedincu i zajednici,

1462. PRIČAO NAM JE Ibni-Ebi-Merjem, rekavši da mu je saopćio Muhammed b. Dža'fer, kome je prenio Zejd od Ijada b. Abdullaha, on od Ebu-Saida Hudrija, radijallahu anhu:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je jednog Kurban-bajrama ili Ramazanskog bajrama na musalu. Nakon (obavljenog namaza) okrenuo se i prisutnima održao predavanje, naredio im da dijele od svog imetka, rekavši: ‘Ljudi, dijelite od imetka!’ Potom je prišao ženama i rekao: ‘Skupino žena! Dijelite od imetka! Ja vas većinom vidim među družinom Džehennema!’

‘A zašto to, Allahov Poslaniče?’ – upitale su one. ‘Mnogo proklinjete i nezahvalne ste mužu (i rodu)’ – odgovorio je on.

‘Skupino žena, nisam vidio da one manjkave pameti i vjere mogu bolje zavesti i odnijeti pamet pametnom i oštroumnom čovjeku od vas’, a zatim je otišao. Kada je došao u svoj stan, došla je Zejneba, supruga Ibn-Mes'uda i zatražila dozvolu da uđe kod njega.

‘Allahov Poslaniče’, rečeno mu je, ‘to je Zejneba.’

‘Koja Zejneba?’ – upitao je on.

‘Supruga Ibn-Mes'uda.’

‘Dobro, neka uđe’ – rekao je on.

Rečeno joj je ona je ušla, a zatim rekla: ‘Vjerovjesniče, ti si danas naredio dijeljenje od imetka. Ja imam svoj nakit i htjela sam da ga podijelim onima kojima treba, a Ibn-Mes'ud misli da su on i njegovo dijete preči da se to njima podijeli.’

١٤٦٢. حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدٌ هُوَ ابْنُ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي أَصْحَى أَوْ فِطْرٍ إِلَى الْمُصَلَّى ثُمَّ انْصَرَفَ فَوَعَظَ النَّاسَ وَأَمَرَهُمْ بِالصَّدَقَةِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ تَصَدَّقُوا فَمَرَّ عَلَى النِّسَاءِ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ تَصَدَّقْنَ فَإِنِّي رَأَيْتُكُنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ النَّارِ قُلْنَ وَبِمَ ذَلِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ تَكْثِرْنَ اللَّعْنَ وَتَكْفُرْنَ الْعَشِيرَ مَا رَأَيْتُ مِنْ نَاقِصَاتِ عَقْلِ وَدِينٍ أَذْهَبَ لِلْبَّبِ الرَّجُلِ الْحَازِمِ مِنْ إِحْدَاكُنَّ يَا مَعْشَرَ النِّسَاءِ ثُمَّ انْصَرَفَ فَلَمَّا صَارَ إِلَى مَنْزِلِهِ جَاءَتْ زَيْنَبُ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ تَسْتَأْذِنُ عَلَيْهِ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ زَيْنَبُ فَقَالَ أَيُّ الزَّيَانِبِ فَقِيلَ امْرَأَةُ ابْنِ مَسْعُودٍ قَالَ نَعَمْ ائْذِنُوا لَهَا فَأُذِنَ لَهَا قَالَتْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنَّكَ أَمَرْتَ الْيَوْمَ بِالصَّدَقَةِ وَكَانَ عِنْدِي حُلِيٌّ لِي فَأَرَدْتُ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِهِ فَرَزَعَهُ ابْنُ مَسْعُودٍ أَنَّهُ وَوَلَدُهُ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتُ بِهِ عَلَيْهِمْ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ زَوْجُكَ وَوَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَيْهِمْ.

– vrlina je dogovarati se sa učenim ljudima,

– uvakufljenje postaje važeće na osnovu izjave dobrotvora, pa makar se momentalno i ne izvršila primopredaja uvakufljenog dobra,

– dobrotvor može opunomoćiti drugoga da ispred njega podijeli zekat, milostinju ili rasporedi uvakufljenu imovinu. Malik ovo dozvoljava, pod uvjetom da taj opunomoćenik ne dodijeli ništa sebi, pa makar on bio i siromašan. Drugi pravници ne stavljaju taj uvjet i smatraju da opunomoćenik može, ako je siromašan, uzeti sebi svu doznačenu mu imovinu,

– imovinski doprinos, pa i uvakufljenje, postaju važeći sa izjavom darovaoca i bez momentanog isticanja uvjeta gdje će se i kako dotična suma utrošiti. Uvjete darovalac može kasnije izjaviti,

– dobrotvor se može javno pohvaliti,

– dati zekat i milostinju svojim rođacima, bolje je nego nekom drugom.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče:
‘Ibn-Mes‘ud je rekao istinu. Tvoj muž i tvoje
dijete najpreči su da ih materijalno pomogneš.’”¹

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

– Šafija, Ahmed, Ebu-Jusuf, Muhammed i zahirijske, oslanjajući se na ovaj postupak Zejnebe, smatraju da supruga svoj zekat može dati svome siromašnom mužu. Ovi svoj stav potkrepljuju još izjavom Ataa, koji je rekao: “Vjerovjesniku je došla jedna žena i upitala: ‘Allahov Poslaniče, ja sam se zavjetovala da podijelim onima kojima treba dvadeset dirhema, a imam siromašnog muža, pa je li mi dozvoljeno da to dam njemu?’”

Hasan Basri, Sevri, Ebu-Hanife, Malik i Ahmed ne dozvoljavaju da supruga da svoj zekat svome mužu. Ovako se prenosi i od halife Omera. Ovi učenjaci smatraju da Zejnebina sadaka spomenuta u navedenom hadisu nije bila zekat, nego obična dobrovoljna milostinja. Oni navode i drugi opširniji hadis o istom slučaju u kome se govori o običnoj milostinji. Osim toga, oni upozoravaju i na izraze u gornjem hadisu “tvome djetetu” a jednoglasno je mišljenje pravnika, da se zekat ne može ni u kom slučaju dati svome djetetu.

Podijeljena su mišljenja o davanju zekata na nakit. Ebu-Hanife i pravници njegove škole i imam Sevri kažu: “Na nakit izrađen od zlata, odnosno srebra treba davati zekat. Ovog su mišljenja bili još halifa Omer, Ibni-Mes‘ud, Abdullah b. Omer, Abdullah b. Abbas, Seid b. Musejeb, Seid b. Džubejr, Ata, Muhammed b. Sirin, Džabir b. Zejd, Mudžahid, Zuhri, Tavus, Mejmun b. Mihran, Dahhak, Alkame, Esved, Omer b. Abdul-Aziz, Evza‘i, Ibni-Munzir, Ibni-Hazm.

Ovi učenjaci svoj stav potkrepljuju brojnim hadisima. Tirmizi sa senedom navodi: “Vjerovjesniku su došle dvije žene koje su na rukama imale zlatne narukvice.

‘Jeste li na njih dale zekat?’ – upitao ih je Vjerovjesnik.

‘Nismo’ – odgovorile su žene.

‘Želite li da vam Allah na Sudnjem danu dadne nataknuti džehennemske narukvice?’

‘Ne’ – odgovorile su one. ‘Pa podajte odmah na njih zekat!’ – rekao je Vjerovjesnik.”

Ebu-Davud u svom “Sunenu” navodi kako su neki ashabi ušli u sobu h. Aiše, supruge Vjerovjesnika, i ona im je rekla: “Jednom mi je ušao Allahov Poslanik i vidio na mojoj ruci nekoliko, od srebra izrađenih, burmi (vitica).

‘Šta je to?’ – upitao je Vjerovjesnik.

‘Dala sam ih napraviti, da ti se nakitim’ – odgovorila je Aiša.

‘A jesi li na njih dala zekat?’ – upitao je Vjerovjesnik.

‘Nisam’ – odgovorila sam.

‘Pa tebi je dosta Džehennem!’ – rekao je on.”

Ovaj je slučaj zabilježio i Hakim u svom “Mustedreku”.

Ahmed u svom “Musnedu” navodi da je Esma b. Jezid došla Vjerovjesniku, sa svojom tetkom po ocu, sa zlatnim narukvicama i da ih je Vjerovjesnik upitao:

‘Jeste li na te narukvice dale zekat?’

‘Nismo’ – odgovorile su one.

‘Zar ne strahujete da vam Allah ne natakne džehennemske narukvice? Podajte na njih odmah zekat!’

Darekutni u svom “Sunenu” sa senedom navodi, da je Fatima bint Kajs rekla: “Donijela sam Vjerovjesniku ogrlicu u kojoj je bilo sedamdeset miskala zlata i rekla:

‘Allahov Poslaniče, uzmi od nje što je propisano.’ On je potom uzeo od nje jedan i $\frac{3}{4}$ miskala.”

Ebu-Davud navodi u svom “Sunenu” da je Umm-Selema rekla: “Stavila sam sebi jednom ogrlicu od zlatnika i upitala: ‘Allahov Poslaniče, je li ovo gomila blaga?’

‘Kada imovina dostigne vrijednost na koju se daje zekat, pa se od nje daje zekat, tada se to ne smatra gomilanjem imovine.’” Ovaj dijalog zabilježio je i Hakim u svom “Mustedreku”.

Imam Malik, Ahmed, Ishak i Šafija kažu:

‘Na nakit, ma od čega on bio, ne treba davati zekat.’ Ovo je mišljenje preneseno još od Ibni-Omera, Džabira b. Abdullaha, Aiše, Kasima b. Muhammeda i Ša‘bija.

Lejs je rekao: “Nakit koji se stalno nosi, ne podliježe zekatu, ali nakit nabavljen i kupljen iz imovine, koja podliježe zekatu, samo zato da bi se ta imovina štogod umanjila, da ne podlegne zekatskom propisu, nije oslobođen zekata.”

Enes kaže: “Zekat na nakit treba dati samo jedne godine i više nikada, ma koliko on bio u vlasništvu dotične osobe.”

MUSLIMAN NE DAJE ZEKAT NA SVOG RADNOG KONJA

بَابُ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ صَدَقَةٌ

1463. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu'be od Abdullaha b. Dinara, koji je čuo Sulejmana b. Jesara, kako prenosi od Iraka b. Malika, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je kazao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Muslimanu na njegovog konja i roba nema zekata.'"²

١٤٦٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ سُلَيْمَانَ بْنَ يَسَارٍ عَنْ عِرَاقِ بْنِ مَالِكٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي فَرَسِهِ وَغُلَامِهِ صَدَقَةٌ.

Ova grupa učenjaka navodi da je Džabir rekao: "Na nakit nema zekata." Ovo je isto rekao i Enes, a Šafija i Bejheki u svojim hadiskim zbirkama navode da je Ibni-Halid pitao Džabira b. Abdullaha da li se daje zekat na nakit.

"Ne daje", odgovorio je Džabir, "pa makar mu vrijednost dostigla hiljadu zlatnika."

- 2 Drugi muhadisi isti slučaj iznose u svojim hadiskim zbirkama u nešto izmijenjenoj varijanti. Muslim je naveo ovako: "Musliman na svoga momka i svoga konja ne daje zekat." U drugoj verziji Muslim navodi: "Musliman na svoga momka ne daje nikakvu milostinju, osim sadakatul-fitra." Ebu-Davud u svom "Sunenu" navodi: "Na same konje i momka nema zekata, izuzev zekata, sadakatul-fitra na momka." Taberani u svom "Kebiru" sa senedom navodi: "Vjerovjesnik je poslao u Jemen jedno pismo u kome je naveo obavezne i neobavezne dužnosti muslimana, rekavši: 'Musliman za svoga momka i svoga konja nema nikakve zekatske obaveze.'"

Imam Ahmed u svom "Musnedu" sa senedom navodi:

"Vjerovjesnik je rekao: 'Od samih konja i od momaka ne uzima se zekat.'"

Taberanija u svom "Kebiru" i Bejhekija u svom "Sunenu" sa senedom navode da je Vjerovjesnik rekao: "Nema zekata na same magarce, na same konje i na same momke i goveda koja se koriste za vuču."

Iz navedenog zaključuje se:

— na same konje zekat se ne daje. Ovo je stav Seida b. Musejjeba, Omera b. Abdul-Aziza, Mekhula, Ataa, Ša'bija, Hasan Basrija, Hakema Ibni-Sirina, Sevrija, Zuhrija, Malika, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Jusufa i Muhammeda.

Stav ovih učenjaka je da se zekat na same konje, koji su proveli na ispaši više od polovine godine ne daje. Ibrahim Neha'i, Hamad, Ebu-Hanife i Zufer smatraju i kažu: "Na same kobile dužnost je davati zekat."

Preneseno je da je h. Omer na konje uzimao zekat. On je jednom prilikom Jalau b. Umeje rekao: "Uzmi od četrdeset brava jednu ovцу, a od samih konja ne uzimaj ništa na ime zekata, nego od svakog konja uzmi samo po jedan zlatnik (dinar)."

Džabir je prenio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Za svakog konja uzima se samo po jedan zlatnik."

Darekutni u svome "Sunenu" navodi: "Halifa Omeru došla je iz Suma jedna grupa ljudi i rekla: 'Mi u svom imetku imamo konja, robova i robinja i voljni smo da na njih dajemo zekat.'"

"Ono što je činio moj prethodnik Ebu-Bekr, učinit ću i ja" – kazao je Omer.

Potom se savjetovao sa drugovima Allahovog Poslanika i svi su rekli da je to dobro, samo je h. Alija šutio. Omer ga je upitao zašto šuti, a on odgovorio: "To je dobro da nije propisane im džizje (vojnika na nemuslimane) koja će im se uzimati poslije tebe."

Omer je potom uzeo od svakog konja po deset dirhema, ali je od ove prakse brzo odustao i odredio zekat na svakog konja u iznosu od jednog zlatnika."

Ibrahim Neha'i kaže: "Na konje i kobile koje su zajednički provele na ispaši više od polovine godine i razmnožavaju se, daje se na svako grlo, ako hoćeš, po jedan zlatnik ili deset dirhema, a ako hoćeš možeš prema novčanoj procjeni, tako da se na svakih dvjesto grama novčane vrijednosti daje pet grama."

Kerhija je rekao: "Ako hoće vlasnik konja, on može dati 2,5% novčane vrijednosti po svakom konjskom

NA ROBA NEMA ZEKATA

1464. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Jahja b. Seid od Husejma b. Iraka, kome je pričao njegov otac, prenoseći od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a preko drugog seneda. Pričao mi je Sulejman b. Harb, njemu Vuhejb b. Halid, kome je prenio Husajm b. Irak b. Malik od svoga oca, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Nema zekata na roba i konja.”

DIJELJENJE MILOSTINJE SIROČADI

1465. PRIČAO NAM JE Mu‘az b. Fedale, kome je prenio Hišam od Jahjaa, on od Hilala b. Ebu-Mejmune, koji kaže da mu je pričao Ata b. Jesar, kako je čuo Ebu-Seida Hudriju, radijallahu anhu, kako priča, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sjeo jednog dana na minber, a mi posjedali oko njega i on reče: “Ono čega se plašim za vas poslije mene je to, što će vam se dati (otvoriti) dio ovozemnog sjaja i njegova nakita.” Tada jedan čovjek reče: “Allahov Poslaniče, da li sa tim dobrom dolazi i zlo?”

بَابُ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ فِي عَبْدِهِ صَدَقَةٌ

١٤٦٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ عَنْ خُثَيْمِ بْنِ عِرَاكِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ ح حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبُ بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا خُثَيْمُ بْنُ عِرَاكِ بْنُ مَالِكٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ عَلَى الْمُسْلِمِ صَدَقَةٌ فِي عَبْدِهِ وَلَا فِي فَرَسِهِ .

بَابُ الصَّدَقَةِ عَلَى الْيَتَامَى

١٤٦٥. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ هِلَالِ بْنِ أَبِي مَيْمُونَةَ حَدَّثَنَا عَطَاءُ بْنُ يَسَارٍ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ جَلَسَ ذَاتَ يَوْمٍ عَلَى الْمِنْبَرِ وَجَلَسْنَا حَوْلَهُ فَقَالَ إِنِّي مِمَّا أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِنْ بَعْدِي مَا يُفْتَحُ عَلَيْكُمْ مِنْ زَهْرَةِ الدُّنْيَا وَزَيَّتِهَا فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوَيَأْتِي الْخَيْرُ بِالْشَّرِّ

grlu, a ako hoće, može dati za svakog konja jedan zlatnik.”

U “Džami‘ul-Fikhu” stoji: “Na kobile i na ergelu kobile i konja treba davati zekat u iznosu jednog zlatnika po svakom grlu, a neki su pravници rekli da se može dati 2,50% u valuti novca obračunatog prema njihovoj ukupnoj vrijednosti.”

Imam Razi kaže: “Zekat treba davati, makar to bilo na same kobile, a na konje, kada su oni pomiješani sa kobilama.”

U “Bedai‘u” se ističe: “Konji koji se hrane za jahanje, za vuču ili druge poslove domaćinstva i za borbu na Božijem putu, ne podliježu propisima zekata. Ovo je jednoglasno mišljenje islamskih pravnikā. Ako je ergela, sastavljena od konja i kobile, provela na ispaši više od polovine godine, radi rasploda ili trgovanja, na takva se grla mora dati zekat.”

U “Muhitu” je navedeno: “Opće je mišljenje, da se zekat ne daje na same kobile, a niti na konje samo za sebe. Na ova grla daje se zekat samo kada su ona zajednički provela na paši više od polovine godine.”

Pošto je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, malo zašutio, tom čovjeku je prigovoreno: “Šta je tebi? Govoriš Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on tebi ne govori ništa.”

“Tada smo vidjeli”, kaže Ebu-Seid, “kako mu se spušta Objava i on obrisao znoj, pa reče:

‘Gdje je onaj koji je pitao?’ Kao da mu se prvo zahvalio, a potom reče:

‘Dobro (samo po sebi) ne donosi zla. Od onoga što ga proklinjava i daje proljeće, nekog usmrćuje, a nekom prouzrokuje bolove, dok neko to zelenilo jede i pojede ga toliko da mu se produže bokovi, a potom se okrene samom suncu (legne), pa balega, mokri i opet pase sa uživanjem. Ovozemno dobro je lijepo zelenilo i slatko, pa divan je njegov vlasnik – musliman koji daje od njega doprinos bijedniku, siročetu i potrebnom putniku.’ Ili, kao što je to Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘A imovina, koju čovjek bespravno ugrabi, slična onome koji jede, ali se ne može da najede i ona će protiv njega biti svjedok na Sudnjem danu.’”¹

DAVANJE ZEKATA MUŽU I SIROČADI U SKRBNIŠTVU

To prenosi Ebu-Seid od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1466. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs od svoga oca, koji kaže da mu je prenio A‘meš, ovome Šekik od Amra b. Harisa, on od Zejnebe, žene Abdullahove, radijallahu anhum, ispriča,

فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ فَقِيلَ لَهُ مَا شَأْنُكَ تُكَلِّمُ النَّبِيَّ ﷺ وَلَا يُكَلِّمُكَ فَرَأَيْنَا أَنَّهُ يُنْزَلُ عَلَيْهِ قَالَ فَمَسَحَ عَنْهُ الرَّحْضَاءُ فَقَالَ أَيْنَ السَّائِلُ وَكَأَنَّهُ حَمِدَهُ فَقَالَ إِنَّهُ لَا يَأْتِي الْخَيْرُ بِالشَّرِّ وَإِنْ مِمَّا يُنْبِتُ الرَّبِيعُ يَقْتُلُ أَوْ يُلِيمُ إِلَّا أَكَلَةَ الْخَضِرَاءِ أَكَلْتُ حَتَّى إِذَا امْتَدَّتْ خَاصِرَتَاهَا اسْتَقْبَلَتْ عَيْنَ الشَّمْسِ فَثَلَطَتْ وَبَالَتْ وَرَتَعَتْ وَإِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَنِعَمَ صَاحِبُ الْمُسْلِمِ مَا أُعْطِيَ مِنْهُ الْمُسْكِينُ وَالْيَتِيمَ وَابْنَ السَّبِيلِ أَوْ كَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ وَإِنَّهُ مَنْ يَأْخُذْهُ بَغَيْرِ حَقِّهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ وَيَكُونُ شَهِيدًا عَلَيْهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ .

بَابُ الزَّكَاةِ عَلَى الزَّوْجِ وَالْأَيَّامِ فِي الْحَجَرِ

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٤٦٦ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي شَقِيقٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ زَيْنَبِ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- od gomilanja imovine i nedijeljenja onima kojima je potrebno, nastaje šteta i pojedincu i zajednici. Čovjek umjerenih ambicija ne sakuplja imetak bespravno. On radi i privređuje na pošten način i svaki suvišan novčić odvaja i dijeli onima kojima je potrebno,
- odgovor na postavljeno pitanje treba uvijek prethodno smisliti i o njemu razmisliti,
- egoizam treba uvijek držati u granicama razuma, a suvišak stečene imovine dijeliti onima kojima je potrebno i društveno korisnim ustanovama,
- egoizam je porok koji uništava čast, obraz i vjeru i pokreće zle snage društva na međusobnu borbu, međusobno zatiranje i uništavanje.

prenoseći od Ebu-Ubejde, on od Amra b. Harisa, ovaj od Zejnebe kćerke Abdullahove, radijallahu anha, da je pričala isto što i Šekik.

“Bio sam”, kaže Ebu-Seid, “u džamiji i vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je rekao (ženama): ‘Dijelite od imetka, makar u svome nakitu!’”

Zejneba davaše od imetka Abdullahu i siročadi u svom skrbništvu, pa reče Abdullahu:

“Pitaj Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je li mi dozvoljeno da dijelim tebi i siročadi koja su u mom skrbništvu!”

“Pitaj ti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem” – odgovorio je on.

Ja sam, zatim, otišla do Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i pred vratima našla jednu ensarijku. Ona je trebala isto što i ja. Utom je pokraj nas prošao Bilal i mi mu rekosmo:

“Upitaj Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da li mi je dozvoljeno da dijelim milostinju svome mužu i siročadi (braticima i sestricima) koja su u mom skrbništvu, a za nas ne kazuj”, rekle smo mu!

Bilal je ušao i pitao ga, a on je (Bilala) upitao: “Ko su one?”

“Zejneba” – odgovorio je Bilal.

“Koja Zejneba?” – upitao je Vjerovjesnik.

“Žena Abdullahova” – odgovorio je Bilal.

“Da, može”, reče on, “ona ima dvije nagrade: nagradu za pomaganje rodbine i nagradu za podijeljeni imovinski doprinos.”

1467. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebu-Šejbe, rekavši da mu je prenio Abde od Hišama, on od svoga oca, ovaj od Zejnebe bint Umm-Seleme, koja je rekla:

“Rekla sam Allahovom Poslaniku: ‘Da li imam nagradu, ako podijelim od imetka sinovima Ebu-Seleme? To su moji sinovi.’

‘Dijeli im!’, rekao je on, ‘i za sve što si im dala, imat ćeš nagradu.’”

قَالَ فَذَكَرْتُهُ لِإِبْرَاهِيمَ ح فَحَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنْ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ زَيْنَبَ امْرَأَةِ عَبْدِ اللَّهِ بِمِثْلِهِ سَوَاءً قَالَتْ كُنْتُ فِي الْمَسْجِدِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ تَصَدَّقْنَ وَلَوْ مِنْ حُلِيِّكُنَّ وَكَانَتْ زَيْنَبُ تُنْفِقُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ وَأَيَّتَامٍ فِي حَجَرِهَا قَالَ فَقَالَتْ لِعَبْدِ اللَّهِ سَلْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَيْكَ وَعَلَى أَيَّتَامٍ فِي حَجَرِي مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ سَلِي أَنْتِ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَانْطَلَقْتُ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَوَجَدْتُ امْرَأَةً مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْبَابِ حَاجَتُهَا مِثْلُ حَاجَتِي فَمَرَّ عَلَيْنَا بِالْأَنْصَارِ فَقُلْنَا سَلِ النَّبِيَّ ﷺ أَيْجِزِي عَنِّي أَنْ أُنْفِقَ عَلَى زَوْجِي وَأَيَّتَامٍ لِي فِي حَجَرِي وَقُلْنَا لَا تُخْبِرُنَا بِمَا فَدَخَلَ فَسَأَلَهُ فَقَالَ مَنْ هُمَا قَالَ زَيْنَبُ قَالَ أَيُّ الزَّيْنَبِ قَالَ امْرَأَةُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ نَعَمْ لَهَا أَجْرَانِ أَجْرُ الْقَرَابَةِ وَأَجْرُ الصَّدَقَةِ .

١٤٦٧. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا عَبْدُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلِي أَجْرٌ أَنْ أُنْفِقَ عَلَى بَنِي أَبِي سَلَمَةَ إِنَّمَا هُمْ بَنِي فَقَالَ أَنْفِقِي عَلَيْهِمْ فَلَكَ أَجْرٌ مَا أَنْفَقْتِ عَلَيْهِمْ .

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA:
“...I ROBOVIMA, DUŽNICIMA
I NA ALLAHOVOM PUTU ...”

Od (Abdullaha) Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, prenosi se: “Dozvoljeno je osloboditi roba zekatom od svoje imovine i dati zekat za potrebe hadža.”

Hasan (Basri) je rekao: “Dozvoljeno je da osoba zekatom otkupi svoga oca (roba) i da zekat dadne borcima na Božijem putu i onome koji ne može (od svojih sredstava) otići na hadž, a potom proučio: ‘Zekat pripada siromašnima, pukoj sirotinji...’, (do kraja ajeta) ‘... i kome ga god od njih dadneš, uredu je.’”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Halid je sebi zadržao svoje pancire na ime Allahovog puta.” Od Ebu-Asa prenosi se: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potovario nas je na deve od zekata, radi odlaska na hadž.”¹

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى

(وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ)

وَيُذَكِّرُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُعْتَقُ مِنْ زَكَاةِ مَالِهِ وَيُعْطَى فِي الْحَجِّ وَقَالَ الْحَسَنُ إِنْ اشْتَرَى أَبَاهُ مِنَ الزَّكَاةِ جَاذَ وَيُعْطَى فِي الْمَجَاهِدِينَ وَالَّذِي لَمْ يُحْجَّ ثُمَّ تَلَا (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ) الْآيَةَ . فِي آيَةٍ أُعْطِيَ أَجْزَأَتْ وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ إِنْ خَالِدًا اخْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَيُذَكِّرُ عَنْ أَبِي لَاسٍ حَمَلْنَا النَّبِيُّ ﷺ عَلَى إِبِلٍ الصَّدَقَةَ لِلْحَجِّ .

1 Cijeli prijevod 61. ajeta, poglavlja “Et-Tevbe” glasi: “Zekat pripada siromašnima, pukoj sirotinji, sakupljačima zekata, onima čija srca treba pridobiti (za islam), robovima da se oslobode, dužnicima, na ime Allahovog puta i putniku koji je ostao bez putnih sredstava.”

Prema tome, zekat se može dati samo u svrhe nabrojane u gornjem ajetu. Pod izrazom “i na ime Allahovog puta”, misli se na siromašne borce.

Ebu-Seid Hudri prenosi da je Vjerovjesnik rekao: “Bogatom se može dati prihod od zekata, ako je on angažovan na prikupljanju zekata kao službenik, ako je zauzet borbom na Božijem putu, ili ako je zapao u veliki dug.” Ovu su izjavu zabilježili u svojim hadiskim zbirkama još Ebu-Davud, Ibni-Madže i Hakim.

Ibni-Abbas i mnogi njegovi suvremenici dozvoljavali su da se na ime zekata otkupi rob i odmah oslobodi. Bera b. Azib prenosi da je jedan čovjek došao Vjerovjesniku i rekao: “Uputi me na posao koji će me približiti Džennetu, a udaljiti od Džehennema.”

“Oprosti roba ili učestvuj u njegovu oslobađanju” – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Halid je imao osam pancira, pa su ashabi smatrali da je on dužan dati koji od njih u zekat. Međutim, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je, da je Halid svoje pancire zadržao, ne radi trgovine ili svoje lične želje, nego radi borbe na Božijem putu, baš kao i ostalu potrebnu mu ratnu opremu i konje.

1468. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, kome je saopćio Šu‘ajb od Ebu-Zinada, on od A‘redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je dijeljenje zekata, pa mu je rečeno: ‘Ibni-Džemil, Halid b. Velid i Abbas b. Abdul-Muttalib ga nisu dali.’

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: ‘Ibn-Džemil ne poriče zekat, nego je on bio siromah, pa su ga Allah i Njegov Poslanik obogatili. Što se tiče Halida, vi prema njemu činite nepravdu (nasilje). On je kod sebe zadržao svoje pancire i svoju vojnu opremu na ime Allahovog puta, a što se tiče Abbasa b. Abdul-Muttaliba on je stric Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je zekat obavezni doprinos i sa njim još toliko.’”

U drugom senedu, A‘redža slijedi Ibni-Ebi-Zinad, prenoseći hadis od svoga oca.

Ibni-Ishak je, prenoseći od Ebu-Zinada rekao: “... To isto mi je preneseno od A‘redža.”¹

١٤٦٨. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ حَدَّثَنَا أَبُو الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالصَّدَقَةِ فَقِيلَ مَنْعَ ابْنِ جَمِيلٍ وَخَالِدُ بْنُ الْوَلِيدِ وَعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا يَنْقُمُ ابْنُ جَمِيلٍ إِلَّا أَنَّهُ كَانَ فَقِيرًا فَأَغْنَاهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَأَمَّا خَالِدٌ فَإِنَّكُمْ تَظْلِمُونَ خَالِدًا قَدْ احْتَبَسَ أَذْرَاعَهُ وَأَعْتَدَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَأَمَّا الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَعَمَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِيهِ عَلَيْهِ صَدَقَةٌ وَمِثْلُهَا مَعَهَا تَابَعَهُ ابْنُ أَبِي الزِّنَادِ عَنْ أَبِيهِ وَقَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ هِيَ عَلَيْهِ وَمِثْلُهَا مَعَهَا وَقَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثْتُ عَنِ الْأَعْرَجِ بِمِثْلِهِ .

¹ Za Abbasa, radijallahu anhu, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, garantovao je da će dati dužni iznos zekata, pa i veći, jer je on Hašimija i neće staviti svoj obraz pod noge.

Ibni-Ishak ističe, da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio Abbasu davanje zekata za dvije godine. Oslanjajući se na spomenuti slučaj i halifa Omer je jedne sušne godine odgodio ubiranje zekata u nekim pokrajinama i dao ga ubrati tek iduće godine.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- da se zekat daje na trgovačku robu,
- da se zekat na trgovačku robu može dati u vidu robe, a može i preračunati u novcu,
- zekat se može dati ma kojoj grupi korisnika navedenih u 61. ajetu, poglavlja “Et-Tevbe”,
- starješina zajednice može sakupljanje zekata privremeno odgoditi, bilo pojedincu bilo većoj grupi ljudi,
- musliman zadužen zekatom može za sebe zadržati potrebno oružje i ostalu vojnu opremu, kao konja i slično,
- sakupljači zekata treba da su povjerljivi ljudi i upućeni u propise sakupljanja zekata,
- upozorenje nevidavnim na Božije blagodati podarene ljudima,
- dozvoljeno je podvrći kritici onoga koji zanemaruje davanje zekata,
- zekat se ne daje na opremu i stvari potrebne za svakodnevni život i rad čovjeka.

USTEZANJE OD PROŠNJE

1469. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Ataa b. Jezid Lejsija, ovaj od Ebu-Saida Hudrija, radijallahu anhu, da su neke ensarije iskali od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, milostinju i on im je dao. Kasnije su opet tražili, pa im je on ponovo dao, tako da je nestalo imovine kod njega, pa je rekao: “Ono što se nađe od imetka kod mene, neću vam ga uskratiti. Ko želi skroman život i čuvati se harama, Allah će mu dati skromnost, ko želi da bude nepotreban drugima, Allah će ga obogatiti, a ko hoće da bude strpljiv, Allah će ga nadariti strpljivošću. Nije nikome dat vredniji (širi) i bolji dar od strpljivosti.”²

1470. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je prenio Malik od Ebuz-Zinada, on od A‘redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Tako mi Onoga, u Čijoj je ruci moja duša, da neko od vas uzme svoje uže i nosi drva na svojim leđima, bolje mu je nego da dođe čovjeku i zatraži od njega milostinju, svejedno dao mu je on ili ne dao.”³

بَابُ الْإِسْتِعْظَافِ عَنِ الْمَسْأَلَةِ

١٤٦٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَزِيدَ اللَّيْثِيِّ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِنَّ نَاسًا مِنَ الْأَنْصَارِ سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ ثُمَّ سَأَلُوهُ فَأَعْطَاهُمْ حَتَّى نَفِدَ مَا عِنْدَهُ فَقَالَ مَا يَكُونُ عِنْدِي مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ أَدْخِرَهُ عَنْكُمْ وَمَنْ يَسْتَغْفِرْ يُعْفِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَسْتَعْنِ يُغْنِهِ اللَّهُ وَمَنْ يَتَصَبَّرْ يُصْبِرْهُ اللَّهُ وَمَا أُعْطِيَ أَحَدٌ عَطَاءً خَيْرًا وَأَوْسَعَ مِنَ الصَّبْرِ.

١٤٧٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ مَنَعَهُ.

2 Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- prosjaku treba dati milostinju, ma koliko je on puta od nas zatražio,
- ljude treba bodriti na strpljivost, kako u dobru tako i u poteškoći,
- prošnja i moljkanje ljudi za milostinju je prezren posao i treba ga se kloniti, a svoje potrebe podmirivati prihodima svoje pošteno stečene zarade,
- posebno se vidi plemenitost, saosjećajnost i darežljivost Vjerovjesnika da je onima kojima je bilo potrebno, davao i svoj posljednji zalogaj.

3 Sadržaj hadisa podstiče na rad i življenje od prihoda svoga rada. Dobivanje ma kakve pomoći ovisi uvijek o volji darovaoca, a njegova ispomoć, koliko ima u sebi dobrote, toliko ima i poniženja za siromaha, a kada on uskrati svoju pomoć siromahu, tu je, pored poniženja, još i izgubljena nada. Radi toga, ashabi, kada bi im pao bič sa deve, nisu tražili da im ga drugi dohvati, nego su sjahivali i sami ga uzimali. Iz hadisa se još zaključuje:

- prošnja može biti haram, a može biti mekruh i konačno mubah. Prošnja je potpuno zabranjena bogatoj osobi, ružno je i pokuđeno da prosi osoba koja se može opskrbiti bez prošnje, a dozvoljeno je siromahu prositi, i to od svojih bližnjih, bilo od rođaka, bilo od poznatih komšija. Zatražiti milostinju jeste dužnost, tek kada se padne u kritičnu i po život opasnu situaciju.

1471. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Vuhejb, kome je prenio Hišam od svoga oca, on od Zubejra b. Avvama, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je kazao:

“Da neko od vas uzme uže i donese na svojim leđima breme drva, pa ga proda i Allah mu tako očuva njegov obraz (od sramne prošnje), bolje mu je nego da od ljudi traži milostinju, dali mu je oni ili ne dali.”

١٤٧١. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَا أَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَأْتِيَ بِحِزْمَةِ الْحَطَبِ عَلَى ظَهْرِهِ فَيَبِيعَهَا فَيَكْفَى اللَّهُ بِهَا وَجْهَهُ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ أَعْطَوْهُ أَوْ مَنَعُوهُ.

Prihvatiti bez traženja, dobrovoljno, od nekoga ponudenu milostinju je dozvoljeno.

Ibni-Mes'ud je prenio da je Vjerovjesnik rekao: “Ko prosi, a ima nešto svoje imovine, doći će na Sudnji dan zguljena, ispucana i krastava lica.”

“Vjerovjesniče”, rekao je neko od prisutnih, “kolika je to imovina?”

“Pedeset dirhema, odnosno njihova vrijednost u zlatu.”

Ovaj su dijalog zabilježili Tirmizi, Nesai i Ibni-Madže, a Hakim ga citira u nešto izmijenjenoj varijanti.

Ebu-Davud i Ibni-Madže zabilježili su u svojim “Sunenima”, da je Ebu-Hurejre rekao: “Prošnja je dozvoljena samo: siromahu bez ikakvih sredstava za život, dužniku čiji je dug veći od njegove imovine i zarade, te bolesnom i za rad nesposobnom siromahu.”

Bezzar, Ahmed i Taberani navode da je Sevban prenio od Vjerovjesnika slijedeću izjavu: “Ko traži milostinju od svijeta, a nije mu potrebna, ona će mu se staviti na Sudnjem danu na lice kao ruglo i sramota.”

Navodi se da su Vjerovjesniku za vrijeme Oprosnog hadža, dok je dijelio sadaku, prišla dva čovjeka i zatražila milostinju. On ih je pogledao, a potom oborio glavu prema zemlji i rekao: “Ako vi hoćete, ja ću vam dati milostinju, samo u njoj nema udjela bogat, snažan i za rad sposoban čovjek.”

Ebu-Davud, Nesai i Ibni-Hibban u svojim hadiskim zbirkama zabilježili su, da je Ebu-Seid Hudri prenio od Vjerovjesnika ovu izjavu: “Ko prosi, a ima imovine u vrijednosti četrdeset dirhema, on je za ljude napasnik.”

Imam Ahmed u svom “Musnedu” navodi, da je jedna žena poslala Vjerovjesniku svoga sina da ga kao i ostali siromasi zamoli za milostinju. Čovjek je otišao i zatekao Vjerovjesnika na minberu gdje govori: “Ko hoće da skromno živi, čuvajući se harama, Allah će mu omogućiti skromnost, ko hoće da bude materijalno neovisan o drugim, Allah će ga uputiti putem blagostanja, ko traži od svijeta milostinju, a ima pet ukija (dvjesto dirhema) imovine, on je napasnik.”

“Pomislio sam u sebi”, kaže ovaj: “Ja imam devu vredniju od pet ukija, a tako isto i moj sin.”

Taberani u svom “Evsatu” i još poneki muhadisi naveli su da je h. Alija prenio slijedeću Vjerovjesnikovu izjavu:

“Ko traži milostinju, a bogat je, ona će mu se na drugom svijetu pretvoriti u ležaj usijanog džehennemskog kamenja.”

“A ko je bogat?” – upitali su prisutni.

“Onaj, ko istog dana ima večeru.”

Firasi kaže da je neko pitao Vjerovjesnika za prošnju, pa mu je on odgovorio: “Ne prosi! A ako ti je neophodno da prosiš, prosi od dobrih ljudi.”

Aziz b. Omer kaže:

“Vjerovjesniku je došao jedan čovjek i on mu je dao milostinju. Pošto je isti bio već stao na prag vrata, Vjerovjesnik mu reče: “Da znate kakve su posljedice prosjačenja, ne bi nikad niko nikome otišao i zatražio od njega milostinju.”

1472. PRIČAO NAM JE Abdan, kome je saopćio Abdullah, njemu prenio Junus od Zuhrija, on od Urve b. Zubejra i Seida b. Musejjeba, da je Hakim b. Hizam, radijallahu anhu, rekao:

“Zatražio sam milostinju od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi je dao. Potom sam opet tražio i on mi je ponovo dao. Kasnije sam opet zatražio, on mi je opet dao, a potom rekao:

‘Hakime, ovo materijalno dobro je zeleno (privlačno) i slatko, pa ko ga uzima bez pohlepe za njim, on će u njemu imati blagoslov i napredak, a ko ga uzima iz pohlepe, on u njemu neće imati blagoslova i napretka, i on je poput onoga koji jede, ali ne može da se najede. Ruka koja dijeli (gornja) bolja je od ruke koja prima (donja).’

Hakim je tada rekao: ‘Allahov Poslaniče, tako mi Onoga Koji te je poslao sa Istinom, poslije tebe neću nikome ništa uzeti, dok sam god živ.’

Potom Ebu-Bekr, radijallahu anhu, pozivaše Hakima po milostinju, ali je on ne htjede od njega primiti. Kasnije ga je pozivao i Omer, radijallahu anhu, da mu je dadne, pa je on ni od njega nije htio primiti. Tada je Omer rekao: ‘Skupino muslimana! Stavljam vas svjedokom Hakimu, da sam mu nudio njegovo zakonsko pravo od ovoga ratnog plijena, ali ga nije htio prihvatiti.’

I tako je Hakim umro, a nije poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ni od koga primio milostinju.”¹

١٤٧٢. وَ حَدَّثَنَا عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ وَسَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ حَكِيمَ ابْنَ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ سَأَلْتُهُ فَأَعْطَانِي ثُمَّ قَالَ يَا حَكِيمُ إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ فَمَنْ أَخَذَهُ بِسَخَاوَةٍ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافٍ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ الْيَدُ الْعُلْيَا خَيْرٌ مِنَ الْيَدِ السُّفْلَى قَالَ حَكِيمٌ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ لَا أَرِزُ أَحَدًا بَعْدَكَ شَيْئًا حَتَّى أَفَارِقَ الدُّنْيَا فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَدْعُو حَكِيمًا إِلَى الْعَطَاءِ فَيَأْتِي أَنْ يَقْبَلَهُ مِنْهُ ثُمَّ إِنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَعَاهُ لِيُعْطِيَهُ فَأَبَى أَنْ يَقْبَلَ مِنْهُ شَيْئًا فَقَالَ عُمَرُ إِنِّي أَشْهَدُكُمْ يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ عَلَى حَكِيمٍ أَنِّي أَعْرِضُ عَلَيْهِ حَقَّهُ مِنْ هَذَا الْفَيْءِ فَيَأْتِي أَنْ يَأْخُذَهُ فَلَمْ يَرِزْ أَحَدًا مِنَ النَّاسِ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ حَتَّى تُوَفِّيَ .

1 Iz hadisa se zaključuje:

- nije sramota tražiti materijalnu pomoć od starješine zajednice iz državne, društvene kase,
- nasrtljivi prosjak može se odbiti uz preporuku skromnijeg življenja i strpljenja pri ovozemnim poteškoćama,
- prošnja je dozvoljena samo u krajnjoj potrebi, nuždi i životnoj opasnosti,
- osoba koja ima pri sebi tuđe zakonsko potraživanje, treba ga pravovremeno obaviti i isplatiti, a ako ne prihvaća, ne treba je na to ni siliti,
- materijalno dobro uz darežljivost podstiče na pobožnost i daje napredak u imetku, a to je sreća i na ovom i na budućem svijetu,
- imetak sam po sebi nije vrijedan i nije cilj sam sebi. Materijalno dobro imat će vrijednost, tek kada se to dobro upotrijebi u svrsishodne i dobre poslove i potrebe, bilo pojedinca bilo zajednice. Tome slični primjer, kada se neko sa malo jela najede, a neko pojede i mnogo, ali ostane gladnog i stomaka i očiju,
- prosjaku treba dati milostinju, a potom mu ukazati na loše posljedice prošnje i uputiti ga na dostojnije zanimanje,
- nije ružno prosjaku uskratiti četvrtu uzastopnu milostinju.

ONAJ KOME JE ALLAH PODARIO NEŠTO BEZ ISKANJA I HLEPNJE

1473. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu prenio Lejs od Junusa, on od Zuhrija, a ovaj od Salima, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, rekao:

“Čuo sam Omera gdje kaže: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, davaše mi jedan dar, a ja rekoh: Podaj ga onome, kome je on od mene potrebniji!’

‘Uzmi ga!’, reče mi on, ‘kada ti dođe nešto od ove imovine, a ti ga nisi tražio ni iskao, uzmi ga! A ono što ti ne dođe tako, ne traži ga sebi!’”¹

PROŠNJA RADI GOMILANJA IMOVINE

1474. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, rekavši da mu je prenio Lejs od Ubejdullaha b. Ebi-Dža‘fera, koji je čuo Hamzu b. Abdullaha b. Omera, gdje kaže:

“Čuo sam Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, koji je rekao: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izjavio je:

Čovjek koji neprestano traži milostinju od svijeta, doći će na Sudnji dan, a na njegovom licu neće biti ni komadića mesa.

بَابُ مَنْ أَعْطَاهُ اللَّهُ شَيْئًا
مِنْ غَيْرِ مَسْأَلَةٍ وَلَا إِشْرَافٍ نَفْسٍ

١٤٧٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
يُونُسَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ يَقُولُ كَانَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُعْطِينِي الْعَطَاءَ فَأَقُولُ أَعْطَاهُ مَنْ
هُوَ أَفْقَرُ إِلَيْهِ مِنِّي فَقَالَ خُذْهُ إِذَا جَاءَكَ مِنْ هَذَا
الْمَالِ شَيْءٌ وَأَنْتَ غَيْرُ مُشْرِفٍ وَلَا سَائِلٍ فَخُذْهُ
وَمَا لَا فَلَا تُتْبِعْهُ نَفْسَكَ .

بَابُ مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكْثُرًا

١٤٧٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ سَمِعْتُ حَمْرَةَ بْنَ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَا يَزَالُ الرَّجُلُ
يَسْأَلُ النَّاسَ حَتَّى يَأْتِيَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيْسَ فِي وَجْهِهِ
مُرْعَةٌ لَحْمٍ .

¹ Nije dozvoljeno primiti poklon, znajući da je darovalac došao do njega nezakonito. U protivnom, preporučljivo je da se poklon primi. Rukovodilac zajednice može dijeliti poklone prema svojoj uvidavnosti iz društvene imovine. Nagradu rukovodioca bolje je primiti, nego je odbiti, samo ako je ona došla iz zakonski poštenog prihoda. U slučaju da je taj poklon nezakonitog prihoda treba ga odbiti. Poneki kažu da svaku nagradu i poklon ponuđen od rukovodioca zajednice treba primiti, jer je u Kur'anu rečeno: “Ono što vam daje Allahov Poslanik uzmite, a što vam zabranjuje, klonite ga se!”

1475. Sunce će se na Sudnjem danu, rekao je on, spustiti toliko nisko, da će znoj ljudima dospjeti do polovice ušiju i tada će u takvom stanju moliti za pomoć Adema, zatim Musaa, a potom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem”

Abdullah (b. Salih) je dodao (u drugom senedu) da mu je pričao Lejs, a njemu Ibni-Ebi-Dža'fer: "... On će se potom zauzeti za otpočinjanje suđenja svijetu, otići će i uzeti za kariku (zvekir) vrata (Dženneta) i tada će ga Allah poslati na visoko pohvalni položaj, a sakupljeni svijet sav će mu zahvaljivati.”

Mu'alla je rekao, da mu je prenio Vuhejb od Nu'mana b. Rašida, on od Abdullaha b. Muslima, brata Zuhrijina, ovaj od Hamze koji je čuo Ibni-Omera, radijallahu anhu, gdje prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu o prošnji.

١٤٧٥. وَقَالَ إِنَّ الشَّمْسَ تَذْنُو يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَبْلُغَ الْعِرْقُ نِصْفَ الْأُذُنِ فَبَيْنَا هُمْ كَذَلِكَ اسْتَغَاثُوا بِآدَمَ ثُمَّ بِمُوسَى ثُمَّ بِمُحَمَّدٍ ﷺ وَزَادَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَالِحٍ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي جَعْفَرٍ فَيَشْفَعُ لِيُقْضَى بَيْنَ الْخَلْقِ فَيَمْشِي حَتَّى يَأْخُذَ بِحَلْقَةِ الْبَابِ فَيَوْمَئِذٍ يَبْعَثُهُ اللَّهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يَحْمَدُهُ أَهْلُ الْجَمْعِ كُلُّهُمْ وَقَالَ مُعَلَّى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ رَاشِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُسْلِمٍ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنْ حَمْزَةَ سَمِعَ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الْمَسْأَلَةِ.

O RIJEČIMA UZVIŠENOG ALLAHA:
 “NE TRAJITE MILOSTINJU OD SVIJETA
 NASRTLJIVO”, KOJA JE DONJA GRANICA
 BOGATSTVA I IZJAVI VJEROVJESNIKA,
 SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM:
 “NEMA IMOVINE KOJA ĆE GA UČINITI
 NEPOTREBNIM DRUGOM”

Ovo se zasniva na riječima Allaha, dželle šanuhu:
 “Zekat pripada onim siromasima koji su zauzeti na
 Božijem putu. Oni nemaju mogućnosti zarađivanja
 na zemlji...”, do Njegovih riječi: “...Bog to sve
 dobro zna”.¹

1476. PRIČAO NAM JE Hadždžadž b. Minhal,
 rekavši da je njemu prenio Šu‘be od Muhammeda
 b. Zijada koji je rekao:

“Čuo sam Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, gdje
 prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve
 sellem: ‘Nije puki siromah onaj koga odbije
 (od vrata) zalogaj-dva, nego je puki siromah onaj
 koji nema nikakve imovine, a stidi se (zaiskati
 pomoć), odnosno ne ište od svijeta nasrtljivo.’”

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى
 (لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِحْقَافًا) وَكَمْ الْغِنَى
 وَقَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا يَجِدُ غِنَى يُغْنِيهِ

لِقَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي
 سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ) إِلَى
 قَوْلِهِ (فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ) .

١٤٧٦. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ
 أَخْبَرَنِي مُحَمَّدُ بْنُ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ
 اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ الْمُسْكِينُ الَّذِي تَرُدُّهُ
 الْأُكْلَةَ وَالْأُكْلَتَانِ وَلَكِنَّ الْمُسْكِينُ الَّذِي لَيْسَ لَهُ
 غِنَى وَيَسْتَحْيِي أَوْ لَا يَسْأَلُ النَّاسَ إِحْقَافًا .

¹ Cijeli prijevod kod Buharije djelimično navedenog 273. ajeta, poglavlja “El-Bekare” glasi: “Zekat pripada onim siromasima koji su se žrtvovali na Božijem putu. Oni nemaju mogućnosti da stječu i zarađuju na zemlji. Neupućeni ih, radi njihove skromnosti, smatraju bogatašima. Poznat ćeš ih po izrazu njihovih lica. Oni ne traže od svijeta nasrtljivo. Sve što od dobra učinite, to Allah dobro zna.”

Ima nekih ljudi u bijedi i velikoj potrebi, ali im ljudsko dostojanstvo ne dozvoljava prošnjku i moljkanje tuđe pomoći. Oni se poznaju po snuženom i neraspoloženom licu i takve je najpreče pomoći.

Nesefija kaže da se navedeni ajet odnosi na Ashabi-suffe, tj. ashabe koji su živjeli na sofama džamije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini. Njih je bilo četiristo i oni nisu imali ni svojih domova ni svojih porodica, pa su mogli stalno slušati Vjerovjesnikova predavanja, učestvovati u zajedničkom klanjanju s njim i s njim ići u pojedine vojne akcije.

Ibni-Mes‘ud je rekao da su Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pitali:

“Allahov Poslaniče, ko je bogat i nezavisan od tuđe materijalne pomoći?”

“Ko ima pedeset dirhema ili njihovu vrijednost u zlatu” – odgovorio je Vjerovjesnik.

1477. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim, njemu Isma'il b. Ulejje, koji kaže da mu je prenio Halid Huzai od Ibni-Ešve'a, on od Ša'bija, kome je pričao pisar (Verrad) Mugire b. Šu'be:

“Mu'avija je pisao Mugiru b. Šu'be: ‘Napiši nešto što si čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem!’

Zatim mu je on napisao: ‘Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: Bog vam je pokudio tri vrste posla: rekla-kazala, upropaštavanje imovine i rasipanje imetka.’”²

1478. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Gurejr Zuhri, rekavši da mu je prenio Ja'kub b. Ibrahim od svoga oca, on od Saliha b. Kejsana, ovaj od Ibni-Šihaba, koji kaže da mu je saopćio Amir b. Sa'd, prenoseći od svoga oca:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dijelio je materijalnu pomoć jednoj grupi ljudi, a ja sam sjedio među njima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostavio je”, rekao je Sa'd, “jednog čovjeka i nije mu dao pomoć, a on mi se od njih najviše svidao. Ustao sam, prišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: ‘Šta ti imaš protiv toga i toga? Tako mi Allaha, ja ga smatram pravovjernikom!’

‘Ili muslimanom’ – reče Vjerovjesnik.

‘Ja sam tada’, kaže Sa'd, ‘malo zašutio, a zatim me nadvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam

١٤٧٧. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَلِيَّةَ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ ابْنِ أَشْوَعٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ حَدَّثَنِي كَاتِبُ الْمَغِيرَةِ بْنُ شُعْبَةَ قَالَ كَتَبَ مُعَاوِيَةُ إِلَى الْمَغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ أَنْ أَكْتُبَ إِلَيَّ بِشَيْءٍ سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ فَكَتَبَ إِلَيْهِ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا قِيلَ وَقَالَ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ .

١٤٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غُرَيْرٍ الزُّهْرِيُّ حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَامِرُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ أَعْطَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَهْطًا وَأَنَا جَالِسٌ فِيهِمْ قَالَ فَتَرَكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْهُمْ رَجُلًا لَمْ يُعْطِهِ وَهُوَ أَعْجَبُهُمْ إِلَيَّ فَقُمْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَسَارَرْتُهُ فَقُلْتُ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا قَالَ أَوْ مُسْلِمًا قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا

2. Prepričavati tuđe beskorisne izjave, voditi tračeve i širiti alarmantne vijesti je zabranjeno kao i upropaštavanje imovine, bilo svoje, bilo tuđe, nastale nebrigom o njoj, prekomjernim prohtjevima, luksuznim građenjem objekata, luksuznim odijevanjem, hranjenjem i namještanjem, te trošenje imovine u haram poslove, a ne dijeliti je sirotinji i u potrebne dobrotvorne svrhe svoje zajednice.

Iz hadisa se još zaključuje:

- rasipniku, bio on maloljetan ili punoljetan, treba postaviti skrbnika (tutora). Ovo je stav halife Alije, Ibnu-Abbasa, Ibnu-Zubejra, Aiše, Malika, Evza'ija, Ebu-Jusufa, Muhammeda, Šafi'je, Ahmeda, Ishaka i Ebu-Sevra. Međutim, Neha'i, Ibnu-Sirin, Ebu-Hanife i Zufer kažu: “Nad punoljetnom osobom nema skrbnika”,
- vrlina umjerenih materijalnih prohtjeva. Rasipnički i raskošan život konačno dovodi do siromaštva, a ponekad i prosjačkog štapa, dok umjerenost donosi sreću na ovom i budućem svijetu,
- izjavu vjerodostojnog čovjeka treba smatrati punovažnom,
- nauku treba tražiti cijelog života.

rekao: Allahov Poslaniče, šta ti imaš protiv njega? Tako mi Allaha, ja ga smatram pravovjernikom.’

‘Ili muslimanom’ – reče Vjerovjesnik.

‘Opet sam malo šutio’, kaže Sa’d, ‘i ponovo me nadvladalo ono što sam o njemu znao, pa sam mu rekao: Allahov Poslaniče, šta ti imaš protiv njega? Tako mi Allaha, ja ga smatram pravovjernikom.’

‘Muslimanom’ – rekao je on.

Tada je Vjerovjesnik kazao: ‘Ja ponekad dadnem materijalnu pomoć čovjeku, a drugi mi je draži od njega, bojeći se da se svojim licem ne strovali u vatru (napustivši islam).’”

(U drugom senedu Ja’kub prenosi) od svoga oca, on od Saliha, ovaj od Isma’ila b. Muhammeda da je rekao: “Čuo sam svoga oca gdje to isto izlaže i u svom izlaganju još dodaje: ‘...I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, udario ga, a on se skupio. Potom mu je Vjerovjesnik rekao: Sa’du, uvaži ovo i okreni (idi)! Ja ponekad dajem materijalnu pomoć čovjeku...’”

Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: “‘Kubkibu’ znači ‘prevrnuti naglavačke’. ‘Ekebbber-redžulu’, tj. ‘sageo se čovjek’, upotrebljava se kada radnja glagola ne pada i ne prelazi na nekoga drugoga. Kada radnja prelazi (na objekat), tada ćeš kazati: ‘Kebbehullahu...’, tj. ‘Allah ga je strovalio (oborio) na njegovo lice’. A ‘kebebtuhu ene’ znači ‘oborio sam ga ja’.”

قَالَ أَوْ مُسْلِمًا قَالَ فَسَكَتُ قَلِيلًا ثُمَّ غَلَبَنِي
مَا أَعْلَمُ فِيهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَكَ عَنْ فُلَانٍ
وَاللَّهِ إِنِّي لَأَرَاهُ مُؤْمِنًا قَالَ أَوْ مُسْلِمًا يَعْنِي فَقَالَ إِنِّي
لَأُعْطِي الرَّجُلَ وَغَيْرُهُ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْهُ خَشْيَةً أَنْ
يَكَبَّ فِي النَّارِ عَلَى وَجْهِهِ وَعَنْ أَبِيهِ عَنْ صَالِحٍ
عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ مُحَمَّدٍ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ
بِهَذَا فَقَالَ فِي حَدِيثِهِ فَضْرَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدِهِ
فَجَمَعَ بَيْنَ عُنُقِي وَكَتَفِي ثُمَّ قَالَ أَقْبِلْ أَيُّ سَعْدُ
إِنِّي لَأُعْطِي الرَّجُلَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ (فَكُبُّوا)
قُلُوبًا فَكُبُّوا (مُكَبًّا) أَكَبَّ الرَّجُلُ إِذَا كَانَ فِعْلُهُ
غَيْرَ وَاقِعٍ عَلَى أَحَدٍ فَإِذَا وَقَعَ الْفِعْلُ قُلْتُ كَبَّهُ اللَّهُ
لِوَجْهِهِ وَكَبَّتُهُ أَنَا.

1479. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, rekavši da mu je prenio Malik od Ebu-Zinada, on od A'redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Nije puki siromah onaj, ko obilazi oko svijeta i odbije ga (od vrata) zalogaj-dva ili jedna-dviije datule, nego je puki siromah onaj, koji nema imovine što ga čini nepotrebnim (drugom), a nije ni poznat po svojoj potrebi, pa da mu se udijeli milostinja i ne stoji tražeći milostinju.”

1480. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas, njemu A'meš od Ebu-Saliha, koji prenosi od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Da neko od vas uzme svoje uže i porani (jutrom)”, mislim, kaže Ebu-Hurejre, da je kazao, “do onog brda, pa nabere drva, proda ih i nešto pojede, a nešto podijeli, bolje mu je, nego da traži milostinju od svijeta.”

Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: “Salih b. Kejsan (spomenut u senedu) stariji je od Zuhrije i mogao je zapamtiti i čuti lično Abdullaha b. Omera.”

O PROCJENJIVANJU DATULA NA STABLU

1481. PRIČAO NAM JE Sehl b. Bekkar, rekavši da mu je prenio Vuhejb od Amra b. Jahjaa, on od Abbasa Sa'idija, ovaj od Ebu-Humejda Sa'idija, radijallahu anhu, koji je kazao:

“Krenuli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u borbu na Tebuk. U Vadil-Kura (mjesto) bila je jedna žena u svojoj bašči i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče svojim drugovima: ‘Procijenite plod!’

١٤٧٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَيْسَ الْمُسْكِينُ الَّذِي يَطُوفُ عَلَى النَّاسِ تَرُدُّهُ اللَّقْمَةُ وَاللُّقْمَتَانِ وَالتَّمْرَةُ وَالتَّمْرَتَانِ وَلَكِنَّ الْمُسْكِينُ الَّذِي لَا يَجِدُ غِنًى يُغْنِيهِ وَلَا يُفْطِنُ بِهِ فَيَتَصَدَّقُ عَلَيْهِ وَلَا يَقُومُ فَيَسْأَلُ النَّاسَ .

١٤٨٠. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ ثُمَّ يَغْدُوَ أَحْسَبُهُ قَالَ إِلَى الْجَبَلِ فَيَحْتَطِبَ فَيَبِيعَ فَيَأْكُلَ وَيَتَصَدَّقَ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ النَّاسَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ صَالِحٌ بْنُ كَيْسَانَ أَكْبَرُ مِنَ الزُّهْرِيِّ وَهُوَ قَدْ أَدْرَكَ ابْنَ عُمَرَ .

بَابُ خَرْصِ الثَّمَرِ

١٤٨١. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى عَنْ عَبَّاسِ السَّاعِدِيِّ عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ غَزْوَةَ تَبُوكَ فَلَمَّا جَاءَ وَادِي الْقُرَى إِذَا امْرَأَةٌ فِي حَدِيقَةٍ لَهَا فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِأَصْحَابِهِ اخْرُصُوا وَخَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَشْرَةَ أَوْسُقٍ فَقَالَ لَهَا أَحْصِي

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, procijenio je na deset veskova i ženi rekao: ‘Broji koliko će od nje biti!’ Kada smo došli na Tebuk, kazao je: ‘Noćas će puhnuti jak vjetar i neka niko od vas nipošto ne ustaje. Ko ima devu, neka je sveže’, pa smo ih povezali. Jak vjetar je zapuhao i jedan čovjek je ustao, pa ga je vjetar bacio na brdo Tajj. Vlada Ejle poklonio je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jednu bijelu mazgu (Duldul), zaogrnuo je ogrtačem (poslao mu je) i pisao mu o njihovom primirju (da pristaje na džizju). Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pri povratku stigao ponovo u Vadil-Kura, upitao je onu ženu: ‘Koliki je prihod dala bašča?’ ‘Deset veskova’, odgovorila je ona, ‘kako je i procijenio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem’

Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Ja žurim u Medinu, pa ko hoće od vas da ide sa mnom, neka požuri!’”

“Ibni-Bekkar”, kaže Buharija, “rekao je otprilike ovo: ‘Pošto se približio Medini (i ugledao je), uzviknuo je: Ovo je Taba! A kada je ugledao Uhud, rekao je: ‘To je brdašce koje nas voli i koje mi volimo! Hoćete li da vas obavijestim o najboljim ensarijskim kućama?’

‘Hoćemo’ – rekli su.

‘Kuće Benu-Nedždžara, zatim kuće Benu-Abdul Ešhela, te kuće Benu-Saide, odnosno kuće Benu-Harisa b. Hazredža, a i o svim ostalim ensarijskim domovima misljaše on dobro.’”

مَا يَخْرُجُ مِنْهَا فَلَمَّا أَتَيْنَا تَبُوكَ قَالَ أَمَا إِنَّهَا سَتَهَبُ
الَّيْلَةَ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَلَا يَقُومَنَّ أَحَدٌ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ
بَعِيرٌ فَلْيَعْقِلْهُ فَعَقَلْنَاهَا وَهَبَّتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ فَقَامَ
رَجُلٌ فَأَلْقَتْهُ بِجَبَلٍ طَيِّءٍ وَأَهْدَى مَلِكُ أَيْلَةَ لِلنَّبِيِّ
بَغْلَةً بَيْضَاءَ وَكَسَاهُ بُرْدًا وَكَتَبَ لَهُ بِبَحْرِهِمْ فَلَمَّا
أَتَى وَادِيَ الْقُرَى قَالَ لِلْمَرْأَةِ كَمْ جَاءَ حَدِيقَتِكَ
قَالَتْ عَشْرَةٌ أَوْسُقٍ خَرَصَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ
النَّبِيُّ ﷺ إِنِّي مُتَعَجِّلٌ إِلَى الْمَدِينَةِ فَمَنْ أَرَادَ مِنْكُمْ
أَنْ يَتَعَجَّلَ مَعِيَ فَلْيَتَعَجَّلْ فَلَمَّا قَالَ ابْنُ بَكَّارٍ
كَلِمَةً مَعْنَاهَا أَشْرَفَ عَلَى الْمَدِينَةِ قَالَ هَذِهِ طَابَةٌ
فَلَمَّا رَأَى أَحَدًا قَالَ هَذَا جُبَيْلٌ يُحِبُّنَا وَنَحِبُّهُ أَلَا
أُخْبِرُكُمْ بِخَيْرِ دُورِ الْأَنْصَارِ قَالُوا بَلَى قَالَ دُورُ
بَنِي النَّجَّارِ ثُمَّ دُورُ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ ثُمَّ دُورُ بَنِي
سَاعِدَةَ أَوْ دُورُ بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ وَفِي كُلِّ
دُورِ الْأَنْصَارِ يَغْنِي خَيْرًا

1482. Sulejman b. Bilal kaže, da mu je pričao Amr: "...potom kuća Benu-Harisa, a zatim Benu-Saide..." Sulejman još jednom prenosi od Sa'da b. Seida, on od Umara b. Gazije, ovaj od Abbasa, on od svoga oca, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Uhud je brdo koje nas voli i koje mi volimo..."
Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: "Svaki vrt sa ogradom je bašča, a bez ograde se ne zove bašča."¹

١٤٨٢. وَقَالَ سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ حَدَّثَنِي عَمْرُو ثُمَّ دَارُ بَنِي الْحَارِثِ ثُمَّ بَنِي سَاعِدَةَ وَقَالَ سُلَيْمَانُ عَنْ سَعْدِ بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُمَارَةَ بْنِ غَزِيَّةَ عَنْ عَبَّاسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَخَذَ جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنَحِبُهُ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كُلُّ بُسْتَانٍ عَلَيْهِ حَائِطٌ فَهُوَ حَدِيقَةٌ وَمَا لَمْ يَكُنْ عَلَيْهِ حَائِطٌ لَمْ يُقَلَّ حَدِيقَةٌ.

- ¹ Raznolika su mišljenja pravnika o procjenjivanju voća na stablu. Zuhri, Ata, Hasan Basri, Amir b. Dinar, Mervan, Hasan b. Muhammed, Šafija, Ahmed, Ibni-Sevr i još poneki dozvoljavaju procjenu palmi i grožđa, kada im se ukažu i oforme plodovi.
Ibni-Rušd kaže da većina pravnika dozvoljava procjenu voća na stablu, tek kada je ono sazrelo toliko da se može jesti.
Davud je izjavio: "Samo plod palme može se procjenjivati na stablu." Šafija kaže: "Procjena je dozvoljena kod palmi i vinograda, a ne kod usjeva."
Držeći se strogo postupka Vjerovjesnika, Šurejh i Zuhri dozvoljavaju procjenjivanje plodova samo kod palmovika, dok najveći broj pravnika dozvoljava još samo kod grožđa. Buharija opet dozvoljava vršenje procjene svakog roda i ploda koji se može koristiti u sirovom, tj. svježem i u suhom obliku.
Procijenjeno voće i usjevi ostaju i dalje u posjedu svoga gospodara, a ako bi oni bili uništeni usljed elementarnih nepogoda, vlasnik nije dužan dati na njih zekat.
Tirmizi u svom "Sunenu" sa senedom navodi: "Vjerovjesnik je naredio da se vinograd procjenjuje poput palmovika i da se zekat od njega uzima u rezačijama, baš kao što se zekat uzima od palmi u datulama.
Procjenjivanje voća na stablu utvrđeno je izjavom i praksom Vjerovjesnika. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, imao je svoje procjenitelje.
Ebu-Davud navodi da je Aiša rekla: "Vjerovjesnik je poslao u Hajber Abdullaha b. Revaha i on je Jevrejima, radi davanja džizje, izvršio procjenu uroda palmovika čiji se plod nije počeo još jesti."
Prema drugim podacima, Ibni-Revaha je poslan u Hajber, kada su Jevreji bili savladani i pokoreni i on im je izvršio procjenu uroda palmovika i ostalog voća na hiljadu četrdeset veskova, zajamčivši im polovinu toga iznosa.
Procjenitelj treba biti vješt i povjerljiv i procjenu vršiti u prisutnosti vlasnika posjeda i još jednog ili dvojice uglednih ljudi.
Ša'bi, Sevri, Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: "Vršiti procjenu voća i usjeva je mekruh."
Ebu-Hanife, Jusuf i Muhammed rekli su: "Procjena je nesigurna i nema zakonske podloge." Oni se drže, pored Buharijinog navoda još i kasnije izjave Džabira b. Semure: "Vjerovjesnik je zabranio prodaju svih vrsta plodova putem procjene." Procjena je samo približno utvrđivanje količine roda, u čemu se može lahko pogriješiti. Džabirova izjava derogirala je raniju praksu.
Iz hadisa se zaključuje još:
– Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, mudžiza o predskazivanju dolaska orkana,
– vrijednost Medine, Uhuda i pojedinih porodica u Medini,
– dozvoljava se razmjena poklona sa nemuslimanima.
Ibnul-Arebi kaže: "Utvrđeno je da je Vjerovjesnik davao procjenjivanje ploda palmovika samo jevrejskih, a što se tiče muslimana, on im nije činio procjene. Njima se uzimala desetina, odnosno petina od suhih datula prema njihovom iskazu."

O DESETINI NA PRIHOD SA ZEMLJOM KOJA SE NATAPA OBORINAMA I TEKUĆOM VODOM

Omer b. Abdil-Aziz je smatrao da se ništa ne daje na med.¹

1483. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem, rekavši da mu je prenio Abdullah b. Vehb od Junusa b. Jezida koji je prenio od Zuhrija, on od Saliha b. Abdullaha, ovaj od svoga oca, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Desetina je na prihod sa zemlje, koju natapaju oborine i izvori (tekuća voda) ili je močvarna, a polovina od desetine je na prihod sa zemlje koja se natapa vještački.”

Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: “Ovo je objašnjenje prvog prenosioca (Abdullaha b. Omeru) i kod njega nije određen iznos prihoda, tj. u izjavi (Abdullaha) Ibni-Omera:

‘Na prihod zemlje koju natapa kiša i...’, a to je objašnjeno u ovom slijedećem hadisu, tj. određen je iznos. Dodatak (ili povećanje) u tekstu se uvažava, a jasan hadis po nekoj odluci je preči od nejasnog, samo ako mu je prenosilac postojano uvjerljiv. Tako je Fadl b. Abbas prenio da nije

بَابُ الْعُشْرِ فِيمَا يُسْقَى مِنْ مَاءِ السَّمَاءِ
وَبِأَمَاءِ الْجَارِي

وَلَمْ يَرِ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فِي الْعَسَلِ شَيْئًا .

١٤٨٣. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا
عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ
الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ فِيمَا سَقَتِ السَّمَاءُ وَالْعُيُونُ
أَوْ كَانَ عَثَرِيًّا الْعُشْرُ وَمَا سُقِيَ بِالنَّضْحِ نِصْفُ
الْعُشْرِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هَذَا تَفْسِيرُ الْأَوَّلِ لِأَنَّهُ
لَمْ يُؤَقَّتْ فِي الْأَوَّلِ يَعْني حَدِيثَ ابْنِ عُمَرَ وَفِيمَا
سَقَتِ السَّمَاءُ الْعُشْرُ وَيُنَّ فِي هَذَا وَوَقَّتْ وَالزِّيَادَةُ
مَقْبُولَةٌ وَالْمُقَسَّرُ يَقْضَى عَلَى الْمُتَّبِعِ إِذَا رَوَاهُ أَهْلُ
الثَّبَاتِ كَمَا رَوَى الْفَضْلُ بْنُ عَبَّاسٍ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
لَمْ يُصَلِّ فِي الْكَعْبَةِ وَقَالَ بِلَالٌ قَدْ صَلَّى فَأَخَذَ
بِقَوْلِ بِلَالٍ وَتَرَكَ قَوْلَ الْفَضْلِ .

¹ Zekat treba davati na med bilo ga malo ili mnogo po mišljenju Ahmeda i Ishaka, dok Ebu-Hanife kaže: “Zekat se daje samo na med pčele koje se nalaze na zemlji ušriji (zemlja od čijeg se prihoda daje desetina), dok za one na zemlji haradžiji (zemlja na koju se daje porez po dunumu) nema zekata, ma koliko bilo meda.”

Bejheki navodi hadis u kome Ebu-Hurejre kaže: “Vjerovjesnik je pisao u Jemen da se od meda uzima desetina.”

Istomišljenici Omera b. Abdil-Aziza su Malik, Šafi'a, Sufjan Sevri, Muhammed b. Abdur-Rahman, Kasim b. Salih, Davud, Abdullah b. Omer i Mugire b. Hakim.

Ibni-Mugire kaže: “Ebu-Hanife smatra, da se na med pčela sa zemlje ušrije daje desetina, bilo ga mnogo ili malo.”

Od Ebu-Jusufa i Muhammeda preneseno je mišljenje da na med ispod pet veskova težine nema desetina. Prema izloženom, po mišljenju Ebu-Hanife od meda se daje desetina meda pčela sa ušrije, bez obzira na količinu meda, a po mišljenju Ebu-Jusufa i Muhammeda tek kada količina meda iznosi pet veskova, a to je deset ritlova. Jedan ritl iznosi 144 dirhema ili 449,28 grama. Prema tome, deset ritlova iznosi pet kilograma meda.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Ka'bi, dok Bilal kaže da je klanjao, pa se uvažila Bilalova izjava, a izjava Fadlova odbačena.”²

- 2 Ebu-Hanife, držeći se kod Buharije navedenog hadisa, smatra da se zekat daje na sve zemljoradničke proizvode bilo ih malo ili mnogo i to u vrijeme navedeno u ajetu: “Podajte onima kojima je potrebno, ono na što imaju zakonsko pravo u vrijeme žetve usjeva!” Po mišljenju Ebu-Hanife, zekat se daje na sve vrste žitarica i voća, pa i na šećernu trsku. Prema tome, zekata nema na drva, perzijsku trstiku, sijeno, slamu, suho lišće i ostalu stočnu hranu.
- Mišljenje Ebu-Hanife prihvatili su još Ibrahim Neha'i, Mudžahid, Hammad, Zufer i Ebu-Davud. Muslim navodi da je Džabir rekao: “Na datule i žito ispod pet veskova nema zekata.” Navedene izjave, hanefije uvažavaju uz napomenu da se one odnose samo na datule i žito u trgovanju i trgovini kao trgovačkoj robi. Ovako treba shvatiti i izjavu Džabira koja u prijevodu glasi: “Zekata nema na prihod žita dok ono ne izađe na pet veskova, a kada izađe na pet veskova od njega se daje zekat.”
- Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: “Dužnost je dati zekat na dugotrajnije plodove, kao i na one koji se teže kvare, kada oni dostignu pet veskova.” Prema tome, zekata nema na povrće, dinje, lubenice, krastavice i slično. Imam Muhammed je izjavio: “Nema zekata na dunje, smokve, jabuke, kruške, sirove šljive i kajsije.”
- U “Jenabi'u” stoji: “Zekat treba dati na svaki plod koji može trajati jednu godinu, a da se ne pokvari, kao što su orasi, bademi, fustuci, lješnici i slično.”
- U “Mebsutu” je navedeno da hanefijski imami Muhammed i Jusuf smatraju da zekat treba davati na orahe i bademe, dok davanje zekata na fustuke jeste stav samo Ebu-Jusufa.
- Prema mišljenju imama Muhammeda, zekat se ne daje od bijelog i crvenog luka, jabuka, šljiva neosušenih, od sjemena dinja i lubenica, krastavica i svih drugih sjemena izuzev žita.
- Zekat se daje na sjeme konoplje, a ne na njenu stabljiku, na kim i kimovo sjeme i na gorušicu, jer su to zrnasti proizvodi i kao takvi spadaju u žito.
- U “Muhitu” stoji: “Nema desetine na rastinje koje je čvrsto vezano svojim korijenom za zemlju, kao što su stabla palmi i ostalog drveća voća i običnog drugog šumskog drveća.”
- Jednoglasno mišljenje svih pravnika traži da se zekat daje na pšenicu, ječam, proso, kukuruz, raž, leću, grah i grašak.
- Mnogi pravnici smatraju da zekat treba davati na svaki prihod od zemlje koji se mjeri veskom ili sa'om, a pravnici Iraka dodaju još: “...i može se uskladištiti i sušiti”.
- Malik se o pitanju davanja zekata na žitarice ponajviše slaže sa Šafijom i smatra da se zekat treba davati još od vučijeg graha, simsim, masline, od lanenog sjemena i sjemena od uljane repe.
- Ahmed b. Hanbel kaže: “Zekat treba davati na sve zrnaste proizvode i voće koje može stajati duže vremena, sušiti se i koje se mjeri vagom, služili oni neposredno za ishranu ljudi ili ne služili. Tako se zekat daje na pšenicu, ječam, raž, kukuruz, proso, krupnik-pšenicu, mak, laneno sjeme, sjeme krastavica, rotkvice, na simsim, na hurme, rezačije, bademe, lješnike, fustuke i orahe, a ne daje se na smokve, jabuke, kruške, sirove šljive, kajsije, krastavice, patlidžane, paradajz, na mrkvu i cvijeće.”
- Hammad b. Ebi-Sulejman smatra da se zekat daje na sve vrste zrnastog žita, na povrće i plodove od voća.
- Abdarija je prenio od Sevrija i Ibni-Ebi-Lejla da se zekat daje samo na hurme, rezačije, pšenicu i ječam, a Ibnul-Uzza je prenio od Evza'ija da se zekat ne daje na masline.
- Zuhri i Hasan Basri kažu da se zekat daje, osim na žitarice još, i na zelen – povrće kada ga ima dvjesto dirhema vrijednosti.
- Davud Zahiri i pravnici njegove škole kažu: “Zekat se daje na sve prihode koji se mjere veskom (vagom), tek kada ih bude pet veskova, tj. hiljadu kilograma, a na one koji se ne mjere vagom zekat se daje, bilo ih mnogo ili malo.”

NA POLJOPRIVREDNI DOHODAK ISPOD PET VESKOVA NEMA ZEKATA

1484. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, kome je pričao Malik, ovome Muhammed b. Abdullah b. Abdur-Rahman b. Ebi-Sa'sa'a, prenoseći od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Na imovinu manju od pet veskova nema zekata i na manje od pet grla deva i na manje od pet ukijja srebra.”

Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: “Ovo je komentar prvog prenosioca (Ibn-Abdullaha) kada kaže: ‘Na imovinu ispod pet veskova nema zekata’, što nije dovoljno objašnjeno, a u islamskoj nauci se uzima uvijek ono što su sigurni ljudi dodali, odnosno objasnili.”

UZIMANJE ZEKATA OD DATULA PRILIKOM BRANJA PALMI, I DA LI JE DJETETU DOZVOLJENO UZIMATI DATULE DATE KAO ZEKAT?

1485. PRIČAO NAM JE Umer b. Muhammed b. Hasan Esedi, njemu prenio njegov otac, rekavši da mu je pričao Ibrahim b. Tahman, prenoseći od Muhammeda b. Zijada, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je izjavio:

“Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, donosili su datule prilikom branja palmi: svako je donosio svoje datule tako da je kod njega (u džamiji) bila gomila datula, pa su se Hasan i Husein, radijallahu anhum, počeli igrati sa tim datulama, a jedan od njih je uzeo jednu datulu i stavio je u usta, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to je vidio, izvadio mu je iz usta i rekao:

‘Zar ne znaš da Muhammedov rod ne jede zekat?’”¹

بَابُ لَيْسَ فِيْمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ

١٤٨٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى حَدَّثَنَا مَالِكٌ قَالَ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي صَعْصَعَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لَيْسَ فِيْمَا أَقَلُّ مِنْ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ وَلَا فِي أَقَلِّ مِنْ خَمْسَةِ مِنَ الْإِبِلِ الدَّوْدِ صَدَقَةٌ وَلَا فِي أَقَلِّ مِنْ خَمْسِ أَوَاقٍ مِنَ الْوَرِقِ صَدَقَةٌ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ هَذَا تَفْسِيرُ الْأَوَّلِ إِذَا قَالَ لَيْسَ فِيْمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ وَيُؤْخَذُ أَبَدًا فِي الْعِلْمِ بِمَا زَادَ أَهْلُ الثَّبَتِ أَوْ بَيْنُوا .

بَابُ أَخْذِ صَدَقَةِ التَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ وَهَلْ يُتْرَكُ الصَّبِيُّ فَيَمَسُّ تَمْرَ الصَّدَقَةِ

١٤٨٥. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ الْحَسَنِ الْأَسَدِيُّ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ زِيَادٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُؤْتَى بِالتَّمْرِ عِنْدَ صِرَامِ النَّخْلِ فَيَجِيءُ هَذَا بِتَمْرِهِ وَهَذَا مِنْ تَمْرِهِ حَتَّى يَصِيرَ عِنْدَهُ كَوْمًا مِنْ تَمْرٍ فَجَعَلَ الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَلْعَبَانِ بِذَلِكَ التَّمْرِ فَأَخَذَ أَحَدُهُمَا تَمْرَةً فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَخْرَجَهَا مِنْ فِيهِ فَقَالَ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ آلَ مُحَمَّدٍ ﷺ لَا يَأْكُلُونَ الصَّدَقَةَ .

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

KO PRODA SVOJE PLODOVE, ILI PALMOVIK ILI ZEMLJU ILI USJEVE NA KOJIM JE VEĆ UTVRĐENA OBAVEZA DAVANJA DESETINE ILI ZEKATA I IZVRŠI OBAVEZU ZEKATA IZ DRUGIH PLODOVA (ILI STVARI KOJE NIJE PRODAO) ILI KO PRODA SVOJE PLODOVE NA KOJIMA NE POSTOJI OBAVEZA ZEKATA

i o izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: “Ne prodajte nikakav plod dok ne sazrije!” “Vjerovjesnik”, rekao je Buharija, “nije nikom zabranjivao prodavanje nakon sazrijevanja ploda, a nije posebno istakao onog koji je zadužen zekatom, mimo onoga koji nije njime zadužen.”

1486. PRIČAO NAM JE Hadždžadž, njemu Šu‘be, kome je rekao Abdullah b. Dinar:

“Čuo sam (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhum, gdje kaže: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio je prodavanje ploda dok ne sazri.’”

Kada je Ibni-Omer upitan o zrelosti ploda, odgovorio je:

“Kada od njega ode opasnost.”

بَابُ مَنْ بَاعَ ثَمَارَهُ أَوْ نَخْلَهُ أَوْ أَرْضَهُ أَوْ زَرْعَهُ وَقَدْ وَجِبَ فِيهِ الْعَشْرُ أَوْ الصَّدَقَةُ فَأَدَّى الزَّكَاةَ مِنْ غَيْرِهِ أَوْ بَاعَ ثَمَارَهُ وَلَمْ تَجِبْ فِيهِ الصَّدَقَةُ

وَقَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ لَا تَبِيعُوا الثَّمَرَةَ حَتَّى يَبْدُوَ صَالِحُهَا فَلَمْ يَحْظَرْ الْبَيْعُ بَعْدَ الصَّلَاحِ عَلَى أَحَدٍ وَلَمْ يُخَصَّ مَنْ وَجِبَ عَلَيْهِ الزَّكَاةُ مِمَّنْ لَمْ تَجِبْ .

١٤٨٦. حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دِينَارٍ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثَّمَرَةِ حَتَّى يَبْدُوَ صَالِحُهَا وَكَانَ إِذَا سُئِلَ عَنْ صَالِحِهَا قَالَ حَتَّى تَذَهَبَ عَاهَتُهُ .

- Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovom rodu nije dozvoljeno koristiti nikakav imovinski doprinos za svoje lične potrebe,
- zekat od voća i od zemljoradničkih prihoda uzima se prilikom berbe prije odbijanja troškova obrade u smislu kur'anskog ajeta: “Dajte onome kome treba njegovo zakonsko pravo na dan žetve!”,
- džamija se koristi, osim za klanjanje, još i za privremeno uskladištavanje prikupljenog zekata i dijeljenje, održavanje predavanja, primanje delegacije, suđenje i druge poslove korisne za islamsku zajednicu. Mekruh je da džamiju koristi pojedinac za svoje lične interese, a posebno za obavljanje krojenja, trgovanja i tome slično,
- djeci je dozvoljeno ulaziti u džamiju,
- o poslovima koji su zabranjeni starijim treba upoznavati i djecu i od njih ih odvraćati još u maloljetnim danima. Šta nije dozvoljeno činiti ljudima, treba zabranjivati i djeci kako bi u danima punoljetnosti bili priviknuti na islamski život,
- staratelj i roditelj dužni su brinuti se o radu i vladanju svoje djece, pa i za ono što jedu, stalno ih odvraćati od zla, a upućivati na dobro i osposobljavati ih za pristojan i samostalan islamski život.

1487. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf rekavši da mu je prenio Lejs, njemu Halid b. Jezid od Ataa b. Ebi-Rebaha, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio prodavanje plodova, dok ne budu sazreli.

١٤٨٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ حَدَّثَنِي اللَّيْثُ حَدَّثَنِي خَالِدُ بْنُ يَزِيدَ عَنْ عَطَاءِ بْنِ أَبِي رَبَاحٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ بَيْعِ الثَّمَارِ حَتَّى يَبْدُوَ صَلَاحُهَا.

1488. PRIČAO NAM JE Kutejbe, prenoseći od Malika, on od Humejda, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio prodavanje plodova dok oni ne dobiju dobru uobičajenu svoju boju (počnu zreti), dok dobro ne pocrvene (porumene) rekao je on.¹

١٤٨٨. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ عَنْ مَالِكٍ عَنْ حُمَيْدٍ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَهَى عَنْ بَيْعِ الثَّمَارِ حَتَّى تُزْهِمِيَ قَالَ حَتَّى تَحْمَرَّ.

¹ Voću ne prijete propast i opasnost, kada ono dobije slador, ne skuplja usta pri jedenju, plod omekša i košpica otvrdne i dobije svoju uobičajenu boju zrelog ploda. Kupoprodaja ovakvog voća je dozvoljena, jer ono, i pored eventualnih elementarnih nepogoda, neće biti posve uništeno. Kupoprodaja plodova u ranijoj nekoj fazi nije dozvoljena.

Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— ko proda voćnjak sa tek sazrelim palmama ili zemlju sa zrelim usjevom na njoj, on je dužan dati zekat na urod tih palmi, odnosno usjev, osim ako se na taj izdatak obaveže kupac prilikom kupoprodaje zemljišta. Ovo je stav Malika. Ebu-Hanife kaže: “Ako u konkretnom slučaju nije ništa ugovoreno, kupac ima pravo odabiranja: da li da uvaži kupoprodaju ili da zemljište vrati natrag prodavaču.”

Sakupljač zekata uzet će desetinu od osušenih datula, odnosno voća, a kupac će, za naknadu predane desetine sakupljaču, obratiti se prodavaču.

Šafija po jednoj verziji smatra da je spomenuta kupoprodaja nezakonita, jer je prodavač prodao ono što je stvarno u njegovom vlasništvu i ono što nije, a to je zekat – koji se smatra sirotinjskim dijelom.

Malik, Ebu-Hanife i Šafija u kasnijoj verziji, kažu: “Vlasniku je dozvoljeno prodati stabla u palmoviku na kojima rod nije počeo još zreti, samo će zekatom za tu godinu biti obavezan kupac palmovika, i to na osnovu sadržaja ajeta: “Podajte siromahu ono njegovo pravo u doba žetve – berbe!”

Islam je zabranio kupoprodaju nezrelog voća i usjeva, jer bi oni do zrenja i branja mogli propasti i kupac bi se materijalno oštetio, dok je kupoprodaja stabala, upravo voćnjaka u vremenu nedozrelog voća, potpuno dozvoljena, jer tu ipak postoji neka kasnija korist od tog voćnjaka,

— dozvoljeno je prodati plod palmovika ili žitarice zadužene zekatom i prije davanja zekata od njih. Zekat na ovakav plod daje, po mišljenju Malika i Lejsa, prodavač, izuzev ako je prilikom kupoprodaje zekat uvjetovan kupcu. Međutim, imami Ahmed, Sevri i Evza'i ovim zekatom, u svakom slučaju, obavezuju samo prodavača.

DA LI SE MOŽE KUPITI SVOJA, RANIJE NEKOM DATA, SADAKA

Nema štete da neko drugi kupi njegov zekat, jer je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to kupovanje izričito zabranio samo onome, ko ga je dao, dok drugima nije.

1489. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu Lejs, prenoseći od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, pričao, da je Omer b. Hattab podijelio, na ime Allahovog puta, jednog konja (nekom borcu), kasnije ga našao gdje se prodaje i htio ga sebi kupiti, pa je otišao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i zatražio njegovo odobrenje (zapovijed). “Ne vraćaj se na svoj zekat (doprinos)!” – rekao mu je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. Zato nije Ibni-Omer, radijallahu anhum, izostavljao, ma što kupio, a što je ranije bio podijelio i dao kao doprinos, a da to ponovo nije učinio doprinosom.

1490. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik b. Enes, prenoseći od Zejda b. Eslema, a on od svoga oca koji je rekao: “Čuo sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kako kaže: ‘Poklonio sam (jednom ratniku), u ime Allaha, jednog konja i on ga je bio skoro upropastio, pa sam ga htio sebi ponovo otkupiti, misleći da će mi ga prodati uz povlasticu. U vezi s ovim, pitao sam i Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi reče: Ne kupuj ga sebi i ne vraćaj se na svoju sadaku, pa makar ti je on dao za jedan dirhem. Onaj ko se povрати na svoju sadaku, sličan je onom, koji bi se vratio na ono što je iz sebe povratio.’”²

بَابُ هَلْ يَشْتَرِي الرَّجُلُ صَدَقَتَهُ

وَلَا بَأْسَ أَنْ يَشْتَرِيَ صَدَقَتَهُ غَيْرُهُ لِأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ إِنَّمَا نَهَى الْمُتَصَدِّقَ خَاصَّةً عَنِ الشِّرَاءِ وَلَمْ يَنْهَ غَيْرُهُ.

١٤٨٩. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ تَصَدَّقَ بِفَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَوَجَدَهُ يُبَاعُ فَأَرَادَ أَنْ يَشْتَرِيَهُ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ ﷺ فَاسْتَأْمَرَهُ فَقَالَ لَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ فَبِذَلِكَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يَتْرُكُ أَنْ يَبْتَاعَ شَيْئًا تَصَدَّقَ بِهِ إِلَّا جَعَلَهُ صَدَقَةً.

١٤٩٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ سَمِعْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَضَاعَهُ الَّذِي كَانَ عِنْدَهُ فَأَرَدْتُ أَنْ أَشْتَرِيَهُ وَظَنَنْتُ أَنَّهُ يَبِيعُهُ بِرُخْصٍ فَسَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ لَا تَشْتَرِي وَلَا تَعُدْ فِي صَدَقَتِكَ وَإِنْ أَعْطَاكَ بِدَرَاهِمٍ فَإِنَّ الْعَائِدَ فِي صَدَقَتِهِ كَالْعَائِدِ فِي قَيْتِهِ.

² Iz navedenog hadisa zaključuje se:

— mekruh je kupiti predmet koji smo ranije nekom udijelili na ime zekata ili poklona. Ovo je mišljenje Malika, pravnika Kufe i Šafije.

O ZEKATU VJEROVJESNIKU, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

1491. PRIČAO NAM JE Adem rekavši da mu je prenio Šu‘be da je njemu ispričao Muhammed b. Zijad: “Čuo sam Ebu-Hurejru kad kaže: ‘Hasan b. Alija, radijallahu anhum, uzeo je jednu hurmu od zekata i stavio je u usta’, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Ostavi je! Baci je! – da bi je on bacio. Zatim je upitao: Zar ne znaš da mi, zaista, ne jedemo zekat (niti ikakvu sadaku)?”¹

DAVANJE ZEKATA OSLOBOĐENIM ROBOVIMA SUPRUGA VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

1492. PRIČAO NAM JE Seid b. Ufejz, njemu Ibni-Vehb, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, kome je prenio Ubejdullah b. Abdullah od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao:

بَاب مَا يُذَكَّرُ فِي الصَّدَقَةِ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَآلِهِ

١٤٩١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيَْادٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَخَذَ الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا تَمْرَةً مِنْ تَمْرِ الصَّدَقَةِ فَجَعَلَهَا فِي فِيهِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ كَخْ كَخْ لِيَطْرَحَهَا ثُمَّ قَالَ أَمَا شَعَرْتُ أَنَا لَا نَأْكُلُ الصَّدَقَةَ.

بَاب الصَّدَقَةِ عَلَى مَوَالِي أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ

١٤٩٢. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ عُفَيْرٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

Ibni-Bettal kaže: “Ovo mišljenje prihvata najveći broj pravnika. Ovakva kupoprodaja nije ni štetna, ni nezakonita, ali je treba izbjegavati.” Ibni-Munzir ističe da gornje mišljenje usvajaju Hasan Basrija, Ikrime, Rebija i Evza‘ija. Ibni-Kasar je rekao da ima pravnika koji ovu kupoprodaju ne dozvoljavaju i smatraju je nezakonitom i ništavnom. Predmet udijeljen nekome na ime imovinskog doprinosa, dozvoljeno je kasnije primiti u vidu nasljedstva. Ovo je po jednoglasnom mišljenju pravnika dozvoljeno bez ikakva prigovora. Muhaddisi navode kako je jedna žena došla Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i upitala ga: “Allahov Poslaniče, ja sam svojoj majci poklonila jednu sluškinju, a ona je sada umrla?”

“Nagrada ti pripada obavezno i ona spada u tvoje nasljedstvo koje ostaje iza majke”,

— ispomoć učinjena borcu i ratniku koji se bori za Božiju riječ i svoju zajednicu od osobite je važnosti. Na ovakvo ispomaganje boraca treba ljude bodriti.

- 1 Zekat i drugi imovinski doprinosi su sredstvo za čišćenje duše od poroka škrtosti i sebičnosti, a privikavanje ljudi na darežljivost i materijalno ispomaganje onih kojima je potrebno. U Kur'anu je rečeno: “Uzmi zekat od njihovih imetaka kojim će se očistiti!”

Čovjek ugledan i sposoban za rad neće primati milostinju, jer je to za njega ispod dostojanstva. Da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, primao milostinju, neprijatelji islama bi ga napadali i prigovarali da je propagirao i kupio milostinju u interesu svoga ličnog bogaćenja, udobnijeg i sigurnijeg života. Radi toga, u Kur'anu je na više mjesta istaknuto: “Reci, ja vam za ovu uputu ne tražim nikakvu nagradu...” Pejgamberima ne dolikuje primanje milostinje. Oni su sve svoje potrebe, uz Božiju pomoć, lično podmirivali, a svu preostalu, manje potrebnu im imovinu, istog dana dijelili svojim sljedbenicima kojima je potrebno, kao i siromašnim svojim sljedbenicima.

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, našao je među imovinom zekata jednu uginulu ovcu, datu Mejmuninoj oslobođenoj robinji, pa je kazao:

‘Da ste iskoristili njenu kožu!’

‘Ona je uginula’ – odgovorili su prisutni. ‘Nju je zabranjeno samo jesti’ – rekao je Vjerovjesnik.”

1493. PRIČAO NAM JE Adem, rekavši da mu je prenio Šu‘be, ovome Hakem od Ibrahima, on od Esveda, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je htjela da otkupi Beriru radi oslobođenja, a da su njeni gospodari uvjetovali patronat za sebe.

Aiša je to spomenula Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on je rekao: “Kupi je sebi! Patronat je samo onoga, ko oslobodi roba.”

Utom je, kaže Aiša, doneseno Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, nešto mesa i ja sam mu rekla: “To je dato Beriri kao sadaka.”

“Ono je njoj sadaka, a nama je poklon” – odgovorio je on.²

قَالَ وَجَدَ النَّبِيُّ ﷺ شَاةً مَيِّتَةً أُعْطِيَتْهَا مَوْلَاةٌ لِمَيْمُونَةَ مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ هَلَّا انْتَفَعْتُمْ بِجِلْدِهَا قَالُوا إِنَّهَا مَيِّتَةٌ قَالَ إِنَّهَا حَرُمٌ أَكْلُهَا .

١٤٩٣ . حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنْ تَشْتَرِيَ بَرِيرَةَ لِلْعَتَقِ وَأَرَادَ مَوَالِيهَا أَنْ يَشْتَرُطُوا وَلَاءَهَا فَذَكَرْتُ عَائِشَةَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لَهَا النَّبِيُّ ﷺ اشْتَرِيهَا فَإِنَّا الْوَلَاءُ لِمَنْ أَعْتَقَ قَالَتْ وَأَتَى النَّبِيُّ ﷺ بِلَحْمٍ فَقُلْتُ هَذَا مَا تُصَدِّقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ لَهَا صَدَقَةٌ وَلَنَا هَدِيَّةٌ .

2 Jedenje mesa uginule životinje je zabranjeno, a korištenje njene uštavljene kože (učinjene) dozvoljeno je. Ebu-Davud navodi:

Vjerovjesnik je prošao pored nekih Kurejšija koji su vukli uginulu ovcu.

“Da ste uzeli njenu kožu!” – rekao je Vjerovjesnik.

“Ona je uginula” – odgovorili su.

“Nju čisti voda štavljenjem” – rekao je Vjerovjesnik.

Ahmed u svom “Sunenu” navodi da je Ibni-Abbas rekao:

“Sevdi bint Zem‘a uginula je ovca i ona je rekla: ‘Allahov Poslaniče, tome i tome je uginula ovca!’

‘Da ste joj uzeli kožu!’

‘Zar ćemo uzeti kožu ovce koja je uginula?’ – kazala je Sevda.

‘Vi nećete jesti njeno meso, nego ćete se koristiti samo njenom kožom’ – odgovorio je Vjerovjesnik.

Potom je ona poslala po čovjeka koji je zgulio kožu sa ovce, uštavio je i ona je od nje napravila mješčić koji je koristila sve dok se nije poderao.”

Muslim navodi hadis: “Kada se koža uginule životinje učini (uštavi), ona je čista.” Ima muhadisa koji su naveli da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, upitan za ovakvu kožu, odgovorio: “Ona postaje čista štavljenjem”, a u drugoj verziji navodi se da je rekao: “Koristite kožu uginule životinje, samo kada se ona uštavi zemljom, lugom i sličnom materijom.”

Iz navedenih hadisa zaključuje se:

– najveći broj ashaba i tabina (nasljednika ashaba, Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, drugova) smatraju da koža uginule životinje postaje čista štavljenjem. Ovo mišljenje usvajaju Ibni-Mesud, Ibni-Musejb, Ata b. Ebi-Rebah, Hasan Basri, Ša‘bi, Neha‘i, Salim, Ibni-Džubejr, Katade, Dahak, Lejs, Evza‘i, Sevr, Abdullah b. Mubarek, Ebu-Hanife i ostali pravници njegove škole, te Ishak i Šafija,

– uštavljena koža uginule životinje može se koristiti za lične potrebe, a neuštavljena ne može,

– Tahavi navodi da je Lejs rekao: “Nije zabranjeno prodati kožu uginule životinje i prije štavljenja, jer je Vjerovjesnik dozvolio njeno korišćenje, a prodaja je jedna vrsta korišćenja.” Ebu-Dža‘fer je rekao: “Ni od jednog pravnik, osim Lejsa, nije preneseno mišljenje, da je dozvoljeno koristiti i prodati kožu uginulog živinčeta, prije nego se ona uštavi.”

KADA ZEKAT IZMIJENI SVOJ STATUS

1494. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Jezid b. Zurej, ovome Halid prenio od Hafsa bint Sirin, ona od Umm-Atije, ensarijke, radijallahu anha, koja je izjavila:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je Aiši, radijallahu anha, i rekao: ‘Ima li štogod kod tebe (za jelo)?’

‘Nema, osim što nam je poslala Nusejba od one ovce koju si joj ti poslao od zekata.’

‘To je došlo na svoje mjesto’ – rekao je on.”

1495. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, rekavši da mu je ispričao Veki, kome je prenio Šu‘be od Katade, a on od Enesa, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za doneseno meso koje je dato Beriri kao sadaka rekao: “Ono je njoj bila sadaka, a nama je poklon.”

Ebu-Davud je rekao: “Obavijestio nas je Šu‘be, prenoseći od Katade, da je on gornji hadis čuo od Enesa, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.”

بَابُ إِذَا تَحَوَّلَتِ الصَّدَقَةُ

١٤٩٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ حَفْصَةَ بِنْتِ سِيرِينَ عَنْ أُمِّ عَطِيَّةٍ الْأَنْصَارِيَّةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ فَقَالَتْ لَا إِلَّا شَيْءٌ بَعَثْتُ بِهِ إِلَيْنَا نُسَيِّبُهُ مِنَ الشَّاةِ الَّتِي بَعَثَتْ بِهَا مِنَ الصَّدَقَةِ فَقَالَ إِنَّهَا قَدْ بَلَغَتْ مَحَلَّهَا.

١٤٩٥. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى بِلَحْمٍ تُصَدَّقُ بِهِ عَلَى بَرِيرَةَ فَقَالَ هُوَ عَلَيْهَا صَدَقَةٌ وَهُوَ لَنَا هَدِيَّةٌ وَقَالَ أَبُو دَاوُدَ أَنْبَأَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ سَمِعَ أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

U vezi sa šerijatskom čistoćom uštavljene kože uginule životinje, ima sedam pravnih stavova:

- a) štaavljenjem postaje čista koža svake uginule životinje, osim psa i svinje, i može se koristiti u suhom i sirovom stanju, bila ona od životinje čije se meso jede ili ne jede. Ovo je stav Ibni-Mes'uda i Šafije;
- b) koža uginule životinje ne postaje čista štaavljenjem. Ovo je mišljenje preneseno od Omera b. Hattaba, Abdullaha b. Omera, Aiše, Ahmeda i Malika;
- c) štaavljenjem, bit će čista koža, samo one uginule životinje čije se meso, po Šerijatu zaklane, može jesti. Ovo je stav Evz'ija, Ibni-Mubareka i Ebu-Lejsa;
- d) štaavljenjem postaje čista koža svake uginule životinje osim svinje. Ovo mišljenje zastupaju pravници hanefijske škole,
- e) štaavljenjem postaje čista vanjska strana kože svake, pa i uginule životinje, osim svinje, i može se upotrebljavati u suhom i sirovom stanju. Na ovakvoj koži može se klanjati, ali se ne može klanjati u nju obučen;
- f) Davud i zahiriye smatraju da štaavljenjem postaje čista koža mrljine pa i pseća, kako njena vanjska tako i unutrašnja strana;
- g) po mišljenju nekih šafijskih pravnikā, dozvoljeno je upotrebljavati i koristiti kožu uginule životinje i u suhom i u sirovom stanju i bez štaavljenja.

Stavljeni uvjeti u suprotnosti zakona nemaju zakonske vrijednosti i ne treba ih se pridržavati.

UZIMANJE ZEKATA OD BOGATAŠA I USTUPANJE SIROMASIMA MA GDJE ONI BILI

1496. PRIČAO NAM JE Muhammed, koga je obavijestio Abdullah, ovome prenio Zekerijja b. Ishak od Jahjaa b. Abdullaha b. Sajfa, on od Ebu-Ma'beda, oslobođenog roba Ibni-Abbasova, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Mu'azu b. Džebel, kada ga je poslao u Jemen: 'Ti ćeš doći narodu koji se pridržava Knjige, pa kada im dođeš, pozovi ih da očituju: Da nema Boga osim Jednog Jedinog Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik. Ako ti se u tom pokore, obavijesti ih, da im je Allah odredio obavljanje pet namaza u toku svakog dana i noći. Ako ti se i u tom pokore, obavijesti ih, da im je Allah odredio obavezno dijeljenje zekata, koji se uzima od njihovih bogataša i dijeli njihovim siromasima.

Čuvaj se njihovih najdragocjenijih imetaka i boj se kletve onoga, kome je učinjeno nasilje, jer između njega i Allaha nema nikakvog paravana (posrednika)."¹

بَابُ أَخْذِ الصَّدَقَةِ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ وَتَرْدِّ فِي الْفُقَرَاءِ حَيْثُ كَانُوا

١٤٩٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا زَكَرِيَّا بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَيْفِيٍّ عَنْ أَبِي مَعْبُدٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ إِنَّكَ سَتَأْتِي قَوْمًا أَهْلَ كِتَابٍ فَإِذَا جِئْتَهُمْ فَادْعُهُمْ إِلَى أَنْ يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ خَمْسَ صَلَوَاتٍ فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَأَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنَ أَعْيَانِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ فَإِنْ هُمْ أَطَاعُوا لَكَ بِذَلِكَ فَإِيَّاكَ وَكَرَائِمَ أَمْوَالِهِمْ وَاتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ.

¹ Navedenim hadisom skreće se pažnja rukovodiocima na potrebu pravednog postupanja prema ljudima. Nepravedne osobe proklinju i Allah i ljudi. U Kur'anu je rečeno: "Neka je Božije prokletstvo na nasilnike i nepravednike!" Božije prokletstvo je i u udaljavanju nepravednog čovjeka od Božije milosti. Nepravednost je zabranjena po svim ranijim Allahovim pa i ljudskim zakonima.

Imam Ahmed u svom "Musnedu" navodi, preko Ebu-Hurejre, hadis ovog sadržaja: "Molba onog, kome je učinjena nepravda, kod Allaha je uvažena, a ako je on grješnik, on će za svoje grijehе lično odgovarati pred Allahom."

Prema izloženom, svačiji zahtjev treba saslušati, ozbiljno razmotriti i pravedno ga riješiti, radilo se o muslimanu ili nemuslimanu.

DOVA RUKOVODIOCA I NJEGOVO BLAGOSILJANJE DAROVAOCA ZEKATA

i riječi Uzvišenog: “Uzmi od njihovih imetaka zekat, kojim ćeš ih očistiti (od grijeha) i kojim ćeš im povećati (dobra djela) i moli za njih (klanjaj im dženazu i blagoslovi ih)! Zaista je tvoja molitva smirenje za njih. Allah sve dobro čuje i zna.”¹

1497. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu‘be, prenoseći od Amra, on od Abdullaha b. Ebi-Evfa koji je kazao:

“Kada bi ljudi donijeli svoj zekat, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao bi:

‘Allahu moj, ukaži Svoju milost rodu toga i toga!’
Tad mu je donio svoj zekat i moj otac i on je rekao:
‘Allahu moj! Ukaži Svoju milost Ebi-Evfaovu rodu!’”

O ONOM ŠTO SE VADI IZ MORA

Ibni-Abbas, radijallahu anhum, rekao je: “Amber nije što i zakopano blago. To je nešto što ga more izbaci (na obalu).”

Hasan Basri kaže: “Na amber i biser daje se petina.”

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem”, kaže Buharija, “odredio je petinu samo na pronađeno zakopano blago, a ne i na ono što se nalazi u vodi.”

بَابُ صَلَاةِ الْإِمَامِ وَدُعَائِهِ لِصَاحِبِ الصَّدَقَةِ

وَقَوْلِهِ (خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ).

١٤٩٧. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ عَمْرِو بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا آتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

بَابُ مَا يُسْتَخْرَجُ مِنَ الْبَحْرِ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَيْسَ الْعَنْبَرُ بِرِكَازٍ هُوَ شَيْءٌ دَسَرَهُ الْبَحْرُ وَقَالَ الْحَسَنُ فِي الْعَنْبَرِ وَاللُّؤْلُؤِ الْخُمْسُ فَإِنَّمَا جَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الرِّكَازِ الْخُمْسَ لَيْسَ فِي الَّذِي يُصَابُ فِي الْمَاءِ.

¹ “Et-Tevbe”, ajet 104.

1498. Lejs je rekao da mu je pričao Dža'fer b. Rebija, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Hurmuza, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je neki Izraelac zatražio od drugog Izraelca da mu pozajmi hiljadu zlatnika. On mu ih je dao, a ovaj je kasnije otišao do mora i pošto nije našao nikakve lađe, uzeo je jedno drvo, izdubio ga, u tu udubinu stavio hiljadu zlatnika i u tako izdubljenom drvetu bacio ih u more.

Kasnije je onaj čovjek, koji mu je svojevremeno dao pozajmicu, izašao (na obalu mora), ugledao to drvo, uzeo ga i ponio kući za ogrjev.

Ebu-Hurejre je, zatim, spomenuo cijeli slučaj i rekao: "Kada je on drvo raspilio, našao je u njemu svoju imovinu."²

١٤٩٨. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي جَعْفَرُ بْنُ رَبِيعَةَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ هُرْمُزٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَجُلًا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ سَأَلَ بَعْضَ بَنِي إِسْرَائِيلَ بِأَن يُسَلِّفَهُ أَلْفَ دِينَارٍ فَدَفَعَهَا إِلَيْهِ فَخَرَجَ فِي الْبَحْرِ فَلَمْ يَجِدْ مَرْكَبًا فَأَخَذَ خَشَبَةً فَتَقَرَّهَا فَأَدْخَلَ فِيهَا أَلْفَ دِينَارٍ فَرَمَى بِهَا فِي الْبَحْرِ فَخَرَجَ الرَّجُلُ الَّذِي كَانَ أَسْلَفَهُ فَإِذَا بِالْخَشَبَةِ فَأَخَذَهَا لِأَهْلِهِ حَطَبًا فَذَكَرَ الْحَدِيثَ فَلَمَّا نَشَرَهَا وَجَدَ الْمَالَ.

2. Nesai u svom "Musnedu" isti slučaj iznosi nešto opširnije u slijedećoj varijanti:

"Jedan Izraelac došao je drugom Izraelcu i zatražio od njega pozajmicu od hiljadu zlatnika.

'Dovedi mi svjedoke kojima ću ja vjerovati' – rekao je on.

'Dovoljan nam je svjedok – Allah' – odgovorio je zajmotražilac.

'Pa daj mi jamca!' – rekao je zajmodavac.

'Allah nam je dovoljan jamac' – odgovorio je zajmotražilac.

'Istinu si rekao' – odgovorio je zajmodavac i dao mu traženi iznos zlatnika na zajam do određenog roka.

Dolaskom zakazanog roka, zajmoprimac je izašao na morsku obalu i tražio prijevozno sredstvo kojim bi se odvezao do zajmodavca i pravovremeno mu predao ranije pozajmljeni novac. Pošto se nije imao čim prevesti, on je uzeo neko deblje drvo, u njemu izdubio rupu, u nju stavio hiljadu zlatnika i pismo za zajmodavca. Izdubinu je potom začepio i drvo bacio u more, rekavši: 'Allahu moj! Ti znaš da sam ja od toga i toga tražio u zajam hiljadu dukata. On mi je tražio svjedoke, a ja sam mu odgovorio: 'Allah mi je najbolji svjedok. On se Tobom zadovoljio i zatražio mi jamca.' Ja sam mu opet rekao: 'Allah mi je najbolji jamac. On se Tobom zadovoljio i dao mi hiljadu zlatnika do određenog roka. Ja sam se trudio da pronađem sredstvo da se prebacim do njega i da mu ove zlatnike pravovremeno vratim, ali pored sveg mog truda u tom nisam uspio. Zato ih sada, Dragi Allahu, povjeravam Tebi!' Pošto je izgovorio gornje riječi i drvo sa zlatnicima bacio u more, krenuo je natrag u grad pješice, raspitujući se i dalje za odlazak kakve lađe prema mjestu prebivališta svoga zajmodavca. Poslije izvjesnog broja dana, izašao je na morsku obalu zajmodavac, iščekujući na kakvoj lađi svoga dužnika. Hodajući obalom ugledao je, slučajno, gdje površinom mora, plovi jedno deblje drvo. On ga je dohvatio i ponio kući za loženje. Pošto ga je kod kuće raspilio, našao je u njemu svoje zlatnike sa priloženim pismom svoga dužnika.

Poslije dugo vremena stigao je sa drugim zlatnicima i sam dužnik lično i rekao: 'Tako mi Allaha, dugo sam tražio ma kakvo prijevozno sredstvo da ti pravovremeno vratim tvoje zlatnike, ali nisam mogao ništa pronaći prije ove lađe u kojoj sam ti evo sada došao.'

'A jesi li ti meni štogod ranije poslao?' – upitao je zajmodavac.

'Rekoh ti da nisam mogao ranije pronaći nikakvog prijevoznog sredstva, izuzev ove lađe' – odgovorio je dužnik.

'Allah je ispred tebe isporučio meni sve što si poslao u onom drvetu' – rekao je zajmodavac.

Tako se zajmoprimac vratio natrag svome domu sa svojim zlatnicima."

Iz navedenog slučaja zaključuje se:

– dozvoljeno je sklapati ugovor o pozajmici uz postavljeni rok vraćanja duga,

NA PRONAĐENO ZAKOPANO BLAGO DAJE SE PETINA

Malik i Ibni-Idris su rekli: “Na ‘rikaz’, tj. zakopano blago u predislamsko doba, bilo ga (pronađeno) malo ili mnogo, daje se petina, a rudača nije ‘rikaz’.”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: “Na rudaču nema novčane odštete, a na pronađeno zakopano blago ima petina.”

Omer b. Abdil-Aziz uzimao je od rudača, na svakih dvjesto drahmi, pet drahmi (dirhema).

Hasan Basri je rekao: “Na ono što se od zakopanog blaga pronađe u neislamskoj zemlji ima petina, a na ono što se pronađe u zemlji sa kojom se ima mirovni ugovor je zekat. Ako tuđu izgubljenu stvar pronađeš u neprijateljskoj zemlji, obznani je, pa ako bude pripadala neprijatelju, na nju je petina.”

“Neko od prisutnih”, kaže Buharija, “rekao je: ‘Rudača je zakopano blago poput predislamskog zakopanog blaga.’” Međutim, kaže se: “Pronašao je rudaču, kada je od nje nešto izašlo (na površinu zemlje).”

Još mu je rečeno:

“Ponekad se osobi kaže: ‘Pronašao si zakopano blago, kada joj se nešto pokloni ili kada joj se pokaže neki veliki napredak, ili veliki plod.’”

On je potom pao u kontradikciju sa samim sobom rekavši: “Nema štete da osoba pronađeno sakriveno blago ili rudaču sakrije i ne dadne petinu (državnoj blagajni).”

بَاب فِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ

وَقَالَ مَالِكٌ وَابْنُ إِدْرِيسَ الرِّكَازُ دَفْنُ الْجَاهِلِيَّةِ فِي قَلِيلِهِ وَكَثِيرِهِ الْخُمْسُ وَلَيْسَ الْمَعْدِنُ بِرِكَازٍ وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْمَعْدِنِ جُبَارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ وَأَخَذَ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ مِنَ الْمَعَادِنِ مِنْ كُلِّ مِائَتَيْنِ خَمْسَةً وَقَالَ الْحَسَنُ مَا كَانَ مِنْ رِكَازٍ فِي أَرْضِ الْحَرْبِ فَفِيهِ الْخُمْسُ وَمَا كَانَ مِنْ أَرْضِ السَّلَامِ فَفِيهِ الزَّكَاةُ وَإِنْ وَجَدْتَ اللَّقْطَةَ فِي أَرْضِ الْعَدُوِّ فَعَرَّفْهَا وَإِنْ كَانَتْ مِنَ الْعَدُوِّ فَفِيهَا الْخُمْسُ وَقَالَ بَعْضُ النَّاسِ الْمَعْدِنُ رِكَازٌ مِثْلُ دَفْنِ الْجَاهِلِيَّةِ لِأَنَّهُ يُقَالُ أَرَكَزَ الْمَعْدِنُ إِذَا خَرَجَ مِنْهُ شَيْءٌ قِيلَ لَهُ قَدْ يُقَالُ لِمَنْ وَهَبَ لَهُ شَيْءٌ أَوْ رَبِحَ رِبْحًا كَثِيرًا أَوْ كَثُرَ ثَمَرُهُ أَرَكَزَتْ ثُمَّ نَاقَضَ وَقَالَ لَا بَأْسَ أَنْ يَكْتُمَهُ فَلَا يُؤَدِّي الْخُمْسَ .

— na stvari nađene u moru, nema zekata, dok ne budu godinu dana kod pronalazača,
— ko se u svojim poslovima, uistinu, oslanja na Allaha, dželle šanuhu, kao što su činili peygamberi ili kao što čine evlije, On će im i pomoći.

1499. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je prenio Malik od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba i od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Životinja (zbog učinjene povrede) ne podliježe novčanoj odšteti, bunar (eventualna nesreća) ne podliježe naknadi, rudnik je oslobođen (naknade) odštete, a na pronađeno zakopano blago je petina.”¹

١٤٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَعَنْ أَبِي سَلَمَةَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ الْعَجَمَاءُ جُبَارٌ وَالْبُرَّ جُبَارٌ وَالْمَعْدِنُ جُبَارٌ وَفِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ .

1 Ebu-Zinad je rekao: “Omer b. Abdil-Aziz uzimao je od rudače četrdeseti dio, tj. 2,50%.”

Nadenu stvar neprijatelja ne treba obznanjivati, ona se smatra ratnim plijenom i od njene stvarne vrijednosti daje se državnoj blagajni petina, a ostatak zadržava pronalazač kao svoje vlasništvo. Nadenu stvar u neislamskoj zemlji treba obznanjiti, jer ima mogućnosti da je ona vlasništvo nekog muslimana, koji je kroz tu zemlju prolazio ili tamo boravio.

Pod izrazom “neko od ljudi...” Buharija aludira na Ebu-Hanifu, iako njegovo mišljenje dijele još Sufjan Sevri i Evza'i. Ebu-Hanife nije učinio kontradikciju, nego dao jedan logičan zaključak kako ga je Tahavi zabilježio: “Ko pronađe zakopano blago, nema štete da dadne petinu siromasima, a ako je isti, sam u nevolji i siromašan, dozvoljeno mu je da je uzme za sebe i svoje potrebe.” Ebu-Hanife je ovom izjavom namjeravao ukazati da pronalazač ima određenu obavezu prema državnoj blagajni u iznosu od jedne petine, a istovremeno i pravo na udio u ratnom plijenu u istom iznosu. Prema tome, petinu koju bi pronalazač zadržao od pronađenog zakopanog blaga za sebe, samo je zamjena za isti iznos njemu pripadajućeg dijela od ratnog plijena, koji mu treba dati državna blagajna.

Iz hadisa se zaključuje:

– nismo dužni dati krvnu, a ni novčanu odštetu, u slučaju da neko upadne u naš bunar na našem zemljištu ili da zidovi bunara, pri njegovom kopanju, povrijede, odnosno usmrte radnika. Isto pravilo vrijedi i za rudara u rudniku. U oba slučaja, bio to putnik ili radnik, treba da se sam čuva i poduzme sve za svoju sigurnost,

– povreda od životinje može biti raznolika. Kada I'jad kaže: “Pravnici su složni da za povredu dobivenu od živinčeta u doba dana nema odštete, kada kod nje nije bio niko od njenih vlasnika. Međutim, ako je sa njom bio jahač ili njen gonič, odnosno vodič ili čuvar-pastir, odšteta se daje u iznosu učinjene stvarne povrede.” Zahirije, držeći se doslovno slova hadisa, smatraju da se za povredu, koju nanese životinja ne daje odšteta ni u kom slučaju, učinila je životinja prednjim ili zadnjim nogama, izuzev, ako je na to natjera sam jahač, odnosno njen gonič, u kom slučaju živinče postaje kao obična alatka čovjeka.

Šafije kažu: “Odšteta se daje za učinjenu povredu i nanesenu štetu, bilo prednjim bilo zadnjim nogama ili ustima životinje, bio sa njom njen vlasnik, njegov opunomoćenik ili najamnik, bila životinja uzeta samo pod kiriju ili oteta i uzeta bez odobrenja vlasnika. Ako životinja usmrti čovjeka, njen vlasnik daje zakonom propisanu otkupninu.”

Imam Malik, Lejs i Evza'i kažu: “Nema odštete u slučaju kada životinja nekoga pogodi prednjom ili zadnjom nogom.”

Ebu-Hanife kaže: “Nema odštete u slučaju da ga životinja pogodi zadnjom nogom, a ako ga pogodi prednjom, ima pravo na odštetu, jer je tu vlasnik imao mogućnosti da pazi na sigurnost stranih lica. Za povredu koju učini životinja danju, a poznata je po svojoj opasnosti, a sa njom nije bilo nikoga od njenih staratelja, njen vlasnik daje odštetu, jer ju je trebao preko dana vezati (kao što su volovi koji se bodu, konji, pseto i slično).”

Za štetu i povredu koju životinja učini noću, njen vlasnik daje odštetu, po mišljenju Malika, a Šafija kaže: “Njen vlasnik dat će odštetu, ako se nije dovoljno starao za sigurnost i čuvanje ljudi od povrede svoga živinčeta.”

Ebu-Hanife je rekao: “Odštete nema za povredu u slučaju kada vlasnik napasa svoju stoku danju.”

Nesaija sa senedom navodi, da je deva Bera b. Aziba unišla u palmovik nekog čovjeka i nanijela mu štetu, pa je Vjerovjesnik kazao: “Vlasnik palmovika je dužan da se za palmovik brine danju, a vlasnik životinje da čuva živinče noću”,

– na rudaču koju neko pronađe u svojoj kući, dućanu i drugim pratećim objektima, bio on musliman ili štićenik muslimanske države, on ne daje nikakvog doprinosa i sve pronađeno, pripada vlasniku kuće,

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA:

“...I ONIMA KOJI RADE NA SAKUPLJANJU ZEKATA” I POLAGANJE RAČUNA ONIH, KOJI PRIKUPLJAJU ZEKAT NADLEŽNOM RUKOVODIOCU

1500. PRIČAO NAM JE Jusuf b. Musa, njemu Ebu-Usame, kome je prenio Hišam b. Urve od svoga oca, on od Ebu-Humejda Sa‘idija, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je u službu jednog čovjeka po imenu (Abdullah) Ibni-Lutbijje iz plemena Esed za sakupljanje zekata od plemena Benu-Sulejm i kada se vratio natrag, položio je račun o sakupljanju zekata.”¹

DAVANJE DEVA I NJIHOVOG MLIJEKA
U ZEKAT NA USLUGU PUTNICIMA

1501. PRIČAO NAM JE Musedded, rekavši da mu je prenio Jahja od Šu‘be kome je ispričao Katade, prenoseći od Enesa, radijallahu anhu, da je neki svijet od plemena Urejne mrzio stanovanje u Medini, pa im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio da dođu do deva od zekata, piju njihovo mlijeko i koriste njihovu mokraću. Oni su, međutim, poubijali pastire, a deve potjerali sa sobom, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا)
وَمُحَاسَبَةِ الْمُصَدِّقِينَ مَعَ الْإِمَامِ

١٥٠٠. حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا
أَبُو أُسَامَةَ أَخْبَرَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ
أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ اسْتَعْمَلَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ رَجُلًا مِنَ الْأَسَدِ عَلَى صَدَقَاتِ بَنِي
سُلَيْمٍ يُدْعَى ابْنُ اللَّثْبِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ حَاسَبَهُ .

بَابُ اسْتِعْمَالِ إِبِلِ الصَّدَقَةِ
وَالْبَانِيهَا لِإِبْنَاءِ السَّبِيلِ

١٥٠١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ شُعْبَةَ
حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَاسًا
مِنْ عَرِينَةَ اجْتَوَوْا الْمَدِينَةَ فَرَخَّصَ لَهُمْ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ أَنْ يَأْتُوا إِبِلَ الصَّدَقَةِ فَيَشْرَبُوا مِنْ أَلْبَانِهَا
وَأَبْوَاهَا فَقَتَلُوا الرَّاغِيَّ وَاسْتَأْفَوْا الذَّوْدَ فَأَرْسَلَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَتَى بِهِمْ فَقَطَعَ أَيْدِيَهُمْ وَأَرْجُلَهُمْ

tj. pronalazaču. Ovo je stav Ebu-Hanife i Ahmeda, a Ebu-Jusuf i Muhammed smatraju da vlasnik – pronalazač treba dati odmah petinu državnoj blagajni, dok Malik i Šafija kažu da treba odmah dati zekat. Po mišljenju Ebu-Hanife i Muhammeda ne daje se ni petina ni zekat odmah na zlato, srebro, amber i biser izvađen iz mora. Sve pronađeno pripada pronalazaču. Ovo mišljenje usvaja i Malik.

1. Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- jednoglasno je mišljenje učenjaka da službenici, koji prikupljaju zekat, nemaju pravo na postotak od sakupljene sume kao na sedminu, osminu i sl., nego će im se odrediti plaća ili honorar za njihov stvarno uloženi trud,
- sakupljači zekata treba da po završenom poslu predaju svome rukovodiocu konačan obračun,
- društvene poslove, a posebno finansijske, treba davati ljudima od reda, rada, povjerenja i sposobnosti, a ne na osnovu prijateljskih veza i ličnih interesa,
- ko je angažovan na vršenju općedruštvenog posla, ima pravo na ime svoga rada i truda na nagradu, bilo stalnu ili povremenu.

sellem, poslao za njima (ubicama) potjeru i oni su dovedeni i on je dao odsjeći im njihove ruke, noge, a oči im spržiti i ostaviti ih na žezi da grizu kamenje. U drugom senedu, Katadu slijede Ebu-Kilabe, Humejd i Sabit, koji ovaj slučaj prenose isto od Enesa.

RUKOVODIOČEVO OBILJEŽAVANJE DEVA SAKUPLJENIH OD ZEKATA

1502. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Velid, koji kaže da mu je pričao Ebu-Amr Evza'i, rekavši kako mu je saopćio Ishak b. Abdullah b. Ebi-Talhe, kome je Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao:

“Jednom sam poranio do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, s Abdullahom b. Ebi-Talhom da mu on (za dijete) umekša ustima hurme i zatekao mu u ruci alatku kojom obilježava deve prikupljene od zekata.”²

وَسَمَرَ أَعْيُنَهُمْ وَتَرَكَهُمْ بِالْحَرَّةِ يَعْضُونَ الْحِجَارَةَ
تَابِعَهُ أَبُو قِلَابَةَ وَحُمَيْدٌ وَثَابِتٌ عَنْ أَنَسٍ .

بَابُ وَسَمِ الْإِمَامِ إِبِلَ الصَّدَقَةِ بِيَدِهِ

١٥٠٢ . حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ
حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرِو الْأَوْزَاعِيُّ حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ غَدَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ
بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ لِيُحَنِّكَهُ فَوَاقَيْتُهُ فِي يَدِهِ
الْمِيسَمَ يَسِمُ إِبِلَ الصَّدَقَةِ .

2 Dozvoljeno je žigosati stoku ili joj na određenom mjestu spržiti dlaku. Šafija kaže da je preporučljivo obilježavati stoku sakupljenu na ime zekata i džizje, a ostalu dozvoljeno. Lijepo je obilježiti, tj. ostrići vunu bravčeta na ušima, a dlaku devi i krupnoj stoci na sapima i butovima. Svrha ovog obilježavanja je raspoznavanje vlastite stoke od tuđe.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ

SADAKATUL-FITR

OBAVEZNOST SADAKATUL-FITRA

Ebu-Ālije, Ata i Ibni-Sirin su smatrali davanje sadakatul-fitra farzom.

1503. PRIČAO NAM JE Jahja b. Muhammed b. Seken, da mu je ispričao Muhammed b. Džehdam, kome je prenio Isma‘il b. Dža‘fer od Umera b. Nafija, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhumā, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je sadakatul-fitr: jedan sā‘ hurmi, ili jedan sā‘ od ječma na roba, na slobodnog muslimana, muško i žensko, malo i veliko i naredio da se on dadne prije izlaska svijeta na bajram-namaz.”

بَابُ فَرَضِ صَدَقَةِ الْفِطْرِ

وَرَأَى أَبُو الْعَالِيَةِ وَعَطَاءُ وَابْنُ سِيرِينَ صَدَقَةَ الْفِطْرِ فَرِيضَةً.

١٥٠٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ السَّكَنِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ.

O OBAVEZI MUSLIMANA NA DAVANJE SADAKATUL-FITRA ZA SVOGA ROBA I OSTALE UKUĆANE

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ
عَلَى الْعَبْدِ وَغَيْرِهِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ

1504. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu saopćio Malik, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio sadakatul-fitr u iznosu jednog sā'a hurmi ili sā'a ječma svakom slobodnom muslimanu i robu, muškarcu i ženi.¹

١٥٠٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَرَضَ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ
صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى كُلِّ حُرٍّ أَوْ عَبْدٍ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى
مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

¹ S mišljenjem, gore spomenute trojice učenjaka, slaže se Šafija, Malik i Ahmed, dok pravници hanefijske škole sadakatul-fitr smatraju vadžibom, a poneki malikijski – sunnetom. Ima pravnik koji kažu da je sadakatul-fitr samo mustehab. Ovi se oslanjaju na Kajsu b. Sa'da b. Ubadu, koji je izjavio: "Vjerovjesnik nam je naređivao dijeljenje sadakatul-fitra, prije objave propisa o zekatu, a kada je naređeno dijeljenje zekata, više nam je nije ni naređivao, a ni zabranjivao, a ni Ibni-Madže i Hakim u svom 'Mustedreku'." Prema ovoj izjavi, obavezno davanje sadakatul-fitra je derogirano i prepušteno dobroj volji svakog muslimana.

Bejheki kaže: "Kasnije objavljeni propisi zekata ne znače derogiranje ranije naredbe, pa i prakse dijeljenja sadakatul-fitra, i prema tome, nju nije dozvoljeno zanemariti."

Različiti stavovi o statusu ovog imovinskog doprinosa nastali su i zbog različitog shvatanja, u hadisu upotrijebljenog izraza "...fereda...", koji se može prevesti "...odredio je..." i "...učinio je farzom..."

Hanefije navedeni izraz shvataju u prvom navedenom značenju, dok pravnici šafijske, malikijske i hambelijske škole uzimaju drugo značenje i ovo davanje smatraju farz-obavezom.

Iz navedenih hadisa zaključuje se:

– sadakatul-fitr iznosi jedan sa' hurmi ili ječma. Imam Davud, držeći se gornjeg hadisa, smatra da se ovaj imovinski doprinos mora davati samo u hurmama i ječmu, a da se ne može davati u pšenici, pšeničnom brašnu niti ječmenom brašnu, a ni pečenom kruhu, suhom grožđu ili nečem drugom,

– ovim davanjem zadužena je i žena. Muž nije obavezan dati sadakatul-fitr za svoju ženu. Ona ga treba dati iz svoje vlastite imovine,

– sadakatul-fitr daje se za rođenu djecu, pa i siročad. Pisac "El Hidaje" kaže: "Roditelj ili staratelj dat će sadakatul-fitr za svoju malodobnu djecu, a ako ona imaju svoju vlastitu imovinu, ona će se dati iz te njihove imovine. Ovo je stav Ebu-Hanife i Ebu-Jusufa, dok imam Muhammed ima suprotno mišljenje. Hasan Basri je rekao: "Otac je dužan dati ovu sadaku za svoje dijete iz svoje imovine, a ako je dadne iz imovine djeteta, dužan je to djetetu nadoknaditi."

S obzirom na završni tekst hadisa, ova se sadaka daje samo za roba muslimana. Ovo je stav Malika, Šafije, Ahmeda, Ebu-Sevra i Hasana Basrija.

Imami Ebu-Hanife i Sevri smatraju da se sadakatul-fitr daje i za roba nemuslimana. Ovo mišljenje imali su još Ata, Mudžahid, Seid b. Džubejr, Omer b. Abdil-Aziz, Neha'i, a ono je još preneseno i od Ebu-Hurejre i Ibni-Omera. Ovi se oslanjaju na izjavu Ibni-Abbasa:

"Vjerovjesnik je rekao: 'Dajte sadakatul-fitr za svaku maloljetnu, a i odraslu osobu, bila ona muško ili žensko, Jevrej ili kršćanin, slobodnog ili robovskog statusa: pola sa'a pšenice ili sa' hurmi ili sa' ječma.'"

Tahavi je zabilježio izjavu Ebu-Hurejre u ovoj varijanti: "Sadakatul-fitr daje se za svaku osobu, koju kućedomaćin izdržava, bila ona maloljetna ili odrasla, bila slobodna ili rob, pa makar ona bila kršćanin, i to pola sa'a pšenice ili jedan sa' hurmi." Muhaddisi su zabilježili, da je Omer b. Abdil-Aziz davao sadakatul-fitr i za svoje robove nemuslimane.

Završni tekst hadisa kod Buharije: "...minel muslimine..." ima prema hanefijskim pravnicima značenje:

"...sadakatul-fitr obavezno daje musliman za sebe i za one koje on izdržava",

– mustehab je da se sadakatul-fitr dadne u vremenu od zore pa do klanjanja bajram-namaz prvog dana Bajrama. Ovo je stav Ibni-Omera, Ibni-Abbasa, Ataa b. Rebaha, Ibrahima Neha'ija i još ponekih pravnik.

SADAKATUL-FITR JE SĀ' JEČMA

1505. PRIČAO NAM JE Kabisa, rekavši da mu je prenio Sufjan od Zejda b. Eslema, on od Ijada b. Abdullaha, ovaj od Ebu-Seida, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Hranili smo (siromaha) sadakatul-fitrom od sĀ'a ječma.”

SADAKATUL-FITR JE JEDAN SĀ' HRANE

1506. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Zejda b. Eslema, on od Ijada b. Abdullaha b. Sa'da b. Ebi-Serha Amirija, koji je čuo Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, kako kaže:

“Mi smo na ime sadakatul-fitra izdavali jedan sĀ' hrane (pšenice), i to: sĀ' ječma ili sĀ' hurmi ili sĀ' suhog sira ili po jedan sĀ' suhog grožđa.”²

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعٌ مِنْ شَعِيرٍ

١٥٠٥. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُطْعِمُ الصَّدَقَةَ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ.

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعٌ مِنْ طَعَامٍ

١٥٠٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَّاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ الْعَامِرِيِّ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ كُنَّا نُخْرِجُ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ أَقِطٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ.

Ibni-Hazm je rekao: “Vadžib je dati sadakatul-fitr prije polaska ljudi na bajram-namaz, a haram je odgoditi i dati ga iza klanjanja bajram-namaza.

- Šafija smatra da se tekstem “ili jedan sa' od hrane”, misli “jedan sa' pšenice”. Sa' iznosi 3 kg i 332 g ili 4 mudda, a svaki mudd iznosi 50 dkg i 33 g.

Šafije ne prihvaćaju ovo tumačenje, nego prihvaćaju tekst, kako se on može doslovno razumjeti. Hanefije svoj stav potkrepljuju još izjavom Ebu-Seida Hudrije, koju Buharija donosi u slijedećoj verziji: “U doba Vjerovjesnika, na dan Ramazanskog bajrama, izdavali smo po jedan sa' hrane, a naša je hrana bila: ječam, suho grožđe, suhi sir i hurme.”

Ebu-Davud i Ibni-Huzejme su rekli: “Navodi Hakema, na koje se Šafije pozivaju, a koji glase: ‘...jedan sa' pšenice...’ nije zapamćen, a niti po ashabima prenesen.”

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Sadakatul-fitr je pola sa'a pšenice ili pšeničnog brašna, ili ugruhanog brašna, ili rezačija, ili jedan sa' hurmi ili ječma.”

Ebu-Jusuf i Muhammed su rekli: “Suho grožđe ima vrijednost ječma.” Svakako da je to odnos iz toga vremena i na određenom području (u Arabiji). Ovo mišljenje dao je i Hasan Basrija, prenoseći ga od Ebu-Hanife. Da se pola sa'a pšenice može dati umjesto jednog sa'a ječma dali su svoje mišljenje još Ebu-Bekr, Omer, Osman i Alija. Isto mišljenje imali su Ibni-Mes'ud, Džabir, b. Abdullah, Ebu-Hurejre, Ibni-Zubejr, Ibni-Abbas, Mu'avija, Esma bint Ebi-Bekr, Seid b. Musejjeb, Ata, Mudžahid, Seid b. Džubejr, Omer b. Abdil-Aziz, Tavus, Neha'i, Ša'bi, Alkame, Esved, Urve, Ebu-Seleme b. Abdurahman b. Avf, Ebu-Kilabe, Abdul Malik b. Muhammed Tabi'ija, Evza'i, Sevri, Ibni-Mubarek, Abdullah b. Seddad i Mus'ab b. Seid. Tahavi ističe da su stav hanefija imali još Kasim, Salim Abdurahman b. Kasim, Hakem i Hammad.

Hanefije u prilog svoga stava ističu i hadis koga je Sa'lebe prenio od svoga oca Ebu-Su'ajra, a koji Ebu-Davud u svom “Sunenu” iznosi u slijedećoj varijanti:

“Allahov Poslanik je rekao: ‘Sa' pšenice daje se za dvije osobe, bile one maloljetne ili odrasle, bile slobodne ili robovi, bile muškog ili ženskog spola. Dušu bogatog između vas, Allah čisti sadakatul-fitrom od poroka.”

DAVANJE JEDNOG SĀ'A HURMI NA IME SADAKATUL-FITRA

1507. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, njemu Lejs, prenoseći od Nafija, da je Abdullah (b. Omer), radijallahu anhum, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na ime sadakatul-fitra naredio je jedan sâ' hurmi ili jedan sâ' ječma, pa je svijet”, kaže Abdullah, “počeo to izjednačavati s vrijednošću dva mudda pšenice.”

DAVANJE JEDNOG SĀ'A SUHOG GROŽĐA

1508. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Munir, da je čuo Jezida b. Ebu-Adenija, kako kaže da mu je prenio Sufjan od Zejda b. Eslema, kome je pričao Ijad b. Abdullah b. Ebi-Serh, prenoseći od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Mi smo u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, davali po jedan sâ' hrane (pšenice), jedan sâ' hurmi, ili jedan sâ' ječma ili sâ' suhog grožđa. Kada je došao Mu'avija (za halifu), došla je i sirijska pšenica i on je rekao: ‘Čini mi se da je jedan mudd ove pšenice ravan dva mudda (druge hrane).’”¹

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ

١٥٠٧. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَجَعَلَ النَّاسُ عِدْلَهُ مُدَّيْنِ مِنْ حِنْطَةٍ.

بَابُ صَاعٍ مِنْ زَبِيبٍ

١٥٠٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ سَمِعَ يَزِيدَ بْنَ أَبِي حَكِيمٍ الْعَدَنِيَّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ حَدَّثَنِي عِيَّاضُ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَرْحٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُعْطِيهَا فِي زَمَانِ النَّبِيِّ ﷺ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ زَبِيبٍ فَلَمَّا جَاءَ مُعَاوِيَةُ وَجَاءَتِ السَّمَرَاءُ قَالَ أَرَى مُدًّا مِنْ هَذَا يَعْدِلُ مُدَّيْنِ.

Stav hanefija temelji se i na hadisima koje spominju Darekutni i Taberani u svojim hadiskim zbirkama.

Malik je izjavio: “Vadžib je sadakatul-fitra davati u slijedećim artiklima: pšenici bolje vrste, a i obične, ječmu, raži, kukuruzu, prosu, hurmama, suhom grožđu, suhom siru i krupniku (pšenica iz San'a sa dva zrna u jednoj ljusci).”

- 1 Abdullahovu izjavu donosi Humejdi u svom “Musnedu” u slijedećoj verziji: “Vjerovjesnik je na ime sadakatul-fitra naredio da se daje jedan sa' hurmi ili jedan sâ' ječma, a kada je došao na halifet Mu'avija, svijet je izjednačavao pola sâ' pšenice s jednim sâ' ječma.” Ovu je izjavu zabilježio i Ibni-Huzejme u svom “Sahihu”. Ebu-Davud s nešto izmijenjenim senedom, u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Abdullah b. Omer rekao: “Svijet je u doba Vjerovjesnika na ime sadakatul-fitra davao jedan sâ' ječma ili hurmi ili suhog grožđa. Kada je hilafet preuzeo Omer, umnožila se proizvodnja pšenice, pa je Omer, kaže Abdullah, izjednačio i stavljao pola sâ'a pšenice umjesto jednog sâ'a ječma, odnosno suhog grožđa.”

Tahavi istu izjavu preko drugog seneda u ovoj varijanti. “Vjerovjesnik je na ime sadakatul-fitra naredio da se daje jedan sâ' hurmi ili jedan sâ' ječma na svakog muslimana, bila to muška ili ženska osoba, bila ona slobodna ili rob. Ashabi su kasnije, rekao je Abdullah b. Omer, počeli to izjednačavati sa dva mudda pšenice (čija težina iznosi 1 kg i 666 g). Ovo izjednačavanje činili su još i Ebu-Bekr, Osman i Alija.”

Ebu-Davud u svojoj hadiskoj zbirci navodi da je Ebu-Seid Hudrija rekao: “Dok je bio među nama još

POTREBA DAVANJA SADAKATUL-FITRA PRIJE KLANJANJA BAJRAM-NAMAZA

1509. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Hafs b. Mejsere, kome je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, on od Ibn-Omera, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio davanje sadakatul-fitra prije odlaska svijeta na bajram-namaz.

1510. PRIČAO NAM JE Mu'az b. Fedale, rekavši da mu je prenio Ebu-Umer Hafs b. Mejsere od Zejda, on od Ijada b. Abdullaha b. Seida, ovaj od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, koji je rekao: "Mi smo u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izdavali na Dan fitra (prvi dan Ramazanskog bajrama) po jedan sā' hrane, a naša je hrana", kaže Ebu-Seid, "uglavnom bila: ječam, suho grožđe, suhi sir i hurme."²

بَابُ الصَّدَقَةِ قَبْلَ الْعِيدِ

١٥٠٩. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَ بِزَكَاةِ الْفِطْرِ قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلَاةِ.

١٥١٠. حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ فَضَالَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عُمَرَ حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ عَنْ عِيَاضِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كُنَّا نُخْرِجُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ طَعَامٍ وَقَالَ أَبُو سَعِيدٍ وَكَانَ طَعَامُنَا الشَّعِيرُ وَالزَّيْبُ وَالْأَقِطُ وَالتَّمْرُ.

Allahov Poslanik, mi smo davali na ime sadakatul-fitra na svaku malu i odraslu osobu, bila ona slobodna ili rob, po jedan sā' od hrane (misli na pšenicu), ili sā' suhog sira, ili jedan sā' ječma ili sā' hurmi ili sā' suhog grožđa. Tako smo to činili, dok nije došao Mu'avija da obavi hadž ili umru, kojom je prilikom održao svijetu govor sa tribine i između ostalog rekao: 'Ja smatram da su dva mudda (1 kg i 666 g) sirijske pšenice ravna jednom sā'u hurmi. Svijet je ovo prihvatio, a što se tiče mene', rekao je Ebu-Seid, 'ja sam nastavio davanje po svojoj staroj praksi.'

Jednoglasno je mišljenje pravnika da sadakatul-fitr u ječmu ili hurmama iznosi jedan sā'. Ibni-Hazm dozvoljava davanje ove sadake samo u ječmu ili hurmama, dok hanefije dozvoljavaju u svakoj vrsti gore navedene hrane, pa i njihovoj novčanoj protuvrijednosti.

Iz izloženog se vidi da su se hanefije opredijelile za pola sā'a na ime davanja sadakatul-fitra, držeći se mišljenja i prakse brojnih ashaba.

- Po mišljenju Ebu-Hanife, davanje sadakatul-fitra postaje dužnost s pojavom zore prvog dana Ramazanskog bajrama. Ovo je mišljenje još Lejsa b. Sa'da, Malika i ranije mišljenje Šafije, dok Evza'i, Ahmed, Ishak pa i po kasnijem mišljenju Šafije, davanje ovog doprinosa postaje vadžibom sa zalaskom sunca zadnjeg dana ramazana.

Prema izloženom, mustehab je dati ovu sadaku u vremenu od pojave zore pa do klanjanja bajram-namaza, iako se ona može dati i u toku ramazana.

Darekutni navodi da je Vjerovjesnik naredio davanje sadakatul-fitra i rekao: "Opskrbite siromahe na dan Bajrama, pa da u njemu ne prose!"

Davanje ove sadake u vremenu od pojave zore prvog dana Bajrama, pa do klanjanja bajram-namaza smatrali su mustehabom pored hanefija još Ibni-Omer, Ibni-Abbas, Ata b. Ebi-Rebah, Ibrahim Neha'i, Kasim, Muslim b. Jesar, Ebu-Nadre, Ikrima, Dahhak, Musa b. Verdan, Malik, Šafija, Ishak i učenjaci Kufe.

Hattabi kaže da je ovo jednoglasan stav svih priznatih naših pravnika.

DUŽNOST DAVANJA SADAKATUL-FITRA NA SLOBODNU OSOBU I ROBA

Zuhri je rekao: “Na robove radi trgovanja daje se zekat kao na trgovačku robu, a daje se i doprinos na ime sadakatul-fitra.”

1511. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘man i rekao da mu je ispričao Hammad b. Zejd, kome je prenio Ejjub od Nafija, on od (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Vjerovjesnik je odredio sadakatul-fitr”, ili je kazao, “ramazanski sadakatul-fitr, na mušku i žensku slobodnu osobu, pa i na roba po jedan sa’ hurmi ili po sā’ ječma. Potom je svijet (Mu‘avija i njegovi saradnici) to izjednačio sa polovinom sa’a pšenice. Međutim, Ibni-Omer davaše i dalje samo hurme. Stanovništvo Medine bilo je jedne godine u oskudici s hurmama, pa je on dao ječam. Ibni-Omer je davao (sadakatul-fitr) za maloljetne i odrasle, pa čak je davao i za svoje sinove.

Ibni-Omer ju je davao onima (siromasima) koji su je primali i svijet je davaše na jedan ili dva dana prije prvog dana Ramazanskog bajrama.”

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ

وَقَالَ الزُّهْرِيُّ فِي الْمَمْلُوكِينَ لِلتَّجَارَةِ يُزَكَّى فِي التَّجَارَةِ وَيُزَكَّى فِي الْفِطْرِ .

١٥١١. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ فَرَضَ النَّبِيُّ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ أَوْ قَالَ رَمَضَانَ عَلَى الذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ فَعَدَلَ النَّاسُ بِهِ نِصْفَ صَاعٍ مِنْ بُرٍّ فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُعْطِي التَّمَرَ فَأَعْوَزَ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنَ التَّمْرِ فَأَعْطَى شَعِيرًا فَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يُعْطِي عَنِ الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ حَتَّى إِنْ كَانَ لِيُعْطِيَ عَنْ بَنِيٍّ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُعْطِيهَا الَّذِينَ يَقْبَلُونَهَا وَكَانُوا يُعْطُونَ قَبْلَ الْفِطْرِ يَوْمٍ أَوْ يَوْمَيْنِ .

DAVANJE SADAKATUL-FITRA ZA MALODOBNU I ODRASLU OSOBU

1512. PRIČAO NAM JE Musedded, rekavši da mu je prenio Jahja od Ubejdullaha, kome je pričao Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhumu, koji je izjavio:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je na ime sadakatul-fitra po jedan sā' ječma ili po sā' hurmi za maloljetnu, a i odraslu osobu, bila ona slobodna ili rob.”¹

بَابُ صَدَقَةِ الْفِطْرِ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ

١٥١٢. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَدَقَةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ عَلَى الصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ وَالْحُرِّ وَالْمَمْلُوكِ .

¹ Iz navedenog hadisa zaključuje se:

- sadakatul-fitr u hurmama ili ječmu iznosi jedan sa', tj. 3 kg i 332 g,
- ashabi su procijenili da jedan sa' hurmi ili ječma vrijedi pola sa'a dobre pšenice i da se ova količina može punopravno davati na ime sadakatul-fitra,
- ova se sadaka daje kako za slobodne ljude, tako i za robove, bez obzira na spol,
- Ibni-Bettal i Ibni-Huzejme smatraju da se sadakatul-fitr mora dati samo u gore navedenim prehrambenim artiklima, dok po mišljenju pravnika hanefijske škole, ona se može dati i u njihovoj novčanoj, pravedno procijenjenoj, tržišnoj vrijednosti,
- visina sadakatul-fitra stvarno predstavlja vrijednost jednodnevne hrane siromaha onog vremena.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog!

كِتَابُ الْحَجِّ

HADŽ

OBAVEZNOST HADŽA I NJEGOVA VRIJEDNOST

بَابُ وَجُوبِ الْحَجِّ وَفَضْلِهِ

i o riječima Uzvišenog Allaha: “Svijet je dužan da, u ime Allaha, hodočasti Ka’bu, ko je u mogućnosti da k njoj putuje. Ko ovo ne vjeruje, pa Allah je nezavisan od ljudi.”¹

وَقَوْلِ اللَّهِ (وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ) .

- 1 Navedeni ajet nalazi se u poglavlju “Ali-Imran” koji u sastavu ostalih ajeta, 96-98. u prijevodu glasi: “Prvi hram podignut radi ljudi je onaj blagoslovljeni u Mekki, koji je uputa za sve ljudstvo (i narode). U njemu ima mnogo jasnih znakova, a među njima je i mjesto Ibrahimovo. Ko u ovu kuću uđe, siguran je. Svijet je dužan, da u ime Allaha, hodočasti Ka’bu, ko je u mogućnosti da joj ide. Ko ovo ne vjeruje i poriče ovu dužnost, grješan je. Zaista je Allah nezavisan od ljudi.” Posjetiti Ka’bu jednom u životu je osnovna islamska dužnost imućnog muslimana. Kurtubi ističe da je hadž propisan pete godine po Hidžri, a neki kažu, da je to bilo devete godine, dok Bejheki navodi da je on propisan šeste godine po Hidžri. Obaveznost hadža utvrđena je gore navedenim ajetom i brojnim izjavama Vjerovjesnika. Imam Ahmed u svom “Musnedu” sa senedom navodi da je Ebu-Hurejre rekao: “Vjerovjesnik nam je jednom držao hutbu i rekao: ‘O, narode! Allah vam je naredio hodočašćenje Ka’be, pa posjetite je!’ Potom je jedan čovjek upitao: ‘Allahov Poslaniče, je li svake godine?’ On je malo šutio, a ovaj mu je postavio pitanje tri puta. ‘Da sam odgovorio: Da, to bi vam bila obavezna dužnost i vi je’, rekao je kasnije Vjerovjesnik, ‘ne biste bili u mogućnosti izvršavati.’ Potom je još rekao: ‘Kada ja vas ostavljam na miru, ostavite i vi mene. Oni koji su bili prije vas, propali su samo zbog višestrukog ispitivanja i neslaganja sa svojim vjerovjesnicima. Kada vam što naredim, vršite to koliko možete, a kada vam što zabranim, ostavite to!’” Ovaj hadis zabilježio je i Muslim u svom “Sahihu”, a Ahmed, navodeći ga još preko drugog seneda, kaže kako je halifa Alija rekao: “Pošto je objavljen gornji ajet, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, održao je jednu hutbu, i između ostalog, rekao: ‘O, narode! Allah vam je propisao obaveznu dužnost posjećivanja Ka’be...’” Iza izraza spomenutog u gornjem ajetu: “Ko je u mogućnosti da k njoj putuje...”, misli se, kaže Ibni-Abbas, na osobu koja ima prijevozno sredstvo i finansijsku mogućnost. Drugom prilikom, on je opet rekao: “To je osoba koja ima tristo dirhema (drahmi) preko osnovnih kućnih potreba.” Ibni-Abbas i Mudžahid su izjavili: “Nevjernik je ko ne vjeruje u obaveznost obavljanje hadža.” Neki muhaddisi, preko halifa Alije, navode da je Vjerovjesnik rekao: “Musliman koji je materijalno opskrbljen i ima jahaću životinju, a nije obavio hadž, za njega je svejedno, umro on kao Jevrej ili kao kršćanin, jer je Allah rekao: ‘Svijetu je dužnost da, u ime Allaha, hodočasti Ka’bu, i to onaj ko je u mogućnosti da k njoj ide...’” Ovu je izjavu zabilježio i Tirmizi uz napomenu da je to prilično nepoznat hadis (garib). Halifa Omer je izjavio: “Ko je u mogućnosti da obavi hadž, pa ga ne obavi, svejedno je za njega, umro on kao Jevrej ili kao kršćanin.”

1513. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Sulejmana b. Jesara, ovaj od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Iza Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jahao je (na istoj devi) Fadl (b. Abbas). Utom je došla jedna žena iz plemena Has'am. Fadl je počeo u nju gledati, a i ona je gledala u njega, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo Fadlovo lice na drugu stranu.

‘Allahov Poslaniče!’, rekla je žena, ‘Allah je, uistinu, stavio hadž u dužnost Svojim robovima. Moj otac je dostigao veliku starost; on ne može jahati, pa mogu li ja za njega obaviti hadž?’

‘Da, možeš – odgovorio je Vjerovjesnik.

‘To je bilo’, kaže Ibni-Abbas, ‘na Oprosnom hadžu.’”¹

١٥١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ يَسَارٍ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ
الْفَضْلُ رَدِيفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَجَاءَتْ امْرَأَةٌ
مِنْ خَشَعَمَ فَجَعَلَ الْفَضْلُ يَنْظُرُ إِلَيْهَا وَتَنْظُرُ
إِلَيْهِ وَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ يَصْرِفُ وَجْهَ الْفَضْلِ إِلَى
الشَّقِّ الْأَخْرَفَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ
عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَدْرَكْتُ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا
يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأَحْجُّ عَنْهُ قَالَ نَعَمْ وَذَلِكَ
فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ .

1 Iz hadisa se zaključuje:

- na jednoj jahaćoj životinji može jahati više osoba pod uvjetom da ona može to izdržati bez poteškoća,
- žena u ihramu ne pokriva lice,
- učenici ljudi treba da pravovremeno sprečavaju ljude od negativnih i loših navika.

Prema izjavi Ibni-Munzira, na Arefatu, iza Vjerovjesnika, na istoj devi jahao je Fadl i motrio gore spomenutu ženu, pa mu je Vjerovjesnik rekao:

“Bratiću! Ovo je dan u kome se opraštaju grijesi onome, ko u njima vlada svojim sluhom, svojim vidom i svojim jezikom.”

Pošto Vjerovjesnik, gore navedenoj ženi, nije ništa rekao za otkriveno lice, Davud smatra da žene u ihramu nisu dužne da obaraju i okreću svoje lice od muškarca, nego su to dužni činiti sami muškarci.

Ibni-Abbas i Ibni-Omer protumačili su ajet: “Ve la jubdine zinethunne illa ma zahere minha...”, tj. “Neka ne pokazuju svoj ukras (tjelesni), osim onoga što je od njega vidljivo...”, tj. lica i dlanova.

– dozvoljeno je obaviti hadž za drugu nepokretnu i za put nesposobnu osobu. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife i ostalih prvaka njegove škole, zatim Šafije, Sevrija, Ahmeda i Ishaka.

Malik, Lejs i Hasan b. Salih su rekli: “Hadž ne može obaviti niko ni za koga, osim samo za umrlu osobu koja ga nije za života mogla obaviti.”

Od Neha'ija i nekih ranijih učenjaka preneseno je mišljenje da nije punopravan ni valjan hadž obavljen za umrlog niti za drugog. Ovo je mišljenje, pa jednoj verziji, preneseno i od Malika, bez obzira što ga je osoba za svoga života oporučila.

Od Ibni-Omera je prenesena slijedeća izjava: “Ne može niko ni za koga obaviti hadž, a niti može neko postiti za drugu osobu.” Sličnu izjavu dao je i Ibrahim Neha'i.

Šafija i najveći broj učenjaka dozvoljavaju obavljanje hadža za umrlu osobu, bio to farz ili zavjetni hadž, bio oporućen po ostavitelju ili ne bio, i svi putni troškovi isplaćuju se zamjeniku iz ostavštine umrlog.

Pisac “El-Hidaje” kaže: “Kod ortodoksnih škola, osnovno pravilo je da čovjek može nagradu svoga dobrog djela, bio to namaz, sadaka, post i slično, pokloniti drugom, jer je od Vjerovjesnika preneseno da je on zaklao dva ovna: jednog za sebe, a drugog za svoje sljedbenike. Obreda ima raznolikih čisto materijalnih kao što je zekat, čisto tjelesnih kao što je namaz, i poslova složenih od materijalnih i tjelesnih obreda kao što je hadž. U prvoj vrsti ovih obreda zastupanje i zamjena je dozvoljena, u drugoj vrsti zamjena ne može biti ni u kom slučaju, a u trećoj vrsti zamjena se dozvoljava u slučaju lične trajne nesposobnosti i slabosti koja traje sve do smrti.”

Ibni-Bettal je kazao: "Podijeljena su mišljenja o pravovaljanosti hadža obavljenog po zamjeniku, u slučaju da bolesnik-hadžija ozdravi." Učenjaci Kufe, Šafija i Ebu-Sevr smatraju da takav hadž neće biti punovažan i oporavljena osoba treba ga ponovo lično obaviti. Imam Ahmed i Ishak kažu: "Obavljen hadž je punovažan i ne treba ga više oporavljena osoba obavljati."

Učenjaci Kufe i Ebu-Sevr dozvoljavaju obavljanje farz-hadža po zamjeniku bolesnika, koji umre od bolesti zbog koje je legao u postelju, dok Šafija to, po jednoj verziji, odobrava, a po drugoj ne odobrava.

Ibni-Abdil-Berr kaže: "Podijeljena su mišljenja učenjaka o širini shvaćanja navedenog hadisa kod Buharije. Jedni smatraju da se dozvola zamjenjivanja, odnosi samo na oca spomenute žene iz plemena Has'am, jer je u Kur'anu rečeno: '...dužnost je na onoga ko je u mogućnosti da k njoj dođe...' Njen otac tada nije bio u mogućnosti da putuje, pa ni da jaše na devu, pa je Vjerovjesnik dozvolio da za njega obavi hadž njegova kćerka. Ovo je mišljenje Malika i učenjaka njegove škole, jer oni hadž uvrstavaju u tjelesno-vjerske obrede i, analogno namazu, ne može niko nikoga u njemu zamijeniti..."

Ibni-Tin kaže: "Mogućnost i sposobnost spomenuta u navedenom ajetu, sastoji se u sposobnosti čovjeka da, po uobičajenosti, može otići do Ka'be: ako je uobičajio ići pješice, on je dužan obaviti hadž, makar i nemao jahaće životinje, onaj čiji je običaj da putuje jašući, dužan je obaviti hadž, tek kada bude imao jahaću životinju koja ga može do Ka'be odnijeti i natrag kući vratiti. Takav je slučaj i sa hranom, odjećom i novcem; jednom hadžiji treba, prema uobičajenim potrebama više novaca, više hrane i odjeće, a drugom manje."

Ibni-Bettal kaže da su gornje mišljenje zastupali još Ibni-Zubejr, Ikrime i Dahhak.

Ebu-Hanife i Šafija smatraju da obavezu hadža ima samo osoba koja ima jahaću životinju i potrebnu materijalnu opskrbu. Ovog su mišljenja još Ibni-Zubejr, Ikrime i Dahhak.

Ebu-Hanife i Šafija smatraju da obavezu hadža ima samo osoba koja ima jahaću životinju i potrebnu materijalnu opskrbu. Ovog su mišljenja još: Hasan Basrija, Mudžahid, Seid b. Musejeb, i još mnogi učenjaci.

Kurtubi kaže: "Malik i pravници njegove škole smatraju da se slučaj, gore spomenute Has'amije, ne slaže sa sadržajem ajeta: '...menisteta'a ilejhi sebila...', tj. 'dužnost hadža je na onom ko je u mogućnosti da ode i putuje do Ka'be...', a to znači ko je fizički sposoban za putovanje." Pošto se ovaj slučaj ne slaže sa sadržajem ajeta, Malik ga usvaja kao specifičan slučaj, držeći se i dalje striktno slova navedenog ajeta.

Hanefijski pravници ističu da se iz sadržaja konkretnog ajeta treba shvatiti samo postojanje jahaće životinje i opskrbe potrebne za hadž. Ovakvo se shvatanje zaključuje i na osnovu mnogih Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, izjava, mišljenja i prakse njegovih drugova,

– dozvoljeno je osobi obaviti hadž za drugog, premda nije još obavila hadž ni za sebe. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, Malika, a po jednoj verziji i imama Ahmeda. Čini se da je ovo bio stav i Hasana Basrije, Ibrahima Neha'ija, Ejuba i Dža'fera b. Muhammeda. Međutim, Evza'i, Šafija i Ishak kažu: "Osoba koja nije za sebe učinila hadž, ne može ga činiti ni za drugog, a ako ga ipak učini, smatrat će se da ga je obavila za sebe lično, a ne za svoga opunomoćitelja." Abdul-Aziz je izjavio da ovakav hadž ne vrijedi i on nije valjano i punovažno obavljen ni za sebe ni za drugog. Ovakva je verzija prenesena i od Ibni-Abbasa.

Ebu-Davud preko Ibni-Abbasa prenosi: "Vjerovjesnik je čuo nekog čovjeka gdje uzvikuje: 'Lebbejke an Šibrimete!' tj. 'Odazivam ti se, Allahu, za Šibrimu!'

'Ko ti je Šibrima?' – upitao je Vjerovjesnik.

'Brat (ili) rođak' – odgovorio je on.

'A jesi li ti ranije obavio hadž za sebe?' – upitao je, opet, Vjerovjesnik.

'Nisam' – odgovorio je ovaj.

'Obavi hadž sada za sebe, a drugi puta za Šibrimu' – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem."

Hanefije prihvataju vjerodostojnost ovoga dijaloga, iako poneki muhadisi kritiziraju neke njegove prenosioce, ali Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, zapovijed ne shvaćaju kao stvarni imperativ, nego preporuku, nadopunjujući je Ibni-Abbasovom izjavom, kada je on, upitan od nekog čovjeka koji nije učinio hadž za sebe, može li obaviti hadž za drugog, odgovorio:

"Preče ti je da izvršiš svoj dug."

U ovome Abbasovom odgovoru ne spominje se da hadž obavljen za drugog pripada samo onom ko ga je obavio. Muhammedov, sallallahu alejhi ve sellem, odgovor Šibrimu, kažu hanefije, treba shvatiti kao preporuku, baš kao što je on još jednom prilikom rekao (za dijeljenje milostinje):

"Počni dijeliti od onoga koga si dužan izdržavati!"

Činiti dobra djela u ime svojih roditelja je punovažan i valjan postupak.

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA:

“DOLAZIT ĆE TI PJEŠICE I NA MRŠAVIM
ISCRPLJENIM DEVAMA, KOJE ĆE
DOLAZITI SA SVIH DALEKIH STRANA
(PUTEVA) I NEKA PRISUSTVUJU SVOJIM
KORISTIMA (OVOG I BUDUĆEG SVIJETA).”

“Fidžadžun” su široki putevi.¹

1514. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Isa i rekao da mu je ispričao Ibni-Vehb, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, a on od Salima b. Abdullaha da je (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhum, rekao: “Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, glasno je obznanio ulazak u hadžske obrede, kada je jahaća životinja bila uspravno stala (na noge).”

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى
كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ
لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ)

(فَجَاجًا) الطَّرِيقُ الْوَاسِعَةُ .

١٥١٤. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ
وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ أَنَّ سَالِمَ بْنَ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَخْبَرَهُ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَرْكَبُ رَاحِلَتَهُ
بِذِي الْحُلَيْفَةِ ثُمَّ يَهْلُ حَتَّى تَسْتَوِيَ بِهِ قَائِمَةً .

¹ Pored fragmentarno navedenih prijevoda 28. i 38. ajeta, poglavlja “El-Hadž”, evo i ostalih od 28. do uključivo 38. ajeta:

“Zaista oni, koji ne vjeruju i sprečavaju od Allahovog puta i od Mesdžidul-harema, u kojem je jednak onaj koji u njemu stanuje i koji stanuje u pustinji i tako naumi u njemu odvratiti (od pravog puta) nasiljem, Mi ćemo mu dati da kuša bolnu kaznu.

(Spomeni) kada smo Mi pripremili Ibrahimu mjesto Hrama (za klanjanje i rekli): ‘Ne pripisuj Mi ništa i očisti Moju kuću onima koji je obilaze, koji stoje (u namazu), koji se pregibaju i koji čine sedždu.

Obavijesti ljude o hadžu! Dolazit će ti pješice i na svakoj mršavoj i iscrpljenoj devi, koje dolaze s dalekog i širokog puta, da prisustvuju koristima svojim i da spominju ime Allahovo u poznatim danima (klanja) kurbanda, koje im je On dao. Pa jedite od njih (meso) i nahranite nenasrtljivog siromaha i beskućnika. Zatim neka obave svoje čišćenje (brijanjem) i neka izvrše svoje zavjete i neka obilaze Stari (Allahom čuvani) hram.

To (su propisi). Ko bude poštivao Božije svetinje, to mu je dobro kod njegova Gospodara. A vama su dozvoljene domaće životinje, osim onih što vam se citira (da su zabranjene). Pa klonite se nečistoće kipova i klonite se lažljivih riječi! Budite potpuno odani Allahu, ne činite Mu drugom (nikoga)! Ko Allahu pripisuje druga, sličan je onom koji je pao s neba, pa ga zgrabila ptica ili ga vjetar bacio u daleko mjesto (i od njega nije ostalo nikakva traga). To (je tako). Pa ko poštiva Božije propise (o hadžu) to je znak bogobojažnosti srca.

Vi imate u njima koristi od određenog roka, zatim je njihovo mjesto (klanja) kod Starog hrama (Ka’be). Za svaku (vjersku) skupinu, Mi smo učinili mjesto (gdje će klati žrtve), da spominju Božije ime (pri klanju) životinja koje im je On darovao. Vaš Allah je samo Jedan Allah i Njemu se predajte i obraduj ponizne, one, čija srca, kada se spomene Allah – zastrepe i strpljive (u nesrećama) koje ih zadese, i one koji obavljaju namaz i koji dijele od onoga čime smo ih Mi obdarili.

Deve smo vam učinili od znakova Božije svemoći. Vi u njima imate dobro, pa spominjite nad njima Božije ime (pri klanju). A kada im strane padnu (na zemlju), jedite od njih i nahranite nenasrtljiva prosjaka i beskućnika. Tako smo vam ih Mi potčinili, da biste bili zahvalni.

Do Allaha neće stići njihovo meso ni njihova krv, nego će do Njega stići samo vaša bogobojažnost. Tako vam ih je On potčinio da veličate Allaha zato što vas je uputio (pravim putem). Obraduj dobročinitelja!

Zaista Allah otklanja (uznemiravanje) od onih koji vjeruju. Zaista Allah ne voli nijednog izdajnika, mušrika.”

1515. PRIČAO NAM JE Ibrahim, njemu saopćio Velid da mu je pričao Evza'i koji je čuo Ataa kako prenosi od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, glasno obznanio ulazak u hadžske obrede kod Zul-Hulejfe tek kada se sa njim ispravila (na noge) njegova deva. Ovo su prenijeli još Enes i Ibni-Abbas, radijallahu anhum.²

OBAVLJANJE HADŽA NA JAHALICI

1516. Eban je izjavio da mu je rekao Malik b. Dinar, prenoseći od Kasima b. Muhammeda, on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao s njom njenog brata Abdur-Rahmana i ona se odlučila na obavljanje 'umre od Ten'ima, a on ju je podigao na devu. Omer, radijallahu anhu, rekao je: "Pritegnite sedla u vrijeme obavljanja hadža, jer je hadž jedna od dviju borbi."

١٥١٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ سَمِعَ عَطَاءَ يُحَدِّثُ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ إِهْلَالَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ رَوَاهُ أَنَسُ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا .

بَابُ الْحَجِّ عَلَى الرَّحْلِ

١٥١٦. وَقَالَ أَبَانُ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ دِينَارٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مَعَهَا أَخَاهَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ فَأَعْمَرَهَا مِنَ التَّنْعِيمِ وَحَمَلَهَا عَلَى قَتَبٍ وَقَالَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ شُدُّوا الرُّحَالَ فِي الْحَجِّ فَإِنَّهُ أَحَدُ الْجِهَادَيْنِ .

² Iz hadisa se zaključuje:

– hadž se može obaviti pješice ili jašući. Jedni smatraju da je bolje izvršiti ga jašući, jer je tako činio Vjerovjesnik na svom Hadžetul-vedau. Drugi daju prednost pješaćenju, jer se time ulaže više truda, prema kome i Allah daje nagradu.

Hakim je zabilježio da je Ibni-Abbas rekao: "Onome ko ode u Mekku pješice i tako se vrati bilježi se za svaki korak nagrada u vrijednosti sedamsto haremskih dobrih poslova."

"A šta su to haremski dobri poslovi?" – upitali su prisutni.

"To su poslovi za koje Allah nagrađuje sve podjednako kao da je učinio stotinu hiljada, drugih dobrih djela" – odgovorio je on.

I u kur'anskom tekstu pješaci su spomenuti prije konjanika. Mudžahid je rekao da je Adem, alejhi selam, četrdeset puta išao na hadž pješice, da su to tako činili Ibrahim i njegov sin Isma'il, a Hasan b. Ali išao je na hadž dvadeset pet puta pješice,

– Vjerovjesnik je otpočeo sa obredima, tek kada mu je deva ustala na noge.

S obzirom na gornju praksu Vjerovjesnika, malikije i većina učenjaka smatraju da se u obrede ulazi kada se i deva ispravi na noge, a pješak kada krene sa mikata.

Ebu-Hanife prihvata ovu praksu, ali smatra (mustehabom) da se u obrede uđe iza predanog selama, namaza koji se obično klanja na mikatu.

Šafije smatraju da obrede treba početi tek kada jahaća životinja krene sa mikata.

1517. Muhammed b. Ebu-Bekr kaže da mu je rekao Jezid b. Zurej, kome je prenio Azre b. Sabit od Sumama b. Abdullaha b. Enesa:

“Enes je obavio hadž na sedlu deve (umjesto u hevdedžu), a nije bio škrtica. On je pričao da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio hadž na sedlu koje mu je bilo i prtljažnica.”

1518. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, rekavši da mu je prenio Ebu-Asim od Ejmena b. Naila, ovome je rekao Kasim b. Muhammed da je Aiša, radijallahu anha, zaista rekla:

“Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, vi ste (nijet učinili) naumili umru, a ja nisam?”

“Abdur-Rahmanu!, rekao je, “idi sa svojom sestrom i omogući joj da nijet učini za umru od Ten‘ima.”

On ju je postavio iza sebe na devu i ona je učinila odluku za umru.

VRIJEDNOST PROPISNO OBAVLJENOG I KOD ALLAHA PRIMLJENOG HADŽA

1519. PRIČAO NAM JE Abdul-Aziz b. Abdullah i rekao da mu je prenio Ibrahim b. Sa‘d od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je:

‘Koji su poslovi najvredniji?’

‘Vjerovanje u Allaha i Njegova Poslanika’ – odgovorio je on.

‘A koji onda?’ – upitan je.

‘Borba na Božijem putu’ – rekao je on.

‘A koji onda?’ – ponovo je upitan.

‘Propisano (bez griješenja) obavljen i kod Allaha primljen hadž.’”

١٥١٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ ابْنُ زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا عَزْرَةُ بْنُ ثَابِتٍ عَنْ ثُمَامَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ قَالَ حَجَّ أَنَسٌ عَلَى رَحْلٍ وَلَمْ يَكُنْ شَحِيحًا وَحَدَّثَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَجَّ عَلَى رَحْلٍ وَكَانَتْ زَامِلَتُهُ .

١٥١٨. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ حَدَّثَنَا أَيُّمَنُ بْنُ نَابِلٍ حَدَّثَنَا الْقَاسِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ اعْتَمَرْتُمْ وَلَمْ أَعْتَمِرْ فَقَالَ يَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ اذْهَبْ بِأُخْتِكَ فَأَعْمِرْهَا مِنَ التَّعْصِيمِ فَأَحْقَبَهَا عَلَى نَاقَةٍ فَأَعْتَمَرَتْ .

بَابُ فَضْلِ الْحَجِّ الْمَبْرُورِ

١٥١٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ قَالَ إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قِيلَ ثُمَّ مَاذَا قَالَ حَجٌّ مَبْرُورٌ .

1520. PRIČAO NAM JE Abdur-Rahman b. Mubarek, njemu Halid, kome je saopćio Habib b. Ebu-Amre, prenoseći od Aiše b. Talha, ona od Aiše, radijallahu anha, majke pravovjernih da je rekla: “Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, mi smatramo džihad najvrednijim poslom, pa zašto i mi ne idemo boriti se na Božijem putu?” “Ne!”, odgovorio je on, “najbolji džihad za vas je obavljen bez griješenja, i kod Allaha primljen hadž.”

1521. PRIČAO NAM JE Adem, prenoseći od Šu'be, kome je rekao Sejjar Ebu-Hakem, da je čuo Ebu-Hazma, kako kaže da je čuo Ebu-Hurejru, radijallahu anhu, kada je rekao: “Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: ‘Ko obavi hadž, u ime Allaha, i ne bude (u vrijeme hadža) imao spolnog općenja sa ženom, niti učinio neki drugi ispad (grijech), vratit će se (svome domu bez grijecha), kao na dan kada ga je njegova majka rodila.’”¹

١٥٢٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْمُبَارَكِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ أَخْبَرَنَا حَبِيبُ بْنُ أَبِي عَمْرَةَ عَنْ عَائِشَةَ بِنْتِ طَلْحَةَ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ نَرَى الْجِهَادَ أَفْضَلَ الْعَمَلِ أَفَلَا نُجَاهِدُ قَالَ لَا لَكِنَّ أَفْضَلَ الْجِهَادِ حَجٌّ مَبْرُورٌ.

١٥٢١. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا سَيَّارُ أَبُو الْحَكَمِ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا حَازِمٍ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ.

1 Uvažen i kod Allaha primljen hadž smatra se samo onaj, koji je, pošteno zarađenim novcem iz pobožnosti, u ime Allaha, obavljen, a ne na ime drugih interesa. Vjerovjesnik je dozvoljavao ženama da učestvuju u borbama. Hafsa, supruga Allahovog Poslanika je izjavila: “Došla nam je jedna žena koja je sa Allahovim Poslanikom učestvovala u šest vojnih pohoda i rekla mu: ‘Mi smo liječile ranjenike i služile bolesnike.’” Prilikom kretanja na vojnu, Vjerovjesnik je, kako je to Buharija ranije istakao, davao svojim suprugama da izvlače strelice i koja bi izvukla svoju strelicu, ta je sa njim išla u borbu. Borba na hadžu je borba protiv vlastite strasti i pohlepe za ovozemnim uživanjem, borba sa poteškoćama prehrane, sa putovanjem i ulaganjem truda da se pravovremeno izvrši svaki propisani obred hadža. Tirmizi preko Ibni-Mes'uda navodi hadis. “Obavljajte hadž i umru, jer vam oni odstranjuju siromaštvo i grijehe, kao što kovački mijeh odstranjuje u kovačnici trosku od rudače željeza, zlata i srebra. Za hadž, primljen kod Allaha, nema druge nagrade, osim Dženneta.” Ahmed b. Hanbel u svom “Musnedu” preko Džabira navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kod Allaha primljen hadž je onaj, za koga nema druge nagrade osim Dženneta.” “Allahov Poslaniče, koji je to primljeni hadž?” – upitali su prisutni. “U kom je hadžija dijelio hranu onima kojima je potrebna i nazivao ljudima selam” – odgovorio je on. Hakim u svom “Mustedreku” umjesto “nazivao selam” navodi: “I imao lijepu i prijatnu riječ prema drugima.”

O MJESTIMA ODREĐENIM ZA KONAČNO ODLUČIVANJE OBAVLJANJA HADŽA I UMRE

1522. PRIČAO NAM JE Malik b. Isma'il, rekavši da mu je prenio Zuhejr od Zejda b. Džubejra, koji je pričao da mu je u stan došao Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, a on je tada imao šator od kostrijeti i zastor. Ja sam ga upitao:

“Odakle je dozvoljeno da učinim naum (ogrnem ihrame) za obavljanje umre?”

“Allahov Poslanik , sallallahu alejhi ve sellem”, rekao je on, “odredio je za to Karn za stanovnike Nedžda, Zul-Hulejfu za Medinelije, a Džuhfu za stanovnike Sirije.”

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “OPSKRBITI SE! A UISTINU, NAJBOLJA OPSKRBA JE BOGOBOJAZNOST”

1523. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bišr, njemu prenio Šebab od Verka'a, on od Amra b. Dinara, ovaj od Ikrime, a on opet od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Stanovnici Jemena su obavljali hadž, a nisu se opskrbljivali (za putovanje), nego su govorili: ‘Mi se oslanjamo na Allaha.’ Kada bi stigli u Mekku, tražili su (hranu) od svijeta, pa je Uzvišeni Allah objavio: ‘Opskrbite se! A uistinu, najbolja opskrba je bogobojaznost.’”

Ovu izjavu je prenio i Ibni-Ujejne od Amra, on od Ikrime, ne spominjući Ibni-Abbasa.¹

بَابُ فَرَضِ مَوَاقِيتِ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

١٥٢٢. حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ قَالَ حَدَّثَنِي زَيْدُ بْنُ جُبَيْرٍ أَنَّهُ أَتَى عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فِي مَنْزِلِهِ وَلَهُ فُسْطَاطٌ وَسَرَادِقٌ فَسَأَلْتُهُ مِنْ أَيْنَ يُجُوزُ أَنْ أَعْتَمِرَ قَالَ فَرَضَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا وَلِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ.

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى)

١٥٢٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بَشِيرٍ حَدَّثَنَا شَبَابَةُ عَنْ وَرْقَاءَ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ أَهْلُ الْيَمَنِ يَحْجُونَ وَلَا يَتَزَوَّدُونَ وَيَقُولُونَ نَحْنُ الْمُتَوَكِّلُونَ فَإِذَا قَدِمُوا مَكَّةَ سَأَلُوا النَّاسَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَى) رَوَاهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عَمْرِو عَنْ عِكْرِمَةَ مُرْسَلًا.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- ne prositi i ne tražiti materijalnu pomoć od drugih, nego se opskrbljivati svojim radom, spada u bogobojaznost. Navedenim ajetom i hadisom naređuje se: “Ne uznemiravajte svijet traženjem od njega materijalnu pomoć. Uznemiravanje ljudi je grijeh i klonite se toga!”
- nerad se ne smije kamuflirati tevekulom. Stvarno oslanjanje na Allaha je da se u svakom poslu oslanjamo na Božiju pomoć, tek po uloženom svom naporu, kako je to i Vjerovjesnik rekao: “Allah ću uvesti

MIKAT MEKKELIJAMA KADA KRENU NA HADŽ I (LI) 'UMRU

1524. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, rekavši da mu je prenio Vuhejb od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je vrijeme i mjesto glasnog otpočinjanja veličanja Allaha i oblačenja ihrama: Zul-Hulejfu za Medinelije, Džuhfu za stanovnike Šama, Karnul-Menazil za stanovnike Nedžda, a Jelemlem za stanovnike Jemena. Ova su mjesta za njih i za svakog onog koji preko njih naiđe, namjeravajući obaviti hadž i(li) umru. Za onog koji je iza toga mjesta unutra (između mikata i Mekke), on stupa u ihram ondje gdje je donio odluku za hadž. Tako će Mekkelija stupiti u ihram iz same Mekke (od Harema Ka'be).”²

بَابُ مُهَلِّ أَهْلِ مَكَّةَ لِلْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

١٥٢٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتْ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ هُنَّ هُنَّ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ .

(u Džennet) sedamdeset hiljada ljudi bez polaganja obračuna, a to su oni koji ne vjeruju u gatanje, koji se ne tetoviraju i oni koji ne proriču sudbinu iz postupaka ptica, nego se u svom poslu oslanjaju samo na Allaha.” Pošto je i hadžiji zabranjeno usputno prositi, slijedi zaključak da je još strožije zabranjeno to činiti u svom zavičaju,

— osloniti se na Allaha dozvoljeno je tek po uloženom maksimalnom trudu u konkretnom poslu, kako je to Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao svome ashabu: “Sveži devu, pa se onda osloni na Allaha!” Islam osuđuje fatalističko shvatanje.

- Mekkelije oblače ihrame i počinju učiti telbijju za hadž od Harema Ka'be, a za umru od vanharemske zone. U gore spomenutim mjestima, hadžija se obrije, podreže nokte, okupa, namiriše, obuče ihrame, klanja nafilu i sa učenjem telbijje krene prema Mekki. Imami Malik, Ahmed i Ishak smatraju da je najbolje stupiti u ihram u gore navedenim mjestima, dok Sevri, Ebu-Hanife i Šafija, to smatraju samo zadnjom granicom i dozvoljavaju da se to učini i prije dolaska u navedena mjesta, jer su to činili Ibni-Abbas, Alija, Ibni-Mes'ud, Ibni-Omer i još poneki ugledni ashabi. Šafija i Ebu-Hanife kažu: “Stupiti u ihram prije stizanja u gore spomenuta mjesta, bolje je samo za onoga, ko je u mogućnosti i ko ima sposobnosti da se drži reda i discipline, koja je vezana za ihram.

Ko naiđe kroz navedena mjesta radi neke lične potrebe, ne namjeravajući ići u Mekku, on nije dužan oblačiti ihram, kao ni onaj, koji radi opravdanog razloga i potrebe slučajno uđe u Mekku. Tako je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom osvojenja Mekke, imao na sebi obično svoje svakodnevno odijelo, a na glavi kacigu, a tako i ostali ashabi.

MIKATI MEDINELIJAMA

Oni ne ulaze u obrede prije dolaska u Zul-Hulejfu.

1525. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Medineli je počinju glasno učiti telbijju (i oblače ihrame) od Zul-Hulejfe, stanovnici Šama od Džuhfe, a stanovnici Nedžda od Karna.”

“Saopćeno mi je”, rekao je Abdullah, “da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao: ‘A stanovnici Jemena stupaju u ihram od Jelemlema.’”

MIKAT STANOVNIKA ŠAMA

1526. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Hammad, prenoseći od Amra b. Dinara, on od Tavusa, ovaj od Ibni-Abbasa:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je Medineli jama mjesto i vrijeme stupanja u ihram Zul-Hulejfu, stanovnicima Šama Džuhfu, stanovnicima Nedžda Karnu-Menazil, a stanovnicima Jemena Jelemlem. To su mjesta za njih i za svakog ko preko njih ide, osim njihovog stanovništva, ko namjerava obaviti hadž i umru. Onaj ko stanuje unutra iza njih, ulazi u obrede od svoga doma (naselja). Tako Mekkelije stupaju u ihram u samoj Mekki (od Harema Ka’be).”

بَابُ مِيقَاتِ أَهْلِ الْمَدِينَةِ

وَلَا يُهَلُّوا قَبْلَ ذِي الْحُلَيْفَةِ .

١٥٢٥ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يُهَلُّ أَهْلُ الْمَدِينَةِ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَيُهَلُّ أَهْلُ الشَّامِ مِنَ الْجُحْفَةِ وَأَهْلُ نَجْدٍ مِنْ قَرْنٍ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَبَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَيُهَلُّ أَهْلُ الْيَمَنِ مِنْ يَلْمَلَمَ .

بَابُ مُهَلِّ أَهْلِ الشَّامِ

١٥٢٦ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ وَقَّتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ فَهِنَّ هُنَّ وَلِئِنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ لَمْ يَنْ يَرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمَهَلُهُ مِنْ أَهْلِهِ وَكَذَلِكَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ يُهَلُّونَ مِنْهَا .

MIKAT STANOVNIKA NEDŽDA

1527. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan:
“Zapamtili smo hadis od Zuhrija koji je prenio od Salima, a on od svoga oca da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio mjesto ulaska u obrede...”

1528. Preko drugog seneda, pričao nam je Ahmed, njemu Ibni-Vehb, kazavši da mu je saopćio Junus, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, a ovaj od svoga oca, radijallahu anhu, da je rekao:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako govori: ‘Mjesto stupanja Medinlija u ihram je Zul-Hulejfa, a mjesto stupanja u obrede stanovnika Šama je Mehje‘a, a to je Džuhfa, a za stanovnike Nedžda je Karn.’”

Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao je: “Ashabi su govorili da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, još rekao (a ja ga nisam lično čuo): ‘...a mjesto stupanja u obrede Jemenlija je Jelemlem.’”

MIKAT ONOM KO JE NASTANJEN UNUTRA, IZA MJESTA ODREĐENIH ZA MIKATE

1529. PRIČAO NAM JE Kutejbe, kome je prenio Hammad od Amra, on od Tavusa, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, za Medinlije odredio mjesto i vrijeme stupanja u ihram Zul-Hulejfu, za stanovnike Šama Džuhfu, za Jemenlije Jelemlem, a za stanovnike Nedžda Karn. To su mjesta za njih i za svakog drugog ko bude preko njih dolazio i namjeravao obaviti hadž i umru, a onaj ko je unutra iza tih mjesta, on stupa u ihram od svoga doma (porodice). Tako stanovnici Mekke stupaju u ihram iz same Mekke.

بَابُ مُهَلِّ أَهْلِ نَجْدٍ

١٥٢٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَفِظْنَاهُ مِنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ وَقَّتَ النَّبِيُّ ﷺ .

١٥٢٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ مُهَلُّ أَهْلِ الْمَدِينَةِ ذُو الْحُلَيْفَةِ وَمُهَلُّ أَهْلِ الشَّامِ مَهْيَعَةٌ وَهِيَ الْجُحْفَةُ وَأَهْلُ نَجْدٍ قَرْنٌ قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا زَعَمُوا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ وَلَمْ أَسْمَعْهُ وَمُهَلُّ أَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمُ .

بَابُ مُهَلِّ مَنْ كَانَ دُونَ الْمَوَاقِيتِ

١٥٢٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ عَمْرِو عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمُ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا فَهِنَّ لَهْنٌ وَلَمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ مِمَّنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَهُنَّ فَمِنْ أَهْلِهِ حَتَّى إِنَّ أَهْلَ مَكَّةَ يُهْلُونَ مِنْهَا .

MIKAT STANOVNIKA JEMENA

1530. PRIČAO NAM JE Mu‘alla b. Esed i rekao da mu je prenio Vuhejb od Abdullaha b. Tavusa, on od svoga oca, ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhumu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio Medinelijama mjesto i vrijeme stupanja u ihram Zul-Hulejfu, za stanovnike Šama Džuhfu, za Nedždance Karnul-Menazil, a za stanovnike Jemena Jelemlem. To su mjesta za njih i za svakog drugog ko bude preko njih naišao i namjeravao obaviti hadž i umru. Ko bude iz tih mjesta unutra, on stupa u ihram od mjesta gdje je donio odluku za hadž. Tako je za stanovnike Mekke (mikat) iz same Mekke (od Harema Ka‘be).

ZATU-IRK JE MIKAT ZA STANOVNIKE IRAKA

1531. PRIČAO NAM JE Ali b. Muslim, rekavši da mu je prenio Abdullah b. Numejr, njemu Ubejdullah od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhumu, da je rekao:

“Kada su zauzeta (naseljena) ova dva grada (Basra i Kufa), došli su njihovi stanovnici i rekli Omeru: ‘Vladaru pravovjernih! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredio je za stanovnike Nedžda granično mjesto za stupanje u obrede Karn – koji je po strani našeg puta i nama je teško da idemo zaobilazno na Karn!’

‘Pa pogledajte na vašem putu spram njega neko drugo mjesto’, rekao je Omer.

Tako im je on odredio Zatu-Irk.”

بَابُ مُهَلِّ أَهْلِ الْيَمَنِ

١٥٣٠. حَدَّثَنَا مُعَلَّى بْنُ أَسَدٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتْ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَلَمَ هُنَّ لِأَهْلِهِنَّ وَلِكُلِّ آتٍ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِمْ مِمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَنْشَأَ حَتَّى أَهْلُ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ .

بَابُ ذَاتِ عِرْقٍ لِأَهْلِ الْعِرَاقِ

١٥٣١. حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُسْلِمٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا فُتِحَ هَذَانِ الْمِصْرَانِ أَتَوْا عُمَرَ فَقَالُوا يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حَدَّ لِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنًا وَهُوَ جَوْرٌ عَنْ طَرِيقِنَا وَإِنَّا إِنِ ارْدْنَا قَرْنًا شَقَّ عَلَيْنَا قَالَ فَانْظُرُوا حَذَوَهَا مِنْ طَرِيقِكُمْ فَحَدَّ لَهُمْ ذَاتَ عِرْقٍ .

POGLAVLJE

1532. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, natjerao devu da legne (odsjeo) u ravnici u Zul-Hulejfi i tu klanjao, pa je to isto činio i Abdullah b. Omer, radijallahu anhum.

IZLAZAK VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, (NA PUT) PREKO MJESTA ŠEDŽERE

1533. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, da je njemu prenio Enes b. Ijad od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izlazio iz Medine putem Šedžereta, a ulazio putem Mu'arresa i da je, kada je išao u Mekku, klanjao u džamiji Šedžereta, a kada se vraćao, klanjao je u sredini doline Zul-Hulejfa i tu proboravio (prenoćio) do svanuća.

RIJEČI VJEROVJESNIKA, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM: "AKIK JE BLAGOSLOVLJENA DOLINA"

1534. PRIČAO NAM JE Humejdi, njemu Velid i Bišr b. Bekr Tinnisi, (a sva trojica) su rekli da im je prenio Evza'i Jahja, kome je saopćio Ikrima koji je čuo Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, kako priča da je Omer, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako za dolinu Akik kaže: 'Sinoć mi je od moga Gospodara došao posjetilac i rekao: Klanjaj u ovoj blagoslovljenoj dolini i reci: Umra s hadžom!'"

بَاب

١٥٣٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَصَلَّى بِهَا وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُ ذَلِكَ.

بَابُ خُرُوجِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى طَرِيقِ الشَّجَرَةِ

١٥٣٣. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَخْرُجُ مِنْ طَرِيقِ الشَّجَرَةِ وَيَدْخُلُ مِنْ طَرِيقِ الْمَعْرَسِ وَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ يُصَلِّي فِي مَسْجِدِ الشَّجَرَةِ وَإِذَا رَجَعَ صَلَّى بِذِي الْحُلَيْفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي وَبَاتَ حَتَّى يُضْبَحَ.

بَابُ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ الْعَقِيقُ وَادٍ مُبَارَكٌ

١٥٣٤. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ وَبِشْرُ بْنُ بَكْرِ التَّنِيسِيُّ قَالَا حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي عِكْرَمَةُ أَنَّهُ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ إِنَّهُ سَمِعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ بِوَادِي الْعَقِيقِ يَقُولُ أَنَا لَيْلَةَ آتٍ مِنْ رَبِّي فَقَالَ صَلِّ فِي هَذَا الْوَادِي الْمُبَارَكِ وَقُلْ عُمْرَةً فِي حَجَّةٍ.

1535. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr, rekavši da mu je prenio Fudajl b. Sulejman od Musaa b. Ukbe, njemu Salim b. Abdullah, prenoseći od svoga oca, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da mu je u snu prikazano kada je bio na konaku u sredini doline u Zul-Hulejfi i rečeno:

“Ti se nalaziš, zaista, u blagoslovljenom Bathau.”

“Salim je sa nama”, kaže Musa b. Ukbe, “odsjedao, tražeći ono mjesto, u kome je odsjedao Abdullah, koji je uvijek konačio ondje, gdje je konačio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a to je niže od džamije koja se nalazi u sredini doline. Između njih i tog puta, upravo je sredina te doline.”¹

SAPIRANJE PREJAKOG MIRISA SA ODIJELA TRI PUTA

1536. Ebu-Asim kaže da mu je saopćio Ibni-Džurejdž, od Ataa, koga je Safvan b. Ja'la obavijestio, da je Ja'la rekao Omeru, radijallahu anhu: “Pokaži mi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u času kada mu bude isporučivana Objava!” I dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je Ja'la, bio još u Dži'ranu sa nekoliko ashaba, došao mu je jedan čovjek i rekao:

“Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, šta misliš o čovjeku koji je stupio u ihram za umru i previše se namirisao miomirisom (u kome je ponajviše šafrana)?”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio je jedan časak. Potom je došla Objava, pa je Omer, radijallahu anhu, pokazao na Ja'la i Ja'la je

١٥٣٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فَضِيلُ ابْنِ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ رُئِيَ وَهُوَ فِي مُعَرَّسٍ بِذِي الْحَلِيفَةِ بِبَطْنِ الْوَادِي قِيلَ لَهُ إِنَّكَ بِبَطْحَاءَ مُبَارَكَةٍ وَقَدْ أَنَاخَ بِنَا سَالِمٌ يَتَوَخَّى بِالْمَنَاخِ الَّذِي كَانَ عَبْدُ اللَّهِ يُنِيخُ يَتَحَرَّى مُعَرَّسَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ أَسْفَلُ مِنَ الْمَسْجِدِ الَّذِي بِبَطْنِ الْوَادِي بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ الطَّرِيقِ وَسَطٌ مِنْ ذَلِكَ .

بَابُ غَسْلِ الْخُلُقِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ مِنَ الثِّيَابِ

١٥٣٦. قَالَ أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءُ أَنَّ صَفْوَانَ بْنَ يَعْلَى أَخْبَرَهُ أَنَّ يَعْلَى قَالَ لِعُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَرِنِي النَّبِيَّ ﷺ حِينَ يُوحَى إِلَيْهِ قَالَ فَبَيْنَمَا النَّبِيُّ ﷺ بِالْجِعْرَانَةِ وَمَعَهُ نَفَرٌ مِنْ أَصْحَابِهِ جَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ تَرَى فِي رَجُلٍ أَحْرَمَ بِعُمْرَةٍ وَهُوَ مُتَضَمِّنٌ بِطَيْبٍ فَسَكَتَ النَّبِيُّ ﷺ سَاعَةً فَجَاءَهُ الْوَحْيُ فَأَشَارَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى يَعْلَى فَجَاءَ يَعْلَى وَعَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثَوْبٌ قَدْ أَظْلَ بِهِ فَادْخَلَ

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- odlika i uvažnost doline Akik je zbog njene blizine gradu Medini,
- pohvalno je klanjati u Akiku i to po mogućnosti u predjelu, gdje je klanjao Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sačekavši tu i druge hadžije i nastaviti zajedničko putovanje prema Mekki,
- najbolje je na mikatu odlučiti se na obavljanje umre i hadža (hadž-kiran) u danima hadža.

prišao, a nad Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, bila je haljinka koja mu je pravila hlad. On je proturio glavu, kadli Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bijaše jako pocrvenjelog lica i teško disaše. Zatim se smirio i upitao:

“Gdje je onaj što je pitao za umru?”

Kada mu je priveden taj čovjek, rekao je:

“Pretjerani miomiris, koji je na tebi, saperi tri puta, skini sa sebe ogrtač i čini u svojoj umri ono što bi činio u svom hadžu!”

“Upitao sam”, kaže Ibni-Džurejdž, “Ataa:

‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada mu je naredio da to opere tri puta, podrazumijevao je uklanjanje mirisa?’”

“Da” – potvrdio je on.²

رَأْسُهُ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُحَمَّرُ الْوَجْهِ وَهُوَ يَغِطُّ
ثُمَّ سُرِّيَ عَنْهُ فَقَالَ أَيْنَ الَّذِي سَأَلَ عَنِ الْعُمْرَةِ
فَأُتِيَ بِرَجُلٍ فَقَالَ اغْسِلِ الطَّيِّبَ الَّذِي بِكَ ثَلَاثَ
مَرَّاتٍ وَانْرِغْ عَنْكَ الْجُبَّةَ وَاصْنَعْ فِي عُمْرَتِكَ كَمَا
تَصْنَعُ فِي حَجَّتِكَ قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَرَادَ الْإِنْقَاءَ حِينَ
أَمَرَهُ أَنْ يَغْسِلَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَالَ نَعَمْ .

2 Iz hadisa se zaključuje:

- dozvoljeno je motriti ljude pristojnim pogledom,
- kada učenjak ne zna dati odgovor na postavljeno mu pitanje, dužan je da o njemu promišlja, pronade u literaturi pravilno rješenje i stranci naknadno odgovori,
- muhrim, obukavši na sebe iz zaborava ili iz neznanja nešto osim ihrama, ne daje otkupa (kurbana) po mišljenju Šafije, Sevrija, Ataa, Ishaka, Davuda, a po jednoj verziji i Ahmeda.
- Ebu-Hanife kaže: “Dat će kurban osoba, koja namjerno ili iz zaborava drži pokriveno lice i glavu u toku dana, pa sve do noći, a ako je to učinila samo kraće vrijeme, podijelit će sadaku”,
- muškarcu – muhrimu je zabranjeno mazati se kozmetikom u kojoj ima šafrana. Pristojno namirisavanje tijela i odijela prilikom stupanja u ihram dozvoljavaju, pa i preporučuju Šafija i Ebu-Hanife, dok Malik i Muhammed b. Hasan ne dozvoljavaju upotrebu miomirisa,
- dok je u ihramu, muškarac ne smije oblačiti ništa sašiveno.

O NAMIRISAVANJU PRI OBLAČENJU
IHRAMA I ONOM ŠTO HADŽIJA OBLAČI
KADA HOĆE DA STUPI U IHRAM,
ZAČEŠLJA SE I NAMIRIŠE

Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, rekao je:

“Muhrim može mirisati bosiljak, ogledati se i liječiti se samo onim što se jede, kao što su ulje i maslo.”

Ata kaže: “Može nositi nataknut prsten i opasati ćemer.”

Ibni-Omer, radijallahu anhumu, tavaf je činio (obilazio) oko Ka'be kao muhrim, a preko stomaka je opasao neku haljinku (pojas).

Aiša, radijallahu anha, nije smatrala zabranom oblačenje kratkih gaćica onima, koji su se starali o njenom hevdedžu.

1537. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf i rekao da mu je prenio Sufjan od Mensura, on od Seida b. Džubejra koji je rekao:

“Ibni-Omer, radijallahu anhumu, mazao se uljem, pa sam to spomenuo Ibrahim (Neha'i) i on reče: ‘Šta da činiš sa njegovim slučajem?’

1538. Meni je Esved prenio od Aiše, radijallahu anha, da je ona rekla: ‘Kao da sada gledam odsjev mirisa po razdiocima kose Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je još bio muhrim.’”

بَابُ الطَّيِّبِ عِنْدَ الْإِحْرَامِ وَمَا يَلْبَسُ
إِذَا أَرَادَ أَنْ يُحْرِمَ وَيَتَرَجَّلَ وَيَذْهَبَ

وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَشْمُ الْمُحْرِمُ
الرَّيْحَانَ وَيَنْظُرُ فِي الْمِرَاةِ وَيَتَدَاوَى بِمَا يَأْكُلُ الزَّيْتِ
وَالسَّمْنِ وَقَالَ عَطَاءٌ يَتَخَتَّمُ وَيَلْبَسُ الْهَمِيَّانَ
وَطَافَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُوَ مُحْرِمٌ وَقَدْ
حَزَمَ عَلَى بَطْنِهِ بَثُوبٌ وَلَمْ تَرَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا
بِالتَّبَانِ بَأْسًا لِلَّذِينَ يَرَحُلُونَ هَوْدَجَهَا .

١٥٣٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ كَانَ ابْنُ
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَذْهَبُ بِالزَّيْتِ فَذَكَرَتْهُ
لِإِبْرَاهِيمَ قَالَ مَا تَصْنَعُ بِقَوْلِهِ .

١٥٣٨. حَدَّثَنِي الْأَسْوَدُ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا قَالَتْ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى وَبَيْصِ الطَّيِّبِ فِي
مَفَارِقِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ مُحْرِمٌ .

1539. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:

“Namirisala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, radi njegovog stupanja u ihram i radi njegovog izlaska iz ihrama, i to prije nego je izvršio tavaf oko Ka’be.”¹

KO UĐE U OBREDE HADŽA SLIJEPLJENE KOSE NA GLAVI

1540. PRIČAO NAM JE Asbeg, da mu je prenio Ibni-Vehb od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima, a on od svoga oca, radijallahu anhu, da je rekao:

“Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako glasno uči telbijju, slijepljene kose na glavi.”

١٥٣٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفٍ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ كُنْتُ أَطِيبُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لِإِحْرَامِهِ حِينَ يُحْرِمُ وَلِحَلِّهِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بِالْبَيْتِ .

بَابُ مَنْ أَهْلٌ مُلَبَّدًا

١٥٤٠. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَهْلُ مُلَبَّدًا .

¹ Iz navedenih se hadisa zaključuje:

— hadžiji je dozvoljeno namirisavati se, ogledati se u ogledalu, koristiti potrebne lijekove.

Ibni-Abbas je rekao: “Kada muhrim povrijedi ruku ili nogu, neka ih namaže uljem ili maslom!” Esved je, kao muhrim, privijao na svoju povrijeđenu nogu loj.

Pri putovanjima Aiše, radijallahu anha, brinula se posebna posluga oko nje zaogrnutu ihramima. Kada bi ta posluga dizala hevdžed na devu, stezala ga ili spuštala sa deve, njihovi bi se ogrtači u izvjesnoj mjeri otvarali i Aiša im je naredila da obuku kratke gaćice.

Pri Oprosnom hadžu sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, bila je i Aiša, radijallahu anha, i ona ga je mazala kozmetikom koju je imala, toliko da se blijesak te kozmetike uočavao na njegovoj kosi i bradi.

Tirmizi navodi da je Aiša, radijallahu anha, rekla: “Namirisala sam Vjerovjesnika prije nego je stupio u ihram i na dan klanja kurbana, prije nego je izvršio tavaf oko Ka’be, i to sa miomirisom u kome je bilo mošusa.”

Ebu-Hanife, Ebu-Jusuf i Zufer kažu: “Hadžiji nije zabranjeno da se pri stupanju u ihram namaže kozmetikom u kojoj ima mošusa ili slične mimorisne tvari, bez obzira da li će to na njemu ostati i poslije skidanja ihrama ili neće. Ovo mišljenje zastupaju još Šafija, Ahmed, Sevri, Evza’i, Aiša, Ibni-Abbas, Ibni-Zubejr, Ibni-Dža’fer, Ebu-Seid Hudri i još mnogi učenjaci. Međutim, Ata, Zuhri, Seid b. Džubejr, Ibni-Sirin i Hasan Basri kažu: “Hadžiji nije dozvoljeno da se prije stupanja u ihram namaže onom kozmetikom, čiji će se miris osjećati i nakon skinutog ihrama, a pošto je već stupio u ihram, strogo mu je zabranjeno namirisavanje u toku trajanja hadžijskih obreda, sve dok ne učini oprosnu (posljednju) tavaf oko Ka’be.”

Ovo mišljenje usvaja i Tahavi, a zastupali su ga još h. Omer, Osman i Ibni-Omer.

Upotrebljavanje mirisa u kojem ima šafrana i njemu slične tvari, ne dozvoljavaju pored navedenih učenjaka još Ebu-Hanife i Malik.

O ULASKU U OBREDE KOD DŽAMIJE U ZUL-HULEJFI

1541. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan kome je saopćio Musa b. Ukbe, da je čuo Salima b. Abdullaha, kako kaže da je čuo Ibni-Omera, radijallahu anhumu, a preko drugog seneda, pričao nam je Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Mu'aza b. Ukbe, ovaj od Salima b. Abdullaha da je on čuo svoga oca kako kaže: "Allahov Poslanik je ušao u obrede kod džamije." "Mišljaše Abdullah", kaže Musa, "na džamiju u Zul-Hulejfi."

ŠTA MUHRIMU NIJE DOZVOLJENO OBLAČITI OD ODJEĆE

1542. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumu, da je neki čovjek rekao:

"Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, šta je muhrimu od odjeće dozvoljeno obući?"

"Neće oblačiti", rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, "košulje, turbane, gaće, ogrtače sa kukuljicom i mestve. Međutim, ako neko ne nađe (druge) obuće, neka obuće mestve, ali neka ih prethodno podreže do ispod gležnjeva. I ne oblačite ništa od haljinke koju je dohvatio šafran ili vers."

بَابُ الْإِهْلَالِ عِنْدَ مَسْجِدِ ذِي الْحُلَيْفَةِ

١٥٤١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ سَمِعْتُ سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ح وَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ يَقُولُ مَا أَهْلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِلَّا مِنْ عِنْدِ الْمَسْجِدِ يَعْنِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ .

بَابُ مَا لَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ

١٥٤٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَجُلًا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَ وَلَا الْعِمَامَةَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرَانِسَ وَلَا الْخِفَافَ إِلَّا أَحَدٌ لَا يَجِدُ نَعْلَيْنِ فَلْيَلْبَسْ خُفَيْنِ وَلْيَقُطْعُهُمَا أَسْفَلَ مِنَ الْكَعْبَيْنِ وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ شَيْئًا مَسَّهُ الزَّعْفَرَانُ أَوْ وَرْسٌ .

JAHANJE NA JAHACÓJ ŽIVOTINJI I JAHANJE NA SAPIMA IZA JAHACA U TOKU HADŽA

1543,1544. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Vuhejb b. Džerir, kome je prenio njegov otac od Junusa Ejlija, on od Zuhrija, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Usame, radijallahu anhu, jahao iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na istoj jahaćoj životinji od Arefata do Muzdelife, a od Muzdelife iza sebe je stavio i Fadla i do Mine bili obojica (na sapima) – rekao je Abdullah.

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prestajao”, izjavio je Abdullah, “sa učenjem telbijje dok nije počeo bacati kamenčiće na Akabi.”¹

بَابُ الرُّكُوبِ وَالْإِرْتِدَافِ فِي الْحَجِّ

١٥٤٤-١٥٤٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ الْأَيْلِيِّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أَسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ رَدَفَ النَّبِيِّ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ثُمَّ أَرَدَفَ الْفَضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مِنَى قَالَ فَكِلَاهُمَا قَالَ لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ.

¹ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– prema mišljenju Ebu-Hanife i njegovih učenika, a i Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra i Taberija, hadžija neprestano izgovara telbijju, sve dok na Akabi ne baci kamenčiće. Preneseno je da su ovog mišljenja bili još halifa Omer, Ibni-Abbas, Abdullah b. Mes'ud, Ata b. Rebah, Tavus, Seid b. Džubejr, Ibrahim Neha'i i Sufjan Sevri.

Neki od spomenutih učenjaka, kao što su Sevri, Ebu-Hanife, Šafija i Ebu-Sevr, kažu: “Hadžija prestaje sa učenjem naglas telbijje, čim baci prvi kamenčić na Akabi.” Međutim, Ahmed i Ishak i još poneki učenjaci smatraju da on ne prestaje učiti telbijju, sve dok ne obavi bacanje svih potrebnih kamenčića na Akabi, jer se to tako razumije iz sadržaja, kod Buharije, navedenog hadisa.

Prva grupa učenjaka drži se pored hadisa navedenog kod Buharije, još i izjave Abdullaha b. Omera koju Bejheki navodi u ovoj verziji:

“Vjerovjesnik je stupio u ihram i telbijju neprestano učio, sve dok nije bacio prvi kamenčić na Akabi.” Zabilježene kontradiktorne izjave nisu, kažu ovi učenjaci, vjerodostojnog sadržaja.

ŠTA MUHRIM MOŽE OBLAČITI OD HALJINKE, OGRTAČA I DONJE ODJEĆE

Aiša je obukla žute haljine dok je bila u ihramu i rekla:

“Ne pokrivaj donji dio lica, ne stavljaš koprenu (peču) na lice i ne oblači haljinu obojenu versom i šafranom!”

Džabir kaže: “Rumenilo (žutilo) ne smatram mirisnom kozmetikom.”

Aiša nije smatrala da je ženi zabranjeno nošenje nakita, crne haljine ili haljine obojene u ružičastu boju i mestava.

Ibrahim (Neha'i) je izjavio: “Nema štete da muhrim promijeni svoju haljinu (ihrame).”¹

1545. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr Mukaddemi, rekavši da mu je prenio Fudajl b. Sulejman od Musaa b. Ukbe, kome je prenio Kurejb od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhumu:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo je (u Mekku) iz Medine, pošto se začesljao, namazao, obukao donju haljinu i svoj ogrtač; on i njegovi drugovi, i nije ništa zabranio od ogrtača i donjih zastirača što se oblači, izuzev onoga što je obojeno šafranom koji se zadržava na koži. Kada je osvanuo u Zul-Hulejfi, uzjahao je, i kada je stao na Bejda'u, otpočeo glasno učenje telbijje sa ashabima i stavio privjesak na vrat svoje deve-

بَاب مَا يَلْبَسُ الْمُحْرِمُ مِنَ الثِّيَابِ وَالْأَزْدِيَّةِ وَالْأَزْرِ

وَلَبِسْتُ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا الثِّيَابَ الْمُعْصَفَرَةَ وَهِيَ مُحْرَمَةٌ وَقَالَتْ لَا تَلْتَمَّ وَلَا تَتَبَرَّقَعْ وَلَا تَلْبَسْ ثَوْبًا بِوَرْسٍ وَلَا زَعْفَرَانٍ وَقَالَ جَابِرٌ لَا أَرَى الْمُعْصَفَرَ طَيِّبًا وَلَمْ تَرَ عَائِشَةُ بَأْسًا بِالْحُلِيِّ وَالثَّوْبِ الْأَسْوَدِ وَالْمُورِدِ وَالْخُفِّ لِلْمَرْأَةِ وَقَالَ إِبْرَاهِيمُ لَا بَأْسَ أَنْ يُبَدَّلَ ثِيَابُهُ .

١٥٤٥ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ الْمُقَدَّمِيُّ حَدَّثَنَا فَضِيلُ بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَ حَدَّثَنِي مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ قَالَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ انْطَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ بَعْدَ مَا تَرَجَّلَ وَادَّهَنَ وَلَبَسَ إِزَارَهُ وَرِدَاءَهُ هُوَ وَأَصْحَابُهُ فَلَمْ يَنْهَ عَنْ شَيْءٍ مِنَ الْأَرْدِيَّةِ وَالْأَزْرِ تَلْبَسُ إِلَّا الْمَرْغَفَةَ الَّتِي تَرْدَعُ عَلَى الْجِلْدِ فَأَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى اسْتَوَى عَلَى الْبَيْدَاءِ

¹ Hasan Basri i Ata su rekli: “Žena u ihramu neka ne oblači rukavice, duge gaćice, ne stavlja pokrivač na lice, ne pokriva usne i neka se ogrne čim hoće, samo ne onim na čemu ima traga od šafrana ili versa.”

Ebu-Davud, preko Ibni-Omera, navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ženama dok su u ihramu, zabranjeno je oblačiti rukavice, stavljanje pokrivača na lice i oblačiti haljinu obojenu versom i šafranom, tj. haljinu obojenu mirisnom bojom. Po izlasku iz ihrama, može oblačiti odjeću kakvu god hoće, nositi svilenu haljinu, košulju, gaće i nakit.”

Ibni-Munzir kaže: “Jednoglasno je mišljenje učenjaka da žena u ihramu može nositi potpuno sašivene haljine i mestve, pokriti glavu i kosu izuzev lica, na koje može, samo djelimično preko čela, spustiti dio pokrivača.”

Muhrim se u slučaju potrebe može prebući u nove ihrame kao što je to učinio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u Ten'imu.

kurbana. To je bilo kada je ostalo još pet dana od zul-kadeta. U Mekku je stigao pošto su prošle četiri noći zul-hidžeta, izvršio tavaf oko Ka'be, sa'j (ubrzano hodanje) između Safe i Merve i iz ihrama nije istupao radi svojih deva, jer je svakoj bio već stavio privjesak. Kasnije je odsjeo kod Hadžuna, u gornjem dijelu Mekke, izgovarajući telbijju za hadž. Ka'bi se nije približavao poslije izvršenog tavafa oko nje, sve dok se nije vratio sa Arefata. Svojim drugovima (koji nisu imali kurban) naredio je da tavafe oko Ka'be i čine sa'j između Safe i Merve, zatim obriju svoje glave i potom skinu ihrame. To je tako onome, koji nije imao sa sobom devu (kurbana), kojoj bi stavio privjesak. Ko je imao kod sebe svoju suprugu, ona mu je bila dozvoljena. Dozvoljeno mu je bilo namirisavanje i (ranija) odjeća.”

O ONOM KOJI JE ZANOĆIO I OSVANUO U ZUL-HULEJFI

Ovo prenosi Ibni-Omer, radijallahu anhumu, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1546. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, njemu Hišam b. Jusuf, da mu je prenio Ibni-Džurejdž, njemu Muhammed b. Munkedir od Enesa b. Malika, radijallahu anhu:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u Medini četiri rekata (podne), a u Zul-Hulejfi dva rekata (ikindije). On je tu zanoćio i tako u Zul-Hulejfi osvanuo, a kada je uzjahao svoju devu i ona ustala, otpočeo je glasno učenje telbijje.”

أَهْلٌ هُوَ وَأَصْحَابُهُ وَقَلَدَ بَدَنَتُهُ وَذَلِكَ لِخَمْسٍ بَقِيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ فَقَدِمَ مَكَّةَ لِأَرْبَعِ لَيَالٍ خَلَوْنَ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ أَجْلِ بُدْنِهِ لِأَنَّهُ قَلَدَهَا ثُمَّ نَزَلَ بِأَعْلَى مَكَّةَ عِنْدَ الْحَجُّونِ وَهُوَ مُهَلٌّ بِالْحَجِّ وَلَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةَ وَأَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوفُوا بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ يَقْصُرُوا مِنْ رُءُوسِهِمْ ثُمَّ يَحِلُّوا وَذَلِكَ لِأَنَّهُ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ بَدَنَةٌ قَلَدَهَا وَمَنْ كَانَتْ مَعَهُ امْرَأَتُهُ فَهِيَ لَهُ حَلَالٌ وَالطِّيبُ وَالثِّيَابُ .

بَابُ مَنْ بَاتَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ حَتَّى أَصْبَحَ

قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٥٤٦ . حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَبِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ حَتَّى أَصْبَحَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ فَلَمَّا رَكِبَ رَاحِلَتَهُ وَاسْتَوَتْ بِهِ أَهْلٌ .

1547. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Abdul-Vehhab od Ejjuba, a on od Ebu-Kilabe, ovaj od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Medini četiri rekata podne, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi.

“Mislim”, kaže Ebu-Kilabe, “da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u njoj zanoćio i osvanuo.”

O DIZANJU GLASA PRI IZGOVARANJU TELBIJJE

1548. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, da mu je prenio Hammad b. Zejd od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je četiri rekata podne u Medini, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi i čuo sam ih kako svi skupa glasno izgovaraju telbijju za hadž i umru.”¹

١٥٤٧. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا
أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَصَلَّى
الْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ قَالَ وَأَحْسِبُهُ بَاتَ
بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ.

بَابُ رَفْعِ الصَّوْتِ بِالْأَهْلَالِ

١٥٤٨. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ
ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ
أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ وَسَمِعْتُهُمْ
يَصْرُخُونَ بِهَا جَمِيعًا.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– preporučljivo je da se telbijja izgovara naglas. O tome su zabilježene brojne Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izjave. Ebu-Davud, Tirmizi i Nesai u svojim “Sunenima” navode da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Došao mi je Džibril i rekao da naredim svojim drugovima da pri izgovaranju telbijje dižu svoj glas.” Ibni-Madže u svom “Sunenu” navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Došao mi je Džibril i kazao: ‘Muhammede, naredi svojim drugovima da telbijju izgovaraju naglas, jer je ona jedan od vanjskih obilježja hadža.’”

Seid b. Musejjeb u svom “Sunenu” sa senedom navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah se ponosi pred melekima sa tri vrste glasova: glasom ezana, glasom tekbira koji se uči u ime Allaha i glasom glasnog izgovaranja telbijje.”

Tirmizi preko Ebu-Bekra navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan:

“Koji je hadž najvredniji?”

“U kome se telbijja uči naglas, i u kome se zakolje kurban” – odgovorio je on.

Hakim navodi preko Schla b. Sa‘da ovu Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, izjavu: “Nema hadžije koji naglas izgovara telbijju, a da je s njim zajedno ne izgovara sve ostalo što mu je na njegovoj lijevoj i desnoj strani, pa i sama zemlja.”

Ibni-Ebu-Šejbe je prenio od Muttaliba b. Abdullaha ovu njegovu izjavu: “Nema hadžije koji naglas izgovara telbijju, a da je sa njim zajedno ne izgovara sve ostalo što mu je na njegovoj lijevoj i desnoj strani, pa i sama zemlja.”

Ibni-Ebu-Šejbe je prenio od Muttaliba b. Abdullaha ovu njegovu izjavu: “Drugovi Allahovog Poslanika dizali su svoje glasove pri izgovaranju telbijje toliko, da su im se oni razlijevali naokolo.”

Ibni-Bettal, Sevri, Šafija i Ebu Hanife, učenje telbijje naglas, smatraju preporučljivim činom, dok je od Malika preneseno da se telbijja izgovara naglas, samo u prostoru Harema Ka‘be i u džamiji Mine.

O TELBIJJI

1549. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, da mu je saopćio Malik, prenoseći od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhumā, da je telbijja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, glasila ovako:

“Lebbejkellahumme, lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk! Innel hamde ven-ni‘amete leke, vel mulk! La šerike lek!”

“Odazivam Ti se, Allahu moj, odazivam! Odazivam se Tebi, Koji nemaš sudruga. Odazivam Ti se! Tebi pripada svaka hvala, blagodati i vlast i nemaš sudruga!”

1550. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf da mu je prenio Sufjan od A‘meša, on od Ummare, ovaj od Ebu-Atijja, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Ja stvarno najbolje znam kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učio telbijju: ‘Lebbejkellahumme, lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk! Innel hamde ven-ni‘amete leke, vel mulk! – Odazivam Ti se, Allahu moj, odazivam! Odazivam Ti se. Ti nemaš sudruga! Odazivam Ti se! Tebi pripada svaka hvala i sve blagodati!’”

U drugom senedu, Ebu-Sufjana slijedi Ebu-Mu‘avija, prenoseći hadis od A‘meša, a Šu‘be je opet rekao da je njega obavijestio Sulejman, kako je čuo Hajsemu koji prenosi od Ebu-Atijja, da je rekao: “Čuo sam Aišu, radijallahu anha.”

بَابُ التَّلْبِيَةِ

١٥٤٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ تَلْبِيَةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَيْتِكَ اللَّهُمَّ لَيْتِكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَيْتِكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ .

١٥٥٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ عُمَارَةَ عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنِّي لَا أَعْلَمُ كَيْفَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي لَيْتِكَ اللَّهُمَّ لَيْتِكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَيْتِكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ تَابَعَهُ أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ وَقَالَ شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا سُلَيْمَانُ سَمِعْنَا خَيْثَمَةَ عَنْ أَبِي عَطِيَّةَ سَمِعْنَا عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا .

Žena izgovara telbijju šapatom, tako da može sama sebe čuti,
– putnik krati četverorekatne namaze na dva rekata čim izađe iz svoga naselja.

O ZAHVALJIVANJU, SLAVLJENJU
I VELIČANJU ALLAHA, DŽELLE ŠANUHU,
PRI UZJAHIVANJU, A PRIJE ULASKA U
HADŽSKE OBREDE

1551. PRIČAO NAM JE Musa ibnu Isma'il, rekavši da mu je prenio Vuhejb, njemu Ejjub od Ebu-Kilabe, on od Enesa, radijallahu anhu, koji je izjavio:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je u Medini, a mi sa njim, četiri rekata podne, a u Zul-Hulejfi dva rekata ikindije. U njoj se zadržao na konaku i osvanuo. Potom je uzjahao na devu i kada se sa njom zaustavio na Bejdau, zahvalio se Allahu, slavio ga i veličao, a zatim obznanio ulazak u hadžske obrede. I prisutni svijet je ušao u obrede. Kada smo stigli (u Mekku), naredio je ljudima i oni su se oslobodili ihrama. Osmi dan zul-hidžeta, stupili su u ihram za hadž. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tu je zaklao”, kaže Enes, “stojeći, devu svojim rukama, a u Medini je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao dva velika ovna.”

Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: “Neko od njih je to rekao, prenoseći od Ejjuba, on od jednog drugog čovjeka, a ovaj od Enesa.”¹

بَابُ التَّحْمِيدِ وَالتَّسْبِيحِ وَالتَّكْبِيرِ
قَبْلَ الْإِهْلَالِ عِنْدَ الرُّكُوبِ عَلَى الدَّابَّةِ

١٥٥١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ مَعَهُ بِالْمَدِينَةِ الظُّهْرَ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ بَاتَ بِهَا حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ رَكِبَ حَتَّى اسْتَوَتْ بِهِ عَلَى الْبَيْدَاءِ حَمْدَ اللَّهِ وَسَبْحَ وَكَبَّرَ ثُمَّ أَهْلًا بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ وَأَهْلَ النَّاسِ بِهَا فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَ النَّاسَ فَحَلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ أَهْلُوا بِالْحَجِّ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بَدَنَاتٍ بِيَدِهِ قِيَامًا وَذَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أُمْلَحَيْنِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ قَالَ بَعْضُهُمْ هَذَا عَنْ أَيُّوبَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَنَسٍ .

¹ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- muhrim prije izgovaranja telbijje izgovara tekstove zahvalnosti, slavljenja i veličanja Allaha,
- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je naumio istovremeno obaviti hadž i umru i to je jedan način obavljanja hadža. Ovakav se hadž zove hadž-kiran. Sa Vjerovjesnikom su, također, naumili obaviti umru i hadž još halifa Omer i njegov sin Abdullah, Alija, Abdullah b. Abbas, Imran b. Husejn, Ebu-Talha, Suraka b. Malik, Aiša i Umm-Selema.

Navodi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom pripremio stotinu deva na ime kurbanda i da je šezdeset tri deve zaklao sam svojom rukom, a da mu je ostale zaklao halifa Alija,

- Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini, pred polazak na hadž, zaklao dva siva ovna, na ime obične sadake: jedan u ime svojih ukućana, a drugi u ime siromašnih muslimana.

KO UĐE U OBREDE TEK NAKON USTAJANJA DEVE NA NOGE

1552. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, da ga je obavijestio Ibni-Džurejdž, njega Salih b. Kejsan, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao je u obrede, tek kada je s njim uspravno stala (na noge) njegova deva.”

ULAZAK U OBREDE, OKREĆUĆI SE PREMA KIBLI

1553. Ebu-Ma'mer je rekao da mu je pričao Abdul-Varis, kome je prenio Ejjub od Nafija:

“Ibni-Omer, radijallahu anhum, kada bi klanjao sabah u Zul-Hulejfi, zatražio bi svoju devu. Kada bi mu ona bila privedena osedlana, on bi je uzjahao i kada bi se ona pod njim uspravila, okrenuo bi se prema kibli uspravljeno i izgovarao telbijju sve dok ne bi stigao u Harem (bliža okolina Mekke). Potom bi se sustegao, dok ne bi došao u Zu-Tuva. Tu bi zanoćio i osvanuo, a kada bi klanjao sabah, okupao bi se i tvrdio da je Poslanik tako radio.” Abdul-Varisa u drugom senedu slijedi Isma'il, koji je o navedenom kupanju prenio i od Ejjuba.

1554. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Davud Ebu-Rebija, rekavši da mu je prenio Fulejh od Nafija:

“Kada bi Ibni-Omer, radijallahu anhum, htio izaći u Mekku, namazao bi se onim, što nema u sebi jakog mirisa, zatim otišao u džamiju Zul-Hulejfe i klanjao. Potom bi uzjahao devu, i kada bi se s njim potpuno ispravila njegova deva ušao bi u obrede i rekao: ‘Ovako sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da radi.’”²

بَابُ مَنْ أَهَلَ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً

١٥٥٢. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي صَالِحُ بْنُ كَيْسَانَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَهَلَ النَّبِيُّ ﷺ حِينَ اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً .

بَابُ الْإِهْلَالِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ

١٥٥٣. وَقَالَ أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا صَلَّى بِالْغَدَاةِ بِذِي الْحُلَيْفَةِ أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَرُحِلَتْ ثُمَّ رَكِبَ فَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ قَائِمًا ثُمَّ يُلَبِّي حَتَّى يَبْلُغَ الْحَرَمَ ثُمَّ يُمَسِّكُ حَتَّى إِذَا جَاءَ ذَا طُوًى بَاتَ بِهِ حَتَّى يُصْبِحَ فَإِذَا صَلَّى الْغَدَاةَ اغْتَسَلَ وَزَعَمَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَعَلَ ذَلِكَ تَابِعُهُ إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ فِي الْغَسْلِ .

١٥٥٤. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ دَاوُدَ أَبُو الرَّبِيعِ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا أَرَادَ الْخُرُوجَ إِلَى مَكَّةَ أَذْهَنَ بِذَهْنٍ لَيْسَ لَهُ رَائِحَةٌ طَيِّبَةٌ ثُمَّ يَأْتِي مَسْجِدَ ذِي الْحُلَيْفَةِ فَيُصَلِّي ثُمَّ يَرْكَبُ وَإِذَا اسْتَوَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ قَائِمَةً أَحْرَمَ ثُمَّ قَالَ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُ .

² Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– izgovaranje teksta telbijje na mikatima hadžija čini okrenut prema kibli po obavljenom namazu.

IZGOVARANJE TELBIJE KADA SE HADŽIJA SPUSTI U DOLINU

1555. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Ibni-Ebu-Adijj, prenoseći od Ibni-Avna, a on od Mudžahida koji mu je rekao:

“Bili smo kod Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, pa su prisutni spomenuli Dedžala i da će on, kaže Mudžahid, imati između očiju napisano ‘kafir’, tj. ‘nevjernik’, a da je potom Ibni-Abbas rekao:

‘Ja od Vjerovjesnika to nisam čuo, nego sam čuo da je rekao: Što se tiče Musaa, pa kao da ga sad gledam kako naglas izgovara telbijju, kada se spuštaše u dolinu.’”

KAKO ĆE U OBREDE UĆI ŽENA U TOKU MENSTRUACIJE I POSLIJEPOROĐAJNOG ODLJEVA KRVI – HAJZU I NIFASU

“‘Ehelle’ znači”, kaže Buharija, “izgovorio je nešto naglas’. ‘Vestehlelna’, ‘ve ehlelnel-hilale’, to sve znači ‘pojavu i manifestiranje’. ‘Vestehelel-metaru’ znači ‘pojavi se kiša iz oblaka’. ‘Ve ma uhille li garillahi bihi’, tj. ‘i nad kojom je

بَابُ التَّلْبِيَةِ إِذَا انْحَدَرَ فِي الْوَادِي

١٥٥٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي عَدِيٍّ عَنْ ابْنِ عَوْنٍ عَنْ مُجَاهِدٍ قَالَ كُنَّا عِنْدَ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَذَكَرُوا الدَّجَالَ أَنَّهُ قَالَ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ لَمْ أَسْمَعُهُ وَلَكِنَّهُ قَالَ أَمَّا مُوسَى كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَيْهِ إِذَا انْحَدَرَ فِي الْوَادِي يُلَبِّي .

بَابُ كَيْفَ تُهَلُّ الْحَائِضُ وَالذُّفْسَاءُ

أَهْلٌ تَكَلَّمُ بِهِ وَاسْتَهْلَلْنَا وَأَهْلَلْنَا الْهَلَالَ كُلُّهُ مِنْ الظُّهُورِ وَاسْتَهَلَّ الْمَطَرُ خَرَجَ مِنَ السَّحَابِ (وَمَا أَهْلٌ لغير الله به) وَهُوَ مِنْ اسْتِهْلَالِ الصَّبِيِّ .

U “Telvihu” se navodi: “Noćenje u dolini Zu-Tuva i ulazanje u Mekku danju, ne spada u obavezne obrede hadža.” To je jednoglasno mišljenje učenjaka, ali onaj ko to tako čini, ugledajući se na postupak Vjerovjesnika, on će imati za to odgovarajuću Božiju nagradu.

U “Muhezzebu” se ističe, da gornji postupak spada u pohvalne čine i da je ulazak u Mekku danju bolji, negoli noću,

– Nevevi kaže: “Ono kupanje je sunnet. Ko se ne može okupati, uzet će tejemum, s namjerom za ulazak u Mekku.” Malikije ovo kupanje smatraju pritvrđenim sunnetom.

Ebu-Hanife, Evza‘i i Sevri smatraju da se spomenuto kupanje može nadomjestiti abdestom. Ovo mišljenje dijeli i Ibrahim Neha‘i.

U “Sunenu” Seifa b. Mensura se navodi da je Ibrahim Neha‘i upitan: “Da li će hadžija po dolasku u Mekku prestati izgovarati telbijju dok čini tavaf oko Ka‘be?”

“Neće”, odgovorio je on, “nego će izgovarati telbijju prije tavafa oko Ka‘be, u toku tavafa i poslije i neće je prekidati sve dok ne baci kamenčić na Akabi.”

Ovo su mišljenje usvojili još Ebu-Hanife, Šafija, Ahmed, Ishak i Davud, samo što Ebu-Hanife i Šafija kažu: “Izgovaranje telbijje prestaje sa prvim bačenim kamenčićem na Akabi.”

Neki učenjaci kažu: “Osoba, koja je nijet učinila za obavljanje umre, prestaje sa izgovaranjem telbijje kada uđe u Harem Mekke.” Drugi kažu: “Kada ugleda kuće grada Mekke”, a treći: “Kada uđe u Mekku.”

Ebu-Hanife smatra da takva osoba neće prestati sa izgovaranjem telbijje, sve dok ne dotakne Hadžerul-Esved.

životinjom manifestirano (izgovoreno) ime, osim Allahovom', (nastalo) od izraza 'Istihlalus-sabijji', tj. 'pojava dječijeg oglašavanja života.'"

1556. PRIČAONAMJE Abdullah b. Mesleme, njemu Malik od Ibni-Šihaba, on od Urve b. Zubejra, a ovaj od Aise, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:

"Izašli smo iz (Medine) s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, za vrijeme Hadžetul-Vedaa i zanijetili umru. Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Ko ima kurban, neka nijet učini za obavljanje hadža i umre i neka se ne oslobađa ihrama, dok ne obavi oba obreda zajedno'. Potom sam otišla u Mekku i imavši menstruaciju, tavaf nisam činila oko Ka'be, a ni sa'j između Safe i Merve. Na to sam se potužila Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi je rekao: 'Raspleti svoju kosu, počesljaj se i izgovaraj telbijju samo za hadž, a ostavi umru!' Ja sam to učinila. Kada sam obavila hadž, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me sa Abdur-Rahmanom b. Ebi-Bekrom od Ten'ima i ja sam tamo ponovo nijet učinila za obavljanje umre. Još mi je rekao: 'To je umjesto tvoje minule umre.' Oni koji su u ihram stupili", rekla je Aiša, "za umru, obavili su tavaf oko Ka'be i sa'j između Safe i Merve, a potom se oslobodili ihrama i kasnije, kada su se vratili sa Mine, obavili su jedan tavaf oko Ka'be, a oni koji su spojili obavljanje hadža i umre izvršili su još jedan (drugi) tavaf."¹

١٥٥٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ثُمَّ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ كَانَ مَعَهُ هَذِي فَلْيَهْلِلْ بِالْحَجِّ مَعَ الْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَحِلَّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا فَقَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ وَلَمْ أَطْفِ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ انْقِضِي رَأْسَكَ وَامْتَشِطِي وَأَهْلِي بِالْحَجِّ وَدَعِي الْعُمْرَةَ فَفَعَلْتُ فَلَمَّا قَضَيْنَا الْحَجَّ أَرْسَلَنِي النَّبِيُّ ﷺ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَعْتَمَرْتُ فَقَالَ هَذِهِ مَكَانَ عُمْرَتِكَ قَالَتْ فَطَافَ الَّذِينَ كَانُوا أَهْلُوا بِالْعُمْرَةِ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ حَلُّوا ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مَنَى وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فَإِنَّمَا طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا .

¹ Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- najbolje je, po hanefijskom mezhebu, obaviti hadž i umru skupa u određenim danima,
- po završenom obredu umre, hadžija ne skida ihram, ako ima kod sebe kurban, sve dok ga ne zakolje,
- Ibni-Dževzi kaže: "Osoba bez abdesta ili džunub, odnosno žena sa menstruacijom, ne mogu činiti tavaf oko Ka'be, a ni sa'j između Safe i Merve. Od Ahmed b. Hanbela je preneseno mišljenje da tavaf oko Ka'be, džunub-osobe i osoba koja nema potrebnog prethodnog čišćenja, nije punovažan.

Hanefije smatraju da čišćenje nije uvjet za punovažnost tavafa oko Ka'be. Ako tavaf izvrši osoba na kojoj ima nečisti, ili ako nije obavila prethodno čišćenje, odnosno kupanje ili uzela abdest, ili je obavila džunub, obred joj je punovažan, jer je u Kur'anu rečeno samo: "Obidite oko prastarog Hrama!" Prema sadržaju navedenog ajeta ne traži se, kažu hanefije, nikakvo čišćenje pri obilaženju Ka'be.

KO UDE U OBREDE U POSLANIKOVO, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, VRIJEME, KAKO JE ON UŠAO

Tako je prenio Ibn-Omer, radijallahu anhuma, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

1557. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, prenoseći od Ibni-Džurejdža, da je Ata kazao kako je Džabir, radijallahu anhu, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je Aliji, radijallahu anhu, da ostane i dalje u svom ihramu (jer je imao kurban). Džabir je spomenuo i Surakovu izjavu.”¹

بَابُ مَنْ أَهَلَ فِي زَمَنِ النَّبِيِّ ﷺ كَاهِلَالِ النَّبِيِّ ﷺ

قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٥٥٧ . حَدَّثَنَا الْمُكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ عَطَاءٌ قَالَ جَابِرٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْ يُقِيمَ عَلَى إِحْرَامِهِ وَذَكَرَ قَوْلَ سُرَّاقَةَ وَزَادَ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ يَا أَهْلَلْتَ يَا عَلِيُّ قَالَ بَيَّا أَهْلًا بِهِ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ فَأَهْدِ وَأَمُكْثِ حَرَامًا كَمَا أَنْتَ .

Tavaf oko Ka'be nečiste osobe je punovažan, ali je, u smislu gornjeg hadisa, učinjen izvjestan prekršaj. Osoba koja ovo obavi bez abdesta, treba na ime kazne, po mišljenju hanefija, zaklati ovcu i meso podijeliti sirotinji, a kad tavaf obavi džunub-osoba, ona će zaklati devu i ponovo obaviti tavaf dok se nalazi još u Mekki,

– hadžiji sa naumom obavljanja hadža i umre zajedno, dovoljna je jedna tura obilaženja oko Ka'be i trčanje između Safe i Merve. Ovo je stav Ataa, Hasana, Tavusa, Malika, Ahmeda, Šafije, Ishaka, Ebu-Sevra i Davuda. Po mišljenju drugih učenjaka, ovaj hadžija treba učiniti dvije ture posebnog obilaženja oko Ka'be i dva posebna obreda trčanja između Safe i Merve, tj. posebno za hadž, a posebno za umru. Ovo je stav Mudžahida, Džabira b. Jezida, Surejha, Ša'bija, Muzhameda b. Alije b. Husejna, Neha'ija, Evza'ija, Sevrja, Hammada b. Seleme, Hammada b. Sulejmana, Hakema b. Ujejne, Zijada b. Malika, Ebu-Hanife i njegovih učenika. Ovo je mišljenje preneseno još od halife Omera, Alije i njegovih sinova Hasana i Huscina, Ibni-Mes'uda i još ponekih ashaba.

Podvojena mišljenja nastala su zbog raznolike stilizacije završnog teksta konkretnog hadisa “Tavafen vahiden”, tj. “Pa su obavili samo jednu turu obilaženja oko Ka'be.” Međutim, u drugim hadiskim zbirkama isti tekst glasi: “Tavafen ahare...”, tj. “I vršili su samo još jednu drugu turu obilaženja oko Ka'be.”

Hanefije usvajaju tekst hadisa donesen kod Buharije, ali iz opreznosti, prihvaćaju i gornju nadopunu i tako cijeli obred čine sigurnijim.

¹ Muslim u svom “Sahihu” za ovaj slučaj navodi da je Ata čuo Džabira kako kaže: “Halifa Alija je došao na hadž iz Jemena, pa je upitan: ‘Kako si naumio obaviti hadž?’

‘Onako kako ga je naumio obaviti i Vjerovjesnik’ – odgovorio je on.

‘Pa ostani u ihramu dok ne zakolješ kurban!’ – rekao mu je Vjerovjesnik.

Alija je, kaže Džabir, imao pripremljen kurban.

Suraka b. Malik upitao je potom: ‘Allahov Poslaniče, je li to samo ove godine ili zastalno?’

‘Zauvijek’ – odgovorio mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.”

1558. PRIČAO NAM JE Hasan b. Ali Hallal-Huzeli, da mu je prenio Abdus-Samed od Selima b. Hajjana, koji je čuo Mervana Asfera, kako prenosi od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, da je rekao: “Došao je iz Jemena Alija, radijallahu anhu, pa mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Kako si stupio u obrede?’

‘Onako kako je stupio u obrede Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem’ – odgovorio je on.

‘Da nemam pripremljenog kurban, ja bih se’, rekao je Vjerovjesnik, ‘oslobodio ihrama.’”

Muhammed b. Bekr je prenio od Džurejdža: “Vjerovjesnik ga je upitao: ‘Alija, kako si stupio u obrede?’ ‘Onako kako je stupio u ihram i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem’ – odgovorio je on.

‘Ostani u ihramu tako, kao što si sada, i kasnije zakolji kurban!’”

1559. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Jusuf, njemu Sufjan od Kajsa b. Muslima, on od Tarika b. Šihaba, ovaj od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, koji je rekao: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je stanovnicima Jemena. Ja sam se, potom, vratio, a on bijaše u Bathau, i reče mi: ‘Kako si stupio u obrede?’

‘Stupio sam u obrede onako kako je stupio u obrede i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem’ – odgovorio sam.

‘Imaš li pripremljen kurban?’ – upitao je on.

‘Nemam’ – rekao sam.

Potom mi je naredio i ja sam obavio tavaf oko Ka’be, sa’j između Safe i Merve, a zatim mi je naredio, pa sam se oslobodio ihrama i otišao ženi (moga brata), od moga naroda i ona me je očešljala, odnosno, oprala mi kosu.

Zatim je stupio na halifat Omer, radijallahu anhu, i rekao: ‘Ako se držimo Allahove Knjige, ona nam naređuje neposredno nastavljjanje obreda, jer je Uzvišeni rekao: ‘Upotpunite obred hadža i umre, u ime Allaha!...’ Ako se držimo prakse Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, on se nije oslobađao ihrama, sve dok nije zaklao kurban (devu).’”

١٥٥٨. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْحَلَالُ الْهَذَلِيُّ حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ حَدَّثَنَا سَلِيمُ بْنُ حَيَّانَ قَالَ سَمِعْتُ مَرْوَانَ الْأَصْفَرَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ قَدِمَ عَلَيَّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْيَمَنِ فَقَالَ بَيَّا أَهَلَّلتَ قَالَ بَيَّا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ لَوْلَا أَنَّنِي مَعِيَ الْهَدْيُ لَأَحَلَّلتُ. وَزَادَ مُحَمَّدُ بْنُ بُكَيْرٍ، عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ: قَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: بَيَّا أَحَلَّلتَ يَا عَلِيُّ؟ قَالَ: بَيَّا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ. قَالَ: فَأَهْدِ، وَامْكُثْ حَرَامًا كَمَا أَنتَ.

١٥٥٩. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ إِلَى قَوْمٍ بِالْيَمَنِ فَجِئْتُ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ بَيَّا أَهَلَّلتَ قُلْتُ أَهَلَّلتُ كَيْهَلَالِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ هَلْ مَعَكَ مِنْ هَدْيٍ قُلْتُ لَا فَأَمَرَنِي فَطَفْتُ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَمَرَنِي فَأَحَلَّلتُ فَاتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ قَوْمِي فَمَسَّطَنِي أَوْ غَسَلَتْ رَأْسِي فَقَدِمَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ إِنْ نَأْخُذْ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالسَّامِ قَالَ اللَّهُ (وَأَتَمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ) وَإِنْ نَأْخُذْ بِسُنَّةِ النَّبِيِّ ﷺ فَإِنَّهُ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى نَحْرَ الْهَدْيِ.

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “HADŽ JE U POZNATIM MJESECIMA. KO SE U NJIMA OBAVEŽE OBAVITI HADŽ, TADA NEMA SPOLNOG OPĆENJA, NEMA RUŽNIH RIJEČI, NEMA SVAĐE ZA VRIJEME HADŽA...”
 “PITAJU TE O MLAĐACIMA, RECI: ‘ONI SU VREMENSKI PUTOKAZ SVIJETU I (VREMENSKI ZNAK) ZA HODOČAŠĆE...”

Ibni-Omer, radijallahu anhumā, rekao je: “Mjeseci hadža su: ševal, zul-ka‘de i deset prvih dana zul-hidžeta.”

Ibni-Abbas kaže: “Praksa je Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se u ihram stupa samo u mjesecima hadža.”

Osman, radijallahu anhu, pokudio je da se u ihram stupa iz Horosana ili Kermana.

1560. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar da mu je prenio Ebu-Bekr Hanefi, njemu Efleh b. Humejd da je čuo Kasima b. Muhammeda kako prenosi da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

“Izašli smo (iz Medine) sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u mjesecima hadža, noćima hadža i vremenima hadža i odsjeli u Serifu. Potom je”, rekla je ona, “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao od svojih ashaba i rekao: ‘Ko od vas nema sa sobom (pripremljen) kurban, a voli da hadž učini (preokrene) umrom, neka je i obavi, a ko ima kod sebe kurban, neka je ne obavlja!’ Tako je neko od njegovih ashaba”, rekla je ona, “obavio umru, a neko je ostavio.

Što se tiče Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nekih njegovih ashaba, oni su bili snažni i svaki je imao sa sobom kurban, a nisu mogli”, rekla je ona, “obaviti umru. Potom mi je unišao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ja sam plakala i on mi reče: ‘Domaćice,

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ) وَقَوْلِهِ (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ لِلنَّاسِ وَالْحَجِّ)

وَقَالَ ابْنُ عُثْمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَشْهُرُ الْحَجِّ سُؤَالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرٌ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِنَ السَّنَةِ أَنْ لَا يُحْرَمَ بِالْحَجِّ إِلَّا فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَكَرِهَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنْ يُحْرَمَ مِنْ خُرَاسَانَ أَوْ كَرْمَانَ .

١٥٦٠ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ الْخَنْفِيُّ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ مُحَمَّدٍ سَمِعْتُ الْقَاسِمَ ابْنَ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي أَشْهُرِ الْحَجِّ وَلِيَالِي الْحَجِّ وَحُرْمِ الْحَجِّ فَتَزَلْنَا بِسَرِفٍ قَالَتْ فَخَرَجَ إِلَى أَصْحَابِهِ فَقَالَ مَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ مَعَهُ هَدْيٌ فَاحْبَبْ أَنْ يَجْعَلَهَا عُمْرَةً فَلْيَفْعَلْ وَمَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَلَا قَالَتْ فَلَا اخِذُ بِهَا وَالتَّارِكُ لَهَا مِنْ أَصْحَابِهِ قَالَتْ فَأَمَّا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَرِجَالٌ مِنْ أَصْحَابِهِ فَكَانُوا أَهْلَ قُوَّةٍ وَكَانَ مَعَهُمُ الْهَدْيُ فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى الْعُمْرَةِ قَالَتْ فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَنَا أَبْكِي فَقَالَ مَا يُبْكِيكِ يَا هَنْتَاهُ قُلْتُ سَمِعْتُ قَوْلَكَ

šta te je rasplakalo?’

‘Čula sam šta si kazao svojim ashabima’, rekla sam, ‘a ja sam spriječena od umre.’

‘Šta ti je?’ – upitao je on.

‘Ne klanjam’ – rekla sam.

‘Neće ti to škoditi’, rekao je on. ‘Ti si žena od Ademovih kćerki. Allah ti je propisao ono što je propisao i njima. Budi u svom hadžu, a Allah će ti umru sigurno podariti (naknadno).’”

“Potom smo”, rekla je Aiša, “izašli u ovom njegovom hadžu na Minu. Ja sam tu postala čista i potom izašla sa Mine i pohrlila Ka’bi. Zatim sam izašla s njim, trinaestog dana zul-hidžeta. On je odsjeo u Muhassabu. Sa njim smo odsjeli i mi i on je pozvao Abdur-Rahmana b. Ebi-Bekra i rekao (mu): ‘Izvedi svoju sestru iz Harema i neka stupi u ihram za umru, završite je i dođite ovamo, a ja ću vas čekati sve dok mi ne dođete.’

“Potom smo”, rekla je ona, “izašli. Ja sam završila umru, a obavila sam i tavaf oko Ka’be i došla mu pred zoru. On upita:

‘Jeste ili završili?’

‘Da, jesmo’, odgovorila sam.

Tada je on obznanio pokret, svijet je krenuo, a i on je išao okrenut prema Medini.”

O HADŽU TEMETTU‘, KIRANU I IFRADU, I O PROMJENI NIJETA ZA HADŽ U NIJET ZA ‘UMRU, ZA ONE KOJI NISU POVELI KURBANA

1561. PRIČAO NAM JE Usman, kome je prenio Džerir od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aişe, radijallahu anha, koja je rekla:

“Izašli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, namjeravajući obaviti samo hadž. Pošto smo došli (u Mekku) i obavili tavaf oko Ka’be, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da istupi iz ihrama ko nije dotjerao sa sobom kurban.

لَا أَصْحَابَكَ فَمِنَعْتُ الْعُمْرَةَ قَالَ وَمَا شَأْنُكَ قُلْتُ
لَا أَصْلِي قَالَ فَلَا يَضِيرُكَ إِنَّمَا أَنْتِ امْرَأَةٌ مِنْ بَنَاتِ
آدَمَ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْكَ مَا كَتَبَ عَلَيْهِنَ فَكُونِي فِي
حَجَّتِكَ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ يَرْزُقَكِيهَا قَالَتْ فَخَرَجْنَا
فِي حَجَّتِهِ حَتَّى قَدِمْنَا مِنْى فَطَهَّرْتُ ثُمَّ خَرَجْتُ
مِنْ مِنْى فَأَفْضْتُ بِالْبَيْتِ قَالَتْ ثُمَّ خَرَجْتُ مَعَهُ
فِي النَّفْرِ الْآخِرِ حَتَّى نَزَلَ الْمُحَصَّبَ وَنَزَلْنَا مَعَهُ
فَدَعَا عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ اخْرُجْ بِأَخِيكَ
مِنَ الْحَرَمِ فَلْتَهْلِلْ بِعُمْرَةٍ ثُمَّ افْرُغَا ثُمَّ اثْنِيَا هَاهُنَا
فَإِنِّي أَنْظُرُكُمَا حَتَّى تَأْتِيَانِي قَالَتْ فَخَرَجْنَا حَتَّى
إِذَا فَرَعْتُ وَفَرَعْتُ مِنَ الطَّوَافِ ثُمَّ جِئْتُهُ بِسَحَرٍ
فَقَالَ هَلْ فَرَعْتُمْ فَقُلْتُ نَعَمْ فَأَذَنَ بِالرَّحِيلِ فِي
أَصْحَابِهِ فَأَرْحَلَ النَّاسَ فَمَرَّ مُتَوَجِّهًا إِلَى الْمَدِينَةِ
ضَيْرٌ مِنْ ضَارٍ يَضِيرُ ضَيْرًا وَيُقَالُ ضَارٌ يَضُورُ
ضُورًا وَضَرَّ يَضِرُّ ضَرًّا.

بَابُ التَّمَتُّعِ وَالْإِقْرَانِ وَالْإِفْرَادِ بِالْحَجِّ وَفَسْخِ الْحَجِّ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ

١٥٦١. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ
عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا نُرَى إِلَّا أَنَّهُ الْحَجُّ
فَلَمَّا قَدِمْنَا تَطَوَّفْنَا بِالْبَيْتِ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ
سَاقَ الْهَدْيِ أَنْ يَحِلَّ فَحَلَّ مَنْ لَمْ يَكُنْ سَاقَ الْهَدْيِ

I njegove supruge nisu sa sobom gonile kurban, pa su se i one oslobodile ihrama.

Ja sam tada imala menstruaciju”, kaže Aiša, “i nisam obavila tavaf oko Ka’be.”

Kada je nastupila noć u kojoj se bacaju kamenčići, ona je rekla: “Allahov Poslaniče, sallallahu alejhi ve sellem, svijet se vraća sa obavljenom umrom i hadžom, a ja se vraćam samo sa obavljenim hadžom?”

“Pa jesi li činila tavaf oko Ka’be u noćima kada smo došli u Mekku?” – upitao je on.

“Nisam” – rekla sam.

“Idi sa svojim bratom do Ten’ima i tamo stupi u ihram za ‘umru, a tvoje obećano mjesto je tu i tako...”

Safija je još izjavila:

“Čini mi se da je moje zadržavanje uvjetovalo i njihovo zadržavanje.”

“Ne imala poroda, nasrtljivice! Nisi li”, rekao je Vjerovjesnik, “obilazila oko Ka’be prvi dan Bajrama?”

“Da”, rekla sam, kazala je Aiša.

“Nemaš štete” – rekao je on.

“Idi (dalje)! ”

“Potom me je”, kaže Aiša, “susreo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada se izlazilo iz Mekke, a ja se prema njoj spuštala, odnosno dok sam ja izlazila, on se u nju spuštao.”

1562. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Ebul-Esveda Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

“Izašli smo (iz Medine) sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, godine Oprosnog hadža i neko je od nas izgovarao telbijju (stupio u ihram) za umru, a neko za hadž i za umru, dok je neko stupio u ihram samo za hadž. Allahov Poslanik,

وَنِسَاؤُهُ لَمْ يَسْقُنَ فَأَحْلَلْنَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَحَضَّتْ فَلَمْ أَطْفِ بِالْبَيْتِ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ الْحَضْبَةِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ يَرْجِعُ النَّاسُ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ وَأَرْجِعُ أَنَا بِحَجَّةٍ قَالَ وَمَا طُفْتُ لَيْلِي قَدِمْنَا مَكَّةَ قُلْتُ لَا قَالَ فَاذْهَبِي مَعَ أَخِيكَ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلِي بِعُمْرَةٍ ثُمَّ مَوْعِدُكَ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ صَفِيَّةُ مَا أَرَانِي إِلَّا حَابِسْتَهُمْ قَالَ عَقَرَى حَلَقَى أَوْ مَا طُفْتُ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ قُلْتُ بَلَى قَالَ لَا بَأْسَ أَنْفِرِي قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَلَقِينِي النَّبِيُّ ﷺ وَهُوَ مُصْعِدٌ مِنْ مَكَّةَ وَأَنَا مُنْهَبِطَةٌ عَلَيْهَا أَوْ أَنَا مُصْعِدَةٌ وَهُوَ مُنْهَبِطٌ مِنْهَا.

١٥٦٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَمِنَّا مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ وَأَهَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

sallallahu alejhi ve sellem, stupio je u ihram za hadž. Što se tiče onih, koji su stupili u ihram samo za hadž ili su sastavili hadž i umru, oni nisu istupali iz ihrama sve do dana klanja deva (prvog dana Bajrama).”

1563. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Beššar da mu je prenio Gunder, njemu Šu'be od Hakema, on od Alija b. Huseina, ovaj od Mervana b. Hakema koji je rekao: “Bio sam prisutan kod Osmana i Alije, radijallahu anhumā, i Osman zabranjivaše činiti mut‘u i spajanje nijeta za umru i hadž. Kada je to vidio Alija, izgovorio je telbijju za oba obreda (riječima): ‘Odazivam Ti se umrom i hadžom!’ i rekao: ‘Ja neću napustiti praksu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, zbog nečije izjave!’”¹

1564. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, da mu je prenio Vuhejb, njemu Ibni-Tavus od svoga oca, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhumā, da je kazao: “Oni (Arapi) su obavljanje ‘umre u mjesecima hadža smatrali jednim od najvećih grijeha. Mjesec muharem su nazivali saferom i govorili: ‘Kada zacijeli sadno deve (od prenošenja hadžija), nestane traga stopala hadžija i okonča se safer mjesec, tada je dozvoljena umra onom, ko ju je naumio učiniti.’ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi drugovi došli su u Mekku ujutro, četvrte noći (zul-hidžetu u nedjelju), izgovarajući telbijju za hadž, pa im je on naredio da ga zamijene umrom i oslobode se ihrama. Njima je to bilo jako teško,

بِالْحَجِّ فَأَمَّا مَنْ أَهَلَ بِالْحَجِّ أَوْ جَمَعَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ
لَمْ يَحِلُّوا حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ .

١٥٦٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ
حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ الْحَكَمِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ
مَرْوَانَ بْنِ الْحَكَمِ قَالَ شَهِدْتُ عُثْمَانَ وَعَلِيًّا رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا وَعُثْمَانَ يَنْهَى عَنِ الْمُتْعَةِ وَأَنْ يُجْمَعَ بَيْنَهُمَا
فَلَمَّا رَأَى عَلِيٌّ أَهْلًا بَيْنَهُمَا لَيْتَكَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ قَالَ مَا
كُنْتُ لِأَدْعَ سُنَّةَ النَّبِيِّ ﷺ لِقَوْلِ أَحَدٍ .

١٥٦٤. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ
حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانُوا يَرَوْنَ أَنَّ الْعُمْرَةَ فِي أَشْهُرِ
الْحَجِّ مِنْ أَفْجَرِ الْفُجُورِ فِي الْأَرْضِ وَيَجْعَلُونَ
الْمُحَرَّمَ صَفْرًا وَيَقُولُونَ إِذَا بَرَأَ الدَّبَرُ وَعَفَا الْأَثَرُ
وَأَنْسَلَخَ صَفَرٌ حَلَّتِ الْعُمْرَةُ لِمَنْ اعْتَمَرَ قَدِمَ النَّبِيُّ
ﷺ وَأَصْحَابُهُ صَبِيحَةَ رَابِعَةِ مُهْلِينَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَهُمْ
أَنْ يَجْعَلُوهَا عُمْرَةً فَتَعَاظَمَ ذَلِكَ عِنْدَهُمْ فَقَالُوا يَا
رَسُولَ اللَّهِ أَيُّ الْحِلِّ قَالَ حِلُّ كُلُّهُ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- halifa Osman je savjetovao hadžijama da stupe u ihram samo za obavljanje hadža ili samo za obavljanje umre,
- činjenice svoga stava ne treba tajiti,
- mut‘a (‘umra) je obred Šerijatom utvrđen. U Kur’anu je rečeno: “Ko učini umru od samog hadža...”
- O mut‘i su zabilježeni brojni hadisi. Muslim ističe da predislamski Arapi nisu dozvoljavali obavljanje ovog obreda u mjesecima hadža, pa je Vjerovjesnik propisao obavljanje umre u hadžskim mjesecima i dozvolio obavljanje mut‘e sve do Sudnjeg dana.
- Za hadž i ‘umru može se, dakle, koristiti jedno putovanje.
- Umra se sastoji od oblačenja ihrama na mikatu, tavafa oko Ka‘be i sa‘ja između Safe i Merve.

pa su rekli: ‘Allahov Poslaniče, šta nam je sve slobodno?’

‘Slobodno vam je sve’ – odgovorio je on.”¹

1565. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna da mu je Gunder prenio od Šu‘be, on od Kajsa b. Muslima, ovaj od Tarika b. Šihaba, a ovaj od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Došao sam Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on mi je naredio istupanje iz ihrama (po obavljenoj umri).”

1566. PRIČAO NAM JE Isma‘il, njemu Malik, a preko drugog seneda, pričao nam je Abdullah b. Jusuf da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Nafija, on od Ibni-Omera, a ovaj od Hafse, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekla:

“Allahov Poslaniče, kakvo je ovo stanje svijeta? Oslobodio se ihrama sa tek obavljenom umrom, a ti se sa obavljenom ‘umrom nisi oslobodio!”

“Ja sam slijepio svoju kosu i označio svoj kurban, a ja se”, rekao je on, “ne oslobađam ihrama sve dok ne zakoljem kurban.”

1567. PRIČAO NAM JE Adem da mu je prenio Šu‘be, kome je saopćio Ebu-Džemre Nasr b. Imran Dubei, i rekao:

“Učinio sam istovremeno ihram za umru i za hadž. Svijet mi je to zabranjivao, pa sam zato upitao Ibn-

١٥٦٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَمَرَهُ بِالْحِلِّ .

١٥٦٦. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ ح وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ يَحْلِلْ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي وَقَلَدْتُ هَذِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ .

١٥٦٧. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ أَخْبَرَنَا أَبُو جَهْرَةَ نَصْرُ بْنُ عِمْرَانَ الضُّبَعِيُّ قَالَ تَمَتَّعْتُ فَهَيَّانِي نَاسٌ فَسَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَأَمَرَنِي فَرَأَيْتُ

¹ Predislamski Arapi su obavljali umru samo po isteku hadžskih mjeseci. Ovom Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, naredbom to je potpuno izmijenjeno. Hadžije po obavljenim obredima umre, skidaju ihrame i žive kao obični mještani Mekke.

Iz hadisa se još zaključuje:

– izvršiti umru u hadžskim mjesecima, treba nešto prije obavljanja samog hadža,

– preporučljivo je ući u Mekku danju. Ovo je mišljenje preneseno od Ibni-Omera, Ataa, Neha‘ija, Ishaka i Ibn-Munzira. Malik je kazao: “Lijepo je da hadžija uđe u Mekku danju, a ako uđe noću, nema štete.”

Omer b. Abdul-Aziz je ulazio u Mekku noću radi oprosnog tavafa oko Ka‘be.

Prednost noćnom ulaženju u Mekku daju Aiša, Seid b. Džubejr, Omer b. Abdul-Aziz i još poneki ashabi, dok se Tavus i Sevri ne slažu, i smatraju da nema nikakve prednosti noćno ulaženje nad dnevnim i obratno.

Abbasa, radijallahu anhuma, i on mi je to naredio. Kasnije sam u snu vidio jednog čovjeka koji mi reče:

‘Ovaj hadž je kod Allaha uvažen, a i ‘umra ti je primljena.’

Kasnije sam o ovom obavijestio Ibni-Abbasa i on mi reče:

‘To je zaista praksa Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.’ Potom mi je još rekao: ‘Ostani kod mene, dat ću ti dio svoje imovine!’

‘A zašto?’ – kaže Šu‘be.

‘Zbog sna koji sam usnio’ – odgovorio je Ebu-Džemre.”²

1568. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm da mu je Ebu-Šihab rekao:

“Došao sam u Mekku, učinivši ihram za umru u mjesecima hadža, potom u istoj godini da obavim i hadž, i unišli smo na tri dana prije dana tervijeta (osmog dana zul-hidžeta). Neki svijet od mekkanskog stanovništva mi je rekao:

‘Tvoj je hadž postao kod Mekkelije (sa manjom nagradom).’ Potom sam unišao (u šator) Atau i pitao ga za to, a on reče: ‘Pričao nam je Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma, da je on činio hadž sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je on gonio sa sobom deve (kurbane), a ashabi su učinili ihram samo za hadž, pa im je Vjerovjesnik rekao: ‘Oslobodite se svojih ihrama po završenom tavafu oko Ka‘be i sa‘ju između Safe i Merve i podšišajte se, a potom ostanite kao slobodni (građani Mekke), dok ne bude nastupio osmi dan zul-hidžeta. Tada stupite opet u ihram za hadž, a ono što ste ranije uradili, učinite (okrenite) umrom!’

فِي الْمَنَامِ كَانَ رَجُلًا يَقُولُ لِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَعُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَخْبَرْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ فَقَالَ سُنَّةُ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ لِي أَقِمْ عِنْدِي فَأَجْعَلَ لَكَ سَهْمًا مِنْ مَالِي قَالَ شُعْبَةُ فَقُلْتُ لَمْ فَقَالَ لِلرُّؤْيَا الَّتِي رَأَيْتُ .

١٥٦٨. حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا أَبُو شِهَابٍ قَالَ قَدِمْتُ مُتَمَتِّعًا مَكَّةَ بِعُمْرَةٍ فَدَخَلْنَا قَبْلَ التَّوْبَةِ بِثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فَقَالَ لِي أَنَاسٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ تَصِيرُ الْآنَ حَجَّتُكَ مَكِّيَّةً فَدَخَلْتُ عَلَى عَطَاءٍ أَسْتَفْتِيهِ فَقَالَ حَدَّثَنِي جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ حَجَّ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ سَاقِ الْبُذْنِ مَعَهُ وَقَدْ أَهْلُوا بِالْحَجِّ مُفْرَدًا فَقَالَ لَهُمْ أَهْلُوا مِنْ إِحْرَامِكُمْ بِطَوَافِ الْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَصَّروا ثُمَّ أَقِيمُوا حَلَالًا حَتَّى إِذَا كَانَ يَوْمُ التَّوْبَةِ فَأَهْلُوا بِالْحَجِّ وَاجْعَلُوا الَّتِي قَدِمْتُمْ بِهَا مُتَعَةً فَقَالُوا كَيْفَ نَجْعَلُهَا مُتَعَةً وَقَدْ سَمَّيْنَا الْحَجَّ فَقَالَ افْعَلُوا مَا أَمَرْتُكُمْ فَلَوْلَا أَنِّي سَقْتُ الْهَدْيَ لَفَعَلْتُ

2 Isti slučaj zabilježio je i Muslim u svom “Sahihu”, a i drugi muhaddisi u nešto izmijenjenoj verziji.

Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– izdašno međusobno pomaganje ashaba, a naročito dobrih i pobožnih ljudi. Ebu-Džemre se plašio da mu se ne smanji nagrada što čini umru i hadž u mjesecima hadža s jednim putovanjem, upravo s manjim izdacima i manje truda. Međutim, Ibni-Abbasov odgovor i njegov san otklonili su mu tu sumnju, – učenom je dozvoljeno da uzme nagradu za svoju učinjenu stručnu uslugu.

‘Kako ćemo ga učiniti ‘umrom, kada smo ga i imenovali hadžom’ – upitali su oni.

‘Činite onako kako sam vam naredio!’ – rekao je on.

‘Ja, da nisam gonio kurban, sigurno bih učinio isto to što sam i vama naredio. Meni, međutim, nije dozvoljeno ono što je zabranjeno, dok kurban ne stigne na svoje mjesto.’

Tako su oni to i uradili.”

1569. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, rekavši da mu je prenio Hadžadž b. Muhammed A‘ver od Šu‘be, on od Amra b. Murre, ovaj od Seida b. Musejjeba koji je rekao:

“Alija i Osman, radijallahu anhuma, kada su bili u Usfanu, nisu se složili oko ‘umre, pa je Alija rekao: ‘Zar hoćeš da zabraniš posao koji je radio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem?’

Kada je Osman to vidio, izgovorio je telbijju za hadž i za umru skupno.”

IZGOVARANJE TELBIJE ZA HADŽ I IMENOVANJE ISTOGA

1570. PRIČAO NAM JE Musedded da mu je rekao Hammad b. Zejd, prenoseći od Ejjuba koji kaže:

“Čuo sam Mudžahida kako kaže da mu je prenio Džabir b. Abdullah, radijallahu anhuma: ‘Došli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (u Mekku) i izgovarali: ‘Odazivam Ti se, Allahu moj! Odazivam Ti se hadžom!’, pa nam je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ga učinimo umrom.’”

مِثْلَ الَّذِي أَمَرْتُكُمْ وَلَكِنْ لَا يَجِلُّ مِنِّي حَرَامٌ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَفَعَلُوا قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ أَبُو شِهَابٍ لَيْسَ لَهُ مُسْنَدٌ إِلَّا هَذَا.

١٥٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْأَعْمَرُ عَنْ شُعْبَةَ عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ قَالَ اخْتَلَفَ عَلِيٌّ وَعُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَهُمَا بِعُسْفَانَ فِي الْمُنْتَعَةِ فَقَالَ عَلِيٌّ مَا تُرِيدُ إِلَّا أَنْ تَنْتَهَى عَنْ أَمْرِ فَعَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَلِيٌّ أَهْلًا بِهِمَا جَمِيعًا.

بَابُ مَنْ لَبَّى بِالْحَجِّ وَسَمَاءُ

١٥٧٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ حَدَّثَنَا جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ نَقُولُ لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ بِالْحَجِّ فَأَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَجَعَلْنَاهَا عُمْرَةً.

TEMETTU‘ HADŽ U POSLANIKOVO VRIJEME

1571. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, da mu je prenio Hemmam od Katade, ovaj od Mutarrifa da je Imran rekao:

“Činili smo temetu‘ hadž u Poslanikovo vrijeme, pa je o tome objavio i Kur’an (propis). Jedan je čovjek, (halifa Osman), ipak po svom mišljenju, rekao što je htio.”

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “TO JE ZA ONOG ČIJA PORODICA NIJE NASTANJENA U MESDŽIDUL-HARAMU”

1572. Ebu-Kamil Fudajl b. Husein Basri je rekao, da mu je prenio Ebu-Ma‘šer, njemu Osman b. Gijas od Ikrima, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji je pitan za hadž i ‘umru, pa je odgovorio:

“Muhadžiri, ensarije i supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, stupili su prilikom Hadžetul-Vedaa u ihram, a mi smo stupili u ihrame. Kada smo došli u Mekku, Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Svoje odluke za hadž učinite ‘umrom, osim onoga koji je stavio svom kurbanu ogrlicu.’ Pošto smo izvršili tavaf oko Ka‘be i sa‘j između Safe i Merve, došli smo svojim suprugama i obukli svoju (svakodnevnu) odjeću.

‘Onaj ko je svom kurbanu stavio ogrlicu, njemu to’, rekao je on, ‘nije dozvoljeno, sve dok mu kurban ne stigne na svoje mjesto.’

Kasnije nam je, nastupom noći, uoči osmog dana zulhidžeta, naredio da opet stupimo u ihram za hadž.

Kada smo završili obrede hadža (na Arefatu i Muzdelifi), došli smo i izvršili tavaf oko Ka‘be i sa‘j između Safe i Merve. Time je naš hadž bio

بَابُ التَّمَتُّعِ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ

١٥٧١. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا هَمَّامٌ عَنْ قَتَادَةَ قَالَ حَدَّثَنِي مُطَرِّفٌ عَنْ عِمْرَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ تَمَتَّعْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَنَزَلَ الْقُرْآنُ قَالَ رَجُلٌ بِرَأْيِهِ مَا شَاءَ .

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)

١٥٧٢. وَقَالَ أَبُو كَامِلٍ فَضِيلُ بْنُ حُسَيْنٍ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو مَعْشَرٍ الْبَرَاءُ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ غِيَاثٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سُئِلَ عَنْ مُتْعَةِ الْحَجِّ فَقَالَ أَهْلُ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ وَأَزْوَاجُ النَّبِيِّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ وَأَهْلَلْنَا فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اجْعَلُوا إِهْلَالَكُمْ بِالْحَجِّ عُمْرَةً إِلَّا مَنْ قَلَّدَ الْهَدْيَ فَطُفِنَا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَأَتَيْنَا النِّسَاءَ وَلَبِسْنَا الثِّيَابَ وَقَالَ مَنْ قَلَّدَ الْهَدْيَ فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَهُ (حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ) ثُمَّ أَمَرْنَا عَشِيَّةَ التَّرْوِيَةِ أَنْ يُهْلَ بِالْحَجِّ فَإِذَا فَرَغْنَا مِنَ الْمَنَاسِكِ جِئْنَا فَطُفِنَا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَقَدْ تَمَّ حَجُّنَا وَعَلَيْنَا الْهَدْيُ كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى (فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ

upotpunjen (završen), i bili smo dužni još zaklati kurban, kao što je Uzvišeni Allah rekao: ‘Kurban kakav možete lahko nabaviti, a onaj ko ga nema, on će postiti tri dana u toku hadža i još sedam, kada se vratite svojim kućama.’ Ovca je (na ime kurbanda) dovoljna. Oni su spajali (u jednoj godini) dva vjerska obreda – hadž i ‘umru. To je Uzvišeni Allah zaista objavio u Svojoj Knjizi, a Njegov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prakticirao, i svijetu to dozvolio, izuzev Mekkelijama. Allah je rekao: ‘To je samo za onoga čija porodica nije nastanjena u Mesdžidul-haramu...’ Mjeseci hadža koje je Uzvišeni Allah spomenuo su: ševal, zul-ka‘de i zul-hidže, pa ko u ovim mjesecima bude mutemeti¹, dužan je zaklati kurban ili postiti (deset dana).’’¹

فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ
إِلَى أَمْصَارِكُمْ الشَّاةُ تَجْزِي فَجَمَعُوا نُسُكَيْنِ
فِي عَامٍ بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْزَلَهُ
فِي كِتَابِهِ وَسَنَّهُ نَبِيُّهُ ﷺ وَأَبَاحَهُ لِلنَّاسِ غَيْرَ أَهْلِ
مَكَّةَ قَالَ اللَّهُ (ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) وَأَشْهُرُ الْحَجِّ الَّتِي ذَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى
فِي كِتَابِهِ شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ فَمَنْ تَمَتَّعَ
فِي هَذِهِ الْأَشْهُرِ فَعَلَيْهِ دَمٌ أَوْ صَوْمٌ وَالرَّفَثُ الْجَمَاعِ
وَالْفُسُوقُ الْمَعَاصِي وَالْجِدَالُ الْمِرَاءُ .

- 1 Cijeli prijevod gore fragmentarno navedenih od 189. do 205. ajeta, “El-Bekare” poglavlja glase:
- “Pitaju te o mladacima, reci: ‘Oni su vremenski putokaz ljudima (vremenski znak) za hadž. Nije nikakvo dobročinstvo, da vi ulazite u svoje domove otraga. Dobročinstvo je da se čovjek čuva (nevaljalština). U svoje domove ulazite na vrata. Bojte se Allaha i izvršavajte svoje dužnosti prema Allahu, pa da budete spašeni. Borite se na Božijem putu protiv onih koji s vama stupe u borbu. Ne prekoračujte granice, zaista, Allah ne voli one koji prekorače granicu. Ubijajte ih gdje god ih nađete i protjerajte ih odakle su oni vas protjerali. Smutnja je mnogo štetnija od ubijanja. Ne borite se s njima kod Mesdžidul-harama (Ka‘be) dok se oni ne počnu s vama boriti. Ako vas oni napadnu, tada se vi borite protiv njih. Takva je kazna mušricima. Ako se oni prođu borbe, (prođite se i vi), a Allah je milostiv i oprašta. Borite se protiv njih sve dok smutnju i zlo ne istrijebite i bude vjera samo u Allaha. Ako se oni prođu borbe, tada se može voditi borba samo protiv nasilnika.
- Sveti mjesec je za sve sveti mjesec. Zabrane činiti spada pod propise odmazde. Oni, koji vas napadnu (u svetim mjesecima), na isti način, napadnite i vi njih! Bojte se Allaha i znajte da je Allah s bogobojažnima. Dijelite na Božijem putu i ne bacajte se svojim rukama u propast. Činite dobra djela! Allah voli dobročinitelje.
- Izvršite hadž i umru u ime Allaha! Ako budete spriječeni, onda ćete prinijeti kurban. Ne brijte svoje glave dok kurban ne stigne na svoje mjesto. Ko od vas bude bolestan ili ga snađe glavobolja, kao zamjenu za to, treba postiti, ili milostinju podijeliti ili kurban zaklati. Kada budete sigurni, ko obavi umru do hadža, neka zakolje kurban kakav može. Ko ne može naći kurbanda, on će za vrijeme hadža postiti tri dana, a i sedam kada se vrati. To je svega deset dana. To je za one čije se porodice ne nalaze u Mesdžidul-haramu. Bojte se Allaha i znajte da Allah za nevaljalštine žestoko kažnjava.
- Hadž se obavlja u poznatim mjesecima. Ko odredi da u ovim mjesecima izvrši hadž, on u vrijeme hadža ne smije spolno općiti, griješiti i svađati se. Sve što dobro učinite, to Allah zna. Opskrbite se (za hadž)! Svakako je najbolja opskrba bogobojažnost. Razumni, bojte se Mene! Niste grješni ako tražite Božija dobra i blagodati. Kada pohrlite s Arefata, spominjite Allaha kod Meš’arul-harama (okolina Muzdelife). Sjetite Ga se onako, kao što je On vas uputio na pravi put, a prije toga bili ste zalutali. Potom pohrlite onamo kuda ostali svijet hrli i tražite milost i oprost od Allaha, jer je Allah milostiv i oprašta. Kada izvršite vaše obrede, sjetite se Allaha kao što se sjećate djedova i očeva vaših, pa i još više.’
- Neki ljudi govore: ‘Gospodaru naš! Daj nam samo na ovom svijetu (dobro), ali oni neće imati udjela u vječnosti.’ Neki od njih govore: ‘Gospodaru naš! Podari nam na ovom svijetu dobro, a i na drugom, nagradi nas dobrom i sačuvaj nas džehennemske kazne.’ Ovi će imati nagradu (udio) za ono što su radili. Allah brzo obračun svede. Spominjite Allaha kroz više dana (Bajrama). Ko ubrza svoj povratak u prva dva dana (Bajrama) neće biti grješan, a ko se još zadrži, neće ni on biti grješan. Ovo je za onoga ko se čuva nevaljalština. Bojte se Allaha

KUPANJE PRI ULASKU U MEKKU

1573. PRIČAO NAM JE Ja'kub b. Ibrahim da mu je prenio Ibni-Ulejje koga je obavijestio Ejjub, prenoseći od Nafija koji je rekao:

“Kada bi Ibni-Omer, radijallahu anhum, unišao u mjesto najbliže Haremu, sustegao bi se od izgovaranja telbijje, zatim bi prenoćio u Zu-Tuvau, klanjao sabah-namaz i okupao se. On je pričao da je to tako radio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem”

ULAZAK U MEKKU DANJU ILI NOĆU

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prenoćio je u Zu-Tuvau, tu osvanuo, a potom unišao u Mekku. Tako je radio i Ibn-Omer, radijallahu anhum.

1574. PRIČAO NAM JE Musedded da mu je prenio Jahja od Ubejdullaha, njemu Nafi', prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prenoćio je u Zu-Tuvau i osvanuo, a potom unišao u Mekku. Tako je radio i Ibni-Omer, radijallahu anhum.”

بَابُ الْإِغْتِسَالِ عِنْدَ دُخُولِ مَكَّةَ

١٥٧٣. حَدَّثَنِي يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ أَخْبَرَنَا أَيُّوبُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا دَخَلَ أَدْنَى الْحَرَمِ أَمْسَكَ عَنِ التَّلْبِيَةِ ثُمَّ يَبِيتُ بِذِي طَوًى ثُمَّ يُصَلِّي بِهِ الصُّبْحَ وَيَغْتَسِلُ وَيُحَدِّثُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ.

بَابُ دُخُولِ مَكَّةَ نَهَارًا أَوْ لَيْلًا

بَاتَ النَّبِيُّ ﷺ بِذِي طَوًى حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ.

١٥٧٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَاتَ النَّبِيُّ ﷺ بِذِي طَوًى حَتَّى أَصْبَحَ ثُمَّ دَخَلَ مَكَّةَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَفْعَلُهُ.

i znajte da ćete se svi pred njim iskupiti...”

Iz navedenog hadisa se zaključuje:

– temettu' je propisan čin. Temettu' znači da hadžije, izuzimajući Mekkelije, na mikatu odluče, a potom i obave u mjesecima hadža umru, a kasnije, iste godine obave i hadž. Hadžija mutemeti' koji sa sobom, od mikata, goni kurban, ne istupa iz ihrama, dok ne zakolje kurban. Druga vrsta mutemeti' hadžije je onaj koji ne goni, od mikata, kurban. On istupa iz ihrama kada završi obred umre, a kasnije u istoj godini stupi opet u ihram za hadž,

– hadžija mutemeti' bez kurbana, postit će tri dana u toku hadža, a sedam kada se vrati svome domu. Ebu-Hanife smatra da je najbolje postiti sedmi, osmi i deveti dan zul-hidžeta, nadajući se da će moći nabaviti kurban, a sedam dana, kada se vrati svojoj porodici.

Ima učenjaka koji dozvoljavaju post ovih sedam dana, odmah poslije Bajrama, bilo to u Mekki, bilo u toku putovanja.

Ako ovakav hadžija ne isposti navedena tri dana od nastupa dana Bajrama, dužan je bezuvjetno zaklati kurban. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, a ono je preneseno još i od Alije, Ibni-Abbasa, Sa'da b. Džubejra, Tavusa, Mudžahida, Hasana Basrija i Ataa.

Hammad i Sevr dozvoljavaju da se ovaj cio post ipak može ispostiti po završetku bajramskih dana.

S KOJE STRANE HADŽIJA ULAZI U MEKKU?

1575. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, rekavši da mu je prenio Ma'n, njemu Malik od Nafija, on od Ibni-Omera, koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je (u Mekku) preko Gornjeg obronka, a izašao kroz Donji obronak.”

NA KOJU ĆE STRANU HADŽIJA IZAĆI IZ MEKKE?

1576. PRIČAO NAM JE Musedd b. Muserhed Basri da mu je prenio Jahja od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao u Mekku preko Gornjeg obronka kroz Keda', koji se nalazi na Bathau, a izašao preko Donjeg obronka.

Ebu-Abdullah (Buharija) je rekao: “Govoraše se: ‘Musedded siguran je i čvrst kao i njegovo ime (što znači).’”

Ebu-Abdullah (Buharija) još je kazao: “Čuo sam Jahjaa b. Meina gdje kaže da je on stvarno čvrst, pa sam mu otišao kući i to ispričao. On je toga stvarno dostojan i ja se ne brinem, bile moje knjige (zabilješke) kod mene ili kod Museddeda.”

1577. PRIČAO NAM JE Humejdi i Muhammed b. Musenna da im je prenio Sufjan b. Ujejne od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pošto je došao do Mekke, unišao (u nju) sa njene gornje strane, a da je izašao na njenu donju stranu.

بَابُ مَنْ أَيْنَ يَدْخُلُ مَكَّةَ

١٥٧٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ قَالَ حَدَّثَنِي مَعْنٌ قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُ مِنَ الشَّيْثَةِ الْعُلْيَا وَيَخْرُجُ مِنَ الشَّيْثَةِ السُّفْلَى.

بَابُ مَنْ أَيْنَ يَخْرُجُ مِنْ مَكَّةَ

١٥٧٦. حَدَّثَنَا مُسَدَّدُ بْنُ مُسْرَهْدٍ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ دَخَلَ مَكَّةَ مِنْ كَدَاءٍ مِنَ الشَّيْثَةِ الْعُلْيَا الَّتِي بِالْبَطْحَاءِ وَخَرَجَ مِنَ الشَّيْثَةِ السُّفْلَى قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ كَانَ يُقَالُ هُوَ مُسَدَّدٌ كَأَسْمِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ مَعِينٍ يَقُولُ سَمِعْتُ يَحْيَى بْنَ سَعِيدٍ يَقُولُ لَوْ أَنَّ مُسَدَّدًا أَتَيْتُهُ فِي بَيْتِهِ فَحَدَّثْتُهُ لَأَسْتَحَقَّ ذَلِكَ وَمَا أَبَالِي كُتُبِي كَانَتْ عِنْدِي أَوْ عِنْدَ مُسَدَّدٍ.

١٥٧٧. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ وَمُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى قَالَا حَدَّثَنَا سُفْيَانُ بْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمَّا جَاءَ إِلَى مَكَّةَ دَخَلَ مِنْ أَعْلَاهَا وَخَرَجَ مِنْ أَسْفَلِهَا.

1578. PRIČAO NAM JE Mahmud b. Gajlan, njemu Ebu-Usame kome je prenio Hišam b. Urve od svoga oca, a on od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Godine oslobođenja (Mekke), unišao u Mekku kroz Keda', a izašao kroz Kuda – gornji dio Mekke.

1579. PRIČAO NAM JE Ahmed kome je prenio Ibni-Vehb od Amra, ovaj od Hišama b. Urve, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, Godine oslobođenja (Mekke), unišao (u Mekku) kroz Keda' – gornji dio Mekke.

Hišam je izjavio: “Urve ulazaše kroz oba mjesta: i kroz Keda' i kroz Kuda, a najviše je ulazio kroz Keda', jer je to bilo bliže njegovom stanu.”

Keda' je bio bliži njegovoj kući.

1580. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab da mu je prenio Hatim od Hišama, a on od Urve: “Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je, Godine oslobođenja, kroz Keda', s gornje strane Mekke.”

1581. PRIČAO NAM JE Musa, njemu Vuhejb kome je prenio Hišam od svoga oca:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je, Godine oslobođenja, kroz Keda'. Urve je ulazio kroz oba mjesta, a najviše ulazaše kroz Keda', koji je bio bliži njegovom stanu.”

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Kedaun i Kuden su dva mjesta (predgrada Mekke).”

١٥٧٨. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ الْمُرُوزِيُّ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ وَخَرَجَ مِنْ كُدَا مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ .

١٥٧٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنَا عَمْرُو عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ دَخَلَ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ أَعْلَى مَكَّةَ قَالَ هِشَامٌ وَكَانَ عُرْوَةُ يَدْخُلُ عَلَى كِلْتَيْهِمَا مِنْ كَدَاءٍ وَكُدَا وَأَكْثَرُ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَتْ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ .

١٥٨٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا حَاتِمٌ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ مِنْ أَعْلَى مَكَّةَ وَكَانَ عُرْوَةُ أَكْثَرُ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ .

١٥٨١. حَدَّثَنَا مُوسَى حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا هِشَامٌ عَنْ أَبِيهِ دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ مِنْ كَدَاءٍ وَكَانَ عُرْوَةُ يَدْخُلُ مِنْهُمَا كِلَيْهِمَا وَكَانَ أَكْثَرُ مَا يَدْخُلُ مِنْ كَدَاءٍ أَقْرَبَهُمَا إِلَى مَنْزِلِهِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ﷺ كَدَاءٌ وَكُدَا مَوْضِعَانِ .

VRIJEDNOST MEKKE I NJENA IZGRADNJA

I Allahove riječi: “Ka’bu smo učinili mjestom za okupljanje svijeta i mjestom sigurnosti... Uzmite Mekkami-Ibrahim mjesto za obavljanje molitve. Obavezali smo Ibrahima i Isma’ila da Moj hram očiste (od kipova) za one koji će ga obilaziti, za mještane i za one koji će kod njega činiti ruku¹ i sedždu.

Sjeti se kada je Ibrahim rekao: ‘Gospodaru moj! Učini da se ovaj grad u miru i sigurnosti izgrađuje; raznovrsnim plodovima opskrbi njegove stanovnike, one od njih koji vjeruju u Allaha i u Sudnji dan!’

Allah je rekao: ‘A onom koji ne bude vjerovao, dat ću kratkotrajno uživanje i potom ga otisnuti u kaznu Džehennema. Ružno je mjesto u koje će on doći.’

Sjeti se kada su Ibrahim i Isma’il podigli temelje Ka’be moleći: ‘Gospodaru naš, primi ovo djelo od nas. Ti sve čuješ i sve znaš. Gospodaru naš! Učini nas obojicu Tebi odanim, a i naše potomstvo narodom Tebi odanim, pokaži nam naše (hadžske) obrede i primi naše pokajanje! Ti si onaj Koji prima pokajanje i Koji je milostiv.’”¹

بَابُ فَضْلِ مَكَّةَ وَبُنْيَانِهَا

وَقَوْلِهِ تَعَالَى (وَإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنَا وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ أَنَّ طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْعَاكِفِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا ثُمَّ أَضْطَرُّهُ إِلَى عَذَابِ النَّارِ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) .

1 Ispred navedena četiri ajeta, ima još jedan koji u prijevodu glasi: “Ibrahima je njegov Gospodar sa nekoliko riječi (zapovijedi) stavio na iskušenje. Pošto ih je on sve ispunio, Allah je rekao: “Ja ću te postaviti vođom svijetu”.

‘Je li od mojih potomaka?’ – upitao je Ibrahim.

‘Ovo neće zapasti nasilnike’ – odgovorio je Allah.”

Nastavak Ibrahimove molbe vidi se iz 129. i nekoliko još ajeta “El-Bekare” poglavlja, koji u prijevodu glase: “Allahu naš! Pošalji im, između njih, jednog poslanika, koji će im čitati Tvoje upute (dokaze), koji će ih učiti Tvojim Knjizi i Tvojim mudrosti i potpuno ih očistiti. Zaista si Ti silan (i) mudar!

Samo neznalice okreću lice od Ibrahimove vjere. Mi smo njega na ovom svijetu odabrali. On će i na drugom svijetu biti odabran. Kada mu je Allah rekao: ‘Predaj se!’, on je odgovorio: ‘Svim svojim bićem predajem se Gospodaru svjetova.’ Ibrahim je ovo isto preporučio svojim sinovima, a tako isto i Jakub je rekao: ‘Sinovi moji! Allah vam je odabrao pravu vjeru. Pa kada vas smrt zateče, budite samo Allahu odani pravi muslimani. Zar niste bili prisutni kada je Ja’kuba smrt zatekla?’ On je tada zapitao svoje sinove: ‘Djeco moja, koga ćete obožavati poslije moje smrti?’ Oni su odgovorili: ‘Mi ćemo obožavati samo Jedinog Allaha, Koji je tvoj Allah i tvojih otaca Ibrahima, Isma’ila i Ishaka. Mi se Njemu potpuno predajemo.’ To je narod koga je već nestalo. Oni će dobiti što su zaradili, a vi ćete dobiti što ste zaslužili. Vi nećete odgovarati za ono što su oni radili.”

Različita su mišljenja o vremenu izgradnje prve zgrade Ka’be. Čini se da je prvi graditelj Ka’be bio Adem peygamber. Neki historičari to pripisuju Šit peygamberu, a neki čak melekima, nešto prije pojave čovjeka na zemlji.

Mekkami-Ibrahim je mjesto i kamen na istočnoj strani Ka’be na kome se nalaze otisci ljudskih stopa,

1582. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, da mu je prenio Ebu-Asim, koga je obavijestio Ibni-Džurejdž, da je Amr b. Dinar rekao:

”Čuo sam Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhumu, kako kaže:

‘Kada se ponovo gradila Ka’ba, otišao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i Abbas da prenose kamenje, pa je Abbas rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Stavi svoju donju odjeću na svoj vrat!’ On je, potom, pao na zemlju ošamućen, svoje oči uperio prema nebu i rekao: ‘Daj mi (pokaži mi) moju donju odjeću!’ Potom ju je oko sebe pritegao.’”²

١٥٨٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا بُنِيَتِ الْكَعْبَةُ ذَهَبَ النَّبِيُّ ﷺ وَعَبَّاسٌ يَنْقُلَانِ الْحِجَارَةَ فَقَالَ الْعَبَّاسُ لِلنَّبِيِّ ﷺ اجْعَلْ إِزَارَكَ عَلَى رَقَبَتِكَ فَخَرَّ إِلَى الْأَرْضِ وَطَمَحَتْ عَيْنَاهُ إِلَى السَّمَاءِ فَقَالَ أَرِنِي إِزَارِي فَشَدَّهُ عَلَيْهِ .

a udaljen je od Hadžerul-Esveda dvadeset osam aršina.

O lokaciji ovoga mjesta ima više mišljenja. Ibni-Abbas kaže: “‘Mekkami-Ibrahim’, tj. ‘Ibrahimovo mjesto’ je cijelo dvorište Ka’be.” Drugi put je rekao da je to svako mjesto na kome se vrše obredi hadža, tj. mjesta na Arefatu, Muzdelifi, teren oko Ka’be i prostor između Safe i Merve.

Seid b. Džubejr je rekao: “‘Mekkami-Ibrahim’ je mjesto – kamen na kome je stajao Ibrahim pejgamber.” Poneki ističu da je to kamen, koga je supruga Ismailova stavila pod noge Ibrahimu, kada mu je prala glavu po obavljenom obredu.

- 2 Historičari ističu da je ponovna izgradnja Ka’be i temeljitija njena obnova izvršena u trideset petoj godini Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života.

Mekkelije su stavljale svoju donju odjeću na ramena ispod kamenja i tako ga na sebi goli nosili do Ka’be. U ovoj izgradnji učestvovao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je tom prilikom Ebu-Talib rekao: “Bratiću, stavi svoju donju odjeću na glavu.” On je strica poslušao, ali se od stida i sramote odmah srušio na zemlju onesviješten. Došavši k sebi, pritegao je oko sebe ponovo svoju donju odjeću i rekao: “Ovo mi se desilo zbog stida od otkrivenog mog tijela.”

Bejheki preko Abdullaha b. Abbasa navodi da je Abbas b. Abdil-Muttalib rekao: “Kada su Kurejšije ponovo gradili Ka’bu, svrstali su se sve po dva čovjeka i tako prenosili kamenje. Ja sam bio svrstan sa svojim bratićem Muhammedom. Svoju donju odjeću stavljali smo na ramena, a neko i na glavu, da bi nas natovareno kamenje manje žuljalo. Kada bismo se približili svijetu oko Ka’be, obukli bismo je. Muhammed je išao ispred mene i iznenada pao na zemlju. Ja sam mu pritrčao, a on gledaše u nebo.

‘Bratiću, šta ti je?’ – upitao sam ga.

‘Zabranjeno mi je da idem go’ – odgovorio je on.

Ja sam odmah navukao donju odjeću na njega. Tako je on”, kaže Abbas, “pristojno obučen, dočekao i poslanstvo.”

Taberanija navodi da je Ebu-Zubejr pitao Džabira: “Je li naš čovjek bio go?”

“Pričao mi je Vjerovjesnik”, rekao je Džabir, “da je svako pleme Kurejšija, kada je Ka’ba bila porušena, prenosilo građevinski materijal i da ga je Vjerovjesnik prenosio zajedno sa Abbasom. Oni su tom prilikom svoju donju odjeću stavljali na ramena pod kamenje. ‘Meni su se tom prilikom zapetljale noge i ja sam’, rekao je Muhammed, ‘iznenada pao na zemlju. Istovremeno pala mi je i haljina sa ramena i ja sam zamolio Abbasa da mi dadne haljinu.

Nikad se više nisam posve skinuo, nego samo pri kupanju’ – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.”

1583. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha da je Abdullah b. Ebi-Bekr saopćio Abdullahu b. Omeru, prenoseći i od Aiše, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, njoj rekao: “Zar ne znaš da su tvoje Kurejšije (narod), kada su gradili (ponovo) Ka’bu, skratili je od Ibrahimovih temelja?”

“Allahov Poslaniče”, rekla sam, “zašto je ne vratiš na Ibrahimove temelje?”

“Da nije vremenske blizine tvoga naroda (Kurejšija) nevjerovanju, ja bih to uradio” – rekao je on.

Abdullah, radijallahu anhu, rekao je:

“Aiša, radijallahu anha, ovo je stvarno čula od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ja ne mislim da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izostavio doticanje ovih dvaju uglova do (blizu) Hidžra, nego samo zato što Ka’ba nije u potpunosti (izgrađena) na Ibrahimovim temeljima.”

1584. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Ebu-Ahves kome je prenio Eš’as od Esveda b. Jezida, on od Aiše, radijallahu anha, koja je izjavila:

“Upitala sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za Hidžr (Hatim): ‘Je li on od Ka’be?’

‘Da’ – odgovorio je on.

‘Pa šta im je da ga nisu uključili u Ka’bu?’ – upitala sam. ‘Tvoj (kurejšijski) narod nije imao (pošteno stečenih) sredstava’ – rekao je on. ‘A što su joj vrata uzdignuta (od zemlje)?’ – upitala sam.

‘To je uradio tvoj (kurejšijski) narod da može upustiti onoga koga hoće, a odbiti opet onoga koga hoće. Da tvoj narod nije mlad i vremenski blizu paganstvu (ja bih ga uključio u Ka’bu). Međutim, bojim se da bih povrijedio (poremetio) njihova srca, ako bih taj Hidžr uključio u Ka’bu, a njena vrata spustio na zemlju.’”¹

١٥٨٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مُحَمَّدٍ بْنَ أَبِي بَكْرٍ أَخْبَرَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لَهَا أَلَمْ تَرَيَ أَنَّ قَوْمَكَ لَمَّا بَنَوْا الْكَعْبَةَ اقْتَصَرُوا عَنْ قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَلَا تَرُدُّهَا عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ قَالَ لَوْلَا حَدِثَانُ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَفَعَلْتُ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لَئِنْ كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا سَمِعَتْ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَا أَرَى رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَرَكَ اسْتِلَامَ الرُّكْنَيْنِ اللَّذَيْنِ يَلِيَانِ الْحِجْرَ إِلَّا أَنَّ الْبَيْتَ لَمْ يَتِمَّ عَلَى قَوَاعِدِ إِبْرَاهِيمَ .

١٥٨٤. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا أَبُو الْأَحْوَصِ حَدَّثَنَا أَشْعَثُ عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ سَأَلْتُ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ الْجَدْرِ أَمِنَ الْبَيْتَ هُوَ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَمَا لَهُمْ لَمْ يُدْخِلُوهُ فِي الْبَيْتِ قَالَ إِنَّ قَوْمَكَ قَصَرَتْ بِهِمُ النَّفَقَةُ قُلْتُ فَمَا شَأْنُ بَابِهِ مُرْتَفِعًا قَالَ فَعَلَ ذَلِكَ قَوْمُكَ لِيُدْخِلُوا مِنْ شَاءُوا وَيَمْنَعُوا مَنْ شَاءُوا وَلَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثُ عَهْدُهُمْ بِالْجَاهِلِيَّةِ فَأَخَافُ أَنْ تُنْكَرَ قُلُوبُهُمْ أَنْ أَدْخِلَ الْجَدْرَ فِي الْبَيْتِ وَأَنْ أُلْصِقَ بَابَهُ بِالْأَرْضِ .

¹ Bejheki navodi da je Allah, dželle šanuhu, poslao Džibrila Ademu pejgamberu i rekao mu da gradi Ka’bu

1585. PRIČAO NAM JE Ubejd b. Ismail i rekao da mu je prenio Ebu-Usame od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je:
‘Da nije tvoj narod vremenski blizu nevjerovanju, ja bih porušio Ka’bu i potom je bezuvjetno izgradio na temeljima Ibrahima, sallallahu alejhi ve sellem, pošto su Kurejšije zgradu Ka’be smanjili, i stavili joj vrata (normalno).’”

1586. PRIČAO NAM JE Bejan b. Amr, rekavši da mu je prenio Jezid od Džerira b. Hazima, njemu prenio Jezid b. Ruman od Urve, a on od Aiše, radijallahu anha, da joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:
“Aiša, da tvoj narod nije vremenski tako blizak paganstvu, ja bih sigurno dao naređenje (za Ka’bu) i ona bi bila porušena, a potom bih ugradio u nju ono što je odbačeno od nje (ispušteno), priljepio je (vratima) za zemlju i stavio joj dvojna vrata: vrata

١٥٨٥. حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَوْلَا حَدَاثَةُ قَوْمِكَ بِالْكَفْرِ لَنَقَضْتُ الْبَيْتَ ثُمَّ لَبَيْتُهُ عَلَى أَسَاسِ إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَإِنَّ قُرَيْشًا اسْتَقْصَرَتْ بِنَاءَهُ وَجَعَلَتْ لَهُ خَلْفًا قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ خَلْفًا يَعْنِي بَابًا.

١٥٨٦. حَدَّثَنَا بَيَانُ بْنُ عَمْرٍو حَدَّثَنَا يَزِيدُ حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَارِمٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ رُومَانَ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَهَا يَا عَائِشَةُ لَوْلَا أَنَّ قَوْمَكَ حَدِيثُ عَهْدٍ بِجَاهِلِيَّةٍ لَأَمَرْتُ بِالْبَيْتِ فَهَدِمَ فَأَدْخَلْتُ فِيهِ مَا أَخْرَجَ مِنْهُ

na njenom današnjem mjestu. Adem je kopao temelje i gradio zgradu, a supruga mu Hava dodavala građevinski materijal. Pri kopanju temelja, naišao je na vrelo i čuo nepoznati glas upozorenja: “Ademe, dosta je!”

Pošto je zgradu sagradio, Allah mu je naredio da obilazi oko nje, rekavši mu: “Ti si prvi čovjek, a ovo je prva zgrada hrama.”

Narodi su je obilazili, pa i Nuh pejgamber, za čijeg je vremena bila od potopa porušena. Iza Nuha su se smijenili mnogi narodi, pa je došao i Ibrahim pejgamber koji je Ka’bu podigao na njenom starom mjestu u visini od devet aršina, dužini trideset, a širini dvadeset dva aršina, i to bez krova. U predislamsko doba, zgrada je previše oštećena od poplave, pa su je Kurejšije ponovo izgradili u visini od osam aršina, a dužinu joj skratili za šest aršina i jedan pedalj i ovaj prostor ostavili u Hidžru.

Ova izgradnja izvršena je trideset pete godine Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, života. Kurejšije su zajednički pribavili građevinski materijal. Kada su zidove izgradili do visine gdje treba postaviti Hadžerul-Esved, nastala je među prisutnim prepirka, ko će Hadžerul-Esved staviti na njegovo nekadašnje mjesto. Poslije duge prepirke Ebu-Umejje b. Mugire, kao najmlađi među prisutnim, predložio je da im spor riješi osoba koja se prva pojavi na vratima Harema Ka’be. Na to su svi pristali. U tom se času pojavi Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i oni povikaše: “El-eminu radina!”, tj. “Povjerljivi! Zadovoljni smo!”

Kada su Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, saopćili svoju odluku, on je zatražio jednu haljinu, stavio Hadžerul-Esved na nju i starješinama plemena naredio da uhvate za krajeve haljine i podignu na zid. Oni su to učinili, a Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je Hadžerul-Esved postavio na odgovarajuće mjesto i zidanje zgrade je nastavljeno.

Ibnu-Zubejr je izvršio 65. godine po Hidžri temeljitiju adaptaciju Ka’be, i njene zidove izgradio u visini od dvadeset aršina. Visinu zidova nije mijenjao ni Hadždžadž, kada ju je popravljao poslije oštećenja, u borbama vođenim protiv Ibnu-Zubejra.

prema istoku i vrata prema zapadu i sa njom bih stigao (produžio) Ibrahimove temelje.”

“Pa to je ono”, rekao je Ibni-Amr, “što je podstaklo Ibnu-Zubejra da je poruši.”

Jezid (b. Ruman) je rekao: “Bio sam prisutan kod Ibnu-Zubejra kada je rušio Ka’bu i (pri zidanju) uključio u nju Hidžr, i vidio u Ibrahimovim temeljima kamenje kao devine grbe.”

“Potom sam ga”, kaže Džerir, “upitao: ‘Gdje mu je mjesto?’”

“Pokazat ću ti ga sada” – rekao je on.

Potom sam s njim unišao u prostor Hidžra. On je pokazao na jedno mjesto i rekao: “Ovdje!”

“Procijenio sam”, rekao je Džerir, “dužinu Hidžra na šest aršina ili toliko.”¹

VRIJEDNOST HAREMA MEKKE

I riječi Uzvišenog Allaha: “Meni je naređeno da obožavam samo Gospodara ovoga grada (Mekke) Koji ga je učinio Svojim i Njemu pripada sve. I naređeno mi je da budem musliman.”

“I zar vas nismo smjestili u svetom sigurnom prostoru gdje će se, na ime opskrbe, dopremati sa Naše strane raznovrsni plodovi, ali većina njih to ne zna.”

وَالزَّقُّهُ بِالْأَرْضِ وَجَعَلْتُ لَهُ بَابَيْنِ بَابًا شَرْقِيًّا وَبَابًا غَرْبِيًّا فَبَلَغْتُ بِهِ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ فَذَلِكَ الَّذِي حَمَلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَلَى هَدْمِهِ قَالَ يَزِيدُ وَشَهِدْتُ ابْنُ الزُّبَيْرِ حِينَ هَدَمَهُ وَبَنَاهُ وَأَدْخَلَ فِيهِ مِنَ الْحِجْرِ وَقَدْ رَأَيْتُ أَسَاسَ إِبْرَاهِيمَ حِجَارَةً كَأَسْنَمَةِ الْإِبِلِ قَالَ جَرِيرٌ فَقُلْتُ لَهُ أَيْنَ مَوْضِعُهُ قَالَ أَرِيكَهُ الْآنَ فَدَخَلْتُ مَعَهُ الْحِجَرَ فَأَشَارَ إِلَى مَكَانٍ فَقَالَ هَا هُنَا قَالَ جَرِيرٌ فَحَزَزْتُ مِنَ الْحِجْرِ سِتَّةَ أَذْرُعٍ أَوْ نَحْوَهَا .

بَابُ فَضْلِ الْحَرَمِ

وَقَوْلُهُ تَعَالَى (إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ رَبَّ هَذِهِ الْبَلَدَةِ الَّذِي حَرَّمَهَا وَلَهُ كُلُّ شَيْءٍ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ) وَقَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ (أَوَلَمْ نُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَمًا آمِنًا يُحْبِبِي إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) .

¹ Tirmizi u u svom “Sunenu” navodi da je Aiša rekla: “Imala sam želju da uniđem u Ka’bu i u njoj klanjam, pa me je uzeo za ruku Allahov Poslanik, uveo u Hidžr i rekao: ‘Klanjaj u Hidžru, jer je on dio Ka’be. Kurejšijama je prilikom izgradnje Ka’be manjkalo građevinskog materijala i oni su zbog toga Hidžr ostavili izvan zgrade.’” Nesai sa senedom isti slučaj donosi preko Seida b. Džubejra nešto opširnije: “Rekla sam”, kaže Aiša, “Allahov Poslaniče, svaka tvoja supruga ulazila je u Ka’bu osim mene!”

“Idi do svoga rođaka Šejbe”, rekao je on, “nek ti otvori vrata Ka’be!”

“Ja sam”, kaže Aiša, “otišla Šejbi. On je potom došao Vjerovjesniku i rekao mu: ‘Tako mi Allaha, vrata Ka’be nisam nikada nikome otvarao u noći ni u pagansko ni u islamsko doba. Međutim, ako mi ti narediš da otvorim, ja ću otvoriti.’”

“Ne otvaraj!” – rekao je Vjerovjesnik.

Potom je Allahov Poslanik rekao: “Tvojim Kurejšijama, prilikom obnavljanja izgradnje Ka’be, manjkalo je građevinskog materijala, pa su oni zgradu Ka’be smanjili. Hidžr je dio Ka’be pa idi i klanjaj u njemu!”

Hidžr je, dakle, prostor od šest do sedam aršina širine neposredno duž sjeverne strane Ka’be. Na ovom prostoru je istoimeni kameni zid visok dva aršina, a isto toliko i širok, iza koga hadžije obavezno obilaze prilikom svakog ophođenja oko Ka’be.

1587. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah da mu je prenio Džerir b. Abdil-Hamid od Mensura, on od Mudžahida, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Dan oslobođenja Mekke rekao je:

‘Ovaj je grad Allah učinio svetim i neprikosnovenim i njegovo trnje (drveće) ne smije se sjeći, lov njegov razgoniti, i u njemu (po nekom) izgublenu stvar uzeti, izuzev onoga koji će je obznaniti.’”²

O NASLJEĐIVANJU KUĆA U MEKKI, NJIHOVOM PRODAVANJU I KUPOVANJU, I (O TOME) DA JE SVIJET NAROČITO U DVORIŠTU KA'BE POTPUNO RAVNOPRAVAN

Na osnovu riječi Uzvišenog: “Oni koji ne vjeruju i koji odvrćaju druge od Allahovog puta i Svetog hrama u kome smo dali svijetu ravnopravnost i mještaninu i strancu, pa onaj, ko namjerava u njemu silom svijet zavesti na stranputicu i činiti mu nasilje, dat ćemo mu da osjeti bolnu kaznu.”

١٥٨٧. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ بْنُ عَبْدِ الْحَمِيدِ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ فَتَحِ مَكَّةَ إِنَّ هَذَا الْبَلَدَ حَرَمُهُ اللَّهُ لَا يُعْضَدُ شَوْكُهُ وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُهُ وَلَا يُلْتَقَطُ لِقَطْعَتِهِ إِلَّا مَنْ عَرَفَهَا.

بَابُ تَوْرِيثِ دُورِ مَكَّةَ وَبَيْعِهَا وَشِرَائِهَا
وَأَنَّ النَّاسَ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ سَوَاءٌ

خَاصَّةً لِقَوْلِهِ تَعَالَى (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ الَّذِي جَعَلْنَاهُ لِلنَّاسِ سَوَاءً الْعَاكِفُ فِيهِ وَالْبَادِ وَمَنْ يُرِدْ فِيهِ بِالْحَادِ بِظُلْمٍ نُدَقُهُ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ) الْبَادِي الطَّارِي (مَعْكُوفًا) مُحْبُوسًا .

² Harem Mekke je područje cijelog grada i njene okoline, i to: od strane Medine do mjesta Et-Ten'im, tri do četiri milje od Mekke; od strane Jemena šest do sedam milja od Mekke; od puta koji ide iz mjesta El-Dži'rane devet milja; od puta tajifskog prema Arefatu sedam do osam milja i od puta džidanskog deset milja.

Kružni prostor sa naseljima između ovog Harema i mikata zove se Hill.

Iz hadisa se zaključuje:

– Mekka je grad svetosti i sigurnosti svega što je u njoj i u nju treba ulaziti samo u ihramu. Ovo je mišljenje najvećeg broja učenjaka. Buharija i još neki učenjaci dozvoljavaju ulazak u Mekku i bez ihrama;

– u Haremu Mekke nije dozvoljeno sjeći drveće, žbunje i ostalo zelenilo. Ibni-Munzir kaže: “Jednoglasno je mišljenje učenjaka da je haram sjeći drveće u Haremu Mekke.”

Malik smatra da za prijestupnike ove zabrane, nema ovozemne kazne, dok Ebu-Hanife i Šafija kažu da ima.

Po mišljenju Šafije, za veliko posječeno stablo, prijestupnik treba zaklati goveče, a za malo posječeno drvo, ovcu i meso ustupiti siromasima.

Ebu-Hanife kaže: “Prijestupnik, u svakom slučaju, plaća procijenjenu odštetu za koju treba kupiti kurban. Ako je procijenjena odšteta mala i za istu se ne može kupiti kurban, tada će se ona podijeliti kao milostinja siromasima, tako da svaki dobije vrijednost od pola sa'a pšenice.”

Ovi propisi podjednako se primjenjuju i jednako važe i za mještane i za strance.

1588. PRIČAO NAM JE Asbeg, rekavši da mu je prenio Ibni-Vehb od Junusa, on od Ibn-Šihaba, on od Alija b. Huseina, on od Amra b. Usmana, a ovaj od Usame b. Zejda, radijallahu anhuma, da je rekao:

“Allahov Poslaniče, gdje ti odsjedaš u svojoj kući u Mekki?”

“Je li Akil ostavio kakvih stanova i kuća?” – upitao je on.

“Akil jeste”, rekao je kasnije Usame, “a ništa nisu naslijedili ni Džafer ni Alija, jer su njih dvojica bili muslimani, dok su Akil i Talib bili nevjernici.”

Omer b. Hattab, kaže Buharija, govorio je: “Pravovjernik ne nasljeđuje nevjernika.”

Ibni-Šihab je rekao: “Ashabi su tako tumačili riječi Uzvišenog Allaha: ‘Zaista, oni koji vjeruju, koji su se preselili (u Medinu), koji se bore na Božijem putu svojim imetkom i sobom lično i oni koji su ih smjestili (kod sebe u Medini) i oni koji pomažu (Vjerovjesnika) preči su nasljednici jedni drugima (od rodbine po krvi).’”¹

١٥٨٨. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ حُسَيْنٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَ تَنْزِلُ فِي دَارِكَ بِمَكَّةَ فَقَالَ وَهْلُ تَرَكَ عَقِيلٌ مِنْ رَبَاعٍ أَوْ دُورٍ وَكَانَ عَقِيلٌ وَرِثَ أَبَا طَالِبٍ هُوَ وَطَالِبٌ وَلَمْ يَرِثْهُ جَعْفَرٌ وَلَا عَلِيٌّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا شَيْئًا لِأَنَّهُمَا كَانَا مُسْلِمَيْنِ وَكَانَ عَقِيلٌ وَطَالِبٌ كَافِرَيْنِ فَكَانَ عَمْرُ ابْنُ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ لَا يَرِثُ الْمُؤْمِنُ الْكَافِرَ قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَكَانُوا يَتَأَوَّلُونَ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) الْآيَةَ.

- 1 Buharija je svoj naslov ostavio bez odgovora, jer po istom pitanju, mišljenja pravnika su raznolika. Akil, Talib, Džafer i Alija su sinovi Ebu-Talibovi. Nakon smrti Ebu-Taliba, oca su naslijedili Akil i Talib, dok Džafer i halifa Alija nisu, jer su oni u to vrijeme već bili muslimani. Tahavi navodi preko Abdullaha b. Omera, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kuća u Mekki nije dozvoljeno prodavati niti ih davati pod zakup.” Ovu je izjavu zabilježio i Bejhaki. Ovaj stav imali su Ebu-Hanife, Muhammed, Sevri, Ata b. Ebi-Rebah, Mudžahid, Malik, Ishak i Ebu-Ubejde. Potpuno slobodnu prodaju i zakupljivanje kuća i drugih objekata zastupali su imam Jusuf, Tavus, Omer b. Dinar, Šafija, Ahmed i Ibni-Munzir. Nastavak prijevoda, gore fragmentarno navedenog ajeta, glasi: “A oni koji vjeruju, a nisu se preselili (iz Mekke u Medinu), nemaju nikakva prava u nasljeđivanju istih, sve dok se ne presele. Ako oni u interesu vjere zatraže vašu pomoć, dužni ste ih pomoći, samo ne protiv naroda sa kojim imate mirovnu obavezu. Allah dobro vidi šta vi radite.” Izbjegle muslimane iz Mekke u Medinu Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bratimio je sa mještanima Medine. Tako su muhadžiri, na osnovu gornjih uvjeta, nasljeđivali Medinelijske, a ovi opet doseljenike sve dok nije objavljen ajet: “...Oni po krvnoj lozi su preči jedni drugima (u nasljeđivanju)...” Šafija dozvoljava prodaju objekata u Mekki, jer je i Vjerovjesnik dozvolio kasnije islamiziranom Akilu da proda kuće koje je naslijedio od oca Ebu-Taliba, dok su još obojica bili nemuslimani, – nemusliman ne može naslijediti muslimana niti musliman može naslijediti nemuslimana.

ODSJEDANJE VJEROVJESNIKA,
SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM,
U MEKKI

1589. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu prenio Šu'ajb od Zuhrija, kome je pričao Ebu-Seleme, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao:

“Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio unići u Mekku, rekao je:

‘Naše odsjedanje jeste, ako Bog da, sutra u dolini (zavičaju) Benu-Kinane, gdje su se (idolopoklonici) jedni drugima zakleli na privrženost nevjerovanju.’”

1590. PRIČAO NAM JE Humejdi kome je saopćio Ebul-Vail od Evza'ija, kome je prenio Zuhri od Ebu-Seleme, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je, a bio je još na Mini:

‘Od idućeg jutra je prvi dan Kurban-bajrama, i sutradan (drugi dan Bajrama), odsjest ćemo u dolini Benu-Kinane, gdje su nevjernici jedni drugima dali zakletvu na privrženost idolopoklonstvu.’

Mišljaše Vjerovjesnik to”, kaže Seleme, “na Muhassab. To je teren, gdje su se Kurejšije i pleme Benu-Kinane međusobno zakleli na bojkotovanje Hašimija i potomaka Abdul-Mutalibovih, odnosno, Mutalibovih, da neće sa njima sklapati brakove i trgovati sve dok im oni ne predaju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

Selema, prenoseći od Ukajla, a Jahja od Dahhaka, ovaj od Evza'ija kome je saopćio Ibni-Šihab, rekli su: ‘...protiv Hašimija i sinova Mutalibovih.’

Ebu-Abdullah (Buharija) rekao je da je priličnije: ‘...Protiv sinova Mutalibovih.’”²

بَابُ نُزُولِ النَّبِيِّ ﷺ مَكَّةَ

١٥٨٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنْ الزُّهْرِيِّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَ أَرَادَ قُدُومَ مَكَّةَ مَنَزِلُنَا غَدًا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ.

١٥٩٠. حَدَّثَنَا الْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا الْوَلِيدُ حَدَّثَنَا الْأَوْزَاعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ مِنَ الْغَدِ يَوْمَ النَّحْرِ وَهُوَ بَيْنِي نَحْنُ نَازِلُونَ غَدًا بِخَيْفِ بَنِي كِنَانَةَ حَيْثُ تَقَاسَمُوا عَلَى الْكُفْرِ يَعْنِي ذَلِكَ الْمُحَصَّبَ وَذَلِكَ أَنَّ قُرَيْشًا وَكِنَانَةَ تَخَالَفَتْ عَلَى بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي عَبْدِ الْمُطَّلِبِ أَوْ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَنْ لَا يُنَاجِحُوهُمْ وَلَا يُبَايِعُوهُمْ حَتَّى يُسَلِّمُوا إِلَيْهِمُ النَّبِيَّ ﷺ وَقَالَ سَلَامَةُ عَنْ عُقَيْلٍ وَيَحْيَى بْنِ الضَّحَّاكِ عَنِ الْأَوْزَاعِيِّ أَخْبَرَنِي ابْنُ شِهَابٍ وَقَالَ بَنِي هَاشِمٍ وَبَنِي الْمُطَّلِبِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ بَنِي الْمُطَّلِبِ أَشْبَهُ.

2 Navedeni trogodišnji bojkot Hašimija i ostalih muslimana trajao je od početka muharema, sedme godine po poslanstvu pa do muharema, desete godine po poslanstvu.

Namjeravajući prisilno vratiti muslimane u paganstvo, suzbiti širenje islama u Mekki i njenoj okolini,

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “KADA JE IBRAHIM REKAO: ‘GOSPODARU MOJ, UČINI OVAJ GRAD (MEKKU) SIGURNIM (DA SE U MIRU RAZVIJA), SAČUVAJ MENE I MOJE SINOVE DA NE OBOŽAVAMO KIPOVE (MATERIJU I MATERIJALNA DOBRA). ONI SU, GOSPODARU MOJ, MNOGO SVIJETA ZAVELI, PA KO BUDE MENE SLIJEDIO, ON JE OD MENE, A KO ME NE BUDE SLUŠAO, PA TI OPRAŠTAŠ I MILOSTIV SI. GOSPODARU NAŠ! JA SAM DIO SVOGA POTOMSTVA NASTANIO U NEPLODNOJ DOLINI KOD TVOGA SVETOG HRAMA, DA BI ONI, GOSPODARU NAŠ, REDOVNO OBAVLJALI NAMAZ, PA UČINI SRCA SVIJETA (MUSLIMANSKOG) DA IM HRLE (I OPSKRBI IH RAZNOVRSNIM PLODOVIMA, A ONI ĆE TI BITI SIGURNO ZAHVALNI).”

RIJEČI UZVIŠENOG ALLAHA: “ALLAH JE KA’BU UČINIO SVETIM HRAMOM, MJESEC HADŽA SVETIM, TE GONJENJE KURBANA I STAVLJANJE MU OGRLICE, RADI ODRŽAVANJA SIGURNOSTI SVIJETA. TO JE SVE DA BISTE ZNALI, DA ALLAH, ZAISTA, ZNA SVE ŠTA IMA I NA NEBESIMA I NA ZEMLJI. ALLAH UISTINU ZNA SVE.”

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ رَبِّ إِنَّهُمْ أَضَلُّونَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ رَبَّنَا إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي بُوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ عِندَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْتِدَاةً مِنَ النَّاسِ تُهُوِّي إِلَيْهِمْ) الْآيَةَ

بَابُ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى (جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ قِيَامًا لِلنَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ ذَلِكَ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ)

a posebno emigriranje muslimana u susjedne zemlje, Kurejšije su sa plemenom Benu-Kinane sklopili pismeni ugovor, gore navedenog sadržaja i objesili u Ka’bu. Ugovor je pisao Mensur b. Ikrime Abdari, kome se, ubrzo iza sklopljenog ugovora, desna ruka šlagirala i osušila.

Muslimani su u tzv. kvartu Ebu-Taliba bili blokirani tri godine. Izlaziti su mogli samo prilikom godišnjih sajмова. Od gladi i bijede se umiralo i stanje je bilo nesnosno. Po navršetku treće godine blokade, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nadahnut od Božije strane, kaže Ebu-Talibu da je crv pojeo tekst ugovora koji sadrži nasilje i ugnjetavanje muslimana, a da je ostavio samo onaj, u kome se spominje Božije ime. Ebu-Talib je sve doslovno prenio idolopoklonicima dodavši: “Ako moj bratić bude istinu rekao, odustanite od svojih zlih namjera prema njemu, a ako bude slagao, ja ću ga vama predati i možete ga ubiti ili ostaviti na životu.” “Pravo si rekao!” – odgovorili su nevjernici.

U Ka’bu su odmah otišli zajednički i uvjerali se da je izjava, Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, tačna. Ebu-Talib je odmah objavio prestanak bojkota. Poneke Kurejšije suprotstavile su se tom prekidu, i muslimani nisu smjeli izaći iz navedenog kvarta, dok im nisu naoružani došli i oslobodili ih, i do njihovih domova dopratili Mut’im b. Adijj, Adijj b. Kajs, Zem’a b. Esved, Ebul-Bahteri b. Hašim, Zuhejr b. Ebi-Umejje.

1591. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan, kome je prenio Zijad b. Sa'd od Zuhrija, on od Seida b. Musejjeba, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Ka’bu će razrušiti dvonošćić iz Etiopije.”¹

1592. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Urve, a on opet od Aiše, radijallahu anha, a preko drugog seneda, pričao mi je Muhammed b. Mukatil, da ga je obavijestio Muhammed b. Ebi-Hafsa, prenoseći od Zuhrija, on od Urve, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je izjavila:

“Muslimani su ranije postili deseti dan muharrema, a to je bio i dan u kome se Ka’ba zastirala (novim ogrtačem). Kada je Allah odredio (da se posti) ramazan, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Ko hoće neka ga i dalje posti, a ko neće da ga posti, neka ga napusti!’”²

١٥٩١. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا زِيَادُ بْنُ سَعْدٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ يُخْرَبُ الْكَعْبَةُ ذُو السُّوَيْتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ.

١٥٩٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ مُقَاتِلٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ هُوَ ابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي حَفْصَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانُوا يَصُومُونَ عَاشُورَاءَ قَبْلَ أَنْ يُفْرَضَ رَمَضَانُ وَكَانَ يَوْمًا تُسْتَرُّ فِيهِ الْكَعْبَةُ فَلَمَّا فَرَضَ اللَّهُ رَمَضَانَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ شَاءَ أَنْ يَصُومَهُ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ شَاءَ أَنْ يَتْرُكَهُ فَلْيَتْرُكْهُ.

1 Brojne su i različite Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, izjave u vezi s rušenjem Ka’be. Dževzi preko Ebu-Hurejre navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: “Ka’bu će poručiti Etiopljanin niskih koljenica, polučorav, pljosnata nosa i velika stomaka sa brojnom svojom družinom, rušeći sve kamen po kamen, i nosit će ga daleko, dok ga ne pobaca u more. Medinu će opustošiti glad, a Jemen skakavci.”

Sufjan b. Uzejne prenosi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “U Etiopljana malo je dobra: kada izgladne, krađu; a kada su siti, čine blud. Pored toga, oni imaju ipak dva pozitivna svojstva: hoće nahraniti gladnog, lijepo se oblačiti i držati u poteškoći.”

Od Alije je preneseno: “Obilazite oko Ka’be što više, prije nego i vas i nju ne zadesi zlo. Kao da gledam Abesinca ćelava, grubog izbrazdanog lica, niskih koljenica, a visokih stopala kako stoji na njoj i ruši je.”

Imam Gazalija, govoreći o obredima hadža u svom “Ihjaul-ulumu”, kaže: “Nema dana u kome sunce izađe, a da oko Ka’be ne obide jedan dobar, Allahu odan čovjek (evlija), a ni noći iza koje nastupi zora, a da je ne obide neko od uglednih ljudi. Kada ovo prestane, nestat će Ka’be sa zemlje; svijet će osvanuti, a Ka’be im nema, pa ni traga od nje. Ovo bi moglo biti kada, u periodu od sedam godina, ne bude na hadž otišao nijedan čovjek. Iza toga, nestat će iz srca ljudi i Kur’an, svijet će se povratiti u paganstvo i nemoralan život i stvoriti uvjete za svoju vlastitu propast.”

2 Ashabi su desetog muharema svake godine presvlačili Ka’bu u novo platno. Mu’avija je to činio dva puta, a Me’mun tri puta godišnje, i to: osmi dan zul-hidžeta – crvenim brokatom (dibadžom), prvog redžeba – egipatskom čohom i dvadeset sedmi dan ramazana – bijelim brokatom.

Čini se da je Ka’bu prvi zaogrnuo Ismail pejgamber. To su činili kasnije predislamski Arapi. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dao je zaogrnuti Ka’bu u platno dobavljeno iz Jemena; halife Omer i Osman su je obavijali platnom iz Egipta, a Abdul-Melik i Hadžadž – brokatom.

Vladari Fatimija zamotavali su Ka’bu u bijeli brokat, prvi vladari Abbasija u zeleni, a kasniji vladari u crni brokat. Svi islamski vladari brinuli su se lično za ogrtač Ka’be. Godine 750, po Hidžri, Salih Ismail b. Nasir uvakufio je u jednom selu blizu Kaira veće imanje, čiji je prihod namijenio za potrebe kupovanja ogrtača

1593. PRIČAO NAM JE Ahmed, njemu njegov otac, da mu je prenio Ibrahim od Hadžadža b. Hadžadža, on od Katade, ovaj od Abdullaha b. Ebi-Utbe, on od Ebu-Seida Hudrija, radijallahu anhu, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao:

“Ka’ba će se zaista hodočastiti i ‘umra činiti i poslije pojave Je’džudža i Me’džudža (velikih društvenih preokreta).”

U drugom senedu, Abdullaha b. Ebi-Utbu slijedi Eban i Imran koji hadis prenose od Katade.

Abdur-Rahman je rekao, prenoseći od Šu’be da je rekao:

“Propast svijeta neće biti, sve dok se ne prestane hodočastiti Ka’ba.”

“Prvi prenosioci (prvog hadisa)”, kaže Buharija, “brojniji su i jači (od Šu’be).”

O OGRTAČU KA’BE

1594. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehab i rekao da mu je prenio Halid b. Haris, njemu Sufjan, kome je prenio Vasil-Ahdeb od Ebu-Vaila, koji je kazao: “Došao sam Šejbi...”, a preko drugog seneda, pričao nam je Kabise i rekao da je njemu prenio Sufjan od Vasila, on od Ebu-Vaila:

“Sjeo sam na govornicu (tribinu) sa Ebu-Šejbom pred Ka’bom, pa on reče: ‘Ranije je na ovom mjestu sjeo Omer i kazao: Odlučio sam da u Ka’bi ne ostavim ni žuta (zlata) ni bijela (srebra), nego da to podijelim.’

‘Tvoja dva druga (Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu-Bekr)’, rekao sam mu, kaže Šejbe, ‘nisu tako radili!’

‘To su, zaista, dva popularna čovjeka’, rekao je Omer, ‘i povodim se za njima.’”¹

١٥٩٣. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْحَجَّاجِ بْنِ حَجَّاجٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي عُبَيْدَةَ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ لِيُحَجَّجَنَّ الْبَيْتُ وَلِيُعْتَمَرَ بَعْدَ خُرُوجِ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ تَابِعَهُ أَبَانُ وَعِمْرَانُ عَنْ قَتَادَةَ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ عَنْ شُعْبَةَ قَالَ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يُحَجَّجَ الْبَيْتُ وَالْأَوَّلُ أَكْثَرُ سَمِعَ قَتَادَةُ عَبْدَ اللَّهِ وَعَبْدُ اللَّهِ أَبَا سَعِيدٍ .

بَابُ كِسْوَةِ الْكَعْبَةِ

١٥٩٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا وَاصِلُ الْأَحْدَبِ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ جِئْتُ إِلَى شَيْبَةَ ح وَحَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ وَاصِلٍ عَنْ أَبِي وَائِلٍ قَالَ جَلَسْتُ مَعَ شَيْبَةَ عَلَى الْكُرْسِيِّ فِي الْكَعْبَةِ فَقَالَ لَقَدْ جَلَسَ هَذَا الْمَجْلِسَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ لَا أَدْعَ فِيهَا صَفْرَاءَ وَلَا بَيْضَاءَ إِلَّا قَسَمْتُهِ قُلْتُ إِنَّ صَاحِبَيْكَ لَمْ يَفْعَلَا قَالَ هُمَا الْمَرْءَانِ أَقْتَدِي بِهِمَا .

Ka’be i podmirivanje ostalih rashoda u vezi s tim činom.

¹ U Ka’bi je bila svojevremeno kasa za čuvanje prikupljenih dobrovoljnih darova, novčanica i upotrijebljenih Ka’benskih ogrtača. Hazreti Omer je to mislio razdijeliti muslimanima, ali je na primjedbu Šejbe odustao.

O RUŠENJU KA'BE

Aiša, radijallahu anha, rekla je: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Jedna vojska krenut će na vojni pohod protiv Ka'be, (pa će propasti Bejdau).'"

1595. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, da mu je prenio Jahja b. Seid od Ubejdullaha b. Ahnesa, kome je prenio Ibni-Ebi-Mulejke, od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kao da gledam crna, na stranu izbačenih nogu (neprijatelja), kako joj kopa kamen po kamen."

1596. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, njemu prenio Lejs od Junusa, od Ibni-Šihaba, ovaj od Seida b. Musejjeba, da je Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: 'Ka'bu će porušiti dvonošćić iz Etiopije.'"

PREDAJA O HADŽERUL-ESVEDU

1597. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, da mu je prenio Sufjan od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Abisa b. Rebija, a on od Omera, radijallahu anhu, da je došao do Hadžerul-Esveda, poljubio ga i rekao:

بَابُ هُذَمِ الْكَعْبَةِ

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَغْزُو جَيْشُ الْكَعْبَةِ فَيُخَسَفُ بِهِمْ.

١٥٩٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْأَخْنَسِ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ كَأَنِّي بِهِ أَسْوَدَ أَفْحَجَ يَقْلَعُهَا حَجَرًا حَجَرًا.

١٥٩٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحْرَبُ الْكَعْبَةُ ذُو السُّوَيْقَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ.

بَابُ مَا ذَكَرَ فِي الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ

١٥٩٧. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبَّاسِ بْنِ رِبِيعَةَ عَنْ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ جَاءَ إِلَى الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ

Iz hadisa se još zaključuje:

- omotavanje Ka'be u odgovarajuće platno je propisani čin;
- pokloni učinjeni Ka'bi smatraju se vakufom i ne mogu se otuđiti.

Ibni-Šihab je kazao: "Poklonima učinjenim Ka'bi raspolaže punopravno nadležni starješina i on ih može koristiti za potrebe Ka'be i njenog ambijenta."

“Ja, uistinu, znam da si ti kamen koji ne može ni štetiti ni koristiti i da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da te ljubi, ne bih te ni ja ljubio.”¹

O ZAKLJUČAVANJU KA'BE I KLANJANJU NA KOJOJ SE GOD HOĆE NJENOJ STRANI

1598. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid, njemu prenio Lejs od Ibni-Šihaba, on od Salima, ovaj od svoga oca da je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, unišao je u Ka'bu (prilikom oslobođenja Mekke) i Usame b. Zejd, Bilal i Osman b. Talha i zaključali (vrata) za sobom. Kada su ih otvorili, bio sam prvi koji je unišao (u Ka'bu), susreo Bilala i upitao: ‘Je li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Ka'bi klanjao?’

‘Da’, rekao je on, ‘između ona dva (prednja) stupa od jemenske strane.’”

فَقَبَّلَهُ فَقَالَ إِنِّي أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ
وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يُقَبِّلُكَ مَا قَبَّلْتُكَ .

بَابُ إِغْلَاقِ الْبَيْتِ وَیُصَلِّي
فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ

١٥٩٨ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
أَبْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ دَخَلَ رَسُولُ
اللَّهِ ﷺ الْبَيْتَ هُوَ وَأُسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ وَبِلَالٌ وَعُثْمَانُ
ابْنُ طَلْحَةَ فَأَغْلَقُوا عَلَيْهِمْ فَلَمَّا فَتَحُوا كُنْتُ
أَوَّلَ مَنْ وَلَجَ فَلَقِيتُ بِلَالًا فَسَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى فِيهِ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَالَ نَعَمْ بَيْنَ الْعَمُودَيْنِ الْيَمَانِيَيْنِ .

1 Muhammed b. Džerir Taberi kaže: “Omer je to rekao, bojeći se da svijet, vremenski još blizak idolopoklonstvu, ne shvati ovo ljubljenje kao obožavanje kamena, odnosno kipova. Poštovanje i ljubljene Crnog kamena čini se samo radi poštovanja Allaha i slijedenja prakse Vjerovjesnika, koji je to svrstao u simbole hadža. Doticanjem i ljubljenjem Hadžerul-Esveda, muslimani ne traže od kamena nikakvu pomoć niti zauzimanje ma kod koga. To je samo čin i dokaz krajnje pokornosti Allahu i Njegovom vjerovjesniku Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.”

Iz Omerove izjave zaključuje se:

– ljubljenje Hadžerul-Esveda je sunnet;

– Imam Ahmed, upitan za ljubljenje kabura Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini i njegova minbera, odgovorio je: “Tu nema nikakve štete.” Kada je ovo preneseno Tekijuddinu b. Tejmiji, on se tome odgovoru začudio i rekao: “Čudim se Ahmedu da je tako izjavio! On je za mene velika ličnost”;

– vjerske obrede treba vršiti bez prigovora, a ako nam je njihova svrha nepoznata, trebamo pitati učene ljude;

– učeni ljudi treba pravovremeno da ispravljaju neispravna mišljenja neupućenog svijeta.

Tirmizi preko Ibni-Abbasa navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, za Hadžerul-Esved rekao: “Allah će ga na Sudnjem danu oživjeti sa očima i jezikom i on će svjedočiti onima, koji su ga prilikom hadža doticali.”

O KLANJANJU U KA'BI

1599. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed, rekavši da ga je obavijestio Abdullah, a njemu je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je on, unišavši u Ka'bu, išao naprijed, ostavivši joj vrata iza leđa. Išao je naprijed, sve dok između njega i zida ispred njega, nije bilo otprilike tri aršina. Potom je, pomaknuvši se malo ustranu, klanjao na onom mjestu za koje ga je Bilal obavijestio da je na njemu klanjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Nije nikom (štetno) da klanja, na kojoj god strani Ka'be on bude to htio.

NEULAŽENJE U KA'BU

(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhum, obavio je hadž nekoliko puta, a nije nikad ulazio (u Ka'bu).

1600. PRIČAO NAM JE Musedd, njemu Halid b. Abdullah, rekavši da mu je prenio Isma'il b. Ebi-Halid, od Abdullaha b. Ebi-Evfa koji je izjavio: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je umru, učinio tavaf oko Ka'be i klanjao dva rekata iza Mekami-Ibrahima, a s njim je bio onaj, koji ga zaklanjaše (zastiraše) od svijeta." Tada jedan čovjek upita: "Je li Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ulazio u Ka'bu?"

"Nije" – odgovorio je on.²

بَابُ الصَّلَاةِ فِي الْكَعْبَةِ

١٥٩٩. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا دَخَلَ الْكَعْبَةَ مَشَى قَبْلَ الْوُجْهِ حِينَ يَدْخُلُ وَيَجْعَلُ الْبَابَ قَبْلَ الظَّهْرِ يَمْشِي حَتَّى يَكُونَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجِدَارِ الَّذِي قَبْلَ وَجْهِهِ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِ أَذْرُعٍ فَيُصَلِّي يَتَوَخَّى الْمَكَانَ الَّذِي أَخْبَرَهُ بِلَالٌ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ صَلَّى فِيهِ وَلَيْسَ عَلَى أَحَدٍ بَأْسٌ أَنْ يُصَلِّيَ فِي أَيِّ نَوَاحِي الْبَيْتِ شَاءَ.

بَابُ مَنْ لَمْ يَدْخُلِ الْكَعْبَةَ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُحْجُّ كَثِيرًا وَلَا يَدْخُلُ.

١٦٠٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ أَدْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْكَعْبَةَ قَالَ لَا.

² Ulazak u Ka'bu je dozvoljen. Komentator "Muhazzeba" kaže: "Ulazak u Ka'bu i klanjanje nafile u njoj je mustehab." Bejheki, preko Ibni-Abbasa, navodi da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko je unišao u Ka'bu, unišao je u veliko dobro, oslobodio se od zla i opačina i oprostio od grijeha učinjenih prema Allahu." Kurtubi ističe da poneki učenjaci ulazak u Ka'bu uvrstavaju u obrede hadža. Buharija svojim naslovom i praksom Abdullaha, sina Omerova, pobija taj stav.

IZGOVARANJE TEKBIRA NA STRANAMA KA'BE

1601. PRIČAO NAM JE Ebu-Ma'mer, njemu Abdul-Varis kome je saopćio Ejjub, prenoseći od Ikrime, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhumu, koji je rekao:

“Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao (u Mekku), nije htio da uniđe u Ka'bu. U njoj su tada bili mnogi kipovi, pa je naredio i oni su izbačeni. Potom su izbacili sliku Ibrahima i Ismaila, a u rukama obojice bile su strelice. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potom je rekao:

‘Allah ih ubio! Allaha mi, oni sigurno znaju da Ibrahim i Isma'il nisu nikada s njima tražili spoznaju sudbine.’

Tada je unišao u Ka'bu, izgovorio tekbir na njenim stranama, a u njoj nije klanjao.”¹

بَابُ مَنْ كَبَّرَ فِي نَوَاحِي الْكَعْبَةِ

١٦٠١. حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ حَدَّثَنَا أَيُّوبُ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمَّا قَدِمَ أَبِي أَنْ يَدْخُلَ الْبَيْتَ وَفِيهِ الْأَلِهَةُ فَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِجَتْ فَأُخْرِجُوا صُورَةَ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ فِي أَيْدِيهِمَا الْأَزْلَامُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَمَا وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّهُمَا لَمْ يَسْتَقْسِمَا بِهَا قَطُّ فَدْخَلَ الْبَيْتَ فَكَبَّرَ فِي نَوَاحِيهِ وَلَمْ يُصَلِّ فِيهِ .

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je umru sedme godine po Hidžri i on nije tada ulazio u Ka'bu, jer je ona bila puna kipova, slika i crteža po zidovima.

Muslimani su, na čelu sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, oslobodili Mekku osme godine po Hidžri i tada, po Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, narednju iz Ka'be su odstranjeni kipovi i ostala božanstva idolopoklonika.

Kurtabija je rekao: “Tada je u Ka'bi bilo tristo šezdeset kipova. Idolopoklonici su za svaki dan u godini imali po jedan kip, svakom danu posvetili su jedan idol, a najodabranijim danima i po dva.”

Imam Ahmed u svom “Musnedu” navodi da je Džabir rekao: “Po zidovima Ka'be bile su nacrtane mnoge slike, pa je Vjerovjesnik naredio Omeru b. Hattabu, radijallahu anhu, da ih uništi. Omer je nakvasio neko platno i tako ih izbrisao. Kada je Vjerovjesnik unišao u Ka'bu, u njoj nije bilo više nijedne slike.”

1. Ibni-Tin kaže: “Strelice su bile ukusno izrađene od uobičajena tri štapića; na jednom je napisano: ‘Učini!’, na drugom: ‘Ne učini!’, dok je treći bio bez natpisa. Kada bi neko htio krenuti na put ili raditi neki ozbiljan posao, on bi izvlačio strelice i postupao onako kako je na izvučenoj strelici pisalo. Ako se izvukla strelica bez natpisa, ona se vraćala na isto mjesto i izvlačenje ponavljalo. Izvlačenje se vršilo sve dok se nije izvukla strelica sa nekim natpisom.

Neka su plemena umjesto strelice izvlačila kamenčiće. Ovo je jedna vrsta idolopoklonstva i islam ga osuđuje.”

KAKO JE POČELO POSKAKIVANJE UZ POKRETANJE RAMENIMA (OKO KA'BE)

1602. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, rekavši da mu je prenio Hammed b. Zejd od Ejžuba, on od Seida b. Džubejra, ovaj od Ibni-Abbasa koji je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku sa svojim drugovima, pa su idolopoklonici govorili:

‘Onaj vam je stigao, a iscrpila ih je jesribska (medinska) groznica!’

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, potom, naredio je ashabima da tri prva obilaska oko Ka'be čine poskakujući uz pokrete ramenima, a da između dva jemenska ugla Ka'be idu običnim hodom. Njega je spriječilo da im naredi da poskakuju u svim obilascima, ništa drugo, nego samo samilost prema njima.”²

بَابُ كَيْفَ كَانَ بَدْءُ الرَّمْلِ

١٦٠٢. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ هُوَ ابْنُ زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ فَقَالَ الْمُشْرِكُونَ إِنَّهُ يَقْدُمُ عَلَيْكُمْ وَقَدْ وَهَنَهُمْ حُمَّى يَثْرِبَ فَأَمَرَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ الثَّلَاثَةَ وَأَنْ يَمْشُوا مَا بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ وَلَمْ يَمْنَعُهُ أَنْ يَأْمُرَهُمْ أَنْ يَرْمُلُوا الْأَشْوَاطَ كُلَّهَا إِلَّا الْإِبْقَاءَ عَلَيْهِمْ .

2 Ibni-Madže u svom “Sunenu” navodi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim drugovima, kada su htjeli unići u Mekku, radi obavljanja umre, u smislu Hudejbijskog ugovora, rekao: “Sutra će vas promatrati vaši saplemenici, pa neka vas posmatraju odvažne i hrabre!” Pošto su unišli, navodi Ibni-Madže, u Harem Ka'be, dotakli su Hadžerul-Esved i obilazeći oko Ka'be poskakivali uz pokretanje ramenima. To je sa njima činio i Vjerovjesnik.

Ibni-Abbas je rekao: “Ko hoće neka prilikom ophođenja oko Ka'be poskakuje, a ko neće, neka ne poskakuje!” Dostojanstveno kasanje, svojevrmeno je naredio Vjerovjesnik, samo iz razloga da vide idolopoklonici snagu i odvažnost muslimana, prispijelih iz Medine i iz drugih udaljenih krajeva.”

Poskakivanje smatraju sunnetom Abdullah b. Omer, Ebu-Hanife, Malik, Šafija i Ahmed. Neki učenjaci, ovaj način obilaženja Ka'be prepuštaju na volju i mogućnost hadžiji. Ovo mišljenje dijele Tavus, Ata, Hasan Basri. Poneki smatraju da ovo trčanje nema više svoje svrhe niti potrebe, jer ga je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio samo radi manifestovanja izdržljivosti i snage svojih drugova.

Ophođenje se može vršiti sa oružjem i s drugom ratnom opremom.

Žene, ovaj obilazak oko Ka'be, čine običnim normalnim hodom.

O DOTICANJU HADŽERUL-ESVEDA;
KADA HADŽIJA PRISPIJE U MEKKU,
PRVO ĆE OBIĆI OKO KA'BE
POSKAKUJUĆI U TRI PRVA OBILASKA
UZ POKRETANJE RAMENA

1603. PRIČAO NAM JE Asbeg b. Feredž, da ga je obavijestio Ibnu-Vehb, prenoseći od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima, a on, opet, od svoga oca, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je došao u Mekku i kada je dotakao Hadžerul-Esved. Prvo što je učinio bio je tavaf oko Ka'be, kasajući u prva tri, od sedam obilaženja.”

O POSKAKIVANJU PRI OBILASKU OKO
KA'BE ZA VRIJEME HADŽA I UMRE

1604. PRIČAO NAM JE Muhammed, njemu Surejdž b. Nu'man, kome je prenio Fulejh od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je kazao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, u tri prva obilaženja oko Ka'be je žurio (pokrećući ramenima), a normalno išao u posljednja četiri i u hadžu i u umri.”

U drugom senedu, Surejdža slijedi Lejs koji je kazao da je njemu hadis prenio Kesir b. Ferkad od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhum, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1605. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem, rekavši da mu je saopćio Muhammed b. Dža'fer, kome je prenio Zejd b. Eslem od svoga oca, da je Omer b. Hattab, radijallahu anhu, Crnom kamenu rekao: “Tako mi Allaha, ja sigurno znam da si ti kamen koji ne može štetiti, a ni koristiti i da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve

بَابُ اسْتِلَامِ الْحَجَرِ الْأَسْوَدِ
حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ وَيَرْمِلُ ثَلَاثًا

١٦٠٣. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ أَخْبَرَنِي ابْنُ وَهْبٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ حِينَ يَقْدُمُ مَكَّةَ إِذَا اسْتَلَمَ الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ أَوَّلَ مَا يَطُوفُ يَخْبُثُ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ مِنَ السَّبْعِ .

بَابُ الرَّمْلِ فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ

١٦٠٤. حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ سَلَامٍ حَدَّثَنَا سُرَيْجُ بْنُ النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَعَى النَّبِيُّ ﷺ ثَلَاثَةَ أَشْوَاطٍ وَمَشَى أَرْبَعَةً فِي الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ تَابَعَهُ اللَّيْثُ قَالَ حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ فَرْقَدٍ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٦٠٥. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ بْنُ أَبِي كَثِيرٍ قَالَ أَخْبَرَنِي زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ عُمَرَ ابْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ لِلرُّكْنِ أَمَّا وَاللَّهِ إِنِّي لَا أَعْلَمُ أَنَّكَ حَجَرٌ لَا تَضُرُّ وَلَا تَنْفَعُ وَلَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ

sellem, da te dotiče, ne bih te ni ja doticao”, a zatim ga je dotakao (poljubio).

Potom je opet rekao: “A šta mi imamo sa kasanjem! Mi smo se njime svojevremeno samo prikazivali idolopoklonicima, a njih je Allah već uništio.”

Zatim je rekao: “To je nešto (postupak) što je činio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i ja ne volim da to ostavljam.”

1606. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je rekao:

“Nisam izostavio doticanje ova dva jemenska ugla ni u poteškoći ni u pogodnosti, otkako sam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih dotiče.”

“Potom sam”, kaže Ubejdullah, “upitao Nafija:

‘Je li (Abdullah) Ibni-Omer normalno išao između ta dva ugla?’ ‘On je išao običnim hodom, samo da bi mu bilo lakše da se dotakne svakog od njih’ – odgovorio je Nafi.”

O DOTICANJU CRNOG KAMENA ŠTAPOM SAVIJENE DRŠKE

1607. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Salih i Jahja b. Sulejman, rekavši da im je prenio Ibnu-Vehb od Junusa, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Ubejdullaha b. Abdullaha, on opet od Ibni-Abbasa, radijallahu anhu, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom Hadžetul-Veda’a, obilazio je oko Ka’be na dev, dotičući Crni kamen štapom savijene ručke.”

U drugom senedu, Junusa slijedi Deraverdi, prenoseći hadis od Ibni-Abdulaha, Zuhrijinog bratića, a on od svoga amidže.

اسْتَلَمْتُكَ مَا اسْتَلَمْتُكَ فَاسْتَلَمَهُ ثُمَّ قَالَ فَمَا لَنَا وَلِلرَّمْلِ إِنَّمَا كُنَّا رَاءَيْنَا بِهِ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ أَهْلَكَهُمُ اللَّهُ ثُمَّ قَالَ شَيْءٌ صَنَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ فَلَا نُحِبُّ أَنْ نَتْرُكَهُ .

١٦٠٦ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَا تَرَكْتُ اسْتِلَامَ هَذَيْنِ الرُّكْنَيْنِ فِي شِدَّةٍ وَلَا رَخَاءٍ مُنْذُ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَلِمُهُمَا قُلْتُ لِنَافِعٍ أَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَمْشِي بَيْنَ الرُّكْنَيْنِ قَالَ إِنَّمَا كَانَ يَمْشِي لِيَكُونَ أَيْسَرَ لاسْتِلَامِهِ .

بَابُ اسْتِلَامِ الرُّكْنِ بِالْمُحَجِّجِ

١٦٠٧ . حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ صَالِحٍ وَيَحْيَى بْنُ سُلَيْمَانَ قَالَا حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ عَلَى بَعِيرٍ يَسْتَلِمُ الرُّكْنَ بِمُحَجِّجٍ تَابَعَهُ الدَّرَاوَزْدِيُّ عَنْ ابْنِ أَخِي الزُّهْرِيِّ عَنْ عَمِّهِ .

DOTICANJE SAMO DVA JEMENSKA UGLA KA'BE

1608. Muhammed b. Bekr je rekao da mu je saopćio Ibni-Džurejdž, kome je prenio Amr b. Dinara od Ebu-Ša'sa da je rekao:

“Ko se čuva ma čega od Ka'be?”

Mu'avija je doticao (Crni kamen) i sve uglove Ka'be, pa mu je Ibni-Abbas, radijallahu anhu, rekao:

“Ova dva ugla Ka'be od strane Sirije se ne dotiču.”

“Od Ka'be nema ništa da se odbaci (zanemari)” – odgovorio je Mu'avija.

“Ibni-Zubejr”, kaže Buharija, “doticaše se svega toga.”

1609. PRIČAO NAM JE Ebul-Velid, njemu Lejs, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, ovaj od svoga oca, radijallahu anhu, da je rekao:

“Nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se dotiče ma kog dijela Ka'be osim ona dva ugla od strane Jemena.”¹

بَاب مَنْ لَمْ يَسْتَلِمِ إِلَّا الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانَيْنِ

١٦٠٨. وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ عَنْ أَبِي الشَّعْثَاءِ أَنَّهُ قَالَ وَمَنْ يَتَّقِي شَيْئًا مِنَ الْبَيْتِ وَكَانَ مُعَاوِيَةُ يَسْتَلِمُ الْأَرْكَانَ فَقَالَ لَهُ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِنَّهُ لَا يُسْتَلَمُ هَذَانِ الرُّكْنَانِ فَقَالَ لَيْسَ شَيْءٌ مِنَ الْبَيْتِ مَهْجُورًا وَكَانَ ابْنُ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَسْتَلِمُهُنَّ كُلَّهُنَّ.

١٦٠٩. حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا لَيْثٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمْ أَرِ النَّبِيَّ ﷺ يَسْتَلِمُ مِنَ الْبَيْتِ إِلَّا الرُّكْنَيْنِ الْيَمَانَيْنِ.

¹ Po ulasku u Harem Ka'be, treba prići Hadžerul-Esvedu, izgovarajući tekbir, poljubiti ga i potom obići sedam puta oko Ka'be. Ko nema prilike da poljubi Crni kamen, dotaknut će ga rukama ili vrhom štapa i taj dio poljubiti. Ako je hadžija u nemogućnosti i to učiniti, okrenut će se prema kamenu uzdignutih dlanova i potom poljubiti dlanove. Ovo je sunnet učiniti, ali ko ovo ne uradi nema nikakve odgovornosti.

Pohvalno je dotaknuti i ostale uglove Ka'be. Ovo je mišljenje Mu'avije, Abdullaha b. Zubejra, Džabira b. Zejda i Urve b. Zubejra.

Ibni-Munzir je kazao: “Ovo je stav još Džabira b. Abdullaha, Hasana i Huscina i Enesa b. Malika.”

Prema mišljenju Ibni-Abbasa, Omera b. Hattaba, Ebu-Hanife i učenjaka njegove škole, hadžija se dotiče samo Hadžerul-Esveda i ugla Ka'be od strane Jemena, jer su oni na samim temeljima zgrade Ibrahim peygamberove Ka'be.

Stav najvećeg broja učenjaka je da se uglovi Ka'be od strane Šama ne dotiču.

O LJUBLJENJU CRNOG KAMENA (HADŽERUL-ESVEDA)

1610. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Sinan, rekavši da je prenio Jezid b. Harun, njemu Verka' i prenoseći od Zejda b. Eslema, on od svoga oca koji je kazao: "Vidio sam Omera b. Hattaba, radijallahu anhu, kada je poljubio Crni kamen i rekao:

'Da nisam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da te je ljubio, ne bih te ni ja ljubio.'"

1611. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Hammad b. Zejd od Zubejra b. Arebija koji je kazao: "Jedan čovjek (iz Jemena) upitao je (Abdullaha) Ibn-Omera, radijallahu anhuma, za doticanje Crnog kamena, pa je odgovorio:

'Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ga dotiče i ljubi.'

'Upitao sam', kazao je isti čovjek: 'Jesi li vidio da sam bio stiješnjen?

Jesi li vidio da sam bio savladan (narodom)?'

'Ostavi to. – Jesi li vidio...? – za Jemen!' 'Ja sam vidio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga dotiče i da ga ljubi' – odgovorio je Ibni-Omer."

POKAZIVANJE NA CRNI KAMEN KADA SE DOĐE NASPRAM NJEGA

1612. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, da mu je prenio Abdur-Rahman, njemu Halid od Ikrima, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:

"Vjerovjesnik je obilazio oko Ka'be na deva i kada god je došao prema Crnom kamenu, pokazao je na njega (rukom ili štapom)."

بَابُ تَقْبِيلِ الْحَجَرِ

١٦١٠. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ سِنَانٍ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا وَرْقَاءُ أَخْبَرَنَا زَيْدُ بْنُ أَسْلَمَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ رَأَيْتُ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَبَلَ الْحَجَرَ وَقَالَ لَوْلَا أَنِّي رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَبْلَكَ مَا قَبَّلْتُكَ .

١٦١١. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنِ الزُّبَيْرِ بْنِ عَرَبِيٍّ قَالَ سَأَلَ رَجُلٌ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ اسْتِلامِ الْحَجَرِ فَقَالَ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْتَلِمُهُ وَيَقْبَلُهُ قَالَ قُلْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ رُحِمْتُ أَرَأَيْتَ إِنْ غُلِبْتُ قَالَ اجْعَلْ أَرَأَيْتَ بِالْيَمَنِ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَسْتَلِمُهُ وَيَقْبَلُهُ .

بَابُ مَنْ أَشَارَ إِلَى الرُّكْنِ إِذَا أَتَى عَلَيْهِ

١٦١٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ .

O IZGOVARANJU TEKBIRA KOD CRNOG KAMENA

1613. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Halid b. Abdullah, kome je prenio Halid Hazzai od Ikrime, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio je oko Ka’be na devi i kada je god došao do Crnog kamena, pokazao je na njega nečim što je bilo uz njega i izgovarao tekbir.”

U drugom senedu, Halida b. Abdullaha slijedi Ibrahim b. Tahman, prenoseći hadis od Halida Hazzaije.¹

O ONOM KOJI JE OBIŠAO OKO KA’BE KADA JE DOŠAO U MEKKU, PRIJE NEGO SE VRATIO SVOJOJ KUĆI, POTOM KLANJAO DVA REKATA (NAFILE), A ZATIM IZAŠAO DO NA SAFU

1614,1615. PRIČAO NAM JE Asbeg, prenoseći od Ibni-Šihaba, rekavši da mu je prenio Amr od Muhammeda b. Abdur-Rahmana koji je kazao:

“Izložio sam Urvi gornji postupak.”

“Mene je obavijestila”, rekao je on, “Aiša, radijallahu anha: ‘Prvo što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio kada je došao (u Mekku), bilo je da je uzeo abdest i potom obišao oko Ka’be, a to mu nije bila umra.’”

“Kasnije su to isto činili”, kaže Urve, “kod hadža, Ebu-Bekr i Omer, radijallahu anhum. Činio sam,

بَابُ التَّكْبِيرِ عِنْدَ الرُّكْنِ

١٦١٣. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا خَالِدُ الْحَذَّاءُ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ طَافَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْبَيْتِ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى الرُّكْنَ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ كَانَ عِنْدَهُ وَكَبَّرَ تَابِعَهُ إِبْرَاهِيمُ بْنُ طَهْمَانَ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ.

بَابُ مَنْ طَافَ بِالْبَيْتِ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ

قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهِ

ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّافَا

١٦١٤-١٦١٥. حَدَّثَنَا أَصْبَغٌ عَنْ ابْنِ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي عَمْرُو عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ذَكَرْتُ لِعُرْوَةَ قَالَ فَأَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مِثْلَهُ ثُمَّ حَجَّجْتُ مَعَ أَبِي الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَأَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ ثُمَّ رَأَيْتُ

¹ Vjerovjesnik je obilazio na devi oko Ka’be, da bi ga ashabi dosljednije oponašali u vršenju hadžskih obreda. Analogno Pejgamberovom postupku, poneki ashabi počeli su to činiti na konjima, što im je odmah zabranjeno zbog nesigurnosti kretanja hadžija i konjskog izmeta po tom prostoru.

Amr b. Dinar prenosi da je jedan čovjek htio obilaziti oko Ka’be na konju, pa su ga prisutni spriječili u tome.

“Zašto mi ne date da na ‘Zvijezdi’ obiđem oko Ka’be!” – uzviknuo je on.

Ovaj slučaj pismeno je izložen Omeru, pa je on odgovorio: “Spriječite mu to da čini!”

potom, hadž sa svojim ocem Zubejrom, radijallahu anhu, i prvi posao, kojim ga je počeo bilo je obilaženje oko Ka'be. Poslije sam vidio muhadžire i ensarije da to čine, a saopćila mi je i moja majka (Esma, kćerka Ebi-Bekra), da je stupila u ihram za umru ona i njena sestra (h. Aiša), Zubejr i još neki i tek kada su potrali Crni kamen (po obilasku oko Ka'be i trčanju između Safe i Merve), istupili su iz ihrama.”

1616. PRIČAONAM JE Ibrahim b. Munzir i rekao da mu je prenio Ebu-Damre Enes, njemu Musa b. Ukbe od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma:

“Prvo što bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio kada je obilazio oko Ka'be prilikom hadža ili umre, bilo je to, da je poskakujući, obavio prva tri obilaska oko Ka'be, a u zadnja četiri išao običnim hodom, potom klanjao dva rekata namaza, a zatim trčao između Safe i Merve.”

1617. PRIČAONAM JE Ibrahim b. Munzir, rekavši da mu je prenio Enes b. Ijad od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazeći oko Ka'be, i to u onom prvom obilaženju (po dolasku u Mekku), kasao u prva tri obilaska, u posljednja četiri išao umjereno, a kada je išao između Safe i Merve, trčao je Mesil dolinom.²

المُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ يَفْعَلُونَهُ وَقَدْ أَخْبَرْتَنِي أُمِّي أَنَّهَا أَهَلَّتْ هِيَ وَأُخْتُهَا وَالزُّبَيْرُ وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ بِعُمْرَةٍ فَلَمَّا مَسَحُوا الرُّكْنَ حَلُّوا .

١٦١٦. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ أَنَّهُ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا طَافَ فِي الْحَجِّ أَوِ الْعُمْرَةِ أَوَّلَ مَا يَتَقَدَّمُ سَعَى ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعَةً ثُمَّ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ يَطُوفُ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

١٦١٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ الطَّوَّافِ الْأَوَّلِ يُحِبُّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَيَمْشِي أَرْبَعَةً وَأَنَّهُ كَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

2 Hadžija, po dolasku u Mekku, namjeravao on obaviti hadž ili umru ili oboje zajedno, treba prvo obići sedam puta oko Ka'be, zatim u njenom dvorištu klanjati dva rekata nafile, po mogućnosti kod Mekkami-Ibrahima, a potom obaviti trčanje između Safe i Merve, poslije čega će se, ako je mu'temir, osloboditi ihrama i obrijati i nastaviti život običnog građanina. Osoba koja je na mikatu naumila obaviti hadž, ne istupa iz ihrama sve dok ne obavi hadžske obrede na Arefatu i Mini.

Navedeni hadisi pobijaju stav Ibni-Abbasa, koji smatraše da se umra sastoji samo od obilaženja oko Ka'be, a mu'temir, čim obavi konkretno obilaženje, da može skinuti ihrame, iako nije klanjao dva rekata nafile ni obavio istrčavanje na Safu i Mervu.

Prvo ophođenje oko Ka'be po dolasku u njeno dvorište zove se "tavafi kudum". To je simboličan pozdrav Ka'bi. On je sunnet, pa ako ga hadžija i ne obavi, hadž je punovažan. Ovaj obred preporučljiv je za svaku osobu koja dođe u Mekku, ma s kojom bilo namjerom, ukoliko joj neće izmaći vrijeme klanjanja kojeg obaveznog namaza ili klanjanje već tu, zajednički oformljenog namaza.

Iz navedenog hadisa se zaključuje:

— hadžija pred obilaženje Ka'be treba uzeti abdest. Ovo je vadžib po mišljenju Ebu-Hanife. Obilaženje Ka'be i bez abdesta je punovažno; samo ako je hadžija bez abdesta obavio "tavafi kudum", tj. obilazak

OBILAŽENJE ŽENA OKO KA'BE ZAJEDNO S MUŠKARCIMA

1618. REKAO MI JE, kaže Buharija, Amr b. Ali, rekavši da mu je prenio Ebu-Asim od Ibni-Džurejdža, njemu Ata saopćio, da je on, kada je Ibni-Hišam zabranio ženama obilaženje oko Ka'be zajedno sa ljudima, rekao:

“Zašto im zabranjuješ, a žene Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, obilazile su oko Ka'be zajedno sa ljudima?”

“Je li to bilo poslije naredbe o pokrivanju ili prije?” – upitao sam (rekao je Ibni-Džurejdž).

“Da, (le amri!)” – rekao je Ata. “Zapamtio sam da je to bilo sigurno poslije objavljene naredbe o pokrivanju.”

“Kako su se one miješale sa muškarcima?” – upitao sam.

“One se nisu miješale sa ljudima” – rekao je Ata.

“Aiša, radijallahu anha, obilazila je oko Ka'be po strani iza ljudi i nije se s njima miješala. Jedna joj je žena, potom, rekla: ‘Majko pravovjernih, da dotaknemo (Crni kamen)?’

‘Idi od mene!’ – rekla je Aiša i nije htjela to učiniti.”

“Žene su”, rekao je Ata, “izlazile noću pokrivene i obilazile oko Ka'be sa ljudima. Samo kada su htjele unići u Harem, stajale su (tako pokrivene), sve dok ne bi unišle, a ljudi izašli.

Došao sam Aiši, Ubejd b. Umejr i ja, dok je ona boravila (iz pobožnosti) usred (brda) Sebira (na Muzdelifi).

‘Kakav je tada bio Aišin zaklon (šator)?’ – upitao sam, kaže Ibni-Džurejdž.

‘Ona je bila u turskom šatoru koji je imao zastor

بَاب طَوَافِ النِّسَاءِ مَعَ الرِّجَالِ

١٦١٨. وَقَالَ لِي عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ قَالَ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنَا قَالَ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ إِذْ مَنَعَ ابْنُ هِشَامٍ النِّسَاءَ الطَّوَافَ مَعَ الرِّجَالِ قَالَ كَيْفَ يَمْنَعُهُنَّ وَقَدْ طَافَ نِسَاءُ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ الرِّجَالِ قُلْتُ أَبْعَدَ الْحِجَابِ أَوْ قَبْلُ قَالَ إِي لَعَمْرِي لَقَدْ أَدْرَكْتُهُ بَعْدَ الْحِجَابِ قُلْتُ كَيْفَ يُخَالِطُنَ الرِّجَالَ قَالَ لَمْ يَكُنْ يُخَالِطُنَ كَانَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَطُوفُ حَجْرَةَ مِنَ الرِّجَالِ لَا تُخَالِطُهُمْ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ انْطَلِقِي نَسْتَلِمُ يَا أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ قَالَتْ انْطَلِقِي عَنْكَ وَأَبْتُ يَخْرُجْنَ مُتَنَكِّرَاتٍ بِاللَّيْلِ فَيَطْفَنَ مَعَ الرِّجَالِ وَلَكِنَّهُنَّ كُنَّ إِذَا دَخَلْنَ الْبَيْتَ قُمْنَ حَتَّى يَدْخُلْنَ وَأَخْرَجَ الرِّجَالُ وَكُنْتُ آتِي عَائِشَةَ أَنَا وَعُبَيْدُ بْنُ عُمَيْرٍ وَهِيَ مُجَاوِرَةٌ فِي جَوْفِ بَيْرٍ قُلْتُ وَمَا حِجَابُهَا قَالَ هِيَ فِي قُبَّةِ تُرْكِيَّةٍ لَهَا غِشَاءٌ وَمَا بَيْنَنَا وَبَيْنَهَا غَيْرُ ذَلِكَ وَرَأَيْتُ عَلَيْهَا دِرْعًا مُوَرَّدًا.

tek po dolasku u Mekku, dužan je podijeliti milostinju, a ako je takav obavio oprosni tavaf, obilaženje pri povratku kući, dužan je zaklati ovcu.

Malik, Šafija i Ahmed ovaj abdest smatraju uvjetom za punovažnost tavafa oko Ka'be.

i osim njega, između nas i nje nije bilo ništa drugo. Vidio sam na njoj', rekao je Ata, 'košulju ružičaste boje.'"

1619. PRIČAO NAM JE Isma'il, kome je prenio Malik od Muhammeda b. Abdurahmana b. Nevfela, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Zejnebe b. Ebi-Seleme, a ona od Umm-Seleme, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, koja je rekla:

"Potužila sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da sam slaba."

"Obilazi iza svijeta!", rekao je on, "na devi."

"Ja sam, potom, obilazila oko Ka'be, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjaše tada sabah-namaz pokraj Ka'be i učaše (poglavlja): 'Vetturi. Ve kitabin mesturin!'"

RAZGOVOR ZA VRIJEME ČINJENJA TAVAF

1620. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Musa, njemu Hišam kome je saopćio Ibni-Džurejdž, rekavši da ga je obavijestio Sulejman Ahval da mu je saopćio Tavus, prenoseći od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazeći oko Ka'be, prošao pokraj jednog čovjeka, koji je svoju ruku bio svezao kaišem ili nekim koncem ili nečim drugim za drugog čovjeka, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to prekinuo svojom rukom rekavši: "Vodi ga za ruku!"¹

١٦١٩. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ ابْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ زَيْنَبِ بِنْتِ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ شَكَوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي فَقَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ حِينَئِذٍ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ وَهُوَ يَقْرَأُ وَالطُّورَ وَكِتَابَ مَسْطُورٍ .

بَابُ الْكَلَامِ فِي الطَّوَافِ

١٦٢٠. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا هِشَامُ أَنَّ ابْنَ جُرَيْجٍ أَخْبَرَهُمْ قَالَ أَخْبَرَنِي سُلَيْمَانُ الْأَحْوَلُ أَنَّ طَاوُسًا أَخْبَرَهُ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَرَّ وَهُوَ يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِإِنْسَانٍ رَبَطَ يَدَهُ إِلَى إِنْسَانٍ بَسِيرٍ أَوْ بِخَيْطٍ أَوْ بِشَيْءٍ غَيْرِ ذَلِكَ فَقَطَعَهُ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ قُدِّهِ بِيَدِهِ .

¹ Ibni-Abbas je rekao: "Obilaženje oko Ka'be je jedna vrsta namaza, samo što je Allah u njemu dozvolio obični međusobni kraći razgovor, pa ko hoće u njemu da govori, neka govori samo što je dobro." Sličnu izjavu dao je i Ata.

Tirmizi navodi, preko Ibni-Abbasa, da je Vjerovjesnik rekao: "Obilaženje oko Ka'be sliči klanjanju namaza, samo što u njemu možete međusobno razgovarati, pa ko bude u njemu htio govoriti, neka govori samo ono što je dobro."

Najveći broj učenjaka preziru razgovaranje u toku obilaženja oko Ka'be, izuzimajući stvarnu potrebu, sjećanje na Allaha ili zbog nauke, ali sve u što kraćem vidu.

Šafija je rekao: "Ja volim, pri obilaženju oko Ka'be, učiti Kur'an, a to je najvrednije što čovjek može izgovarati."

KADA HADŽIJA ZA VRIJEME TAVAFI VIDI KAIŠ ILI NEŠTO DRUGO ŠTO JE POKUĐENO, PREKINUT ĆE GA

1621. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim, prenoseći od Ibni-Džureja, on od Sulejmana Ahvela, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka kako obilazi oko Ka'be, uzdom (vezan) ili nečim drugim, pa mu je Vjerovjesnik to prekinuo.

GOLA OSOBA NE MOŽE OBILAZITI OKO KA'BE NITI IDOLOPOKLONIK MOŽE OBAVLJATI HADŽ

1622. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, rekavši da mu je prenio Lejs od Junusa, da je Ibni-Šihab rekao, da mu je pričao Humejd b. Abdur-Rahman, da mu je saopćio Ebu-Hurejre, da ga je Ebu-Bekr, radijallahu anhu, poslao u vrijeme onoga hadža u kome ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, postavio zapovjednikom, prije Oprosnog hadža, i to prvog dana Bajrama u jednoj grupi (ashaba) da svijetu obznani:
"Znajte! Od slijedeće godine ne može obavljati hadž idolopoklonik, a ni gola osoba obilaziti oko Ka'be!"¹

بَابُ إِذَا رَأَى سَيْرًا أَوْ شَيْئًا يُكْرَهُ فِي الطَّوْفِ قَطَعَهُ

١٦٢١. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنِ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَحْوَلِ عَنْ طَاوُسٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَطُوفُ بِالْكَعْبَةِ بِزِمَامٍ أَوْ غَيْرِهِ فَقَطَعَهُ.

بَابُ لَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ وَلَا يَحُجُّ مُشْرِكٌ

١٦٢٢. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ قَالَ يُونسُ قَالَ ابْنُ شَهَابٍ حَدَّثَنِي حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ أَخْبَرَهُ أَنَّ أَبَا بَكْرٍ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بَعَثَهُ فِي الْحَجَّةِ الَّتِي أَمَرَهُ عَلَيْهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ قَبْلَ حَجَّةِ الْوَدَاعِ يَوْمَ النَّحْرِ فِي رَهْطٍ يُؤَدِّنُ فِي النَّاسِ إِلَّا لَا يَحُجُّ بَعْدَ الْعَامِ مُشْرِكٌ وَلَا يَطُوفُ بِالْبَيْتِ غُرْيَانٌ.

U komentaru na "Muhezzeb" stoji: "Mekruh je osobi koja obilazi oko Ka'be jesti ili piti. Pijenje nije toliko pokuđeno kao jedenje. Činjenje jednog ili drugog ili oboje zajedno, ne kvari obred obilaženja." Dozvoljeno je činiti manji jednoručni posao u toku obilaženja oko Ka'be.

- 1 Suhejl ističe da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, po povratku sa Tebuka naumio obaviti hadž, ali je konačno odustao, smatrajući da će istom prisustvovati i idolopoklonici, koji su po običaju obilazili oko Ka'be goli. Za rukovodioca ovog hadža Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, postavio je Ebu Bekra, naredivši mu da obznani prekidanje odnosa, suradnje i svih veza sa idolopoklonicima, izuzimajući samo pleme Benu-Bekr, jer je ono bilo dosljedno obavezama svojih ugovora. Tek što su hadžije krenuli za Mekku, Muhammed je za njima poslao Aliju. Pošto ih je Alija stigao u putu, Ebu-Bekr se vratio natrag i upitao Vjerovjesnika:

"Je li to nešto protiv mene objavljeno u Kur'anu?"

"Ne, nije", odgovorio je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, "nego sam uvidio potrebu raskida veza sa idolopoklonicima i prekid ugovora koje oni svakom prilikom zloupotrebljavaju. Taj akt treba izvršiti neko od članova moga doma i moga roda."

KADA OSOBA PRESTANE OBILAZITI OKO KA'BE

Ata je rekao za osobu koja već obilazi oko Ka'be, pa se uspostavi zajedničko klanjanje namaza, ili ona bude pomjerena sa svoga mjesta, kada preda selam, vratit će se onamo gdje joj je prekinuto to obilaženje (i samo ga nastaviti).

Slično se spominje još od Ibni-Omera i Abdur-Rahmana b. Ebi-Bekra, radijallahu anhum.²

بَابُ إِذَا وَقَفَ فِي الطَّوَافِ

وَقَالَ عَطَاءٌ فِيمَنْ يَطُوفُ فَتَقَامُ الصَّلَاةُ أَوْ يُدْفَعُ عَنْ مَكَانِهِ إِذَا سَلَّمَ يَرْجِعُ إِلَى حَيْثُ قُطِعَ عَلَيْهِ فَيَبْنِي وَيَذْكُرُ نَحْوَهُ عَنْ ابْنِ عُمَرَ وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ .

Na pitanje prisutnih, šta je objašnjavao, odgovorio je: "Četiri naredbe: u Džennet će unići samo pravovjernici, iduće godine idolopoklonici ne mogu dolaziti na hadž, gole osobe ne mogu više obilaziti oko Ka'be i ugovori sklopljeni sa idolopoklonicima vrijede još samo četiri mjeseca."

Kada su idolopoklonici čuli gornji proglas, rekli su Aliji: "Vidjet ćeš, po isteku ova četiri mjeseca, krvave borbe između nas i tvoga stričevića!"

Iza ove obznane, Arapi su listom pristupali islamu. Sin Abdul-Berov je izjavio: "Kada je Ebu-Bekr krenuo na hadž, objavljeno je trideset prvih ajeta "Berae" poglavlja (Et-Tevbe), pa su ashabi predlagali da se oni pošalju za Ebu-Bekrom.

"Ne može ovo obznaniti umjesto mene niko osim čovjek iz moga doma" – rekao je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem.

Potom je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao Aliju, dao mu instrukcije i poslao ga za Ebu-Bekrom. Alija je tom prilikom uzjahao na Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, devu "Adba" i stigao Ebu-Bekra u mjestu A'redžu.

"Je li te Vjerovjesnik poslao kao rukovodioca hadža" – upitao je Ebu-Bekr.

"Ne! Poslao me da svijetu obznanim prekid veza sa idolopoklonicima" – odgovorio je Alija.

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ovu je obznanu povjerio Aliji, jer je utvrđen običaj, da ranije sklopljene ugovore može otkazati samo stranka koja ih je sklopila ili neko od te porodice.

U suri "Berae" se spominje i međusobno veliko prijateljstvo Ebu-Bekra sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, pa i u vrijeme seljenja iz Mekke u Medinu, kojom su se prilikom sklonili od potjernika u pećinu Sevr. Da neprijatelji ne bi to shvatili kao samohvalisanje Ebu-Bekra, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, citiranje ove sure je povjerio Aliji. Prekid odnosa sa idolopoklonicima je vrlo važna tema i zaslužuje da to bude posebna sura. Međutim, cjelokupni njen sadržaj je uglavnom nastavak tematike prethodne sure i ona predstavlja jedan njen posebni dio, samo donekle sadržajem odijeljen, između kojeg nije potrebna bismilla. "Tevbe" sura jeste, dakle, samo nastavak prethodne "El-Enfal" sure, a s obzirom na tematiku, samo djelimično nova sura.

Idolopoklonici su u svom hodočašću goli obilazili oko Ka'be danju, a žene su to tako činile u noći. Na Muzdelifu nisu išli, nego samo na Arefat.

Iz hadisa se zaključuje:

- deveta godina po Hidžri jeste posljednja godina u kojoj su idolopoklonici hodočastili Ka'bu. Na ovom hodočašću Alija je dao obznaniti suru "Berae", u kojoj se izričito kaže: "Idolopoklonici su pagani i neka se od sada (od ove godine) više ne primiču Svetom hramu!",
- gole osobe ne mogu obilaziti oko Ka'be.

- 2 Obilaženje oko Ka'be prekinuto iz opravdanog razloga, samo se nastavlja gdje je prekinuto.

Najveći broj učenjaka smatra da će osoba, koja je u obilaženju oko Ka'be prekinula svoje obilaženje, radi stupanja u kolektivno obavljanje namaza, taj obred obilaženja nastaviti po predanom selamu. Ovo je mišljenje preneseno još od Ibni-Omera, Nehaije, Ataa, Ibnu-Musejjeba i Tavusa. Isti stav imali su i Ebu-Hanife, Mali, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr.

U komentaru na "Muhezzeb" stoji: "Osobi je preče da produži i dovrši svoj započeti obilazak oko Ka'be, nego da pristupi klanjanju dženaze." Ovo je bio još stav Ataa i Amra b. Dinara.

VJEROVJESNIK, SALLALLAHU ALEJHI
VE SELLEM, KLANJAO JE PO DVA
REKATA POSLIJE OBAVLJENIH SEDAM
OBILAŽENJA OKO KA'BE

Nafi' je rekao: "(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anha, klanjaše poslije svakih sedam ophođenja oko Ka'be po dva rekata (nafile)."

Ismail b. Umejje kaže:

"Rekao sam Zuhriji: 'Ata kaže: Hadžiji je dozvoljeno da obavi svoj obavezni namaz umjesto dva tavafska rekata.' 'A on na to reče: Uobičajena praksa Vjerovjesnika jeste opet najbolja. Vjerovjesnik nije nikada obišao oko Ka'be sedam puta, a da potom nije klanjao dva rekata (nafile).'"

1623. PRIČAO NAM JE Kutejbe b. Seid da mu je prenio Sufjan od Amra (b. Dinara), a pitali smo i Ibni-Omera, radijallahu anhuma:

"Da li je dozvoljeno čovjeku da spolno opći sa svojom suprugom kada je na umri, prije nego izvrši sa'j između Safe i Merve?"

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku", rekao je on, "obišao Ka'bu sedam puta, potom klanjao dva rekata iza Mekkami-Ibrahima i obavio ophođenje između Safe i Merve, a vi zaista imate u Allahovom Poslaniku idealan primjer" – rekao je Ibni-Omer.

1624. "A pitao sam", rekao je Amr (b. Dinar), "i Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, pa je on rekao:

'Neka se ne približava svojoj ženi dok ne obavi ophođenje između Safe i Merve!'"

بَابُ صَلَاتِ النَّبِيِّ ﷺ لِسُبُوعِهِ رَكَعَتَيْنِ

وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي لِكُلِّ سُبُوعٍ رَكَعَتَيْنِ وَقَالَ إِسْمَاعِيلُ بْنُ أُمَيَّةَ قُلْتُ لِلزُّهْرِيِّ إِنَّ عَطَاءً يَقُولُ تُجْزِئُهُ الْمَكْتُوبَةُ مِنْ رَكَعَتَيِ الطَّوَافِ فَقَالَ السُّنَّةُ أَفْضَلُ لَمْ يَطُفِ النَّبِيُّ ﷺ سُبُوعًا قَطُّ إِلَّا صَلَّى رَكَعَتَيْنِ .

١٦٢٣. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عُمَرَ وَسَالْنَا ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَيْقَعُ الرَّجُلُ عَلَى امْرَأَتِهِ فِي الْعُمْرَةِ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَ قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا ثُمَّ صَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ وَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَقَالَ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

١٦٢٤. قَالَ وَسَأَلْتُ جَابِرَ ابْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَا يَقْرُبُ امْرَأَتَهُ حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

Ebu-Sevr je rekao: "Hadžija neće u konkretnom slučaju prekidati obilazak i izlaziti iz njega, a ako bi izašao, on treba prekinuto ophođenje početi ponovo."

Ebu-Hanife i Hasan b. Salih kažu: "Hadžija može prekinuti obilaženje i pristupiti klanjanju dženez, a potom nastaviti obred ophođenja u smislu stava Buharije."

NEPRIBLIŽAVANJE KA'BI PO
OBAVLJENOM PRVOM OBILAŽENJU, SVE
DOK SE NE IZAĐE NA AREFAT I (PONOVO)
VRATI (U MEKKU)

1625. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr da mu je prenio Fudajl, njemu Musa b. Ukbe, ovome Kurejb, prenoseći od Abdullaha b. Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku, obavio obilaženje oko Ka'be, trčao između Safe i Merve i nakon sveg tog obilaska oko nje, nije se više približavao Ka'bi, sve dok se nije vratio sa Arefata.”

KLANJANJE DVA TAVAFSKA REKATA
IZVAN DVORIŠTA KA'BE

Omer, radijallahu anhu, klanjao je izvan Harema Ka'be.¹

1626. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da ga je obavijestio Malik, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana, on od Urve, ovaj od Zejnebe, a ona opet od Umm-Seleme, radijallahu anha, da je rekla:

“Potužila sam se Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem,” a preko drugog seneda, pričao mi je Muhammed b. Harb da mu je prenio Ebu-Mervan Jahja b. Ebi-Zekerijja Gassani od Hišama, on od Urve, ovaj od Umm-Seleme, radijallahu anha, supruge Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem,

بَابُ مَنْ لَمْ يَقْرَبِ الْكَعْبَةَ وَلَمْ يَطُفْ حَتَّى
يَخْرُجَ إِلَى عَرَفَةِ وَيَرْجِعَ بَعْدَ الطَّوَافِ الْأَوَّلِ

١٦٢٥. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلٌ
حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ
عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ
ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَقْرَبِ
الْكَعْبَةَ بَعْدَ طَوَافِهِ بِهَا حَتَّى رَجَعَ مِنْ عَرَفَةِ .

بَابُ مَنْ صَلَّى رُكْعَتَيْ الطَّوَافِ
خَارِجًا مِنَ الْمَسْجِدِ

وَصَلَّى عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ خَارِجًا مِنَ الْحَرَمِ .

١٦٢٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ
عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبَ عَنْ
أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا شَكَوَتْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ ح وَحَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا أَبُو مَرْوَانَ
يَحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَاءَ الْغَسَّانِيُّ عَنْ هِشَامٍ عَنْ عُرْوَةَ
عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا ﷺ أَنَّ
رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ وَهُوَ بِمَكَّةَ وَأَرَادَ الْخُرُوجَ

¹ Klanjanje dva tavafska rekata najbolje je obaviti iza Mekkami-Ibrahima ili u kojem uglu dvorišta Ka'be. Međutim, klanjanje ovog namaza bit će punovažno gdje god se to učini. Bejheki sa senedom navodi da je Abdur-Rahman b. Abdil-Karie izjavio, da je bio sa Omerom b. Kattan u dvorištu Ka'be poslije obavljenog sabah-namaza i kada je završio turnuse obilaženja oko Ka'be, pogledao je prema istoku. Pošto nije bio siguran u sunčev izlazak, uzjahao je devu, izašao iz Mekke i sjahao tek u Zu-Tuvau i tu klanjao ona dva tavafska rekata.

da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio još u Mekki i htio ići iz Mekke, a Umm-Selema nije bila još obavila obilaženja oko Ka'be, a htjela je izaći (s njim), pa joj je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se bude počeo klanjati sabah-namaz, svijet će klanjati, a ti obavi tavaf oko Ka'be na svojoj devi."

"Ona je to učinila", kaže Urve, "i nije klanjala (dva tavafska rekata) dok nije izašla (iz dvorišta Ka'be)."

KLANJANJE DVA TAVAFSKA REKATA IZA MEKKAMI-IBRAHIMA

1627. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be da je Amr b. Dinar rekao:

"Čuo sam (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhum, kako kaže:

'Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku, obišao oko Ka'be sedam puta i klanjao dva rekata iza Mekami-Ibrahima. Potom je on, sallallahu alejhi ve sellem, izašao do Safe, a Uzvišeni Allah je rekao: Vi u Allahovom Poslaniku imate najbolji primjer.'"

OBILAŽENJE OKO KA'BE POSLIJE SABAH-NAMAZA I IKINDIJA-NAMAZA

(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhum, klanjaše dva rekata po završenom obilaženju oko Ka'be, dok sunce nije bilo još izašlo, a Omer je opet obišao oko Ka'be po obavljenom sabah-namazu, a potom uzjahao na devu i klanjao dva tavafska rekata tek u Zu-Tuvau (dolini).

وَلَمْ تَكُنْ أُمَّ سَلَمَةَ طَافَتْ بِالْبَيْتِ وَأَرَادَتْ الْخُرُوجَ فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا أُقِيمَتُ صَلَاةُ الصُّبْحِ فَطُوفِي عَلَى بَعِيرِكَ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ فَفَعَلْتَ ذَلِكَ فَلَمْ تُصَلِّ حَتَّى خَرَجْتَ .

بَاب مَنْ صَلَّى رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ خَلْفَ الْمَقَامِ

١٦٢٧ . حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا عُمَرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّفَا وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

بَابِ الطَّوَافِ بَعْدَ الصُّبْحِ وَالْعَصْرِ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلِّي رَكْعَتَيِ الطَّوَافِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ وَطَافَ عُمَرُ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَرَكِبَ حَتَّى صَلَّى الرَّكْعَتَيْنِ بِذِي طُوًى .

1628. PRIČAO NAM JE Hasan b. Umer Basri, njemu prenio Jezid b. Zurej¹ od Habiba, on od Ataa, ovaj od Urve, a on od Aiše, radijallahu anha, da je svijet obilazio oko Ka'be poslije sabah-namaza, potom sjedio kod predavača, a kada bi sunce izašlo (iznad obzorja), ustali bi i klanjali. Aiša, radijallahu anha, još je rekla: "Sjedili su sve dok je trajao čas u kome je pokuđeno klanjati, a potom bi ustali i klanjali."¹

1629. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ebu-Damre, kome je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, da je Abdullah, radijallahu anhu, rekao: "Čuo sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako zabranjuje klanjanje namaza pri izlasku sunca i pri njegovom zalasku."

1630. PRIČAO NAM JE Hasan b. Muhammed, a on je iz Za'ferana, da mu je prenio Abide b. Humejd da je Abdul-Aziz b. Rufej² rekao: "Vidio sam Abdullaha b. Zubejra, radijallahu anhu, kako obilazi oko Ka'be i poslije sabaha klanja dva rekata (tavafska)."

1631. Abdul-Aziz je još rekao: "A vidio sam Abdullaha b. Zubejra kako klanja dva tavafska rekata poslije obavljenog ikindija-namaza i saopćava kako mu je Aiša, radijallahu anha, pričala da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije ulazio u njenu sobu, dok ih nije klanjao."

١٦٢٨. حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ عُمَرَ الْبَصْرِيُّ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ حَبِيبٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ نَاسًا طَافُوا بِالْبَيْتِ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ ثُمَّ قَعَدُوا إِلَى الْمَذْكُرِ حَتَّى إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ قَامُوا يُصَلُّونَ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَعَدُوا حَتَّى إِذَا كَانَتِ السَّاعَةُ الَّتِي تُكْرَهُ فِيهَا الصَّلَاةُ قَامُوا يُصَلُّونَ .

١٦٢٩. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَنْهَى عَنِ الصَّلَاةِ عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَعِنْدَ غُرُوبِهَا .

١٦٣٠. حَدَّثَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُحَمَّدٍ هُوَ الزَّعْفَرَانِيُّ حَدَّثَنَا عُبَيْدَةُ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنِي عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ رُفَيْعٍ قَالَ رَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَطُوفُ بَعْدَ الْفَجْرِ وَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ .

١٦٣١. قَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ وَرَأَيْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعَصْرِ وَيُخْبِرُ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا حَدَّثَتْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَدْخُلْ بَيْتَهَا إِلَّا صَلَّاهُمَا .

¹ Ibni-Ebi-Šejbe sa senedom navodi da je Aiša rekla: "Ako želiš oko Ka'be obilaziti poslije sabaha ili ikindija-namaza, ti obilazi, a klanjanje dva rekata odgodi dok sunce ne izađe, odnosno ne zađe i potom klanjaj dva tavafska rekata!"

O BOLESNIKU KOJI OBILAZI OKO KA'BE JAŠUĆI

1632. PRIČAO NAM JE Ishak Vositija, njemu Halid (b. Abdullah), prenoseći od Halida Hazzaije, on od Ikreme, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obilazio oko Ka'be jašući. Kad god bi došao do Hadžerul-Esveda, pokazao je na njega nečim (što je bilo) u njegovoj ruci i izgovorio bi tekbir.

1633. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu Malik, prenoseći od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, on od Urve, ovaj od Zejnebe b. Umm-Seleme, radijallahu anha, da je rekla: "Potužila sam se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da sam slaba, i on reče: 'Obilazi oko Ka'be jašući iza svijeta!' Tako sam izvršila obilaženje oko Ka'be, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao pokraj Ka'be i učio 'Vetturi ve kitabin mesturin' (poglavlje)."

O NAPAJANJU HADŽIJA

1634. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Ebil-Esved, rekavši da mu je prenio Ebu-Damre, njemu Ubejdullah od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhu, da je rekao: "Abbas b. Abdil-Muttalib, radijallahu anhu, tražio je od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolu da u noćima Mine (jedanaestog, dvanaestog i trinaestog dana zul-hidžeta) noćiva u Mekki radi napajanja (hadžija), pa mu je on to dozvolio."

بَابُ الْمَرِيضِ يَطُوفُ رَاكِبًا

١٦٣٢. حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ خَالِدِ الْحَذَّاءِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ طَافَ بِالْبَيْتِ وَهُوَ عَلَى بَعِيرٍ كُلَّمَا أَتَى عَلَى الرُّكْنِ أَشَارَ إِلَيْهِ بِشَيْءٍ فِي يَدِهِ وَكَبَّرَ .

١٦٣٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ زَيْنَبِ ابْنَةِ أُمِّ سَلَمَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ شَكُوْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَنِّي أَشْتَكِي فَقَالَ طُوفِي مِنْ وَرَاءِ النَّاسِ وَأَنْتِ رَاكِبَةٌ فَطُفْتُ وَرَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي إِلَى جَنْبِ الْبَيْتِ وَهُوَ يَقْرَأُ بِالطُّورِ وَكِتَابٍ مَسْطُورٍ .

بَابُ سِقَايَةِ الْحَاجِّ

١٦٣٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْأَسْوَدِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ اسْتَأْذَنَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَنْ يَبِيتَ بِمَكَّةَ لَيْلًا مِمَّنْ مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ .

1635. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu prenio Halid od Halida Hazzaije, on od Ikreme, a ovaj od (Abdullaha) b. Abbaza, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao do napajališta i tražio da se napije, pa mu je Abbas rekao:

“Fadile, idi do svoje majke i donesi od nje Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, napitak!”

“Napoj me ti!” – kazao je on.

“Allahov Poslaniče”, rekao je Abbas, “oni stavljaju u vodu svoje ruke.”

“Ti mene napoj!” – ponovio je on i napio se, potom, od njega. Zatim je otišao do Zemzema. Svijet je tu radio (na izvlačenju zemzem-vode) i pio.

“Radite!”, rekao je on, “vi ste na dobrom putu.”

Još je kazao: “Kad ne bismo bili savladani (umorom), ja bih sišao (u bunar), pa stavio uže na ovo.”

“Misleći on”, kazao je Ibni-Abbas, “svoj vrat, a potom je zaista pokazao na vrat.”¹

O ZEMZEMU

1636. Abdan je rekao da mu je prenio Abdullah, kako mu je saopćio Junus od Zuhrije koji je kazao:

“Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao je:

‘Ebuz-Zerr pričaše da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Dok sam još boravio u Mekki rastupio se moj strop. Potom je sišao Džibril, otvorio mi prsa i oprao ih zemzem-vodom. Zatim je donio zlatan tas (lavor) napunjen mudrošću i vjerom i izlio ga u moje grudi; potom ih je spojio, uzeo me

١٦٣٥. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ خَالِدِ
الْحَذَّاءِ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَاءَ إِلَى السَّقَايَةِ فَاسْتَسْقَى فَقَالَ
الْعَبَّاسُ يَا فَضْلُ اذْهَبْ إِلَى أُمِّكَ فَأْتِ رَسُولَ اللَّهِ
ﷺ بِشَرَابٍ مِنْ عِنْدِهَا فَقَالَ اسْقِنِي قَالَ يَا رَسُولَ
اللَّهِ إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ أَيْدِيَهُمْ فِيهِ قَالَ اسْقِنِي فَشَرِبَ
مِنْهُ ثُمَّ أَتَى زَمْزَمَ وَهُمْ يَسْقُونَ وَيَعْمَلُونَ فِيهَا
فَقَالَ اعْمَلُوا فَإِنَّكُمْ عَلَى عَمَلٍ صَالِحٍ ثُمَّ قَالَ
لَوْلَا أَنْ تُغْلَبُوا لَنَزَلْتُ حَتَّى أَضَعَ الْحَبْلَ عَلَى هَذِهِ
يَعْنِي عَاتِقَهُ وَأَشَارَ إِلَى عَاتِقِهِ .

باب ما جاء في زمزم

١٦٣٦. وَقَالَ عَبْدَانُ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا
يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ كَانَ أَبُو
ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ
فُرِجَ سَقْفِي وَأَنَا بِمَكَّةَ فَنَزَلَ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ
فَفَرَجَ صَدْرِي ثُمَّ غَسَلَهُ بِمَاءِ زَمْزَمَ ثُمَّ جَاءَ
بِطَبَسْتٍ مِنْ ذَهَبٍ مُتَلَيِّ حِكْمَةٍ وَإِيمَانًا فَأَفْرَغَهَا
فِي صَدْرِي ثُمَّ أَطْبَقَهُ ثُمَّ أَخَذَ بِيَدِي فَعَرَجَ

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- napajanje hadžija starodrevni je običaj Arapa, činjen iz poštovanja i gostoljubivosti prema hadžijama;
- nije pokušeno žednom tražiti vodu za drugog;
- preporučljivo je da se hadžija napije zemzema;
- skromnost Vjerovjesnika;
- vodu i živežne namirnice treba čuvati od prljavštine;
- ponudeni poklon treba primiti, a može se i odbiti, ako ima za to opravdanje.

za ruku i ispeo na ovozemaljsko nebo. Džibril je tu rekao čuvaru neba: ‘Otvori (prolaz)!’

‘Ko je to?’ – upitao je čuvar.

‘Džibril!’ – odgovorio je on.”

1637. PRIČAO NAM JE Muhammed (b. Selam), i rekao da mu je prenio Fezarija od Asima, on od Ša‘bije, kako mu je Ibni-Abbas, radijallahu anhumu, rekao:

“Napojio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zemzemom i on je tada pio stojeći (na devi).”

Asim je rekao: “Ikrima se zaklinjao: ‘On je tada bio, uistinu, samo na devi.’”¹

إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا قَالَ جِبْرِيلُ لِحَازِنِ السَّمَاءِ الدُّنْيَا
افْتَحْ قَالَ مَنْ هَذَا قَالَ جِبْرِيلُ .

١٦٣٧ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ أَخْبَرَنَا
الْفَزَارِيُّ عَنْ عَاصِمٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ أَنَّ ابْنَ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَدَّثَهُ قَالَ سَقَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ
مِنْ زَمْزَمَ فَشَرِبَ وَهُوَ قَائِمٌ قَالَ عَاصِمٌ فَحَلَفَ
عِكْرِمَةُ مَا كَانَ يَوْمَئِذٍ إِلَّا عَلَى بَعِيرٍ .

1 “Zemzem” znači žuborenje, kuljanje vode, gundanje, skupina i obilnost.

Kelbija kaže: “Kada je Babil b. Sasana došao u Jemen, zakopao je ‘obilni’ kontingent oružja i mnogo nakita iz svoje tvrđave na mjesto gdje se danas nalazi Zemzem, i Abdul-Muttalib, kopajući bunar, naišao je na to obilno blago, po čemu je i iskopani bunar zajedno sa vodom prozvan ‘obilnost’, tj. ‘Zemzem’.”

Ibni-Abbas je rekao da je voda u Haremu dobila svoje ime Zemzem, radi toga što je vezana za jedno mjesto i ne teče ni desno ni lijevo, a kada bi tekla, mogla bi poplaviti okolni teren.

Muhaddisi navode da je Ebu-Zerr pio trideset dana zemzem-vodu bez korišćenja ikakve druge hrane i da se opet udebljao. Kasnije je to kazao Vjerovjesniku, koji mu je rekao: “Zemzem je blagoslovljena, hranljiva i ljekovita voda.”

Umm-Ejmen je rekla: “Nisam čula da se Vjerovjesnik ikada potužio na glad i žeđ. On se svakog jutra, po obavljenom sabah-namazu, prilikom svoga hadža napio zemzem-vode, i kada bi mu god poslije toga ponudili jelo, on bi odgovorio: ‘Ne treba mi, sit sam!’”

Darekutni bilježi da je Abdullah b. Mes‘ud, pijuci zemzem, govorio: “Allahu moj! Molim Te da me obdariš korisnim znanjem, obilnom opskrbom i uputiš na lijek protiv svake bolesti!”

Iz hadisa se još zaključuje:

– Buharija smatra da pijenje zemzema spada u obrede sunneta. Pijenje se može obaviti stojeći ili sjedeći, zavisno od mogućnosti i situacije u kojoj se hadžija nalazi. Ebu-Davud i Tirmizi iznose da je Ibni-Omer rekao: “U doba Vjerovjesnika mi smo jeli hodajući, a i pili vodu stojeći.”

Imam Ahmed i Taberani sa senedom navode da je Vjerovjesnik unišao u kuću Umm-Sulejme. Na zidu je bio obješen mješčić vode iz koga se on napio stojeći.

Ima slučajeva da je Vjerovjesnik zabranjivao ashabima pijenje i jedenje dok stoje na nogama.

OBILAŽENJE OKO KA'BE HADŽIJE, KOJI
OD MIKATA UČINI IHRAM ZA HADŽ I
'UMRU ISTOVREMENO

1638. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ibni-Šihaba, on od Urve, ovaj od Aiše, radijallahu anha, da je rekla:

“Izašli smo (iz Medine) s Božijim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Oprosnu hadž i stupili u ihram za umru. Potom je on rekao: ‘Ko ima sa sobom kurban, neka se odluči za hadž i umru i nije mu dozvoljeno da istupi iz ihrama, sve dok ne izvrši oba obreda.’ Zatim sam došla u Mekku. Ja sam imala menstruaciju i pošto smo završili naše hodočašće, on me poslao sa Abdur-Rahmanom do Ten’ima i ja sam tamo stupila u ihram za umru, na što mi je on, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

‘To ti je umjesto tvoje izmakle umre!’

Oni koji su stupili u ihrame samo za umru i potom ih se oslobodili, oni su, pošto su se vratili sa Mine, učinili još jedno drugo obilaženje oko Ka’be, a oni koji su spojili hadž i umru, učinili su jedno obilaženje oko Ka’be.”

1639. PRIČAO NAM JE Ja’kub b. Ibrahim, da mu je prenio Ibni-Alijje od Ejjuba, a on od Nafija, da je (Abdullahu) Ibni-Omeru, radijallahu anhuma, unišao njegov sin Abdullah, a Ibn-Omerova jahalica je već bila u kući (pripravna), pa mu je rekao:

“Nisam siguran da se ove godine neće desiti borba među ljudima, i da te neće odvratiti od obavljanja hadža, pa bi bilo dobro da ostaneš kod kuće.”

On na to reče: “I Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao je svojevremeno, pa su nevjernici Kurejšije stavili između njega i hodočašća Ka’be zapreku, pa ako se između mene i nje stavi neka

بَاب طَوَافِ الْقَارِنِ

١٦٣٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَأَهْلَلْنَا بِعُمْرَةٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ كَانَ مَعَهُ هَدْيٌ فَلْيُهِلِّ بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ ثُمَّ لَا يَحِلُّ حَتَّى يَحِلَّ مِنْهُمَا فَقَدِمْتُ مَكَّةَ وَأَنَا حَائِضٌ فَلَمَّا قَضَيْنَا حَجَّنَا أَرْسَلَنِي مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَعْتَمَرْتُ فَقَالَ ﷺ هَذِهِ مَكَانَ عُمْرَتِكَ فَطَافَ الَّذِينَ أَهَلُّوا بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ حَلُّوا ثُمَّ طَافُوا طَوَافًا آخَرَ بَعْدَ أَنْ رَجَعُوا مِنْ مِنَى وَأَمَّا الَّذِينَ جَمَعُوا بَيْنَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ فَإِنَّمَا طَافُوا طَوَافًا وَاحِدًا.

١٦٣٩. حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا ابْنُ عُثَيْمٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا دَخَلَ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَظَهَرَهُ فِي الدَّارِ فَقَالَ إِنِّي لَا أَمْنُ أَنْ يَكُونَ الْعَامَ بَيْنَ النَّاسِ قِتَالٌ فَيَصُدُّوكَ عَنِ الْبَيْتِ فَلَوْ أَقَمْتَ فَقَالَ قَدْ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَحَالَ كُفَّارُ قُرَيْشٍ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْبَيْتِ فَإِنْ حِيلَ بَيْنِي وَبَيْنَهُ أَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ

zapreka, uradit ću ono što je uradio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a ‘vi u Allahovom Poslaniku imate lijep primjer.’”

Još je rekao: “Uzimam vas za svjedoka da sam sa svojom umrom uzeo sebi u dužnost (obaviti) i hadž.” “Zatim je došao u Mekku i obavio”, rekao je Nafi, “jednom obilaženje oko Ka’be na ime oba obreda.”

1640. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu prenio Lejs od Nafija, da je (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhum, htio obaviti hadž godine kada je Hadžadž pošao (iz Iraka) na Ibni-Zubejru, pa mu je rečeno:

“Među tamošnjim svijetom ima borba i bojim se da te ne ometu.”

“‘Vi u Allahovom Poslaniku imate najbolji primjer’ i prema tome, učinit ću”, rekao je on, “onako kako je učinio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (na Hudejbiji). Uzimam vas za svjedoka da sam se obavezao na obavljanje umre.”

Potom je izašao, i kada je bio na samom Bejda’u rekao je: “Hadž i umra nisu ništa drugo nego jedno (u slučaju odgađanja). Uzimam vas za svjedoka da sam sa ovom svojom umrom stavio sebi u dužnost i hadž.”

On je pripremio kurban, koji je kupio sebi u Kudejdu. Na ovo nije ništa dodavao (protuzakonito), pa nije ni klao kurban (po kazni); nije sebi dozvoljavao ništa što mu je bilo zabranjeno, nije se brijao, a ni kosu potkraćivao, sve dok nije nastupio prvi dan Bajrama. Tada je zaklao kurban, obrijao se i smatrao da je obilaženje oko Ka’be za hadž i umru već izvršio sa onim svojim prvim obilaskom (kada je došao u Mekku).

Ibni-Omer je još rekao: “Eto, ovako je radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem”

إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ (ثُمَّ قَالَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ مَعَ عُمْرَتِي حَجًّا قَالَ ثُمَّ قَدِمَ فَطَافَ لَهَا طَوَافًا وَاحِدًا .

١٦٤٠ . حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَرَادَ الْحَجَّ عَامَ نَزَلَ الْحَجَّاجُ بِابْنِ الزُّبَيْرِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ النَّاسَ كَاتِنٌ بَيْنَهُمْ قِتَالٌ وَإِنَّا نَخَافُ أَنْ يَصُدُّوكَ فَقَالَ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ إِسْوَةٌ حَسَنَةٌ) إِذَا أَصْنَعَ كَمَا صَنَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنِّي أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ عُمْرَةً ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِظَاهِرِ الْبَيْدَاءِ قَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أُوجِبْتُ حَجًّا مَعَ عُمْرَتِي وَأَهْدَى هَذِيَا اشْتَرَاهُ بِقَدِيدٍ وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ فَلَمْ يَنْحَرْ وَلَمْ يَحِلَّ مِنْ شَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ وَلَمْ يَحْلِقْ وَلَمْ يَقْصُرْ حَتَّى كَانَ يَوْمُ النَّحْرِ فَنَحَرَ وَحَلَقَ وَرَأَى أَنْ قَدْ قَضَى طَوَافَ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ بِطَوَافِهِ الْأَوَّلِ وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَذَلِكَ فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

OBILAŽENJE OKO KA'BE S ABDESTOM

1641. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Isa, njemu Ibni-Vuhejb kome je prenio Amr b. Haris od Muhammeda b. Abdur-Rahmana b. Nevfela, Kurejšije, da je pitao Urva b. Zubejra i on mu odgovorio:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavio je hadž i Aiša, radijallahu anha, obavijestila me je, da je prvo, čime ga je započeo kada je došao u Mekku, bilo to da je uzeo abdest, a potom obavio obilaženje oko Ka'be, a to mu nije bila umra.

Potom je hadž činio Ebu-Bekr, radijallahu anhu, i prvo čime ga je započinjao (po uzetom abdestu) jeste obilaženje oko Ka'be i to mu nije bila samo umra. Kasnije je Omer, radijallahu anhu, činio to isto. Hadž je obavio i Osman, radijallahu anhu, i vidio sam da prvo čime ga je započeo, jeste obilazak oko Ka'be, a to mu nije bila umra. Kasnije (to činjahu) Muavija i Abdullah b. Omer. Poslije sam činio hadž sa svojim ocem Zubejrom i prvo čime ga je počinjao (po uzetom abdestu) jeste obilaženje oko Ka'be, a nije mu to bila umra. Posljednji koga sam vidio da tako radi je Ibni-Omer, a ni on, također, po obavljenoj umri nije prekidao (sa ihramom) hadž.

To je (Abdullah) Ibni-Omer činio pred ashabima; oni ga nisu pitali, a niti neko drugi od onih, koji su bili (prošli) za ono čime su oni stvarno počinjali, kada bi oni tek stavili svoje noge u Harem, a prije obilaženja oko Ka'be. Poslije ovog obreda nisu se oslobađali ihrama.

A vidio sam svoju majku i tetku s materine strane kada su došle u Mekku, da hodočaste, nisu počele ni s čim prije obilaženja oko Ka'be i da potom nisu istupile odmah iz ihrama.

بَابُ الطَّوَافِ عَلَى وَضُوءٍ

١٦٤١. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عِيسَى حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ نَوْفَلٍ الْقُرَشِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ عُرْوَةَ بْنَ الزُّبَيْرِ فَقَالَ قَدْ حَجَّ النَّبِيُّ ﷺ فَأَخْبَرْتَنِي عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهُ أَوَّلُ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ حِينَ قَدِمَ أَنَّهُ تَوَضَّأَ ثُمَّ طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ حَجَّ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مِثْلُ ذَلِكَ ثُمَّ حَجَّ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَأَيْتُهُ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ مُعَاوِيَةُ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ ثُمَّ حَجَّجْتُ مَعَ أَبِي الزُّبَيْرِ بْنِ الْعَوَّامِ فَكَانَ أَوَّلَ شَيْءٍ بَدَأَ بِهِ الطَّوَافُ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ رَأَيْتُ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارَ يَفْعَلُونَ ذَلِكَ ثُمَّ لَمْ تَكُنْ عُمْرَةً ثُمَّ آخِرُ مَنْ رَأَيْتُ فَعَلَ ذَلِكَ ابْنُ عُمَرَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُضْهَا عُمْرَةً وَهَذَا ابْنُ عُمَرَ عِنْدَهُمْ فَلَا يَسْأَلُونَهُ وَلَا أَحَدٌ مِّنْ مَّضَى مَا كَانُوا يَبْدَأُونَ بِشَيْءٍ حَتَّى يَضَعُوا أَقْدَامَهُمْ مِنَ الطَّوَافِ بِالْبَيْتِ ثُمَّ لَا يَحِلُّونَ وَقَدْ رَأَيْتُ أُمِّي وَخَالَتِي حِينَ تَقْدَمَانِ لَا تَبْتَدِئَانِ بِشَيْءٍ أَوَّلَ مِنَ الْبَيْتِ تَطُوفَانِ بِهِ ثُمَّ إِنَّهُمَا لَا تَحِلَّانِ .

1642. Moja mi je majka saopćila da su stupili u ihram za umru ona, njena sestra (Aiša, radijallahu anha), Zubejr i još neki i da su istupili iz ihrama pošto su potrali Hadžerul-Esved (i izvršili obilazak Safe i Merve)."

DUŽNOST SA'JA IZMEĐU SAFE I MERVE KOJI JE UČINJEN OD BOŽIJIH ZNAKOVA

1643. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, da mu je prenio Šu'ajb od Zuhrije, da je Urve rekao da je pitao Aišu, radijallahu anha:

"Šta misliš o govoru Uzvišenog Allaha: 'Safa i Merva su od Allahovih znakova, pa ko se odlučio hodočastiti Ka'bu ili učiniti 'umru, nije mu grijeh da obiđe Safu i Mervu?'"

"Tako mi Allaha", rekao je Urve, "nije nikome grijeh da ne obiđe Safu i Mervu."

"Ružno je to što si rekao, sestriću moj!" – rekla je Aiša. "Da taj ajet znači tako, kako si ga ti protumačio, bilo bi da hadžija nema grijeha islamizacije hodočastiti kip Menat kome su se klanjali na Mušellelu." Poneko od njih odlučivao se na hodočašće i izbjegavaše da obiđe Safu i Mervu, čuvajući se grijeha. Pošto su primili islam, pitali su Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za to i rekli: "Allahov Poslaniče! Mi smo smatrali grijehom da činimo obilazak između Safe i Merve, a Uzvišeni Allah kaže: Safa i Merva su uistinu znakovi Bogom postavljeni..."

"Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem", rekla je Aiša, "uveo je stalnu praksu obilaženja između njih i nema pravo niko da ostavlja to obilaženje."

"Potom sam", rekao je Zuhrija, "obavijestio o tome Ebu-Bekra b. Abdur-Rahmana i on reče: 'To je stvarno veliko znanje što ga nisam dosad čuo. Čuo sam neke ljude od nauke da spominju da je svijet,

١٦٤٢. وَقَدْ أَخْبَرْتَنِي أُمِّي أَنَّهَا أَهَلَّتْ هِيَ وَأُخْتُهَا وَالزُّبَيْرُ وَفُلَانٌ وَفُلَانٌ بِعُمْرَةٍ فَلَمَّا مَسَحُوا الرُّكْنَ حَلُّوا.

بَابُ وَجُوبِ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ وَجُعِلَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ

١٦٤٣. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ عُرْوَةُ سَأَلَتْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقُلْتُ لَهَا أَرَأَيْتَ قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى (إِنَّ الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا) فَوَاللَّهِ مَا عَلَى أَحَدٍ جُنَاحٌ أَنْ لَا يَطُوفَ بِالصَّافَا وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ بِشَيْءٍ مَا قُلْتُ يَا ابْنَ أُخْتِي إِنَّ هَذِهِ لَوُ كَانَتْ كَمَا أَوْلَتْهَا عَلَيْهِ كَانَتْ لَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ لَا يَطُوفَ بِهِمَا وَلَكِنَّهَا أُنْزِلَتْ فِي الْأَنْصَارِ كَانُوا قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمُوا يُهْلُونَ لِمَنَاةَ الطَّاغِيَةِ الَّتِي كَانُوا يَعْبُدُونَهَا عِنْدَ الْمُشَلَّلِ فَكَانَ مِنْ أَهْلِ يَتَخَرَّجُ أَنْ يَطُوفَ بِالصَّافَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا أَسْلَمُوا سَأَلُوا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ عَنْ ذَلِكَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا نَخْرُجُ أَنْ نَطُوفَ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (إِنَّ الصَّافَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) الْآيَةَ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَقَدْ سَنَّ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الطَّوْفَ بَيْنَهُمَا فَلَيْسَ لِأَحَدٍ أَنْ يَتْرُكَ الطَّوْفَ بَيْنَهُمَا ثُمَّ أَخْبَرْتُ أَبَا بَكْرٍ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ إِنَّ هَذَا لَعِلْمٌ مَا كُنْتُ سَمِعْتُهُ وَلَقَدْ سَمِعْتُ رِجَالًا مِنْ أَهْلِ الْعِلْمِ يَذْكُرُونَ أَنَّ النَّاسَ إِلَّا مَنْ

izuzimajući one koje je spomenula Aiša, koji su činili hodočašće Menata, obilazili, i to svi od njih, Safu i Mervu. Pošto je Uzvišeni Allah u Kur'anu spomenuo potrebu obilaženja oko Ka'be, a nije spomenuo Safu i Mervu, oni su rekli: 'Allahov Poslaniče, mi smo obilazili Safu i Mervu, a Allah je sada objavio (i naredio) obilaženje samo oko Ka'be. Pošto on nije uopće spomenuo Safu, je li nam grijeh da obilazimo Safu i Mervu?' Potom je Uzvišeni Allah objavio: Safa i Merva su zaista od Allahovih znakova..."

"Čuo sam", rekao je Ebu-Bekr, "da je ovaj ajet sišao u vezi s dvije grupe. Za ljude obje grupe; za one koji su se klonili u pagansko doba da obilaze Safu i Mervu i za one koji su ih ophodili, a kasnije u islamsko doba izbjegavali da ih obilaze, zbog toga što je Uzvišeni Allah naredio obilaženje Ka'be, a Safu nije uopće spomenuo. Tako je to bilo sve dok poslije, po spominjanju ophođenja Ka'be nije to spomenuo."¹

O SA'JU IZMEĐU SAFE I MERVE

Ibni-Omer, radijallahu anhumu, rekao je:
"Trčanje je od kuće Benu-Abbad do puta Benu-Ebi-Huseina."

1644. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Mejmun, njemu Isa b. Junus, prenoseći od Ubejdullaha b. Umera, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhumu, da je rekao:

ذَكَرْتُ عَائِشَةَ مِمَّنْ كَانَ يُهْلُ بِمَنَاةَ كَانُوا يَطُوفُونَ كُلُّهُمْ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَلَمَّا ذَكَرَ اللَّهُ تَعَالَى الطَّوْفَ بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ فِي الْقُرْآنِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنَّا نَطُوفُ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَإِنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ الطَّوْفَ بِالْبَيْتِ فَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا فَهَلْ عَلَيْنَا مِنْ حَرَجٍ أَنْ نَطُوفَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) الْآيَةَ قَالَ أَبُو بَكْرٍ فَأَسْمَعُ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْفَرِيقَيْنِ كُلِّهِمَا فِي الَّذِينَ كَانُوا يَتَحَرَّجُونَ أَنْ يَطُوفُوا بِالْجَاهِلِيَّةِ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَالَّذِينَ يَطُوفُونَ ثُمَّ تَحَرَّجُوا أَنْ يَطُوفُوا بِهِمَا فِي الْإِسْلَامِ مِنْ أَجْلِ أَنَّ اللَّهَ تَعَالَى أَمَرَ بِالطَّوْفِ بِالْبَيْتِ وَلَمْ يَذْكُرِ الصَّفَا حَتَّى ذَكَرَ ذَلِكَ بَعْدَ مَا ذَكَرَ الطَّوْفَ بِالْبَيْتِ.

بَابُ مَا جَاءَ فِي السَّعْيِ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا السَّعْيُ مِنْ دَارِ بَنِي عَبَّادٍ إِلَى زُقَاقِ بَنِي أَبِي حُسَيْنٍ .

١٦٤٤. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ بْنُ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ

¹ Prijevod cijelog 158. ajeta poglavlja "El-Bekare" glasi: "Safa i Merva su, zaista, po Allahu postavljeni znakovi. Ko hodočasti Ka'bu ili čini umru, nije mu grijeh da ih ophodi. Ko sa iskrenom željom čini dobro, Allah će ga nagraditi i On sve zna."

Ovo trčanje između Safe i Merve prva je činila Hadžera, tražeći vodu za kupanje svoga novorođenčeta, sina Ismaila.

Na Safi je bio postavljen kip Usaf, a na Mušellelu, grebenu Merve-Naile.

Arapci su prilikom hodočašća, u pagansko doba, obilazili ova mjesta i klanjali se tim kipovima. Po oslobođenju Mekke, neki muslimani počeli su izbjegavati obilaženje navedenih humki, smatrajući da je grijeh i dalje ih posjećivati.

“Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, činio tri prva ophođenja (oko Ka’be) kasao je, a u četiri posljednja išao običnim hodom; a kada je činio sa’j između Safe i Merve, trčao je Mesil-dolinom.”

“Potom sam”, kazao je Ubejdullah, “upitao Nafija: ‘Je li Abdullah išao običnim hodom kada bi stigao do jemenskog ugla (Ka’be)?’

‘Ne, osim ako je na uglu bila stiska’, rekao je Nafi’, ‘i on ga ne bi ostavio, dok ga ne bi dotakao.’”

1645. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, rekavši da mu je prenio Sufjan od Amra b. Dinara, da je rekao: “Pitali smo Ibni-Omera, radijallahu anhum, za čovjeka koji je u umri obavio ophođenje oko Ka’be, a nije još učinio obilazak između Safe i Merve, da li on smije pristupiti svojoj supruzi (radi spolnog općenja)?”

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem”, odgovorio je on, “učinio je oko Ka’be sedam ophođenja, klanjao iza Mekami-Ibrahima dva rekata i zatim između Safe i Merve obavio sedam ophođenja, a ‘vi u Allahovom Poslaniku, Allah mu se smilovao i spasio ga, imate najbolji primjer.’”

1646. Apitali smo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, pa je rekao:

“Neka joj se nikako ne približava sve dok ne obavi ophođenje između Safe i Merve!”

1647. PRIČAO NAM JE Mekki b. Ibrahim, prenoseći od Ibni-Džurejdža, kome je je saopćio Amr b. Dinar: “Čuo sam Ibni-Omera, radijallahu anhum, kada je rekao:

‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao je u Mekku i obišao oko Ka’be, potom klanjao dva rekata, a zatim trčao između Safe i Merve.’”

Potom je Ibni-Omer citirao (ajet): “Vi u Allahovom Poslaniku imate najbolji primjer.”

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا طَافَ الطَّوَافَ الْأَوَّلَ خَبَّ ثَلَاثًا وَمَشَى أَرْبَعًا وَكَانَ يَسْعَى بَطْنَ الْمَسِيلِ إِذَا طَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ فَقُلْتُ لِنَافِعٍ أَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ يَمْشِي إِذَا بَلَغَ الرُّكْنَ الْيَمَانِي قَالَ لَا إِلَّا أَنْ يُزَاحِمَ عَلَى الرُّكْنِ فَإِنَّهُ كَانَ لَا يَدْعُهُ حَتَّى يَسْتَلِمَهُ .

١٦٤٥ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ قَالَ سَأَلْنَا ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَجُلٍ طَافَ بِالْبَيْتِ فِي عُمْرَةٍ وَلَمْ يَطُفْ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ أَيَأْتِي امْرَأَتَهُ فَقَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ سَبْعًا وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ فَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعًا (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

١٦٤٦ . وَسَأَلْنَا جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقَالَ لَا يَقْرُبْنَهَا حَتَّى يَطُوفَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ .

١٦٤٧ . حَدَّثَنَا الْمُكِّيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ تَلَا (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) .

1648. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed, da mu je saopćio Abdullah, koga je obavijestio Asim, rekavši: “Pitao sam Enesa b. Malika, radijallahu anhu:

‘Jeste li vi trčanje između Safe i Merve smatrali pokuđenim obredom?’

‘Da, jesmo’, rekao je Enes, ‘jer je to bio jedan od simbola paganstva, i to sve dok Allah nije objavio: Safa i Merva su, uistinu, od Allaha postavljeni znakovi, pa ko hodočasti Ka’bu ili čini umru, nije mu grijeh da ih ophodi.’”

1649. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdulah, njemu Sufjan, prenoseći od Amra, on od Ataa, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, trčao je oko Ka’be, te između Safe i Merve, samo da bi pokazao idolopoklonicima svoju snagu (izdržljivost).”

Humejdi je dodao: “Pričao nam je Sufjan, rekavši da mu je Amr kazao: ‘To isto čuo sam od Ataa kako prenosi od Ibni-Abbasa.’”¹

١٦٤٨. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا عَاصِمٌ قَالَ قُلْتُ لِأَنْسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَكُنْتُمْ تَكْرَهُونَ السَّعْيَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ قَالَ نَعَمْ لِأَنَّهَا كَانَتْ مِنْ شَعَائِرِ الْجَاهِلِيَّةِ حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا) .

١٦٤٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ إِنَّمَا سَعَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ لِيُرِيَ الْمُشْرِكِينَ قُوَّتَهُ زَادَ الْحَمِيدِيُّ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَمْرُو سَمِعْنَا عَطَاءً عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ مِثْلَهُ .

1 Iz navedenog hadisa se zaključuje:

- istrčavanje na Safu i Mervu je vadžib. Ovo je stav Ebu-Hanife. U komentaru na Tirmizijin “Sunen” ističu se tri stava, i to: 1) trčanje između Safe i Merve je osnovni dio hadža i hadž bez ovog obreda nije punovažan. Ovo je stav Ibni-Omera, Aiše i Džabira. Ovo su mišljenje prihvatili još Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr. Oni se, pored hadisa navedenih kod Buharije, drže još Muhammedove izreke: “Trčite između Safe i Merve, jer vam je to istrčavanje propisao Allah!” Ovu je izjavu sa senedom zabilježio Ahmed, Darikutni i Bejheki; 2) da ovaj obred spada u vadžib-dužnosti. Ovo je stav Sevr, Ebu-Hanife i Malika i 3) da je to ustaljeni običaj Vjerovjesnika (sunnet), dok poneki smatraju da je to samo mustehab. Ovo mišljenje zastupali su Ibni-Abbas, Ibni-Sirin, Ata, Mudžahid, a po jednoj verziji i Ahmed;
- ‘umra se sastoji od sedam uzastopnih obilazaka oko Ka’be, klanjanja dva tavafska rekata iza Mekami-Ibrahima i od sedam uzastopnih istrčavanja na Safu i Mervu;
- istrčavati treba na teren Safe i Merve. Ako bi stazu istrčavanja hadžija skratio za nekoliko koraka, obred trčanja ne bi bio punovažan i treba ga obnoviti. Ako ovaj obred hadžija vrši jašući devu, ona treba svojim kopitima stati tačno na humke Safe i Merve, a najbolje je da se na njih potpuno popne. Ovako su činili Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi. Potpuno penjanje na humke Safe i Merve spada u pritvrđeni sunnet;
- trčanje počinje od Safe, a završava se na Mervi. Obrnuti postupak nije dozvoljen, jer je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Počinjite s onim s čim je počeo i Allah!” (spominjući ih u Kur’anu, azimu šanuhu).
- U “Muhitu”, hanefijskom fikhskom djelu, stoji: “Ako hadžija počne trčanje sa Merve, a završi na Safi, obred mu nije punovažan i treba ga obnoviti, jer je otpočinjanje trčanja sa Safe uvjet za punovažnost ovog obreda;
- uvjet za punovažnost trčanja između Safe i Merve jeste, da se ono obavi po izvršenom ophođenju oko Ka’be, bilo to pri dolasku u Mekku ili pri povratku kući.

OSOBA SA MENSTRUACIJOM
OBAVLJA SVE HADŽSKE OBREDE,
OSIM OBILASKA OKO KA'BE A KADA
OSOBA BEZ ABDESTA OBAVI
TRČANJE IZMEĐU SAFE I MERVE
(PODIJELJENA SU MIŠLJENJA).

1650. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, da mu je saopćio Malik, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aise, radijallahu anha, koja je rekla:

“Došla sam u Mekku i pošto sam imala menstruaciju nisam činila obilaženje oko Ka'be, a niti trčanje između Safe i Merve. Potom sam se na to”, kaže ona, “potužila Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on reče:

‘Radi onako, kao što radi svaki hadžija, osim obilaska oko Ka'be, dok ne budeš čista.’”

1651. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Abdul-Vehhab, a preko drugog seneda, pričao nam je Halifa, njemu Abdul-Vehhab, kome je prenio Habib-Muallim od Ataa, on od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhum, koji je kazao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stupio je u ihram za hadž, on i njegovi drugovi. Niko od njih nije imao kurban osim Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Talhe. Utom je došao Alija iz Jemena. On je imao kod sebe kurban, pa je rekao: ‘Stupio sam u ihram onako kako je stupio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.’

Zatim je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio ashabima da svoj hadž učine umrom: obave ophođenje (oko Ka'be, Safe i Merve), a potom se obriju i oslobode ihrama, osim onoga, ko ima pripremljen kurban.

Ashabi su izjavili: ‘Krenuli smo na Minu (mjesto),

بَابُ تَقْضِي الْحَائِضِ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا
إِلَّا الطَّوَافَ بِالْبَيْتِ وَإِذَا سَعَى عَلَى
غَيْرِ وُضوءٍ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ

١٦٥٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا
مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ
عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّهَا قَالَتْ قَدِمْتُ مَكَّةَ
وَأَنَا حَائِضٌ وَلَمْ أَطُفْ بِالْبَيْتِ وَلَا بَيْنَ الصَّفَا
وَالْمَرْوَةِ قَالَتْ فَشَكَوْتُ ذَلِكَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ
ﷺ قَالَ أَفْعَلِي كَمَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ أَنْ لَا تَطُوفِي
بِالْبَيْتِ حَتَّى تَطْهُرِي .

١٦٥١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ
قَالَ ح وَ قَالَ لِي خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا
حَبِيبُ الْمَعْلَمِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ أَهْلَ النَّبِيِّ ﷺ هُوَ وَأَصْحَابُهُ
بِالْحَجِّ وَلَيْسَ مَعَ أَحَدٍ مِنْهُمْ هَدْيٌ غَيْرَ النَّبِيِّ
ﷺ وَطَلْحَةَ وَقَدِمَ عَلَيَّ مِنَ الْيَمَنِ وَمَعَهُ هَدْيٌ
فَقَالَ أَهْلَلْتُ بِمَا أَهَلَّ بِهِ النَّبِيُّ ﷺ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ
أَصْحَابَهُ أَنْ يَجْعَلُوا عُمْرَةً وَيَطُوفُوا ثُمَّ يَقْصِرُوا
وَيَحِلُّوا إِلَّا مَنْ كَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَقَالُوا نَنْطَلِقُ
إِلَى مِنَى وَذَكَرَ أَحَدُنَا يَقْطُرُ قَبْلَ الْغَدَاةِ ﷺ فَقَالَ
لَوْ اسْتَقْبَلْتُ مِنْ أَمْرِي مَا اسْتَدْبَرْتُ مَا أَهْدَيْتُ

a neki od nas osjećao neodoljiv nagon za spolnim činom.' Ovo je čuo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa je rekao: 'Da je preda mnom (da mi predstoji) ono što je iza mene (što sam već uradio), ne bih vodio sa sobom kurbanda... Da ja nemam kurbanda, i ja bih sigurno skinuo ihrame (obavio bi temetu').'

Aiša, radijallahu anha, imala je menstruaciju i obavila je sve hadžske obrede osim obilaženje oko Ka'be. Kada je postala čista, izvršila je ophođenje oko Ka'be i rekla: 'Allahov Poslaniče, vi krećete (natrag) sa obavljenim hadžom i umrom, a ja se vraćam samo s hadžom!' Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Abdur-Rahmanu b. Ebi-Bekru da je izvede od Ten'ima. Tako je ona tamo stupila u ihram za umru, tek po obavljenom hadžu."

1652. PRIČAO NAM JE Muemmel b. Hišam da mu je prenio Isma'il od Ejžuba, on od Hafse koja je rekla: "Mi smo sprečavale starijim našim djevojakama da izlaze (iz kuće). Potom je došla jedna žena, odsjela u dvoru Benu-Halefa i pričala da je njena sestra, koja je u braku sa jednim od drugova Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je zajedno uz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ratovao u dvanaest vojni, a njena sestra je bila sa njim u šest vojnih pohoda, i ona je rekla: 'Mi smo liječile ranjenike i njegovale bolesnike.'

Potom je moja sestra upitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: 'Ima li koja od nas štetu, ako ne izađe (na musalu), jer nema pokrivača?'

'Neka je zaogrne njena drugarica dijelom svoga pokrivača i neka tako prisustvuju dobru i dovi pravovjernih.'

Kada je došla Umm-Atijja, radijallahu anha, one su je pitale, ili je Hafsa rekla:

'Pitale smo je, pa je ona to isto rekla, a nije spomenula

وَلَوْلَا أَنَّ مَعِيَ الْهُدْيَ لَأَخَلْتُ وَحَاضَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَنَسَكْتُ الْمَنَاسِكَ كُلَّهَا غَيْرَ أَنَّهُ لَمْ تَطْفُ بِالْبَيْتِ فَلَمَّا طَهَّرْتُ طَافْتُ بِالْبَيْتِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ تَنْطَلِقُونَ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ وَأَنْطَلِقُ بِحَجٍّ فَأَمَرَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ أَنْ يَخْرِجَ مَعَهَا إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَعْتَمَرْتُ بَعْدَ الْحَجِّ .

١٦٥٢ . حَدَّثَنَا مُؤَمَّلُ بْنُ هِشَامٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ حَفْصَةَ قَالَتْ كُنَّا نَمْنَعُ عَوَاتِقَنَا أَنْ يَخْرُجْنَ فَقَدِمَتِ امْرَأَةٌ فَزَلَّتْ قَصْرَ بَنِي خَلَفٍ فَحَدَّثَتْ أَنَّ أُخْتَهَا كَانَتْ تَحْتَ رَجُلٍ مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَدْ غَزَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ثِنْتَيْ عَشْرَةَ غَزْوَةً وَكَانَتْ أُخْتِي مَعَهُ فِي سِتِّ غَزَوَاتٍ قَالَتْ كُنَّا نُدَاوِي الْكَلْمَى وَنَقُومُ عَلَى الْمَرْضَى فَسَأَلْتُ أُخْتِي رَسُولَ اللَّهِ ﷺ فَقَالَتْ هَلْ عَلَى أَحَدِنَا بَأْسٌ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا جِلْبَابٌ أَنْ لَا تَخْرُجَ قَالَ لِيُلبِسَهَا صَاحِبُهَا مِنْ جِلْبَابِهَا وَلِتَشْهَدَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُؤْمِنِينَ فَلَمَّا قَدِمْتُ أُمُّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا سَأَلْنَهَا أَوْ قَالَتْ سَأَلْنَاهَا فَقَالَتْ وَكَانَتْ

Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a da nije kazala: ‘Draži mi je od oca!’ Zatim smo upitali: ‘Jesi li čula Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da govori to i to?’

‘Draži mi je od oca’, kazala je ona.

On je zatim rekao: ‘Neka starije djevojke izađu iz svojih djevojačkih soba!’; ili je rekao: ‘...starije djevojke, one ostale iz djevojačkih soba i one sa menstruacijom i neka sve prisustvuju dobru i dovi muslimana, samo će se one sa menstruacijom povući ukraj, od mjesta gdje se klanja.’

‘Zar i žena sa menstruacijom?’ – upitala sam.

Umm-Atijja je rekla: ‘Nije li ona (prisustvovala hadžskom obredu) na Arefatu?! Nije li prisustvovala tu (na Muzdelifi) i tu (na Mini)?!’”

O STUPANJU U IHRAM IZ BATHA’A I SA DRUGIH MJESTA OSIM BATHA’A, MEKKELIJE I HADŽIJE, KOJI JE VEĆ IZAŠAO NA MINU

Ata, upitan za osobu stalno nastanjenu u Mekki, koja izgovara telbijju za hadž, rekao je: “Ibni-Omer, radijallahu anhum, izgovarao je telbijju osmi dan zul-hidžeta, kada je klanjao podne i uzjahao svoju devu.”

Abdul-Melik kaže, prenoseći od Ataa, on od Džabira, radijallahu anhu:

“Došli smo u Mekku sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i oslobodili se ihrama do osmog dana zul-hidžeta, a kada smo Mekku ostavili iza leđa (idući na Minu), izgovarali smo telbijju za hadž.”

Ebu-Zubejr, prenoseći od Džabira, rekao je: “Stupili smo u ihram od Batha (doline).”

Ubejdullah b. Džurejdž je rekao Ibni-Omeru, radijallahu anhum:

“Vidio sam te kada si bio u Mekki. Svijet je stupio u ihrame kada je vidio mlađak (zul-hidžeta), a ti u ihram nisi stupio sve do osmog dana zul-hidžeta!”

لَا تَذْكُرُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَبَدًا إِلَّا قَالَتْ بِأَبِي فَقُلْنَا أَسَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ كَذَا وَكَذَا قَالَتْ نَعَمْ بِأَبِي فَقَالَ لَتَخْرُجِ الْعَوَاتِقُ ذَوَاتُ الْخُدُورِ أَوِ الْعَوَاتِقُ وَذَوَاتُ الْخُدُورِ وَالْحَيْضُ فَيَشْهَدْنَ الْخَيْرَ وَدَعْوَةَ الْمُسْلِمِينَ وَيَعْتَزِلُ الْحَيْضُ الْمُصَلَّى فَقُلْتُ أَلْحَائِضُ فَقَالَتْ أَوْلَيْسَ تَشْهَدُ عَرَفَةَ وَتَشْهَدُ كَذَا وَتَشْهَدُ كَذَا .

بَابُ الْإِهْلَالِ مِنَ الْبَطْحَاءِ وَغَيْرِهَا لِلْمَكِّيِّ وَلِلْحَاجِّ إِذَا خَرَجَ إِلَى مِنَى

وَسُئِلَ عَطَاءٌ عَنِ الْمَجَاوِرِ يُلَبِّي بِالْحَجِّ قَالَ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُلَبِّي يَوْمَ التَّرْوِيَةِ إِذَا صَلَّى الظُّهْرَ وَاسْتَوَى عَلَى رَاحِلَتِهِ وَقَالَ عَبْدُ الْمَلِكِ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَدِمْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَحْلَلْنَا حَتَّى يَوْمِ التَّرْوِيَةِ وَجَعَلْنَا مَكَّةَ بَظَهْرِ لَيْلِنَا بِالْحَجِّ وَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ جَابِرٍ أَهْلَلْنَا مِنَ الْبَطْحَاءِ وَقَالَ عُبَيْدُ بْنُ جُرَيْجٍ لِابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَأَيْتُكَ إِذَا كُنْتَ بِمَكَّةَ أَهْلَ النَّاسِ إِذَا رَأَوْا الْهِلَالَ وَلَمْ يُهَلِّ أَنْتَ حَتَّى يَوْمِ التَّرْوِيَةِ فَقَالَ لَمْ أَرَ النَّبِيَّ ﷺ يُهَلِّ حَتَّى تَتَّبِعَ بِهِ رَاحِلَتَهُ .

“Nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem”, rekao je on, “da izgovara telbijju, sve dok mu deva nije krenula (prema Mini).”

GDJE HADŽIJA KLANJA PODNE OSMOG DANA ZUL-HIDŽETA?

1653. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, rekavši da mu je prenio Ishak Ezrek, njemu Sufjan od Abdul-Aziza b. Rufeja, koji je rekao:

“Pitao sam Enesa b. Malika, radijallahu anhu, rekavši mu:

‘Obavijesti me o onom što si zapamtio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Gdje je on klanjao podne i ikindiju osmog dana zul-hidžeta?’

“Na Mini” – odgovorio je on.

“A gdje je klanjao ikindiju, kada se vratio sa Mine?” – upitao sam.

“U Ebtahu (El-Muhassabu)” – rekao je Enes.

Potom je rekao: “Radi onako kao što rade tvoji zapovjednici!”

1654. PRIČAO NAM JE Ali da je čuo Ebu-Bekra b. Ajjaša koji je kazao da mu je saopćio Abdul-Aziz: “Susreo sam Enesa...”, a preko drugog seneda, pričao mi je Isma’il b. Eban da mu je prenio Ebu-Bekr od Abdul-Aziza:

“Išao sam na Minu osmog dana zul-hidžeta i susreo Enesa, radijallahu anhu, gdje ide, jašući na magarcu, pa sam (ga) upitao:

‘Gdje je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na ovaj (današnji) dan klanjao podne?’

‘Gledaj’, rekao je on, ‘gdje klanjaju tvoji zapovjednici, pa tu klanjaj!’”

بَابُ أَيَّنَ يُصَلِّي الظُّهْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ

١٦٥٣. حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قُلْتُ أَخْبِرْنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَيَّنَ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ بِمَنَى قُلْتُ فَأَيَّنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفَرِ قَالَ بِالْأَبْطَحِ ثُمَّ قَالَ أَفْعَلُ كَمَا يَفْعَلُ أَمْرَاؤُكَ .

١٦٥٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ سَمْعَانَ أَبَا بَكْرٍ بْنُ عَيَّاشٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ لَقِيتُ أَنَسًا ح وَ حَدَّثَنِي إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبَانَ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ قَالَ خَرَجْتُ إِلَى مَنَى يَوْمَ التَّرْوِيَةِ فَلَقِيتُ أَنَسًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ذَاهِبًا عَلَى حِمَارٍ فَقُلْتُ أَيَّنَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ هَذَا الْيَوْمَ الظُّهْرَ فَقَالَ انْظُرْ حَيْثُ يُصَلِّي أَمْرَاؤُكَ فَصَلِّ .

O NAMAZU NA MINI

1655. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ibnu-Vehb, koga je obavijestio Ubejdullah b. Abdullah b. Omer, prenoseći od svoga oca da je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je (četverorekatni namaz) na Mini dva rekata, i Ebu-Bekr i Omer, pa i Osman početkom svoga hilafeta.”

1656. PRIČAO NAM JE Adem, njemu prenio Šu‘be od Ebu-Ishaka Hemdanije, on od Harisa b. Vehba Hazzaije, radijallahu anhu, da je kazao:

“Klanjao nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini dva rekata. Mi smo tada bili brojniji i sigurniji, nego ikada ranije.”

1657. PRIČAO NAM JE Kabise b. Ukbe, rekavši da mu je prenio Sufjan od A‘meša, on od Ibrahima, ovaj od Abdur-Rahmana b. Jezida, a on od Abdullaha (b. Mes‘uda), radijallahu anhu, koji je rekao:

“Klanjao sam sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, dva rekata, sa Ebu-Bekrom, radijallahu anhu, dva rekata, pa i sa Omerom, radijallahu anhu, dva rekata. Potom ste se podijelili po pravcima. Kamo sreće da moj nagradni udio bude od dva (kod Allaha) primljena rekata, umjesto ovakva četiri.”

بَابُ الصَّلَاةِ بِمِنَى

١٦٥٥. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ أَخْبَرَنِي يُونُسُ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ عَنْ أَبِيهِ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِمِنَى رَكْعَتَيْنِ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ صَدْرًا مِنْ خِلَافَتِهِ .

١٦٥٦. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الْهَمْدَانِيِّ عَنْ حَارِثَةَ بْنِ وَهْبٍ الْخَزَاعِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى بِنَا النَّبِيِّ ﷺ وَنَحْنُ أَكْثَرُ مَا كُنَّا قَطُّ وَأَمْنُهُ بِمِنَى رَكْعَتَيْنِ .

١٦٥٧. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ بْنُ عُقْبَةَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ تَفَرَّقْتُ بِكُمْ الطَّرِيقَ فَيَا لَيْتَ حَظِّي مِنْ أَرْبَعِ رَكْعَتَانِ مُتَقَبَّلَتَانِ .

O POSTU DEVETOG DANA ZUL-HIDŽETA – DAN AREFATA

1658. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, da mu je prenio Sufjan od Zuhrija, kome je Salim rekao: “Čuo sam Umejra, oslobođenog roba majke Fadlove kako prenosi od Fadlove majke: ‘Svijet je sumnjao o postu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, devetog dana zul-hidžeta, pa sam poslala Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan napitak (mlijeka) i on ga je popio.’”

IZGOVARANJE TELBIJE I TEKBIRA KADA HADŽIJA (IZA SABAH-NAMAZA DEVETOG DANA ZUL-HIDŽETA) PORANI SA MINE NA AREFAT

1659. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, da mu je prenio Malik od Muhammeda b. Ebu-Bekra Sejafige, kako je on pitao Enesa b. Malika, radijallahu anhu, dok su njih dvojica išla rano ujutro (devetog dana zul-hidžeta) sa Mine prema Arefatu: “Šta ste vi na ovaj dan radili u doba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?” “Poneko od nas”, rekao je Enes, “izgovaraše telbijju i ko je izgovarao telbijju, Vjerovjesnik mu nije to osporavao. Poneko je opet izgovarao tekbir i ko ga je izgovarao, Vjerovjesnik mu nije to osporavao.”

بَابُ صَوْمِ يَوْمِ عَرَفَةَ

١٦٥٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنِ الزُّهْرِيِّ حَدَّثَنَا سَالِمٌ قَالَ سَمِعْتُ عُمَيْرًا مَوْلَى أُمِّ الْفَضْلِ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ شَكَ النَّاسُ يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ فَبَعَثَتْ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ بِشَرَابٍ فَشَرِبَهُ.

بَابُ التَّلْبِيَةِ وَالتَّكْبِيرِ إِذَا غَدَا مِنْ مَنَى إِلَى عَرَفَةَ

١٦٥٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ الثَّقَفِيِّ أَنَّهُ سَأَلَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ وَهُمَا غَادِيَانِ مِنْ مَنَى إِلَى عَرَفَةَ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ فِي هَذَا الْيَوْمِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ كَانَ يَهْلُ مِنَّْا الْمُهْلُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ وَيُكَبِّرُ مِنَّْا الْمُكَبِّرُ فَلَا يُنْكِرُ عَلَيْهِ.

O PUTOVANJU U PODNEVNOJ ŽEZI NA DAN AREFATA

1660. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je saopćio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima, koji kaže da je Abdul-Melik pisao Hadžadžu da ne protuslovi Ibnu-Omeru o pitanju (obreda) hadža.

Potom je došao Ibnu-Omer, radijallahu anhum, a i ja s njim, devetog dana zul-hidžeta, kada je sunce krenulo sa zenita i viknuo je pred Hadžadžovim šatorom. Hadžadž je izašao, a na njemu bijaše ogrtač žute boje, i rekao:

“Oče Abdur-Rahmanov, šta ti je?”

“Putovanje”, rekao je on, “ako hoćeš postupati po praksi Vjerovjesnika!”

“Ovoga časa?” – upitao je Hadžadž.

“Da” – rekao je Ibnu-Omer.

“Sačekaj me, dok natopim glavu vodom!” – rekao je Hadžadž.

Ibnu-Omer je sjahao (sa deve), (čekajući) dok je on izašao i šetao se između mene (Salima) i mog oca (Abdullaha b. Omera). Ja sam mu tada rekao: “Ako hoćeš postupati po sunnetu, skрати govor (hutbu) i požuri na stajanje (arefatsko).”

Ibni-Šihab je pogledao u Abdullaha. Kada je Abdullah to primijetio, rekao mu je: “Istinu je rekao Salim.”¹

بَابُ التَّهَجُّجِ بِالرَّوَّاحِ يَوْمَ عَرَفَةَ

١٦٦٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمٍ قَالَ كَتَبَ عَبْدُ الْمَلِكِ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ لَا يُخَالِفَ ابْنَ عُمَرَ فِي الْحَجِّ فَجَاءَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ وَأَنَا مَعَهُ يَوْمَ عَرَفَةَ حِينَ زَالَتِ الشَّمْسُ فَصَاحَ عِنْدَ سُرَادِقِ الْحَجَّاجِ فَخَرَجَ وَعَلَيْهِ مِلْحَفَةٌ مُعَصْفَرَةٌ فَقَالَ مَا لَكَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ فَقَالَ الرَّوَّاحُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ قَالَ هَذِهِ السَّاعَةُ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَأَنْظِرْنِي حَتَّى أَفِضَ عَلَى رَأْسِي ثُمَّ أَخْرَجُ فَنَزَلَ حَتَّى خَرَجَ الْحَجَّاجُ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَأَقْصِرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ فَجَعَلَ يَنْظُرُ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ قَالَ صَدَقَ .

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- na Arefatu se klanjaju, uzastopno, brzo i ne duljeći u džematu, podne i ikindija u prvim podnevnim časovima s jednim ezanom i dva ikameta;
- obrede hadža treba vršiti po uzoru rukovodilaca i učenih ljudi;
- za grješnom osobom može se klanjati, sve dok ga njegovi protuzakoniti postupci ne izvedu iz islama;
- pri polasku na Arefat može se glava natopiti vodom i mogu se nositi žuti ihrami;
- učen čovjek mora istinu izlagati uvijek i svugdje, pa i pred vladarom, a ovi treba da poštivaju stav učenjaka;
- na Arefatu, po proučenom ezanu, rukovodilac hadža održat će dva predavanja (hutbe), kojima će uputiti hadžije u obavljanju hadžskih obreda;
- na dan sedmog zul-hidžeta imam drži predavanje u Mekki, o obredima koji će se vršiti na Mini, a devetog dana na Arefatu drži predavanje o obredima, koje treba vršiti na Arefatu, o bacanju kamenčića na Akabi, klanju kurbana i konačnom obilasku oko Ka'be. Na Mini, imam opet drži predavanje desetog dana zul-

O BORAVKU NA AREFATU NA JAHALICI

1661. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, prenoseći od Malika, on od Ebu-Nadra, ovaj od Umejra, oslobođenog roba Abdullaha b. Abbasa, on, opet, od majke Fadla b. Harisa da su se neki kod nje razišli, devetog dana zul-hidžeta, o postu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem Jedni su govorili: “On danas posti”, a drugi: “Ne posti.” Ona mu je poslala čašu mlijeka i on ju je popio, dok je jahao na devi (na dan Arefata).

SPAJANJE DVAJU NAMAZA NA AREFATU

Ibn-Omer, radijallahu anhum, kada bi mu izmaklo klanjanje namaza (na Arefatu) sa imamom, spojio bi oba (i po sebi klanjao u svom šatoru).

1662. Lejs je rekao da mu je prenio Ukajl od Ibni-Šihaba, kome je saopćio Salim (b. Abdullah b. Omer), da je Hadžadž b. Jusuf, one godine kada se spustio (u Mekku) radi (Abdullaha) Ibnu-Zubejra, radijallahu anhu, pitao Abdullaha (b. Omera): “Ako ćeš postupiti pri stajanju po sunnetu, klanjaj (podne i ikindiju) na dan Arefata u podnevnoj vrućini!” Abdullah b. Omer je konstatirao: “Istinu je rekao Salim. Ashabi su, postupajući po sunnetu, spajali (klanjanje) podne i ikindiju.” Tada sam (kaže Ibni-Šihab) upitao Salima:

بَابُ الْوُقُوفِ عَلَى الدَّائَةِ بِعَرَفَةَ

١٦٦١. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ عَنْ مَالِكٍ عَنْ أَبِي النَّضْرِ عَنْ عُمَيْرِ مَوْلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْعَبَّاسِ عَنْ أُمِّ الْفَضْلِ بِنْتِ الْحَارِثِ أَنَّ نَاسًا اخْتَلَفُوا عِنْدَهَا يَوْمَ عَرَفَةَ فِي صَوْمِ النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ بَعْضُهُمْ هُوَ صَائِمٌ وَقَالَ بَعْضُهُمْ لَيْسَ بِصَائِمٍ فَأُرْسِلَتْ إِلَيْهِ بِقَدَحِ لَبَنٍ وَهُوَ وَقِفٌ عَلَى بَعِيرِهِ فَشَرِبَهُ.

بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ بِعَرَفَةَ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا فَاتَتْهُ الصَّلَاةُ مَعَ الْإِمَامِ جَمَعَ بَيْنَهُمَا.

١٦٦٢. وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي عُقَيْلٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ الْحَجَّاجَ بْنَ يُوْسُفَ عَامَ نَزْلِ بَابِنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَأَلَ عَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَيْفَ تَصْنَعُ فِي الْمَوْقِفِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقَالَ سَالِمٌ إِنْ كُنْتَ تُرِيدُ السُّنَّةَ فَهَجُرْ بِالصَّلَاةِ يَوْمَ عَرَفَةَ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ صَدَقَ إِنَّهُمْ كَانُوا يَجْمَعُونَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ فِي السُّنَّةِ فَقُلْتُ لِسَالِمٍ

hidžeta općenitog sadržaja i o konačnim obredima u Mekki;

– Zufer smatra da imam treba održati tri predavanja u tri uzastopna dana, i to: osmog dana zul-hidžeta u Mekki, devetog na Arefatu i desetog na Mini.

Šafija smatra da je sunnet održati četiri predavanja: prvo, sedmog dana zul-hidžeta u Mekki, drugo na Arefatu, devetog dana zul-hidžeta; treće na Mini, desetog dana zul-hidžeta i četvrto, opet, na Mini po završetku hadžskih obreda.

Prema stavu Malika, drže se tri predavanja (hutbe): prvo, drži se sedmog dana zul-hidžeta u Mekki po obavljenom podne-namazu. To je poduži govor u kome imam ne sjeda, drugo na Arefatu; a treće na Mini, jedanaestog dana zul-hidžeta.

Prema mišljenju Ahmeda, drže se tri predavanja: prvo na Arefatu, devetog dana zul-hidžeta; na Mini, desetog i jedanaestog dana zul-hidžeta, što usvaja i Ebu-Hanife.

“A je li tako radio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem?”

“Da li vi u tome slijedite samo njegov pravac?” – upitao je Salim.

O SKRAĆIVANJU HUTBE NA AREFATU

1663. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, da je Abdul-Melik b. Mervan pisao Hadžadžu, da se u hadžu povodi za Abdullahom b. Omerom. I kada je nastupio deveti dan zul-hidžeta došao je (Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhumu, a i ja sa njim, kada je sunce krenulo sa zenita i jako viknuo pred Hadžadžovim šatorom: “Gdje je taj!” Hadžadž je izašao i on je rekao: “Putovanje!”

“Sada?” – rekao je Hadžadž.

“Da” – kazao je Ibni-Omer.

“Sačekaj me da se polijem vodom!” – rekao je Hadžadž.

Tako je Ibni-Omer, radijallahu anhumu, sjahao (čekajući), dok on izađe i šetao između mene i moga oca. Ja sam mu, kaže Salim, rekao: “Ako hoćeš da postupiš danas po sunnetu, skрати predavanje, a požuri stajanje (arefatsko)!” Na to je (Abdullah) Ibni-Omer rekao: “Istinu je kazao Salim.”

O ŽURENJU KA MJESTU STAJANJA, O STAJANJU NA AREFATU

1664. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, njemu Sufjan kome je prenio Amr, ovome Muhammed b. Abdullah, njemu Sufjan, kome je prenio Amr, ovome Muhammed b. Džubejr b. Mut‘im od svoga oca koji je rekao:

“Tražio sam svoju devu...”, a u drugom senedu, pričao nam je Musedded kome je prenio Sufjan od Amra koji je čuo Muhammeda b. Džubejra, a on svoga oca Džubejra b. Mut‘ima da je rekao:

أَفْعَلَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ سَالِمٌ وَهَلْ تَتَّبِعُونَ فِي ذَلِكَ إِلَّا سُنَّتَهُ .

بَابُ قَصْرِ الْخُطْبَةِ بِعَرَفَةَ

١٦٦٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ الْمَلِكِ بْنَ مَرْوَانَ كَتَبَ إِلَى الْحَجَّاجِ أَنْ يَأْتِمَ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ فِي الْحَجِّ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ عَرَفَةَ جَاءَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا وَأَنَا مَعَهُ حِينَ زَاغَتِ الشَّمْسُ أَوْ زَالَتْ فَصَاحَ عِنْدَ قُسْطَاطِهِ أَيْنَ هَذَا فَخَرَجَ إِلَيْهِ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ الرَّوَاحُ فَقَالَ الْآنَ قَالَ نَعَمْ قَالَ أَنْظِرْنِي أَفِيضَ عَلَيَّ مَاءً فَنَزَلَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا حَتَّى خَرَجَ فَسَارَ بَيْنِي وَبَيْنَ أَبِي فَقُلْتُ إِنْ كُنْتُ تُرِيدُ أَنْ تُصِيبَ السُّنَّةَ الْيَوْمَ فَاقْصِرِ الْخُطْبَةَ وَعَجِّلِ الْوُقُوفَ فَقَالَ ابْنُ عُمَرَ صَدَقَ .

بَابُ التَّعَجُّيلِ إِلَى الْمَوْقِفِ

بَابُ الْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ

١٦٦٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ حَدَّثَنَا عَمْرُو حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جُبَيْرٍ بْنُ مُطْعِمٍ عَنْ أَبِيهِ كُنْتُ أَطْلُبُ بَعِيرًا لِي . وَحَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ عَنْ عَمْرٍو سَمِعَ مُحَمَّدَ بْنَ جُبَيْرٍ عَنْ أَبِيهِ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ قَالَ أَضَلَلْتُ بَعِيرًا لِي فَذَهَبْتُ

“Izgubio sam devu, pa sam devetog dana zulhidžeta pošao da je tražim i vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako stoji na Arefatu, pa sam rekao: ‘Ovaj je, Allaha mi, od Humsa (Kurejšija)! Šta on hoće ovdje?’”

1665. PRIČAO NAM JE Ferve b. Ebil-Magra, njemu Ali b. Mushir, prenoseći od Hišama b. Urve da je rekao:

“Svijet je u predislamsko doba obilazio oko Ka’be bez odjeće (go), osim Humsa. ‘El-Humsu’ su Kurejšije i njihovi potomci. Oni su, u ime Boga, činili dobro svijetu: čovjek je davao odjeću čovjeku, u kojoj će on obilaziti oko Ka’be, a onaj kome Humsi nisu pozajmili haljine, obilazio je oko Ka’be go. Grupa hadžija bi se vraćala sa Arefata, dok su se Humsi vraćali sa Muzdelife.”

“Obavijestio me je”, kaže Hišam, “moj otac, prenoseći od Aiše, radijallahu anha, da je stvarno o Humsima objavljen ovaj ajet: ‘Zatim pohrlite (Humsi) odakle hrli (natrag) ostali svijet!’

On je još kazao: ‘Humsi su hrlili sa Muzdelife, pa im je naređeno da idu na Arefat (kao i ostali svijet).’”¹

أَطْلَبُهُ يَوْمَ عَرَفَةَ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ وَاقِفًا بِعَرَفَةَ فَقُلْتُ هَذَا وَاللَّهِ مِنَ الْحُمْسِ فَمَا شَأْنُهُ هَاهُنَا .

١٦٦٥ . حَدَّثَنَا قُرُوبُ بْنُ أَبِي الْمَغْرَاءِ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ قَالَ عُرْوَةُ كَانَ النَّاسُ يَطُوفُونَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ عُرَاةً إِلَّا الْحُمْسَ وَالْحُمْسُ قُرَيْشٌ وَمَا وَلَدَتْ وَكَانَتِ الْحُمْسُ يَحْتَسِبُونَ عَلَى النَّاسِ يُعْطِي الرَّجُلُ الرَّجُلَ الثِّيَابَ يَطُوفُ فِيهَا وَتُعْطِي الْمَرْأَةُ الْمَرْأَةَ الثِّيَابَ تَطُوفُ فِيهَا فَمَنْ لَمْ يُعْطِهِ الْحُمْسُ طَافَ بِالْبَيْتِ عُرْيَانًا وَكَانَ يُفِيضُ جَمَاعَةً النَّاسِ مِنْ عَرَفَاتٍ وَيُفِيضُ الْحُمْسُ مِنْ جَمْعٍ قَالَ وَأَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ هَذِهِ الْآيَةَ نَزَلَتْ فِي الْحُمْسِ (ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ) قَالَ كَانُوا يُفِيضُونَ مِنْ جَمْعٍ فَدَفِعُوا إِلَى عَرَفَاتٍ .

1 Predislamske Kurejšije, kao susjedi Ka’be i njeni čuvari, obavljajući hadžske obrede, nisu izlazili iz Harema Mekke i činili stajanje na Arefatu zajedno sa ostalim Arapima. Njihov glavni skup je bio na Muzdelifi kod Mešaril-Harema.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, činio je više puta hodočašće i prije i poslije Objave, a poslije Hidžre samo jednom. Nafi’ b. Džubejr je rekao: “Kurejšije su se vraćali kućama sa Muzdelife, pravdajući se: ‘Mi smo Humsi i ne trebamo izlaziti iz područja Harema Mekke.’ Tako su oni izostavljali stajanje na Arefatu. Ja sam, međutim”, kazao je Nafi’, “vidio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje stoji na svojoj devi na Arefatu sa ostalim svijetom još u pagansko doba. Pred mrak bi on krenuo na Muzdelifu, tamo osvanuo, obavio stajanje i odatle se s ostalim svijetom vratio na Minu.”

Ishak je zabilježio da je Džubejr b. Mut’im rekao: “U pagansko doba izgubio sam magarca i našao ga na Arefatu. Tu sam vidio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, gdje stoji sa ostalim svijetom i, kada sam kasnije primio islam, saznao sam da ga je na to uputio Allah, dželle šanuhu.”

Iz hadisa se još zaključuje:

– stajanje na Arefatu je čin utvrđen Kur’anom i hadisom i spada u osnovne obrede hadža.

Taberi sa senedom navodi da je jedan Kurejšija rekao: “Vidio sam Vjerovjesnika kako stoji na Arefatu na onom istom mjestu gdje je stajao u predislamsko doba.”

Ibnü-Hibban u svom “Sahihu” sa senedom navodi da je Džubejr b. Mut’im rekao kako je Vjerovjesnik rekao: “Cijeli Arefat je mjesto za stajanje osim doline Muhassir. Svi putevi Mine su mjesto za klanje kurbanu i u svakom danu hodočasničkog Bajrama može se kurban zaklati.

Na Arefat se ide sa Mine, devetog dana zul-hidžeta po obavljenom sabah-namazu. Na podne, imam obavi

O NAČINU HODANJA HADŽIJE KADA SE BUDE VRAĆAO S AREFATA

1666. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Hišama b. Urve, a on od svoga oca koji je kazao:

“Usame je upitan, gdje sam i ja sjedio: ‘Kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao na Hadžetul-Vedau, kada se vraćao (sa Arefata)?’ ‘Išao je’, odgovorio je on, ‘običnim hodom, a kada je osjetio slobodan prolaz, žurio je.’”

O SILAŽENJU S DEVE IZMEĐU AREFATA I MUZDELIFE

1667. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Hammad b. Jezid od Jahjaa b. Seida, on od Musaa b. Ukbe, ovaj od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a on opet od Usame b. Zejda, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kada se vraćao sa Arefata, krenuo u jednu dolinu, obavio svoju potrebu i potom uzeo abdest. Ja sam ga upitao:

“Allahov Poslaniče, hoćeš li klanjati namaz?”

“Namaz je tek pred tobom (večeras na Muzdelifi)” – odgovorio je on.

بَابُ السَّيْرِ إِذَا دَفَعَ مِنْ عَرَفَةَ

١٦٦٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ قَالَ سَمِعْتُ أَسَامَةَ وَأَنَا جَالِسٌ كَيْفَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسِيرُ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ حِينَ دَفَعَ قَالَ كَانَ يَسِيرُ الْعَنَقَ فَإِذَا وَجَدَ فَجْوَةً نَصَّ قَالَ هِشَامٌ وَالنَّصُّ فَوْقَ الْعَنَقِ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ فَجْوَةٌ مُتَّسِعٌ وَالْجَمِيعُ فَجَوَاتٌ وَفَجَاءَ وَكَذَلِكَ رَكُوزٌ وَرِكَاءٌ مَنَاصُ لَيْسَ حِينَ فِرَارٍ .

بَابُ النَّزُولِ بَيْنَ عَرَفَةَ وَجَمْعٍ

١٦٦٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ عَنْ كُرَيْبِ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أَسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَيْثُ أَفَاضَ مِنْ عَرَفَةَ مَالَ إِلَى الشُّعْبِ فَقَضَى حَاجَتَهُ فَتَوَضَّأَ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَصَلِّي فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ .

dvije hutbe kao kod džume. Tu se zajednički, u jedan mah, klanja podne i ikindija i otpočne pobožno stajanje. Po zalasku sunca hadžije se vraćaju na Muzdelifu, gdje zajednički, odjednom, klanjaju akšam i jaciju u jacijском vremenu.”

1668. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma'il, rekavši da mu je prenio Džuverija:

“Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, spojio je na Muzdelifi klanjanje akšama i jacije. Kako bi on prolazio pokraj doline, koju je uzeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, (za obavljanje svoje potrebe), unišao bi u nju, očistio se, uzeo abdeset i ne bi klanjao ništa sve dok ne bi klanjao na Muzdelifi.”

1669. PRIČAO NAM JE Kutejbe, njemu Isma'il b. Dža'fer, prenoseći od Muhammeda b. Ebi-Harme, on od Kurejba, oslobođenog roba Ibni-Abbasa, a ovaj od Usume b. Zejda, radijallahu anhum, da je rekao:

“Jahao sam na istoj devu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, sa Arefata. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao do lijeve strane doline, koja leži ispred Muzdelife, zaustavio je devu i obavio malu nuždu. Potom je došao, ja sam mu polijevao vodu i on je brzo uzeo abdest.

‘Allahov Poslaniče’, rekao sam, ‘je li to za namaz?’

‘Namaz je tek pred tobom’ – rekao je on.

Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzjahao devu, došao na Muzdelifu i klanjao (odmah jedno za drugim akšam i jaciju). Ujutro, poslije dana zbora na Muzdelifi, iza Allahovog Poslanika uzjahao je Fadl (i krenuo na Minu).”

1670. Kurejb je kazao: “Saopćio mi je Abdullah (b. Abbas), radijallahu anhum, prenoseći od Fadla da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prestajao sa izgovaranjem telbijje, sve dok nije stigao na Džemretul-Akabe (bacio prvi kamenčić).”

١٦٦٨. حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ غَيْرِ أَنَّهُ يَمُرُّ بِالشَّعْبِ الَّذِي أَخَذَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَيَدْخُلُ فَيَتَنَفَّضُ وَيَتَوَضَّأُ وَلَا يُصَلِّي حَتَّى يُصَلِّيَ بِجَمْعٍ.

١٦٦٩. حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي حَزْمَةَ عَنْ كُرَيْبٍ مَوْلَى ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ قَالَ رَدِفْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مِنْ عَرَفَاتٍ فَلَمَّا بَلَغَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الشَّعْبَ الْأَيْسَرَ الَّذِي دُونَ الْمُزْدَلِفَةِ أَنَاخَ قَبَالَ ثُمَّ جَاءَ فَصَبَبْتُ عَلَيْهِ الْوُضُوءَ فَتَوَضَّأَ وَوَضُوءًا خَفِيفًا فَقُلْتُ الصَّلَاةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ فَرَكِبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَتَّى أَتَى الْمُزْدَلِفَةَ فَصَلَّى ثُمَّ رَدِفَ الْفَضْلُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ غَدَاةَ جَمْعٍ.

١٦٧٠. قَالَ كُرَيْبٌ فَأَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ الْفَضْلِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى بَلَغَ الْجَمْرَةَ.

O VJEROVJESNIKOVOM, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM, NAREĐENJU O
POTREBI DOSTOJANSTVENE TIŠINE PRI
VRAĆANJU SA AREFATA I NJEGOVOM
POKAZIVANJU BIČEM PREMA NJIMA

1671. PRIČAO NAM JE Seid b. Ebi-Merjem, rekavši da mu je prenio Ibrahim b. Suvejd, njemu Amr b. Amr, oslobođeni rob Muttaliba, rekavši da ga je obavijestio Seid b. Džubejr, oslobođeni rob Valibe Kufi, kome je prenio Ibni-Abbas, radijallahu anhum, da se on sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao na dan Arefata, pa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, čuo iza sebe žestoko suzbijanje (gužvu) i udaranje deva, te je prema njima pokazao bičem i rekao: “Ljudi, držite se tišine, jer u žurbi nema dobročinstva!”

O SPAJANJU KLANJANJA DVAJU
NAMAZA NA MUZDELIFI

1672. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Malik od Musa b. Ukbe, on od Kurejba, ovaj od Usame b. Zejda, radijallahu anhum, da je čuo Usamu gdje kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao se sa Arefata, pa je sišao u dolinu, obavio malu nuždu i uzeo abdest, ali nije detaljno prao svaki organ.

Ja sam ga upitao: ‘Za namaz?’

‘Namaz je tek pred tobom’ – odgovorio je on.

Potom je došao na Muzdelifu, uzeo abdest i detaljno oprao sve potrebne organe. Iza toga je proučen ikamet za namaz i on je klanjao akšam. Onda je svaki čovjek – hadžija povalio svoju devu pred svojim šatorom, proučio ikamet za namaz i klanjao (uzastopno akšam i jaciju), a između njih nije klanjao (nafilu).”

بَابُ أَمْرِ النَّبِيِّ ﷺ بِالسَّكِينَةِ
عِنْدَ الْإِفَاضَةِ وَإِشَارَتِهِ إِلَيْهِمْ بِالسَّوْطِ

١٦٧١. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ حَدَّثَنَا
إِبْرَاهِيمُ بْنُ سُوَيْدٍ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي عَمْرٍو
مَوْلَى الْمُطَّلِبِ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ ابْنُ جُبَيْرٍ مَوْلَى وَالْبَةِ
الْكُوفِيِّ حَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ
دَفَعَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ يَوْمَ عَرَفَةَ فَسَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ وَرَأَاهُ
زَجْرًا شَدِيدًا وَضَرْبًا وَصَوْتًا لِلْإِبِلِ فَأَشَارَ بِسَوْطِهِ
إِلَيْهِمْ وَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ عَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَإِنَّ الْبِرَّ
لَيْسَ بِالْإِضْغَاعِ أَوْضَعُوا أَسْرِعُوا (خِلَالَكُمْ) مِنْ
التَّحَلُّلِ بَيْنَكُمْ (وَفَجَّرْنَا خِلَالَهُمَا) بَيْنَهُمَا.

بَابُ الْجَمْعِ بَيْنَ الصَّلَاتَيْنِ بِالْمُزْدَلِفَةِ

١٦٧٢. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ
عَنْ مُوسَى بْنِ عُثْبَةَ عَنْ كُرَيْبٍ عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ سَمِعَهُ يَقُولُ دَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
مِنْ عَرَفَةَ فَنَزَلَ الشَّعْبَ فَبَالَ ثُمَّ تَوَضَّأَ وَلَمْ يُسَبِّحِ
الْوُضُوءَ فَقُلْتُ لَهُ الصَّلَاةُ فَقَالَ الصَّلَاةُ أَمَامَكَ
فَجَاءَ الْمُزْدَلِفَةَ فَتَوَضَّأَ فَاسْبَغَ ثُمَّ أَقَامَتِ الصَّلَاةُ
فَصَلَّى الْمَغْرِبَ ثُمَّ أَنَاخَ كُلُّ إِنْسَانٍ بَعِيرَهُ فِي مَنْزِلِهِ
ثُمَّ أَقَامَتِ الصَّلَاةُ فَصَلَّى وَلَمْ يُصَلِّ بَيْنَهُمَا.

SPAJANJE KLANJANJA AKŠAMA I JACIJE, NE KLANJAJUĆI IZMEĐU NJIH NIKAKVE NAFILE

1673. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Ebi-Zi'b, prenoseći od Zuhrija, on od Salima b. Abdullaha, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhumā, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spojio je klanjanje akšama i jacije na Muzdelifi sa (proučenim) ikametom za svaki od ta dva namaza, a između njih, a ni poslije njih, nije klanjao nikave nafile.”

1674. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, rekavši da mu je prenio Sulejman b. Bilal od Jahjaa b., koga je obavijestio Adijj b. Sabit, prenoseći od Abdullaha b. Jezida Hatmija, koji kaže da mu je pričao Ebu-Ejjub, ensarija, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Hadžetul-Vedau spojio na Arefatu klanjanje akšama i jacije.¹

بَابُ مَنْ جَمَعَ بَيْنَهُمَا وَلَمْ يَتَطَوَّعْ

١٦٧٣. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِجَمْعٍ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا بِإِقَامَةٍ وَلَمْ يُسَبِّحْ بَيْنَهُمَا وَلَا عَلَى إِثْرِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا.

١٦٧٤. حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بَلَالٍ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْخَطَمِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيُّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ جَمَعَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ بِالْمُزْدَلِفَةِ.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– na Muzdelifi, akšam i jacija klanjaju se u jedan mah u jacijsko doba. Ovakvom klanjanju učenjaci navode raznolika opravdanja.

Jedni smatraju da je to tako propisano kao vjerski obred i da sve hadžije treba tako i da postupaju, kako mještani, tako i stranci; drugi smatraju da se ti obredi tako obavljaju zbog izmorenosti u putovanju. Prema tome, takvim se postupkom služe sve hadžije osim mještana sa Muzdelife; treći smatraju da je to tako propisano zbog iscrpljenosti hadžija u dugom putovanju. Prema tome, takvom povlasticom ne treba da se koriste: Mekkelije, stanovnici – hadžije sa Mine, Arefata i Muzdelife. Ovu povlasticu mogu koristiti hadžije putnici, koji imaju pravo na skraćeno klanjanje obaveznih namaza.

Sufjan Sevri kaže: “Hadžija ne može klanjati akšam i jaciju nigdje, nego samo na Muzdelifi. Ko bi klanjao akšam na Arefatu ili na putu za Muzdelifu, dužan ga je do zore ponovo klanjati.” Ovo je stav i Ebu-Hanife. O učenju ezana i ikameta pri uzastopnom klanjanju akašama i jacije ima šest raznolikih stavova:

I. da se prije klanjanja svakog farza prouči ikamet, a ezan da se nikako ne uči. Ovo je mišljenje Kasima, Muhammeda, Salima, Ishaka i Šafije.

Nevevi u komentaru na “Muslim” kaže da je stav hanefija, da se uči jedan ezan prije klanjanja i po jedan ikamet ispred klanjanja svakog farza;

II. da se prouči samo jedan ikamet ispred prvog farza. Ovaj stav prenesen je od Sufijan Sevrija, Hattabija, Ibni-Abdil-Berra i još nekih;

III. da se ezan prouči samo prije klanjanja prvog farza, a ikamet ispred klanjanja svakog farza. Ovo su mišljenje dali Ahmed b. Hanbel, Ebu-Sevr, Tahavi i najveći broj hanefijskih učenjaka;

IV. da se prouči samo jedan ezan i jedan ikamet prije klanjanja prvog farza. Ovo je stav ponekih hanefijskih učenjaka, dok imam Zufer smatra da se uči jedan ezan prije klanjanja prvog farza, a ikamet ispred klanjanja svakog farza;

V. ezan se uči ispred klanjanja svakog farza, a isto tako i ikamet. Ovako su činili Omer b. Hattab, Abdullah b. Mes'ud i Malik;

VI. ne treba učiti ni ezan ni ikamet. Ovo mišljenje, zabilježio je Taberi, preneseno je od ponekog ashaba.

UČENJE EZANA I IKAMETA ZA SVAKI OD DVA SPOJENA NAMAZA (NA MUZDELIFI)

1675. PRIČAO NAM JE Amr b. Halid, da mu je prenio Zuhejr, kome je Ebu-Ishak rekao:

“Čuo sam Abdur-Rahmana b. Jezida kako kaže: ‘Abdullah, radijallahu anhu, obavljao je hadž, pa smo došli na Muzdelifu kad se uči ezan za jaciju ili približno u to doba i on je naredio jednom čovjeku, pa je proučio ezan i ikamet, te je on klanjao akšam, a iza njega odmah još dva rekata.

Potom je zatražio svoju večeru i večerao, a zatim, čini mi se, naredio nekom čovjeku, pa je on proučio ezan i ikamet.’

Amr je rekao: ‘Ne znam da je ova sumnja potekla i od koga osim od Zuhejra.’

Zatim je Abdullah klanjao dva rekata jacije, a čim se pojavila zora, rekao je: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ovoga časa nije klanjao ništa osim ovog (sabah) namaza na ovom mjestu ovog dana.’

Abdullah je još rekao: ‘Ova dva namaza pomjerena su iz svoga vremena: akšamski namaz jeste, kada svijet dođe na Muzdelifu, a sabahski je, kada se istom pojavi zora. Vidio sam’, rekao je on, ‘Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih tada obavlja.’”¹

بَابُ مَنْ أَذَّنَ وَأَقَامَ لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا

١٦٧٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ ابْنَ يَزِيدَ يَقُولُ حَجَّ عَبْدُ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَاتَيْنَا الْمُزْدَلِفَةَ حِينَ الْأَذَانِ بِالْعَتَمَةِ أَوْ قَرِيبًا مِنْ ذَلِكَ فَأَمَرَ رَجُلًا فَأَذَّنَ وَأَقَامَ ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ وَصَلَّى بَعْدَهَا رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ دَعَا بِعِشَائِهِ فَتَعَشَى ثُمَّ أَمَرَ أُرَى فَأَذَّنَ وَأَقَامَ قَالَ عَمْرُو لَا أَعْلَمُ الشَّكَّ إِلَّا مِنْ زُهَيْرٍ ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ رَكْعَتَيْنِ فَلَمَّا طَلَعَ الْفَجْرُ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ لَا يُصَلِّي هَذِهِ السَّاعَةَ إِلَّا هَذِهِ الصَّلَاةَ فِي هَذَا الْمَكَانِ مِنْ هَذَا الْيَوْمِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ هُمَا صَلَاتَانِ تَحْوِلَانِ عَنْ وَقْتِهِمَا صَلَاةُ الْمَغْرِبِ بَعْدَ مَا يَأْتِي النَّاسُ الْمُزْدَلِفَةَ وَالْفَجْرُ حِينَ يَبْرُغُ الْفَجْرُ قَالَ رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ.

¹ Iz hadisa se zaključuje:

- propis je da se uči jedan ezan prije početka klanjanja prvog farza i po jedan ikamet prije svakog farza;
- između farzova spomenutih namaza ne klanjaju se nafile-namazi.

O ONOM KOJI JE NOĆU PRIJE SEBE
POS�AO SVOJE SLABAŠNE UKUĆANE DA
STOJE NA MUZDELIFI I ČINE DOVU, ON IH
SLAŠE KAD BI MJESEC ZAŠAO

1676. PRIČAO NAM JE Ibni-Bukejr, da mu je prenio Lejs od Junusa, on od Ibni-Šihaba, da je Salim kazao:

“Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, slao je prije sebe svoje slabašne ukućane i oni bi stajali na Muzdelifi kod Meš'aril-Harama i slavili Uzvišenog Allaha, onako kako su najbolje znali, a potom se vraćali (na Minu), prije nego što imam obavi stajanje na Muzdelifi i prije nego se on lično vrati (na Minu).

Neko od njih stigne na Minu na sabah-namaz, a neko dođe poslije toga vremena i kada bi došli, bacali bi kamenčiće na Džemretul-Akabi.”

Ibni-Omer, radijallahu anhum, govoraše:

“Ovima je to dozvoljavao i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”

1677. PRIČAO NAM JE Sulejman b. Harb, njemu prenio Hammad b. Zejd od Ejžuba, on od Ikrima, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je rekao:

“Poslao me Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u toku noći sa Muzdelife (na Minu).”

1678. PRIČAO NAM JE Ali, njemu Sufjan, kome je saopćio Ubejdullah b. Ebi-Jezid od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji kaže:

“Ja sam od onih, koje je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, muzdelifanske noći poslao (na Minu), prije sebe sa slabašnim svojim ukućanima.”

بَابُ مَنْ قَدَّمَ ضَعْفَةَ أَهْلِهِ بَلِيلَ فَيَقِفُونَ
بِالْمُزْدَلِفَةِ وَيَدْعُونَ وَيُقَدِّمُ إِذَا غَابَ الْقَمَرُ

١٦٧٦. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ
يُونُسَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ سَأَلْتُ وَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ
عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُقَدِّمُ ضَعْفَةَ أَهْلِهِ فَيَقِفُونَ
عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ بِالْمُزْدَلِفَةِ بَلِيلَ فَيَدْعُونَ اللَّهَ مَا
بَدَأَ لَهُمْ ثُمَّ يَرْجِعُونَ قَبْلَ أَنْ يَقِفَ الْإِمَامُ وَقَبْلَ أَنْ
يُدْفَعَ فَمِنْهُمْ مَنْ يُقَدِّمُ مِنِّي لِصَلَاةِ الْفَجْرِ وَمِنْهُمْ
مَنْ يُقَدِّمُ بَعْدَ ذَلِكَ فَإِذَا قَدِمُوا رَمَوْا الْجَمْرَةَ وَكَانَ
ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ أَرْخَصَ فِي أَوْلَئِكَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ.

١٦٧٧. حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ
زَيْدٍ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنْ جَمْعِ بَلِيلٍ.

١٦٧٨. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي
عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي يَزِيدَ سَمِعَ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهُمَا يَقُولُ أَنَا مِمَّنْ قَدَّمَ النَّبِيَّ ﷺ لَيْلَةَ الْمُزْدَلِفَةِ فِي
ضَعْفَةِ أَهْلِهِ.

1679. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Jahjaa, on od Ibni-Džubejra, koji je rekao kako mu je to prenio Abdullah, oslobođeni rob Esme, od Esme, da se ona, muzdelifanske noći, spustila (odsjela) kod Muzdelife, zatim ustala da klanja i klanjala jedan sat, a zatim upitala:

“Sinko moj! Je li zašao mjesec?”

“Ne” – rekao sam.

Ona je, potom, klanjala još jedan sat, a zatim ponovo upitala:

“Je li mjesec zašao?”

“Da” – odgovorio sam.

“Pa putujmo” – rekla je ona.

Tako smo putovali i prolazili (teren) dok nije bacila kamenčiće. Zatim se vratila i klanjala sabah u svom šatoru na što sam joj rekao:

“Domaćice! Čini nam se da smo još u sumraku?”

“Sinko moj! Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovo je dozvolio putnicima.”

1680. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, rekavši da ga je obavijestio Sufjan, kome je prenio Abdur-Rahman b. Kasim od Kasima, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Sevda je tražila dozvolu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, muzdelifanske noći (da ranije ode). Ona je bila sporog hoda, pa joj je on dozvolio (raniji odlazak).”

1681. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm, njemu Efleh b. Humejd, prenoseći od Kasima b. Mahmuda, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Odsjeli smo na Muzdelifi i Sevda je kasnije zatražila dozvolu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da se vrati (na Minu) prije navale svijeta. Ona je bila sporog hoda, pa joj je on to dozvolio. Tako se ona vratila prije navale svijeta, a mi smo ostali (na Muzdelifi), sve dok nismo osvanuli. Potom smo se vratili zajedno s Vjerovjesnikom.

١٦٧٩. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ يَحْيَى عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ مَوْلَى أَسْمَاءَ عَنْ أَسْمَاءَ أَنَّهَا نَزَلَتْ لَيْلَةَ جَمْعٍ عِنْدَ الْمُزْدَلِفَةِ فَقَامَتْ تُصَلِّي فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتُ لَا فَصَلَّتْ سَاعَةً ثُمَّ قَالَتْ يَا بُنَيَّ هَلْ غَابَ الْقَمَرُ قُلْتُ نَعَمْ قَالَتْ فَارْتَحِلُوا فَارْتَحِلْنَا وَمَضَيْنَا حَتَّى رَمَتِ الْجُمُرَةَ ثُمَّ رَجَعْتُ فَصَلَّتِ الصُّبْحَ فِي مَنْزِلِهَا فَقُلْتُ لَهَا يَا هَتَّاهُ مَا أَرَانَا إِلَّا قَدْ غَلَسْنَا قَالَتْ يَا بُنَيَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَذِنَ لِلطُّغْنِ .

١٦٨٠. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ هُوَ ابْنُ الْقَاسِمِ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ النَّبِيِّ ﷺ لَيْلَةَ جَمْعٍ وَكَانَتْ ثَقِيلَةً ثَبُطَةً فَأَذِنَ لَهَا .

١٦٨١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ بْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ نَزَلْنَا الْمُزْدَلِفَةَ فَاسْتَأْذَنْتِ النَّبِيَّ ﷺ سَوْدَةَ أَنْ تَدْفَعَ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَكَانَتْ امْرَأَةً بَطِيئَةً فَأَذِنَ لَهَا فَدَفَعَتْ قَبْلَ حَطْمَةِ النَّاسِ وَأَقَمْنَا حَتَّى أَصْبَحْنَا نَحْنُ ثُمَّ دَفَعْنَا بِدَفْعِهِ فَلَا أَنْ أَكُونَ

Da sam i ja zatražila dozvolu od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što je to učinila Sevda, voljela bih više nego ma šta drugo, što bi me moglo obradovati.”¹

KLANJANJE SABAH-NAMAZA NA MUZDELIFI

1682. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafs b. Gijas i rekao da mu je prenio njegov otac od A‘meša, kome je prenio Umare od Abdur-Rahmana, a on od Abdullaha, radijallahu anhu, koji je rekao: “Nisam vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je klanjao ikakav namaz izvan njegovog određenog vremena, osim kada je sastavio dva namaza: akšam i jaciju, i klanjao sabah (na Muzdelifi) prije uobičajenog vremena (u sumrak).”

اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَمَا اسْتَأْذَنْتُ سَوْدَةَ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ مَفْرُوحٍ بِهِ .

بَابُ مَتَى يُصَلِّي الْفَجْرَ بِجَمْعٍ

١٦٨٢ . حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَارَةُ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ مَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلَاةً بغيرِ مِيقَاتِهَا إِلَّا صَلَاتَيْنِ جَمَعَ بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ وَصَلَّى الْفَجْرَ قَبْلَ مِيقَاتِهَا .

- 1 Sa Muzdelife ide se na Minu tek po obavljenom sabah-namazu. Međutim, slabije osobe, kao žene, starci i djeca, mogu krenuti u toku noći, uoči jedanaestog dana zul-hidžeta i sabah klanjati na Mini. Noćenje na Mini je vadžib, a ne osnovni obred hadža. Ko ne bude noćio na Muzdelifi, dužan je zaklati kurban. Ovo je stav Ebu-Hanife i ostalih pravnika njegove škole, zatim Sevrija, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra, a po jednoj verziji i Muhammeda b. Idrisa. Ovo mišljenje dijele još Ata, Zuhri, Katade i Mudžahid. Šafija smatra da je noćenje na Muzdelifi samo sunnet. Ovog mišljenja je i Malik, dok ga Ibni-Hazm ubraja u glavne i osnovne obrede hadža. Alkame, Neha‘i i Ša‘bi su rekli: “Ko ne noći na Muzdelifi, tome je hadž izmakao.” Šafija je kazao: “Noćenje je ostvareno, ako se hadžija nađe na Muzdelifi makar jedan sat u drugoj polovini noći.” Od Malika je preneseno mišljenje da je odsjedanje na Muzdelifi vadžib, a noćenje i stajanje sa imamom samo sunnet. Zahirije smatraju da je pokvaren hadž osobe, koja ne stigne klanjati sabah za imamom na Muzdelifi, izuzimajući fizički slabe osobe kao žene, starce i djecu. Učenjaci hanefijske škole smatraju da je hadžija dužan zaklati kurban, ako bez opravdanog razloga izostane sa stajanja poslije obavljenog sabah-namaza. Iz navedenih hadisa još se zaključuje: — tjelesno slabijim osobama, koje su krajem noći stigle na Minu, dozvoljeno je obaviti bacanje kamenčića u vremenu od tek sinule zore pa do izlaska sunca. Ovo je mišljenje Ataa, Tavusa b. Kejsana, Mudžahida, Ibrahima Neha‘ija, Ša‘bija, Seida b. Džubejra i Šafije. Ijad je izjavio da je Šafija ovakvim osobama dozvolio bacanje kamenčića od nastupa druge polovine noći. Po mišljenju Malika bacanje kamenčića dozvoljava se tek pojavom zore, dok Sevri i Neha‘i kažu: “Nema bacanja kamenčića sve dok sunce ne izađe.” Ovo je stav i hanefijskih učenjaka uz napomenu: “Ako hadžija obavi bacanje kamenčića i prije izlaska sunca, on je time učinio manji ispad, ali mu je taj obred punovažan.” Tirmizi u svom “Sunenu” navodi preko Ibni-Abbasa da je Vjerovjesnik sa Muzdelife poslao svoje ukućane, noću, nešto prije sebe i rekao: “Ne bacajte kamenčiće dok sunce ne izađe!”

1683. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Redža, da mu je prenio Israil od Ebi-Ishaka, on od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je kazao:

“Izašli smo s Abdullahom (b. Mes‘udom) do Mekke i došli na Muzdelifu. I tu je klanjao pojedinačno dva namaza, i to svaki namaz sa po jednim ezanom i po jednim ikametom, a večera je bila između njih. Sabah je klanjao kasnije, čim se zora pojavila. Neko govoraše: ‘Zora je zarudjela’, a neko: ‘Zora se nije još pojavila.’

Potom je Abdullah rekao: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: Ova dva namaza pomjerena su iz svoga određenog vremena samo na ovom mjestu, tj. akšam i jacija, i svijet ne mora stići na Muzdelifu sve do mrkle noći (jacije), a sabah-namaz klanja se u ovom času.’

I stajao je na nogama sve dok se nije razdanilo, a onda je rekao: ‘Kada bi se zapovjednik pravovjernih sada povratio (na Minu), postupio bi po sunnetu.’

‘Ne znam’, rekao je Abdur-Rahman, ‘da li je izjava Abdullahova bila brža ili Osmanovo vraćanje (sa Muzdelife).’

Abdullah b. Mes‘ud nije prestajao izgovarati telbijju sve dok nije bacio (prvi) kamenčiće na Džemretul-Akabi.”

KADA SE HADŽIJA VRAĆA SA MUZDELIFE

1684. PRIČAO NAM JE Hadžadž b. Minhāl, rekavši da mu je prenio Šu‘be b. Hadžadž od Ebu-Ishaka koji je rekao:

“Čuo sam Amra b. Mejmuna kako govori:

‘Bio sam prisutan kada je Omer na Muzdelifi klanjao sabah, zatim obavio stajanje i rekao: ‘Mušrici se nisu vraćali (sa Muzdelife) sve dok se ne bi pojavilo sunce i govorahu: Pojavi se, (osvijetljen) Sebiru!’

Vjerovjesnik im je proturječio i vratio se prije nego je sunce izašlo.”

١٦٨٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ إِلَى مَكَّةَ ثُمَّ قَدِمْنَا جَمْعًا فَصَلَّى الصَّلَاتَيْنِ كُلَّ صَلَاةٍ وَحَدَّاهَا بِأَذَانٍ وَإِقَامَةٍ وَالْعِشَاءُ بَيْنَهُمَا ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ طَلَعَ الْفَجْرُ قَائِلٌ يَقُولُ طَلَعَ الْفَجْرُ وَقَائِلٌ يَقُولُ لَمْ يَطْلُعِ الْفَجْرُ ثُمَّ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ حُوِّلَتَا عَنْ وَقْتَيْهِمَا فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ فَلَا يَقْدَمُ النَّاسُ جَمْعًا حَتَّى يُعْتِمُوا وَصَلَاةَ الْفَجْرِ هَذِهِ السَّاعَةَ ثُمَّ وَقَفَ حَتَّى أَسْفَرَ ثُمَّ قَالَ لَوْ أَنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَفَاضَ الْآنَ أَصَابَ السُّنَّةَ فَمَا أَذْرِي أَقُولُهُ كَانَ أَسْرَعَ أَمْ دَفَعَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَلَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ يَوْمَ النَّحْرِ .

بَابُ مَتَى يُدْفَعُ مِنْ جَمْعٍ

١٦٨٤. حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ سَمِعْتُا عُمَرَ بْنَ مَيْمُونٍ يَقُولُ شَهِدْتُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَلَّى بِجَمْعِ الصُّبْحِ ثُمَّ وَقَفَ فَقَالَ إِنَّ الْمُشْرِكِينَ كَانُوا لَا يُفِيضُونَ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَيَقُولُونَ أَشْرُقَ ثَبِيرٌ وَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ خَالَفَهُمْ ثُمَّ أَفَاضَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ .

O IZGOVARANJU TELBIJJE I TEKBIRA
UJUTRO, DESETOG DANA ZUL-HIDŽETA,
KADA HADŽIJA BACA KAMENČIĆE NA
DŽEMRETUL-AKABI I O JAHANJU ZA
VRIJEME PUTOVANJA NA JEDNOJ DEVI
(IZA NJENOG JAHACHA)

1685. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim Dahhak b. Mahled, rekavši da mu je to prenio Ibni-Džurejdž od Ataa, on od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, posadio iza sebe na devu, Fadla, a on je rekao da Vjerovjesnik nije prestajao izgovarati telbijju sve dok nije bacio (prvi) kamenčić na Džemretul-Akabi.

1686,1687. PRIČAO NAM JE Zuhejr b. Harb, njemu prenio Vehb b. Džerir od svoga oca, on od Junusa Ejlija, ovaj od Zuhrije, a on od Ubejdullaha b. Abdullaha, ovaj, opet, od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Usume b. Zejd, radijallahu anhum, jahao iza Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na istoj devu od Arefata do Muzdelife, a od Muzdelife do Mine posadio je iza sebe Fadla i obojica njih, kaže Ibni-Abbas su izjavili: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije prestajao izgovarati telbijju sve dok nije bacio (prvi) kamenčić na Džemretul-Akabi."¹

بَابُ التَّلْبِيَةِ وَالتَّكْبِيرِ غَدَاةَ النَّحْرِ
حِينَ يَرْمِي الْجُمُرَةَ وَالْإِزْدَادِ فِي السَّيْرِ

١٦٨٥. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ الضَّحَّاكُ بْنُ مَخْلَدٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَرْدَفَ الْفُضْلَ فَأَخْبَرَ الْفُضْلُ أَنَّهُ لَمْ يَزَلْ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى الْجُمُرَةَ.

١٦٨٦-١٦٨٧. حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ يُونُسَ الْأَيْلِيِّ عَنْ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ رَدَفَ النَّبِيَّ ﷺ مِنْ عَرَفَةَ إِلَى الْمُزْدَلِفَةِ ثُمَّ أَرْدَفَ الْفُضْلَ مِنَ الْمُزْدَلِفَةِ إِلَى مَنَى قَالَ فَكِلَاهُمَا قَالَا لَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ ﷺ يُلَبِّي حَتَّى رَمَى جُمُرَةَ الْعَقَبَةِ.

¹ Raznolika su mišljenja učenjaka o momentu prestanka izgovaranja telbijje. Najveći broj ih smatra da se izgovaranje telbijje ne prekida, sve dok se ne obavi bacanje (prvog) kamenčića na Džemretul-Akabi. Ovo je mišljenje preneseno od Ibni-Mes'uda, Ibni-Abbasa, a usvojili su ga još Ata, Tavus, Neha'i, Sevri, Ebu-Hanife, Ahmed i Ishak.

Preneseno je da je Alija na svojim hodočašćima izgovarao stalno telbijju, a prestao bi je izgovarati na Arefatu, devetog dana zul-hidžeta, kada bi sunce zašlo. Malik je rekao da je ta praksa prihvaćena od učenih ljudi njihovog grada.

Ibni-Šihab kaže: "Tako su radili Ebu-Bekr, Omer, Osman i Aiša." Isti stav prenio je Ibnu-Munzir od Sa'da. Ibni-Zubejr govoraše: "Najvrednija dova na dan Arefata jeste tekbir."

Podijeljena su mišljenja o trenutku prestajanja učenja telbijje na Džemretul-Akabi. Imam Sevri, Ebu-Hanife, Šafija i Ebu-Sevr kažu: "Izgovaranje telbijje prestaje sa prvim bačenim kamenčićem na Džemretul-Akabi." Ahmed, Ishak i još poneki smatraju da izgovaranje telbijje prestaje tek kada se završi bacanje svih kamenčića na Džemretul-Akabi. Ovi se, pored navedenih hadisa, drže još izjave ashaba, da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije prekidaio izgovaranje telbijje, sve dok nije obavio bacanje kamenčića na Akabi.

“KO SE BUDE MOGAO KORISTITI UMROM DO HADŽA, ON ĆE ZAKLATI KURBAN KAKAV MOŽE, KO GA NE MOŽE NAĆI, POSTIT ĆE TRI DANA U TOKU HADŽA I SEDAM KADA SE VRATI, A TO JE SVEGA DESET DANA. TO JE ZA ONOGA ČIJA SE PORODICA NALAZI U MESDŽIDUL-HARAMU”

1688. PRIČAO NAM JE Ishak b. Mensur, da mu je saopćio Nadr, da je Ebu-Džemre izjavio:

“Pitao sam Ibni-Abbasa, radijallahu anhumu, za Mut‘u, pa mi ju je on naredio, a pitao sam ga i za kurban, pa mi je za njega rekao: ‘Kurban je u Mut‘i deva, krava (goveče), ili ovca, ili sudioništvo u jednoj krupnoj žrtvi.’

Ebu-Džemre je rekao: ‘Svijet, kao da je Mut‘u, prezirao. Kasnije sam zaspao i u snu vidio kako jedan čovjek viče: ‘Ovo je hadž obavljen bez greške i kod Allaha primljen i Mut‘a uvažena.’ Otišao sam Ibnu-Abbasu, radijallahu anhumu, i to mu ispričao. On reče: Bog je najveći! To je praksa Ebul-Kasima, sallallahu alejhi ve sellem”

Ebu-Abdullah (Buharija) kaže: “Adem (b. Ebi-Ijas), Vehb b. Džerir i Gunder, prenoseći od Šu‘be,

بَاب (فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ مَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)

١٦٨٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ أَخْبَرَنَا النَّضْرُ أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا أَبُو جَرَّةٍ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ الْمُتْعَةِ فَأَمَرَنِي بِهَا وَسَأَلْتُهُ عَنِ الْهَدْيِ فَقَالَ فِيهَا جَزُورٌ أَوْ بَقَرَةٌ أَوْ شَاةٌ أَوْ شِرْكٌ فِي دَمٍ قَالَ وَكَأَنَّ نَاسًا كَرِهُوهَا فَنِمْتُ فَرَأَيْتُ فِي الْمَنَامِ كَأَنَّ إِنْسَانًا يُنَادِي حَجٌّ مَبْرُورٌ وَمُتْعَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ فَأَتَيْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَحَدَّثَنِي فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ سَنَةِ أَبِي الْقَاسِمِ ﷺ قَالَ وَقَالَ آدَمُ وَوَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ وَغُنْدَرٌ عَنْ شُعْبَةَ عُمْرَةٌ مُتَقَبَّلَةٌ وَحَجٌّ مَبْرُورٌ .

Oni se još oslanjaju na izjavu Fadla b. Abbasa, koju Ibni-Huzejme donosi u svojoj zbirci hadisa u slijedećoj verziji: “Vratio sam se s Božijim Poslanikom sa Arefata i on nije prestajao s izgovaranjem telbijje, sve dok nije izbacio kamenčić na Džemretul-Akabi. Sa svakim bačenim kamenčićem izgovorio je tekbir, a izgovaranje telbijje prestao je sa zadnjim kamenčićem.”

Bejheki poriče vjerodostojnost prijenosa zadnjeg dijela Fadlove izjave.

Zehebi je rekao: “S obzirom da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, sa svakim bačenim kamenčićem, uistinu, izgovarao tekbir, ukazuje da je on prestao izgovarati telbijju sa prvim bačenim kamenčićem.”

Navedeni postupak odnosi se na osobu, koja obavlja samo hadž, dok ona koja obavlja samo umru prestaje izgovarati telbijju čim uniđe u Harem Mekke (okolinu). Neki učenjaci kažu: “Mu‘temir neće prestati sa učenjem telbijje, sve dok ne ugleda kuće Mekke, a neki kažu, sve dok ne uniđe među mekkanske kuće.”

Ebu-Hanife je rekao: “Mu‘temir ne prestaje izgovarati telbijju, sve dok ne dotakne Hadžerul-Esved, a čime ga dotakne, on prestaje učiti telbijju.”

Lejs je izjavio: “Mu‘temir prestaje izgovarati telbijju kada dođe do same Ka‘be”, a Šafija je rekao: “Mu‘temir ne prestaje učiti telbijju, sve dok ne otpočne tavaaf oko Ka‘be.”

Ebu-Hanife se drži slijedeće Ibni-Abbasove izjave: “Mu‘temir prestaje izgovarati telbijju, tek kada dotakne Hadžerul-Esved.”

Ibni-Mes‘ud je kazao: “Mu‘temir ne prekida izgovaranje telbijje dok ne obavi potpuno sve obrede umre.”

rekli su: ‘Umra primljena i hadž obavljen bez prekršaja i kod Allaha uvažen, (Bogu su najdraži poslovi).’¹

O JAHANJU DEVA

To se temelji na riječima Uzvišenog Allaha: “Deve smo učinili znakovima Allahove moći.”

“U njima imate raznoliko dobro, pa spomenite Božije ime nad njima (pri klanju), kada se one poredaju u redove, a kada im strane padnu (na zemlju i umru) jedite (meso) od njih i nahranite nenasrtljiva siromaha i beskućnika. Tako smo ih vama potčinili, da biste bili zahvalni. Allahu ne dopijeva njihovo meso, a ni njihova krv, nego će Mu od vas stići pobožnost (i bogobojaznost). Eto tako, potčinio ih je vama da biste vi veličali i slavili Allaha, za ono što vas je uputio na pravi put. Razveseli one, koji čine dobra djela!”

1689. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ebu-Zinada, on od A‘redža, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio nekog čovjeka kako goni devu, pa mu rekao:

“Uzjaši je!”

“Ovo je deva (za kurban)” – rekao je čovjek.

“Uzjaši je!” – rekao mu je Vjerovjesnik.

“Ovo je deva (za kurban)” – ponovio je čovjek.

U trećoj ili drugoj naredbi, on je rekao: “Teško tebi! Uzjaši je!”

بَابُ رُكُوبِ الْبُذْنِ

لِقَوْلِهِ (وَالْبُذْنُ جَعَلْنَاهَا لَكُمْ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ لَكُمْ فِيهَا خَيْرٌ فَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا صَوَافَّ فَإِذَا وَجَبَتْ جُنُوبُهَا فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا الْقَانِعَ وَالْمُعْتَرَّ كَذَلِكَ سَخَّرْنَاهَا لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَى مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ) قَالَ مُجَاهِدٌ سُمِّيَتِ الْبُذْنُ لِبُذْنِهَا وَالْقَانِعُ السَّائِلُ وَالْمُعْتَرُّ الَّذِي يَعْتَرُّ بِالْبُذْنِ مِنْ غَنِيٍّ أَوْ فَقِيرٍ وَشَعَائِرُ اسْتِعْظَامُ الْبُذْنِ وَاسْتِحْسَانُهَا وَالْعَتِيقُ عِتْقُهُ مِنَ الْجَبَابِرَةِ وَيُقَالُ وَجَبَتْ سَقَطَتْ إِلَى الْأَرْضِ وَمِنْهُ وَجَبَتِ الشَّمْسُ .

١٦٨٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ أَبِي الزِّنَادِ عَنِ الْأَعْرَجِ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ ارْكَبْهَا فَقَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ فَقَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ فَقَالَ ارْكَبْهَا وَيْلَكَ فِي الثَّالِثَةِ أَوْ فِي الثَّانِيَةِ .

¹ Izraz “el-atik” nalazi se u 32. i 33. ajetu “El-Hadž” sure koja u prijevodu glasi:

“Eto, tako, ko poštiva Božije propise (o hadžu), to je (znak) bogobojaznosti srdaca. Vi u njima (životinjama) imate koristi od određenog roka (klanja), zatim je njihovo mjesto (klanja) kod Svetog, Allahom čuvanog, hrama.”

1690. PRIČAO NAM JE Muslim b. Ibrahim da su mu prenijeli Hišam i Šu'be b. Hadžadž od Katade, a on od Enesa, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka kako goni devu za kurban, pa mu je rekao:

“Uzjaši je!”

“Ovo je, uistinu, deva (za kurban)” – rekao je čovjek.

“Uzjaši je!” – ponovio je Vjerovjesnik.

“Ovo je deva (za kurban)” – odgovorio je čovjek.

“Uzjaši je!” – rekao je Vjerovjesnik treći put.¹

GONJENJE DEVA ZA KURBAN SA SOBOM

1691. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr, rekavši da mu je prenio Lejs od Ukajla, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Salima b. Abdullaha, da je Ibni-Omer, radijallahu anhuma, rekao:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koristio se u Hadžetul-Vedau umrom do samog hadža, pa je i kurban pribavio. On je taj kurban gonio sa sobom od Zul-Hulejfe. Tako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, započeo hodočašće i stupio u ihram za umru, a potom (u Mekki) učinio odluku za hadž. I svijet, koji je bio sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem,

١٦٩٠. حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا هِشَامٌ وَشُعْبَةُ قَالَا حَدَّثَنَا قَتَادَةُ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً فَقَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا ثَلَاثًا .

بَابُ مَنْ سَاقَ الْبُذْنَ مَعَهُ

١٦٩١. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ تَمَتَّعَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ وَأَهْدَى فَسَاقَ مَعَهُ الْهَدْيَ مِنْ ذِي الْحُلَيْفَةِ وَبَدَأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَأَهْلَلَ بِالْعُمْرَةِ ثُمَّ أَهْلَلَ بِالْحَجِّ فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَكَانَ مِنَ النَّاسِ

¹ Iz hadisa se zaključuje:

– dozvoljeno je jahati devu određenu za kurban. Ahmed b. Hanbel u svom “Muvettau” navodi da su halifa Aliju pitali o jahanju kurban-deve i da je on odgovorio: “Nema štete jahati je. Vjerovjesnik je prošao pokraj nekoliko pješaka i naredio im da uzjašu svoje kurban-deve.”

S obzirom na općenitost značenja iznesenih hadisa, nastala su raznolika tumačenja učenjaka. Urve b. Zubejr, Ahmed, Ishak i Zahirije dozvoljavaju jahanje kurbana bez ikakvih uvjeta, dok drugi učenjaci, jahanje uvjetuju izvjesnim potrebama hadžija kao iznemoglost, slabost i slično. Ovakav je stav Ahmeda, Ishaka, Šafije, Hasana Basrije, Ataa, Ebu-Hanife i još mnogih učenih ashaba.

Ima učenjaka koji jahanje kurbana, bez stvarne potrebe, smatraju mekruhom. Ovo je mišljenje preneseno od Šafije i Malika.

Ibrahim Neha'i smatra da umoran hadžija, može na svom kurbanu jahati samo onoliko, koliko mu je potrebno da se na njemu odmori. Ibni-Abdul Berr ovo jahanje smatra dužnošću hadžije, kako bi što više proturječilo običajima predislamskog doba.

Predstavnici svih ortodoksnih škola, osim Malika, dozvoljavaju hadžiji, da na kurban natovari svoj prtljag;

– učeni ljudi treba da stalno upućuju neuke, i to obnavljajući jedno pitanje po nekoliko puta, sve dok se ono ne shvati kako treba.

koristio se umrom do samog hadža. Bilo ih je koji su pribavili sebi kurban i gonili ga sa sobom, a i onih koji ga nisu pribavili.

Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Mekku, rekao je svijetu: ‘Ko je od vas pribavio kurban, njemu nije dozvoljeno ništa činiti, što mu je već ranije bilo zabranjeno, sve dok ne obavi i svoj hadž, a ko nije pribavio sebi kurban, neka se obrije i oslobodi ihrama, a kasnije neka opet stupi u ihram za hadž. Ko ne nađe kurban, neka posti tri dana u toku hadža i sedam kada se vrati svojoj kući.’

Vjerovjesnik je obavio obilaženje oko Ka'be čim je prispio u Mekku i prvi od obreda bio je, da je dotakao Hadžerul-Esved, a zatim, poskakujući, kasao u prva tri ophođenja, a u četiri posljednja, išao običnim hodom. Kada je završio svoj tavaf oko Ka'be, klanjao je dva rekata kod Mekkami-Ibrahima, predao selam, okrenuo se i otišao na Safu, te učinio između Safe i Merve sedam ophodnji. Njemu nije bilo dozvoljeno činiti ništa od onoga što mu je bilo ranije zabranjeno, sve dok nije obavio sve svoje hadžske obrede; dok nije prvi dan Bajrama zaklao kurban i dok se nije vratio i obavio posljednje ophođenje oko Ka'be, poslije čega mu je bilo dozvoljeno činiti sve što mu je (u ihramu) bilo zabranjeno.

Ko je god sebi pribavio kurban, radio je onako kao što je radio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem Ovaj kurban gonio je, međutim, samo poneko od svijeta.”

مَنْ أَهْدَى فَسَاقَ الْهَدْيِ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ يُهْدِ فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ مَكَّةَ قَالَ لِلنَّاسِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ أَهْدَى فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لَشَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَهْدَى فَلْيُطْفِئْ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلْيَقْصُرْ وَلْيَحْلِلْ ثُمَّ لِيَهْلِ بِالْحَجِّ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ هَدْيًا فَلْيَصُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةَ إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ فَطَافَ حِينَ قَدِمَ مَكَّةَ وَاسْتَلَمَ الرُّكْنَ أَوَّلَ شَيْءٍ ثُمَّ حَبَّ ثَلَاثَةَ أَطْوَافٍ وَمَشَى أَرْبَعًا فَرَكَعَ حِينَ قَضَى طَوَافَهُ بِالْبَيْتِ عِنْدَ الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ فَأَنْصَرَفَ فَاتَى الصَّفَا فَطَافَ بِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ سَبْعَةَ أَطْوَافٍ ثُمَّ لَمْ يَحْلِلْ مِنْ شَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ حَتَّى يَقْضِيَ حَجَّهُ وَنَحَرَ هَدْيَهُ يَوْمَ النَّحْرِ وَأَفَاضَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ حَلَّ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ وَفَعَلَ مِثْلَ مَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ أَهْدَى وَسَاقَ الْهَدْيِ مِنَ النَّاسِ .

1692. Od Urve je preneseno kako ga je Aiša, radijallahu anha, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, obavijestila o njegovom obavljanju umre do hadža i da je i svijet sa njim stupio u ihram za umru, namjeravajući iza nje obaviti hadž u istoj godini. Ovo se slaže s onim o čemu nije obavijestio Salim, prenoseći od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, a on od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

O KUPOVANJU KURBANA SEBI, NA PUTU (ZA MEKKU)

1693. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu'man, njemu prenio Hammad od Ejjuba, on od Nafija koji je rekao:

“Abdullah b. Abdullah b. Omer, radijallahu anhu-ma, kazao je svome ocu: ‘Odustani (od hadža), jer ja nisam siguran za nered, koji bi te mogao omesti od posjete Ka’bi.’

‘Tada ću uraditi’, rekao je Abdullah, ‘kao što je uradio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a Allah je rekao: ‘Vi u Allahovom Poslaniku imate, zaista, najbolji primjer.’ Ja vas uzimam za svjedoke, da sam nijet učinio za umru.’

Potom je on”, rekao je Abdullah, “stupio u ihram (od svoje kuće), i krenuo. Kada je bio u Bejdau, izgovorio je telbijju za hadž i umru rekavši: ‘Hadž i umra nisu nešto posebno nego jedno (medusobno povezani).’ Potom je kupio sebi kurban u Humejdu, došao (u Mekku), obavio je tavaf za oba obreda (hadž i umru) i nije se ihrama oslobodio, sve dok nije obavio obje ove dužnosti skupa (umru i hadž).”

١٦٩٢. وَعَنْ عُرْوَةَ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَخْبَرَتْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي تَمَتُّعِهِ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَتَمَتَّعَ النَّاسُ مَعَهُ بِمِثْلِ الَّذِي أَخْبَرَنِي سَالِمٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

بَاب مَنِ اشْتَرَى الْهَدْيَ مِنَ الطَّرِيقِ

١٦٩٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ لِأَبِيهِ أَقِمْ فَإِنِّي لَا أَمْنُهَا أَنْ سَتُصَدَّ عَنْ الْبَيْتِ قَالَ إِذَا أَفْعَلُ كَمَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَدْ قَالَ اللَّهُ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) فَإِنَّا أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ أَوْجَبْتُ عَلَى نَفْسِي الْعُمْرَةَ فَأَهْلُ بِالْعُمْرَةِ مِنَ الدَّارِ قَالَ ثُمَّ خَرَجَ حَتَّى إِذَا كَانَ بِالْبَيْدَاءِ أَهْلًا بِالْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ وَقَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ ثُمَّ اشْتَرَى الْهَدْيَ مِنْ قُدَيْدٍ ثُمَّ قَدِمَ فَطَافَ لَهُمَا طَوَافًا وَاحِدًا فَلَمْ يَحِلَّ حَتَّى حَلَّ مِنْهُمَا جَمِيعًا .

OBILJEŽAVANJE DEVE-KURBANA
U ZUL-HULEJFI PROBADANJEM NJENE
GRBE, MAZANJEM ISTE NJENOM KRVLJU
I NATICANJE OGRVICE NA NJEN VRAT,
A ZATIM OBLAČENJE IHRAMA

Nafi' kaže: "Kada je Ibni-Omer, radijallahu anhum, gonio kurban-devu iz Medine, natakao joj je ogrlicu u Zul-Hulejfi i pokapanom krvlju iz probodene grbe namazao je; onda je prosjekao, sječivom noža, desnu stranu njene grbe, a ona je u klečećem stavu bila okrenuta prema kibli."¹

بَابُ مَنْ أَشْعَرَ وَقَلَّدَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ ثُمَّ أَحْرَمَ

وَقَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا إِذَا أَهْدَى مِنَ الْمَدِينَةِ قَلْدَهُ وَأَشْعَرَهُ بِذِي الْحُلَيْفَةِ يَطْعُنُ فِي شِقِّ سَنَامِهِ الْأَيْمَنِ بِالشَّفْرِ وَوَجْهَهَا قَبْلَ الْقِبْلَةِ بَارِكَةَ .

- 1 Probadanje devine grbe i mazanje deve prokapanom krvlju, znak je raspoznavanja vlastitog kurbanda među kurbanima ostalih hadžija.
O načinu izvođenja ovog čina ima više mišljenja.
Ebu-Jusuf i Muhammed rekli su: "Grba se zasijeca sa donje lijeve strane deve, toliko da samo malo prokapa krv."
Ibnu-Hammad je prenio od Ahmeda da se krv pušta sa lijeve strane grbe, jer je tako radio i Abdullah b. Omer. Ovo mišljenje usvaja i Malik. Ešbili, u svom komentaru na Muvetta, kaže: "Prosijecanje devine grbe dozvoljeno je kako sa desne strane i sa lijeve strane, jer je Ibni-Omer to činio nekada na desnoj, a nekada na lijevoj strani."
Najveći broj učenjaka opredijelio se za desnu stranu, kao što su Šafija, Ishak i drugi. Ovi se drže izjave Ibni-Abbasa koju Muslim navodi u ovoj varijanti: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Zul-Hulejfi klanjao je podne, zatim zatražio devu, narezao joj grbu sa desne strane i prokapanu krv po njoj razmazao, a zatim joj na vrat objesio obuću."
Istu izjavu donosi i Ebu-Davud u svom "Sunenu", dodajući: "... i prokapanu krv razmazao je po njoj svojom rukom..."
Najveći broj učenjaka smatra da je ovo puštanje krvi sunnet. Ibni-Ebi-Šejbe u svom "Musannefu" sa senedom navodi da je Ibni-Abbas rekao: "Ako hoćeš, pusti krv iz devine grbe, a ako nećeš, ne puštaj!"
Svrha ovog obilježavanja je:
– upozorenje kradljivcima da životinju ne diraju i poštuju, jer je određena za kurban;
– upozorenje siromasima da mogu, na dan Bajrama, besplatno dobiti potrebno im meso.
Ova obilježavanja vrše se samo kod deva, dok Ša'bi i Ebu-Sevr kažu, da se to čini kod svake krupne životinje.

1694,1695. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Muhammed, rekavši da ga je obavijestio Abdullah, da mu je prenio Ma'mer od Zuhrija, on od Urve b. Zubejra, ovaj od Misvera b. Mahreme i Mervana: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, izašao je iz Medine (godine Hudejbije) sa nešto manje od hiljadu svojih drugova i kada su bili u Zul-Hulejfi, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, svojoj kurban-devi objesio je o vrat obuću i pomazao je krvlju iz prosječne joj grbe i stupio u ihram za umru."

1696. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu Efleh, prenoseći od Kasima, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

"Splela sam svojim rukama ogrlice devama Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on ih je potom svakoj stavio i pomazao krvlju, iz njene, malo probodene grbe, i uputio prema Mekki, na ime kurbanda i nije mu bilo zabranjeno činiti ništa što mu je do tada bilo dozvoljeno."¹

١٦٩٤-١٦٩٥. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنِ الْمُسَوَّرِ بْنِ مَخْرَمَةَ وَمَرْوَانَ قَالَا خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ زَمَنَ الْحُدَيْبِيَّةِ مِنَ الْمَدِينَةِ فِي بَضْعِ عَشْرَةِ مِائَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِذِي الْحُلَيْفَةِ قَلَدَ النَّبِيُّ ﷺ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ.

١٦٩٦. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ عَنْ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ قَلَانِدَ بُذْنِ النَّبِيِّ ﷺ بِيَدَيَّ ثُمَّ قَلَدَهَا وَأَشْعَرَهَا وَأَهْدَاهَا فَمَا حَرَّمَ عَلَيْهِ شَيْءٌ كَانَ أَحِلَّ لَهُ.

¹ Iz navedenih hadisa zaključuje se:

– navedena obilježavanja kurbanda čine se neposredno prije stupanja u ihram; prokapana njezina krv je djelo Šerijatom propisano.

Ibni-Bettal je rekao: "Ko odluči da stupa u ihram za hadž i umru i potjera sa sobom kurban, on će ga obilježiti tek na mikatu, a mustehab je da ne stupa u ihram, dok ne dođe na mikat, jer je tako učinio i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, u danima Hudejbije i danima Hadžetul-Vedaa;

– obilježavanje kurbanda je najbolje vršiti lično, dok žena može to povjeriti svom pratiocu ili nekom drugom licu.

O PLETENJU OGRLICA DEVAMA
I GOVEDIMA (NAMIJENJENIM
ZA KURBANE)

1697. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu Jahja, prenoseći od Ubejdullaha, kome je saopćio Nafi' od Ibni-Omera, on od Hafse, radijallahu anha, koja je rekla:

“Allahov Poslaniče, šta je ovom svijetu? Oni su se oslobodili ihrama, a ti nisi!”

“Ja sam”, rekao je on, “ulijepio svoju kosu i svom kurbanu stavio ogrlicu, i neću se osloboditi ihrama sve dok se ne oslobodim (obreda) hadža.”

1698. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Lejs, njemu Ibni-Šihab od Urve i od Amre b. Abdur-Rahmana, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

“Allahov Poslanik je uputio (jedan) kurban u Mekku iz Medine. Ja sam tom njegovom kurbanu oplela ogrlicu i on se, potom, (do mikata) nije klonio ničega čega se kloni muhrim.”

O RAZREZIVANJU DEVINE GRBE I
RAZMAZIVANJU POKAPANE KRVI PO NJOJ

Urve je, prenoseći od Misvera, radijallahu anhu, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stavio je u Zul-Hulejfi ogrlicu svojoj kurban-devi, razmazao po njoj pokapanu krv iz prorezane joj grbe i potom stupio u ihram za umru.”

بَابُ فِتْلِ الْقَلَائِدِ لِلْبُدْنِ وَالْبَقَرِ

١٦٩٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَتْ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوْا وَلَمْ تَحْلِلْ أَنْتَ قَالَ إِنِّي لَبَدْتُ رَأْسِي وَقَلَدْتُ هَدْيِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَحِلَّ مِنَ الْحَجِّ .

١٦٩٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ حَدَّثَنَا ابْنُ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ وَعَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَهْدِي مِنَ الْمَدِينَةِ فَاقْتُلَ قَلَائِدَ هَدْيِهِ ثُمَّ لَا يَجْتَنِبُ شَيْئًا مِمَّا يَجْتَنِبُهُ الْمُحْرِمُ .

بَابُ إِشْعَارِ الْبُدْنِ

وَقَالَ عُرْوَةُ عَنْ الْمُسَوَّرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَلَدَ النَّبِيُّ ﷺ الْهَدْيَ وَأَشْعَرَهُ وَأَحْرَمَ بِالْعُمْرَةِ .

1699. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, da mu je prenio Efleh b. Humejd od Kasima, on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:

“Oplela sam ogrlicu za kurban-devu Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i on joj je, razmazavši po njoj prokapanu krv iz prosječne joj grbe, stavio na vrat ogrlicu”, ili je, kaže Kasim, rekla: “Stavila sam joj je. Potom ju je poslao Ka’bi, a on je ostao u Medini i nije mu bilo zabranjeno ništa činiti što mu je bilo dotada dozvoljeno.”

STAVLJANJE OGRLICA NA VRAT (KURBANU UPUĆENOM ZA MEKKU) SVOJOM RUKOM

1700. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, a rekavši da mu je prenio Malik od Abdullaha b. Ebi-Bekra b. Amra b. Hazima, on od Amre bint Abdur-Rahman da mu je ona saopćila da je Zijad b. Ebi-Sufjan pisao Aiši, radijallahu anha, da je Abdullah b. Abbas, radijallahu anhum, rekao:

“Ko pošalje kurban Ka’bi, njemu je zabranjeno činiti sve ono što je zabranjeno svakom hadžiji, sve dok se njegova poslana žrtva (kurban) ne zakolje.”
“Potom je”, kazala je Amra, “Aiša, radijallahu anha, rekla: ‘Nije to tako kao što je Ibni-Abbas, radijallahu anha, rekao. Ja sam svojim rukama oplela ogrlice kurban-devi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iste joj je stavio svojim rukama i poslao (u Mekku) po mom ocu, i dok još kurban nije bio zaklan, Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nije bilo ništa zabranjeno činiti od onoga što mu je Allah ranije dozvoljavao.’”¹

١٦٩٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا أَفْلَحُ ابْنُ حُمَيْدٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ قَلَانِدَ هَدْيِ النَّبِيِّ ﷺ ثُمَّ أَشَعَرَهَا وَقَلَدَهَا أَوْ قَلَدْتُهَا ثُمَّ بَعَثَ بِهَا إِلَى الْبَيْتِ وَأَقَامَ بِالْمَدِينَةِ فَمَا حُرِّمَ عَلَيْهِ شَيْءٌ كَانَ لَهُ حِلٌّ .

بَابُ مَنْ قَلَدَ الْقَلَانِدَ بِيَدِهِ

١٧٠٠. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَكْرٍ بْنِ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ عَنْ عَمْرَةَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّهَا أَخْبَرَتْهُ أَنَّ زِيَادَ بْنَ أَبِي سُفْيَانَ كَتَبَ إِلَى عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ مَنْ أَهْدَى هَدِيًّا حُرِّمَ عَلَيْهِ مَا يُحْرَمُ عَلَى الْحَاجِّ حَتَّى يُنْحَرَ هَدْيُهُ قَالَتْ عَمْرَةُ فَقَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا لَيْسَ كَمَا قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَا فَتَلْتُ قَلَانِدَ هَدْيِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِيَدِي ثُمَّ قَلَدَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيْهِ ثُمَّ بَعَثَ بِهَا مَعَ أَبِي فَلَمْ يُحْرَمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ شَيْءٌ أَحَلَّهُ اللَّهُ لَهُ حَتَّى يُنْحَرَ الْهَدْيُ .

¹ Ko usljed neke spriječenosti ne obavi hadž i umru, pa pošalje po nekom svoj kurban, nije dužan, po mišljenju Aiše, živjeti po propisima, koje mora hadžija primjenjivati dok je u ihramu.

Mnogi muhadiisi ističu da Ibni-Abbas nije bio usamljenog mišljenja. Ibni-Omer, kada je poslao svoj kurban u Mekku, susteza se od svega onoga od čega se susteže svaki hadžija dok je u ihramu, osim što nije izgovarao telbijju. Ovo mišljenje zastupao je i Kajs b. Sa’d.

Ibni-Ebi-Šejbe sa senedom prenosi da su halife Omer i Alija rekli jednom čovjeku koji je poslao kurban-devu u Mekku da se kloni i čuva svega čega se kloni hadžija, koji je u mikatu stupio u ihram.

O STAVLJANJU OGRLICE BRAVČETU

1701. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, rekavši da je njemu prenio A'meš od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je jednom, na ime kurbanu, u Mekku bravče.”

1702. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Abdur-Rahman, prenoseći od A'meša kome je prenio Ibrahim od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha:
“Oplela sam ogrlice kurbanu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i on ih je nataknuo bravčetu na vrat i ostao slobodan boraviti kod svojih ukućana.”

1703. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'man, njemu Hammad, prenoseći od Mensura b. Mu'temira, a preko drugog seneda, pričao nam je Muhammed b. Kesir, njemu Sufjan, prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on opet od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
“Oplela sam ogrlicu kurban-bravčetu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga je on sa njim poslao (u Mekku), a potom boravio slobodno (u Medini).”

1704. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm da mu je prenio Zekerijja od Adema, on od Mesruka, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
“Oplela sam za kurban Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ogrlicu, prije nego je on stupio u ihram (prilikom Hadžetul-Vedaa).”

بَابُ تَقْلِيدِ الْغَنَمِ

١٧٠١. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ أَهْدَى النَّبِيُّ ﷺ مَرَّةً غَنَمًا.

١٧٠٢. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَقْتُلُ الْقَلَائِدَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَيَقْلُدُ الْغَنَمَ وَيُقِيمُ فِي أَهْلِهِ حَلَالًا.

١٧٠٣. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ حَدَّثَنَا مَنْصُورُ بْنُ الْمُعْتَمِرِ ح وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ كُنْتُ أَقْتُلُ قَلَائِدَ الْغَنَمِ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَيَبِيعُ بِهَا ثُمَّ يَمُكُّ حَلَالًا.

١٧٠٤. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا زَكَرِيَاءُ عَنْ عَامِرٍ عَنْ مَسْرُوقٍ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَتَلْتُ لَهُدًى النَّبِيُّ ﷺ تَغْنِي الْقَلَائِدَ قَبْلَ أَنْ يُحْرِمَ.

O OGRLICAMA OD VUNE

1705. PRIČAO NAM JE Amr b. Ali, da mu je prenio Mu'az b. Mu'az od Ibni-Avna, on od Kasima, ovaj od (Aiše), majke pravovjernih, radijallahu anha:

“Oplela sam ogrlice kurbanu od vune, koju sam kod sebe imala.”

O VJEŠANJU OBUĆE NA VRAT
KURBANU UPUĆENOG U MEKKU

1706. PRIČAO NAM JE Muhammed da mu je saopćio Abdul-A'la b. Abdul-A'la, prenoseći od Ma'mera, on od Jahjaa b. Ebi-Kesira, on od Ikrima, a ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio jednog čovjeka kako goni devu-kurban i rekao mu: “Uzjaši je!”

“Ovo je deva (za kurban)” – kazao je čovjek.

“Uzjaši je!” – ponovio je Vjerovjesnik.

“Kasnije sam ga već vidio”, rekao je Ebu-Hurejre, “kao njenog jahača kako putuje uz Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a obuća (je visila) na njenom vratu.”

U drugom senedu, Ma'mera slijedi Muhammed b. Beššar.

PRIČAO NAM JE Usman b. Umer, rekavši da mu je gornji hadis prenio Ali b. Mubarek od Jahjaa, on od Ikrima, ovaj od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ الْقَلَائِدِ مِنَ الْعِهْنِ

١٧٠٥. حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ مُعَاذٍ حَدَّثَنَا ابْنُ عَوْنٍ عَنِ الْقَاسِمِ عَنْ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ فَتَلْتُ قَلَانِدَهَا مِنْ عِهْنٍ كَانَ عِنْدِي .

بَابُ تَقْلِيدِ النَّعْلِ

١٧٠٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ هُوَ ابْنُ سَلَامٍ أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ عَبْدِ الْأَعْلَى عَنْ مَعْمَرٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي كَثِيرٍ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَسُوقُ بَدَنَةً قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ إِنَّهَا بَدَنَةٌ قَالَ ارْكَبْهَا قَالَ فَلَقَدْ رَأَيْتُهُ رَاكِبَهَا يُسَافِرُ النَّبِيُّ ﷺ وَالنَّعْلُ فِي عُنُقِهَا تَابَعَهُ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا عَلِيُّ بْنُ الْمُبَارَكِ عَنْ يَحْيَى عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

O POKRIVAČIMA ZA DEVE

Ibni-Omer (Abdullah), radijallahu anhum, prorezivao je (cijepao) pokrivače samo na mjestu iznad grbe (deve), a kada bi htio klati devu, skinuo bi joj pokrivače, bojeći se da kojeg od njih ne ošteti krv, i kasnije ih podijelio kao sadaku.

1707. PRIČAO NAM JE Kabise, njemu prenio Sufjan od Ibni-Ebi-Nedžiha, on od Mudžahida, ovaj do Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio mi je da pokrivače deva, koje su poklane, kao i njihove kože, podijelim kao sadaku.”

KUPOVANJE KURBANA NA PUTU (ZA MEKKU) I STAVLJANJE KURBANU OGRLICE NA VRAT

1708. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, rekavši da mu je prenio Ebu-Damre, da je Musa b. Ukbe prenio od Nafija slijedeće:

“(Abdullah) Ibni-Omer, radijallahu anhum, htio je obaviti hadž godine hodočašća haridžija, u doba Ibni-Zubejra, radijallahu anhum, pa mu je rečeno (od sina): ‘Borba je među tamošnjim svijetom i bojim se da te ne odbiju (odvrte od Ka’be)!’

‘Vi’, citirao je Ibni-Omer, ‘imate u Allahovom Poslaniku zaista najbolji uzor. Ja ću, dakle, učiniti onako kao što je učinio on. Uzimam vas za svjedoke da sam nijet učinio obaviti umru.’ A kada je bio upravo na Bejdau, rekao je: ‘Hadž i umra nisu ništa drugo nego jedno (po svojoj svrsi). Uzimam vas za svjedoke da sam odlučio spojiti hadž sa umrom, a kurban sam pribavio, stavio mu ogrlicu, a kupio sam ga (u Hudejdu).’

Pošto je došao (u Mekku), obavio je tavaf oko Ka’be te obišao Safu (i Mervu) i nije na to više

بَابُ الْجَلَالِ لِلْبُذْنِ

وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يَشُقُّ مِنَ الْجَلَالِ إِلَّا مَوْضِعَ السَّنَامِ وَإِذَا نَحَرَهَا نَزَعَ جِلَالَهَا مَخَافَةَ أَنْ يُفْسِدَهَا الدَّمُ ثُمَّ يَتَصَدَّقُ بِهَا.

١٧٠٧. حَدَّثَنَا قَبِيصَةُ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَنْ أَتَصَدَّقَ بِجِلَالِ الْبُذْنِ الَّتِي نَحَرْتُ وَبِجُلُودِهَا.

بَابُ مَنْ اشْتَرَى هَدْيَهُ مِنَ الطَّرِيقِ وَقَلَّدَهَا

١٧٠٨. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ قَالَ أَرَادَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا الْحَجَّ عَامَ حَجَّةِ الْحُرُورِيَّةِ فِي عَهْدِ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَقِيلَ لَهُ إِنَّ النَّاسَ كَاتِنٌ بَيْنَهُمْ قِتَالٌ وَنَخَافُ أَنْ يَصُدُّوكَ فَقَالَ (لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ) إِذَا أَصْنَعَ كَمَا صَنَعَ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي أَوْجَبْتُ عُمْرَةً حَتَّى إِذَا كَانَ بِظَاهِرِ الْبَيْدَاءِ قَالَ مَا شَأْنُ الْحَجِّ وَالْعُمْرَةِ إِلَّا وَاحِدٌ أَشْهَدُكُمْ أَنِّي قَدْ جَمَعْتُ حَجَّةً مَعَ عُمْرَةٍ وَأَهْدَى هَدْيًا مُقَلَّدًا اشْتَرَاهُ حَتَّى قَدِمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَلَمْ يَزِدْ عَلَى ذَلِكَ

ništa (od obreda) dodao, a nije mu bilo slobodno učiniti ono čega je bio ranije (kao muhrim) lišen, sve do desetog dana zul-hidžeta, kada se obrijao i zaklao kurban. On je smatrao da je svoj obavezni tavaf (oko Ka'be, Safe i Merve) za umru i hadž obavio već prvim svojim tavafom.”

ČOVJEK MOŽE ZAKLATI GOVEČE, NA IME KURBANA, ZA SVOJE ŽENE, BEZ NJIHOVOG NAREĐENJA

1709. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Jahjaa b. Seida, on od Amre bint Abdur-Rahman koja je rekla: “Čula sam Aišu, radijallahu anha, kako govori:

‘Izašli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kada je ostalo pet dana od zul-kadeta, naumivši obaviti samo hadž.

Kada smo se’, rekla je ona, ‘približili Mekki, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio je da se oslobodi ihrama ko nema kod sebe kurban, pošto izvrši tavaf oko Ka'be i obavi trčanje (sa'j) između Safe i Merve. Kasnije, desetog dana zul-hidžeta, donesen nam je komad goveđeg mesa i ja sam upitala:

‘Šta je ovo?’

‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem’, rekao je donosilac, ‘zaklao je goveče, na ime kurbana, za svoje supruge.’”

Jahja je kazao: “Potom sam ovo spomenuo Kasimu, a on reče:

‘Prenijela ti je Amra slučaj vjerno.’”

وَلَمْ يَحِلِّ مِنْ شَيْءٍ حَرَّمَ مِنْهُ حَتَّى يَوْمِ النَّحْرِ فَحَلَقَ
وَنَحَرَ وَرَأَى أَنَّ قَدْ قَضَى طَوَافَهُ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ
بِطَوَافِهِ الْأَوَّلِ ثُمَّ قَالَ كَذَلِكَ صَنَعَ النَّبِيُّ ﷺ .

بَابُ ذَبْحِ الرَّجُلِ الْبَقَرِ عَنْ نِسَائِهِ مِنْ غَيْرِ أَمْرِهِنَّ

١٧٠٩ . حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ
عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ عَنْ عُمَرَ بِنْتِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ
قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ خَرَجْنَا
مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِخُمْسِ بَقَيْنَ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ لَا
نُرَى إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا
وَالْمَرْوَةِ أَنْ يَحِلَّ قَالَتْ فَدَخِلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ
بِلَحْمٍ بَقَرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا قَالَ نَحَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
عَنْ أَزْوَاجِهِ قَالَ يَحْيَى فَذَكَرْتُهُ لِلْقَاسِمِ فَقَالَ أَتَيْتُكَ
بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ .

O KLANJU DEVE NA MINI, NA MJESTU
GDJE JE KLAO DEVE VJEROVJESNIK,
SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM

1710. PRIČAO NAM JE Ishak b. Ibrahim, da je čuo Halida b. Harisa, koji kaže da mu je prenio Ubejdullah b. Omer od Nafija, da je Abdullah (b. Omer), radijallahu anhum, klao deve na već poznatom mjestu klanja, na mjestu, rekao je Ubejdullah, gdje je klao deve Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

1711. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Enes b. Ijad da mu je prenio Musa b. Ukbe od Nafija, da je Ibni-Omer, radijallahu anhum, poslao svoj kurban iz Muzdelife krajem noći, tako da je on, umjesto gdje je klao deve Vjerovjesnik, uveden sa hadžijama, među kojima se zajedno nalaziše i slobodan i rob.

O ONOME KO JE ZAKLAO
KURBANE SVOJOM RUKOM

1712. PRIČAO NAM JE Sehl b. Bekkar, njemu Vuhejb, prenoseći od Ejjuba, on od Ebu Kilabe, a on od Enesa, citiravši hadis u skraćenoj formi. U njemu je (Enes) rekao: Zaklao je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sedam deva u stojećem stavu, a u Medini je zaklao (ranije) dva sivkasta rogata ovna.”

بَابُ النَّحْرِ فِي مَنْحَرِ النَّبِيِّ ﷺ بِمَعْنَى

١٧١٠. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ سَمِعَ خَالِدَ ابْنَ الْحَارِثِ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَانَ يَنْحَرُ فِي الْمَنْحَرِ قَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ مَنْحَرِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ .

١٧١١. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَبْعَثُ بِهَدْيِهِ مِنْ جَمْعٍ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ حَتَّى يُدْخَلَ بِهِ مَنْحَرُ النَّبِيِّ ﷺ مَعَ حُجَّاجٍ فِيهِمْ الْحُرُّ وَالْمَمْلُوكُ .

بَابُ مَنْ نَحَرَ هَدْيَهُ بِيَدِهِ

١٧١٢. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ وَذَكَرَ الْحَدِيثَ قَالَ وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ سَبْعَ بُذُنٍ قِيَامًا وَضَحَّى بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ مُخْتَصَرًا .

O KLANJU UKOLJENČENE DEVE

1713. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Mesleme, njemu prenio Jezid b. Zurej' od Junusa, on od Zijada b. Džubejra koji je rekao:

“Vidio sam (Abdullaha) Ibni-Omera, radijallahu anhum, kada je prišao jednom čovjeku, koji je već bio povalio svoju devu da je zakolje i rekao mu:

‘Postavi je uspravno ukoljenčenu, kako je to činio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem’”

Šu'be je, prenoseći od Junusa, rekao: “Mene je o gornjem obavijestio Zijad (b. Džubejr).”

O KLANJU DEVA DOK ONE
STOJE NA NOGAMA

Ibni-Omer, radijallahu anhum, rekao je: “...To je sunnet Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem,” a Ibni-Abbas, radijallahu anhum, kaže: “...poredane u redove u stojećem (ukoljenčenom) stavu.”

1714. PRIČAO NAM JE Sehl b. Bekkar, da mu je prenio Vuhejb od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je četiri rekata podne-namaza u Medini, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi i u njoj prenoćio. Kada je svanulo, uzjahao je svoju devu i izgovarao: ‘Nema drugog Boga osim Jednog Jedinog Allaha’, i slavio je Allaha njemu dostojnim riječima, a kada je uzišao na Bejda', izgovaraše (kao karin) telbijju za oba hodočašća (za hadž i umru) skupno. Pošto je unišao u Mekku, naredio je hadžijama (koji nisu imali kurban) da se oslobode ihrama (po izvršenom tavafu oko Ka'be, te Safe i Merve). Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, kasnije je zaklao svojom rukom sedam deva u stojećem stavu, a u Medini je zaklao (ranije) dva sivkasta rogata ovna.”

بَابُ نَحْرِ الْإِبِلِ مُقَيَّدَةً

١٧١٣. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ عَنْ يُونُسَ عَنْ زِيَادِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ رَأَيْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَتَى عَلَى رَجُلٍ قَدْ أَنَاخَ بَدَنَتَهُ يَنْحَرُهَا قَالَ ابْعَثْهَا قِيَامًا مُقَيَّدَةً سَنَةَ مُحَمَّدٍ ﷺ وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ يُونُسَ أَخْبَرَنِي زِيَادٌ .

بَابُ نَحْرِ الْبُذُنِ قَائِمَةً

وَقَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا سَنَةَ مُحَمَّدٍ ﷺ وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا (صَوَافٍ) قِيَامًا .

١٧١٤. حَدَّثَنَا سَهْلُ بْنُ بَكَّارٍ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قَلَابَةَ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ فَبَاتَ بِهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَجَعَلَ يَهْلُلُ وَيُسَبِّحُ فَلَمَّا عَلَا عَلَى الْبَيْدَاءِ لَبَّى بِهَا جَمِيعًا فَلَمَّا دَخَلَ مَكَّةَ أَمَرَهُمْ أَنْ يَحْلُوا وَنَحَرَ النَّبِيُّ ﷺ بِيَدِهِ سَبْعَ بُذُنٍ قِيَامًا وَضَحَّى بِالْمَدِينَةِ كَبْشَيْنِ أَمْلَحَيْنِ أَقْرَنَيْنِ .

1715. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Isma'il od Ejjuba, on od Ebu-Kilabe, ovaj od Enesa b. Malika koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je četiri rekata podne-namaza u Medini, a dva rekata ikindije u Zul-Hulejfi.”

Od Ejjuba je preneseno, da je on prenio od nekog čovjeka, a ovaj od Enesa, radijallahu anhu: “... potom je tu prenoćio, a kada je svanulo, klanjao je sabah, uzjahao svoju devu i kada je s njom stigao na Bejda', izgovorio je telbijju za umru i za hadž.”

KASAPU NE TREBA DATI NIŠTA OD ZAKLANOG KURBANA (NA IME USLUGE)

1716. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir, da mu je saopćio Sufjan od Ibni-Ebi-Nedžiha, on od Mudžahida, ovaj od Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla, a on od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao me je i ja sam stajao kod deva, potom mi je on, sallallahu alejhi ve sellem, naredio, pa sam razdijelio njihovo meso, a zatim mi je zapovjedio, pa sam razdijelio i njihove pokrivače i njihove kože.”

1716. Sufjan je još rekao: “...A pričao mi je Abdul-Kerim, prenoseći od Mudžahida, on od Abdur-Rahmana b. Ebi-Lejla, ovaj od Alije, radijallahu anhu, koji je rekao:

‘Naredio mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, da stojim kod njegovih deva i da ne dam od njih nikome ništa (na ime usluge) za klanje (guljenje i sječenje mesa).”

١٧١٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ أَبِي قِلَابَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظُّهْرَ بِالْمَدِينَةِ أَرْبَعًا وَالْعَصْرَ بِذِي الْحُلَيْفَةِ رَكَعَتَيْنِ وَعَنْ أَيُّوبَ عَنْ رَجُلٍ عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ثُمَّ بَاتَ حَتَّى أَصْبَحَ فَصَلَّى الصُّبْحَ ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ حَتَّى إِذَا اسْتَوَتْ بِهِ الْبَيْدَاءُ أَهَلَ بِعُمْرَةٍ وَحَجَّةٍ .

بَاب لَا يُعْطَى الْجَزَارُ مِنَ الْهَدْيِ شَيْئًا

١٧١٦. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي ابْنُ أَبِي نَجِيحٍ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ بَعَثَنِي النَّبِيُّ ﷺ فَقُتِمْتُ عَلَى الْبُذْنِ فَأَمَرَنِي فَقَسَمْتُ لِحُومَهَا ثُمَّ أَمَرَنِي فَقَسَمْتُ جِلَافَهَا وَجُلُودَهَا .

١٧١٦ م. قَالَ سُفْيَانُ وَحَدَّثَنِي عَبْدُ الْكَرِيمِ عَنْ مُجَاهِدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَمَرَنِي النَّبِيُّ ﷺ أَنْ أَقُومَ عَلَى الْبُذْنِ وَلَا أُعْطِيَ عَلَيْهَا شَيْئًا فِي جِزَارَتِهَا .

KURBANSKE KOŽE VLASNIK DIJELI KAO MILOSTINJU

1717. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Jahja od Ibni-Džurejdža kome su saopćili Hasan b. Muslim i Abdul-Kerim Džezeri, prenoseći od Mudžahida, kome je to prenio Abdur-Rahman b. Ebi-Lejla od Alije, radijallahu anhu, da mu je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaista, naredio da stoji kod njegovih deva i da ih podijeli, i to sve od njih: njihovo meso, kože, pokrivače i da na ime usluge za njihovo klanje, ne daje nikome ništa od njih.

POKRIVAČE DEVA VLASNIK DIJELI KAO MILOSTINJU

1713. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu‘ajm da je Sejf b. Ebi-Sulejman kazao:

“Čuo sam Mudžahida kako govori:

‘Pričao nam je Ibni-Ebi-Lejla da mu je Alija, radijallahu anhu, rekao: Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao je stotinu deva (na Minu, na ime kurbana) i naredio mi, pa sam podijelio meso od njih, potom mi je naredio, pa sam podijelio njihove pokrivače, zatim sam po njegovom naređenju i njihove kože podijelio.’”¹

بَابُ يُتَصَدَّقُ بِجُلُودِ الْهَدْيِ

١٧١٧. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ قَالَ أَخْبَرَنِي الْحَسَنُ بْنُ مُسْلِمٍ وَعَبْدُ الْكَرِيمِ الْجَزَرِيُّ أَنَّ مُجَاهِدًا أَخْبَرَهُمَا أَنَّ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِي لَيْلَى أَخْبَرَهُ أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَمَرَهُ أَنْ يَقُومَ عَلَى بُدْنِهِ وَأَنْ يَقْسِمَ بُدْنَهُ كُلَّهَا لِحُومِهَا وَجُلُودِهَا وَجِلَالِهَا وَلَا يُعْطِيَ فِي جِزَارَتِهَا شَيْئًا.

بَابُ يُتَصَدَّقُ بِجِلَالِ الْبُذُنِ

١٧١٨. حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا سَيْفُ بْنُ أَبِي سُلَيْمَانَ قَالَ سَمِعْتُ مُجَاهِدًا يَقُولُ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي لَيْلَى أَنَّ عَلِيًّا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ قَالَ أَهْدَى النَّبِيُّ ﷺ مِائَةَ بَدَنَةٍ فَأَمَرَنِي بِلُحُومِهَا فَقَسَمْتُهَا ثُمَّ أَمَرَنِي بِجِلَالِهَا فَقَسَمْتُهَا ثُمَّ بِجُلُودِهَا فَقَسَمْتُهَا.

¹ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom Hadžetul-Vedaa, poslao je na Minu stotinu deva, od kojih je sam zaklao šezdeset tri deve, a drugih trideset sedam deva zaklao je Alija po njegovom naređenju. Ističe se da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao prvo trideset deva, potom mu je Alija zaklao trideset sedam, a zatim je on, opet, svojom rukom zaklao još trideset tri deve, što iznosi da je on sam zaklao ukupno šezdeset tri deve, a to je broj godina njegova života.

Iz hadisa se zaključuje:

- nabavljanje kurbana, klanje i dijeljenje njegova mesa, može se povjeriti i drugoj osobi;
- kurbansko meso se dijeli prema ustaljenim šerijatskim propisima: trećina siromasima, trećina prijateljima i trećina za potrebe svojih ukućana. Koža kurbana i njegov pokrivač ustupa se siromahu kao sadaka. Mesaru, na ime klanja kurbana, treba posebno platiti, a ukoliko mu se dadne komad mesa ili mu se ustupe ostaci, to mu se ne može računati u nagradu za klanje kurbana;
- jednoglasno je mišljenje učenjaka da se kurbansko meso ne može prodavati, a o prodavanju kože raznoliki su stavovi. Od Ibni-Omera prenesena je izjava: “Nema štete prodati kurbansku kožu i dobiveni novac

“(SPOMENI MUHAMMEDE) KADA SMO ODABRALI IBRAHIMU MJESTO (ZA MOLITVU) HRAM (I REKLI): ‘NE PRIPISUJ MI NIŠTA DRUGOM I OČISTI MOJU KUĆU ONIMA, KOJI JE OBILAZE, KOJI STOJE, KOJI SE PREGIBAJU I KOJI SEDŽDU ČINE”
 “I POZOVI LJUDE HODOČAŠĆU, DOLAZIT ĆE TI PJEŠICE I NA SVAKOJ MRŠAVOJ DEVI KOJE DOLAZE S DALEKOG PUTA, DA PRISUSTVUJU KORISTIMA SVOJIM I DA SPOMINJU ALLAHOVO IME U POZNATIM DANIMA (KLANJA) ŽIVOTINJA KOJE IM JE ON DAROVAO. ZATO JEDITE OD NJIH (MESO) I NAHRANITE PUKOG SIROMAHA. ZATIM, NEKA OBAVE SVOJE ČIŠĆENJE (BRIJANJE) I NEKA IZVRŠE SVOJE ZAVJETE I NEKA OBILAZE STARI, ALLAHOM ČUVANI, HRAM! TO (SU PROPISI HADŽA). KO BUDE POŠTIVAO SVETINJE (BOŽIJE PROPISE), TO MU JE DOBRO KOD NJEGOVA GOSPODARA.”

بَاب (وَإِذْ يَوَانَا لِبَرَاهِيمَ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكْ بِي شَيْئًا وَطَهِّرْ بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَى مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعِمُوا الْبَائِسَ الْفَقِيرَ ثُمَّ لْيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلْيُوفُوا نُذُورَهُمْ وَلْيَطَّوَّفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ حُرْمَاتِ اللَّهِ فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ عِنْدَ رَبِّهِ)

podijeliti siromasima kao milostinju.” Ovo mišljenje usvojili su Muhammed i Ishak.
 Ebu-Hurejra je rekao: “Ko proda kožu od svoga kurbana, pa on, kao da nije ni zaklao kurban.”
 Ibni-Abbas je izjavio: “Kurbanska koža dijeli se kao milostinja ili se ostavi sebi za vlastito korišćenje, a ne prodaje se.”
 Kasim i Salim su rekli: “Kupoprodaja kurbanske kože nije punopravan i šerijatski akt.” Ovo mišljenje dijeli i Malik.
 Neha'i i Hakem su rekli: “Za novac primljen od prodane kurbanske kože nije zabranjeno kupiti sebi sito, sjekiru i njima sličan predmet potreban za kuću.”
 Pisac “El-Hidaje” kaže: “Kurbansku kožu treba podijeliti kao milostinju, jer je ona sastavni dio kurbana ili od nje napraviti nešto, čime se služe ukućani kao sito, tašna, postećija, prostirka i slično. Nema štete, ako se za novac primljen od prodane kurbanske kože kupi za lične potrebe predmet, koji se može duže koristiti kao neka alatka, sedžada i slično.”
 Šejhul-islam u komentaru na Kafiju kaže: “Nije zabranjeno otkupiti kožu od svoga kurbana, da se njom služe ukućani, ne prodajući je kasnije drugom.”
 Poneki učenjaci dozvoljavaju da se za kurbansko meso kupi hljeb, jer je on hrana potrebna čovjeku kao i meso, naglašavajući da se za ovakvo meso ne mogu nabavljati nikakve kućne stvari.

ŠTA JE DOBROTVORU DOZVOLJENO JESTI OD DEVA (KURBANA), A ŠTA TREBA PODIJELITI

Ubejdullah je rekao: “Prenio mi je Nafi‘ od Ibn-Omera, radijallahu anhuma:

‘Ne jede se meso od svoga kurbana zaklanog na ime kazne zbog lova, kao ni meso od zavjetnog kurbana, a jede se (meso) svakog drugog.’”

Ata je rekao: “(Prijestupnik) može jesti (meso kurbana zaklanog na ime kazne zbog lova) i zavjetnik (meso svog zavjetnog kurbana), a od (mesa) kurbana zaklanog na ime umre i hadža može (hadžija) i drugog nahraniti.”

1719. PRIČAO NAM JE Musedded, da mu je prenio Jahja od Ibni-Džurejdža, da mu je Ata rekao, kako je čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhuma, kako kaže:

“Mi nismo na Mini jeli meso naših deva više od tri dana, pa nam je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio, rekavši:

‘Jedite i opskrbite se (za putovanje)!’ I mi smo ga jeli i opskrbili se.”

“Upitao sam”, kaže Ibni-Džurejdž, “Ataa:

‘Je li Džabir rekao: ...(opskrbili smo se) toliko da smo (sa njim) došli u Medinu.’”

“Ne” – odgovorio je Ata.

1720. PRIČAO NAM JE Halid b. Mahled, rekavši da mu je prenio Sulejman b. Bilal, kako je Jahja izjavio da mu je Amra kazala:

“Čula sam Aišu, radijallahu anha, kako govori:

‘Izašli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Medine) kada je ostalo još pet dana od zul-kadeta, naumivši obaviti samo hadž. Pošto smo se približili Mekki, Allahov Poslanik,

بَابُ وَمَا يَأْكُلُ مِنَ الْبُذْنِ وَمَا يَتَصَدَّقُ

وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا لَا يُؤْكَلُ مِنْ جَزَاءِ الصَّيْدِ وَالنَّذْرِ وَيُؤْكَلُ مِمَّا سِوَى ذَلِكَ وَقَالَ عَطَاءٌ يَأْكُلُ وَيُطْعِمُ مِنَ الْمُتَعَةِ .

١٧١٩ . حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا يَحْيَى عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ حَدَّثَنَا عَطَاءٌ سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ كُنَّا لَا نَأْكُلُ مِنْ لُحُومِ بُذْنِنَا فَوْقَ ثَلَاثِ مَنِي فَرَخَصَ لَنَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ كُلُوا وَتَزَوَّدُوا فَأَكَلْنَا وَتَزَوَّدْنَا قُلْتُ لِعَطَاءٍ أَقَالَ حَتَّى جِئْنَا الْمَدِينَةَ قَالَ لَا .

١٧٢٠ . حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ بِلَالٍ قَالَ حَدَّثَنِي يَحْيَى قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرَةُ قَالَتْ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لِخُمْسِ بَقِيَّةٍ مِنْ ذِي الْقَعْدَةِ وَلَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ حَتَّى إِذَا دَنَوْنَا مِنْ مَكَّةَ أَمَرَ

sallallahu alejhi ve sellem, kaže Aiša, radijallahu anha, naredio je:

‘Ko nema kod sebe kurban, on će, pošto obavi tavaf oko Ka’be (Safu i Mervu), osloboditi se ihrama.’

Kasnije nam je, na dan klanja kurbana, donesen komad goveđeg mesa i ja sam upitala: ‘Šta je ovo?’ Na to je rečeno: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaklao je goveče za svoje supruge.’”

Jahja je kazao:

“Spomenuo sam kasnije ovu izjavu Kasimu, pa on reče: ‘Vjerno ti je prenijela Amra taj događaj.’”¹

O KLANJU KURBANA PRIJE BRIJANJA

1721. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Abdullah b. Havšeb, njemu Hušejm, rekavši da mu je prenio Mensur od Ataa, on od (Abdullaha) Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je za onog, koji se obrijao prije nego je zaklao kurban i tome slično (bacanje kamenčića), pa je rekao: ‘Nema grijeha! Nema grijeha!’”

1722. PRIČAO NAM JE Ahmed b. Junus, da mu je prenio Ebu-Bekr od Abdul-Aziza b. Rufeja, on od Ataa, ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma:

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ هَدْيٌ إِذَا طَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ يَحِلُّ قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَدَخَلَ عَلَيْنَا يَوْمَ النَّحْرِ بِلَحْمٍ بَقَرٍ فَقُلْتُ مَا هَذَا فَقِيلَ ذَبَحَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ أَزْوَاجِهِ قَالَ يَحْيَى فَذَكَرْتُ هَذَا الْحَدِيثَ لِلْقَاسِمِ فَقَالَ أَتَيْتُكَ بِالْحَدِيثِ عَلَى وَجْهِهِ .

بَابُ الذَّبْحِ قَبْلَ الْحَلْقِ

١٧٢١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَوْشِبٍ حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ أَخْبَرَنَا مَنصُورُ بْنُ زَادَانَ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ مَنْ حَلَقَ قَبْلَ أَنْ يَذْبَحَ وَنَحْوَهُ فَقَالَ لَا حَرَجَ لَا حَرَجَ .

١٧٢٢. حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ أَخْبَرَنَا أَبُو بَكْرٍ عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ

¹ Prvi navedeni hadis ove glave donosi i Muslim u svom “Sahihu”, navodeći da je Ata odgovorio Džabiru: “Da”.

Prividnu kontradikciju odgovora, učenjaci su otklonili, smatrajući da je Ata na prvi upit odgovorio negativno, a kasnije, sjetivši se stvarnog stanja, odgovorio pozitivno. Kao argument ovom zaključku navodi se Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, izjava koju je Muslim zabilježio preko Abdullaha b. Burejda u slijedećoj verziji: “Ranije sam vam zabranjivao posjećivanje grobova, a sada ih posjećujte! Zabranjivao sam vam jedenje mesa od vlastitog kurbana više od tri dana, a sada ga ostavite sebi koliko vam je potrebno!”

Alkame b. Mes’ud naređivao je da mu se jedna trećina kurbanskog mesa podijeli sirotinji, jedna trećina pokloni prijateljima, a jedna trećina ostavi za potrebu njegovih ukućana. Ovog su mišljenja bili još Ata, Šafija, Ahmed i Ishak.

Sevrija je rekao: “Veći dio mesa treba podijeliti sirotinji, to je malo manje od jedne trećine čistog mesa.”

Pisac “El-Hidaje” navodi: “Meso vlastitog kurbana jede se, izuzev zavjetnog kurbana. Zavjetodavac ne smije jesti meso od zavjetnog kurbana, bio on bogat ili siromašan.”

Pojesti nešto mesa od vlastitog bajramskog kurbana spada u mustehab. Ovo je stav najvećeg broja učenjaka, dok zahirije to smatraju vadžibom.

“Jedan je čovjek rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Izvršio sam oprosnu posjetu Ka’bi prije nego sam bacio kamenčiće (na Džemretul-Akabi)?’ ‘Nema grijeha’ – rekao je on.

‘Obrijao sam se prije nego sam zaklao kurban?’ – dodao je ovaj. ‘Nema grijeha’ – odgovorio je Vjerovjesnik. ‘Zaklao sam kurban prije nego sam bacio kamenčiće?’ – rekao je on. ‘Nema grijeha’ – odgovorio je Vjerovjesnik.”

Abdur-Rahim Razi je isti dijalog prenio od Husejma, njemu Ata prenio od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

Kasim b. Jahja je rekao: “Meni je gornji hadis prenio Ibni-Husejm od Ataa, on od Ibni-Abbasa, a ovaj od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem” “Afan ga je prenio”, rekao je Buharija, “od Vuhejba, on od Ibni-Husejma, a ovaj od Seida b. Džubejra, on od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, koji ga prenosi od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem” I Hammad je isti hadis prenio od Kajsa b. Sa’da i Abbada b. Mensura, oni od Ataa, ovaj od Džabira, radijallahu anhu, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

1723. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, da mu je saopćio Abdul-Ata, rekavši da mu je Halid prenio od Ikreme, on od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan je (za hadžske obrede). Potom je neko dodao:

‘Bacio sam kamenčiće pošto sam dočekao mrak?’

‘Nema grijeha’ – rekao je Vjerovjesnik.

‘Obrijao sam se prije nego sam zaklao kurban?’ – rekao je ovaj.

‘Nema grijeha’ – odgovorio je ponovo Vjerovjesnik.”¹

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رَجُلٌ لِلنَّبِيِّ ﷺ زُرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ لَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ لَا حَرَجَ قَالَ ذَبَحْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ لَا حَرَجَ وَقَالَ عَبْدُ الرَّحِيمِ الرَّازِيُّ عَنْ ابْنِ خُثَيْمٍ أَخْبَرَنِي عَطَاءٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ الْقَاسِمُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنِي ابْنُ خُثَيْمٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ عَفَّانُ أَرَاهُ عَنْ وَهَيْبٍ حَدَّثَنَا ابْنُ خُثَيْمٍ عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ وَقَالَ حَمَّادٌ عَنْ قَيْسِ بْنِ سَعْدٍ وَعَبَّادِ بْنِ مَنْصُورٍ عَنْ عَطَاءٍ عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٧٢٣ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا عَبْدُ الْأَعْلَى حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَالَ رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أَمْسَيْتُ فَقَالَ لَا حَرَجَ قَالَ حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ قَالَ لَا حَرَجَ .

¹ Muslim u svom “Sahihu”, preko Ibni-Abbasa, navodi da je Vjerovjesnik, upitan o klanju kurbana, brijanju, bacanju kamenčića i o poremećenom redoslijedu njihovog obavljanja, odgovorio: “Hadžija nema za to grijeha.” Muslim navodi da je opet Abdullah b. Amr b. As rekao: “Allahov Poslanik je na Hadžetul-Vedau stao

1724. PRIČAO NAM JE Abdan, da mu je saopćio njegov otac, prenoseći od Šu'be, on od Kajs b. Muslima, ovaj od Tarika b. Šihaba, a on od Ebu-Musaa, radijallahu anhu, koji je rekao:

“Stigao sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio u Bathau i tu me je upitao: ‘Jesi li se odlučio za hadž?’

‘Da’ – rekao sam.

‘Kako si učinio telbijju?’ – upitao je on.

‘Odazivam ti se telbijjom poput telbijje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem’ – kazao sam.

‘Lijepo si učinio’ – rekao je on. ‘Idi i obidi oko Ka'be, te učini sa'j između Safe i Merve!’

Kasnije sam došao jednoj ženi, plemena Benu-Kajs i ona mi je obiskala (iščeljala) glavu, pa sam onda stupio u ihram za hadž.

Ovo sam (o temettuu) kazivao svijetu sve do Omerova hilafeta, pa i njemu spomenuo, a on reče: ‘Ako se držimo Božije Knjige, ona nam naređuje da hadž upotpunimo (u cijelosti), a ako se držimo prakse Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa i Allahov Poslanik se nije oslobađao ihrama, dok mu kurban nije stigao na svoje mjesto.’”

١٧٢٤. حَدَّثَنَا عَبْدَانُ قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ شُعْبَةَ عَنْ قَيْسِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَدِمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ بِالْبَطْحَاءِ فَقَالَ أَحْبَبْتَ قُلْتُ نَعَمْ قَالَ بِمَا أَهْلَلْتَ قُلْتُ لَبَّيْكَ يَا أَهْلَالَ كَاهِلَالِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ أَحْسَنْتَ انْطَلِقْ فَطُفْ بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ أَتَيْتُ امْرَأَةً مِنْ نِسَاءِ بَنِي قَيْسٍ فَقُلْتُ رَأْسِي ثُمَّ أَهْلَلْتُ بِالْحَجِّ فَكُنْتُ أَفْتِي بِهِ النَّاسَ حَتَّى خِلَافَةَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَذَكَرْتُهُ لَهُ فَقَالَ إِنْ نَأْخُذَ بِكِتَابِ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُنَا بِالتَّامِّ وَإِنْ نَأْخُذَ بِسُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ لَمْ يَحِلَّ حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ.

na Mini ispred okupljenog svijeta. Utom mu je prišao jedan čovjek i upitao: ‘Allahov Poslaniče, ja sam, ne znajući, obrijao se prije nego sam zaklao kurban?’ ‘Nema grijeha’, rekao je Vjerovjesnik, ‘zakolji ga naknadno!’ Potom je došao drugi čovjek i rekao: ‘Allahov Poslaniče, ja sam, ne znajući, zaklao kurban prije bacanja kamenčića?’ ‘Nema grijeha’, kazao je Vjerovjesnik, ‘baci ih naknadno!’ I nije niko upitao Allahovog Poslanika za kakav naprijed proturen ili nazad prebačen obred, a da on nije odgovorio: ‘Nema grijeha, obavi ga naknadno!’”

Ibni-Abbas je kazao: “Ko poremeti redoslijed obavljanja hadžskih obreda, dužan je zaklati kurban.” Ovo mišljenje usvajaju još Neha'i, Hasan Basrija i Katade.

Kod poremećaja redoslijeda brijanja raznolika su mišljenja: ako se hadžija obrijao prije nego je zaklao kurban, ne smatra se prijestupom i nema zato nikakve kazne. Ovo je stav Malika, Sevrija, Evza'ija, Šafije, Ahmeda, Ishaka, Ebu-Sevra, Davuda i Ibnu-Džerira i još nekih ashaba.

Ebu Hanife je još kazao: “Ako je konkretni prijestup učinio hadžija koji se na mikatu odlučio da obavi umru i hadž u isto vrijeme, on je dužan zaklati dva kurbanda, dok po mišljenju imama Zufera, on treba zaklati tri kurbanda: jednog na ime kirana, a druga dva, zbog poremećaja redoslijeda u ta dva obreda.” Ebu-Jusuf i Muhammed, držeći se slova sadržaja navedenih hadisa, smatraju da to nije nikakav prijestup, i ne treba uopće klati kurban.

O ONOM KOJI JE ULIJEPIO SVOJU KOSU PRILIKOM STUPANJA U IHRAM, A OBRIJAO SE (PRI SKIDANJU IHRAMA)

1725. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je prenio Malik od Nafija, on od Ibni-Omera, ovaj od Hafse, radijallahu anhum, koja je rekla:

“Allahov Poslaniče! Šta je ovom svijetu? Oslobodili su se ihrama umre, a ti nisi!”

“Ja sam”, rekao je on, “ulijepio svoju kosu, a svom kurbanu natakao ogrlicu, pa mi nije dozvoljeno osloboditi se ihrama, sve dok ne zakoljem kurban.”

O BRIJANJU GLAVE I ŠIŠANJU (POTKRAĆIVANJU KOSE) PRI SKIDANJU IHRAMA

1726. PRIČAO NAM JE Ebul-Jeman, njemu saopćio Šu'ajb b. Ebi-Hamza da mu je Nafi' rekao:

“Ibni-Omer, radijallahu anhuma, govoraše: ‘Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obrijao se na svom (Oprosnom) hadžu.’”

1727. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf da mu je prenio Malik od Nafija, on od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhuma, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaista, rekao:

“Allahu moj! Pokrij grijehe onima obrijanih glava!”
“I onima, Allahov Poslaniče, ošišanim!” – rekli su prisutni.

“Allahu moj! Pokrij grijehe onima obrijanih glava!” – rekao je on.

“I onima, Allahov Poslaniče, potkraćene kose!” – rekli su prisutni.

“I onima ošišanim!” – rekao je Vjerovjesnik. Lejs je kazao:

بَابُ مَنْ لَبَّدَ رَأْسَهُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ وَحَلَقَ

١٧٢٥. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ عَنْ حَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّهَا قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا شَأْنُ النَّاسِ حَلُّوا بِعُمْرَةٍ وَلَمْ تَحِلَّ أَنْتَ مِنْ عُمْرَتِكَ قَالَ إِنْ لَبَّدْتُ رَأْسِي وَقَلَّدْتُ هَذِي فَلَا أَحِلُّ حَتَّى أَنْحَرَ.

بَابُ الْحَلْقِ وَالْتَقْصِيرِ عِنْدَ الْإِحْلَالِ

١٧٢٦. حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ قَالَ نَافِعٌ كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقُولُ حَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّتِهِ.

١٧٢٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ نَافِعٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ اللَّهُمَّ ارْحَمِ الْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَالْمُقَصِّرِينَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَالْمُقَصِّرِينَ وَقَالَ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي نَافِعٌ رَحِمَهُ اللَّهُ الْمُحَلِّقِينَ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ قَالَ وَقَالَ عُبَيْدُ اللَّهِ حَدَّثَنِي نَافِعٌ وَقَالَ فِي الرَّابِعَةِ وَالْمُقَصِّرِينَ.

“Meni je rekao Nafi ‘, da je Vjerovjesnik jedanput ili dvaput rekao: ‘Bog se smilovao onima obrijanih glava!’”

Ubejdullah je opet rekao:

“Meni je Nafi ‘ prenio da je Vjerovjesnik u četvrtom blagoslovu rekao: ‘... i onima ošišanim!’”

1728. PRIČAO NAM JE Ajjaš b. Velid, njemu Muhammed b. Fudajl, prenoseći od Umare b. Ka'ka'a, on od Ebu-Zur'a, on od Ebu-Hurejre, radijallahu anhu, koji je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je:

‘Allahu moj! Pokrij grijehe onima, koji su se obrijali!’

‘I onima ošišanim!’ – rekli su prisutni.

‘Allahu moj’, rekao je on, ‘pokrij grijehe obrijanima!’

‘I ošišanim!’ – rekli su prisutni.

‘Allahu moj’, rekao je on, ‘pokrij grijehe obrijanima!’

‘I ošišanim!’ – rekli su opet prisutni.

To je on izgovorio tri puta i (četvrti put) rekao:

‘I ošišanima!’”

1729. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed b. Esma da mu je prenio Džuverija b. Esma od Nafija da je Abdullah (b. Omer) rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, obrijao se, kao i jedna grupa njegovih drugova, a neki su od njih samo potkratili kosu.”

1730. PRIČAO NAM JE Ebu-Asim prenoseći od Ibni-Džurejdža, on od Hasana b. Muslima, ovaj od Tavusa, a on od Ibni-Abbasa, ovaj od Mu'avije, radijallahu anhu, da je rekao:

“Potkratio sam (u Džiranu prilikom umre) kosu Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, vrhom mača (strijele).”¹

١٧٢٨. حَدَّثَنَا عَيَّاشُ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُضَيْلٍ حَدَّثَنَا عُمَارَةُ بْنُ الْقُعْقَاعِ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَلِلْمُقَصِّرِينَ قَالَ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُحَلِّقِينَ قَالُوا وَلِلْمُقَصِّرِينَ قَالَهَا ثَلَاثًا قَالَ وَلِلْمُقَصِّرِينَ .

١٧٢٩. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنُ أَسْمَاءَ حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَّةُ بْنُ أَسْمَاءَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ قَالَ خَلَقَ النَّبِيُّ ﷺ وَطَائِفَةٌ مِنْ أَصْحَابِهِ وَقَصَرَ بَعْضُهُمْ .

١٧٣٠. حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ عَنْ ابْنِ جُرَيْجٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنْ طَاوُسٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ عَنْ مُعَاوِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ قَصَّرْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِمِشْقَصٍ .

¹ Brijanje glave ili šišanje, Buharija smatra hadžskim obredom vezanim za skidanje ihrama. Najveći broj učenjaka smatra da je hadžija dužan obrijati glavu, ako je kosu na mikatu ulijepio smolom, kao što je

O ŠIŠANJU MUTEMATTI‘A¹ NAKON ‘UMRE

1731. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ebi-Bekr, rekavši da mu je prenio Fudajl b. Sulejman od Musaa b. Ukbe, koji je izjavio kako mu je Kurejb prenio da je Ibni-Abbas, radijallahu anhum, rekao: “Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem,

بَابُ تَقْصِيرِ الْمُتَمَتِّعِ بَعْدَ الْعُمْرَةِ

١٧٣١. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي بَكْرٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ سُلَيْمَانَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ أَخْبَرَنِي كُرَيْبٌ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ

to učinio i Vjerovjesnik. Halifa Omer je naređivao svijetu konkretno brijanje. Ovog su mišljenja bili još Malik, Sevri, Šafija, Ahmed, Ishak i Ebu-Sevr.

U “Kamilu” Ibni-Adijja navodi se da je Ibni-Omer rekao: “Ko ulijepi kosu radi ihrama, dužnost mu je da glavu obrije.”

Ebu-Hanife je rekao: “Ko ulijepi svoju kosu ili je splete u pletenicu, dovoljno mu je da je umjesto brijanja samo potkrati.”

Preneseno je da je Ibni-Abbas rekao: “Ko pri stupanju u ihram ulijepi kosu ili je splete u pletenicu, s odlukom da se kasnije obrije, treba da se obrije, a ako nije ništa odlučio, može je po volji ili ošišati ili obrijati.”

Podijeljena su mišljenja učenjaka o kategorizaciji ovog obreda: jedni ga smatraju osnovnim dijelom hadža i umre, obredom bez koga hadž nije punovažan, drugi ga uvrstavaju u vadžib, a poneki drže da je to samo mustehab.

Ima učenjaka koji brijanje, odnosno šišanje smatraju sastavnim i osnovnim obredom u samom hadžu, a u umri ih smatraju samo vadžibom.

Muslim u svom “Sahihu” donosi slijedeću Enesovu izjavu: “Vjerovjesnik je došao na Minu, pristupio Džemretul-Akabi i bacio kamenčiće. Kasnije je otišao do svoga šatora na Mini, poklao svoje kurbane, a potom brici rekao: ‘Uzmi!’, pokazavši mu kosu s desne strane svoje glave, zatim lijeve, a potom je počeo dijeliti prisutnom svijetu.”

Tirmizi u svom “Sunenu” navodi da je Enes rekao: “... i zaklao svoje kurbane. Potom mu je brico zahvatio kosu s desne strane njegove glave i obrijao je, a on je dade Ebu-Talhi. Potom mu je dohvatio lijevu stranu glave i obrijao je, a on reče: ‘Ebu-Talha, podijeli je prisutnom svijetu!’”

Neki muhaddisi ističu da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Talhi da svijetu podijeli kosu odsječenu s desne strane njegove glave i da je on prisutnim davao samo po jednu ili dvije dlake.

Iz navedenih hadisa zaključuje se:

– hadžija, oblijepljene ili opletene kose, treba obrijati cijelu glavu, Malik i Ahmed kažu da brijanjem treba obuhvatiti bar veći dio glave, a Ata je rekao: “...bar više od jedne njene polovine”.

Ebu Hanife je rekao: “Potrebno je obrijati najmanje ¼ glave”, a Ebu-Jusuf i Muhammed kažu: “...jednu polovinu...” Šafija smatra da je dovoljno obrijati barem tri dlake;

– odsječena ljudska kosa je čista. Halid b. Velid nosao je nekoliko Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, dlaka u svojoj kacigi.

Ibni-Ahmed u svom “Musnedu” navodi da je Ubejd Selmani rekao: “Da imam kod sebe dlaku Vjerovjesnika, volio bih je više nego sve blago na zemlji i u zemlji;

– mustehab je brijati se prvo s desne strane, biti okrenut prema kibli i po završetku izgovoriti tekbir;

– objektivan odnos Vjerovjesnika prema ashabima;

– dužnost spomenutog brijanja počinje, prema mišljenju Malika, pojavom zore, desetog dana zul-hidžeta, a prema stavu hanefija, nastupom druge polovine noći. Najbolje je ovo brijanje obaviti na Mini, desetog dana zul-hidžeta, a ko ga odgodi do iza bajramskih dana ili se obrije izvan Harema, dužan je zaklati kurban-bravče.

Brijanje se preporučuje više nego šišanje.

Propisi šišanja i brijanja ne odnose se na žene.

¹ “Mutemetti” je hadžija koji je na mikatu odlučio obaviti umru u mjesecima hadža, a potom i hadž obaviti iste godine.

došao u Mekku, naredio je svojim drugovima da obave tavaf oko Ka'be, te obilazak Safe i Merve, potom da se oslobode ihrama i obriju ili ošišaju."

O POSJETI KA'BI NA DAN KLANJA KURBANA

Ebu-Zubejr je, prenoseći od Aiše, a ona od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, rekao:

"Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgodio je oprosnu posjetu ophođenju oko Ka'be do pred noć." A spominje se od Ebu-Hassana, koji je prenio od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, posjećivao (i obilazio) Ka'bu (svake noći) u danima Mine.

1732. Ebu-Nuajm nam je kazao, da mu je Sufjan prenio od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je Vjerovjesnik obavio jedno obilaženje Ka'be, oko podne malo spavao, a potom došao na Minu. Misli Ibni-Omer, na dan klanja kurbanu (desetog dana zul-hidžeta). Abdur-Rezak povezao je ovaj slučaj, rekao je Ebu-Nuajm, neposredno sa Vjerovjesnikom i kazao da mu ga je saopćio Ubejdullah.

1733. PRIČAO NAM JE Jahja b. Bukejr rekavši da mu je prenio Lejs od Džafera b. Rebija, on od A'redža kome je saopćio Ebu-Seleme b. Abdul-Rahman da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

"Obavili smo hadž s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i učinili smo tavaf-ful-ifadu (tevfuf-zijare) na dan klanja kurbanu. Safija je tada dobila menstruaciju, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, htio je ono što bi htio i svaki čovjek od svoje supruge."

"Allahov Poslaniče", rekla sam, "ona ima menstruaciju."

"Ona će nas", rekao je on, "zadržati."

مَكَّةَ أَمَرَ أَصْحَابَهُ أَنْ يَطُوفُوا بِالْبَيْتِ وَبِالصَّفَا وَالْمَرْوَةِ ثُمَّ يَحْلُوا وَيَحْلِقُوا أَوْ يَقْصُرُوا.

بَابُ الزِّيَارَةِ يَوْمَ النَّحْرِ

وَقَالَ أَبُو الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ وَابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَخَّرَ النَّبِيُّ ﷺ الزِّيَارَةَ إِلَى اللَّيْلِ وَيُذَكَّرُ عَنْ أَبِي حَسَّانَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَزُورُ الْبَيْتَ أَيَّامَ مِنَى.

١٧٣٢. وَقَالَ لَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ طَافَ طَوَافًا وَاحِدًا ثُمَّ يَقِيلُ ثُمَّ يَأْتِي مِنَى يَوْمَ النَّحْرِ وَرَفَعَهُ عَبْدُ الرَّزَّاقِ أَخْبَرَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ.

١٧٣٣. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ رَيْعَةَ عَنِ الْأَعْرَجِ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ حَجَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَأَفْضْنَا يَوْمَ النَّحْرِ فَحَاضَتْ صَفِيَّةُ فَأَرَادَ النَّبِيُّ ﷺ مِنْهَا مَا يُرِيدُ الرَّجُلُ مِنْ أَهْلِهِ فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهَا حَائِضٌ قَالَ حَابِسْتُنَا هِيَ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَاضَتْ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ أَخْرَجُوا وَيُذَكَّرُ

“Allahov Poslaniče”, rekli su prisutni, “ona je obavila tevafu-l-ifadu oko Ka’be na dan klanja kurbana.”

“Izlazite (da putujemo)” – rekao je on.

A od Aiše, radijallahu anha, prenosi se putem Kasima, Urve i Esveda: “...Safija je obavila tevafu-l-ifadu (oko Ka’be) na dan klanja kurbana.”

BACANJE KAMENČICA IZ ZABORAVA ILI NEZNANJA (NA DŽEMRETUL-AKABI) OD HADŽIJE, NAKON ŠTO JE OMRKNUO, I BRIJANJE PRIJE KLANJA KURBANA

1734. PRIČAO NAM JE Musa b. Isma‘il, da mu je prenio Vuhejb Ibni-Tavus, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rečeno o klanju kurbana, o brijanju i bacanju kamenčića, o proturanju nekih obreda ispred drugih, pa da je on rekao: “Nema grijeha!”

1735. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, rekavši da mu je saopćio Jezid b. Zurej‘, prenoseći od Halida, on od Ikrime, da je Ibni-Abbas, radijallahu anhuma, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini, na dan pridonošenja žrtava je upitan (o poremećeno obavljenim hadžskim obredima), pa je odgovorio: ‘Nema grijeha.’

Potom mu je jedan čovjek rekao:

‘Obrijao sam se prije nego sam zaklao kurban?’

‘Zakolji (naknadno)’ – rekao je Vjerovjesnik.

‘Bacio sam kamenčiće, pošto sam omrknuo?’ – rekao je ovaj.

‘Nema grijeha’ – odgovorio je opet Vjerovjesnik.”

عَنِ الْقَاسِمِ وَعُرْوَةَ وَالْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهَا أَفَاضَتْ صَفِيَّةُ يَوْمَ النَّحْرِ .

بَابُ إِذَا رَمَى بَعْدَ مَا أَمْسَى أَوْ حَلَقَ
قَبْلَ أَنْ يَذْبَحَ نَاسِيًا أَوْ جَاهِلًا

١٧٣٤ . حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ
حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قِيلَ لَهُ فِي الذَّبْحِ وَالْحَلْقِ
وَالرَّمْيِ وَالتَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ فَقَالَ لَا حَرَجَ .

١٧٣٥ . حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ
زُرَيْعٍ حَدَّثَنَا خَالِدٌ عَنْ عِكْرِمَةَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُسْأَلُ يَوْمَ
النَّحْرِ بِمَنْى فَيَقُولُ لَا حَرَجَ فَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ
حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ وَقَالَ
رَمَيْتُ بَعْدَ مَا أَمْسَيْتُ فَقَالَ لَا حَرَجَ .

O DAVANJU DECIZIJA (FETVI)
NA DEVI KOD DŽEMRETUL-AKABE

1736. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, njemu prenio Malik od Ibni-Šihaba, on od Isaa b. Talhe, ovaj od Abdullaha b. Amra da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vršio obred stajanja (vukuf) na Hadždžetul-Vedau, pa su ga prisutni pitali (o hadžskim obredima). Tako je jedan čovjek rekao: “Nisam znao, pa sam se obrijao, prije nego sam zaklao kurban?”

“Zakolji (naknadno) i nema grijeha” – rekao je Vjerovjesnik.

Potom je došao drugi i rekao: “Nisam znao, pa sam zaklao kurban, prije nego sam bacio kamenčiće?”

“Baci (naknadno) i nema grijeha” – ponovio je on.

I nije on tada upitan ni za šta, šta je učinjeno prije, ili odgođeno za kasnije, a da nije odgovorio sa:

“Uradi (naknadno) i nema grijeha.”

1737. PRIČAO NAM JE Seid b. Jahja b. Seid, da mu je prenio njegov otac od Ibni-Džurejdža, njemu saopćio Zuhri od Isaa b. Talhe, on od Abdullaha b. Amra b. Asa, radijallahu anhu, koji kaže da je bio prisutan kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je, na dan klanja kurbanda, držao hutbu i kada mu je prišao jedan čovjek i rekao: “Mislim da je taj (obred) prije toga.”

Potom je ustao i drugi i rekao: “Mislio sam da je ovaj (obred), uistinu, prije ovoga; obrijao sam se, prije nego sam zaklao kurban, a kurban sam zaklao, prije nego sam bacio kamenčiće i tome slično.”

Tada je Vjerovjesnik za svaki od tih obreda rekao: “Uradi ga (naknadno) i nema grijeha.”

I nije on tada upitan ni za šta, a da nije odgovorio:

“Uradi (naknadno) i nema grijeha.”

بَابُ الْفُتْيَا عَلَى الدَّائِبَةِ عِنْدَ الْجُمُرَةِ

١٧٣٦. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عِيسَى بْنِ طَلْحَةَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ابْنِ عَمْرٍو أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَقَفَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ فَجَعَلُوا يَسْأَلُونَهُ فَقَالَ رَجُلٌ لَمْ أَشْعُرْ فَحَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَذْبَحَ قَالَ أَذْبَحْ وَلَا حَرَجَ فَجَاءَ آخَرُ فَقَالَ لَمْ أَشْعُرْ فَنَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ قَالَ أَرْمِ وَلَا حَرَجَ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا أَخَّرَ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

١٧٣٧. حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ حَدَّثَنِي الزُّهْرِيُّ عَنْ عِيسَى ابْنِ طَلْحَةَ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّهُ شَهِدَ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَامَ إِلَيْهِ رَجُلٌ فَقَالَ كُنْتُ أَحْسِبُ أَنَّ كَذَا قَبْلَ كَذَا ثُمَّ قَامَ آخَرُ فَقَالَ كُنْتُ أَحْسِبُ أَنَّ كَذَا قَبْلَ كَذَا حَلَقْتُ قَبْلَ أَنْ أَنْحَرَ نَحَرْتُ قَبْلَ أَنْ أَرْمِيَ وَأَشْبَاهَ ذَلِكَ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ لَهُنَّ كُلِّهِنَّ فَمَا سُئِلَ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ إِلَّا قَالَ أَفْعَلْ وَلَا حَرَجَ .

1738. PRIČAO NAM JE Ishak, njemu saopćio Ja'kub b. Ibrahim kako mu je pričao njegov otac, prenoseći od Saliha, on od Ibni-Šihaba, ovaj od Isaa b. Talhe b. Ubejdullaha, da je on čuo Abdullaha b. Amra b. Asa, radijallahu anhu, kako kaže:

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vršio je obred stajanja na svojoj devi, a zatim spomenuo cijeli hadis (dijalog).”

U drugom senedu, Saliha (b. Kejsan) slijedi Ma'mer, prenoseći isti događaj od Zuhrije.

ODRŽAVANJE HUTBE U DANIMA MINE

1739. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, rekavši da mu je saopćio Jahja b. Seid, ovome Fudajl b. Gazvan kome je prenio Ikrima od Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, održao hutbu na Dan klanja kurbana rekavši: “Ljudi! Koji je ovo dan?” “Častan i svet dan (u kome je zabranjeno ratovanje)” – rekli su prisutni.

“A koji je ovo grad?” – rekao je Vjerovjesnik.

“Častan i svet grad” – odgovorili su oni.

“Koji je ovo mjesec?” – upitao je opet Vjerovjesnik.

“Svet i neprikosnoven mjesec” – rekli su oni.

“Pa zaista”, nastavio je on, “vaši životi, vaša imanja i vaše časti su vam međusobno sveti, kao što vam je sveti ovaj vaš dan, u ovom vašem gradu, u ovom vašem mjesecu.” Potom je ovu izjavu ponovio nekoliko puta, a onda podigao glavu (prema nebu) i rekao: “Allahu moj! Jesam li (naredbu) saopćio?”

Allahu moj! Jesam li (naredbu) saopćio?”

“Tako mi Onoga”, rekao je Ibni-Abbas, radijallahu anhum, “u Čijoj je ruci moj život, Njegova oporuka, Njegovim sljedbenicima jeste: ‘Neka ovo

١٧٣٨. حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ قَالَ أَخْبَرَنَا يَعْقُوبُ بْنُ

إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ صَالِحٍ عَنِ ابْنِ شِهَابٍ

حَدَّثَنِي عِيسَى بْنُ طَلْحَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ أَنَّهُ سَمِعَ

عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

قَالَ وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى نَاقَتِهِ فَذَكَرَ الْحَدِيثَ

تَابِعَهُ مَعْمَرٌ عَنِ الزُّهْرِيِّ .

بَابُ الْخُطْبَةِ أَيَّامَ مِنَى

١٧٣٩. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ

سَعِيدٍ حَدَّثَنَا فُضَيْلُ بْنُ غَزْوَانَ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ

ﷺ خَطَبَ النَّاسَ يَوْمَ النَّحْرِ فَقَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ

أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالُوا يَوْمٌ حَرَامٌ قَالَ فَأَيُّ بَلَدٍ هَذَا

قَالُوا بَلَدٌ حَرَامٌ قَالَ فَأَيُّ شَهْرٍ هَذَا قَالُوا شَهْرٌ

حَرَامٌ قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ

عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا

فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فَأَعَادَهَا مِرَارًا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ

اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنَّهَا لَوَصِيَّتُهُ

إِلَى أُمَّتِهِ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدَ الْغَائِبَ لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي

كَفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ .

prisutni dostavi (prenese) odsutnom! Ne vraćajte se poslije mene nevjerovanju (zabludi), pa da jedni od vas udaraju po vratovima drugih.”¹

1740. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer, njemu Šu'be, a njega je obavijestio Amr koji kaže da je čuo Džabira b. Zejda, a on čuo Ibn Abbasa, radijallahu anhumā, da kaže: “Slušao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako drži govor (hutbu) na Arefatu.”

1741. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Muhammed, da mu je Ebu-Amir rekao, prenoseći od Kurreta, on od Muhammeda b. Sirina, kome je saopćio Abdur-Rahman b. Ebi-Bekr, prenoseći, opet, od Ebu-Bekra, i još jedan čovjek po mom uvjerenju, bolji od Abdur-Rahmana b. Abdur-Rahman-Humejda b. Abdur-Rahmana, prenoseći, također, da je Ebu-Bekr rekao:

“Vjerovjesnik nam je na Dan klanja kurbanda održao hutbu, rekavši:

‘Znate li koji je ovo dan?’

‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju’ – odgovorili smo.

Potom je on šutio toliko, da smo mislili da će ga nazvati nekim drugim imenom osim njegovog, onda je rekao: ‘Nije li ovo Dan klanja kurbanda?’

‘Da’ – rekli smo.

‘Koji je ovo mjesec?’ – upitao je on.

‘To najbolje znaju Allah i Njegov Poslanik’ – ponovili smo.

On je, potom, šutio toliko, da smo mislili da će ga nazvati nekim drugim imenom, a onda rekao:

١٧٤٠. حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ قَالَ أَخْبَرَنِي عُمَرُو قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ زَيْدٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَخْطُبُ بِعَرَقاتٍ تَابَعَهُ ابْنُ عُيَيْنَةَ عَنْ عُمَرُو .

١٧٤١. حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ حَدَّثَنَا أَبُو عَامِرٍ حَدَّثَنَا قُرَّةٌ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِيرِينَ قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ أَبِي بَكْرَةَ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ وَرَجُلٍ أَفْضَلُ فِي نَفْسِي مِنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ حُمَيْدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ خَطَبَنَا النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَ أَتَذَرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَ يَوْمَ النَّحْرِ قُلْنَا بَلَى قَالَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ فَقَالَ أَلَيْسَ ذُو الْحِجَّةِ قُلْنَا بَلَى قَالَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَسَكَتَ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَسْمِيهِ بِغَيْرِ اسْمِهِ قَالَ أَلَيْسَتْ بِالْبَلَدَةِ الْحَرَامِ قُلْنَا بَلَى قَالَ فَإِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ

¹ Navedenim hadisima utvrđeni su hadžski obredi Vjerovjesnika: stajanje na Mini prilikom Oprosnog hadža, držanje govora općeg značaja, upozorivši muslimane na potrebu međusobnog poštivanja života, časti i imovine, i na širenje islamskog učenja, a da je uvjet uspjeha svih akcija: međusobna saradnja, jedinstvo i sloga muslimana.

‘Nije li ovo zul-hidže?’

‘Da’ – rekli smo.

‘Koji je ovo grad?’ – upitao je on.

‘To najbolji znaju’, rekli smo, ‘Allah i Njegov Poslanik.’

On je, potom, šutio toliko, da smo mislili da će ga imenovati nekim drugim imenom, a zatim reče:

‘Nije li ovo Sveti grad?’

‘Da’ – rekli smo.

‘Vaše krvi (život) i vaši imeci’, reče on, ‘sveti su vam, kao što vam je svet ovaj vaš dan, u ovom vašem mjesecu, u ovom vašem gradu sve do dana u kome ćete se susresti sa vašim Stvoriteljem Allahom. Pazite! Da li sam (dovoljno) saopćio? Allahu moj!’, rekao je on, ‘budi (mi) svjedok! Neka ovo svaki prisutni doslovno prenese odsutnom, jer često onaj kome se nešto prenese, bolje shvati od onog, koji je to neposredno čuo. Ne vraćajte se poslije mene nevjerovanju, pa da jedni od vas udaraju po vratovima drugih.’”

1742. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, njemu Jezid b. Harun, kome je prenio Asim b. Muhammed b. Zejd od svoga oca, da je Ibni-Omer, radijallahu anhum, rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Mini, držeći hutbu, rekao je:

‘Znate li koji je ovo dan?’

‘To najbolje znaju’, rekli smo, ‘Allah i Njegov Poslanik.’

‘Ovo je’, rekao je on, ‘uistinu svet i častan dan.’

‘A znate li koji je ovo grad?’

‘To najbolje znaju’, rekli su oni, ‘Allah i Njegov Poslanik.’

‘Svet i častan grad’ – rekao je Vjerovjesnik.

‘A znate li koji je ovo mjesec?’

‘To najbolje znaju’, rekli su oni, ‘Allah i Njegov Poslanik.’

‘Ovo je svet i častan mjesec’ – rekao je Vjerovjesnik

يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا إِلَى يَوْمِ تَلْقَوْنَ رَبَّكُمْ أَلَا هَلْ بَلَغْتُ قَالُوا نَعَمْ قَالَ اللَّهُمَّ اشْهَدْ فَلْيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ قَرَّبَ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ فَلَا تَرْجِعُوا بَعْدِي كُفَّارًا يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ .

١٧٤٢. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ أَخْبَرَنَا عَاصِمُ بْنُ مُحَمَّدٍ بْنِ زَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَنْى أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ هَذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ فَقَالَ فَإِنَّ هَذَا يَوْمٌ حَرَامٌ أَفَتَدْرُونَ أَيُّ بَلَدٍ هَذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ بَلَدٌ حَرَامٌ أَفَتَدْرُونَ أَيُّ شَهْرٍ هَذَا قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ قَالَ شَهْرٌ حَرَامٌ قَالَ فَإِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا وَقَالَ هِشَامُ بْنُ الْغَزَايَرِ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا

(i nastavio): ‘Allah vam je, zaista, učinio svetim vaše živote, vaše imetke i vaše obraze, kao što vam je svet i častan ovaj vaš dan, u ovom vašem mjesecu, u ovom vašem gradu.’”

Hišam b. Gazi kaže, da mu je prenio Nafi‘ od Ibni-Omera, radijallahu anhum, ovako:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na Dan klanja kurbana, stao je između džemreta u hadžu koji je učinio i rekao: ‘...Ovo je dan najvećeg hadža.’

Potom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio: ‘...Allahu moj! Budi (mi) svjedok!’, pa su oni govorili: ‘Ovo je Oprosní hadž.’”¹

DA LI NAPAJAČI (ZEMZEMOM) I DRUGI OSIM NJIH, MOGU U NOĆIMA MINE NOĆIVATI U MEKKI

1743. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Ubejd b. Mejmun, rekavši da mu je prenio Isa b. Junus od Ubejdullaha, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhum, koji je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to je odoborio”.

وَقَفَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ بَيْنَ الْجَمَرَاتِ فِي الْحَجَّةِ
الَّتِي حَجَّ بِهَا وَقَالَ هَذَا يَوْمُ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ فَطَفِقَ
النَّبِيُّ ﷺ يَقُولُ اللَّهُمَّ اشْهَدْ وَوَدَّعَ النَّاسَ فَقَالُوا
هَذِهِ حَجَّةُ الْوَدَاعِ .

بَابُ هَلْ يَبِيتُ أَصْحَابُ السَّقَايَةِ
أَوْ غَيْرُهُمْ بِمَكَّةَ لَيْلِي مَنْى

١٧٤٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ بْنِ مَيْمُونٍ حَدَّثَنَا
عِيسَى بْنُ يُونُسَ عَنْ عُثَيْدِ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا رَخَّصَ النَّبِيُّ ﷺ .

1 Početak i završetak teksta posljednjeg hadisa je dvovarijantan, ali u cjelini, oba upozoravaju na liniju izloženu u ranijem hadisu.

Raznolika su mišljenja o pojmu imena “najveći hadž”.

Hodočašće je dvovrsno: može biti samo radi hadža, koji mnogi učenjaci nazivaju “velikim i najvećim hadžom”, a može biti samo radi obavljanja umre, koju nazivaju “malim hadžom”, dok najveći broj ljudi ide prema Ka’bi u danima hadža, u namjeri da obavi umru i hadž uzastopno, pa se i ovakav skup naziva “najveći hadž”. Hazreti Alija, Abdullah b. Ebi-Avf, Šafija i Mudžahid rekli su: “Najveći hadž je dan u kome se kolju kurbani, a to je prvi dan zborovanja na Mini.” Ovakav stav se slaže s tekstom sadržaja navedenog hadisa. Prvi dan zborovanja na Mini, jeste dan u kome se obavi hadžskih obreda više nego u ma kom drugom danu Bajrama. To je dan u kome se kolju kurbani, bacaju kamenčići na Džemretul-Akabi, hadžije vrše brijanje ili šišanje, i odlaze u Mekku da obave oprosní obilaženje oko Ka’be, a potom se vraćaju opet na konak na Minu.

Hazreti Omer i njegov sin Abdullah smatraju da se konkretno ime odnosi na dan Arefata.

Iz Muhammedovih, sallallahu alejhi ve sellem, posljednjih riječi i njegova oproštajnog postupka, svijet je zaključio da se on neće više s njima vidjeti, pa su ovaj hadž nazvali Oprosnim hadžom, hadžom u kome se Vjerovjesnik oprostio s njima i oni s njim.

Bejheki kaže: “Završetak Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, misije mogao se nazrijeti i iz poglavlja “Nasr” koje mu je objavljeno sredinom ovih bajramskih dana, a koje u prijevodu glasi:

“Kada dođe Božija pomoć i pobjeda i vidiš svijet kako grupno ulazi u Božiju vjeru, slavi sa zahvalnošću svoga Stvoritelja i traži oprost od Njega. On zaista prima pokajanje.”

Poslije objave ovog poglavlja, Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, živio je još oko osamdeset dana.

1744. PRIČAO NAM JE Jahja b. Musa, njemu Muhammed b. Bekr, ovome Ibni-Džurejdž, prenoseći od Ubejdullaha, on od Nafija, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu to dozvolio.

1745. Preko izmijenjenog seneda, pričao nam je Muhammed b. Abdullah b. Numejr od svoga oca, kome je prenio Ubejdullah od Nafija, on od Ibni-Omera, radijallahu anhuma, da je Abbas, radijallahu anhu, zatražio dozvolu od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da u danima Mine noćiva u Mekki, radi svoje dužnosti napajanja (hadžija) pa mu je to on dozvolio. U drugom senedu, iza Muhammeda b. Abdullaha slijedi Ebu-Usame, Ukbe b. Halid i Ebu-Damre.¹

O BACANJU KAMENČIĆA

Ebu-Džabir je rekao:

“Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bacaio je kamenčiće na Dan klanja kurbana, kada je sunce granulo, a poslije toga bacaše opet po kretanju sunca iz zenita.”

1746. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Mis'ar od Vebere koji je rekao: “Upitao sam Ibn-Omera, radijallahu anhuma: ‘Kada ću baciti kamenčiće?’

١٧٤٤. حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَكْرٍ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَذِنَ .

١٧٤٥. وَحَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي نَافِعٌ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّ الْعَبَّاسَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ اسْتَأْذَنَ النَّبِيَّ ﷺ لِيَبْتَ بَمَكَّةَ لَيْلِي مِنْى مِنْ أَجْلِ سِقَايَتِهِ فَأَذِنَ لَهُ تَابِعَهُ أَبُو أُسَامَةَ وَعُقْبَةُ بْنُ خَالِدٍ وَأَبُو ضَمْرَةَ .

بَابُ رَمَى الْجِمَارِ

وَقَالَ جَابِرٌ رَمَى النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ النَّحْرِ ضَحَى وَرَمَى بَعْدَ ذَلِكَ بَعْدَ الزَّوَالِ .

١٧٤٦. حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ حَدَّثَنَا مِشْعَرٌ عَنْ وَبَرَةَ قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا مَتَى أَرْمِي

¹ Vjerovjesnik je dozvolio Abbasu da, u doba hadžskih obreda na Mini, može noćivati u Mekki, umjesto na Mini, da bi hadžije mogao napajati zemzemom. To je Vjerovjesnik dozvolio i stočarima da mogu noću napasati svoju stoku, a i slabim i bolesnim radi udobnijeg smještaja.

Noćenje u Mekki, bez opravdanog razloga, učenjaci ne dozvoljavaju. Malik smatra da je bezrazložno noćivanje u Mekki, u danima Mine, težak prekršaj i da prijestupnik treba zaklati kurban. On, uistinu, smatra da za jednu prenoćenu noć u Mekki treba nahraniti siromaha, a za sve prenoćene noći u danima Mine dužan je zaklati kurban.

Ebu-Hanife je rekao: “Ako se hadžija svaki dan vrati iz Mekke na Minu i redovno obavlja bacanje kamenčića, on time ne čini nikakav propust i ne podliježe nikakvoj kazni.” Ovo je stav i Hasana Basrije.

‘Baca ih’, rekao je on, ‘kada ih baca tvoj (hadžski) rukovodilac!’

Potom sam mu obnovio pitanje, a on reče: ‘Mi smo pazili na vrijeme i bacali kamenčiće tek kada bi sunce krenulo sa zenita.’”²

O BACANJU KAMENČIĆA (NA DŽEMRETUL-AKABI) S DONJE STRANE DOLINE

1747. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Kesir da mu je prenio Sufjan od A‘meša, on od Ibrahima, ovaj od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je rekao:

“Abdullah (b. Mes‘ud) bacao je kamenčiće s donje strane doline.”

“O, Ebu-Abdur-Rahmanu”³, viknuo sam, “svijet baca kamenčiće sa gornje strane.”

“Tako mi Jednog Jedinog Boga”, rekao je on, “ovo je bilo mjesto onoga, kome je objavljeno poglavlje ‘Bekara’.”

A Abdullah b. Velid kaže: “Nama je ovo pričao Sufjan, prenoseći od A‘meša.”

الْجِمَارَ قَالَ إِذَا رَمَى إِمَامُكَ فَارْمِهِ فَأَعَدْتُ عَلَيْهِ الْمَسْأَلَةَ قَالَ كُنَّا نَتَحَيَّنُ فَإِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ رَمَيْنَا .

بَابُ رَمَى الْجِمَارِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي

١٧٤٧ . حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ عَنْ الْأَعْمَشِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ قَالَ رَمَى عَبْدُ اللَّهِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي فَقُلْتُ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنَّ نَاسًا يَرْمُونَهَا مِنْ فَوْقِهَا فَقَالَ وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷻ وَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْوَلِيدِ حَدَّثَنَا سُفْيَانٌ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ بِهَذَا .

2 Iz navedenih hadisa zaključuje se:

– vrijeme bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi nastaje od izlaska sunca i traje do njegova zalaska, desetog dana zul-hidžeta. Šafija smatra da se ovo bacanje može vršiti do konca prve polovine noći istog dana. U “Nihaji” se navodi, da se ovo bacanje kamenčića može obavljati samo do zalaska sunca prvog dana Bajrama. U “Muhitu” za bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi navode se tri vremenska perioda, i to:

I. sunnet je da se ovaj obred obavi tek po izlasku sunca;

II. dozvoljeno ga je obaviti po izlasku sunca iz zenita, i

III. pokuđeno je činiti to noću.

Ako hadžija ovo bacanje nije uspio obaviti danju, on će ga obaviti noću, bez davanja novčane odštete.

Imam Ebu-Jusuf, a to je i stav Sevrija, kaže: “Kada hadžija nije obavio bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi danju, on ih neće bacati noću, nego će na ime toga propusta zaklati kurban.” Ebu-Hanife je izjavio:

“Ako hadžija nije bacio kamenčiće na Džemretul-Akabi, na Dan klanja kurbana, pa zanoći na Mini i na njoj osvane, on će baciti propisane kamenčiće toga jutra, a potom još zaklati kurban.” Ebu-Jusuf i Muhammed zastupaju njemu suprotno mišljenje;

– bacanje kamenčića drugi i treći dan Bajrama, vrši se u poslijepodnevnom vremenu. Ovo je stav predstavnika svih ortodoksnih škola. Ovo mišljenje usvaja i Ebu-Hanife, s izuzetkom, što on dozvoljava da se bacanje kamenčića zadnjeg dana Bajrama može obaviti i prijepodne. Međutim, ako bi hadžija bacanje kamenčića drugog i trećeg dana obavio prijepodne, treba ih obnoviti u poslijepodnevnom vremenu istog dana.

Ata i Tavus dozvoljavaju da se ovo bacanje piljaka obavi u prijepodnevnom vremenu u sva tri dana Bajrama. Za neobavljanje ovog obreda u njegovom određenom vremenu, hadžija treba zaklati kurban.

3 Ebu-Abdur-Rahman je nadimak Abdullaha b. Mes‘uda.

BACANJE KAMENČIĆA (NA DŽEMRETA) (VRŠI SE) SA SEDAM KAMENČIĆA

To je izjavio Ibni-Omer, radijallahu anhum, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

1748. PRIČAO NAM JE Hafs b. Umer kome je prenio Šu‘be od Hakema, ovaj od Abdur-Rahmana b. Zejda, a on od Abdullaha b. Mes‘uda, radijallahu anhu, da je on prišao Džemretul-Kubrau (Džemretul-Akabi), ostavivši Ka‘bu sa lijeve, a Minu sa svoje desne strane, i bacio sedam kamenčića, a zatim rekao: “Ovako je bacao onaj, sallallahu alejhi ve sellem, kome je objavljeno poglavlje ‘El-Bekara’.”¹

بَابُ رَمَى الْجِمَارِ بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ

ذَكَرَهُ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

١٧٤٨ . حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ
عَنِ الْحَكَمِ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ
عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ انْتَهَى إِلَى الْجُمُرَةِ
الْكُبْرَى جَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمَنْى عَنْ يَمِينِهِ
وَرَمَى بِسَبْعٍ وَقَالَ هَكَذَا رَمَى الَّذِي أَنْزَلَتْ عَلَيْهِ
سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷻ .

- ¹ Na Džemeretul-Akabi treba baciti sedam kamenčića. To je mišljenje najvećeg broja učenjaka, dok Ata smatra da je dovoljno baciti pet. Mudžahid je rekao: “Ako hadžija baci šest kamenčića, on ne podliježe nikakvoj kazni.” Ovo mišljenje usvajaju još Ahmed i Ishak. Ovi se oslanjaju na izjavu Sa‘da b. Malika, koju Nesai donosi u ovom vidu: “Vratili smo se sa Vjerovjesnikom s hadža i neko od nas reče: ‘Bacio sam šest kamenčića’, a neko: ‘Bacio sam sedam’, i niko od nas nije drugom to zamjerao ni prigovarao.” Ebu-Davud i Nesai iznose u svojim “Sunenima” da je Ebu-Midžlez kazao: “Pitao sam Ibni-Abbasa o bacanju kamenčića na džemretima, pa mi je on rekao: ‘Ne znam tačno. Vjerovjesnik je bacao po šest ili po sedam kamenčića.’” Predstavnici škola ortodoksnog učenja smatraju da na svakom džemretu treba baciti po sedam kamenčića. Ako hadžija baci manje od sedam, on, po mišljenju Malika i Evza‘ija, treba zaklati kurban. Šafija i Ebu-Sevr kažu: “Ko izostavi bacanje jednog kamena, dužan je podijeliti sadaku u hrani u iznosu od 833 grama, za dva izostavljena piljka – 1.666 g, a za izostavljena tri piljka ili više piljaka treba zaklati bravče.” Ebu-Hanife, imam Jusuf i Muhammed su rekli: “Ako hadžija izostavi bacanje više od polovice piljaka kod sva tri džemreta, treba zaklati kurban, a ako izostavi manje od cjelokupne polovine, tada će dati za svaki izostavljeni piljak pola sa‘a hrane, to iznosi 1 kg i 666 g.” Hakem i Hammad su izjavili: “Ko zaboravi bacanje kamenčića jednog ili dva džemreta, u cijelosti ili dva kamenčića od njih, dužan je zaklati kurban. Ko zaboravi baciti nekoliko kamenčića, pa ih se sjeti u toku noći, dužan je to naknadno, u toku bajramskih dana, obaviti i tada neće davati nikakve novčane kazne, a ako to nije naknadno, u toku bajramskih dana, obavio, treba zaklati kurban.” Ovo mišljenje usvaja i Evza‘i. Malik je kazao: “Ako hadžija zaboravi baciti jedan kamenčić jednog džemreta i ne baci ga naknadno u toku bajramskih dana, te prođe vrijeme propisano za to bacanje, dužan je zaklati bravče, a ako bi zaboravio baciti kamenčiće na jedno džemre u cijelosti i to ne učini naknadno u toku Bajrama, dužan je zaklati goveče.” Ove piljke treba baciti iz daljine tri-četiri metra, a samo spuštanje piljaka na džemreta nije dozvoljeno. Piljci moraju biti od zemlje, kao što su kamenčići i cigla. Prema tome, u ovu svrhu ne može se služiti piljcima od zlata, srebra, bisera i njima slično. Ibni-Mubarek dozvoljava upotrebu samo kamenčića, a imam Ahmed dozvoljava korišćenje samo sitnih kamenčića, isključujući upotrebu krupnog kamenja.

BACANJE KAMENČIĆA NA DŽEMRETUL- AKABI OSTAVIVŠI KA'BU S LIJEVE STRANE

1749. PRIČAO NAM JE Adem, njemu Šu'be, kome je prenio Hakem od Ibrahima, on od Abdur-Rahmana b. Jezida koji je činio hadž sa Ibni-Mes'udom, radijallahu anhu, i vidio ga, kako je bacio na Velikom Džemretu (Džemretul-Akabi) sedam piljaka, učinivši Ka'bu sa svoje lijeve, a Minu sa svoje desne strane, a potom rekao: "Ovo je mjesto onoga, kome je objavljeno poglavlje 'El-Bekare'."

HADŽIJA IZGOVARA TEKBIR SA SVAKIM BAČENIM KAMENČIĆEM

Ovo je rekao Ibni-Omer, radijallahu anhumu, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

1750. PRIČAO NAM JE Musedded, prenoseći od Abdul-Vahida kome je A'meš rekao: "Čuo sam Hadžadža kako sa minbere citira poglavlja 'El-Bekare', 'Ali-Imran' i poglavlje 'En-Nisa'." "Kasnije sam to", rekao je A'meš, "spomenuo Ibrahimu, a on reče: 'Pričao mi je Abdur-Rahman b. Jezid, da je bio sa Ibni-Mes'udom, radijallahu anhu, kada je htio bacati kamenčiće na Džemretul-Akabi, da se spustio u dolinu i kada se usporedio sa jednim stablom, prišao mu je (pod grane) i bacio sedam kamenčića, izgovarajući tekbir uz svaki (bačeni) kamenčić, a zatim odatle rekao: Tako mi Jednog Jedinog Boga stajao je (ovdje) i onaj, sallallahu alejhi ve sellem, kome je objavljeno poglavlje 'El-Bekare'.'"

بَابُ مَنْ رَمَى جُمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَجَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ

١٧٤٩. حَدَّثَنَا آدَمُ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ حَدَّثَنَا الْحَكَمُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدَ أَنَّهُ حَجَّ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَأَاهُ يَرْمِي الْجُمْرَةَ الْكُبْرَى بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ فَجَعَلَ الْبَيْتَ عَنْ يَسَارِهِ وَمِنَى عَنْ يَمِينِهِ ثُمَّ قَالَ هَذَا مَقَامُ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ.

بَابُ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ

قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

١٧٥٠. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ عَنْ عَبْدِ الْوَاحِدِ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ قَالَ سَمِعْتُ الْحَجَّاجَ يَقُولُ عَلَى الْمِنْبَرِ الشُّورَةَ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا الْبَقَرَةُ وَالشُّورَةُ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا آلُ عِمْرَانَ وَالشُّورَةُ الَّتِي يُذَكَّرُ فِيهَا النَّسَاءُ قَالَ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِإِبْرَاهِيمَ فَقَالَ حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ يَزِيدَ أَنَّهُ كَانَ مَعَ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حِينَ رَمَى جُمْرَةَ الْعَقَبَةِ فَاسْتَبْطَنَ الْوَادِيَّ حَتَّى إِذَا حَادَى بِالشَّجَرَةِ اعْتَرَضَهَا فَرَمَى بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ مَعَ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ قَالَ مَنْ هَذَا وَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ قَامَ الَّذِي أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ ﷻ.

NEZADRŽAVANJE NA DŽEMRETUL-AKABI NAKON BACANJA KAMENČIĆA

Ovo je prenio Ibn-Omer, radijallahu anhum, od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

KADA HADŽIJA BACI KAMENČIĆE NA PRVA DVA DŽEMRETA, STAJAT ĆE, PA ĆE SE SPUSTITI U DOLINU, OKRENUVŠI SE KIBLI

1751. PRIČAO NAM JE Usman b. Ebi-Šejbe, njemu Talha b. Jahja, kome je prenio Junus od Zuhrija, on od Salima, ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da je on bacao po sedam kamenčića na najbliže džemre (Mesdžidul-Hajfu) i iza svakog kamenčića izgovarao tekbir. Iza toga bi prošao naprijed, dok se ne bi spustio u dolinu, i tu stao, okrenut prema kibli. Tu je stajao dugo i činio dovu uzdignutih ruku (prema nebu). Potom je bacao kamenčiće na srednje džemre, zatim se pomakao nalijevo, spustio u dolinu i stao okrenut prema kibli. Ovdje je dugo stajao, podigao svoje ruke i tako, dugo stojeći, činio dovu. Iza toga, bacio je kamenčiće na Džemretul-Akabi, s donje strane doline. Kod njega nije nimalo stajao, nego se okrenuo i rekao:

“Eto, vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako ovo ovako radi.”¹

بَابُ مَنْ رَمَى جَمْرَةَ الْعَقَبَةِ وَلَمْ يَقِفْ

قَالَ ابْنُ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ إِذَا رَمَى الْجَمْرَتَيْنِ يَقُومُ
وَيُسْهِلُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ

١٧٥١. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ يَحْيَى حَدَّثَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنِ سَالِمٍ عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ عَلَىٰ إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ حَتَّىٰ يُسْهِلَ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْوُسْطَىٰ ثُمَّ يَأْخُذُ ذَاتَ الشَّامِلِ فَيُسْهِلُ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ فَيَقُومُ طَوِيلًا وَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ وَيَقُومُ طَوِيلًا ثُمَّ يَرْمِي جَمْرَةَ ذَاتِ الْعَقَبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيَقُولُ هَكَذَا رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَفْعَلُهُ .

¹ Iz navedenih hadisa se zaključuje:

– na svako džemre treba baciti po sedam kamenčića;

– mustehab je sa svakim bačenim kamenčićem izgovoriti tekbir. Hanefijski učenjaci kažu: “Najbolje je izgovarati: ‘Bismillahi, Allahu ekber!’”

Ibni-Mes‘ud i Ibni-Omer, nakon što bi pobacali kamenčiće, izgovarali bi: “Allahu moj, primi ovaj moj hadž, grijehe mi oprosti i za trud me nagradi!”

Po izbačenim piljcima na prvo i drugo džemre, treba se malo od džemreta udaljiti, stati prema kibli i Allaha moliti za oprost grijeha svojih i svoga roda, moleći uputu na pravi put svih skupa.

Ibni-Mes‘ud stajaše kod prvog džemreta, koliko bi se moglo dva puta proučiti poglavlje ‘El-Bekara’, a Ibni-Omer, koliko bi se moglo jedanput proučiti to poglavlje. Ovoliko je Ibni-Omer stajao i kod drugog džemreta. Ko ovo stajanje i učenje dove ne obavi, on nije grješan, niti daje ma kakvu odštetu. Samo Sevri smatra da bi, ipak, trebao podijeliti uobičajenu milostinju.

O DIZANJU RUKU KOD DVA DŽEMRETA:
NAJBLIŽEG (MESDŽIDUL-HAJFE)
I SREDNJEG

1752. PRIČAO NAM JE Isma'il b. Abdullah, rekavši da mu je prenio njegov brat od Sulejmana, on od Junusa b. Jezida, ovaj od Ibni-Šihaba, on od Salima b. Abdullaha, da je Abdullah b. Omer, radijallahu anhum, zaista, bacao po sedam kamenčića, prvo, na najbliže džemre (Hajf-džamiji), izgovarajući tekbir nakon svakog (bačenog) kamenčića. Potom bi se pomaknuo naprijed, spustio u dolinu i stao okrenut prema kibli. Stojeći tu dugo, digao je svoje ruke i činio dovu. Potom je isto tako bacio kamenčiće na srednje džemre, zauzeo mjesto na lijevoj strani, spustivši se u ravan, stao okrenut prema kibli i stojeći dugo, podigao svoje ruke i činio dovu. Zatim bi bacio kamenčiće na Džemretul-Akabi sa donje strane doline i ne bi (ovdje) stajao. "Eto", govorio bi on, "vidio sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da ovako radi."

O ČINJENJU DOVE KOD
PRVA DVA DŽEMRETA

1753. Muhammed je izjavio da mu je prenio Usman b. Umer od Junusa, a on od Zuhrija: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bacao je kamenčiće, prvo, na ono džemre koje se nalazi neposredno do džamije na Mini, bacivši na njega sedam piljaka, i kad god je bacio koji kamenčić, izgovorio je tekbir. Potom je prošao ispred njega, stao okrenut prema kibli, digao svoje ruke (prema nebu) i činio dovu. Ovo je stajanje činio dugo. Zatim je došao drugom džemretu i na njega bacio sedam piljaka. Kad god je bacio koji piljak, izgovorio bi tekbir. Potom se spustio na lijevu stranu do doline,

بَابُ رَفْعِ الْيَدَيْنِ عِنْدَ جَمْرَةِ الدُّنْيَا وَالْوُسْطَى

١٧٥٢. حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ حَدَّثَنِي أَخِي عَنْ سُلَيْمَانَ عَنْ يُونُسَ بْنِ يَزِيدَ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الدُّنْيَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ ثُمَّ يُكَبِّرُ عَلَى إِثْرِ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ يَتَقَدَّمُ فَيُسْهِلُ فَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ قِيَامًا طَوِيلًا فَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْجَمْرَةَ الْوُسْطَى كَذَلِكَ فَيَأْخُذُ ذَاتَ الشَّامِلِ فَيُسْهِلُ وَيَقُومُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ قِيَامًا طَوِيلًا فَيَدْعُو وَيَرْفَعُ يَدَيْهِ ثُمَّ يَرْمِي الْجَمْرَةَ ذَاتَ الْعُقْبَةِ مِنْ بَطْنِ الْوَادِي وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا وَيَقُولُ هَكَذَا رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَفْعَلُ.

بَابُ الدُّعَاءِ عِنْدَ الْجَمْرَتَيْنِ

١٧٥٣. وَقَالَ مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ أَخْبَرَنَا يُونُسُ عَنِ الزُّهْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا رَمَى الْجَمْرَةَ الَّتِي تَلِي مَسْجِدَ مِنَى يَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ ثُمَّ تَقَدَّمَ أَمَامَهَا فَوَقَفَ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو وَكَانَ يُطِيلُ الْوُقُوفَ ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الثَّانِيَةَ فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصِيَّاتٍ يُكَبِّرُ كُلَّمَا رَمَى بِحَصَاةٍ ثُمَّ يَنْحَدِرُ ذَاتَ الْيَسَارِ مِمَّا يَلِي الْوَادِيَّ فَيَقِفُ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ

stao tu okrenut prema kibli, digao svoje ruke i činio dovu. Tada je došao džemretu kod Akabe, bacio na njega sedam kamenčića, izgovarajući tekbir pri svakom (bačenom) kamenčiću. Potom se okrenuo i nije kod njega (nimalo) stajao.”

Zuhrija je rekao:

“Čuo sam Salima b. Abdullaha da ovo isto prenosi od svoga oca, a on od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem”

“To je (isto) činio i Ibni-Omer” – kaže Salim.

O NAMIRISAVANJU POSLIJE OBAVLJENOG BACANJA KAMENČIĆA NA DŽEMRETUL-AKABI I BRIJANJU PRIJE IZVRŠENJA POVRATNOG TAVAF A OKO KA'BE

1754. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah, da mu je prenio Sufjan od Abdur-Rahmana b. Kasima, da je on čuo svoga oca, a on je bio najbolji u svoje vrijeme, kako govori:

“Čuo sam Aišu, radijallahu anha, kako kaže: ‘Namirisala sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovim rukama (i ispružila je svoje ruke), kada je htio stupiti u ihram i po njegovom istupanju iz ihrama, kada je postao slobodan, i to prije nego je obavio povratni tavaf oko Ka'be.’”

OPROSNI TAVAF

1755. PRIČAO NAM JE Musedded, njemu prenio Sufjan od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibni-Abbasa, radijallahu anhuma, koji je rekao:

“Ljudima je naređeno da posljednja njihova obaveza bude Ka'ba (tavaf oko nje), samo što je to olakšano (neobavezno) osobi sa menstruacijom.”

رَافِعًا يَدَيْهِ يَدْعُو ثُمَّ يَأْتِي الْجَمْرَةَ الَّتِي عِنْدَ الْعَقَبَةِ
فَيَرْمِيهَا بِسَبْعِ حَصَيَاتٍ يُكَبِّرُ عِنْدَ كُلِّ حَصَاةٍ ثُمَّ
يَنْصَرِفُ وَلَا يَقِفُ عِنْدَهَا قَالَ الزُّهْرِيُّ سَمِعْتُ
سَالِمَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يُحَدِّثُ مِثْلَ هَذَا عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ
ﷺ وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ يَفْعَلُهُ .

بَاب الطَّيِّبِ بَعْدَ رَمْيِ الْجَمَارِ وَالْحَلْقِ قَبْلَ الْإِفَاضَةِ

١٧٥٤. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ
حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ الْقَاسِمِ أَنَّهُ سَمِعَ أَبَاهُ وَكَانَ
أَفْضَلَ أَهْلِ زَمَانِهِ يَقُولُ سَمِعْتُ عَائِشَةَ رَضِيَ
اللَّهُ عَنْهَا تَقُولُ طَيِّبْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِيَدَيَّ هَاتَيْنِ
حِينَ أَحْرَمَ وَلِحْلِهِ حِينَ أَحَلَّ قَبْلَ أَنْ يَطُوفَ
وَيَسْطُطَ يَدَيْهَا .

بَاب طَوَافِ الْوَدَاعِ

١٧٥٥. حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ ابْنِ
طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا
قَالَ أَمَرَ النَّاسُ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا
أَنَّهُ خَفَّفَ عَنِ الْحَائِضِ .

1756. PRIČAO NAM JE Asbeg b. Feredž, kome je prenio Ibnu-Vehb od Amra b. Harisa, a on od Katade, koji je izjavio, kako mu je Enes b. Malik, radijallahu anhu, rekao da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao u Muhassabu podne i ikindiju, akšam i jaciju, a zatim legao spavati. Kasnije je uzajahao devu, krenuo ka Ka'bi i obavio tavaf oko nje.

U drugom senedu, Amra b. Harisa slijedi Lejs, rekavši da mu je ovo prenio Halid od Enesa, a on od Katade, njemu Enes b. Malik, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

KADA ŽENA DOBIJE MENSTRUACIJU NAKON ŠTO JE OBAVILA TEVAFU-L-IFADU

1757. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Jusuf, rekavši da mu je saopćio Malik, prenoseći od Abdur-Rahmana b. Kasima, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha:

“Safija, kćerka Huzejja, supruga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, dobila je menstruaciju, pa sam to spomenula Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on reče:

‘Hoće li nas ona zadržati?’

‘Ona je dobila’, rekli su (prisutni), ‘nakon što je obavila tevafu-l-ifadu.’

‘Pa onda nema (zadržavanja)’ – rekao je on.”

1758,1759. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu‘man, njemu prenio Hammed od Ejjuba, on od Ikrima, da su Medinelije pitali Ibni-Abbasa, radijallahu anhum, za ženu koja je obavila (posjetno) obilaženje i potom dobila menstruaciju.

“Putovat će” – rekao im je on.

“Nećemo”, rekli su oni, “držati se tvoje izjave, a ostaviti (suprotnu) izjavu Zejdovu.”

“Kada stignete”, rekao je on, “u Medinu, pitajte (druge)!”

١٧٥٦. حَدَّثَنَا أَصْبَغُ بْنُ الْفَرَجِ أَخْبَرَنَا ابْنُ وَهْبٍ عَنْ عَمْرِو بْنِ الْحَارِثِ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ ثُمَّ رَقَدَ رَقْدَةً بِالْمَحْصَبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ تَابِعُهُ اللَّيْثُ حَدَّثَنِي خَالِدٌ عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ .

بَابُ إِذَا حَاضَتْ امْرَأَةٌ بَعْدَ مَا أَفَاضَتْ

١٧٥٧. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ صَفِيَّةَ بِنْتَ حُثَيْبٍ زَوْجَ النَّبِيِّ ﷺ حَاضَتْ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ أَحَابِسْتُنَا هِيَ قَالُوا إِنَّهَا قَدْ أَفَاضَتْ قَالَ فَلَا إِذَا .

١٧٥٨-١٧٥٩. حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ عِكْرِمَةَ أَنَّ أَهْلَ الْمَدِينَةِ سَأَلُوا ابْنَ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ امْرَأَةٍ طَافَتْ ثُمَّ حَاضَتْ قَالَ لَهُمْ تَنْفِرُوا قَالُوا لَا نَأْخُذُ بِقَوْلِكَ وَنَدْعُ قَوْلَ زَيْدٍ قَالَ إِذَا قَدِمْتُمُ الْمَدِينَةَ فَسَلُّوا

Potom su došli u Medinu i pitali. Među onim koga su pitali bila je i Umm-Sulejm, koja im je spomenula slučaj Safijje.

Ovo su još prenijeli Halid i Katade od Ikrime.

1760. PRIČAO NAM JE Muslim, njemu Vuhejb, prenoseći od Ibni-Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ibn-Abbasa, radijallahu anhum, koji je rekao: “Dozvoljeno je ženi sa menstruacijom da ide (vratiti se kući), ako je obavila povratno (posjetno) obilaženje oko Ka’be.”

1761. “A čuo sam (rekao je Ibni-Tavus) Ibni-Omera kako govori: ‘Ona zaista neće ići (kući).’ Kasnije sam ga opet čuo kako govori: ‘Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, dao im je povlasticu (odobrio povratak).’”

1762. PRIČAO NAM JE Ebun-Nu‘man, njemu Ebu-Avane, prenoseći od Mensura, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, a on od Aiše, radijallahu anha, kako je rekla:

“Izašli smo sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Medine), naumivši obaviti samo hadž. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao je (u Mekku) i odmah izvršio tavaf oko Ka’be, te sa’j između Safe i Merve. Sa sobom je imao kurban, i ihrame nije skidao. To su isto učinile njegove supruge koje su bile s njim kao i njegovi drugovi. Ihram je skinuo od njih onaj, ko nije imao kod sebe kurban.

Kasnije je Aiša (rekao je Esved) dobila menstruaciju. Mi smo vršili obrede našeg hadža i kada je bila noć Hasbeta – noć vraćanja sa Mine, ona je rekla: ‘Božiji Poslaniče, svi se tvoji drugovi vraćaju sa (obavljenim) hadžom i umrom osim mene?’

‘Nisi li ti’, rekao je on, ‘one noći kada smo stigli (na hadž) obavila dva tavafa oko Ka’be?’

‘Ne’ – rekla sam.

فَقَدِمُوا الْمَدِينَةَ فَسَأَلُوا فَكَانَ فِيمَنْ سَأَلُوا أُمُّ سَلَيْمٍ فَذَكَرَتْ حَدِيثَ صَفِيَّةَ رَوَاهُ خَالِدٌ وَقَتَادَةُ عَنْ عِكْرِمَةَ .

١٧٦٠ . حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ حَدَّثَنَا ابْنُ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ رُخِّصَ لِلْحَائِضِ أَنْ تَنْفِرَ إِذَا أَفَاضَتْ .

١٧٦١ . قَالَ وَسَمِعْتُ ابْنَ عُمَرَ يَقُولُ إِنَّهَا لَا تَنْفِرُ ثُمَّ سَمِعْتُهُ يَقُولُ بَعْدَ ذَلِكَ إِنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَخَّصَ لَهُنَّ .

١٧٦٢ . حَدَّثَنَا أَبُو النُّعْمَانِ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ عَنْ مَنْصُورٍ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَلَا نَرَى إِلَّا الْحَجَّ فَقَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَبَيْنَ الصُّفَا وَالْمَرْوَةِ وَلَمْ يَحِلَّ وَكَانَ مَعَهُ الْهَدْيُ فَطَافَ مَنْ كَانَ مَعَهُ مِنْ نِسَائِهِ وَأَصْحَابِهِ وَحَلَّ مِنْهُمْ مَنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ الْهَدْيُ فَحَاضَتْ هِيَ فَنَسَكْنَا مَنَاسِكَنا مِنْ حَجَّنا فَلَمَّا كَانَ لَيْلَةُ الْحَضْبَةِ لَيْلَةُ النَّفَرِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ كُلُّ أَصْحَابِكَ يَرْجِعُ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ غَيْرِي قَالَ مَا كُنْتُ تَطُوفِينَ بِالْبَيْتِ لَيْلِي قَدِمْنَا قُلْتُ لَا قَالَ فَاخْرُجِي مَعَ أَخِيكَ إِلَى التَّنْعِيمِ فَأَهْلِي بِعُمْرَةٍ وَمَوْعِدُكَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا

‘Pa izadi’, rekao je on, ‘sa svojim bratom do Ten’ima i stupi u ihram za umru, a mjesto (za naš sastanak), je to i to.’

Potom sam izašla sa Abdur-Rahmanom od Ten’ima i stupila u ihram za umru. Utom je Safijja, kćerka Huzejja dobila menstruaciju, pa joj je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

‘Jadna ne bila! Ti ćeš nas stvanro zadržati. Jesi li obavila tavaf oko Ka’be na Dan klanja kurbanda?’

‘Da’ – odgovorila je ona.

‘Pa nema štete’, rekao je on, ‘vraćaj se (kući)!’

‘Potom sam’, rekla je Aiša, ‘susrela Vjerovjesnika kada se uspeo iznad Mekke, a ja se spuštala ili (je rekla) ja se uspela, a on se spuštao.’”

Musedded je (umjesto “da”) prenio: “‘Ne’ – rekla sam.”

U drugom senedu, Museddeda slijedi Džerir u čijoj izjavi, koju prenosi od Mensura, stoji: “Ne.”

KLANJANJE IKINDIJE NA DAN ODLASKA U EBTAHU

1763. PRIČAO NAM JE Muhammed b. Musenna, kome je prenio Ishak b. Jusuf od Sufjana Sevrija, on od Abdul-Aziza b. Rufeja, koji je rekao:

“Rekao sam Enesu b. Maliku:

‘Obavijesti me o onom što si zapamtio od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: Gdje je on osmog dana zul-hidžeta klanjao podne?’

‘Na Mini’ – rekao je on.

‘A gdje je klanjao ikindiju na Dan povratka sa Mine?’ – upitao sam.

‘U Ebtahu’ – odgovorio je on. ‘Ti radi kako rade tvoji (hadžski) zapovjednici!’”

فَخَرَجْتُ مَعَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِلَى التَّعِيمِ فَأَهْلَلْتُ
بِعُمْرَةٍ وَحَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ
ﷺ عَقَرِي حَلَقِي إِنَّكَ لَحَابِسُتُنَا أَمَا كُنْتَ طُفْتَ
يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ بَلَى قَالَ فَلَا بَأْسَ أَنْفِرِي فَلَقِيَتْهُ
مُضْعِدًا عَلَى أَهْلِ مَكَّةَ وَأَنَا مُنْهَبِطَةٌ أَوْ أَنَا مُضْعِدَةٌ
وَهُوَ مُنْهَبِطٌ وَقَالَ مُسَدَّدٌ قُلْتُ لَا تَابِعُهُ جَرِيرٌ عَنْ
مَنْصُورٍ فِي قَوْلِهِ لَا .

بَابُ مَنْ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ النَّفَرِ بِالْأَبْطَحِ

١٧٦٣. حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا
إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ عَنْ
عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رُفَيْعٍ قَالَ سَأَلْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ
أَخْبَرَنِي بِشَيْءٍ عَقَلْتُهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَيْنَ صَلَّى الظُّهْرَ
يَوْمَ التَّرْوِيَةِ قَالَ بِمَنَى قُلْتُ فَأَيْنَ صَلَّى الْعَصْرَ يَوْمَ
النَّفَرِ قَالَ بِالْأَبْطَحِ أَفْعَلُ كَمَا يَفْعَلُ أَمْرَاؤُكَ .

1764. PRIČAO NAM JE Abdul-Mute'ali b. Talib, da mu je prenio Ibnu-Vehb, kome je saopćio Amr b. Haris da mu je Katade rekao, kako mu je Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenio da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao podne i ikindiju, te akšam i jaciju u Muhassabu i legao spavati. Iza toga je uzjahao na devu (i krenuo) ka Ka'bi, te obavio tavaf oko nje.

O MUHASSABU (DOLINI EBTAH)

1765. PRIČAO NAM JE Ebu-Nu'ajm, njemu prenio Sufjan od Hišama, on od svoga oca, a ovaj od Aiše, radijallahu anha, koja je rekla:
“Ebtah je bio samo konačište, u kome je odsjeo Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, da bi bio odmorniji za svoj izlazak.”

1766. PRIČAO NAM JE Ali b. Abdullah da mu je prenio Sufjan od Amra, on od Ataa, ovaj od Ibni-Abbasa koji je rekao:
“Noćenje na Muhassabu ne spada (u hadžske obrede). To je samo konačište, u kome je odsjeo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”

١٧٦٤. حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمُتَعَالِ بْنِ طَالِبٍ حَدَّثَنَا ابْنُ وَهْبٍ قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ الْحَارِثِ أَنَّ قَتَادَةَ حَدَّثَهُ أَنَّ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ حَدَّثَهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ صَلَّى الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ وَرَقَدَ رَقْدَةً بِالْمَحْصَبِ ثُمَّ رَكِبَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ بِهِ .

بَابُ الْمُحْصَبِ

١٧٦٥. حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّمَا كَانَ مَنْزِلُ يَنْزِلُهُ النَّبِيُّ ﷺ لِيَكُونَ أَسْمَحَ خُرُوجِهِ يَغْنِي بِالْأَبْطَحِ .

١٧٦٦. حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ قَالَ عَمْرُو عَنْ عَطَاءٍ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ لَيْسَ التَّحْصِيبُ بِشَيْءٍ إِنَّمَا هُوَ مَنْزِلُ نَزَلَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ .

O ODSJEDANJU (HADŽIJE) U ZU-TUVAU
PRIJE ULASKA U MEKKU, I U BATHAU,
KOJA JE U ZUL-HULEJFI, PO POVRAATKU
IZ MEKKE

1767. PRIČAO NAM JE Ibrahim b. Munzir, njemu Ebu-Damre kome je prenio Musa b. Ukbe od Nafija da je Ibni-Omer, radijallahu anhum, noćivao u Zu-Tuvau, između dva brežuljka. Potom bi ulazio (u Mekku) preko brežuljka koji je s gornje strane Mekke, a kada bi stigao (u Mekku) kao hadžija ili kao mu'temir, svoju je devu zaustavljao samo kod vrata (Harema) Ka'be. Potom bi unišao (u Harem), prišao Crnom kamenu (Hadžerul-Esvedu) i s tim počeo (obred); obišao bi oko Ka'be sedam puta; tri (prva obilaženja) žurno, a četiri običnim hodom. Potom bi se ošišao i klanjao dva rekata (iza Mekami-Ibrahima), a onda, prije nego bi se vratio u svoj stan, obavio sa'j između Safe i Merve. Kada bi se vraćao sa hadža ili umre, zaustavio bi devu u Bathau, koja je u Zul-Hulejfi, gdje i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, zaustavljao devu.

1768. PRIČAO NAM JE Abdullah b. Abdul-Vehhab, rekavši da mu je Halid b. Haris kazao; Abdullah (b. Omer) upitan za Muhassab rekao je: "Ubejdullah nam je, prenoseći od Nafija, rekao: 'U njoj su odsjedali (konačili) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Omer i Ibni-Omer (Abdullah).'"

Od Nafija još je preneseno: "Ibni-Omer (Abdullah), radijallahu anhum, u njoj je, mišljaše on na Muhassab, uistinu, klanjao podne i ikindiju." Mislim (kaže Ubejdullah) da je Nafi' dodao: "... i akšam." Halid je opet izjavio: "...Ne sumnjam za jaciju i potom je dobro spavao..." Ovo (kaže Halid) spominjaše i Ibni-Omer, prenoseći od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.

بَابُ النُّزُولِ بِذِي طُوًى قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ مَكَّةَ
وَالنُّزُولِ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ
إِذَا رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ

١٧٦٧. حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ حَدَّثَنَا أَبُو ضَمْرَةَ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ عُقْبَةَ عَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يَبِيتُ بِذِي طُوًى بَيْنَ الثَّيْتَيْنِ ثُمَّ يَدْخُلُ مِنَ الثَّيْتِ الَّتِي بِأَعْلَى مَكَّةَ وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مَكَّةَ حَاجًّا أَوْ مُعْتَمِرًا لَمْ يُنِخْ نَاقَتَهُ إِلَّا عِنْدَ بَابِ الْمَسْجِدِ ثُمَّ يَدْخُلُ فَيَأْتِي الرُّكْنَ الْأَسْوَدَ فَيَبْدَأُ بِهِ ثُمَّ يَطُوفُ سَبْعًا ثَلَاثًا سَعْيًا وَأَرْبَعًا مَشْيًا ثُمَّ يَنْصَرِفُ فَيُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ يَنْطَلِقُ قَبْلَ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى مَنْزِلِهِ فَيَطُوفُ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ وَكَانَ إِذَا صَدَرَ عَنِ الْحَجِّ أَوْ الْعُمْرَةِ أَنَاخَ بِالْبَطْحَاءِ الَّتِي بِذِي الْحُلَيْفَةِ الَّتِي كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُنِخُ بِهَا.

١٧٦٨. حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الْوَهَّابِ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ قَالَ سَأَلَ عُيَيْدُ اللَّهِ عَنِ الْمُحَصَّبِ فَحَدَّثَنَا عُيَيْدُ اللَّهِ عَنْ نَافِعٍ قَالَ نَزَلَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَعُمَرُ وَابْنُ عُمَرَ وَعَنْ نَافِعٍ أَنَّ ابْنَ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ يُصَلِّي بِهَا يَعْنِي الْمُحَصَّبَ الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ أَحْسِبُهُ قَالَ وَالْمَغْرِبَ قَالَ خَالِدٌ لَا أَشْكُ فِي الْعِشَاءِ وَيَهْجَعُ هَجْعَةً وَيَذْكُرُ ذَلِكَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ.

O ONOM KOJI JE ODSJEDAO (KONAČIO) U ZU-TUVAU NA POVRATKU IZ MEKKE

1769. Muhammed b. Isa je rekao da mu je prenio Hammad od Ejjuba, on od Nafija, a ovaj od Ibni-Omera, radijallahu anhum, da bi on, prilikom kretanja na hadž, noćivao u Zu-Tuvau i kada bi osvanuo, unišao je u Mekku. Kada bi išao natrag, naišao bi pokraj Zu-Tuvaa i u njemu opet prenoćio, gdje bi i osvanuo.

Ibni-Omer spominjaše da je to, zaista, radio i Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.

O TRGOVANJU U DANIMA HADŽA I O PRODAVANJU (ROBE) PO TRGOVIMA IZ PREDISLAMSKOG DOBA

1770. PRIČAO NAM JE Osman b. Hejsem, da mu je saopćio Ibni-Džurejdž da je Amr b. Dinara, rekao: “Ibni-Abbas, radijallahu anhum, kazao je: ‘Zul-Medžaz i Ukaz su bila mjesta u predislamsko doba. Kada je došao islam, muslimani, kao da su to prezirali, pa je objavljeno: Nije vam grijeh da tražite dobra vašeg Stvoritelja u sezoni hadža.’”¹

بَابُ مَنْ نَزَلَ بِذِي طُوًى إِذَا رَجَعَ مِنْ مَكَّةَ

١٧٦٩. وَقَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عِيْسَى حَدَّثَنَا حَمَّادٌ عَنْ أَيُّوبَ عَنْ نَافِعٍ عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا أَنَّهُ كَانَ إِذَا أَقْبَلَ بَاتَ بِذِي طُوًى حَتَّى إِذَا أَصْبَحَ دَخَلَ وَإِذَا نَفَرَ مَرَّ بِذِي طُوًى وَبَاتَ بِهَا حَتَّى يُصْبِحَ وَكَانَ يَذْكُرُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَفْعَلُ ذَلِكَ.

بَابُ التَّجَارَةِ أَيَّامَ الْمَوْسِمِ وَالْبَيْعِ فِي أَسْوَاقِ الْجَاهِلِيَّةِ

١٧٧٠. حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ الْهَيْثَمِ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ قَالَ عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ ذُو الْمَجَازِ وَعُكَاظُ مَتَجَرَّ النَّاسِ فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَلَمَّا جَاءَ الْإِسْلَامُ كَانَتْهُمْ كَرَهُوا ذَلِكَ حَتَّى نَزَلَتْ (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ) فِي مَوَاسِمِ الْحَجِّ.

¹ Hadžiji je dozvoljeno trgovati u mjesecima hadža, bilo poslije obavljena hadža, bilo prije. U predislamsko doba bila su četiri popularna trga: Ukaz, u gornjem dijelu Nedžda, blizu Arefata. Neki kažu da ovaj trg bijaše iza Menazilul-Karna na putu za San'u, udaljen od nje jedan konak hoda. Zul-Medžaz je bio trg u okolini Arefata. Ibnu-Kelbi smatra da je on bio udaljen od Arefata jedan fersah, što iznosi približno osam kilometara. Drugi smatraju da je bio desno od Arefata, blizu Kebkeba. Medžennet je bio trg na području Merruz-Zahrana, udaljen nekoliko milja od Mekke. Oko njega je stanovalo pleme Kinane. Okružen je Tafil i Šame brdima. Hubaše trg se nalazio na strani prema Jemenu, udaljen od Mekke šest konaka hoda. Na ova dva posljednja trga vašari se nisu održavali u sezonama hadža, nego samo u mjesecu redžebu. Na navedenim trgovima vašari su se održavali i u prvim danima islamske ere, ali se kasnije pomalo zanemaruju. Prvi vašar napušten je na Ukazu, 129. godine po Hidžri u doba Haridžija, a posljednji na Hubašet, 199. godine po Hidžri, u doba Davuda b. Isaa, a unuka Musaova, iz dinastije Abbasija. U “Kitabun-nesebu” navodi se da je na Ukazu održavan vašar svake godine od prvog zul-kadeta i trajao po dvadeset dana, zatim se prelazilo na trg Medžennet, gdje se trgovalo po deset dana, upravo do prvog dana zul-hidžeta, kada se išlo na Zul-Medžaz. Ovdje je vršena razmjena dobara osam dana. Po završetku ovoga vašara, išlo se na Minu, gdje su počinjali hadžski obredi.

O PUTOVANJU PRED ZORU SA MUHASSABA

1771. PRIČAO NAM JE Umer b. Hafš, da mu je prenio njegov otac, kome je pričao A'meš, njemu Ibrahim od Esveda, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

“One noći, kada je trebalo krenuti sa Mine, Safija je dobila menstruaciju. ‘Čini mi se’, rekla je ona, ‘da ću vas zadržati.’”

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Jadna bila ona! Je li na dan klanja kurbana obavila tavaf (oko Ka'be)?’

‘Da’ – rečeno mu je.

‘Pa putuj!’ – rekao je on.”

1772. Ebu Abdullah (Buharija) je rekao: “Muhammed mi je nadodao (na gornji dijalog), rekavši da je njemu Muhadir prenio od A'meša, on od Ibrahima, ovaj od Esveda, da je Aiša, radijallahu anha, rekla:

‘Izašli smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, (iz Medine), namjeravajući obaviti samo hadž. Kada smo stigli (u Mekku), naredio nam je da se (po izvršenoj ophodnji oko Ka'be, Safe i Merve) oslobodimo ihrama.

Kada je nastupila noć odlaska sa Mine, Safija, kćerka Huzejja, dobila je menstruaciju, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Jadna bila!’

‘Ne vidim’, rekla je Aiša, ‘za ovo ništa drugo, nego da se još zadržite.’

‘Činila si obilaženje (oko Ka'be) na dan klanja kurbana?’ – upitao je on.

‘Da’ – rekla je ona.

‘Pa idi (natrag kući)!’ – rekao je on.

Rekla sam: ‘Allahov Poslaniče, (kazala je Aiša)! Ja nisam obukla ihram (za umru)?’

‘Pa stupi sada u ihram za umru od Ten'ima!’ – rekao je on. Potom je sa njom otišao (do Ten'ima) njen brat.

‘Vjerovjesnika smo, kasnije, susreli’ (kaže Aiša)

‘u poslijeponoćnom putovanju i on reče: Obećano (ugovoreno) tvoje mjesto (za sastanak) je to i to!’”

باب الإدلاج من المحصب

١٧٧١. حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ حَدَّثَنَا أَبِي حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ حَاضَتْ صَفِيَّةُ لَيْلَةَ النَّفَرِ فَقَالَتْ مَا أَرَانِي إِلَّا حَابِسَتُكُمْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ عَقَرَى حَلَقَى أَطَافَتْ يَوْمَ النَّحْرِ قِيلَ نَعَمْ قَالَ فَانْفِرِي .

١٧٧٢. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ وَزَادَنِي مُحَمَّدٌ حَدَّثَنَا مُحَاضِرٌ حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ عَنْ إِبْرَاهِيمَ عَنِ الْأَسْوَدِ عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ لَا نَذْكُرُ إِلَّا الْحَجَّ فَلَمَّا قَدِمْنَا أَمَرَنَا أَنْ نَحِلَّ فَلَمَّا كَانَتْ لَيْلَةُ النَّفَرِ حَاضَتْ صَفِيَّةُ بِنْتُ حُيَيٍّ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ حَلَقَى عَقَرَى مَا أَرَاهَا إِلَّا حَابِسَتُكُمْ ثُمَّ قَالَ كُنْتُ طُفْتُ يَوْمَ النَّحْرِ قَالَتْ نَعَمْ قَالَ فَانْفِرِي قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَمْ أَكُنْ حَلَلْتُ قَالَ فَاعْتَمِرِي مِنَ التَّنْعِيمِ فَخَرَجَ مَعَهَا أَخُوهَا فَلَقَيْنَاهُ مُدْجِلًا فَقَالَ مَوْعِدُكَ مَكَانَ كَذَا وَكَذَا .

SADRŽAJ

DŽUMA-NAMAZ

Obligatnost džume.....	585
Vrijednost kupanja petkom; da li su dijete i žena dužni prisustvovati džuma-namazu?	587
Vrijednost džuma-namaza	590
Poglavlje	591
Mazanje (kose) uljem radi džuma-namaza	591
Pri odlasku u džamiju oblači se	593
Najljepše što se ima.....	593
Upotreba misvaka petkom	594
Čišćenje zuba tuđim misvakom	595
Šta se uči petkom na sabah-namazu	596
Klanjanje džuma-namaza u selima i gradovima	597
Da li je kupanje obavezno ženama, djeci i drugima koji ne sudjeluju u klanjanju džume?	599
Olakšica ako čovjek ne može prisustvovati klanjanju džume zbog kiše	601
Odakle se dolazi na džumu i za koga je ona obavezna	602
Vrijeme džuma-namaza jeste, kada sunce krene sa zenita	603
Kada petkom previše ugrije	604
Koraćanje na džuma-namaz	605
Petkom, na džumi, ne treba se gurati u prolazu.....	607
Čovjek ne treba petkom dići svoga brata da sjedne na njegovo mjesto	608
Ezan petkom.....	609
Jedan mujezin petkom	609
Imam, dok je na minberu, odgovara i odaziva se ezanu.....	610
Sjedenje na minberu pri učenju ezana.....	610
Učenje ezana prije hutbe	611
Učenje hutbe na minberu	611
Hutba se drži stojeći	613
Pri držanju hutbe imam se okreće svijetu, a svijet imamu	614
Ko je u hutbi govorio: “Emma ba’du” (a potom)	614
Sjedenje petkom između dvije hutbe	618
Slušanje hutbe petkom.....	619
Kada imam u toku hutbe vidi nekog čovjeka da je došao, naredit će mu da klanja dva rekata	620
Dizanje ruku na hutbi.....	621
Učenje dove za kišu na hutbi, petkom	621
Šutnja petkom dok imam drži hutbu	623
O satu koji se nalazi u petku	624

Kada svijet za vrijeme džuma-namaza ode od imama, dozvoljen je namaz imama i preostalih	624
Klanjanje prije i poslije džuma-namaza.....	625
“Kada se završi klanjanje džuma-namaza, razidite se po zemlji i tražite Allahovu blagodat! ” - Kur'an.....	626
Odmaranje poslije džuma-namaza.....	627

NAMAZ U STRAHU

Klanjanje namaza u strahu hodajući i jašući.....	631
Klanjajući namaz u vrijeme opasnosti, čuvat će jedni druge.....	631
Klanjanje namaza pri osvajanju uporišta i susretu sa neprijateljem	632
Namaz onoga koji traži i koji je tražen u borbi jašući i mimikom.....	633
P o g l a v l j e	634
Rano klanjanje sabahskog namaza dok je još pomrčina i klanjanje prilikom napada i borbe	634

BAJRAMI

O Bajramima i lijepom oblačenju za Bajram	637
Upotreba kratkih kopanja i kožnih štitova na dan Bajrama.....	638
Ustaljeni običaji muslimana za vrijeme Bajrama.....	640
Uzimanje jela prije odlaska u džamiju na dan Ramazanskog bajrama.....	641
Jelo na dan Kurban-bajrama	642
Izlazak na musalu bez minbera	644
Odlazak na bajram-namaz pješice i jašući - klanjanje namaza prije hutbe, bez ezana i ikameta	646
Hutba je poslije bajram-namaza.....	648
Prezirno je na bajram u haremu Ka'be nositi oružije.....	644
Rano ustajanje na bajram-namaz.....	651
Važnost dobrih djela u danima Kurban-bajrama (prva tri dana)	652
Tekbiri u danima mine i kada se krene ka Arefatu	653
Klanjanje prema koplju za vrijeme Bajrama	655
Nošenje kratkog koplja ili koplja ispred imama na Bajram	656
Izlazak žena na musalu pa i onih koje su dobile menstruaciju	656
Izlazak djece na musalu	657
Imam se pri učenju bajramske hutbe okreće prema svijetu	657
Obilježje musale	658
Imamovo predavanje ženama na dan Bajrama	659
Kada žena Bajramom nema ogrtač.....	660
Udaljavanje žena sa menstruacijom sa musale.....	662
Govor imama i prisutnog svijeta u toku bajramske hutbe; pitanje upućeno imamu dok drži hutbu	663
Vraćanje drugim putem pri povratku, poslije klanjanja bajram-namaza	664

Kada čovjeku prođe bajram-namaz, klanjat će dva rekata; tako će postupiti i žena i oni koji su kod kuće u selima.....	665
Klanjanje prije i poslije bajram-namaza	667

VITR-NAMAZ

Šta se prenosi o vitru	669
Vrijeme klanjanja vitr-namaza	673
Vjerovjesnikovo, sallallahu alejhi ve sellem, buđenje supruge radi vitr-namaza.....	674
Neka klanjač učini svojim posljednjim namazom vitr-namaz!.....	674
Klanjanje vitr-namaza na jahaćoj životinji	675
Vitr-namaz na putovanju.....	676
Kunut dove prije i poslije ruku'a	677

TRAŽENJE KIŠE

Traženje kiše i izlazak (na musalu) Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, radi traženja kiše.....	681
Dova Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:	
“Allahu moj, daj (mudar plemenu) godine teške poput jusufovih godina!”	682
Svijet može od imama tražiti da moli za kišu kada ih pogodi suša	684
Izvrćanje ogrtača prilikom namaza za kišu	685
Kišna dova u džamiji u kojoj se klanja džuma.....	687
Kišna dova petkom za vrijeme hutbe ne okrećući se kibli	689
Dova za kišu sa minbera	690
Ko smatra dovoljnim proučiti dovu za kišu na džumi.....	690
Dova kad se putevi isprekidaju od obilne kiše.....	691
Rečeno je da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije izvrćao svoj ogrtač, petkom, pri učenju kišne dove.....	692
Kada ljudi zatraže od imama da traži kišu, on ih neće odbiti	692
Kada idolopoklonici traže intervenciju muslimana prilikom suše i oskudice	693
Dova kada previše pada kiša:“...Oko nas je, a ne na nas!”	694
Učenje kišne dove stojeći.....	694
Učenje naglas Kur'ana pri namazu za kišu.....	695
Kako je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo svijetu svoja leđa	695
Namaz za kišu ima dva rekata	696
Namaz za kišu klanja se na musali.....	696
Okretanje prema kibli kod učenja kišne dove	696
Za vrijeme kišne dove prisutni dižu ruke zajedno sa imamom	697
Imam diže ruke kod kišne dove.....	698
Šta se uči kada počne padati kiša	698
Pokisao na kiši da mu je lilo niz bradu.....	699
Šta raditi kada puše vjetar	700
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem:	

“Potpomognut sam jutarnjim povjetarcem.”	700
Šta je rečeno o zemljotresima i pojavama	701
O Allahovim riječima: “Vi umjesto da Allahu zahvaljujete, sve poričete...!”	702
Samo Allah zna kad će pasti kiša	703

POMRAČENJE SUNCA

Klanjanje namaza prilikom pomračenja Sunca.....	705
Sadaka prilikom pomračenja Sunca	708
Poziv: “grupni namaz - es-Salatu džami’a” pri pomračenju	710
Hutba pri pomračenju Sunca.....	710
Da li će (čovjek) reći “kesefetiš-šemsu” ili “hasefetiš-šemsu”?	712
“Allah opominje svoje robove pomračenjem Sunca”	713
Traženje utočišta od patnje u grobu pri pomračenju Sunca	713
Duljenje sedžde pri pomračenju Sunca	715
Namaz pri pomračenju Sunca je zajednički.....	715
Žene u namazu zajedno sa muškarcima pri pomračenju Sunca	717
O onima koji vole oslobađanje robova prilikom pomračenja Sunca	718
Namaz u džamiji prilikom pomračenja Sunca	718
Ne dolazi pomračenje Sunca zbog nečije smrti, a niti zbog nečijeg života (rođenja).....	719
Zikr pri pomračenju (Sunca)	720
Učenje dove pri pomračenju Sunca	721
Riječi imama: “A potom” u hutbi pri pomračenju Sunca	722
Namaz pri pomračenju Mjeseca	722
Prvi rekat namaza pri pomračenju (Sunca) je duži (od drugog).....	723
Glasno učenje kur’ana u namazu pri pomračenju Sunca.....	723

KUR’ANSKE SEDŽDE

Šta se prenosi o kur’anskim sedždama i o tome da su sunnet (neobavezne)	727
Sedžda u suri “Es-Sedžda”	729
Sedžda u suri “Sad”	729
Sedžda poglavlja “En-Nedžm”	730
O sedždi muslimana obavljenoj sa idolopoklonicima	730
Idolopoklonik je nečist i (on je kao takav) bez abdesta	730
O onome ko prouči ajet u kome se spominje sedžda, a sedždu ne obavi	731
Sedžda u suri “El-Inšikak”	732
Činjenje sedžde zbog sedžde učača.....	733
Stiska svijeta kada imam prouči kur’ansku sedždu	734
Ko smatra da Allah nije te sedžde učinio obaveznim	734
Ko prouči ajet-sedždu u namazu i učini je	736
Ko ne nađe mjesto za sedždu zbog stiske.....	737

SKRAĆIVANJE NAMAZA

O skraćivanju namaza i koliko (putnik) treba boraviti u jednom mjestu pa da može namaz kratiti.....	739
Namaz na Mini	741
Koliko je boravio Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na svom hodočašću.....	743
Kolika treba biti udaljenost da bi se kratio namaz.....	744
Putnik krati namaz kada izađe iz mjesta boravka.....	746
Akšam-namaz na putovanju klanja se od po tri rekata	748
O klanjanju dobrovoljnog namaza na jahaćoj životinji ma gdje se okretala	749
Klanjanje mimikom jašući.....	750
Treba sići s jahaće životinje radi obaveznog namaza.....	751
Klanjanje nafle namaza na magarcu.....	752
Neklanjanje nafle na putovanju prije i poslije klanjanja obaveznog namaza	752
Klanjanje nafila-namaz na putovanju, ali ne neposredno prije i poslije farz-namaz	753
Spajanje akšama i jacije na putovanju	755
Da li će (putnik) učiti ezan, odnosno ikamet, kada klanja zajedno akšam i jaciju? ..	756
Kada putnik kreće na put prije kretanja sunca sa zenita, odgodit će podne do ikindije	757
Kada (putnik) pođe na put po kretanju sunca sa zenita, klanjat će podne, pa uzjahati jahaću životinju (i otputovati).....	758
Obavljanje namaza sjedeći	758
Namaz mimikom osobe koja sjedi.....	759
Ko ne može klanjati sjedeći, klanjat će ležeći	760
Kada osoba klanja sjedeći i u toku klanjanja ozdravi ili osjeti olakšanje, dovršit će namaz stojeći.....	761

NOĆNI NAMAZI

Klanjanje noćnog namaza i riječi Uzvišenog Allaha: "Klanjaj dio noći. To je tebi dodatni namaz."	765
Odlika noćnog klanjanja.....	766
Duljenje sedžde u noćnom namazu	767
Bolesnik izostavlja noćne namaze (nafle).....	768
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne obavezujući, podsticao je na klanjanje noćnog namaza i nafila	769
Stajanje noću Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, na namazu toliko dugo, da bi mu noge oticale.....	771
Spavanje pred zoru	771
Ručao pred zoru i nije lijegao dok nije klanjao sabah	772
Dugo stajanje u noćnom namazu	773
Kakav je bio namaz vjerovjesnika i koliko je klanjao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, noću.....	774

Klanjanje i spavanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i ono što je derogirano od namaza.....	775
Šejtanski čvor na zatioku čovjeka kad ne klanja noću	776
Kad musliman legne da spava i ne klanja u noći, šejtan mu se u uho pomokri.....	777
Dova u namazu krajem noći	777
Spavanje početkom noći, a ustajanje krajem noći	778
Klanjanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, noću, ramazanom i van ramazana	779
Vrijednost čišćenja (abdesta) noću i danju i vrijednost klanjanja dva rekata poslije abdesta noću i danju	780
Pokuđeno je pretjerivati u ibadetu.....	781
Nije preporučljivo da ostavlja obavljanje noćne molitve onaj koji ih je već uobičajio obavljati.....	782
P o g l a v l j e	783
Odluka onoga koga nemiran san probudi, pa klanja.....	783
Ustrajnost u klanjanju dva rekata sabahskog sunneta	785
Lijeganje na desnu stranu nakon obavljanja dva rekata sabahskog sunneta	786
Razgovor i nelijeganje u postelju nakon obavljena dva rekata sabahskog sunneta...	786
Šta se prenosi o klanjanju nafila-namaza po dva rekata.....	787
Razgovor poslije klanjanja dva rekata (sunneta) sabah-namaza.....	790
Redovno obavljanje sabahskog sunneta i nazivanje tog sunneta nafilom.....	790
Šta se uči na dva rekata (sunneta) sabaha	790
Klanjanje nafila-namaza poslije obavljenih propisanih (farz) namaza	791
Neklanjanje nafila poslije klanjanja propisanog (farz) namaza.....	793
Duha-namaz na putovanju.....	794
Ko smatra da ne treba klanjati duha-namaz, ali smatra da to pitanje podliježe izboru	795
Duha-namaz kod kuće	796
Dva rekata prije podnevnog farza.....	796
Namaz prije akšamskog farza	797
Obavljanje nafila u džematu.....	898
Klanjanje nafila u kući	801

VRIJEDNOST NAMAZA U DVA HAREMA

Vrijednost klanjanja u džamijama Mekke i Medine.....	803
O džamiji u Kuba'u	804
Dolazak u džamiju u Kuba'u svake subote	805
Odlazak u džamiju u Kuba'u jašući ili pješice.....	805
Vrijednost prostora između groba (Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem) i minbera	806
Džamija "Bejtul-Makdis".....	806

RADNJE U NAMAZU

Potpomaganje rukom u onome što pomaže obavljanju namaza	809
Zabranjen govor	810
Šta je muškarcima od tespiha i zahvale dozvoljeno izgovarati u namazu.....	812
O onom koji je imenovao ljude, odnosno koji je u namazu nazivao selam drugom, a on ga ne zna (i ne čuje tog selama)	813
Pljeskanje rukama čine žene	813
O onom koji se u toku svoga namaza vratio natraške ili se pomjerio naprijed zbog nečega	814
Kada majka zovne svoje dijete, a ono u namazu... ..	815
Otiranje pijeska dok je čovjek u namazu.....	816
Prostiranje haljine u namazu radi obavljanja sedžde	817
Dozvoljeni pokreti u namazu.....	817
Kada jahaća životinja pobjegne u toku klanjanja namaza.....	818
Izbacivanje pljuvačke i puhanje u namazu.....	820
Pljeskanje rukama u namazu iz neznanja ne kvari namaz.....	821
Govor klanjaču: "Prođi naprijed!" ili "pričekaj!" – i on pričekaj, ne kvari namaz.....	821
Klanjač u namazu ne odgovara na selam.....	821
Dizanje ruku u namazu s razlogom.....	822
Podbočivanje u namazu	823
Razmišljanje u namazu	824

ZABORAV U NAMAZU

Zaborav (u namazu) i ustajanje nakon klanjanja dva rekata farza	827
Klanjanje pet rekata(umjesto četiri)	829
Predavanje selama četverorekatnog namaza na dva ili na tri rekata i obavljanje dviju sedždi poput namaske sedžde ili još duže	829
Neučenje tešehhuda po obavljenoj sehvi-sedždi	830
Izgovaranje tekbira pri obavljanju obje sehvi-sedžde	832
Dvije sehvi-sedžde zbog neznanja koliko se rekata klanjalo: tri ili četiri.....	833
Sehvi-sedžda u obaveznom i u neobaveznom namazu	834
Kada se klanjaču, dok je još u namazu, nešto kaže, pa on to sasluša i gestom svoje ruke pokaže (da se sačeka).....	834
O gestikulaciji u namazu	836

DŽENAZA

Šta se prenosi o dženazi i onome kome zadnje riječi budu: "La ilahe illellah".....	841
Naredba o slijeđenju dženaza	842
Ulaženje umrlom koji je već opremljen u kefine.....	845
Obavijest o klanjanju dženaze	851
Okupati umrloga neparnim brojem oblijevanja jeste mustehab – lijepo	855
Kupanje počinje s desne strane tijela umrlog.....	856

Kupanje umrlog počinje pranjem organa koji se peru pri uzimanju abdesta	857
Da li se mrtvo žensko može zamotati u donji ogrtač muškarca?	857
Kamfor se stavlja pri posljednjem kupanju.....	858
O raspletanju kose ženi (pri kupanju).....	859
Kako se umotava umrli u odjeću prvu do tijela	859
Treba li kosu umrloj ženi pletiti u tri pletenice.....	860
Kosa žene se prebaci iza nje	860
Bijela odjeća kao kefini.....	861
Kefini od dva dijela.....	861
O namirisavanju mrtvaca	862
Kako se zamotava (u kefine) ko umre u ihramu.....	863
Oblačenje umrlom sašivene ili nesašivene haljine i kefini bez košulje	864
Kefini bez košulje	865
Kefini bez turbana.....	866
Kefini (se uzimaju) iz cjelokupne imovine umrlog.....	866
Kako postupiti ako se ne nađe više osim jednog platna	867
Kada budu kefini samo toliki koliko se može pokriti samo glava ili noge umrlog, pokrit će mu se njima samo glava	867
O onome koji je pripremio kefine u doba Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i za to mu se nije prigovorilo.....	868
Učestvovanje žena u ispraćaju dženaza	869
Smije li žena upražnjavati radnje propisane u žalosti zbog nekog drugog osim muža?	872
O posjećivanju grobova	871
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Umrli se pati zbog plaća njegove porodice za njim ", ako je naricanje bilo običaj umrlog.....	872
O pokudenosti naricanja za mrtvacem.....	877
P o g l a v l j e	879
Nije od nas onaj koji cijepa otvore košulje.....	879
Žalost Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, za Sa'dom b. Havleom	880
O zabrani brijanja kose prilikom nesreće.....	881
Nije od nas onaj ko se po obrazima udara	882
Zabrana naricanja džahilijetskih poziva prilikom nesreće	882
Ko sjedne pri nesreći primjetno tužan.....	882
Nepokazivanje tuge pri nesreći	883
O strpljivosti pri prvom udarcu	884
Izjava Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Mi smo s tobom ožalošćeni"	885
Plakanje kod bolesnika.....	886
Zabrana naricanja i plakanja i sprečavanje toga	887
O ustajanju dženazi na noge	888
Kada će čovjek, koji je zbog dženaze ustao, sjesti.....	888
Onaj koji prati dženazu, ne sjeda, dok je ne spuste sa ramena ljudi, a ako bi sjeo, naredit će mu se da ustane.....	889

O onome koji je ustao na noge zbog jevrejske dženaze.....	889
Dženazu nose samo muškarci.....	890
Požurivanje s dženazom.....	891
Riječi umrlog kada je na nosilima: "Požurite, požurite!"	892
Onaj koji je prilikom klanjanja dženaze poredao prisutne u dva ili tri reda iza imama.....	892
Formiranje redova za klanjanje dženaza-namaza.....	893
Prisustvo djece s muškarcima u redovima na dženazama	895
O načinu obavljanja dženaza-namaza.....	896
Vrijednost praćenja dženaza	898
Čekanje dok se umrli zakopa	899
Dženaza-namaz djece zajedno s prisutnim svijetom.....	899
Klanjanje dženaze na musali i u džamiji.....	900
Pokuđenost gradnje bogomolja nad grobovima	901
O klanjanju dženaze ženi koja je umrla za vrijeme porođajnog čišćenja.....	901
Gdje imam stoji, prema ženi i prema muškarcu?	902
Izgovaranje četiri tekbira na dženazi.....	902
Učenje fatihe u dženazi	903
Namaz na grobu nakon što se umrli ukopa	904
Mrtvac čuje klepetanje obuće živih	905
O onom ko želi biti ukopan u Bejtul-makdisu ili njoj sličnoj svetoj zemlji	906
Ukop noću	907
Podizanje bogomolje na grobovima	908
Silazak u grob žene	908
Klanjanje dženaze šehidu.....	909
O sahrani dvojice-trojice ljudi u jedan grob	911
Mišljenje da ne treba kupati šehide	911
Ko se stavlja prije u usjek po strani groba	911
O upotrebi trstike (izhira) i suhe trave na grobu pri zagrtanju.....	912
Da li je dozvoljeno vaditi mrtvaca iz groba ili usjeka groba zbog nekog razloga?....	913
O usjeku groba na strani kible i grobu s udubljenjem u sredini	915
Da li se djetetu, koje primi islam i umre, klanja dženaza i da li djetetu treba ponuditi da primi islam.....	916
Kada idolopoklonik prije smrti izgovori: "La ilahe illellah"	921
O stavljanju grane iznad groba.....	922
Održavanje vaza na grobu i sjedenje onih koji slušaju oko govornika	924
O samoubici	925
Pokuđenost klanjanja dženaze dvoličnjacima i traženje oprost za mušrike.....	926
Hvaljenje umrlog od svijeta.....	928
Mučenje u grobu	930
Traženje zaštite od kaburske patnje	933
Mučenje u kaburu zbog ogovaranja (gibeta) i mokraće	935

Umrlo se izlaže njegovo mjesto jutrom i večerom.....	935
O govoru mrtvaca na nosilima.....	935
Šta je rečeno o djeci muslimana.....	936
Šta je rečeno o djeci idolopoklonika.....	937
P o g l a v l j e.....	938
O vrlini umiranja ponedjeljkom.....	941
O iznenadnoj – nenadanoj smrti.....	942
O grobu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu-Bekra i Omera, radijallahu anhuma.....	942
Zabrana grđenja mrtvih.....	947
Spominjanje najgorih umrlih.....	948

ZEKAT

Obaveznost zekata	951
Prisega na redovno davanje zekata.....	956
Griješ onoga koji ne daje zekat	957
Imovina od koje je zekat podijeljen, ne smatra se nagomilanim kapitalom.....	959
Dijeljenje imovine na njeno pravo mjesto.....	963
Neiskrenost (rija) pri davanju sadake.....	963
Allah ne prima sadaku iz imetka stečenog prevarom, prima samo iz halal-imetka .	964
O sadaki iz halal stečenog imetka.....	964
Dijeljenje sadake prije (njenog) odbijanja	965
Čuvajte se džehennemske vatre, pa makar jednom polovinom datule, makar i malom milostinjom	967
Vrijednost sadake zdrave i škrte osobe.....	969
P o g l a v l j e.....	970
Javno dijeljenje imetka	971
Tajno dijeljenje imetka	971
Dijeljenje imetka bogatom iz neznanja.....	972
Davanje milostinje svome djetetu nenamjerno.....	973
Dijeljenje imetka desnicom.....	974
Naređivanje služi da podijeli milostinju i nedijeljenje milostinje lično.....	975
Sadaku daju samo imućni ko da materijalnu sadaku, a njemu je ista potrebna, ili je potrebna njegovim ukućanima ili on ima duga, pa isplata duga je preča od davanja milostinje, oslobađanja roba i(li) davanja poklona. Takva mu je sadaka odbijena (kod Allaha)	976
Prigovaraje čovjeka za ono što podijeli	978
O onome koji je volio podijeliti sadaku isti dan.....	979
Podsticanje na davanje sadake i zauzimanje u tome.....	979
O dijeljenju onoliko, koliko se u mogućnosti	981
Dijeljenje je iskup za grijehe.....	981
O onom ko je dijelio dok je bio u idolopoklonstvu, a zatim primio islam.....	982

O nagradi služi, kada on podijeli po naređenju svoga gospodara, ne oštetivši mu imovinu.....	983
Nagrada ženi koja podijeli od imetka ili nahrani gladnog iz kuće (imovine) svoga muža, ne oštetivši time imovinu.....	984
Riječi Uzvišenog Allaha: "Pa onome, koji dijeli (svoj imetak u dobrotvorne svrhe) i čuva se (idolopoklonstva), vjeruje u ono što je najljepše (u Allaha), olakšat ćemo put sreći (džennetu). A onome, koji škrtari, smatra se neovisnim (od Allaha) i najljepšu	985
Primjer škrtice i dobrotvora.....	986
Zekat od poštene zarade i trgovine	987
Svaki musliman dužan je dijeliti od imetka, a ko ga nema, onda neka radi ono što je dobro.....	987
Iznos koji se daje na ime zekata i milostinje i o onom koji je dao cijelu ovcu.....	988
Zekat na srebro	989
Zekat u pokućstvu.....	990
Razdvojena stoka dvojice vlasnika se ne spaja niti se stoka dvojice u zajednici razdvaja.....	993
Zekat na jednake dijelove dvojice vlasnika, odnose se podjednako na obojicu.....	992
Zekat na deve	993
O onome kome je zekat dostigao devu u drugoj godini starosti, a on je nema	993
Zekat na brave (sitnu stoku).....	994
Na ime zekata ne uzima se posve ostarjelo, ćoravo (hajvanče), a ni mužjak za oplodnju, osim ako to hoće rukovodilac zekata.....	996
Na ime zekata se ne uzima od čovjeka najplemenitija (najbolja) vrsta stoke.....	997
Nema zekata na krdo ispod pet deva	999
Zekat na goveda.....	999
Davanje zekata (obične milostinje) rođacima.....	1000
Musliman ne daje zekat na svog radnog konja.....	1003
Na roba nema zekata	1004
Dijeljenje milostinje siročadi.....	1004
Davanje zekata mužu i siročadi u skrbništvu	1005
Riječi Uzvišenog Allaha: "...i robovima, dužnicima i na Allahovom putu "	1007
Ustezanje od prošnje	1009
Onaj kome je Allah podario nešto bez iskanja i hlepnje	1012
Prošnja radi gomilanja imovine.....	1012
O riječima Uzvišenog Allaha: "Ne tražite milostinju od svijeta nasrtljivo", koja je donja granica bogatstva i izjavi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Nema imovine koja će ga učiniti nepotrebnim drugom"	1014
O procjenjivanju datula na stablu.....	1017
O desetini na prihod sa zemljom koja se natapa oborinama i tekućom vodom.....	1020
Na poljoprivredni dohodak ispod pet veskova nema zekata.....	1022
Uzimanje zekata od datula prilikom branja palmi, i da li je djetetu dozvoljeno uzimati datule date kao zekat?.....	1022

Ko proda svoje plodove, ili palmovik ili zemlju ili usjeve.....	1023
Na kojim je već utvrđena obaveza davanja desetine ili zekata i izvrši obavezu zekata iz drugih plodova (ili stvari koje nije prodao) ili ko proda svoje plodove na kojima ne postoji obaveza zekata.....	1023
Da li se može kupiti svoja, ranije nekom data, sadaka.....	1025
O zekatu vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem.....	1026
Davanje zekata oslobođenim robovima supruge vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem.....	1026
Kada zekat izmijeni svoj status.....	1028
Uzimanje zekata od bogata[a i ustupanje siromasima ma gdje oni bili.....	1029
Dova rukovodioca i njegovo blagosiljanje darovaoca zekata.....	1030
O onom što se vadi iz mora.....	1030
Na pronađeno zakopano blago daje se petina.....	1032
Riječi uzvišenog Allaha: "...i onima koji rade na sakupljanju zekata" i polaganje računa onih, koji prikupljaju zekat nadležnom rukovodiocu.....	1034
Davanje deva i njihovog mlijeka u zekat na uslugu putnicima.....	1034
Rukovodiočevo obilježavanje deva sakupljenih od zekata.....	1035

SADAKATUL-FITR

Obaveznost sadakatul-fitra	1037
O obavezi muslimana na davanje sadakatul-fitra za svoga roba i ostale ukućane ..	1038
Sadakatul-fitr je sa' ječma.....	1039
Sadakatul-fitr je jedan sa' hrane	1039
Davanje jednog sa'a hurmi na ime sadakatul-fitra.....	1040
Davanje jednog sa'a suhog grožđa	1040
Potreba davanja sadakatul-fitra prije klanjanja bajram-namaza.....	1041
Dužnost davanja sadakatul-fitra na slobodnu osobu i roba	1042
Davanje sadakatul-fitra za malodobnu i odraslu osobu	1043

HADŽ

Obaveznost hadža i njegova vrijednost	1045
Riječi Uzvišenog Allaha: "Dolazit će ti pješice i na mršavim iscrpljenim devama, koje će dolaziti sa svih dalekih strana (puteva) i neka prisustvuju svojim koristima (ovog i budućeg svijeta)."	1048
Obavljanje hadža na jahalici.....	1049
Vrijednost propisno obavljenog i kod Allaha primljenog hadža	1050
O mjestima određenim za konačno odlučivanje obavljanja hadža i umre	1052
Riječi Uzvišenog Allaha: "Opskrbite se! A uistinu, najbolja opskrba je bogobožnost"	1054
Mikat Mekkelijama kada krenu na hadž i (li) 'umru	1053
Mikati Medinelijama	1054
Mikat stanovnika Šama.....	1054

Mikat stanovnika Nedžda.....	1055
Mikat onom ko je nastanjen unutra, iza mjesta određenih za mikate	1055
Mikat stanovnika Jemena	1056
Zatu-irk je mikat za stanovnike Iraka	1056
P o g l a v l j e.....	1057
Izlazak Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, (na put) preko mjesta Šedžere...	1057
Riječi Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: "Akik je blagoslovljena dolina"	1057
Sapiranje prejakog mirisa sa odijela tri puta.....	1058
O namirisavanju pri oblačenju ihrama i onom što hadžija oblači kada hoće da stupi u ihram, začeslja se i namiriše.....	1060
Ko uđe u obrede hadža slijepljene kose na glavi.....	1061
O ulasku u obrede kod džamije u Zul-Hulejfi.....	1062
Jahanje na jahaćoj životinji i jahanje na sapima iza jahača u toku hadža.....	1063
Šta muhrim može oblačiti od haljinke, ogrtača i donje odjeće.....	1064
O onom koji je zanoćio i osvanuo u Zul-Hulejfi.....	1065
O dizanju glasa pri izgovaranju telbijje.....	1066
O telbijji.....	1067
O zahvaljivanju, slavljenju i veličanju Allaha, dželle šanuhu, pri uzjahivanju, a prije ulaska u hadžske obrede.....	1068
Ko uđe u obrede tek nakon ustajanja deve na noge	1069
Ulazak u obrede, okrećući se prema kibli	1069
Izgovaranje telbijje kada se hadžija spusti u dolinu.....	1070
Kako će u obrede ući žena u toku menstruacije i poslijeporođajnog odljeva krvi – hajzu i nifasu	1070
Ko uđe u obrede u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme, kako je on ušao	1072
Riječi Uzvišenog Allaha: "Hadž je u poznatim mjesecima. Ko se u njima obaveže obaviti hadž, tada nema spolnog općenja, nema ružnih riječi, nema svađe za vrijeme hadža..."	1074
"Pitaju te o mladacima, reci: 'Oni su vremenski putokaz svijetu i (vremenski znak) za hodočašće..."	1074
O hadžu temettu', kiranu i ifradu, i o promjeni nijeta za hadž u nijet za 'umru, za one koji nisu povelili kurbana	1075
Izgovaranje telbijje za hadž i imenovanje istoga	1080
Temettu' hadž u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, vrijeme	1081
Riječi Uzvišenog Allaha: "To je za onog čija porodica nije nastanjena u Mesdžidul-Haramu"	1081
Kupanje pri ulasku u Mekku.....	1083
Ulazak u Mekku danju ili noću.....	1083
S koje strane hadžija ulazi u Mekku?	1084
Vrijednost harema Mekke	1090

O nasljeđivanju kuća u Mekki, njihovom prodavanju i kupovanju, i (o tome) da je svijet naročito u dvorištu Ka'be potpuno ravnopravan.....	1091
Odsjedanje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki	1093
Riječi Uzvišenog Allaha: "Kada je Ibrahim rekao: 'Gospodaru moj, učini ovaj grad (Mekku) sigurnim (da se u miru razvija), sačuvaj mene i moje sinove da ne obožavamo kipove (materiju i materijalna dobra)....."	1094
Gospodaru naš! Ja sam dio svoga potomstva nastanio u neplodnoj dolini kod Tvoga Svetog Hrama, da bi oni, Gospodaru naš, redovno obavljali namaz.....	1094
Riječi Uzvišenog Allaha: "Allah je Ka'bu učinio svetim hramom, mjesec hadža svetim, te gonjenje kurbana i stavljanje mu ogrlice, radi održavanja sigurnosti svijeta....."	1094
O ogrtaču Ka'be.....	1096
O rušenju Ka'be	1097
Predaja o Hadžerul-Esvedu.....	1097
O zaključavanju Ka'be i klanjanju na kojoj se god hoće njenoj strani	1198
O klanjanju u Ka'bi.....	1199
Neulaženje u Ka'bu	1199
Izgovaranje tekbira na stranama Ka'be	1100
Kako je počelo poskakivanje uz pokretanje ramenima (oko Ka'be).....	1101
O doticanju Hadžerul-Esveda; kada hadžija prispije u Mekku, prvo će obići oko Ka'be poskakujući u tri prva obilaska uz pokretanje ramena	1102
O poskakivanju pri obilasku oko Ka'be za vrijeme hadža i umre.....	1102
O doticanju Crnog kamena štapom savijene drške.....	1103
Doticanje samo dva jemenska ugla Ka'be.....	1104
O ljubljenju Crnog kamena (Hadžerul-Esveda).....	1105
Pokazivanje na crni kamen kada se dođe naspram njega	1105
O izgovaranju tekbira kod Crnog kamena	1106
O onom koji je obišao oko ka'be kada je došao u Mekku, prije nego se vratio svojoj kući, potom klanjao dva rekata (nafle), a zatim izašao do na Safu	1106
Obilaženje žena oko Ka'be zajedno s muškarcima.....	1108
Razgovor za vrijeme činjenja tavafa	1109
Kada hadžija za vrijeme tavafa vidi kaiš ili nešto drugo što je pokuđeno, prekinut će ga.....	1110
Gola osoba ne može obilaziti oko Ka'be niti idolopoklonik može obavljati hadž... ..	1110
Kada osoba prestane obilaziti oko Ka'be.....	1111
Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je po dva rekata poslije obavljenih sedam obilaženja oko Ka'be	1112
Nepribližavanje Ka'bi po obavljenom prvom obilaženju, sve dok se ne izađe na Arefat i (ponovo) vrati (u Mekku).....	1113
Klanjanje dva tavafska rekata izvan dvorišta Ka'be	1113
Klanjanje dva tavafska rekata iza Mekkami-Ibrahima.....	1114
Obilaženje oko Ka'be poslije sabah-namaza i ikindija-namaza	1114
O bolesniku koji obilazi oko Ka'be jašući.....	1116

O napajanju hadžija	1116
O zemzemu	1117
Obilaženje oko Ka'be hadžije, koji od mikata učini ihram za hadž i 'umru istovremeno.....	1119
Obilaženje oko Ka'be s abdestom	1121
Dužnost sa'ja između safe i merve koji je učinjen od Božijih znakova	1122
O sa'ju između Safe i Merve	1123
Osoba sa menstruacijom obavlja sve hadžske obrede, osim obilaska oko Ka'be a kada osoba bez abdesta obavi trčanje između Safe i Merve (podijeljena su mišljenja)... 1126	
O stupanju u ihram iz Batha'a i sa drugih mjesta osim Batha'a, Mekkelije i hadžije, koji je već izašao na Minu	1128
Gdje hadžija klanja podne osmog dana zul-hidžeta?.....	1129
O namazu na mini.....	1130
O postu devetog dana zul-hidžeta – dan Arefata.....	1131
Izgovoaranje telbijje i tekbira kada hadžija (iza sabah-namaza devetog dana zul-hidžeta) porani sa Mine na Arefat.....	1131
O putovanju u podnevnoj žezi na dan Arefata.....	1132
O boravku na Arefatu na jahalici	1133
Spajanje dvaju namaza na Arefatu.....	1133
O skraćivanju hutbe na Arefatu	1134
O žurenju ka mjestu stajanja, o stajanju na Arefatu.....	1134
O načinu hodanja hadžije kada se bude vraćao s Arefata	1136
O silaženju s deve između Arefata i Muzdelife	1136
O Vjerovjesnikovom, sallallahu alejhi ve sellem, naređenju o potrebi dostojanstvene tišine pri vraćanju sa Arefata i njegovom pokazivanju bičem prema njima.....	1138
O spajanju klanjanja dvaju namaza na Muzdelifi.....	1138
Spajanje klanjanja akšama i jacije, ne klanjajući između njih nikakve nafle.....	1139
Učenje ezana i ikameta za svaki od dva spojena namaza (na Muzdelifi)	1140
O onom koji je noću prije sebe poslao svoje slabašne ukućane da stoje na Muzdelifi i čine dovu, on ih slaše kad bi mjesec zašao.....	1141
Klanjanje sabah-namaza na Muzdelifi	1143
Kada se hadžija vraća sa Muzdelife	1144
O izgovaranju telbijje i tekbira ujutro, desetog dana zul-hidžeta, kada hadžija baca kamenčiće na Džemretul-Akabi i o jahanju za vrijeme putovanja na jednoj devi (iza njenog jahača).....	1145
“Ko se bude mogao koristiti umrom do hadža, on će zaklati kurban kakav može, ko ga ne može naći, postit će tri dana u toku hadža i sedam kada se vrati, a to je svega deset dana. To je za onoga čija se porodica nalazi u Mesdžidul-Haramu”	1146
O jahanju deva	1147
Gonjenje deva za kurban sa sobom	1148
O kupovanju kurbana sebi, na putu (za Mekku).....	1150

Obilježavanje deve-kurbana u Zul-Hulejfi probadanjem njene grbe, mazanjem iste njenom krvlju i naticanje ogrlice na njen vrat, a zatim oblačenje ihrama.....	1151
O pletenju ogrlica devama i govedima (namijenjenim za kurbane)	1153
O razrezivanju devine grbe i razmazivanju pokapane krvi po njoj.....	1153
Stavljanje ogrlica na vrat (kurbanu upućenom za Mekku) svojom rukom.....	1154
O stavljanju ogrlice bravčetu.....	1155
O ogrlicama od vune	1156
O vješanju obuće na vrat kurbanu upućenog u Mekku.....	1156
O pokrivačima za deve.....	1157
Kupovanje kurbana na putu (za Mekku) i stavljanje kurbanu ogrlice na vrat	1157
Čovjek može zaklati goveče, na ime kurbana, za svoje žene, bez njihovog naređenja.	1160
O klanju deve na Mini, na mjestu gdje je klao deve Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem.....	1159
O onome ko je zaklao kurbane svojom rukom	1159
O klanju ukoljenčene deve	1160
O klanju deva dok one stoje na nogama.....	1160
Od zaklanog kurbana (na ime usluge)	1161
Kurbanske kože vlasnik dijeli kao milostinju.....	1162
Pokrivače deva vlasnik dijeli kao milostinju	1162
“(Spomeni Muhammede) kada smo odabrali Ibrahimu mjesto (za molitvu) Hram (i rekli): ‘Ne pripisuj mi ništa drugom i očisti moju kuću onima, koji je obilaze, koji stoje, koji se pregibaju i koji sedždu čine’”	1163
“I pozovi ljude hodočašću, dolazit će ti pješice i na svakoj mršavoj devi koje dolaze s dalekog puta, da prisustvuju koristima svojim i da spominju Allahovo ime u poznatim danima (klanja) životinja koje im je on darovao.....	1163
Zato jedite od njih (meso) i nahranite pukog siromaha. Zatim, neka obave svoje čišćenje (brijanje) i neka izvrše svoje zavjete i neka obilaze stari, Allahom čuvani, Hram! To (su propisi hadža). Ko bude poštivao svetinje (Božije propise), to mu je dobro kod ...	1163
O klanju kurbana prije brijanja	1165
O onom koji je uljepio svoju kosu prilikom stupanja u ihram, a obrijao se (pri skidanju ihrama)	1168
O brijanju glave i šišanju (potkraćivanju kose) pri skidanju ihrama.....	1168
O šišanju mutematti’a nakon ‘umre	1170
O posjeti Ka’bi na dan klanja kurbana	1171
Bacanje kamenčića iz zaborava ili neznanja (na Džemretul-Akabi) od hadžije, nakon što je omrknuo, i brijanje prije klanja kurbana	1172
Održavanje hutbe u danima Mine	1174
Da li napajači (zemzemom) i drugi osim njih, mogu u noćima mine noćivati u Mekki.....	1177
O bacanju kamenčića	1178
O bacanju kamenčića (na Džemretul-Akabi) s donje strane doline	1179
Bacanje kamenčića (na džemreta) (vrši se) sa sedam kamenčića.....	1180

Bacanje kamenčića na Džemretul-Akabi ostavivši Ka'bus lijeve strane.....	1181
Hadžija izgovara tekbir sa svakim bačenim kamenčićem	1181
Nezadržavanje na Džemretul-Akabi nakon bacanja kamenčića	1182
Kada hadžija baci kamenčiće na prva dva džemreta, stajat će, pa će se spustiti u dolinu, okrenuvši se kibli	1182
O dizanju ruku kod dva džemreta: najbližeg (Mesdžidul-Hajfe) i srednjeg.....	1183
O činjenju dove kod prva dva džemreta.....	1183
O namirisavanju poslije obavljenog bacanja kamenčića na Džemretul-Akabi i brijanju prije izvršenja povratnog tavafa oko Ka'be	1184
Oprosní tavaf.....	1184
Kada žena dobije menstruaciju nakon što je obavila tavafu-l-ifadu	1185
Klanjanje ikindiye na dan odlaska u Ebtahu	1187
O Muhassabu (dolini Ebtah)	1188
O odsjedanju (hadžije) u Zu-Tuvau prije ulaska u Mekku, i u Bathau, koja je u Zul-Hulejfi, po povratku iz Mekke	1189
O onom koji je odsjedao (konačio) u Zu-Zuvau na povratku iz Mekke	1190
O trgovanju u danima hadža i o prodavanju (robe) po trgovima iz predislamskog doba.....	1190
O putovanju pred zoru sa Muhassaba	1191

